COMMENTARY TO THE

CARIYAPITAKA

පරමත්ථදීපනී

නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

Vol. XXVI

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARYA ARIYAWANSA THERA'S
COMMENTARY TO THE

CARIYAPITAKA

REVISED AND EDITED BY

ACARIYA
KUKULNAPE SIRI DEWARKKHITA THERO

of the Tutoriao Staff
Vidyodaya Oriental College,
(Formerly Lecturer of the Calutta University)

භදන්තාචරියධම්මපාලත්ථෙරවරවිරචිතා
පරමත්ථදීපනී
නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

විජ්ජෝදය මහා විජ්ජාලයෙ
ආචරියපදපපත්තෙන

කුකුල්නාපෙ සිරි දෙවරක්ඛිතත්ථෙරෙන

සංසොධිතාභිසඞ්ඛතා ච.

එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්
නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත, කොළඹ 10.

බු.ව 2554
ක්‍රි.ව 2010

මිල රු. 180/=

භදන්තාචරියධම්මපාලත්ථෙරවරවිරචිතා
පරමත්ථදීපනී
නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

ToC

Vol. XXVI

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARYA DHMMAPALA THERA'S
COMMENTARY TO THE

CARIYAPITAKA

REVISED AND EDITORY BY

ACARIYA
KUKULNAPE SIRI DEWARKKHITA THERO

of the Tutorial Staff
Vidyodaya Oriental College,
(Formerly Lecturer of the Calcutta University)

FINALLY REVISED BY

KAHWE SIRI SUMANGALA RATANASARA THERO
Pradhana Nayaka of the Western Province,
Principal of the Vidyodaya Oriental College,
Maligahkanda, Colombo.

S&S Printers
No. 49, Jayanthaweerasekara Mawatha,
Colombo 10.
011 2 384028.

B. E. 2554
C. E. 2010

ToC

I වන මුද්‍රණය 1000 (1929)
II වන මුද්‍රණය 1000 (1990)
III වන මුද්‍රණය 500 (2010)

(තිපිටකමුද්දඞ්කනෙ අට්ඨතිංසතිමං පොත්ථකං)

භදන්තාචරියධම්මපාලත්ථෙරවරවිරචිතා

පරමත්ථදීපනී

නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

විජ්ජෝදය මහා විජ්ජාලයෙ

ආචරියපදප්පත්තෙන

කුකුල්නාපෙ සිරි දෙවරක්ඛිතත්ථෙරෙන

සංසොධිතාභිසඞ්ඛතා ච.

විජ්ජෝදයමහාවිජ්ජාලයාධිපතානා පණ්ඩිතසිරොමණිනා

සිරිසුමඞ්ගලරතනසාරාභිධානෙන

ලඞ්කාපච්ඡිමදිසායං පධානනයකත්ථෙරපාදෙන

ඔසානසුද්ධිත්තසමොලොනෙන

පටිග්ගහීතා.

සයිමන් හේවාවිතාරණ සොගතාණත්තෙන

එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්

නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත,

කොළඹ 10.

ටෙලි. 011 2 384028

බු.ව 2554

ක්‍රි.ව 2010

THE LATE

VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.

(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)

Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864. DIED 29TH APRIL, 1933

ToC

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Parinda Ranasinghe

07 October 2010.
Somawathie Hewavitarane Trust,
130, Rev. Hikkaduwe Sri Sumangala Nahime Mawatha,
Colombo 10,
Sri Lanka.,

ToC

PREFATORY NOTE.

Since the lamented death of my Uncle the late Dr. C. A. Hewavitarne, in a terrible Car and Railway collision, in April last, I have taken up the work of the Tripitaka publication, as sole Trustee of the Estate of S. A. Hewavitarne. I have great pleasure in issuing the Cariyāpiṭaka Aṭṭha Kathā which is the 26th Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series. There are nine other Volumes of the Aṭṭha Kathās in the Press out of which two will be ready for issuing shortly. With the above the Aṭṭha Kathās of the Suttapiṭaka and Vinaya Piṭaka have nearly come to a close with the exception of the Jātaka Aṭṭha Kathā which will extend to six more Volumes. The Aṭṭha Kathās of the Abhi Dhamma Piṭaka have not been started as yet. But without waiting for them I have made a beginning in printing the Suttapiṭaka text viz, the Dīgha Nikāya and hope to be able to carry on the work more expeditiously than hitherto as the work of the editors will be less difficult. My thanks are due to the Rev: editors Ācariya Kukulnāpe Déwarakkhita Théro and the late Pandita Welipitiye Dèwananda Nāyaka Thero who was the Vice Principal of the Vidyòdaya Oriental Colllege; and the Ven'ble Kahawé Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Théro for finally revising this Volume.

S. K. Moonesinghe.

Colombo,
20th July, 1929.

විඤ්ඤාපනං.

PREFACE.

සිරිසුගතතථාගතසක්‍යමුනිසබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන පන'ම්හාකං භගවතා ඉමස්මිං භද්දකප්පෙ සම්භතානං දානපාරමිතාදීනං සම්බොධිචරියානං ආනුභාවවිභාවනත්ථං දෙසිතා දෙසනා ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි **චරියාපිටක**නාමෙන සඞ්ගහිතා. තම්පන සුත්තපිටකෙ ඛුද්දකනිකායන්තොගධං පණ්ණරසමපොත්ථකං. තස්ස පන චරියාපිටකස්ස භදන්තාචරියෙන ධම්මපාලමහාථෙරෙන **පරමත්ථදීපනී**ති නාමෙන'ඤ්ඤෙදන කතා අට්ඨකථා **චරියාපිටකට්ඨකථා** නාම.

සා ඛො පනෙසා චරියාපිටකට්ඨකථා දූරෙනිදානාදීහි තීහි නිදානෙහි චෙව අකිත්තිවග්ගාදීහි තීහි වග්ගෙහි ච, මහාබොධියානස්ස පරමුක්කංසභාවප්පත්තාහි විත්ථාරිතාහි අකිත්තිචරියාදීහි පඤ්චතිංසාය චරියාහි ච, අනෙකාකාරධම්මවිභාගසමුපලක්ඛිතාය මහාබොධියානපටිපත්තියං සඤ්ජාතුස්සාහානං සද්ධානං කුලපුත්තානං බොධිසම්භාරෙසු සබ්බාකාරකොසල්ලසඤ්ජනනසමත්ථාය පකිණ්ණකකථාය ච සමුපලක්ඛිතා ධම්මඤ්ඤූනං සාතිසයගාරවභාජනභූතා වත්තති මානිතා චෙව සම්භාවිතා ච විඤ්ඤූහි.

ඉමිස්සා පන'ට්ඨකථාය යාව තෙරසම්ඵලකං පරමොපාසකස්ස සිරිමතො **අනගාරික ධම්මපාල** මහාසයස්ස භාතුභූතෙන දිවඞ්ගතෙන විඤ්ඤුනා **සයිමන් හෙවාවිතාරණ** මහාසයෙන සම්බුද්ධසාසනාභිවුද්ධිමභිලසතා පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දාපනසභාය'ජ්ඣිට්ඨෙන විජ්ජාලයෙ'ස්මිං **විජ්ජොදය**නාමකෙ උපප්පධානත්තමනුප්පත්තෙන ලද්ධපණ්ඩිතොපාධිනා ලඞ්කායං දක්ඛිණදිසාය 'මාතර-හම්බත්තර' ඉති වීසු පදෙසෙසු දුතියනායකපදප්පත්තෙන **වැලිපිටියෙ දෙවානන්දාභිධානෙන** මහාථෙරෙන පාඨසොධනං කතං. සො පන ගුණවා'ම්හාකං සම්භත්තමිත්තො මහාථෙරො එවං අනිට්ඨිතෙ යෙව කිච්චෙ සබ්බෙව සත්තෙ සොකසාගරෙ නිමුජ්ජාපයං කිත්තිසෙසත්තමගමි. තතො පරම්පන අතිරිත්තං තායෙව තිපිටකමුද්දාපනසභාය'ජ්ඣිට්ඨො'හං සංසොධනමුපනෙසිං.

ගන්ථො'යං අතීව ආකුලො චෙව බ්‍යාකුලො ච අහොසි. න තාව කෙනචි ආඞ්ගලීසාදීහි විදෙසියක්ඛරෙහිපි මුද්දාපිතො. සීහලක්ඛරෙහි පන මුද්දාපිතමෙකං සඞ්කරණං වත්තති. තම්පි තාලපණ්ණපොත්ථකසදිසමෙව. ලද්ධානං පන පටිපොත්ථකානං සීහලක්ඛරෙහි ලිඛිතපොත්ථකානි බහුසො එකසදිසානෙව. තස්මා පුනපි පටිපොත්ථකානි පරියෙසතා මයා ලද්ධමෙකං මරම්මක්ඛරපොත්ථකං ලඞ්කායං දක්ඛිණදිසාය 'දඩල්ල'ගාමෙ මහාවිහාරෙ පොත්ථකාලයතො. තම්පන ථොකතරං නිරාකුලමිති ඛායති. තථාපි තං තත්ථ තත්ථ විලිඛිතං වත්තති. තතො'ව

තං වාචෙතුම්පි දුක්කරං. තස්මා තම්පි කිච්ච'ස්මිං න බහුසො උපකාරාය අහොසි. එවං නිරාකුලානං පන සුද්ධානං පටිපොත්ථකානං අලාභා අප්පතිට්ඨා විසදිසට්ඨානෙසු අඤ්ඤට්ඨකථාදිඤ්ච නිස්සාය **විජ්ජෝදය** මහාවිජ්ජාලයෙ උපප්පධානාචරියස්ස කුසග්ගබුද්ධිනො පණ්ඩිතවරස්ස **'බද්දේගම' පියරතනා**භිධානස්ස මහාථෙරපාදස්ස චෙව තස්මිඤ්ඤෙව උපාචරියපදප්පත්තස්ස පණ්ඩිතවරස්ස **'වැලිවිටියෙ' සොරතත්ථෙරස්ස** ච උපකාරමනුගම්ම යථාසත්ති යථාබලං කිච්චමිදං නිට්ඨාපෙසිං.

නිට්ඨිතමත්තෙන යෙව කිච්චෙ පුරෙතරමෙව පාකටීකරණතො පරම කාරුණිකො සදෙසවිදෙසෙසු පත්ථටයසොඝොසො මහොපාසකො සීහලදීපිකානං සෙට්ඨතරෙ කල්‍යාණමිත්තො **චාර්ලස් අල්විස් හේවාවිතාරණ**'ති විස්සුතො ආඞ්ගලීසවෙජ්ජාචරියො තිපිටකමුද්දාපනසභාය'ජ්ඣක්ඛො පඤ්චත්තමගමි. තස්ස මහාපුරිසස්ස අභාවා තමජ්ඣක්ඛධුරං පති **සිරිමා අනගාරිකො ධම්මපාල**මහාසයො චෙව **සිරිනාථ කුමාරදස මුනසීහ**මහාසයො ච තිපිටකමුද්දාපනසභාය සමුච්චිතා සම්මතා ච අහෙසුං. තෙහි'දානි යථා පුරෙ යථාසත්ති **තිපිටකමුද්දාපනකිච්චානි** කරීයන්තෙ.

පටිග්ගහිතමිදං ඔසානසුද්ධිපත්තසමොලොකනෙන **විජ්ජෝදය** පරිවෙණාධිපතිනා පණ්ඩිතසිරොමණිනා පරමකාරුණිකෙන මමාචරියවරෙන **'කහවෙ' සිරිසුමඞ්ගල රතනසාරා**භිධානෙන පධානනායක මහාථෙරපාදෙනාති සබහුමානගාරවපුරස්සරමෙත්ථ නිවෙදයාමි.

මුද්දාපිතා'යං පාකටීකතා ච තිපිටකමුද්දාපනසභාය'ජ්ඣක්ඛෙන **සිරිනාථ කුමාරදස මුනසීහා**භිධානෙන මහාවාගිනා මහාසයෙන සම්බුද්ධපරිනිබ්බාණා දහනද්දිසමුද්දනයනසම්මිතෙ **වස්සෙ ආසාළ්හ** මාසස්ස කාළපක්ඛෙ තතියායං බුධවාරෙති.

1. **ඉති මෙ සොධනෙන'ස්සා–ලද්ධා යා පුඤ්ඤසම්පදා,**
   අනුමොදන්තු තං දෙවා–ලොකසාසනපාලකා.
2. **ඔසක්කමානෙ ලඞ්කායං–සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ,**
   පාතුභූතො'සි යො රංසි–මාලීවො'භාසයං මහිං;
3. **යො ච විජ්ජෝදයං නාම–සුන්දරං සත්ථමන්දිරං,**
   පතිට්ඨාපිය සම්බුද්ධ–සාසනං ජොතයී චිරං;
4. **'හික්කඩු'ති සුවිඛ්‍යාත–ගාමජො ගුණසාගරො,**
   සිරිසුමඞ්ගලො නාම–පණ්ඩිතානං සිරොමණි;
5. **සො මෙ පාචරියත්ථෙරො–බොධිසත්තො'ති සම්මතො,**
   පුඤ්ඤෙනා'නෙන නිබ්බාණං–පප්පොතු පරමං සුඛං.
6. **තත්‍රෙ'ව පරිවෙණස්මිං–අජ්ඣක්ඛො පිටකත්තයෙ,**
   වාචීසො ධම්මකිත්ති'ති–ගරූනාමො සුපෙසලො;
7. **'හෙයියන්තුඩු'ඉතිඛ්‍යාත–ගාමෙ ජාතො මහායසො,**
   දෙවමිත්තා'භිධානො මේ–ගරු ගාරවභාජනං;

8. සත්ථන්තරේ'පි සම්පුණ්ණ-මතී සො'පි මහාමතී,
පධානනායකත්ථෙරො-'ධිගච්ඡතු සිවං පදං.

9. ධම්මාචෙරවරෙ යො මෙ-සුරාචෙරසමො සමී,
විජ්ජාලයෙ'ධිපො ධීරො-විජ්ජොදයඉතිස්සුතෙ;

10. **සිරිඤාණිස්සර**ඛ්‍යාතො-ආසි සඞ්ඝිස්සරො යති,
පුඤ්ඤෙනා'නෙන නිබ්බාණං-සො'පි සම්මා'ධිගච්ඡතු.

11. ආබාල්‍යතො'භිවුද්ධිං මෙ-කාමයං කරුණාය යො,
සික්ඛාපෙසි මමං සද්ද-සත්ථෙසු සහිතමහි ච;

12. ගුණාතමාකරෙ පුඤ්ඤ-පුඤ්ඤො ධීමා'ධිපො'ත්‍ර සො,
සිරිසුමඞ්ගලොපාධි-**රතනසාරො**'ති විස්සුතො;

13. පධානනායකත්ථෙරො-පණ්ඩිතෙසො මහායසො,
පුඤ්ඤෙනා'නෙන සබ්බීති-විනිම්මුත්තො විරජතු.

14. විසිට්ඨසග්ගුණො යො මෙ-අදා පබ්බජ්ජමුත්තමං,
යං නිස්සාය පරං පීතිං-භජාමි ජිනසාසනෙ;

15. '**වල්බෝලාන**' ඉතිඛ්‍යාත-ගාමාරාමාධිපො මම,
ගරු **සුමඞ්ගලො** නාම-ථෙරො සො'ප්‍යනුමොදතු.

16. යො මං පොසෙසි ආබාල්‍යා-පිතාව සදයොදයං,
පාපෙසි චා'ඛිලං සාධු-චරියො සාධුපූජිතො;

17. සො'පාචෙරවරො මය්හං-'**බෝරුගමු**' සමුබ්භවො,
රෙවතාභිහිතො ථෙරො-විරජතු නිරාමයො.

18. **අනගාරික**විඛ්‍යාතො-**ධම්මපාලො** මහාසයො,
චිරං ජීවතු ලොකස්ස-සාසනස්ස ච වුද්ධියා.

19. පතිට්ඨාපෙසි ලොකස්ස-හිතමෙතං සහං සුහං,
මුද්දාපනාය තිණ්ණන්නං-පිටකානං ධනඤ්ච යො;

20. පරිච්චජි මහාපුඤ්ඤ-**සය්මන් හෙවාවිතාරණෝ**,
පුඤ්ඤෙනානෙන නිත්තණ්හො-හොතු සො'පි මහාසයො.

21. **කුකුල්නාපෙ** ඉතිඛ්‍යාත-ගාමෙ වංසානමුත්තමෙ,
දිසානායකනාමාදි-**ජයවීර**ඛ්‍යුබ්භවො;

22. ආභිධම්මිකවාචීසා-චරියො **දෙවරක්ඛිතො**,
අකාසිං සුද්ධිමෙතිස්සා-පත්ථෙන්තොනාව'ච්චුතං පදං.

23 යානී'හ හමජාතානි-බලිතානි භවන්ති වෙ,
තානි සොධෙන්තු ධීමන්තො-සුවිසුද්ධාසයා මුදා'ති.

Kukulnape Dewarakkhita.

2473/1929 7. 24. විජ්ජොදයපරිවෙණතො.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

චරියාපිටකවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

ABBREVIATIONS.

සඞ්කෙතනිරූපනං.

සී. මු. සීහලක්ඛරෙහි මුද්දිතපොත්ථකං.
මු. පා. සීහලක්ඛරෙහි මුද්දිත චරියාපිටකපාළි.
ම. මරම්මක්ඛරතාලපණ්ණපොත්ථකං.
සී. සීහලක්ඛරතාලපණ්ණපොත්ථකානි.
ජා. අ. ආඞ්ගලීසක්ඛරෙහි මුද්දිත ජාතකට්ඨකථා.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අ a ආ á ඉ i ඊ ī උ u ඌ ū එ é ඔ ó

CONSONANTS.

ක ka	ඛ kha	ග ga	ඝ gha	ඞ ṅa
ච ca	ඡ cha	ජ ja	ඣ jha	ඤ ña
ට ṭa	ඨ ṭha	ඩ ḍa	ඪ ḍha	ණ ṇa
ත ta	ථ tha	ද da	ධ dha	න na
ප pa	ඵ pha	බ ba	භ bha	ම ma

ය ya ර ra ල la ව va ස sa හ ha ළ ḷa අං aṇ

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kú	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khú	ඛෙ khé	ඛො khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	ඤඤ ñña	තව tva, ත්‍ර tra	මඵ mpha
කඛ kkha	ඤහ ñha	දද dda	මබ, ඹ mba
කය kya	ඤච, ච ñca	දධ, ධ ddha	මභ mbha
ක්‍රි kri	ඡ, ඤඡ ñcha	ද්‍ර dra	මම mma
කව kva	ජ, ඤජ ñja	ව, දව dva	මහ mha
ඛය khya	ඤඣ ñjha	ධව dhva	යය, යය yya
ඛව khva	ටට ṭṭa	නත nta	යහ yha
ගග gga	ටඨ, ඨ ṭṭha	නථ ntha	ලල lla
ගඝ ggha	ඩඩ ḍḍa	නද nda	ලය lya
ග්‍ර gra, ඞක ṅka	ඩඪ ḍḍha	නධ ndha	ලහ lha
ඞඛ ṅkha	ණණ ṇṇa	නන nna, නහ nha	වහ wha
ඞග ṅga	ණට ṇṭa	පප ppa	සස ssa
ඞඝ ṅgha	ණඨ ṇṭha	පඵ ppha	සම sma
චච cca	ණඩ, ඩ ṇḍa	බබ bba	සව swa
චඡ ccha	ණහ ṇha	බභ bbha	හම hma
ජජ jja	තත tta	බ්‍ර bra	හව hva
ජඣ jjha	තථ ttha	මප mpa	ළහ ḷha

ා a ි i ී ī ු u ූ ú ෙ é ො ó

පරමත්ථදීපනී

නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

චරියා සබ්බලොකස්ස හිතා යස්ස මහෙසිනො,
අචින්තෙය්‍යානුභාවං තං වන්දෙ ලොකග්ගනායකං.

විජ්ජාචරණසම්පන්නා යෙන නීයන්ති ලොකතො,
වන්දෙ තමුත්තමං ධම්මං සම්මාසම්බුද්ධපූජිතං.

සීලාදිගුණසම්පන්නො ඨිතො මග්ගඵලෙසු යො,
වන්දෙ අරියසඞ්ඝං තං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං අනුත්තරං.

වන්දනාජනිතං පුඤ්ඤං ඉති යං රතනත්තයෙ,
හතන්තරායො සබ්බත්ථ හුත්වාහං තස්ස තෙජසා.

ඉමස්මිං භද්දකප්පස්මිං සම්භතා යා සුදුක්කරා,
උක්කංසපාරමිප්පත්තා දානපාරමිතාදයො.

තාසං සම්බොධිචරියානං ආනුභාවවිභාවනං,
සක්කෙසු නිග්‍රොධාරාමෙ වසන්තෙන මහෙසිනා.

යං ධම්මසෙනාපතිනො සබ්බසාවකකෙතුනො,
ලොකනාථෙන චරියාපිටකං නාම දෙසිතං.

යං ඛුද්දකනිකායස්මිං සඞ්ගායිංසු මහෙසයො,
ධම්මසඞ්ගාහකා සත්ථු හෙතුසම්පත්ති දීපනං.

තස්ස සම්බොධිසම්භාරවිභාගනයයොගතො,
කිඤ්චාපි දුක්කරා කාතුං අත්ථසංවණ්ණනා මයා.

සහ සංවණ්ණනං යස්මා ධරතෙ[1] සත්ථු සාසනං,
පුබ්බාචරියසීහානං තිට්ඨතෙව විනිච්ඡයො.

තස්මා තං අවලම්බිත්වා[2] ඔගාහිත්වා[3] ච සබ්බසො,
ජාතකානුපනිස්සාය පොරාණට්ඨකථානයං.

---

1. සී. ධරතො. 2. සී. ලම්බෙත්වා. 3. සී. I & II. ඔගාහෙත්වා, ඔගහෙත්වා.

නිස්සිතං වාචනාමග්ගං සුවිසුද්ධං අනාකුලං,
මහාවිහාරවාසීනං නිපුණත්ථවිනිච්ඡයං.

නීතනෙය්‍යත්ථභෙදඤ්ච පාරමී පරිදීපයං,
කරිස්සාමීති චරියාපිටකස්සත්ථවණ්ණනං.

ඉති ආකඞ්ඛමානස්ස සද්ධම්මස්ස චිරට්ඨිතිං,
විභජන්තස්ස තස්සත්ථං නිසාමයථ සාධවොති.

තත්ථ චරියාපිටකන්ති කෙනට්ඨෙන චරියාපිටකං? අතීතාසු ජාතීසු සත්ථු චරියානුභාවප්පකාසනී පරියත්තීති කත්වා, පරියත්තිඅත්ථො හි අයං පිටකසද්දො "මා පිටකසම්පදානෙනා"ති[a] ආදීසු විය. අථවා යස්මා සා පරියත්ති තස්සෙව සත්ථු පුරිමජාතීසු චරියානං ආනුභාවප්පකාසනෙන භාජනභූතා තස්මාපි චරියාපිටකන්ති වුච්චති. භාජනත්ථොපි හි පිටකසද්දො නිද්දිට්ඨො. "අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය කුද්දාලපිටකං ආදායා"ති[b] ආදීසු විය. තං පනෙතං චරියාපිටකං විනයපිටකං සුත්තන්තපිටකං අභිධම්මපිටකන්ති තීසු පිටකෙසු සුත්තන්තපිටකපරියාපන්නං, දීඝනිකායො මජ්ඣිමනිකායො සංයුත්තනිකායො අඞ්ගුත්තරනිකායො ඛුද්දකනිකායොති පඤ්චසු නිකායෙසු ඛුද්දකනිකායපරියාපන්නං, සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලන්ති නවසු සාසනඞ්ගෙසු ගාථාසඞ්ගහං.

"ද්වාසීතිං බුද්ධතො ගණ්හිං ද්වෙ සහස්සානි භික්ඛුතො,
චතුරාසීතිසහස්සානි යෙ මෙ ධම්මා පවත්තිනො"ති

එවං ධම්මභණ්ඩාගාරිකෙන පටිඤ්ඤාතෙසු චතුරාසීතියා ධම්මක්ඛන්ධසහස්සෙසු කතිපයධම්මක්ඛන්ධසඞ්ගහං. වග්ගතො අකිත්තිවග්ගො හත්ථිනාගවග්ගො යුධඤ්ජයවග්ගොති වග්ගත්තයසඞ්ගහං. චරියතො අකිත්තිවග්ගෙ දස හත්ථිනාගවග්ගෙ දස යුධඤ්ජයවග්ගෙ පඤ්චදසාති පඤ්චතිංස චරියාසඞ්ගහං. තීසු වග්ගෙසු අකිත්තිවග්ගො ආදි, චරියාසු අකිත්තිචරියා. තස්සාපි:–

"කප්පෙ ච සතසහස්සෙ චතුරො ච අසඞ්ඛියෙ,
එත්ථන්තරෙ යං චරිතං සබ්බං තං බොධිපාචන"න්ති

අයං ගාථා ආදි, තස්ස ඉතොප්පභුති අනුක්කමෙන අත්ථසංවණ්ණනා හොති. සා පනායං අත්ථසංවණ්ණනා යස්මා දූරෙනිදානං අවිදූරෙනිදානං සන්තිකෙනිදානන්ති ඉමානි තීණි නිදානානි දස්සෙත්වා වුච්චමානා සුණන්තෙහි සමුදාගමතො පට්ඨාය සුවිඤ්ඤාතා නාම හොති, තස්මා තෙසං නිදානානං අයං විභාගො වෙදිතබ්බො.

a. තිකඞ්ගුත්තර-කාලාමසුත්ත. b. මජ්ඣිමනිකාය-කකචූපමසුත්ත.

දීපඞ්කරදසබලස්ස පාදමූලස්මිං හි කතාභිනීහාරස්ස මහාබොධිසත්තස්ස යාව තුසිතපුරෙ නිබ්බත්ති තාව පවත්තා කථාමග්ගො දූරෙනිදානං නාම, තුසිතභවනතො පට්ඨාය යාව බොධිමණ්ඩෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණප්පත්ති[1] තාව පවත්තා කථාමග්ගො අවිදූරෙනිදානං නාම, මහාබොධිමණ්ඩතො පන පට්ඨාය යාව පච්චුප්පන්නවත්ථු තාව පවත්තා කථාමග්ගො සන්තිකෙ නිදානං නාම. ඉමෙසු තීසු නිදානෙසු යස්මා දූරෙනිදානඅවිදූරෙනිදානානි සබ්බසාධාරණානි, තස්මා තානි ජාතකට්ඨකථායං විත්ථාරිතනයෙනෙව විත්ථාරතො වෙදිතබ්බානි, සන්තිකෙනිදානෙ පන අත්ථි විසෙසොති තිණ්ණම්පි නිදානානං අයමාදිතො පට්ඨාය සඞ්ඛෙපකථා.

දීපඞ්කරස්ස භගවතො පාදමූලෙ කතාභිනීහාරො බොධිසත්තභූතො ලොකනාථො අත්තනො අභිනීහාරානුරූපසමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණසම්භාරං මත්ථකං පාපෙත්වා තුසිතභවනෙ[2] නිබ්බත්තො බුද්ධභාවාය උප්පත්තිකාලං ආගමයමානො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො සක්‍යරාජකුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අනන්තෙන පරිහාරෙන මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන වඩ්ඪමානො අනුක්කමෙන යොබ්බනං පත්වා එකූනතිංසෙ වයස්මිං කතමහාභිනික්ඛමනො ඡබ්බස්සානි මහාපධානං පදහිත්වා විසාඛපුණ්ණමායං බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නො සූරියෙ අනත්ථමිතෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පුරිමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ දියඩ්ඪකිලෙසසහස්සං ඛෙපෙත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිමභිසම්බුජ්ඣි. තතො තත්ථෙව සත්ත සත්තාහෙ වීතිනාමෙත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමායං බාරාණසිං ගන්ත්වා ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤප්පමුඛා අට්ඨාරස බ්‍රහ්මකොටියො ධම්මාමතං පායෙන්තො[3] ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා යසාදිකෙ වෙනෙය්‍යෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨපෙත්වා තෙ සබ්බෙ සට්ඨි අරහන්තෙ ලොකානුග්ගහාය විස්සජ්ජෙත්වා උරුවෙලං ගච්ඡන්තො කප්පාසිකවනසණ්ඩෙ තිංසභද්දවග්ගියෙ සොතාපත්තිඵලාදීසු පතිට්ඨාපෙත්වා උරුවෙලං ගන්ත්වා අඩ්ඪුඩ්ඪානි පාටිහාරියසහස්සානි දස්සෙත්වා උරුවෙලකස්සපාදයො සහස්සජටිලපරිවාරෙ තෙභාතිකජටිලෙ විනෙත්වා තෙහි පරිවුතො රාජගහනගරූපචාරෙ ලට්ඨිවනුය්‍යානෙ නිසින්නො බිම්බිසාරප්පමුඛෙ ද්වාදසනහුතෙ බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙ සාසනෙ ඔතාරෙත්වා මගධරාජෙන කාරිතෙ වෙළුවනවිහාරෙ විහරති.

අථෙවං භගවති වෙළුවනෙ විහරන්තෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙසු අග්ගසාවකට්ඨානෙ ඨපිතෙසු සාවකසන්නිපාතෙ ජාතෙ සුද්ධොදනමහාරාජා පුත්තො කිර මෙ ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං චරිත්වා,

---

1. සී, මු. ඤාණප්පවත්ති. 2. ම. පුරෙ. 3. පායෙත්වා.

පරමාභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො රාජගහං නිස්සාය වෙළුවනෙ විහරතීති සුත්වා දස පුරිස සහස්ස පරිවාරෙ අනුක්කමෙන දස අමච්චෙ පෙසෙසි පුත්තං මෙ ඉධානෙත්වා දස්සෙථාති. තෙසු රාජගහං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනාය අරහත්තෙ පතිට්ඨිතෙසු කාළුදායිත්ථෙරෙන රඤ්ඤො අධිප්පායෙ ආරොචිතෙ භගවා වීසති සහස්සඛීණාසවපරිවුතො රාජගහතො නික්ඛමිත්වා සට්ඨියොජනං කපිලවත්ථුං ද්වීහි මාසෙහි සම්පාපුණි, සක්‍යරාජානො අම්හාකං ඤාති සෙට්ඨං පස්සාමාති[1] සන්නිපතිත්වා නිග්‍රොධාරාමං භගවතො ච භික්ඛු සංඝස්ස ච වසනයොග්ගං කාරෙත්වා ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා පච්චුග්ගමනං කත්වා සත්ථාරං නිග්‍රොධාරාමං පවෙසෙසුං, තත්‍ර භගවා වීසතිසහස්ස ඛීණාසවපරිවුතො පඤ්ඤත්තවර බුද්ධාසනෙ නිසීදි, සාකියා මානත්ථද්ධා සත්ථු පණිපාතං නාකංසු, භගවා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා මානං භඤ්ජිත්වා තෙ ධම්මදෙසනාය භාජනෙ කාතුං අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං[2] සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා තෙසං සීසෙ පාදපංසුං ඔකිරයමානො විය ගණ්ඩම්බ රුක්ඛමූලෙ කතපාටිහාරියසදිසයමකපාටිහාරියං අකාසි, රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා අයං ලොකෙ අග්ගපුග්ගලොති වන්දි, රඤ්ඤා පන වන්දිතෙ[3] සබ්බෙපි සාකියා වන්දිංසු, තදා කිර භගවා යමකපාටිහාරියං කරොන්තො ලොකවිවරණපාටිහාරියම්පි අකාසි, යස්මිං වත්තමානෙ මනුස්සා මනුස්සලොකෙ යථා ඨිතා යථා නිසින්නාව චාතුම්මහා රාජිකතො පට්ඨාය යාව අකනිට්ඨභවනා සබ්බෙ දෙවෙ තත්ථ තත්ථ අත්තනො භවනෙ කීළන්තෙ දිබ්බානුභාවෙන ජොතෙන්තෙ මහතිං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තෙ සත්තාහි සමාපත්තිසුඛානි අනුභවන්තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං ධම්මං සාකච්ඡන්තෙ ච බුද්ධානුභාවෙන අත්තනො මංසචක්ඛුනාව පස්සන්ති, තථා හෙට්ඨා පථවියං අට්ඨසු මහානිරයෙසු සොළසසු ච උස්සදනිරයෙසු ලොකන්තරනිරයෙ චාති තත්ථ තත්ථ මහාදුක්ඛං අනුභවමානෙ සත්තෙ පස්සන්ති, දසසහස්සී ලොකධාතුයං දෙවා මහතා[4] දෙවානුභාවෙන තථාගතං උපසංකමිත්වා අච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතා පඤ්ජලිකා නමස්සමානා පයිරුපාසන්ති, බුද්ධගුණ පටිසංයුත්තා ගාථායො උදාහරන්තා ථොමෙන්ති අප්ඵොටෙන්ති හසන්ති පීතිසොමනස්සං පවෙදෙන්ති. යං සන්ධාය වුත්තං:-

> "භුම්මා මහාරාජිකා[5] තාවතිංසා
> යාමා ච දෙවා තුසිතා ච නිම්මිතා,
> පරනිම්මිතා යෙපි ච බ්‍රහ්මකායිකා
> ආනන්දිතා විපුලමකංසු ඝොස"න්ති.[a]

---

1. සී. I. පස්සිස්සාමාති.
2. සී. I & II. අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං.
3. ම. තෙ ඨාතුං නාම
   " " න සක්කොන්ති.
4. සී. I & II. මහච්ච.
5. සී. I & II. චාතුම්මහාරාජිකා.

a බුද්ධවංස-රතනචඞ්කමකණ්ඩ.

තදා හි දසබලො අතුලං අත්තනො බුද්ධබලං දස්සෙස්සාමීති මහාකරුණාය සමුස්සාහිතො ආකාසෙ දසසහස්සචක්කවාළසමාගමෙ[1] චඞ්කමං මාපෙත්වා ද්වාදසයොජනවිත්ථතෙ සබ්බරතනමයෙ චඞ්කමෙ ඨිතො යථාවුත්තානං දෙවමනුස්සනාගගන්ධබ්බානං එකන්තිපාතභූත මච්ඡරියං අනඤ්ඤසාධාරණං බුද්ධානං සමාධිඤාණානුභාවදීපනං පාටිහාරියං දස්සෙත්වා පුන තස්මිං චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තො වෙනෙය්‍යානං අජ්ඣාසයානුරූපං අචින්තෙය්‍යානුභාවාය අනුපමාය බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසි. තෙන වුත්තං :–

"නහෙතෙ ජානන්ති සදෙවමානුසා
බුද්ධො අයං කීදිසකො නරුත්තමො,
ඉද්ධිබලං පඤ්ඤාබලඤ්ච කීදිසං
බුද්ධබලං ලොකහිතස්ස කීදිසං.

නහෙතෙ ජානන්ති සදෙවමානුසා
බුද්ධො අයං එදිසකො නරුත්තමො,
ඉද්ධි බලං පඤ්ඤා බලඤ්ච එදිසං
බුද්ධබලං ලොකහිතස්ස එදිසං.

හන්දාහං දස්සයිස්සාමි බුද්ධබලමනුත්තරං,
චඞ්කමං මාපයිස්සාමි නභෙ රතනමණ්ඩිත"න්ති.[a]

එවං තථාගතෙ අත්තනො බුද්ධානුභාවදීපනං පාටිහාරියං දස්සෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෙ ආයස්මා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො රාජගහෙ ගිජ්ඣකූටපබ්බතෙ ඨිතො දිබ්බචක්ඛුනා පස්සිත්වා තෙන බුද්ධානුභාවසන්දස්සනෙන අච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතො හන්දාහං භිය්‍යොසොමත්තාය බුද්ධානුභාවං ලොකස්ස පාකටං කරිස්සාමීති සඤ්ජාතපරිවිතක්කො අත්තනො පරිවාරභූතානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං තමත්ථං ආරොචෙත්වා ඉද්ධියා ආකාසෙන තාවදෙව ආගන්ත්වා සපරිවාරො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා දසනඛසමොධානසමුජ්ජලිතං අඤ්ජලිං[2] සිරසි පග්ගය්හ තථාගතස්ස මහාභිනීහාරං පාරමිපරිපූරණඤ්ච පුච්ඡි, භගවා තං කායසක්ඛිං කත්වා තත්ථ සන්නිපතිතමනුස්සානං චෙව දසසහස්සචක්කවාළදෙවබ්‍රහ්මානඤ්ච අත්තනො බුද්ධානුභාවං පරිදීපයන්තො බුද්ධවංසං දෙසෙසි. තෙන වුත්තං :–

"සාරිපුත්තො මහාපඤ්ඤො සමාධිජ්ඣානකොවිදො,
පඤ්ඤාය පාරමිප්පත්තො පුච්ඡති ලොකනායකං.

කීදිසො තෙ මහාවීර අභිනීහාරො නරුත්තම,
කම්හි කාලෙ තයා ධීර පත්ථිතා බොධිමුත්තමා.

---

1. සී. I & II. සමායොගෙ. 2. සමුජ්ජලමඤ්ජලිං.

a. බුද්ධවංස-රතනචඞ්කමකණ්ඩ.

දානං සීලඤ්ච නෙක්ඛම්මං පඤ්ඤා විරියඤ්ච කීදිසං,
ඛන්ති සච්චමධිට්ඨානං මෙත්තුපෙක්ඛා ච කීදිසා.

දසපාරමී තයා ධීර[1] කීදිසා? ලොකනායක,
කථං උපපාරමී පුණ්ණා පරමත්ථපාරමී කථං.

තස්ස පුට්ඨො වියාකාසි කරවීකමධුරග්ගිරො,
නිබ්බාපයන්තො හදයං හාසයන්තො සදෙවක''න්ති. a

එවං භගවතා බුද්ධවංසෙ දෙසිතෙ ආයස්මා ධම්මසෙනාපති අහො බුද්ධානං හෙතුසම්පදා අහො සමුදාගමසම්පත්ති අහො මහාභිනීහාරසමිජ්ඣනා දුක්කරං වත භගවතා කතං එත්තකං කාලං එවං පාරමියො පූරෙන්තෙන එවං විධස්ස බොධිසම්භාරසම්භරණස්ස අනුච්ඡවිකමෙව චෙතං ඵලං යදිදං සබ්බඤ්ඤුතා බලෙසු ච වසීභාවො එවං මහිද්ධිකතා එවං මහානුභාවතාති බුද්ධගුණාරම්මණං ඤාණං පෙසෙසි. සො අනඤ්ඤසාධාරණං භගවතො සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනං හිරිඔත්තප්පං සද්ධාවිරියසතිසම්පජඤ්ඤං සීලවිසුද්ධි දිට්ඨිවිසුද්ධි සමථො විපස්සනා තීණි කුසලමූලානි තීණි සුචරිතානි තයො සම්මාවිතක්කා තිස්සො අනවජ්ජසඤ්ඤායො තිස්සො ධාතුයො චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා චත්තාරො ඉද්ධිපාදා චත්තාරො අරියමග්ගා චත්තාරි අරියඵලානි චතස්සො පටිසම්භිදා චතුයොනිපරිච්ඡෙදකඤාණානි චත්තාරො අරියවංසා චත්තාරි වෙසාරජ්ජඤාණානි පඤ්ච පධානියඞ්ගානි පඤ්චඞ්ගිකො සම්මා සමාධි පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි පඤ්ච නිස්සරණියා ධාතුයො පඤ්ච විමුත්තායතනඤාණානි පඤ්ච විමුත්තිපරිපාචනියා ධම්මා ඡ සාරාණීයා ධම්මා ඡ අනුස්සතිට්ඨානානි ඡ ගාරවා ඡ නිස්සාරණීයා ධාතුයො ඡ සතතවිහාරා ඡ අනුත්තරියානි ඡ නිබ්බෙධභාගියා සඤ්ඤා ඡ අභිඤ්ඤා ඡ අසාධාරණඤාණානි සත්ත අපරිහානියා ධම්මා සත්ත අරියධනානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා සත්ත සප්පුරිසධම්මා සත්ත නිජ්ජරවත්ථූනි සත්ත සඤ්ඤා සත්ත දක්ඛිණෙය්‍යපුග්ගලදෙසනා සත්ත ඛීණාසවබලදෙසනා අට්ඨ පඤ්ඤාපටිලාභහෙතුදෙසනා අට්ඨ සම්මත්තානි අට්ඨ ලොකධම්මාතික්කමා අට්ඨ ආරම්භවත්ථූනි අට්ඨ අක්ඛණදෙසනා අට්ඨ මහාපුරිසවිතක්කා අට්ඨ අභිභායතනදෙසනා අට්ඨ විමොක්ඛා නව යොනිසොමනසිකාරමූලකා ධම්මා නව පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගානි නව සත්තාවාසදෙසනා නව ආඝාතපටිවිනයා නව සඤ්ඤා නව නානත්තදෙසනා නව අනුපුබ්බවිහාරා දස නාථකරණධම්මා දස කසිණායතනානි දස කුසලකම්මපථා දස සම්මත්තානි දස අරියවාසා දස අසෙක්ඛා ධම්මා දස රතනානි දස තථාගතබලානි එකාදස මෙත්තානිසංසා ද්වාදස ධම්මචක්කාකාරා තෙරස ධුතඞ්ගගුණා චුද්දස බුද්ධඤාණානි පඤ්චදස

1. සී. මු. දසපාරමියො වීර. a. බුද්ධවංස-රතනචඞ්කමකණ්ඩ.

විමුත්තිපරිපාචනීයා ධම්මා සොළසවිධා ආනාපානසති සොළස අපරන්තපනීයා ධම්මා අට්ඨාරස බුද්ධධම්මා එකූනවීසති පච්චවෙක්ඛණඤාණානි චතුචත්තාළීස ඤාණවත්ථූනි පඤ්ඤාස උදයබ්බයඤාණානි පරොපණ්ණාස කුසලධම්මා සත්තසත්තති ඤාණවත්ථූනි චතුවීසතිකොටිසතසහස්සසමාපත්තිසඤ්චාරිමහාවජිරඤාණං අනන්තනය සමන්තපට්ඨාන පවිචය පච්චවෙක්ඛණ දෙසනාඤාණානි තථා අනන්තාසු ලොකධාතූසු අනන්තානං සත්තානං ආසයාදිවිභාවනඤාණානි චාති එවමාදිකෙ අචින්තෙය්‍යානුභාවෙ බුද්ධගුණෙ ධම්මන්වයතො අනුගච්ඡන්තො අනුස්සරන්තො නෙව අන්තං න පමාණං පස්සි, ථෙරො හි අත්තනොපි නාම ගුණානං අන්තං වා පමාණං වා ආවජ්ජෙන්තො න පස්සති සො භගවතො ගුණානං පමාණං කිං පස්සිස්සති යස්ස යස්ස හි පඤ්ඤා මහතී ඤාණං විසදං සො සො බුද්ධගුණෙ මහන්තතො සද්දහති ඉති ථෙරො භගවතො ගුණානං පමාණං වා පරිච්ඡෙදං වා අපස්සන්තො මාදිසස්ස නාම සාවකපාරමීඤාණෙ ඨිතස්ස බුද්ධගුණෙ ඤාණෙන පරිච්ඡින්දිතුං න සක්කා පගෙව ඉතරෙසං, අහො අචින්තෙය්‍යා අපරිමෙය්‍යභෙදා මහානුභාවා සබ්බඤ්ඤුගුණා කෙවලං පනෙතෙ එකස්ස බුද්ධඤාණස්සෙව සබ්බසො ගොචරා නාඤ්ඤෙසං කථෙතුං පන සම්මාසම්බුද්ධෙහි පි විත්ථාරතො න සක්කා යෙවාති නිට්ඨමගමාසි. වුත්තං හෙතං :-

"බුද්ධොපි බුද්ධස්ස භණෙය්‍ය වණ්ණං
කප්පම්පි චෙ අඤ්ඤමභාසමානො,
ඛීයෙථ කප්පො චිරදීඝමන්තරෙ
වණ්ණො න ඛීයෙථ තථාගතස්සා"ති.

එවං බුද්ධානං ගුණමහන්තතං නිස්සාය උප්පන්නබලවපීතිසොමනස්සො පුන චින්තෙසි : එවරූපානං නාම බුද්ධගුණානං හෙතුභූතා බුද්ධකාරකධම්මා පාරමියො අහො මහානුභාවා, කතමාසු නු ඛො ජාතීසු පාරමිතා පරිපාචිතා? කථං වා පරිපාකං ගතා? හන්දාහං ඉමමත්ථං පුච්ඡන්තො එවම්පි සමුදාගමතො පට්ඨාය බුද්ධානුභාවං ඉමස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස පාකටතරං කරිස්සාමීති සො එවං චින්තෙත්වා භගවන්තං ඉමං පඤ්හං ආපුච්ඡි : කතමාසු නු ඛො භන්තෙ ජාතීසු ඉමෙ බුද්ධකාරකධම්මා පරිපාචිතා? කථං වා පරිපාකං ගතාති? අථස්ස භගවා තස්මිං රතනචඞ්කමෙ නිසජ්ජපල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා යුගන්ධරපබ්බතෙ බාලසූරියො විය විරොචමානො නිසින්නො සාරිපුත්ත මය්හං බුද්ධකාරකධම්මා සමාදානතො පට්ඨාය නිරන්තරං සක්කච්චකාරිතාය විරියූපත්ථම්භෙන ච සබ්බෙසු කප්පෙසු භවතො භවං ජාතිතො ජාතිං පරිපච්චන්තා යෙව අහෙසුං; ඉමස්මිං පන භද්දකප්පෙ ඉමාසු ජාතීසු තෙ පරිපක්කා ජාතාති දස්සෙන්තො "කප්පෙ ච සතසහස්සෙ"ති ආදිනා චරියාපිටකං බුද්ධාපදානියන්ති

දුතියාභිධානං ධම්මපරියායං අභාසි, අපරේ පන රතනචඞ්කමේ චඞ්කමන්තො දෙවාතිදෙවො[1] දෙවබ්‍රහ්මාදීහි පූජියමානො නිග්‍රොධාරාමෙ ඔතරිත්වා වීසතිසහස්සඛීණාසවපරිවුතො පඤ්ඤත්තවර බුද්ධාසනෙ නිසින්නො භගවා වුත්තනයෙනෙව ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන පුච්ඡිතො චරියාපිටකං දෙසෙසීති වදන්ති, එත්තාවතා දූරෙනිදාන අවිදූරෙනිදානානි සඞ්ඛෙපතො දස්සෙත්වා චරියාපිටකස්ස සන්තිකෙ නිදානං විත්ථාරතො නිද්දිට්ඨන්ති වෙදිතබ්බං. දූරෙනිදානං පන අසඞ්ඛ්‍යෙයවිභාවනායං ආවිභවිස්සතීති. ඉදානි "කප්පෙ ච සත සහස්සෙ"ති ආදිනයප්පවත්තාය චරියාපිටකපාළියා අත්ථසංවණ්ණනා හොති.

තත්‍රායං කප්පසද්දො සඋපසග්ගො ච අනුපසග්ගො ච විතක්ක-විධාන-පටිභාග-පඤ්ඤත්ති-කාල-පරමායු-සමණවොහාර-සමන්තභාවාභිසද්දහන-ඡෙදන-විනියොග-විනයකිරියා-ලෙසන්තරකප්ප-තණ්හාදිට්ඨි-අසඞ්ඛ්‍යෙයකප්ප-මහාකප්පාදීසු දිස්සති. තථාහෙස:-- "නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පො අබ්‍යාපාදසඞ්කප්පො"ති.a ආදීසු විතක්කෙ ආගතො. "චීවරෙ විකප්පං ආපජ්ජෙය්‍යා"තිb ආදීසු විධානෙ, අධික විධානං ආපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. "සත්ථුකප්පෙන වත කිර භො සාවකෙන සද්ධිං මන්තයමානා න ජානිම්හා"තිc ආදීසු පටිභාගෙ, සත්ථුසදිසෙනාති අයං හි තත්ථ අත්ථො. "ඉධායස්මා කප්පො"තිd ආදීසු පඤ්ඤත්තියං. "යෙන සුදං නිච්චකප්පං විහරාමී"තිe ආදීසු කාලෙ. "ආකඞ්ඛමානො ආනන්ද තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා"තිf ආදීසු පරමායුම්හි, ආයුකප්පොති ඉධ අධිප්පායො[2] "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං"තිg ආදීසු සමණවොහාරෙ. "කෙවලකප්පං වේළුවනං ඔභාසෙත්වා"තිh ආදීසු සමන්තභාවෙ. "සද්ධා සද්දහනා ඔකප්පනා අභිප්පසාදො"තිi ආදීසු අභිසද්දහනෙ, සද්ධායනාති අත්ථො. "අලඞ්කතො කප්පිතකෙස මස්සු"තිj ආදීසු ඡෙදනෙ. "එවමෙව ඉතො දින්නං පෙතානං උපකප්පතී"තිk ආදීසු විනියොගෙ. "කප්පකතෙන අකප්පකතං සංසිබ්බිතං හොතී"තිl ආදීසු විනයකිරියායං. "අත්ථි කප්පො නිපජ්ජිතුං හන්දාහං නිපජ්ජාමී"තිm ආදීසු ලෙසෙ. "ආපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො සඞ්ඝභෙදකො", "කප්පං නිරයම්හි පච්චතී"තීn ච ආදීසු අන්තරකප්පෙ.

---

a. සච්චවිභඞ්ග. 85.
b පාරාජිකපාළි-චීවරවග්ග. 256.
c මජ්ඣිමනිකාය-රථවිනීතසුත්ත.
d. සුත්තනිපාත-පාරායනවග්ග
e. අඞ්ගුත්තරනිකාය.
f. උදානපාළි-ජච්චන්ධවග්ග.
g. චූළවග්ග. 220.
h. සංයුත්ත.
i ඉන්ද්‍රියවිභඞ්ග. 100.
j. ජාතක.
k. ඛුද්දකපාඨ-තිරොකුඩ්ඩසුත්ත.
l පාචිත්තියපාළි-සුරාපානවග්ග. 136.
m. චතුක්කඞ්ගුත්තර.
n ඉතිවුත්තකපාළි-එකකනිපාත.
1. සී. I & II. චිය.
2. සී. I & II. අධිප්පෙතො.

"න කප්පයන්ති න පුරක්ඛරොන්ති
ධම්මාපි තෙසං න පටිච්ඡිතාසෙ,
න බ්‍රාහ්මණො සීලවතෙන නෙය්‍යො
පාරඞ්ගතො න පච්චෙති තාදී"ති[a]

ආදීසු තණ්හාදිට්ඨීසු. තථා හි වුත්තං නිද්දෙසෙ:- "කප්පාති උද්දානතො ද්වෙ කප්පා තණ්හාකප්පො දිට්ඨිකප්පො"ති. "අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ"ති[b] ආදීසු අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පෙ. "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ! කප්පස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යානී"ති[c] ආදීසු මහාකප්පෙ, ඉධාපි මහාකප්පෙයෙව දට්ඨබ්බො. තත්‍රායං පදසිද්ධි: කප්පියතීති=කප්පො, එත්තකානි වස්සානීති වා එත්තකානි වස්සසතානීති වා එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා සංවච්ඡරවසෙන ගණෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා කෙවලං සාසපරාසි උපමාදීහි කප්පෙතබ්බො පරිකප්පෙතබ්බ පරිමාණොති අත්ථො. වුත්තං හෙතං:-"කීව දීඝො නු ඛො භන්තෙ! කප්පොති? දීඝො ඛො භික්ඛු කප්පො න සුකරො එත්තකානි වස්සානීති වා එත්තකානි වස්සසතානීති වා එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා සඞ්ඛාතුන්ති. සක්කා පන භන්තෙ! උපමං කාතුන්ති? සක්කා භික්ඛූති භගවා අවොච-සෙය්‍යථාපි භික්ඛු! යොජනං ආයාමෙන යොජනං විත්ථාරෙන යොජනං උබ්බෙධෙන මහාසාසපරාසි තතො වස්සසතස්ස වස්සසහස්සස්ස අච්චයෙන එකමෙකං සාසපං උද්ධරෙය්‍ය ඛිප්පතරං ඛො සො භික්ඛු! මහාසාසපරාසි ඉමිනා උපක්කමෙන පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍ය නත්වෙව කප්පො, එවං දීඝො ඛො භික්ඛු කප්පො"ති. ස්වායං මහාකප්පො සංවට්ටාදිවසෙන චතු අසඞ්ඛෙය්‍ය කප්පසඞ්ගහො. වුත්තම්පි චෙතං:-"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ කප්පස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යානි කතමානි චත්තාරි? සංවට්ටො සංවට්ටට්ඨායී විවට්ටො විවට්ටට්ඨායී"ති. තත්ථ තයො සංවට්ටා-තෙජොසංවට්ටො ආපොසංවට්ටො වායොසංවට්ටොති. තිස්සො සංවට්ටසීමා-ආභස්සරා සුභකිණ්ණා වෙහප්ඵලාති. යදා හි කප්පො තෙජෙන සංවට්ටති ආභස්සරතො හෙට්ඨා අග්ගිනා ඩය්හති, යදා ආපෙන සංවට්ටති සුභකිණ්ණතො හෙට්ඨා උදකෙන විලීයති, යදා වායුනා සංවට්ටති වෙහප්ඵලතො හෙට්ඨා වාතෙන විද්ධංසති, විත්ථාරතො පන කොටිසතසහස්සචක්කවාළං විනස්සති යං බුද්ධානං ආණාක්ඛෙත්තන්ති වුච්චති. තෙසු තීසු සංවට්ටෙසු යථාක්කමං කප්පවිනාසකමහාමෙඝතො යාව ජාලාය උදකස්ස වා වාතස්ස වා උපච්ඡෙදෙ ඉදං එකං අසඞ්ඛෙය්‍යං සංවට්ටො නාම, කප්පවිනාසකජලොපච්ඡෙ

---

a. සුත්තනිපාත-සුද්ධට්ඨකසුත්ත. b. තිකඞ්ගුත්තර.

c චතුක්කඞ්ගුත්තර.

දහතො[1] යාව කොටිසතසහස්සචක්කවාළපරිපූරකො සම්පත්තිමහා-
මෙඝො උට්ඨහති ඉදං දුතියං අසඞ්ඛෙය්‍යං සංවට්ටට්ඨායී නාම, සම්පත්ති-
මහාමෙඝතො යාව චන්දිමසූරියපාතුභාවො ඉදං තතියං අසඞ්ඛෙය්‍යං
විවට්ටො නාම, චන්දිමසූරියපාතුභාවතො යාව පුන කප්පවිනාසක-
මහාමෙඝො ඉදං චතුත්ථං අසඞ්ඛෙය්‍යං විවට්ටට්ඨායී නාම. ඉමෙසු
චතුසට්ඨි අන්තරකප්පසඞ්ගහං විවට්ටට්ඨායී, තෙන සමානකාලපරි-
ච්ඡෙදා විවට්ටාදයො වෙදිතබ්බා. "වීසති අන්තරකප්පසඞ්ගහ"න්ති
එකෙ. ඉති ඉමානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි එකො මහාකප්පො
හොති. තෙන වුත්තං:-සචායං මහාකප්පො සංවට්ටාදිවසෙන චතු-
අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පසඞ්ගහො හොති. "කප්පෙ"ති ච අච්චන්තසංයොගවසෙන
උපයොගබහුවචනං. **සතසහස්සෙ**ති කප්පසද්දසම්බන්ධෙන වායං
පුල්ලිඞ්ගනිද්දෙසො, ඉධාපි අච්චන්තසංයොගවසෙනෙව බහුවචනං,
සමානාධිකරණං හෙතං පදද්වයං. **චතුරො ච අසඞ්ඛියෙ**ති එත්ථාපි
එසෙව නයො, තස්ස පන අසඞ්ඛියෙති අසද්දස්ස අවුත්තත්තා
කප්පස්ස ච වුත්තත්තා පකරණතො කප්පානන්ති අයමත්ථො
විඤ්ඤායතෙව, නහි වුත්තං වජ්ජෙත්වා අවුත්තස්ස කස්සචි ගහණං
යුත්තන්ති. චසද්දො **සම්පිණ්ඩනත්ථො**, මහාකප්පානං චත්තාරො අස-
ඞ්ඛෙය්‍යෙ සතසහස්සෙ ච මහාකප්පෙති අයං හෙත්ථත්ථො. අසඞ්ඛි-
යෙති එත්ථ සඞ්ඛාතුං න සක්කාති=අසඞ්ඛියා, ගණනං අතික්කන්තාති
අත්ථො. 'අසඞ්ඛෙය්‍යන්ති එකො ගණනවිසෙසො"ති එකෙ, තෙ හි
එකතො පට්ඨාය මහාබලක්ඛපරියොසානානි එකූන සට්ඨිට්ඨානානි
වජ්ජෙත්වා දස මහාබලක්ඛානි අසඞ්ඛෙය්‍යං නාම සට්ඨිමඨානන්තරන්ති
වදන්ති තං න යුජ්ජති. සඞ්ඛාඨානන්තරං නාම ගණනවිසෙසො,
තස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යභාවාභාවතො එකං ඨානන්තරං අසඞ්ඛෙය්‍යඤ්චාති
විරුද්ධමෙතං. නනු ච අසඞ්ඛභාවෙන අසඞ්ඛෙය්‍යත්තෙපි තස්ස
චතුබ්බිධභාවො න යුජ්ජතීති? නො න යුජ්ජති, චතුසු ඨානෙසු අසං-
ඛෙය්‍යභාවස්ස ඉච්ඡිතත්තා. තත්‍රායමාදිතො පට්ඨාය විභාවනා:-

අතීතෙ කිර එකස්මිං කප්පෙ තණ්හඞ්කරො මෙධඞ්කරො සර-
ණඞ්කරො දීපඞ්කරොති චත්තාරො සම්මාසම්බුද්ධා අනුක්කමෙන
ලොකෙ උප්පජ්ජිංසු. තෙසු දීපඞ්කරස්ස භගවතො කාලෙ අමරවතී
නාම නගරං අහොසි. තත්ථ සුමෙධො නාම බ්‍රාහ්මණො පටිවසති
උභතො සුජාතො මාතිතො ච පිතිතො ච සංසුද්ධගහණිකො යාව
සත්තමා කුලපරිවට්ටා අක්ඛිත්තො අනුපක්කුට්ඨො ජාතිවාදෙන අභි-
රූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය
සමන්නාගතො. සො අඤ්ඤං කම්මං අකත්වා බ්‍රාහ්මණසිප්පමෙව
උග්ගණ්හි. තස්ස දහරකාලෙයෙව මාතාපිතරො කාලමකංසු. අථස්ස
රාසිවඩ්ඪකො[2] අමච්චො ආයපොත්ථකං ආහරිත්වා සුවණ්ණ-

---

1. සී. මු. ජාලාදිපරිච්ඡෙදතො. 2. ම. සිරිවඩ්ඪකො.

රජතමණිමුත්තාදිභරිතෙ සාරගබ්භෙ ද්වාරං විවරිත්වා එත්තකං තෙ කුමාර මාතුසන්තකං එත්තකං තෙ පිතුසන්තකං එත්තකං තෙ අය්‍යකපය්‍යකානන්ති යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ධනං ආචික්ඛිත්වා එතං ධනං පටිපජ්ජාහීති ආහ. සුමෙධපණ්ඩිතො චින්තෙසි: ඉමං එවං බහුධනං[1] සංහරිත්වා මය්හං මාතාපිතාදයො පරලොකං ගච්ඡන්තා එක කහාපණම්පි ගහෙත්වා න ගතා, මයා පන ගහෙත්වා ගමනකාරණං කාතුං වට්ටතීති රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා මහාජනස්ස දානං දත්වා හිමවන්තපදෙසං ගන්ත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සත්තාහෙනෙව අට්ඨසමාපත්ති යො පඤ්ච අභිඤ්ඤායො ච නිබ්බත්තෙත්වා සමාපත්තිවිහාරෙහි විහරති. තස්මිං ච කාලෙ දීපඞ්කරදසබලො පරමාභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො චතූහි ඛීණාසවසතසහස්සෙහි පරිවුතො අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො රම්මනගරං නාම පත්වා තස්ස අවිදූරෙ සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසති. රම්මනගරවාසිනො සත්ථා කිර අම්හාකං නගරං පත්වා සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසතීති සුත්වා ගන්ධමාලාදිහත්ථා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ගන්ධාදීහි පූජෙත්වා එකමන්තං නිසින්නා ධම්මදෙසනං සුත්වා ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමිංසු. තෙ පුන දිවසෙ මහාදානං සජ්ජෙත්වා නගරං අලඞ්කරිත්වා දසබලස්ස ආගමනමග්ගං හට්ඨතුට්ඨා සොධෙන්ති. තස්මිං ච කාලෙ සුමෙධතාපසො ආකාසෙන ගච්ඡන්තො තෙ හට්ඨතුට්ඨෙ මනුස්සෙ දිස්වා “අම්භො! කස්ස තුම්හෙ ඉමං මග්ගං හට්ඨතුට්ඨා සොධෙථා”ති පුච්ඡි. තෙහි සම්මා සම්බුද්ධස්ස ආගමන මග්ගං සොධෙමාති වුත්තෙ අතීතෙසු බුද්ධෙසු කතාධිකාරත්තා බුද්ධොති වචනං සුත්වා උප්පන්නපීතිසොමනස්සො තාවදෙව ආකාසතො ඔරුය්හ මය්හම්පි ඔකාසං දෙථ අහම්පි සොධෙස්සාමීති තෙහි දස්සිතං ඔකාසං කිඤ්චාපි අහං ඉමං ඉද්ධියා සත්තරතනවිචිත්තං කත්වා අලඞ්කරිතුං පහොමි අජ්ජ පන මයා කායවෙය්‍යාවච්චං කාතුං වට්ටතීති කායප්පසාදං පුඤ්ඤං[2] ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා තිණකචවරාදයො නීහරිත්වා පංසුං ආහරිත්වා සමං කරොන්තො සොධෙති. අනිට්ඨිතෙ යෙව පන තස්ස පදෙසස්ස සොධනෙ දීපඞ්කරො (සො) භගවා මහානුභාවානං ඡළභිඤ්ඤානං ඛීණාසවානං චතූහි සතසහස්සෙහි පරිවුතො තං මග්ගං පටිපජ්ජි. සුමෙධපණ්ඩිතො– සම්මා සම්බුද්ධො බුද්ධසාවකා ච මා චික්ඛල්ලං අක්කමන්තූති අත්තනො වාකචීරඤ්ච චම්මඛණ්ඩඤ්ච ජටාමණ්ඩලඤ්ච[3] පසාරෙත්වා සයඤ්ච යෙන භගවා තෙන සීසං කත්වා අවකුජ්ජො නිපජ්ජි, එවඤ්ච චින්තෙසි: සචාහං ඉච්ඡිස්සාමි ඉමස්ස භගවතො සාවකො හුත්වා අජ්ජෙව කිලෙසෙ ඝාතෙස්සාමි[4] කිං මය්හං එකකෙනෙව සංසාර මහොඝතො නිත්ථරණෙන යන්නූනාහම්පි එවරූපො සම්මා සම්බුද්ධො

1. සී. I & II. ඉමං එත්තකං ධනං.
2. සී. කායසාරං පුඤ්ඤං.
3. සී. ජටාකලාපඤ්ච.
4. ම. ඣාපෙස්සාමි.

හුත්වා සදෙවකං ලොකං සංසාරමහණ්ණවතො තාරෙය්‍යන්ති. ඉති සො අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතමහාභිනීහාරවසෙන චිත්තං පණිධෙසි. අථ භගවා ආගන්ත්වා තස්ස උස්සීසකෙ ඨත්වා චිත්තාචාරං සමිජ්ඣනඤ්චස්ස ඤත්වා අයං ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකානං චතුන්නඤ්ච අසඞ්ඛෙය්‍යානං මත්ථකෙ ගොතමො නාම සම්මා සම්බුද්ධො භවිස්සතීති සබ්බං ඉමං භගවතො පවත්තිං බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. තතො අපරෙපි කොණ්ඩඤ්ඤභගවන්තං ආදිං කත්වා අනුක්කමෙන උප්පන්නා කස්සපදසබලපරියොසානා සම්මා සම්බුද්ධා මහාසත්තං බුද්ධො භවිස්සතීති බ්‍යාකරිංසු. ඉති අම්හාකං බොධිසත්තස්ස පාරමියො පූරෙන්තස්සෙව චතුවීසති සම්මා සම්බුද්ධා උප්පන්නා, යස්මිං පන කප්පෙ දීපඞ්කරදසබලො උදපාදි තස්මිං අඤ්ඤෙපි තයො බුද්ධා අහෙසුං, තෙසං සන්තිකා බොධිසත්තස්ස බ්‍යාකරණං නාහොසි, තස්මා තෙ ඉධ න ගහිතා. පොරාණට්ඨකථායම්පන තම්හා කප්පා පට්ඨාය සබ්බබුද්ධෙ නිදස්සෙතුං ඉදං වුත්තං:-

තණ්හඞ්කරො මෙධඞ්කරො අථොපි සරණඞ්කරො,
දීපඞ්කරො ච සම්බුද්ධො කොණ්ඩඤ්ඤො දිපදුත්තමො.

මඞ්ගලො ච සුමනො ච රෙවතො සොභිතො මුනි,
අනොමදස්සී පදුමො නාරදො පදුමුත්තරො.

සුමෙධො ච සුජාතො ච පියදස්සී මහායසො,
අත්ථදස්සී ධම්මදස්සී සිද්ධත්ථො ලොකනායකො.

තිස්සො ඵුස්සො ච සම්බුද්ධො විපස්සී සිඛි වෙස්සභූ,
කකුසන්ධො කොනාගමනො කස්සපො චාපි නායකො.

එතෙ අහෙසුං සම්බුද්ධා වීතරාගා සමාහිතා,
සතරංසීව උප්පන්නා මහාතමවිනොදනා,
ජලිත්වා අග්ගික්ඛන්ධොව නිබ්බුතා තෙ සසාවකාති.

තත්ථ දීපඞ්කර දසබලස්ස ච කොණ්ඩඤ්ඤ දසබලස්ස ච අන්තරෙ මහාකප්පානං එකං අසඞ්ඛෙය්‍යං බුද්ධසුඤ්ඤො ලොකො අහොසි. තථා භගවතො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස ච භගවතො මඞ්ගලස්ස ච අන්තරෙ, තථා භගවතො සොභිතස්ස ච භගවතො අනොමදස්සිස්ස ච අන්තරෙ, තථා භගවතො නාරදස්ස ච භගවතො පදුමුත්තරස්ස ච අන්තරෙ. වුත්තං හෙතං බුද්ධවංසෙ:-

දීපඞ්කරස්ස භගවතො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස ච සත්ථුනො,
එතෙසං අන්තරා කප්පා ගණනාතො අසඞ්ඛියා.[1]

කොණ්ඩඤ්ඤස්ස අපරෙන මඞ්ගලො නාම නායකො,
තෙසම්පි අන්තරා කප්පා ගණනාතො අසඞ්ඛියා.

1. ම. අසංඛෙය්‍යා.

සොභිතස්ස අපරෙන අනොමදස්සී මහායසො,
තෙසම්පි අන්තරා කප්පා ගණනාතො අසඞ්ඛියා.

නාරදස්ස භගවතො පදුමුත්තරස්ස සත්ථුනො,
තෙසම්පි අන්තරා කප්පා ගණනාතො අඞ්ඛියා'ති.

එවං ගණනාතීතාය අසඞ්ඛෙය්‍යතෙතපි චතූසු ඨානෙසු මහාකප්පානං ගණනාතික්කමෙන "චතුරො අසඞ්ඛියෙ"ති වුත්තං, න සඞ්ඛ්‍යාවිසෙසෙනාති වෙදිතබ්බං. යස්මා පන පදුමුත්තරදසබලස්ස ච සුමෙධදසබලස්ස ච අන්තරෙ තිංස කප්පසහස්සානි, සුජාතදසබලස්ස ච පියදස්සීදසබලස්ස ච අන්තරෙ නව සහස්සාධිකානං කප්පානං සට්ඨිසහස්සානි චාසීතුත්තරානි අට්ඨ ච සතානි, ධම්මදස්සීදසබලස්ස ච සිද්ධත්ථදසබලස්ස ච අන්තරෙ වීසති කප්පා, සිද්ධත්ථදසබලස්ස ච තිස්සදසබලස්ස ච අන්තරෙ එකො කප්පො, භගවතො විපස්සිස්ස ච භගවතො සිඛිස්ස ච අන්තරෙ සට්ඨි කප්පා, භගවතො ච වෙස්සභුස්ස භගවතො ච කකුසන්ධස්ස අන්තරෙ තිංස කප්පා. ඉති පදුමුත්තරදසබලස්ස උප්පන්නකප්පතො පට්ඨාය හෙට්ඨා තෙසං (තෙසං) බුද්ධානං උප්පන්නකප්පෙහි ඉමිනා ච භද්දකප්පෙන සද්ධිං සතසහස්සමහාකප්පා, තෙ සන්ධාය වුත්තං "කප්පෙ ච සතසහස්සෙ"ති. ඉමස්මිං පනත්ථෙ විත්ථාරියමානෙ සබ්බං බුද්ධවංසපාළිං ආහරිත්වා සංවණ්ණෙතබ්බං හොති, අති විත්ථාරභීරුකස්ස මහාජනස්ස චිත්තං අනුරක්ඛන්තා න විත්ථාරයිම්හ, අත්ථිකෙහි ච බුද්ධවංසතො ගහෙතබ්බො, යොපි චෙත්ථ වත්තබ්බො කථාමග්ගො සොපි අත්ථසාලිනියා ධම්මසඞ්ගහවණ්ණනාය ජාතකට්ඨකථාය ච වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. **එතස්මින්තරෙති එත්ථ** අන්තරසද්දො:-

"නදීතීරෙසු සණ්ඨානෙ[1] සභාසු රථියාසු ච,
ජනා සඞ්ගම්ම මන්තෙන්ති මඤ්ච තඤ්ච කිමන්තර"න්ති[a]

ආදීසු කාරණෙ ආගතො. "අද්දසා ඛො මං භන්තෙ අඤ්ඤතරා ඉත්ථී විජ්ජන්තරිකාය භාජනං ධොවන්තී"ති ආදීසු ඛණෙ, විජ්ජුනිච්ඡරණක්ඛණෙති අත්ථො. "යස්සන්තරතො න සන්ති කොපා"ති[b] ආදීසු චිත්තෙ. "අන්තරා ච බොධිං අන්තරා ච ගය"න්ති[c] ආදීසු විවරෙ. "න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්ස අන්තරන්තරා කථා ඔපාතෙතබ්බා"ති[d] ආදීසු වෙමජ්ඣෙ, ඉධාපි වෙමජ්ඣෙයෙව දට්ඨබ්බො. තස්මා එතස්මිං අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති: යස්මිං මහාකප්පෙ අම්හාකං භගවා සුමෙධපණ්ඩිතො හුත්වා දීපඞ්කරස්ස භගවතො පාදමූලෙ:-

"මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං,
පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරො ච ඡන්දතා"ති.

---

a. වනසංයුත්ත.　　c. මහාවග්ග-මහාඛන්ධක.
b. උදාන-මුචලින්දවග්ග.　　d චුල්ලවග්ග-වත්තක්ඛන්ධක. 332.

1. සී. මු. සුසානඨානෙ.

එවං වුත්තෙහි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං මහාභිනීහාරං අකාසි, සමතිංසපාරමියො පවිචි[1] සමාදියි, සබ්බෙපි බුද්ධකාරකෙ ධම්මෙ සම්පාදෙතුං ආරභි, යම්හි වෙතස්මිං භද්දකප්පෙ සබ්බසො පූරිත පාරමී හුත්වා අනුත්තරං සම්මා සම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣි, ඉමෙසං චින්නං මහාකප්පානං අනන්තරෙ යථාවුත්තපරිච්ඡෙදෙ කාලවිසෙසෙති.[2] කථං පනෙතං විඤ්ඤායතීති? "කප්පෙ ච සතසහස්සෙ චතුරො ච අසඞ්ඛියෙ"ති ඉදං හි මහාකප්පානං පරිච්ඡෙදතො ච අපරිච්ඡෙදතො ච සඞ්ඛ්‍යාදස්සනං. සා ඛො පනායං සඞ්ඛා සඞ්ඛෙය්‍යස්ස ආදිපරියොසානග්ගහණං විනා න සම්භවතීති යත්ථ බොධිසම්භාරානමාරම්භො යත්ථ ච තෙ පරියොසිතා තදුභයම්පි අවධිභාවෙන "එත්ථන්තරෙ"ති එත්ථ අන්තො දස්සිතන්ති විඤ්ඤායති. අවධි ච පනායං අභිවිධිවසෙන වෙදිතබ්බා න මරියාදවසෙන ආරම්භාසානකප්පානං එකදෙසෙන අනන්තොගධත්තා. නනු ච නිප්පදෙසෙන තෙසං අපරියාදානතො අභිවිධි ච ඉධ න සම්භවතීති? න ඉදමෙවං තදෙකදෙසෙපි තබ්බොහාරතො, යො හි තදෙකදෙසභූතො කප්පො සො නිප්පදෙසතො පරියාදින්නොති. **යං චරිතං සබ්බං තං බොධිපාචනන්ති** එත්ථ චරිතන්ති චරියා, සමතිංසපාරමියො සඞ්ගහා දානසීලාදිපටිපත්ති ඤාතත්ථචරියා ලොකත්ථචරියා බුද්ධත්ථචරියානං තදන්තොගධත්තා. තථා යාචිමා අට්ඨ චරියා සෙය්‍යථීදං? පණිධිසම්පන්නානං චතුසු ඉරියාපථෙසු ඉරියාපථචරියා, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරානං අජ්ඣත්තිකායතනෙසු ආයතනචරියා, අප්පමාදවිහාරීනං චතුසු සතිපට්ඨානෙසු සතිචරියා, අධිචිත්තමනුයුත්තානං චතූසු ඣානෙසු සමාධිචරියා, බුද්ධිසම්පන්නානං චතූසු අරියසච්චෙසු ඤාණචරියා, සම්මා පටිපන්නානං චතූසු අරියමග්ගෙසු මග්ගචරියා, අධිගතඵලානං චතූසු සාමඤ්ඤඵලෙසු පත්තිචරියා, තිණ්ණං බුද්ධානං සබ්බසත්තෙසු ලොකත්ථචරියාති. තත්ථ පදෙසතො චින්නානං බොධිසත්තානං පච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකානඤ්ච ලොකත්ථචරියා, මහාබොධිසත්තානං පන සම්මා සම්බුද්ධානඤ්ච නිප්පදෙසතො. වුත්තං හෙතං නිද්දෙසෙ:–"චරියාති අට්ඨ චරියා–ඉරියාපථචරියා ආයතනචරියා"ති. විත්ථාරෙ–අධිමුච්චන්තො සද්ධාය චරති, පග්ගණ්හන්තො විරියෙන චරති, උපට්ඨහන්තො සතියා චරති, අවික්ඛිපන්තො සමාධිනා චරති පජානන්තො පඤ්ඤාය චරති, විජානන්තො විඤ්ඤාණෙන චරති, එවම්පි පටිපන්නස්ස කුසලා ධම්මා ආයතනන්තීති=ආයතනචරියාය චරති, එවම්පි පටිපන්නො විසෙසමධිගච්ඡතීති=විසෙසචරියාය චරතීති යා ඉමා අපරාපි අට්ඨ චරියා වුත්තා, තාසං සබ්බාසං පාරමිතාසෙව සමොරොධො වෙදිතබ්බො.[3] තෙන වුත්තං චරිතන්ති=චරියා, සමතිංසපාරමී සඞ්ගහා දානසීලාදිපටිපත්තීති. හෙතුචරියාය එව පන ඉධාධිප්පෙතත්තා මග්ගචරියා පත්තිචරියානං ඉධ අනවරොධො වෙදි

1. සී. II. විචිනි. 2, සී. I & II. පරිච්ඡෙදකාලං විසෙසෙති. 3. ම. දට්ඨබ්බො.

තබ්බා, තෙන වුත්තං "සබ්බත්තං බොධිපාචන"න්ති. තත්ථ සබ්බ සද්දො සබ්බසබ්බං ආයතනසබ්බං සක්කායසබ්බං පදෙසසබ්බන්ති චතූසු අත්ථෙසු දිස්සති. තථා හි "සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරෙන බුද්ධස්ස භගවතො ඤාණමුඛෙ ආපාථමාගච්ඡන්තී"ති[a] ආදීසු සබ්බසබ්බස්මිං. "සබ්බං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි චක්ඛුඤ්චෙව රූපෙ ච-පෙ-මනො චෙව ධම්මෙ චාති" එත්ථ ආයතනසබ්බස්මිං. "සබ්බං සබ්බතො සඤ්ජානාතී"ති[b] ආදීසු සක්කායසබ්බස්මිං. "සබ්බෙසම්පි වො සාරිපුත්ත සුභාසිතං පරියායෙනා"ති[c] ආදීසු පදෙසසබ්බස්මිං. ඉධාපි පදෙසසබ්බස්මිං එව වෙදිතබ්බං. බොධිසම්භාරභූතස්ස චරිතස්ස අධිප්පෙතත්තා. බොධීති රුක්ඛොපි අරියමග්ගොපි නිබ්බානම්පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණම්පි. "බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො"ති ච[d] "අන්තරා ච බොධිං අන්තරා ච ගයන්ති"[d] ච ආගතට්ඨානෙ බුජ්ඣති එත්ථාති රුක්ඛො බොධි, "බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණන්ති" ආගතට්ඨානෙ චත්තාරි අරියසච්චානි බුජ්ඣති එතෙනාති=අරියමග්ගො බොධි. "පත්වාන බොධිං අමතං අසඞ්ඛත"න්ති ආගතට්ඨානෙ බුජ්ඣති එතස්මිං නිමිත්තභූතෙති=නිබ්බානං බොධි. "පප්පොති බොධිං වරභූරිමෙධසො"ති ආගතට්ඨානෙ සබ්බෙ ධම්මෙ සබ්බාකාරෙන බුජ්ඣති එතෙනාති=සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං බොධි, ඉධාපි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අධිප්පෙතං. අරහත්තමග්ගසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණානි ච ඉධ බොධීති වෙදිතබ්බානි. මහාබොධියා අධිප්පෙතත්තා භගවතො ආසවක්ඛයඤාණපදට්ඨානං හි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපදට්ඨානඤ්ච ආසවක්ඛයඤාණං මහාබොධීති වුච්චති. අයං සඞ්ඛෙපත්ථො: යථාවුත්තකාලපරිච්ඡෙදෙ යං මම දානසීලාදි පටිපත්තිසඞ්ඛාතං චරිතං (තං) සබ්බං අනවසෙසං තං මහාබොධියා පාචනං සාධකං නිබ්බත්තකන්ති. එතෙන බොධිසම්භාරානං නිරන්තරභාවනං දස්සෙති. අථවා සබ්බන්ති එත්ථන්තරෙ යථාවුත්තෙ කාලපරිච්ඡෙදෙ යං චරිතං තං සබ්බං සකලමෙව අනවසෙසං බොධිසම්භාරභූතමෙව, එතෙන සබ්බසම්භාර භාවනං දස්සෙති. චතස්සො හි බොධිසම්භාරෙසු භාවනා[1] සබ්බ සම්භාරභාවනා, නිරන්තරභාවනා, චිරකාලභාවනා, සක්කච්චභාවනා චාති. තාසු "කප්පෙ ච සතසහස්සෙ චතුරො ච අසඞ්ඛියෙ"ති ඉමිනා චිරකාලභාවනා වුත්තා, යො චෙත්ථ අච්චන්තසංයොගො තෙන පඨමෙ අත්ථවිකප්පෙ සබ්බග්ගහණෙන ච නිරන්තරභාවනා, දුතියෙ අත්ථ විකප්පෙ සබ්බචරිතන්ති ඉමිනා සබ්බසම්භාරභාවනා, බොධිපාච නන්ති ඉමිනා සක්කච්චභාවනා වුත්තා හොති යථා තං චරිතං සම්මා සම්බොධිං පාචෙති එවම්භූතභාවදීපනතො. තථා හි තං බොධි පාචනන්ති වත්තබ්බතං අරහති න අඤ්ඤථාති. කථං පනෙතං

a. මහානිද්දෙස-පසූරසුත්ත.　　c. මජ්ඣිමනිකාය-මහාගොසිඞ්ගසුත්ත.
b. මජ්ඣිමනිකාය-මූලපරියායසුත්ත.　　d. මහාවග්ග-මහාඛන්ධක.

1. සී. I & II. බොධිභාවනා.

බොධිචරියාය නිරන්තරභාවො වෙදිතබ්බො යදි චිත්තනිරන්තරතාය තං න යුජ්ජති නහි මහාබොධිසත්තානං මහාභිනීහාරතො උද්ධං බොධිසම්භාරසම්භරණචිත්තතො අඤ්ඤං චිත්තං නප්පවත්තතීති සක්කා වත්තුං, අථ කිරියමයචිත්තප්පවත්තිං සන්ධාය වුච්චෙය්‍ය එවම්පි න යුජ්ජති, නහි සබ්බානි තෙසං කිරියමයචිත්තානි බොධිසම්භාර සම්භරණවසෙනෙව පවත්තන්ති, එතෙනෙව පයොගනිරන්තරතාපි පටික්ඛිත්තාති දට්ඨබ්බා, ජාතිනිරන්තරතාය පන නිරන්තරභාවතා වෙදිතබ්බා. යස්සං හි ජාතියං මහාබොධිසත්තෙන මහාපධානං නිබ්බත්තිතං, තතො පට්ඨාය යාව පුරිමත්තභාවා න සා නාම ජාති උපලබ්භති යා සබ්බෙන සබ්බං බොධිසම්භාරසම්භතා න සියා අන්තමසො දානපාරමීමත්තං උපාදාය. අයං හි නියතිපත්තානං[1] බොධිසත්තානං ධම්මතා යාව ච තෙ කම්මාදීසු වසීභාවං න පාපුණන්ති තාව සප්පදෙසම්පි සම්භාරෙසු පයොගමාපජ්ජන්ති, යදා පන සබ්බසො කම්මාදීසු වසීභාවප්පත්තා හොන්ති, අථ තතො පට්ඨාය නිප්පදෙසතො. එවං බොධිසම්භාරෙසු සම්භතං[2] සාතච්ච කිරියා ච සම්පජ්ජති. සක්කච්චකාරිතා පන සබ්බකාලං හොති, එවං යෙන යෙන බොධිසත්තානං තත්ථ තත්ථ යථාධිප්පායං අධිප්පාය සමිජ්ඣනං සම්පජ්ජතීති. එවමෙතාය ගාථාය බොධිසම්භාරෙසු සබ්බසම්භාරභාවතා චිරකාලභාවතා නිරන්තරභාවතා සක්කච්ච භාවතා චාති චතස්සොපි භාවතා පකාසිතාති වෙදිතබ්බා. තත්‍ර යස්මා බොධිසත්තචරිතං බොධිසම්භාරා බොධිචරියා අග්ගයානං පාරමියොති අත්ථතො එකං බ්‍යඤ්ජනමෙව නානා යස්මා ච පරතො විභාගෙන වක්ඛමානානං දානපාරමීආදීනං චරිතන්ති ඉදං අවිසෙස වචනං තස්මා සබ්බබොධිසම්භාරෙසු කොසල්ලජනනත්ථං පාරමියො ඉධ සංවණ්ණෙතබ්බා, තා පරතො පකිණ්ණකකථායං සබ්බාකා රෙන සංවණ්ණයිස්සාම. ඉති භගවා අත්තනො බොධිසත්තභූමියං චරිතං ආරබ්භතො පට්ඨාය යාව පරියොසානා මහාබොධියා පරිපාචනමෙවාති අවිසෙසතො දස්සෙත්වා ඉදානි තස්ස පරමුක්කංස ගමනෙන අතිසයතො බොධිපරිපාචනභාවං දස්සෙතුං ඉමස්මිං භද්ද කප්පෙ කතිපයා පුබ්බචරියා විභාගතො විභාවෙන්තො අතීත කප්පෙති ආදිමාහ.

තත්ථ **අතීතකප්පෙති** ඉතො පුරිමෙ පුරිමතරෙ වා සබ්බස්මිං අතික්කන්තෙ යථාවුත්තපරිච්ඡෙදෙ මහාකප්පෙ, කප්පානං සත සහස්සාධිකෙසු චතූසු අසඞ්ඛෙය්‍යෙසූති අත්ථො. **චරිතන්ති** චිණ්ණං දානාදිපටිපත්තිං. **ඨපයිත්වාති** මුඤ්චිත්වා අගහෙත්වා, අවත්වාති අත්ථො. **භවාභවෙති** භවෙ ච අභවෙ ච, "ඉතිභවාභවකථ"න්ති[a] එත්ථ හි වුද්ධිහානියො භවාභවාති වුච්චන්ති. "ඉති භවාභවතඤ්ච වීති

---

1. සී. I & II. නියතිපතිතානං. 2. සී. I & II. සම්භරණං.

a. දීඝනිකාය-උදුම්බරිකසීහනාදසුත්ත.

වත්තන්තො"ති[a] එත්ථ සම්පත්ති-විපත්ති-වුඩ්ඪි-හානි-සස්සතුච්ඡෙද-පුඤ්ඤ-පාපානි භවාභවාති අධිප්පෙතානි. "ඉති භවාභවහෙතු වා භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජතී"ති[b] එත්ථ පන පණීතපණීතතරානි සප්පිනවනීතාදිභෙසජ්ජානි භවාභවාති අධිප්පෙතානි. සම්පත්ති භවෙසු පණීතතරා පණීතතමා භවාභවා තිපි[1]වදන්ති එව, තස්මා ඉධාපි සො එව අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඛුද්දකෙ චෙව මහන්තෙ ච භවස්මින්ති වුත්තං හොති. **ඉමම්හි කප්පෙ**ති ඉමස්මිං භද්දකප්පෙ; **පවක්ඛිස්ස**න්ති කථෙස්සං; **සුණොහී**ති ධම්මසෙනාපතිං සවණෙ නියොජෙති; **මෙ**ති මම සන්තිකෙ; මම භාසතොති අත්ථො.

එවං භගවා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සදෙවමනුස්සාය ච පරිසාය අත්තනො පුබ්බචරියාය සවණෙ උස්සාහං ජනෙත්වා ඉදානි-තං පුබ්බචරිතං භවන්තරපටිච්ඡන්නං හත්ථතලෙ ආමලකං විය පච්චක්ඛං කරොන්තො "යදා අහං බ්‍රහාරඤ්ඤෙ"ති ආදිමාහ.

තත්ථ **යදා**ති යස්මිං කාලෙ; **බ්‍රහාරඤ්ඤෙ**ති මහාඅරඤ්ඤෙ, අරඤ්ඤනියං;මහන්තෙ වනෙති අත්ථො. **සුඤ්ඤෙ**ති ජනවිවිත්තෙ; **විපිනකානනෙ**ති විපිනභූතෙ කානනෙ; පදද්වයෙනාපි තස්ස අරඤ්ඤස්ස ගහනභාවමෙව දීපෙති, සබ්බමෙව තං කාරදීපං සන්ධාය වුත්තං. **අජ්ඣොගහෙත්වා**ති අනුපවිසිත්වා; **විහරාමී**ති දිබ්බබ්‍රහ්මඅරියආනෙඤ්ජවිහාරෙහි සමුප්පාදිතසුඛවිසෙසෙන ඉරියාපථවිහාරෙන සරීරදුක්ඛං විච්ඡින්දිත්වා විහරාමි අත්තභාවං පවත්තෙමි; **අකිත්ති නාම තාපසො**ති එවංනාමකො තාපසො හුත්වා යදා අහං තස්මිං අරඤ්ඤෙ විහරාමීති අත්ථො. සත්ථා තදා අත්තනො අකිත්තිතාපසභාවං ධම්මසෙනාපතිස්ස වදති. තත්‍රායං ආනුපුබ්බීකථා:-

අතීතෙ කිර ඉමස්මිං යෙව භද්දකප්පෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තො නාම රාජිනි රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො අසීතිකොටිවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස කුලෙ නිබ්බත්ති, අකිත්තීතිස්ස නාමං කරිංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ භගිනී නිබ්බත්තා යසවතීතිස්සා නාමං කරිංසු. සො සොළසවස්සකාලෙ තක්කසිලං ගන්ත්වා සබ්බසිප්පානි උග්ගහෙත්වා පච්චාගමාසි. අථස්ස මාතාපිතරො කාලමකංසු, සො තෙසං පෙත[2]කිච්චානි කාරෙත්වා කතිපයදිවසාතික්කමෙ රතනාවලොකනං ආයුත්තකපුරිසෙහි කාරයමානො[3] එත්තකං මත්තිකං එත්තකං පෙත්තිකං එත්තකං පිතාමහන්ති, සුත්වා සංවිග්ගමානසො[4] හුත්වා ඉදං[5] ධනමෙව පඤ්ඤායති න ධනස්ස සංහාරකා සබ්බෙ ඉමං ධනං පහායෙව ගතා, අහං පන ධනං ආදාය ගමිස්සාමීති රාජානං ආපුච්ඡිත්වා භෙරිං චරාපෙසි. ධනෙන අත්ථිකා අකිත්තිපණ්ඩිතස්ස ගෙහං ගච්ඡන්තූති. සො සත්තාහං මහාදානං

a. සුත්තනිපාත-උරගසුත්ත.　　b චතුක්කඞ්ගුත්තර-උරුවෙලවග්ග.

1. සී. I. II & ම. භවාතිපි.
2. ම. මත.
3. ආතීයමානො.
4. ම. හදයො.
5. ඉධ.

පවත්තෙත්වා ධනෙ අඛීයමානෙ කිං මෙ ඉමාය ධනකීළාය අත්ථිකා ගණ්හිස්සන්තීති නිවෙසනද්වාරං විවරෙත්වා හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිභරිතෙ සාරගබ්භෙ විවරාපෙත්වා[1] දින්නංයෙව හරන්තූති ගෙහං පහාය ඤාතිපරිවට්ටස්ස පරිදෙවන්තස්ස බාරාණසිතො නික්ඛමිත්වා නදිං උත්තරිත්වා ද්වෙ තීණි යොජනානි ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා රමණීයෙ භූමිභාගෙ පණ්ණසාලං කරිත්වා වසති, යෙන පන ද්වාරෙන තදා නික්ඛමි තං අකිත්තිද්වාරං නාම ජාතං, යෙන තිත්ථෙන නදිං ඔතිණ්ණො තං අකිත්තිතිත්ථං නාම ජාතං, තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා බහූ මනුස්සා ගාමනිගමරාජධානිවාසිනො තස්ස ගුණෙහි ආකඩ්ඪියමානහදයා අනුපබ්බජිංසු. මහාපරිවාරො අහොසි මහා ලාභසක්කාරො නිබ්බත්ති. බුද්ධුප්පාදෙ විය අහොසි. අථ මහාසත්තො. අයං ලාභසක්කාරො මහා, පරිවාරොපි මහන්තො, කායවිවෙකමත්තම්පි ඉධ න ලභති මයා එකාකිනා විහරිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා පරමප්පිච්ඡභාවතො විවෙකාභිරතතාය කස්සචි අජානාපෙත්වා[2] එකකොව නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන දමිළරට්ඨං පත්වා කාවීර[3]පට්ටනසමීපෙ උය්‍යානෙ විහරන්තො ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙසි. තත්‍රාපිස්ස මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි, සො තං ජිගුච්ඡන්තො ඡඩ්ඩෙත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා කාරදීපෙ ඔතරි, තදා කාරදීපො අහිදීපො නාම, සො තත්ථ මහන්තං කාරරුක්ඛං උපනිස්සාය පණ්ණසාලං මාපෙත්වා වාසං කප්පෙසි, අප්පිච්ඡතාය පන කත්ථචි අගන්ත්වා තස්ස රුක්ඛස්ස ඵලකාලෙ ඵලානි ඛාදන්තො ඵලෙ අසති පත්තානි උදකසින්නානි ඛාදන්තො ඣානසමාපත්තීහි වීතිනාමෙති, තස්ස සීලතෙජෙන සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො කො නු ඛො මං ඉමම්හා ඨානා චාවෙතුකාමොති? ආවජ්ජෙන්තො පණ්ඩිතං දිස්වා කිමත්ථං නු ඛො අයං තාපසො එවං දුක්කරතපං චරති? සක්කත්තං නු ඛො පත්ථෙති උදාහු අඤ්ඤං? වීමංසිස්සාමි නන්ති අයං හි සුවිසුද්ධකායවචීමනො සමාචාරො ජීවිතෙ නිරපෙක්ඛො උදකසින්නානි කාරපත්තානි ඛාදති, සචෙ සක්කත්තං පත්ථෙති අත්තනො සිත්තානි කාරපත්තානි මය්හං දස්සති නො චෙ න දස්සතීති බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තස්ස සන්තිකං අගමාසි. බොධිසත්තොපි කාරපත්තානි සෙදෙත්වා සීතලීභූතානි ඛාදිස්සාමීති පණ්ණසාලද්වාරෙ නිසීදි, අථස්ස පුරතො සක්කො බ්‍රාහ්මණරූපෙන භික්ඛාය අත්ථිකො හුත්වා අට්ඨාසි, මහාසත්තො තං දිස්වා–ලාභා වත මෙ සුලද්ධං වත මෙ චිරස්සං වත මෙ යාචකො දිට්ඨොති සොමනස්සප්පත්තො හුත්වා අජ්ජ මම මනොරථං මත්ථකං පාපෙත්වා දානං දස්සාමීති පක්කභාජනෙනෙව ආදාය ගන්ත්වා දානපාරමිං ආවජ්ජෙත්වා අත්තනො අසෙසෙත්වාව තස්ස භික්ඛාභාජනෙ පක්ඛිපි, සක්කො තං ගහෙත්වා ථොකං ගන්ත්වා අන්තරධායි.

---

1. ම. විවරිත්වා. 2. ම. අනාරොචෙත්වා.
3. කාර.

මහා සත්තොපි තස්ස දත්වා පුන පරියෙට්ඨිං අනාපජ්ජිත්වා තෙනෙව පීතිසුඛෙන වීතිනාමෙසි, දුතියදිවසෙ පන කාරපත්තානි පචිත්වා හියො දක්ඛිණෙය්‍යං අලභිං, අජ්ජ නු ඛො කථන්ති? පණ්ණසාලද්වාරෙ නිසීදි, සක්කොපි තථෙව ආගමි, මහාසත්තො පුනපි තථෙව දත්වා වීතිනාමෙසි, තතියදිවසෙ ච තථෙව දත්වා අහො වත මෙ ලාභා බහුං වත පුඤ්ඤං පසවාමි සචාහං දක්ඛිණෙය්‍යං ලභෙය්‍යං එවමෙව මාසම්පි ද්වෙ මාසම්පි දානං දදෙය්‍යන්ති චින්තෙසි. තීසුපි දිවසෙසු තෙන දානෙන න ලාභසක්කාරසිලොකං න චක්කවත්තිසම්පත්තිං න සක්කසම්පත්තිං න බ්‍රහ්මසම්පත්තිං න සාවකබොධිං න පච්චෙකබොධිං පත්ථෙසි, අපි ච ඉදං මෙ දානං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස පච්චයො හොතූති යථාධිකාරං චිත්තං ඨපෙසි. තෙන වුත්තං:-

තදා මං තපතෙජෙන සන්තත්තො තිදිවාභිභූ,
ධාරෙන්තො බ්‍රාහ්මණවණ්ණං භික්ඛාය මං උපාගමි.

පවනා ආභතං පණ්ණං අතෙලඤ්ච අලොණිකං,
මම ද්වාරෙ ඨිතං දිස්වා සකටාහෙන ආකිරිං.

තස්ස දත්වානහං පණ්ණං නික්කුජ්ජිත්වාන භාජනං,
පුනෙසනං ජහිත්වාන පාවිසිං පණ්ණසාලකං.

දුතියම්පි තතියම්පි[1] උපගඤ්ඡි මමන්තිකං,
අකම්පිතො අනොලග්ගො[2] එවමෙවමදාසහං.

න මෙ තප්පච්චයා අත්ථි සරීරස්මිං විවණ්ණියං,
පීතිසුඛෙන රතියා වීතිනාමෙමි තං දිවං.

යදි මාසම්පි ද්වෙමාසං දක්ඛිණෙය්‍යං වරං ලභෙ,
අකම්පිතො අනොලීනො දදෙය්‍යං දානමුත්තමං.

න තස්ස දානං දදමානො යසං ලාභඤ්ච පත්ථයිං,
සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථයානො තානි කම්මානි ආචරින්ති.

තත්ථ තදාති යදා අහං අකිත්තිනාමකො තාපසො හුත්වා තස්මිං දීපෙ කාරරුක්ඛෙ විහරාමි තදා; **මන්ති** මම; **තපතෙජෙනා**ති සීලපාරමිතානුභාවෙන; සීලං හි දුච්චරිතසඞ්කිලෙසස්ස තපනතො තපොති වුච්චති, නෙක්ඛම්මවිරියපාරමිතා[3]නුභාවෙන වා තාපි හි තණ්හාසඞ්කිලෙසස්ස කොසජ්ජස්ස ච තපනතො තපොති වුච්චති, උක්කංසගතා ච තා බොධිසත්තස්ස ඉමස්මිං අත්තභාවෙති, ඛන්ති සංවරස්ස චාපි පරමුක්කංසගමනතො ඛන්තිපාරමිතානුභාවෙනාතිපි වත්තුං වට්ටතෙව. "ඛන්ති පරමං තපො"ති[a] හි වුත්තං. **සන්තත්තො**ති යථාවුත්තගුණානුභාවජනිතෙන ධම්මතාසිද්ධෙන පණ්ඩුකම්බල සිලාසනස්ස උණ්හාකාරෙන සන්තාපිතො; **තිදිවාභිභූ**ති දෙවලොකාධිපති; **සක්කො**ති අත්ථො. පණ්ණසාලාය සමීපෙ ගහිතම්පි කාරපණ්ණං

1. සී. II & III. දුතියම්පි දිවසං තතියං. 3. සී. II & III. නෙක්ඛම්මපාරමිතා.
2. සී. II & III. අනොලිනො. a. ධම්මපද.

පණ්ණසාලාය අරඤ්ඤමජ්ඣං ගතත්තා **පවනා ආගන්ත්වාති** වුත්තං, **අනොලග්ගව අලොණිකානාති** දෙය්‍යධම්මස්ස අනුළාරභාවෙපි අජ්ඣාසයසම්පත්තියා දානධම්මස්ස[1] මහාජුතිකභාවං දස්සෙතුං වුත්තං. **මම ද්වාරෙති** මය්හං පණ්ණසාලාය ද්වාරෙ, **සකාවාහෙන ආකිරින්ති** ඉමිනා අත්තනො කිඤ්චිපි අසෙසෙත්වා දින්නභාවං දස්සෙති; **පුනෙසනං ජහිත්වානාති** එකදිවසං විකඛත්තුං ඝාසෙසනා න සල්ලෙබොති විනෙත්වා දානපීතියා තිට්ඨන්තො විය හුත්වා තස්මිං දිවසෙ පුන ආහාර පරියෙට්ඨිං අකත්වා; **අක්ඛමපිනොති** සුදුරවික්ඛම්භිතත්තා මච්ඡරියෙන අවලිත්තො දානජ්ඣාසයතො චලනමත්තම්පි අකාරිතො; **අනොලග්ගොති** ලොභ වසෙන ඊසකම්පි අලග්ගො; **තතියම්පීති** පිසද්දෙන "දුතියම්පි"ති ඉමං සම්පිණ්ඩෙති; **එවමෙවමදාසහන්ති** යථා පඨමං එවමෙවං දුතියම්පි තතියම්පි අදාසිං අහං; **න මෙ තප්පච්චයාති** යථාවුත්තමෙවත්ථං පාකටං කරොති; තත්ථ **තප්පච්චයාති** දාන පච්චයා තීසු දිවසෙසු ඡින්නාහාරතාය සරීරස්මිං යෙන වෙවණ්ණි යෙන භවිතබ්බං තම්පි මෙ **සරීරස්මිං විවණ්ණියං** දානපච්චයා යෙව නත්ථි, කස්මා? දානවිසයෙන **පීතිසුඛෙන** දානවිසයාය එව ච **රතියා වීතිනාමෙමි තං දිවන්ති** තං සකලං තිමත්තදිවසං වීති නාමෙමි, න කෙවලඤ්ච තීණි එව දිවසානි අථ ඛො මාස ද්විමාස මත්තම්පි කාලං එවමෙව දාතුං පහොමීති දස්සෙතුං **යදි මාසම්පීති** ආදි වුත්තං; **අනොලීනොති** අලීන චිත්තො දානෙ අසඞ්කුචිත චිත්තොති අත්ථො. **තස්සාති** බ්‍රාහ්මණරූපෙන ආගතස්ස සක්කස්ස; **යසන්ති** කිත්තිං පරිවාරසම්පත්තිං වා; **ලාභඤ්චාති** දෙවමනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදිභාවෙන ලද්ධබ්බං ලාභං වා න **පත්ථයිං**, අථ ඛො **සබ්බඤ්ඤුතං** සම්මාසම්බොධිං **පත්ථයානො** ආකඞ්ඛමානො **තානි** තීසු දිවසෙසු අනෙකවාරං උප්පන්නානි දානමයානි **පුඤ්ඤකම්මානි** දානස්ස වා පරිවාරභූතානි කායසුචරිතාදීනි පුඤ්ඤකම්මානි **ආචරිං** අකාසින්ති, ඉති භගවා තස්මිං අත්තභාවෙ අත්තනො සුදුක්කරං පුඤ්ඤචරිත මත්තමෙව ඉධ ථෙරස්ස පකාසෙසි, ජාතකදෙසනායං පන චතුත්ථදිවසෙ සක්කස්ස උපසඞ්කමිත්වා බොධිසත්තස්ස අජ්ඣාසය ජානනං වරෙන උපනිමන්තනා බොධිසත්තස්ස වරසම්පටිච්ඡන සීසෙන ධම්මදෙසනා දෙය්‍යධම්ම දක්ඛිණෙය්‍යානං පුන සක්කස්ස අනාගමනස්ස ච ආකඞ්ඛමානතා ච පකාසිතා. වුත්තං හෙතං:-

"අකිත්තිං දිස්වාන සම්මන්තං සක්කො භූතපතිබ්‍රවි,
කිමත්ථියං මහාබ්‍රහ්මෙ එකො සම්මසි ඝම්මනි.
දුක්ඛො පුනබ්භවො සක්ක[2] සරීරස්ස ච භෙදනං,
සම්මොහමරණං දුක්ඛං තස්මා සම්මාමි වාසව.
එතස්මිං තෙසු ලපිතෙ පතිරූපෙ සුභාසිතෙ,
වරං කස්සප තෙ දම්මි යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි.

1. දානස්ස. 2. නාම.

වරඤ්ච මෙ අදො සක්ක සබ්බභූතානමිස්සර,
යෙන පුත්තෙ ච දාරෙ ච ධනධඤ්ඤම්පි යාති ච;
ලද්ධා නරා න තප්පන්ති[1] සො ලොභො න මයී වසෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිච්ඡසි, වරං චෙ මෙ-පෙ-

ඛෙත්තං වත්ථුං හිරඤ්ඤඤ්ච ගවාස්සං දාසපොරිසං,
යෙන ජාතෙ න ජීයන්ති සො දොසො න මයී වසෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිච්ඡසි, වරං චෙ මෙ-පෙ-

බාලං න පස්සෙ න සුණෙ න ච බාලෙන සංවසෙ,
බාලෙන අල්ලාපසල්ලාපං න කරෙ න ච රොචයෙ.

කින්නු තෙ අකරං බාලො? වද කස්සප කාරණං,
කෙන කස්සප බාලස්ස දස්සනං නාභිකඞ්ඛසි?.

අනයං නයති දුම්මෙධො අධුරායං නියුඤ්ජති,
දුන්නයො සෙය්‍යසො හොති සම්මා වුත්තො පකුප්පති,
විනයං සො න ජානාති සාධු තස්ස අදස්සනං.

එතස්මිං-පෙ-මනසිච්ඡසි, වරං චෙ මෙ-පෙ-

ධීරං පස්සෙ සුණෙ ධීරං ධීරෙන සහ සංවසෙ,
ධීරෙන අල්ලාපසල්ලාපං තං කරෙ තඤ්ච රොචයෙ.

කින්නු තෙ අකරං ධීරො? වද කස්සප කාරණං,
කෙන කස්සප ධීරස්ස දස්සනං අභිකඞ්ඛසි?.

නයං නයති මෙධාවී අධුරායං න යුඤ්ජති,
සුනයො සෙය්‍යසො හොති සම්මා වුත්තො න කුප්පති.
විනයං සො පජානාති සාධු තෙන සමාගමො.

එතස්මිං-පෙ-මනසිච්ඡසි, වරඤ්ච මෙ-පෙ-

තතො රත්‍යා විවසානෙ සුරියස්සුග්ගමනං[2] පති.
දිබ්බා භක්ඛා පාතුභවෙය්‍යුං සීලවන්තා තු කම්පකා[3].

දදතො මෙ න ඛීයෙථ දත්වා නානුතපෙය්‍යහං,
දදං චිත්තං පසාදෙය්‍යං එතං සක්ක වරං වරෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිච්ඡසි, වරඤ්ච-පෙ-
න මං පුන උපෙය්‍යාසි එතං සක්ක වරං වරෙ.

බහූහි වත චරියාහි නරා ච අථ නාරියො,
දස්සනං අභිකඞ්ඛන්ති කින්නු මෙ දස්සනෙ භයං?

තං තාදිසං දෙව වණ්ණං සබ්බකාමසමිද්ධිනං,
දිස්වානහං පමජ්ජෙය්‍යං එතං තෙ දස්සනෙ භය”න්ති. a

---

1. ලද්ධාන නානුතප්පන්ති.
2. ම. සුරියුග්ගමනං.
3. සීලවන්තාවයාචකා. අකිත්තිජාතක.
a. අකිත්තිජාතක.

අථ සක්කො සාධු භන්තෙ න තෙ ඉතො පට්ඨාය සන්තිකං ආගමිස්සාමීති තං අභිවාදෙත්වා පක්කාමි, මහාසත්තො යාවජීවං තත්ථෙව වසන්තො ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති, අනුරුද්ධත්ථෙරො තදා සක්කො අහොසි, ලොකනාථො අකිත්තිපණ්ඩිතො, තස්ස මහාභිනික්ඛමනසදිසං නික්ඛන්තත්තා නෙක්ඛම්ම පාරමී, සුවිසුද්ධ සීලාචාරතාය සීලපාරමී, කාමවිතක්කාදීනං සුට්ඨු වික්ඛම්භිතත්තා විරියපාරමී, ඛන්තිසංවරස්ස පරමුක්කංසගමනතො[1] ඛන්තිපාරමී, පටිඤ්ඤානුරූප පටිපත්තියා සච්චපාරමී, සබ්බත්ථ අචලසමාදානාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨානපාරමී, සබ්බසත්තෙසු හිතජ්ඣාසයෙන මෙත්තාපාරමී, සත්තසඞ්ඛාර, කතවිප්පකාරෙසු මජ්ඣත්ත භාවප්පත්තියා උපෙක්ඛාපාරමී, තාසං උපකාරානුපකාරෙ ධම්මෙ ජානිත්වා අනුපකාරෙ ධම්මෙ පහාය උපකාර ධම්මෙසු පවත්තාපන පුරෙචර සහජාතා ච උපායකොසල්ලභූතා අතිසල්ලෙඛවුත්තිසාධනී ච පඤ්ඤා පඤ්ඤාපාරමීති ඉමාපි දස පාරමියො ලභන්ති; දානජ්ඣාසයස්ස පන අතිඋළාරභාවතො දානමුඛෙන දෙසනා පවත්තාති, තස්මා සබ්බත්ථ සමතා[2]මහාකාරුණා මෙපි පුඤ්ඤඤාණසම්භාරා කායසුචරිතාදීනි තීණි බොධිසත්තසුචරිතානි සච්චාධිට්ඨානාදීනි චත්තාරි අධිට්ඨානානි උස්සාහාදයො චතස්සො බුද්ධභූමියො සද්ධාදයො පඤ්ච මහාබොධිපරිපාචනීයා ධම්මා අලොභජ්ඣාසයාදයො ඡ බොධිසත්තානං අජ්ඣාසයා “තිණ්ණො තාරෙස්සාමී”ති ආදයො සත්ත පටිඤ්ඤා ධම්මා “අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්සා”ති ආදයො අට්ඨ මහාපුරිසවිතක්කා නව යොනිසොමනසිකාරමූලකා ධම්මා, දානජ්ඣාසයාදයො දස මහාපුරිසජ්ඣාසයා, දානසීලාදයො දස පුඤ්ඤකිරිය වත්ථූනීති එවමාදයො යෙ අනෙකසත අනෙකසහස්සප්පභෙදා බොධිසම්භාරභූතා මහාබොධිසත්තගුණා තෙ සබ්බෙපි[3] යථාරහං ඉධ නිද්ධාරෙත්වා වත්තබ්බා, අපි චෙත්ථ මහන්තං භොගක්ඛන්ධං මහන්තං ච ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහාභිනික්ඛමන[4] සදිසං ගෙහතො නික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතස්ස බහුජන සම්මතස්ස සතො පරමප්පිච්ඡභාවෙන කුලෙසු ගණෙසු ච අලග්ගතා, අච්චන්තමෙව ලාභසක්කාරසිලොකජිගුච්ඡා, පවිවෙකාභිරති, කායජීවිතනිරපෙක්ඛා පරිච්චාගො, අනාහාරස්සෙව සතො දිවසත්තයම්පි දානපීතියා පරිතුට්ඨස්ස නිබ්බිකාර[5]සරීරයාපනං, මාසද්ධමාස විමාස මත්තම්පි කාලං යාවතො සති ආහාරං තථෙව දත්වා දානගතෙනෙව පීතිසුඛෙන සරීරං යාපෙස්සාමීති පරිච්චාගෙ අනොලීනවුත්තිසාධකො උළාරො දානජ්ඣාසයො, දානං දත්වා පුන ආහාරපරියෙට්ඨියා අකරණහෙතුභූතා පරම සල්ලෙඛවුත්තීති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා වෙදිතබ්බා. තෙනෙතං වුච්චති:-

---

1. සී. II & III. පරමුක්කංසතො. 2. සාඞිකා.
3. මුනින්දෙන භගවතා පන සබ්බපතො පූරිතා, බුද්ධෙන භගවතා පන විසෙසතො පූරිතා.
4. ම. නෙක්ඛම්ම. 5. නිබ්බිකාරස්ස.

"එවං අච්ඡරියා හෙතෙ අබ්භුතා ච මහෙසිනො,
මහාකාරුණිකා ධීරා සබ්බලොකෙකබන්ධවා.

අචින්තෙය්‍යානුභාවා ච සදා සද්ධම්මගොචරා,
බොධිසත්තා මහාසත්තා සුවිසල්ලෙබවුත්තිනො.

මහාවාතසමුට්ඨිත වීචිමාලො මහොදධි,
අපි ලඞ්ඝෙය්‍ය වෙලන්තං බොධිසත්තා න ධම්මතං.

ලොකෙ සඤ්ජාත වද්ධාපි න තෙ භාවිතභාවිනො,
ලිම්පන්ති ලොක ධම්මෙහි තොයෙන පදුමං යථා.

යෙසං වෙ අත්තනි සෙනහො නිහීයති යථා යථා,
සත්තෙසු කාරුණා සෙනහො වඩ්ඪතෙව තථා තථා.

යථා චිත්තං වසෙ හොති න ච චිත්තවසානුගා,
තථා කම්මං වසෙ හොති න ච කම්මවසානුගා.

දොසෙහි නාභිභුය්‍යන්ති සමුග්ඝාතෙන්ති වා න තෙ,
චරන්තා බොධි පරියෙට්ඨිං පුරිසා 'ජානියා බුධා.

තෙසු චිත්තප්පසාදෙපි දුක්ඛතො පරිමොචයෙ,
පගෙවානුකිරියා තෙසං ධම්මස්ස අනුධම්මතො"ති.

පරමත්ථදීපනියා චරියාපිටකසංවණ්ණනාය
අකිත්තිපණ්ඩිතචරියාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියස්මිං-**පුනාපර**න්ති පුන අපරං න කෙවලමිදං අකිත්ති චරියමෙව, අථඛො පුන අපරං අඤ්ඤම්පි සඞ්ඛචරියම්පි පවක්ඛිස්සං සුණොහීති අධිප්පායො, ඉතො පරෙසුපි එසෙව නයො. **සඞ්ඛසව්හයො**ති සඞ්ඛනාමො; **මහාසමුද්දං තරිතුකාමො**ති සුවණ්ණභූමිං ගන්තුං නාවාය මහාසමුද්දං තරිතුකාමො; **උපගච්ඡාමි පට්ටන**න්ති තම්මලිත්තිපට්ටනං උද්දිස්ස ගච්ඡාමි; සයම්භුඤාණෙන පච්චෙක බොධියා අධිගතත්තා සයමෙව භූතන්ති=**සයම්භුං**, කිලෙසමාරාදිසු කෙනචිපි න පරාජිතන්ති **අපරාජිතං**, තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වාව ඨිතන්ති අත්ථො. **තත්තාය කඨිනභූමියා**ති ඝම්මසන්තාපෙන සන්තත්තාය සක්ඛරවාලිකාතිවිතත්තා ඛරාය කක්ඛලාය භූමියා; **ත**න්ති තං පච්චෙකබුද්ධං; **ඉමමත්ථ**න්ති ඉමං ඉදානි වක්ඛමානං **ඉදං ඛෙත්ත**න්ති ආදිකං අත්ථං; **විචින්තයි**න්ති තදා සඞ්ඛබ්‍රාහ්මණභූතො චින්තෙසින්ති සත්ථා වදති. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:-

අතීතෙ බාරාණසී මොලිනී නාම අහොසි, මොලිනීනගරෙ බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො සඞ්ඛො නාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා අඩ්ඪො මහද්ධනො චතූසු නගරද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ අත්තන

තො නිවෙසනමාරෙති ඡසු ඨානෙසු ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙන්තො කපණද්ධිකාදීනං මහා දානං පවත්තෙසි. සො චින්තෙසි. අහං ගෙහෙ ධනෙ ඛීණෙ දානං දාතුං න සක්ඛිස්සාමි අපරික්ඛීණෙයෙව ධනෙ නාවාය සුවණ්ණභූමිං ගන්ත්වා ධනං ආහරිත්වා දස්සාමීති. සො නාවං භණ්ඩස්ස පූරාපෙත්වා පුත්තදාරං ආමන්තෙත්වා යාවාහං ආගච්ඡිස්සාමි තාව මෙ දානං අනු පච්ඡින්දන්තා පවත්තෙය්‍යාථාති වත්වා දාසකම්මකරපරිවුතො උපාහනං ආරුය්හ ඡත්තෙන ධාරියමානෙන පට්ටනගාමාභිමුඛො පායාසි. තස්මිං ඛණෙ ගන්ධමාදනෙ එකො පච්චෙකබුද්ධො සත්තාහං නිරොධසමා පත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිරොධසමාපත්තිතො උට්ඨාය ලොකං ඔලො කෙන්තො තං ධනාහරණත්ථං ගච්ඡන්තං දිස්වා මහාපුරිසො ධනං ආහ රිතුං ගච්ඡති භවිස්සති නු ඛො අස්ස මහාසමුද්දෙ අන්තරායො නොති ආවජ්ජෙත්වා භවිස්සතීති ඤත්වා එස මං දිස්වා ඡත්තඤ්ච උපාහනඤ්ච මය්හං දත්වා උපාහනදානනිස්සන්දෙන සමුද්දෙ භින්නාය නාවාය පතිට්ඨං ලභිස්සති කරිස්සාමිස්ස අනුග්ගහන්ති ආකාසෙන ගන්ත්වා තස්ස අවිදූරෙ ඔතරිත්වා මජ්ඣන්තිකසමයෙ චණ්ඩවාතාතපෙ අඞ්ගාරසන්ථතසදිසං උණ්හවාලුකං මද්දන්තො තස්ස අභිමුඛං ආගච්ඡි.[1] සො තං දිස්වාව හට්ඨතුට්ඨො පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං මෙ ආගතං අජ්ජ මයා එත්ථ බීජං රොපෙතුං වට්ටතීති චින්තෙසි තෙන වුත්තං. “තමහං පටිපථෙ දිස්වා ඉමමත්ථං විචින්තයින්ති” ආදි

තත්ථ **ඉදං ඛෙත්ත**න්ති ආදි චින්තිතාකාරදස්සනං; **ඛෙත්ත**න්ති ඛිත්තං බීජං මහප්ඵලභාවකාරණෙන තායතීති ඛෙත්තං පුබ්බණ්ණ අපරණ්ණවිරූහනභූමිං, ඉධ පන ඛෙත්තං වියාති ඛෙත්තං, අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යා පච්චෙකබුද්ධො, තෙනෙවාහ “පුඤ්ඤකාමස්ස ජන්තුනො”ති. **මහාගම**[2]න්ති විපුල ඵලාගමං[3]; **සස්සසම්පත්තිදායක**න්ති අත්ථො. **බීජං න රොපෙමී**ති බීජං න වපති; **ඛෙත්තවරුත්තම**න්ති ඛෙත්තවරෙසුපි උත්තමං සීලාදිගුණසම්පන්නා හි විසෙසතො අරිය සාවකා ඛෙත්තවරා තතොපි අග්ගභූතො පච්චෙකබුද්ධො ඛෙත්තවරු ත්තමො; **කාර**න්ති සක්කාරං; යදි න කරෙමීති සම්බන්ධො, ඉදං වුත්තං හොති-ඉදමීදිසං අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලභිත්වා තත්ථ පූජා සක්කාරංයදි න කරෙමි පුඤ්ඤෙන අත්ථිකො නාමාහං න භවෙය්‍යන්ති, **යථා අමච්චො**ති ආදීනං විත්ථානං ගාථානං අයං සංඛෙ පත්ථො. යථා නාම යො කොචි රඤ්ඤො මුද්ධාධිකාරෙ ඨපිතො ලඤ්ඡන ධරො අමච්චපුරිසො සෙනාපති වා සො අන්තොපුරෙ ජනෙ බහිද්ධා ච බලකායාදීසු රඤ්ඤො යථානුසිට්ඨං න පටිපජ්ජති න තෙසං ධන ධඤ්ඤං දෙති තං තං කාතබ්බං වත්තං පරිහාපෙති සො මුද්ධතො පරිහායති, මුද්ධාධිකාරලද්ධ විභවතො පරිධංසති, එවමෙව අහම්පි

1. ආගඤ්ඡි. 2. මහාරාමං. 3. පුඤ්ඤකාමො.

පුඤ්ඤකම්මස්ස රතො ලද්ධබ්බපුඤ්ඤඵලසබ්භාවං පුඤ්ඤකාමො දක්ඛිණාය විපුලඵලභාවකරණෙන විපුලං දිස්වා තං දක්ඛිණං උළාරං දක්ඛිණෙය්‍යං ලභිත්වා තස්ස දානං යදි න දදමි පුඤ්ඤතො ආයතිං පුඤ්ඤඵලතො ච පරිධංසාමි, තස්මා ඉධ මයා පුඤ්ඤං කාතබ්බමෙවාති එවමපන චින්තෙත්වා මහාපුරිසො දූරතොව උපාහනා ඔරොහිත්වා වෙගෙන උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ! මය්හං අනුග්ගහත්ථාය ඉමං රුක්ඛමූලං උපගච්ඡථාති වත්වා තස්මිං රුක්ඛමූලං උපසඞ්කමන්තෙ තත්ථ වාලුකං උස්සාපෙත්වා උත්තරාසඞ්ගං පඤ්ඤපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ තත්ථ නිසින්නෙ වන්දිත්වා වාසිතපරිස්සාවිතෙන උදකෙන තස්ස පාදෙ ධොවිත්වා ගන්ධතෙලෙන මක්ඛෙත්වා අත්තනො උපාහනං පුඤ්ඡිත්වා ගන්ධතෙලෙන මක්ඛෙත්වා තස්ස පාදෙ පටිමුඤ්චිත්වා භන්තෙ ඉමෙ උපාහනං ආරුය්හ ඉමං ඡත්තං මත්ථකෙ කත්වා ගච්ඡථාති ඡත්තුපාහනං අදාසි. සොපි තස්ස අනුග්ගහං කත්වා තං ගහෙත්වා පසාද[1]සංවඩ්ඪනත්ථං පස්සන්තස්සෙව වෙහාසං උප්පතිත්වා ගන්ධමාදනං අගමාසි, තෙන වුත්තං :–

"එවාහං චින්තයිත්වාන ඔරොහිත්වා උපාහනා,
තස්ස පාදානි වන්දිත්වා අදාසිං ඡත්තුපාහනං"ති.

බොධිසත්තො තං දිස්වා අතිවිය පසන්නචිත්තො පට්ටනං ගන්ත්වා නාවං අභිරුහි. අථස්ස මහාසමුද්දං තරන්තස්ස[2] සත්තමෙ දිවසෙ නාවා විවරමදාසි. උදකං උස්සිඤ්චිතුං නාසක්ඛිංසු මහාජනො මරණභයභීතො අත්තනො දෙවතා නමස්සිත්වා මහාවිරවං විරවි. බොධිසත්තො එකං උපට්ඨාකං ගහෙත්වා සකල සරීරං තෙලෙන මක්ඛෙත්වා සප්පිනා සද්ධිං සක්ඛරචුණ්ණානි යාවදත්ථං ඛාදිත්වා තම්පි ඛාදාපෙත්වා තෙන සද්ධිං කූපකයට්ඨිමත්ථකං ආරුය්හ ඉමාය දිසාය අම්හාකං නගරන්ති දිසං වවත්ථාපෙත්වා මච්ඡකච්ඡපපරිපන්ථතො අත්තානං සච්චාධිට්ඨානෙන පමොචෙන්තො තෙන සද්ධිං උසභමත්තට්ඨානං අතික්කමිත්වා පතිත්වා සමුද්දං තරිතුං ආරභි. මහාජනො පන තත්ථෙව විනාසං පාපුණි. තස්ස තරන්තස්සෙව සත්ත දිවසා ගතා, සො තස්මිම්පි කාලෙ ලොණොදකෙන මුඛං වික්ඛාලෙත්වා උපොසථිකො අහොසි එව. තදා පන ඊදිසානං පුරිසවිසෙසානං රක්ඛණත්ථාය චතූහි ලොකපාලෙහි ඨපිතා මණිමෙඛලා නාම දෙවධීතා අත්තනො ඉස්සරියෙන සත්තාහං පමජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ තං දිස්වා සචායං ඉධ අමරිස්ස[3] අතිවිය ගාරය්හා අභවිස්සන්ති සංවිග්ගහදයා සුවණ්ණපාතියා[4] දිබ්බභොජනස්ස පූරෙත්වා වෙගෙනාගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ! ඉදං දිබ්බභොජනං භුඤ්ජාති ආහ. සො තං ඔලොකෙත්වා නාහං භුඤ්ජාමි, උපොසථිකොම්හීති පටික්ඛිපිත්වා තං පුච්ඡන්තො :–

1. පාසාදං-මුද්දිත.
2. සී. I & II. තරණස්ස පටිපන්නස්ස.
3. ම. මරිස්සති, භවිස්සන්ති.
4. සී. I & II. චාටියා.

ToC

"යං ත්වං සුඛෙනාභි[1] සමෙක්ඛසෙ මං[2]a
භුඤ්ජස්සු භත්තං ඉති මං වදෙසි,
පුච්ඡාමි තං නාරි මහානුභාවෙ
දෙවී නුසි ත්වං උද මානුසී"ති

ආහ. සා තස්ස පටිවචනං දෙන්තී :-

"දෙවී අහං සඞ්ඛ මහානුභාවා
ඉධාගතා සාගරවාරිමජ්ඣෙ,
අනුකම්පිකා නො ච පදුට්ඨචිත්තා
තවෙව අත්ථාය ඉධාගතාස්මි.a

ඉධන්නපානං සයනාසනඤ්ච
යානානි නානා ච විධානි[3] සඞ්ඛ,
සබ්බස්ස ත්යාහං පටිපාදකාමහි*
යං කිඤ්චි තුය්හං මනසාභිපත්ථිත"න්තිa

ඉමා ගාථා අභාසි. තං සුත්වා මහාසත්තො අයං දෙවධීතා සමුද්දපිට්ඨෙ මය්හං ඉදඤ්චිදඤ්ච දම්මීති වදති, යං චෙසා මය්හං දෙති තම්පි මම පුඤ්ඤෙනෙව, තං පන පුඤ්ඤං අයං දෙවධීතා ජානාති නු ඛො උදාහු න ජානාති? පුච්ඡිස්සාමි තාව නන්ති චින්තෙත්වා පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"යං කිඤ්චි සිට්ඨඤ්ච හුතඤ්ච† මය්හං
සබ්බස්ස නො ඉස්සරා ත්වං සුගත්තෙ,
සුස්සොණි සුබ්භුරු විලග්ගමජ්ඣෙ[4]
කිස්ස මෙ කම්මස්ස අයං විපාකො"ති?a.

තත්ථ **සිට්ඨන්ති** දානවසෙන යජිතං; **හුතන්ති** ආහුනනපාහුණවසෙන දින්නං; **සබ්බස්ස නො ඉස්සරා ත්වන්ති** අම්හාකං පුඤ්ඤකම්මස්ස සබ්බස්ස ත්වං ඉස්සරා අයං ඉමස්ස විපාකො අයං ඉමස්සාති ජානිතුං සමත්ථා; **සුස්සොණීති** සුන්දර ජඝනෙ; **සුබ්භූරූති** සුන්දරෙහි භමුකෙහි ඌරූහි ච සමන්නාගතෙ; **විලග්ගමජ්ඣෙ**[4]ති විලග්ගතනුමජ්ඣෙ; **කිස්ස මෙති** මයා කතකම්මෙසු කතර **කම්මස්ස අයං විපාකො** යෙනාහං අප්පතිට්ඨෙ මහාසමුද්දෙ අජ්ජ පතිට්ඨං ලභාමීති.

තං සුත්වා දෙවධීතා අයං බ්‍රාහ්මණො යං අත්තනා කුසලකම්මං කතං තං කම්මං න ජානාති මං පුච්ඡති කථෙස්සාමිස්ස නන්ති නාවාභිරූහනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස ඡත්තුපාහනදානපුඤ්ඤමෙව තස්ස කාරණන්ති කථෙන්තී.

---

1. සී. II. IV & V. මු. සුඛෙනාති. 3. නානාවිධානි.
2. සී. V. ත්වං. 4. සී. I II & IV. විලාකමජ්ඣෙ-ජාතකට්ඨකථා.
* පටිපාදයාමි-ජාතක. † සිට්ඨඤ්ච හුතඤ්ච. a. සඞ්ඛජාතක.

“සචෙම පථෙ බ්‍රාහ්මණ එකභික්ඛුං
උග්ඝට්ටපාදං තසිතං කිලන්තං
පටිපාදයී සඛ උපාහනාහි
සා දක්ඛිණා කාමදුහා තවජ්ජා”ති. a

ගාථමාහ.

තත්ථ **එක භික්ඛුන්ති** පච්චෙකබුද්ධං සන්ධායාහ; **උග්ඝට්ට පාදන්ති** උණ්හවාලුකාය ඝට්ටපාදං, විබාධිතපාදන්ති අත්ථො; **පටි පාදයීති** පටිපාදෙසි යොජෙසි; **කාමදුහාති** සබ්බකාමදායිකා තං සුත්වා මහාසත්තො එවරූපෙපි නාම අප්පතිට්ඨෙ මහාසමුද්දෙ මයා දින්නං ඡත්තූපාහනදානං මම සබ්බකාමදදං ජාතං අහො සුදින්නන්ති තුට්ඨචිත්තො :-

“සා හොතු නාවා ඵලකූපපන්නා
අනවස්සුතා එරකවාතයුත්තා,
අඤ්ඤස්ස යානස්ස න හෙත්ථ භූමි
අජ්ජෙව මං මොළිනිං පාපයස්සූ”ති. a

ගාථමාහ.

තත්ථ **ඵලකූපපන්නාති** මහානාවාතාය බහූහි ඵලකෙහි උපෙතා; උදකප්පවෙසනාභාවෙන **අනවස්සුතා**. සම්මා ගහෙත්වා ගමනක වාතෙන **එරකවාතයුත්තා,** දෙවධීතා තස්ස වචනං සුත්වා තුට්ඨ හට්ඨා දීඝතො අට්ඨඋසභං විත්ථාරතො චතුඋසභං ගම්භීරතො වීසතියට්ඨිකං සබ්බරතනමයං නාවං මාපෙත්වා කූපජියාරිත්ත යුත්තානි ඉන්දනීල රජත සුවණ්ණමයානීති නිම්මිනිත්වා සත්තන්නං රත නානං පූරෙත්වා බ්‍රාහ්මණං ආලිඞ්ගිත්වා නාවං ආරොපෙසි. උපට්ඨාකං පනස්ස න ඔලොකෙසි. බ්‍රාහ්මණො අත්තනා කතකල්‍යාණතො තස්ස පත්තිං අදාසි. සො අනුමොදි. අථ දෙවධීතා තම්පි ආලිඞ්ගිත්වා නාවාය පතිට්ඨාපෙත්වා තං නාවං මොළිනීනගරං නෙත්වා බ්‍රාහ්ම ණස්ස ඝරෙ ධනං පතිට්ඨපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අග මාසි. තෙනාහ භගවා :-

“සා තත්ථ චිත්තා සුමනා පතීතා
නාවං සුචිත්තං අභිනිම්මිනිත්වා,
ආදාය සඞ්ඛං පුරිසෙන සද්ධිං
උපානයී නගරං සාධුරම්ම”න්ති. a

මහාපුරිසස්ස හි චිත්තසම්පත්තියා පච්චෙකබුද්ධස්සච නිරොධතො වුට්ඨිත භාවෙන සත්ත චෙතනාසු ආදි චෙතනා දිට්ඨධම්මවෙදනීයා අතිඋළාරඵලාව ජාතා. ඉදම්පි තස්ස දානස්ස අප්පමත්ත[2] ඵලන්ති දට්ඨබ්බං, අපරිමාණඵලං හි තං දානං බොධිසම්භාරභූතං. තෙන වුත්තං :-

1. සී. I. II. III IV. මුදිත තුට්ඨචිත්තා 2. සී. I & II. පුප්ඵමත්ත.

a. සඞ්ඛජාතක.

"තෙනාහං[3] සතගුණතො
සුඛුමාලො සුඛෙ ඨිතො,
අපි ච දානං පරිපූරෙන්තො
එවං තස්ස අදාසහ"න්ති.

තත්ථ තෙනාති තතො පච්චෙකබුද්ධතො; සතගුණතොති සතගුණෙන අහං තදා සඞ්ඛභූතො සුඛුමාලො තස්මා සුඛෙ ඨිතො සුඛසංවඩ්ඪො, අපි ච එවං සන්තෙපි දානං පරිපූරෙන්තො එවං මය්හං දානපාරමී පරිපූරෙතූති තස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස අත්තනො සරීරදුක්ඛං අනපෙක්ඛිත්වා ඡත්තූපාහනං අදාසින්ති අත්තනො දානජ්ඣාසයස්ස උළාරභාවං සත්ථා පවෙදෙසි. බොධිසත්තොපි යාව ජීවං අමිතධනගෙහං අජ්ඣාවසන්තො භීයොසොමත්තාය දානානි දත්වා සීලානි රක්ඛිත්වා ආයුපරියොසානෙ සපරිසො දෙවනගරං පූරෙසි.

තදා දෙවධීතා උප්පලවණ්ණා අහොසි, පුරිසො ආනන්දත්ථෙරො ලොකනාථො සඞ්ඛබ්‍රාහ්මණො. තස්ස සුවිසුද්ධනිච්චසීල උපොසථසීලාදිවසෙන සීලපාරමී. දානසීලාදීනං පටිපක්ඛතො නික්ඛන්තත්තා කුසලධම්මවසෙන නෙක්ඛම්මපාරමී. දානාදිනිප්ඵාදනත්ථං අබ්භුස්සහනවසෙන තථා මහාසමුද්දතරණවායාමවසෙන ච විරියපාරමී. තදත්ථං අධිවාසනඛන්තිවසෙන ඛන්තිපාරමී. පටිඤ්ඤානුරූපපටිපත්තියා සච්චපාරමී. සබ්බත්ථ අචලසමාදානාධිට්ඨානවසෙන අධිට්ඨානපාරමී, සබ්බසත්තෙසු හිතජ්ඣාසයවසෙන මෙත්තාපාරමී. සත්තසඞ්ඛාරකතවිප්පකාරෙසු මජ්ඣත්තභාවප්පත්තියා උපෙක්ඛාපාරමී. සබ්බපාරමීනං උපකාරානුපකාරෙ ධම්මෙ ජානිත්වා අනුපකාරධම්මෙ පහාය උපකාරධම්මෙසු පවත්තාපනපුරෙචරා සහජාතා ච උපායකොසල්ලභූතා පඤ්ඤාපාරමීති ඉමාපි පාරමියො ලබ්භන්ති. දානජ්ඣාසයස්ස පන අතිඋළාරභාවෙන දානපාරමීවසෙන දෙසනා පවත්තා, යස්මා චෙත්ථ දසපාරමියො ලබ්භන්ති තස්මා හෙට්ඨා වුත්තා මහාකරුණාදයො බොධිසත්තගුණා ඉධාපි යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා; තථා අත්තනො භොගසුඛං අනපෙක්ඛිත්වා මහාකරුණාය දානපාරමිං පූරෙස්සාමීති දානසම්භාර සම්භරණත්ථං සමුද්දතරණං, තත්ථ ච සමුද්දෙ පතිතස්සපි උපොසථාධිට්ඨානං සීලඛණ්ඩභයෙන දෙවධීතායපි උපගතාය ආහාරාහරණන්ති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණා වෙදිතබ්බා. ඉදානි වක්ඛමානෙසු සෙසචරිතෙසු ඉමිනාව නයෙන ගුණනිද්ධාරණං වෙදිතබ්බං. තත්ථ තත්ථ විසෙසමත්තමෙව වක්ඛාම. තෙනෙතං වුච්චති: "එවං අච්ඡරියා හෙතෙ අබ්භුතා ච මහෙසිනො-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො"ති.

සඞ්ඛබ්‍රාහ්මණචරියං දුතියං.

---

3. සී. I. II III, මුද්දිත. තෙනෙවාහ.

තතියෙ **ඉන්දපත්ථෙ පුරුත්තමම්හීති** ඉන්දපත්ථනාමකෙ කුරුරට්ඨස්ස පුරවරෙ උත්තමනගරෙ; **රාජාති** ධම්මෙන සමෙන චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි පරිසං රඤ්ජෙතීති=රාජා; **කුසලෙ දසහුපාගතොති** කුසලෙහි දසහි සමන්නාගතො, දානාදීහි දසහි පුඤ්ඤකිරියවත්ථූහි දසහි කුසලකම්මපථෙහි වා යුත්තොති අත්ථො; **කාලිඞ්ගරට්ඨවිසයාති** කාලිඞ්ගරට්ඨසඞ්ඛාත විසයා; **බ්‍රාහ්මණා උපගච්ඡුං මන්ති** කාලිඞ්ගරාජෙන උය්‍යොජිතා අට්ඨ බ්‍රාහ්මණා මං උපසංකමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා පන **ආයාචුං මං හත්ථිනාගන්ති** හත්ථිභූතං මහානාගං මං ආයාචිංසු; **ධඤ්ඤන්ති** ධනායිතබ්බ සිරිසොභග්ගප්පත්තං ලක්ඛණසම්පන්නං; **මඞ්ගලසම්මතන්ති** තායෙව ලක්ඛණසම්පත්තියා මඞ්ගලං අභිවුඩ්ඪිකාරණන්ති අභිසම්මතං ජනෙහි. **අවුට්ඨිකොති** වස්සරහිතො දුබ්භික්ඛො දුල්ලභභොජනො; **ඡාතකොති** මහතී ජිඝච්ඡාබාධා වත්තතීති අත්ථො. **දදාහීති** දෙහි; **නීලන්ති** නීලවණ්ණං; **අඤ්ජනසව්හයන්ති** අඤ්ජනසද්දෙන අව්හාතබ්බං; අඤ්ජනනාමකන්ති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති: අම්හාකං කාලිඞ්ගරට්ඨං අවුට්ඨිකං තෙන ඉදානි මහාදුබ්භික්ඛං තත්ථ මහන්තං ඡාතකභයං උප්පන්නං තස්ස වූපසමත්ථාය ඉමං අඤ්ජනගිරිසන්නිකාසං තුය්හං අඤ්ජනනාමකං මඞ්ගලහත්ථිං දෙහි, ඉමස්මිං හි තත්ථ නීතෙ දෙවො වස්සිස්සති, තෙන තං සබ්බ භයං වූපසමිස්සති.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:–

අතීතෙ කුරුරට්ඨෙ ඉන්දපත්ථනගරෙ බොධිසත්තො කුරුරාජස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අනුපුබ්බෙන විඤ්ඤුතං පත්තො තක්කසිලං ගන්ත්වා යොගවිහිතානි සිප්පායතනානි විජ්ජට්ඨානානි ච උග්ගහෙත්වා පච්චාගතො පිතරා උපරජ්ජෙ ඨපිතො අපරභාගෙ පිතුඅච්චයෙන රජ්ජං පත්වා දසරාජධම්මෙ අකොපෙන්තො ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. ධනඤ්ජයො නාම නාමෙසො චතූසු නගරද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ නිවෙසනද්වාරෙති ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං දෙවසිකං ඡ සත සහස්සං ධනං විස්සජ්ජෙන්තො සකලජම්බුදීපං උන්නඞ්ගලං කත්වා දානං අදාසි. තස්ස දානජ්ඣාසයතා දානාභිරති සකල ජම්බුදීපං පත්ථරි. තස්මිං කාලෙ කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දුබ්භික්ඛභයං ඡාතකභයං රොගභයන්ති තීණි භයානි උප්පජ්ජිංසු, සකලරට්ඨවාසිනො දන්තපුරං ගන්ත්වා රාජභවනද්වාරෙ උක්කුට්ඨිමකංසු දෙවං වස්සාපෙහි දෙවාති. රාජා තං සුත්වා කිංකාරණා එතෙ විරවන්තීති අමච්චෙ පුච්ඡි. අමච්චා රඤ්ඤො තමත්ථං ආරොචෙසුං. රාජා පොරාණකරාජානො දෙවෙ අවස්සන්තෙ කිං කරොන්තීති?, දෙවො වස්සතූති දානං දත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය සමාදින්නසීලා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා දබ්බසන්ථරෙ සත්තාහං නිපජ්ජන්තීති.

තං සුත්වා තථා අකාසි, දේවෝ න වස්සසි එවං රාජා අහං මයා කත්තබ්බකිච්චං අකාසිං දේවෝ න වස්සති කින්ති කරෝමීති?. දේව ඉන්දපත්තනගරෙ ධනඤ්ජයස්ස නාම කුරුරාජස්ස මඞ්ගලහත්ථිම්හි ආනීතෙ දේවෝ වස්සිස්සතීති. සෝ රාජා බලවාහන සම්පන්නො දුප්පසහො, කථමස්ස හත්ථිං ආනෙස්සාමාති. මහාරාජ තෙන සද්ධිං යුද්ධකිච්චං නත්ථි. දානජ්ඣාසයො සෝ රාජා දානාභිරතො යාචිතො සමානො අලඞ්කතසීසම්පි ඡින්දිත්වා පසාදසම්පන්නානි අක්ඛීනිපි උප්පාටෙත්වා සකල රජ්ජම්පි නිය්‍යාදෙත්වා දදෙය්‍ය, හත්ථිම්හි වත්තබ්බමෙව නත්ථි, අවස්සං යාචිතො සමානො දස්සතීති. කෙ පන යාචිතුං සමත්ථාති? බ්‍රාහ්මණා මහාරාජාති. රාජා අට්ඨ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා සක්කාරසම්මානං කත්වා පරිබ්බයං දත්වා හත්ථි යාචනත්ථං පෙසෙසි. තෙ සබ්බත්ථ එකරත්තිවාසෙන තුරිතගමනං ගන්ත්වා කතිපාහං නගරද්වාරෙ දානසාලාසු භුඤ්ජන්තා සරීරං සන්තප්පෙත්වා රඤ්ඤො දානග්ගං ආගමනපථෙ කාලං ආගමයමානා පාචීනද්වාරෙ අට්ඨංසු. බෝධිසත්තොපි පාතොව නහානානුලිත්තො සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො අලඞ්කත වරවාරණක්ඛන්ධගතො මහන්තෙන රාජානුභාවෙන දානසාලං ගන්ත්වා ඔතරිත්වා සත්තට්ඨජනානං සහත්ථෙන දානං දත්වා ඉමිනාව නීහාරෙන දෙථාති වත්වා හත්ථිං අභිරූහිත්වා දක්ඛිණද්වාරං අගමාසි. බ්‍රාහ්මණා පාචීනද්වාරෙ ආරක්ඛස්ස බලවතාය ඔකාසං අලභිත්වා දක්ඛිණද්වාරං ගන්ත්වා රාජානං ආගච්ඡන්තං ඔලොකයමානා ද්වාරතො නාතිදූරෙ උන්නතට්ඨානෙ ඨිතා සම්පත්තං රාජානං හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා ජයාපෙසුං. රාජා වජිරඞ්කුසෙන වාරණං නිවත්තෙත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා භොන්තො බ්‍රාහ්මණා කිං ඉච්ඡථාති පුච්ඡි. බ්‍රාහ්මණා කාලිඞ්ගරට්ඨං දුබ්භික්ඛභයෙන ඡාතකභයෙන රොගභයෙන ච උපද්දුතං, සෝ උපද්දවො ඉමස්මිං තව මඞ්ගලහත්ථිම්හි නීතෙ වූපසම්ස්සති, තස්මා ඉමං අඤ්ජනවණ්ණං නාගං අම්හාකං දෙහීති ආහංසු. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ "කාලිඞ්ගරට්ඨවිසයා–පෙ–අඤ්ජනසව්හය"න්ති. තස්සත්ථො වුත්තොව. අථ බොධිසත්තො න මෙතං පතිරූපං යං මෙ යාචකානං මනොරථෝ විඝාතො සියා මය්හං ච සමාදානභෙදො සියාති හත්ථික්ඛන්ධතො ඔතරිත්වා සචෙ අනලංකතට්ඨානං අත්ථි අලංකරිත්වා දස්සාමීති සමන්තතො ඔලොකෙත්වා අනලංකතට්ඨානං ආදිස්වා සොණ්ඩාය පන ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණානං හත්ථෙසු ඨපෙත්වා රතනභිඞ්කාරෙන පුප්ඵගන්ධවාසිතං උදකං පාතෙත්වා අදාසි. තෙන වුත්තං:–

"න මෙ යාචකමනුප්පත්තෙ පටික්ඛෙපො අනුච්ඡවො,
මා මෙ භිජ්ජි සමාදානං දස්සාමි විපුලං ගජං.

නාගං ගහෙත්වා සොණ්ඩාය භිඞ්කාරෙ රතනාමයෙ,
ජලං හත්ථෙ ආකිරිත්වා බ්‍රාහ්මණානං අදං ගජ"න්ති.

තත්ථ **යාචකමනුප්පත්තෙ**ති යාචකෙ අනුප්පත්තෙ; **අනුච්ඡවො**ති අනුච්ඡවිකො පතිරූපො; **මා මෙ භිජ්ජි සමාදාන**න්ති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණත්ථාය සබ්බස්ස යාචකස්ස සබ්බං අනවජ්ජං ඉච්ඡිතං දදන්තො දානපාරමිං පූරෙස්සාමීති යං මය්හං සමාදානං තං මා භිජ්ජි; තස්මා **දස්සාමි විපුලං ගජ**න්ති මහන්තං ඉමං මඞ්ගලහත්ථිං දස්සාමීති; **අදද**න්ති අදාසිං; තස්මිං පන හත්ථිම්හි දින්නෙ අමච්චා බොධිසත්තං එතදවොචුං: කස්මා මහාරාජ මඞ්ගලහත්ථිං දදත්? නනු අඤ්ඤො හත්ථී දාතබ්බො, රඤ්ඤො නාම එවරූපො ඔපවය්හො මඞ්ගලහත්ථී ඉස්සරියං අභිවිජයං ච ආකඞ්ඛන්තෙන න දාතබ්බොති. මහාසත්තො යං මං යාචකා යාචන්ති තදෙව මයා දාතබ්බං, සචෙ පන මං රජ්ජං යාචෙය්‍යුං රජ්ජම්පි තෙසං දදෙය්‍යං, මය්හං රජ්ජතොපි ජීවිතතොපි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව පියතරං තස්මා තං හත්ථිං අදාසින්ති ආහ. තෙන වුත්තං :- “තස්ස නාගෙ පදින්නම්හී”ති ආදි.

තත්ථ **තස්සා**ති තස්ස; තෙන තස්මිං **නාගෙ** හත්ථිම්හි දින්නෙ; **මඞ්ගලසම්පන්න**න්ති මඞ්ගලගුණෙහි සමන්නාගතං; **සඞ්ගාමවිජයුත්තම**න්ති සඞ්ගාමවිජයා උත්තමං සඞ්ගාමවිජයෙ වා උත්තමං පධානං පවරං නාගං; **කිං තෙ රජ්ජං කරිස්සසී**ති තස්මිං නාගෙ අපගතෙ තව රජ්ජං කිං කරිස්සති රජ්ජම්පි අපගතමෙවාති දස්සෙති; **රජ්ජම්පි මෙ දදෙ සබ්බ**න්ති තිට්ඨතු නාගො තිරච්ඡානගතො ඉදං මෙ සබ්බං කුරුරට්ඨම්පි යාචකානං දදෙය්‍යං; **සරීරං දජ්ජමත්තනො**ති රජ්ජෙපි වා කිං වත්තබ්බං අත්තනො සරීරම්පි යාචකානං දදෙය්‍යං, සබ්බොහිපි මෙ අජ්ඣත්තිකබාහිරො පරිග්ගහො ලොකහිතත්ථමෙව මයා පරිච්චත්තො, යස්මා **සබ්බඤ්ඤුතං පියං මය්හං** සබ්බඤ්ඤුතා ච දානපාරමී ආදිං කත්වා සබ්බපාරමියො අපූරෙන්තෙන න සක්කා ලද්ධුං තස්මා නාගං අදාසිං අහන්ති දස්සෙති. එවම්පි තස්මිං නාගෙ ආනීතෙ කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දෙවො න වස්සතෙව කාලිඞ්ගරාජා ඉදානිපි න වස්සති කිං නු ඛො කාරණන්ති පුච්ඡිත්වා කුරුරාජා කුරුධම්මං රක්ඛති තෙනස්ස රට්ඨෙ අන්වද්ධමාසං අනුදසාහං දෙවො වස්සති, රඤ්ඤො ගුණානුභාවො න ඉමස්ස තිරච්ඡානගතස්සාති ඤත්වා මයම්පි කුරුධම්මං රක්ඛිස්සාම ගච්ඡථ ධනඤ්ජය කොරබ්‍යස්ස සන්තිකෙ තෙ සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා ආනෙථාති අමච්චෙ පෙසෙසි. කුරුධම්මා වුච්චන්ති පඤ්චසීලානි. තානි බොධිසත්තො සුපරිසුද්ධානි කත්වා රක්ඛති, යථා ච බොධිසත්තො එවං අස්ස මාතා, අග්ගමහෙසි, කනිට්ඨභාතා, උපරාජා, පුරොහිතො බ්‍රාහ්මණො, රජ්ජුගාහකො අමච්චො, සාරථි සෙට්ඨී, දොණමාපකො දොවාරිකො, නගරසොභන වණ්ණදාසීති, තෙන වුත්තං :-

> “රාජා මාතා මහෙසී ච උපරාජා පුරොහිතො,
> රජ්ජුගාහො සාරථි සෙට්ඨී දොණො දොවාරිකො තථා;
> ගණිකා ත�ෙ එකාදස කුරුධම්මෙ පතිට්ඨිතා”ති.

තෙ අමච්චා බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. මහාසත්තො මය්හං කුරුධම්මෙ කුක්කුච්චං අත්ථි, මාතා පන මෙ සුරක්ඛිතං රක්ඛති, තස්සා සන්තිකෙ ගණ්හථාති වත්වා තෙනහි මහාරාජ කුක්කුච්චං නාම සික්ඛාකාමස්ස සල්ලෙඛවුත්තිනො හොති දෙථෙව නොති යාචිතො පාණො න හන්තබ්බො, අදින්නං න ආදාතබ්බං, කාමෙසු මිච්ඡාචාරො න චරිතබ්බො, මුසා න භාසිතබ්බා, මජ්ජං න පාතබ්බන්ති සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා එවං සන්තෙපි මාතුසන්තිකෙ ගණ්හථාති ආහ.

දූතා රාජානං වන්දිත්වා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා- දෙවි තුම්හෙ කිර කුරුධම්මං රක්ඛථ තං නො දෙථාති වදිංසු. බොධිසත්තස්ස මාතාපි තථෙව අත්තනො කුක්කුච්චස්ස අත්ථිභාවං වත්වාව තෙහි යාචිතා අදාසි. තථා මහෙසි ආදයොපි. තෙ සබ්බෙසම්පි සන්තිකෙ සුවණ්ණපට්ටෙ කුරුධම්මෙ ලිඛාපෙත්වා දන්තපුරං ගන්ත්වා කාලිඞ්ගරඤ්ඤො දත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසුං. සොපි රාජා තස්මිං ධම්මෙ වත්තමානො පඤ්ච සීලානි පූරෙසි. තතො සකල කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දෙවො වස්සි, තීණි භයානි වූපසන්තානි රට්ඨං ඛෙමං සුභික්ඛං අහොසි. බොධිසත්තො යාවජීවං දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සපරිසො සග්ගපදං පූරෙසි. තදා ගණිකාදයො උප්පලවණ්ණාදයො අහෙසුං. වුත්තං හෙතං.

"ගණිකා උප්පලවණ්ණා ච පුණ්ණො දොවාරිකො තදා,
රජ්ජුගාහො ච කච්චානො මොග්ගල්ලානො දොණමාපකො.

සාරිපුත්තො තදා සෙට්ඨී අනුරුද්ධො ච සාරථී,
බ්‍රාහ්මණො කස්සපො ථෙරො උපරාජා නන්දපණ්ඩිතො.

මහෙසී රාහුල මාතා මායා දෙවී ජනෙත්තිකා,
කුරුරාජා ලොකනාථො එවං ධාරෙථ ජාතක"න්ති.

ඉධාපි නෙක්ඛම්ම පාරමී ආදයො සෙසධම්මා ච වුත්තනයෙනෙව නිද්ධාරෙතබ්බාති.[1]

කුරුරාජ චරියං තතියං.

චතුත්ථෙ-කුසාවතිම්හි නගරෙති කුසාවතිනාමකෙ නගරෙ; යස්මිං ඨානෙ එතරහි කුසිනාරා නිවිට්ඨා. මහීපතීති ඛත්තියො නාමෙන මහාසුදස්සනො නාම; චක්කවත්තීති චක්කරතනං වත්තෙති චතූහි වා සම්පත්තිචක්කෙහි වත්තති තෙහි ච පරං පවත්තෙති පරහිතාය ච ඉරියාපථචක්කානං වත්තො එතස්මිං අත්ථීතිපි චක්කවත්තී, අථවා චතූහි අච්ඡරියධම්මෙහි සංගහවත්ථූහි ච සමන්නාගතත්තා. පරෙහි

1. ම. වෙදිතබ්බා.

අනභිභවනීයස්ස අනතික්කමනීයස්ස ආණාසඞ්ඛාතස්ස චක්කස්ස වත්තනා එතස්මිං අත්ථීතිපි= **චක්කවත්තී**; පරිණායකරතනපුබ්බඞ්ගමෙන ගහපතිරතනාදිපමුඛෙන මහතා බලකායෙන පුඤ්ඤානුභාවනිබ්බත්තෙන කායබලෙන ච සමන්නාගතත්තා= **මහබ්බලො**; **යදා ආසින්ති** සම්බන්ධො. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:

අතීතෙ කිර මහාපුරිසො සුදස්සනත්තභාවතො තතියෙ අත්තභාවෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො ධරමානස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ එකං ථෙරං අරඤ්ඤවාසං වසන්තං අත්තනො කම්මෙන අරඤ්ඤං පවිට්ඨො රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං දිස්වා–ඉධ මයා අය්‍යස්ස පණ්ණසාලං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා අත්තනො කම්මං පහාය දබ්බසම්භාරං ඡින්දිත්වා නිවාසයොග්ගං පණ්ණසාලං කත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා කට්ඨත්ථරණං කත්වා කරිස්සති නු ඛො පරිභොගං න නු ඛො කරිස්සතීති එකමන්තෙ නිසීදි. ථෙරො අන්තොගාමතො ආගන්ත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා කට්ඨත්ථරණෙ නිසීදි. මහාසත්තොපි තං උපසඞ්කමිත්වා ‘ඵාසුකා භන්තෙ පණ්ණසාලා’ති පුච්ඡි. ඵාසුකා භද්දමුඛ පබ්බජිතසාරුප්පාති. වසිස්සථ භන්තෙ ඉධාති. ආම උපාසකාති. සො අධිවාසනාකාරෙනෙව වසිස්සතීති ඤත්වා නිබද්ධං මය්හං ඝරද්වාරං ආගන්තබ්බන්ති පටිජානාපෙත්වා නිච්චං අත්තනො ඝරෙයෙව භත්තවිස්සග්ගං කාරාපෙසි. සො පණ්ණසාලායං කටසාරකං පත්ථරිත්වා මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙසි. අපස්සෙනං නික්ඛිපි. පාදකඨලිකං ඨපෙසි. පොක්ඛරණිං ඛණි. චඞ්කමං කත්වා වාලුකං ඔකිරි. පරිස්සයවිනොදනත්ථං පණ්ණසාලං කණ්ටකවතියා පරික්ඛිපි. තථා පොක්ඛරණිං චඞ්කමඤ්ච. තෙසං අන්තො වතිපරියන්තෙන තාලපන්තියො රොපෙසි. එවමාදිනා ආවාසං නිට්ඨපෙත්වා ථෙරස්ස තිචීවරං ආදිං කත්වා සබ්බං සමණපරික්ඛාරං අදාසි. ථෙරස්ස හි තදා බොධිසත්තෙන තිචීවර පිණ්ඩපාත පත්තථාලක පරිස්සාවන ධම්මකරක පරිභොගභාජන ඡත්තුපාහන උදකකුම්භි සූචිකත්තරයට්ඨි ආරකණ්ටක පිප්ඵලි නඛච්ඡෙදන පදීපෙය්‍යාදිං පබ්බජිතානං පරිභොගජාතං අදින්නං නාම නාහොසි. සො පඤ්චසීලානි රක්ඛන්තො උපොසථං කරොන්තො යාවජීවං ථෙරං උපට්ඨහි.

ථෙරො තත්ථෙව වසන්තො අරහත්තං පත්වා පරිනිබ්බායි. බොධිසත්තොපි යාවතායුකං පුඤ්ඤං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්තො කුසාවතියා රාජධානියා නිබ්බත්තිත්වා මහාසුදස්සනො නාම රාජා අහොසි චක්කවත්තී. තස්සිස්සරියානුභාවො– “භූතපුබ්බං ආනන්ද රාජා මහාසුදස්සනො නාම අහොසි ඛත්තියො මුද්ධාභිසිත්තො”[a] ති ආදිනා නයෙන සුත්තෙ ආගතො එව. තස්ස කිර චතුරාසීති නගරසහස්සානි කුසාවතීරාජධානිපමුඛානි, චතුරාසීති පාසාද

[a] දීඝනිකාය-මහාසුදස්සන සුත්ත.

සහස්සානි ධම්මපාසාදපමුඛානි, චතුරාසීති කූටාගාරසහස්සානි මහාබ්‍යූහකූටාගාරපමුඛානි, තානි සබ්බානි තස්ස ථෙරස්ස කතාය එකිස්සා පණ්ණසාලාය නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තානි. චතුරාසීති පල්ලඞ්කසහස්සානි නාගසහස්සානි අස්සසහස්සානි රථසහස්සානි තස්ස දින්නස්ස මඤ්චපීඨස්ස, චතුරාසීති මණිසහස්සානි තස්ස දින්නස්ස පදීපස්ස, චතුරාසීති පොක්ඛරණිසහස්සානි එකපොක්ඛරණියා, චතුරාසීති ඉත්ථිසහස්සානි පුත්තසහස්සානි ගහපතිසහස්සානි ච පත්තථාලකාදි පරිභොගාරහස්ස පබ්බජිතපරික්ඛාරදානස්ස, චතුරාසීතිධෙනුසහස්සානි පඤ්චගොරසදානස්ස, චතුරාසීතිවත්ථකොටිසහස්සානි නිවාසනපාරුපණදානස්ස, චතුරාසීති ථාලිපාකසහස්සානි භොජනදානස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තානි. සො සත්තහි රතනෙහි චතූහි ඉද්ධීහි ච සමන්නාගතො රාජාධිරාජා හුත්වා සකලසාගරපරියන්තං පථවිමණ්ඩලං ධම්මෙන අභිවිජිය අජ්ඣාවසන්තො අනෙකසතෙසු ඨානෙසු දානසාලායො කාරෙත්වා මහාදානං පට්ඨපෙසි. දිවසස්ස තික්ඛත්තුං නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි-යො යං යං ඉච්ඡති සො දානසාලාසු ආගන්ත්වා තං ගණ්හතූති. තෙන වුත්තං "තත්ථාහං දිවසෙ තික්ඛත්තුං ඝොසාපෙමි තහිං තහි"න්ති ආදි.

තත්ථ-**තත්ථාති** තස්මිං නගරෙ; **තදහන්තිපි** පාඨො. තස්ස-තද අහං මහාසුදස්සනකාලෙති අත්ථො. **තහිං තහින්ති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ; තස්ස තස්ස පාකාරස්ස අන්තො ච බහි චාති අත්ථො. **කො කිං ඉච්ඡතීති** බ්‍රාහ්මණාදීසු යො කොචි සත්තො අන්නාදීසු දෙය්‍යධම්මෙසු යං කිඤ්චි ඉච්ඡති; **පෙක්ඛතීති** තස්සෙව වෙවචනං; **කස්ස කිං දීයතු ධනන්ති** අනෙකවාරං පරියායන්තරෙහි ච දානඝොසනාය පවත්තිතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං; එතෙන දාන පාරමියා සරූපං දස්සෙති. දෙය්‍යධම්ම පටිග්ගාහක විකප්පරහිතා හි බොධිසත්තානං දානපාරමීති.

ඉදානි දානඝොසනාය තස්ස තස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස අනුච්ඡවික පුග්ගල පරිකිත්තනං දස්සෙතුං **කො ඡාතොති** ආදි වුත්තං. තත්ථ **ඡාතොති** ජිඝච්ඡිතො; **තසිතොති** පිපාසිතො; **කො මාලං කො විලෙපනන්තිපි** "ඉච්ඡතී"ති පදං ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. **නග්ගාති** වත්ථවිකලො වත්ථෙන අත්ථිකොති අධිප්පායො; **පරිදහිස්සතීති** නිවාසිස්සති; **කො පථෙ ඡත්තමාදෙතීති** කො පථිකො පථෙ මග්ගෙ අත්තනො වස්සවාතාතපරක්ඛණත්ථං ඡත්තං ගණ්හාති; ඡත්තෙන අත්ථිකොති අත්ථො. **කො පාහනා මුදූ සුභාති** දස්සනීයතාය **සුභා** සුඛසම්ඵස්සතාය මුදූ උපාහනා අත්තනො පාදානං චක්ඛූනඤ්ච රක්ඛණත්ථං; **කො ආදෙතීති** කො තාහි අත්ථිකොති අධිප්පායො; **සායං** ච **පාතො චාති** එත්ථ චසද්දෙන මජ්ඣන්හිකෙ චාති ආහරිත්වා වත්තබ්බං, **දිවසෙ තික්ඛත්තුං ඝොසාපෙමීති** හි වුත්තං. **න කං දසසු ඨානෙසූති** තං

දානං දසසු ඨානෙසු න පරියත්තන්ති යොජනා; **නපි ඨානසතෙසු වා පරියත්තං**, අපිච ඛො අනෙකසතෙසු ඨානෙසු පරියත්තං. **යාචකෙ ධනන්ති** යාචකෙ උද්දිස්ස ධනං පරියත්තං; උපක්ඛටං වාදසයොජනායාමෙ හි නගරෙ සත්තයොජනවිත්ථතෙ සත්තසු පාකාරන්තරෙසු සත්ත තාලපන්තිපරික්ඛෙපා. තාසු තාලපන්තිසු චතුරාසීතිපොක්ඛරණීසහස්සානි පාටියෙක්කං පොක්ඛරණීතීරෙ මහාදානං පට්ඨපිතං. වුත්තං හෙතං භගවතා–"පට්ඨපෙසි ඛො ආනන්ද රාජා මහාසුදස්සනො තාසං පොක්ඛරණීනං තීරෙ එවරූපං දානං–අන්නං අන්නත්ථිකස්ස, පානං පානත්ථිකස්ස, වත්ථං වත්ථත්ථිකස්ස, යානං යානත්ථිකස්ස, සයනං සයනත්ථිකස්ස, ඉත්ථිං ඉත්ථත්ථිකස්ස, හිරඤ්ඤං හිරඤ්ඤත්ථිකස්ස, සුවණ්ණං සුවණ්ණත්ථිකස්සා"ති.[a] තත්‍රායං දානස්ස පවත්තිතාකාරො:– මහාපුරිසො හි ඉත්ථිනඤ්ච පුරිසානඤ්ච අනුච්ඡවිකෙ අලඞ්කාරෙ කාරෙත්වා ඉත්ථිමත්තමෙව තත්ථ පරිචාරවසෙන සෙසං ච සබ්බං පරිච්චාගවසෙන ඨපෙත්වා රාජා මහාසුදස්සනො දානං දෙති, තං යථාසුඛං පරිභුඤ්ජථාති භෙරිං චරාපෙසි. මහාජනා පොක්ඛරණීතීරං ගන්ත්වා න්හාත්වා වත්ථාදීනි නිවාසෙත්වා මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා යෙසං තාදිසානි අත්ථි තෙ පහාය ගච්ඡන්ති, යෙසං නත්ථි තෙ ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, යෙ හත්ථියානාදිසුපි නිසීදිත්වා යථාසුඛං විචරිත්වා වරසයනෙසුපි සයිත්වා සම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉත්ථීහිපි සද්ධිං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා සත්තවිධරතනපසාධනානි පසාධෙත්වා සම්පත්තිං අනුභවිත්වා යං යං අත්ථිකා තං තං ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති අනත්ථිකා ඔහාය ගච්ඡන්ති, තම්පි දානං උට්ඨාය සමුට්ඨාය දෙවසිකං දීයතෙව. තදා ජම්බුදීපවාසීනං අඤ්ඤං කම්මං නත්ථි. දානං පරිභුඤ්ජන්තා සම්පත්තිං අනුභවන්තා විචරන්ති. න තස්ස දානස්ස කාලපරිච්ඡෙදො අහොසි, රත්තිං චාපි දිවාපි යදා අත්ථිකා ආගච්ඡන්ති තදා දීයතෙව. එවං මහාපුරිසො යාවජීවං සකලජම්බුදීපං උන්නඞ්ගලං කත්වා මහාදානං පවත්තෙසි. තෙන වුත්තං– "දිවා වා යදි වා රත්තිං යදි එති වණිබ්බකො"ති ආදි.

තත්ථ දිවා වා යදි වා රත්තිං යදි එතීති එතෙනස්ස යථාකාලං දානං දස්සෙති, යාචකානං හි ලාභාසාය උපසඞ්කමන කාලො එව හි බොධිසත්තානං දානස්ස කාලො නාම. **වණිබ්බකොති** යාචකො; **ලද්ධා යදිච්ඡකං භොගන්ති** එතෙන යථාභිරුචිතං දානං. යො යො හි යාචකො යං යං දෙය්‍යධම්මං ඉච්ඡති තස්ස තස්ස තං තදෙව බොධිසත්තො දෙති, න තස්ස මහග්ඝදුල්ලභාදිභාවං අත්තනො උපරොධං චින්තෙසි. **පූරහත්ථොව ගච්ඡතීති** එතෙන යාවදිච්ඡකං දානං දස්සෙති යත්තකං හි යාචකා ඉච්ඡන්ති, තත්තකං අපරිහාපෙත්වාව මහාසත්තො දෙති උළාරජ්ඣාසයතාය

a, දීඝනිකාය-මහාසුදස්සන සුත්ත.

ච මහිද්ධිකතාය ච. **යාවජීවිකන්ති** එතෙන දානස්ස කාලපරියන්තතාභාවං දස්සෙති; සමාදානතො පට්ඨාය හි මහාසත්තා යාව පාරිපූරි වෙමජ්ඣෙ න කාලපරිච්ඡෙදං කරොන්ති, බොධිසම්භාරසම්භරණෙ සංකොචාභාවෙන අන්තරන්තරා අවොසානාපත්තිතො මරණෙනපි අනුපච්ඡෙදෙ එව, තතො පරම්පි තථෙව පටිපජ්ජනතො යාවජීවිකන්ති පන මහාසුදස්සනචරිතස්ස වසෙන වුත්තං. **නපාහං දෙස්සං ධනං දම්මීති** ඉදං ධනං නාම මය්හං න දෙස්සං අමනාපන්ති එවරූපං මහාදානං දෙන්තො ගෙහතො ච ධනං නීහරාපෙමි; **නපි නත්ථි නිචයො මයීති** මම සමීපෙ ධනනිචයො ධනසඞ්ගහො නාපි නත්ථි, සල්ලෙඛවුත්ති සමණො විය අසඞ්ගහොපි න හොමීති අත්ථො. ඉදං යෙන අජ්ඣාසයෙන තයිදං මහාදානං පවත්තිතං තං දස්සෙතුං වුත්තං.

ඉදානි තං උපමාය විභාවෙතුං **යථාපි ආතුරො නාමාති** ආදිමාහ. තත්රිදං උපමාසංසන්දනෙන සද්ධිං අත්ථදස්සනං:– යථා නාම **ආතුරො** රොගාභිභූතො පුරිසො රොගතො අත්තානං පරිමොචෙතුකාමො **ධනෙන** හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිනා **වෙජ්ජං** තිකිච්ඡකං **තප්පෙත්වා** ආරාධෙත්වා යථාවිධි පටිපජ්ජන්තො තතො රොගතො විමුච්චති, **තථෙව** එවමෙව අහම්පි අණ්ඩභූතං සකලලොකං කිලෙසරොගතො සකලසංසාරදුක්ඛරොගතො ච පරිමොචෙතුකාමො තස්ස තතො පරිමොචනස්ස අයං (සබ්බ) සාපතෙය්‍යපරිච්චාගො දානපාරමී උපායොති **ජානමානො** බුජ්ඣමානො **අසෙසතො** දෙය්‍යධම්මස්ස පටිග්ගාහකානඤ්ච වසෙන අනවසෙසතො මහාදානස්ස වසෙන සත්තානං අජ්ඣාසයං **පරිපූරෙත්වා** අත්තනො ච න මය්හං දානපාරමී පරිපුණ්ණා, තස්මා **ඌනමනන්ති** පවත්තං ඌනං මනං **පූරයිතුං** පවත්තයිතුං **වණිබ්බකෙ** යාචකෙ **අදාසිං තං දානං** එවරූපං මහාදානං දදිං, තඤ්ච බො **තස්මිං** දානධම්මෙ තස්ස ච ඵලෙ **නිරාලයො** අනපෙක්ඛො **අපච්චාසො** කිඤ්චිපි අපච්චාසිංසමානො කෙවලං **සම්බොධිමනුප්පත්තියා** සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව අධිගන්තුං **දෙමීති**.

එවං මහාසත්තො මහාදානං පවත්තෙන්තො අත්තනො පුඤ්ඤානුභාව නිබ්බත්තං ධම්මපාසාදං අභිරුය්හ මහාබ්‍යූහකූටාගාරද්වාරෙ එව කාමවිතක්කාදයො නිවත්තෙත්වා තත්ථ සොවණ්ණමයෙ රාජපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා සොවණ්ණමයං කූටාගාරං පවිසිත්වා තත්ථ රජතමයෙ පල්ලඞ්කෙ නිසින්නො චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා චතුරාසීති වස්සසහස්සානි ඣානසමාපත්තීහි වීතිනාමෙත්වා මරණසමයෙ දස්සනාය උපගතානං සුභද්දාදෙවීපමුඛානං චතුරාසීතියා ඉත්ථාගාරසහස්සානං අමච්චපාරිසජ්ජාදීනඤ්ච–

"අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උප්පාදවයධම්මිනො,
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො"ති [a]

ඉමාය ගාථාය ඔවදිත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි.

තදා සුභද්දදෙවී රාහුලමාතා අහොසි. පරිණායකරතනං රාහුලො. සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා. මහාසුදස්සනො පන ලොකනාථො.

ඉධාපි දසපාරමියො සරූපතො ලබ්භන්ති එව. දානජ්ඣාසයස්ස පන උළාරතාය දානපාරමීයෙව පාළියං ආගතා. සෙසධම්මා හෙට්ඨා වුත්තනයායෙව. තථා උළාරෙ සත්තරතනසමුජ්ජලෙ චතුදීපිස්සරියෙපි ඨිතස්ස තාදිසං භොගසුඛං අනලංකරිත්වා කාමවිතක්කාදයො දූරතො වික්ඛම්භෙත්වා තදා එවරූපෙ මහාදානෙ පවත්තෙන්තස්ස චතුරාසීතිවස්සසහස්සානි සමාපත්තීහි වීතිනාමෙත්වා අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තං ධම්මකථං කත්වා විපස්සනායපි අනුසුක්කං සබ්බත්ථ අනිස්සංගතාති එවමාදයො ගුණානුභාවා නිද්ධාරෙතබ්බාති.

මහාසුදස්සන චරියං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ-සත්ත රජපුරොහිතොති සත්තභූ ආදීනං සත්තන්නං රාජූනං සබ්බකිච්චානුසාසකපුරොහිතො; **පූජිතො නරදෙවෙහීති** තෙහි එව අඤ්ඤෙහි ච ජම්බුදීපෙ සබ්බෙහෙව ඛත්තියෙහි චතුපච්චයපූජාසක්කාරසම්මානෙන ච පූජිතො; **මහාගොවින්දබ්‍රාහ්මණොති** මහානුභාවතාය ගොවින්දස්සාභිසෙකෙන අභිසිත්තතාය ච මහාගොවින්දොති සඞ්ඛං ගතො බ්‍රාහ්මණො; අභිසිත්තකාලතො පට්ඨාය හි බොධිසත්තස්ස අයං සමඤ්ඤා ජාතා. නාමෙන පන ජොතිපාලො නාම. තස්ස කිර ජාතදිවසෙ සබ්බායුධානි ජොතිංසු. රාජාපි පච්චූසසමයෙ අත්තනො මඞ්ගලායුධං පජ්ජලිතං දිස්වා භීතො අත්තනො පුරොහිතං බොධිසත්තස්ස පිතරං උපට්ඨානං ආගතං පුච්ඡිත්වා-මා භායි මහාරාජ, මය්හං පුත්තො ජාතො, තස්සානුභාවෙන න කෙවලං රාජගෙහෙයෙව සකලනගරෙපි ආයුධානි පජ්ජලිංසු, න තං නිස්සාය තුය්හං අන්තරායො අත්ථි, සකලජම්බුදීපෙ පන පඤ්ඤාය තෙන සමො න භවිස්සති, තස්සෙතං පුබ්බනිමිත්තන්ති පුරොහිතෙන සමස්සාසිතො තුට්ඨචිත්තො කුමාරස්ස ඛීරමූලං හොතූති සහස්සං දත්වා වයප්පත්තකාලෙ මය්හං දස්සෙථාති ආහ. සො වුද්ධිප්පත්තො අපරභාගෙ අලමත්ථදස්සො සත්තන්නං රාජූනං සබ්බකිච්චානුසාසකො හුත්වා පබ්බජිත්වා ච සත්තෙ දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකෙහි අනත්ථෙහි[1] පාලෙත්වා අත්ථෙහි නියොජෙසි.

---

a දීඝනිකාය-මහාසුදස්සන සුත්ත.   1 මුද්දිත-අත්ථෙහි.

ඉති ජොතිතත්තා පාලනසමත්ථතාය ච ජොතිපාලොතිස්ස නාමං
අකංසු. තෙන වුත්තං: **නාමෙන ජොතිපාලො නාමාති**. තත්ථ
බොධිසත්තො දිසම්පතිස්ස නාම රඤ්ඤො පුරොහිතස්ස ගොවින්ද
බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා අත්තනො පිතු තස්ස රඤ්ඤො අච්ච
යෙන තස්ස පුත්තො රෙණු සහායා චස්ස සත්තභු බ්‍රහ්මදත්තො
වෙස්සභු භරතො: වෙ ච ධතරට්ඨාති ඉමෙ සත්ත රාජානො යථා
අඤ්ඤමඤ්ඤං න විවදන්ති එවං රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තෙසං
අත්ථධම්මානුසාසකො ජම්බුදීපතලෙ සබ්බෙසං රාජූනං අඤ්ඤෙසඤ්ච
බ්‍රාහ්මණානං දෙවනාග නර ගහපතිකානං සක්කතො ගරුකතො
මානිතො පූජිතො අපචිතො උත්තමං ගාරවට්ඨානං පත්තො
අහොසි. තස්ස අත්ථධම්මෙසු කුසලතාය මහාගොවින්දොත්වෙව
සමඤ්ඤා උදපාදි. යථාහ: 'ගොවින්දො වත භො බ්‍රාහ්මණො (මහා)
ගොවින්දො වත බ්‍රාහ්මණොති" a තෙන වුත්තං:-

"පුනාපරං යදා හොමි සත්තරාජපුරොහිතො,
පූජිතො නරදෙවෙහි මහාගොවින්දබ්‍රාහ්මණො"ති.

අථ බොධිසත්තස්ස පුඤ්ඤානුභාව සමුස්සාහිතෙහි රාජූහි තෙසං
අනුයුත්තෙහි ඛත්තියෙහි බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙහි නෙගමජානපදෙහි
ච උපරූපරි උපනීතො සමන්තතො මහොඝො විය අජ්ඣොත්ථර
මානො අපරිමෙය්‍යො උළාරො ලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි, යථා තං
අපරිමාණාසු ජාතිසු උපචිතවිපුලපුඤ්ඤසඤ්චයස්ස ඌළාරාභි
ජාතස්ස පරිසුද්ධසීලාචාරස්ස පෙසලස්ස පරියොදාත සබ්බසිප්පස්ස
සබ්බසත්තෙසු පුත්තසදිසමහාකරුණාවිප්ඵාරසිනිද්ධමුදුහදයස්ස. සො
චින්තෙසි: "එතරහි ඛො මය්හං මහා ලාභසක්කාරො, යන්නූනාහං
ඉමිනා සබ්බසත්තෙ සන්තප්පෙත්වා දානපාරමිං පරිපූරෙය්‍ය"න්ති.
සො නගරස්ස මජ්ඣෙ චතූසු ද්වාරෙසු අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙති
ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං අපරිමිතධනපරිච්චාගෙන
මහාදානං පවත්තෙසි. යං යං උපායනං ආනීයති යඤ්ච අත්තනො
අත්ථාය අභිසංඛරීයති සබ්බං තං දානසාලාසු එව පෙසෙසි. එවං
දිවසෙ දිවසෙ මහාපරිච්චාගං කරොන්තස්ස චස්ස චිත්තස්ස තිත්ති
වා සන්තොසො වා නාහොසි, කුතො පන සඞ්කොචො. දානග්ගං
චස්ස ලාභාසාය ආගච්ඡන්තෙහි දෙය්‍යධම්මං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙහි
ච මහාසත්තස්ස ච ගුණවිසෙසං කිත්තයන්තෙහි මහාජනකායෙහි
අන්තොනගරං බහිනගරඤ්ච සමන්තතො එකොඝභූතං කප්ප
වුට්ඨානමහාවායුසංඝට්ටං පරිබ්භමිතං විය මහාසමුද්දං එකකොලා
හලං එකනින්නාදං අහොසි. තෙන වුත්තං: -

"තදාහං සත්ත රජ්ජෙසු යං මෙ ආසි උපායනං,
තෙන දෙමි මහාදානං අක්ඛොභං සාගරූපම"න්ති.

---

a. දීඝනිකාය-මහාගොවින්ද සුත්ත.

තත්‍ථ තදාහන්ති යදා සත්තරාජපුරොහිතො මහාගොවින්ද බ්‍රාහ්මණො හොමි තදා අහං; **සත්තරජ්ජෙසූති** රෙණුආදීනං සත්තන්නං රාජූනං රජ්ජෙසු; **අක්ඛොභන්ති** අබ්භන්තරෙහි ච බාහිරෙහි ච පච්චත්ථිකෙහි අප්පටිසෙධනීයතාය කෙනචි අක්ඛොභනියං; "අවජ්ඣ"න්ති පි පාඨො. ඉති පුණ්ණදානජ්ඣාසයස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස ච උළාරභාවෙන විපුලභාවෙන ච අතිවිය පරිපුණ්ණන්ති අත්‍ථො. **සාගරූපමන්ති** සාගරසදිසං; යථා සාගරෙ උදකං සකලෙනපි ලොකෙන හරන්තෙන ඛෙපෙතුං න සක්කා එවං තස්ස දානග්ගෙ දෙය්‍යධම්මන්ති. ඔසානගාථාය **වරං ධනන්ති** උත්තමං ඉච්ඡිතං වා ධනං; සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං මහාසත්තො පඨමකප්පිකමහාමෙඝො විය මහාවස්සං අවිභාගෙන මහන්තං දානවස්සං වස්සන්තො දානව්‍යාවටො හුත්වාපි තෙසං සත්තන්නං රාජූනං අත්‍ථධම්මෙ අප්පමත්තො අනුසාසති, සත්ත ච බ්‍රාහ්මණමහාසාලෙ විජ්ජාසිප්පං සික්ඛාපෙති, සත්ත ච න්හාතකසතානි මන්තෙ වාචෙති. තස්ස අපරෙන සමයෙන එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො "අභිසික්ඛි මහාගොවින්දො බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මානං පස්සති තෙන සද්ධිං සල්ලපති සාකච්ඡං සමාපජ්ජතී"ති a සො චින්තෙසි: එතරහි ඛො මය්හං අයං අභූතො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො– බ්‍රහ්මානං පස්සති තෙන සද්ධිං සල්ලපති සාකච්ඡං සමාපජ්ජතීති, යන්නූනාහං ඉමං භූතං එව කරෙය්‍ය"න්ති සො තෙ සත්ත රාජානො සත්ත බ්‍රාහ්මණමහාසාලෙ සත්ත ච න්හාතකසතානි අත්තනො පුත්තදාරඤ්ච ආපුච්ඡිත්වා බ්‍රහ්මානං පස්සෙය්‍යන්ති චිත්තං පණිධාය වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ බ්‍රහ්ම විහාර භාවන මනුයුඤ්ජි. තස්ස චෙතසා චෙතො පරිවිතක්කමඤ්ඤාය බ්‍රහ්මා සනංකුමාරො පුරතො පාතුරහොසි. තං දිස්වා මහාපුරිසො පුච්ඡි:–

"වණ්ණවා යසවා සිරිමා කො නු ත්වමසි මාරිස,
අජානන්තා තං පුච්ඡාම කථං ජානෙමු තං මය"න්ති a

තස්ස බ්‍රහ්මා අත්තානං ජානාපෙන්තො:–

"මං වෙ කුමාරං ජානන්ති බ්‍රහ්මලොකෙ සනන්තනං,
සබ්බෙ ජානන්ති මං දෙවා එවං ගොවින්ද ජානාහී"ති a

වත්වා තෙන,

"ආසනං උදකං පජ්ජං මධුපාකඤ්ච බ්‍රාහ්මණ,
අග්ඝෙ භවන්තං පුච්ඡාම අග්ඝං කුරුතු නො භව"න්ති a

---

a. දීඝනිකාය-මහාගොවින්ද සුත්ත.

උපනීතං අපිතිසක්කාරං අනප්පිකොපි බ්‍රහ්මා තස්ස චිත්තසංපහංසනත්ථං විස්සාසකරණත්ථඤ්ච සම්පටිච්ඡන්තො - "පටිග්ගණ්හාම තෙ අග්ඝං යං ත්වං ගොවින්ද භාසසී"ති වත්වා ඔකාස දනත්ථං:

"දිට්ඨධම්මහිතත්ථාය සම්පරාය හිතාය[1] ච,
කතාවකාසො පුච්ඡස්සු යං කිඤ්චි අභිපත්ථිත"න්ති a

ඔකාසං අකාසි. අථ නං මහාපුරිසො සම්පරායිකං එව අත්ථං,

"පුච්ඡාමි බ්‍රහ්මානං සනංකුමාරං
කඞ්ඛී අකඞ්ඛිං[2] පරවෙදියෙසු,
කත්ථට්ඨිතො කිම්හි ච සික්ඛමානො
පපෙපාති මච්චො අමතං බ්‍රහ්මලොක"න්ති a

පුච්ඡි. තස්ස බ්‍රහ්මා බ්‍යාකරොන්තො:-

"හිත්වා මමත්තං මනුජෙසු බ්‍රහ්මෙ
එකොදිභූතො කරුණාධිමුත්තො,
නිරාමගන්ධො විරතො මෙථුනස්මා
එත්ථට්ඨිතො එත්ථ ච සික්ඛමානො
පපෙපාති මච්චො අමතං බ්‍රහ්මලොක"න්ති a

බ්‍රහ්මලොකගාමිමග්ගං කථෙසි.

තත්ථ-මං වෙ කුමාරං ජානන්තීති වෙ එකංසෙන මං කුමාරොති ජානන්ති; බ්‍රහ්මලොකෙති සෙට්ඨලොකෙ; සනන්තනන්ති චිරන්තනං පොරාණං; එවං ගොවින්ද ජානාහී ති ගොවින්ද එවං මං ධාරෙහි; ආසනන්ති ඉදං හොතො බ්‍රහ්මුනො නිසීදනත්ථාය ආසනං පඤ්ඤත්තං; ඉදං උදකං පරිභොජනීයං පාදානං ධොවනත්ථං පානීයං පිපාසහරණත්ථාය ඉදං පජ්ජං පරිස්සමවිනොදනත්ථං පාදබ්භඤ්ජනතෙලං, ඉදං මධුපාකං අනක්කං අලොණිකං අධූපනං උදකෙන සෙදිතං සාකං සන්ධාය වදති. තදා හි බොධිසත්තස්ස තං චතුමාසං බ්‍රහ්මචරියං අභිසල්ලෙඛවුත්තිපරමුක්කට්ඨං අහොසි. තස්සිමෙ සබ්බෙ අග්ඝෙ කත්වා පුච්ඡාම, තයිදං අග්ඝං කුරුතු පතිගණ්හාතු භොන්තො භවං ඉදං අග්ඝන්ති වුත්තං හොති. ඉති මහාපුරිසො බ්‍රහ්මුනො තෙසං අපරිභුඤ්ජනං ජානන්තොපි වත්තසීසෙ ඨත්වා අත්තනො ආචිණ්ණං අභිපූජනං දස්සෙන්තො එවමාහ. බ්‍රහ්මාපිස්ස අධිප්පායං ජානන්තො "පටිග්ගණ්හාම තෙ අග්ඝං යං ත්වං ගොවින්ද භාසසී"ති ආහ. තත්ථ-තස්ස තෙ ආසනෙ මයං නිසින්නා නාම හොම, පාදොදකෙන පාදා ධොතා නාම හොන්තු, පානීයං පීතා නාම හොම, පාදබ්භඤ්ජනෙන පාදා මක්ඛිතා නාම හොන්තු, උදකසාකම්පි පරිභුත්තං නාම හොතූති අත්ථො. කඞ්ඛී අකඞ්ඛිං පරවෙදියෙසූති

1. දීඝනිකාය-සුඛාය 2. මුද්දිත අකඞ්ඛී. . දීඝනිකාය-මහාගොවින්දසුත්ත.

අහං සවිචිකිච්ඡො පරෙන සහං අභිසඞ්ඛතත්තා පරස්ස පාතමෙසු පරවෙදියෙසු පඤ්ඤාසු නිබ්බිචිකිච්ඡං; ඡිත්වා මමත්තානන්ති ඉදං මම ඉදං මමාති පවත්තනකං උපකරණතණ්හං වජ්ජිත්වා; මනුජෙසූති සත්තෙසු; බ්‍රහ්මෙති බොධිසත්තං ආලපති; එකොදිභූතොති එකො උදෙති පවත්තතීති,=එකොදිභූතො එකීභූතො; එතෙන කායවිවෙකං දස්සෙති. අථවා එකො උදෙතීති=එකොදි, සමාධි; තම්භූතො පත්තොති=එකොදිභූතො, උපචාරප්පණාසමාධීහි සමාහිතොති අත්ථො. එතං එකොදිභාවං කරුණාබ්‍රහ්මවිහාරවසෙන දස්සෙන්තො කරුණාධිමුත්තොති ආහ, කරුණෙ කරුණාජ්ඣානෙ අධිමුත්තො තං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වාති අත්ථො. නිරාමගන්ධොති කිලෙසසඞ්ඛාතවිසගන්ධරහිතො; එත්ථට්ඨිතොති එතෙසු ධම්මෙසු ඨිතො එතෙ ධම්මෙ සම්පාදෙත්වා; එත්ථ ච සික්ඛමානොති එතෙ සික්ඛමානො; එතං බ්‍රහ්මවිහාරභාවනං භාවෙන්තොති අත්ථො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන පාලියං ආගතොයෙවාති.

අථ මහාපුරිසො තස්ස බ්‍රහ්මුනො වචනං සුත්වා ආමගන්ධෙ ජිගුච්ඡන්තො ඉදානෙවාහං පබ්බජිස්සාමීති ආහ. බ්‍රහ්මාපි "සාධු මහාපුරිස පබ්බජස්සු. එවං සති මය්හම්පි තව සන්තිකෙ ආගමනං සඵාගමනමෙව භවිස්සති. ත්වං තාත සකල ජම්බුදීපෙ අග්ගපුරිසො පඨම වයෙ ඨිතො, එවං මහන්තං නාම සම්පත්තිස්සරියඤ්ච පහාය පබ්බජනං[1] නාම ගන්ධහත්ථිනො අයොබන්ධනං ඡින්දිත්වා වනගමනං විය අති උළාරං, බුද්ධතන්ති නාමෙසා"ති මහාබොධිසත්තස්ස දළ්හීකම්මං කත්වා බ්‍රහ්මලොකමෙව ගතො. මහාසත්තොපි මම ඉතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජනං නාම න යුත්තං අහං රාජකුලානං අත්ථං අනුසාසාමි, තස්මා තෙසං ආරොචෙත්වා සචෙ තෙපි පබ්බජන්ති සුන්දරමෙව, නො චෙ පුරොහිතට්ඨානං නීයාතෙත්වා පබ්බජිස්සාමීති චින්තෙත්වා රෙණුස්ස තාව රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා තෙන භීයොසොමත්තාය කාමෙහි නිමන්තියමානො අත්තනො සංවෙගහෙතුං එකන්තෙන පබ්බජිතුකාමතං චස්ස නිවෙදෙත්වා තෙන "යදි එවං අහම්පි පබ්බජිස්සාමී"ති වුත්තෙ සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා එතෙනෙව නයෙන සත්තභූ ආදයො ඡ ඛත්තියෙ සත්ත ච බ්‍රාහ්මණමහාසාලෙ සත්ත ච න්හාතකසතානි අත්තනො භරියායො ච ආපුච්ඡිත්වා සත්තාහමත්තමෙව තෙසං චිත්තානුරක්ඛණත්ථං වසිත්වා මහාභිනික්ඛමණසදිසං නික්ඛමිත්වා පබ්බජි. තස්ස තෙ සත්ත රාජානො ආදිං කත්වා සබ්බෙව අනුපබ්බජිංසු. සා අහොසි මහතී පරිසා, අනෙකයොජනවිත්ථාරාය පරිසාය පරිවුතො මහාපුරිසො ධම්මං දෙසෙන්තො ගාමනිගමජනපදරාජධානීසු චාරිකං චරති, මහාජනං පුඤ්ඤෙ පතිට්ඨාපෙති, ගතගතට්ඨානෙ බුද්ධකොලාහලං විය හොති. මනුස්සා ගොවින්දපණ්ඩිතො කිර ආගච්ඡතීති සුත්වා පුරෙතරමෙව

1. මු. සී. I & II. පබ්බජ්ජං.

මණ්ඩපං කාරෙත්වා තං අලඞ්කාරාපෙත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා මණ්ඩපං පවෙසෙත්වා නානග්ගරසභොජනෙන පතිමානෙන්ති. මහාලාභසක්කාරෙ මහොඝො විය අජ්ඣොත්ථරන්තො උප්පජ්ජි. මහාපුරිසො මහාජනං පුඤ්ඤෙ පතිට්ඨාපෙසි සීලසම්පදාය ඉන්ද්‍රියසංවරෙ භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතාය ජාගරියානුයොගෙ කසිණපරිකම්මෙ ඣානෙසු අභිඤ්ඤාසු අට්ඨසමාපත්තීසු බ්‍රහ්මවිහාරෙසූති. බුද්ධුප්පාදකාලො විය අහොසි. බොධිසත්තො යාවතායුකං පාරමියො පූරෙන්තො සමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. තස්ස තං බ්‍රහ්මචරියං ඉද්ධං චෙව ඵීතඤ්ච විත්ථාරිකං[1] බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාව දෙවමනුස්සෙහි සම්පකාසිතං චිරං දීඝමද්ධානං පවත්තිත්ථ.

තස්ස යෙ සාසනං සබ්බෙන සබ්බං ආජානිංසු තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං බ්‍රහ්මලොකං උප්පජ්ජිංසු. යෙ න ආජානිංසු තෙ අප්පෙකච්චෙ පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං සහබ්‍යතං උප්පජ්ජිංසු, අප්පෙකච්චෙ නිම්මාණරතීනං—පෙ—තුසිතානං යාමානං තාවතිංසානං චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං සහබ්‍යතං උප්පජ්ජිංසු. යෙ සබ්බ[2] නිහීනා තෙ ගන්ධබ්බකායං පරිපූරෙසුං. ඉති මහාජනො යෙභුය්‍යෙන බ්‍රහ්මලොකූපගො සග්ගූපගො ච අහොසි. තස්මා දෙවබ්‍රහ්මලොකා පරිපූරිංසු. චත්තාරො අපායා සුඤ්ඤා විය අහෙසුං. ඉධාපි අකිත්තිජාතකෙ විය බොධිසම්භාරනිද්ධාරණා වෙදිතබ්බා. තදා සත්තරාජානො මහාථෙරා අහෙසුං. සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා. මහාගොවින්දො ලොකනාථො. තථා රෙණු ආදීනං සත්තන්නං රාජූනං අඤ්ඤමඤ්ඤං විරොධෙන යථා සකරජ්ජෙ පතිට්ඨාපනං තථා මහති ඵත්තරජ්ජෙ තෙසං අත්ථධම්මානුසාසනෙ අප්පමාදො, බ්‍රහ්මානම්පි සාකච්ඡං සමාපජ්ජීති පවත්තසම්භාවනං යථාභූතං කාතුං චත්තාරො මාසෙ පරමුක්කංසගතො බ්‍රහ්මචරිය වාසො, තෙන බ්‍රහ්මුනො අත්තනි සමාපජ්ජනං, බ්‍රහ්මුනො ඔවාදෙ ඨත්වා සත්තහි රාජූහි සකලෙන ච ලොකෙන උපනීතං ලාභසක්කාරං ඛෙළපිණ්ඩං විය ඡඩ්ඩෙත්වා අපරිමාණාය ඛත්තියබ්‍රාහ්මණාදිපරිසාය අනුපබ්බජ්ජානිමිත්තාය පබ්බජ්ජාය අනුට්ඨානං[3], බුද්ධානං සාසනස්ස විය අත්තනො සාසනස්ස චිරකාලානුප්පබන්ධොති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මහාගොවින්දචරියං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ-මිථිලායං පුරුත්තමෙති මිථිලානාමකෙ විදෙහානං උත්තමනගරෙ; **නිමි නාම මහාරාජාති** නෙමිං ඝටෙන්තො විය උප්පන්නොති නිමීති ලද්ධනාමො; මහන්තෙහි දානසීලාදි ගුණවිසෙ

1. සී. I. මු. විත්ථාරිතං. 2. සී. II. මු. සබ්බෙ. 3 සී. II. මු. අනුපට්ඨානං.

සෙහි මහතා ච රාජානුභාවෙන සමන්නාගතත්තා මහන්තො රාජාති-මහාරාජා; පණ්ඩිතො කුසලප්පිකොති අත්තනො ච පරෙසඤ්ච පුඤ්ඤප්පිකො.

අතීතෙ කිර විදෙහරට්ඨෙ මිථිලානගරෙ අම්හාකං බොධිසත්තො මඛාදෙවො නාම රාජා අහොසි. සො චතුරසීති වස්සසහස්සානි කුමාරකීළං කීළිත්වා චතුරසීති වස්සසහස්සානි උපරජ්ජං කාරෙත්වා චතුරසීති වස්සසහස්සානි රජ්ජං කාරෙන්තො යදා මම සිරස්මිං පලිතානි පස්සෙය්‍යාසි තදා මෙ ආරොචෙය්‍යාසීති කප්පකස්ස වත්වා අපරභාගෙ තෙන පලිතානි දිස්වා ආරොචිතෙ සුවණ්ණසණ්ඩාසෙන උද්ධරාපෙත්වා හත්ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පලිතං ඔලොකෙත්වා පාතුභූතො ඛො මය්හං දෙවදූතොති සංවෙගජාතො ඉදානි මයා පබ්බජිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා සතසහස්සුට්ඨානකං ගාමවරං කප්පකස්ස දත්වා ජෙට්ඨකුමාරං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස:-

"උත්තමඞ්ගරුහා මය්හං ඉමෙ ජාතා වයොහරා,
පාතුභූතා දෙවදූතා පබ්බජ්ජාසමයො මමා"ති

වත්වා සාධුකං රජ්ජෙ සමනුසාසෙත්වා යදිපි අත්තනො අඤ්ඤානිපි චතුරාසීති වස්සසහස්සානි ආයු අත්ථි එවං සන්තෙපි මච්චුනො සන්තිකෙ ඨිතං විය අත්තානං මඤ්ඤමානො සංවිග්ගහදයො පබ්බජ්ජං රොචෙසි. තෙන වුත්තං:

"සිරස්මිං පලිතං දිස්වා මඛාදෙවො දිසම්පති,
සංවෙගං අලභී ධීරො පබ්බජ්ජං සමරොචයී"ති.

සො-පුත්තං ඉමිනාව නීහාරෙන වත්තෙය්‍යාසි යථා මයා පටිපන්නං, මා ඛො ත්වං අන්තිමපුරිසො අහොසීති ඔවදිත්වා නගරා නික්ඛම්ම භික්ඛුපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චතුරාසීතිවස්සසහස්සානි ඣානසමාපත්තීහි වීතිනාමෙත්වා. ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොක පරායණො අහොසි. පුත්තොපිස්ස බහූනි වස්සසහස්සානි ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා තෙනෙව උපායෙන පබ්බජිත්වා බ්‍රහ්මලොක පරායණො අහොසි. තථා තස්ස පුත්තො, තථා තස්ස පුත්තොති එවං ද්වීහි ඌනානි චතුරාසීතිඛත්තියසහස්සානි සීසෙ පලිතං දිස්වාව පබ්බජිතානි. අථ බොධිසත්තො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතොව පවත්තති නු ඛො මයා මනුස්සලොකෙ කතං කල්‍යාණං න පවත්තතීති ආවජ්ජෙන්තො අද්දස: එත්තකං අද්ධානං පවත්තං, ඉදානි නප්පවත්තිස්සතීති. සො න ඛො පනාහං මය්හං පවෙණියා උච්ඡිජ්ජිතුං දස්සාමීති අත්තනො වංසෙ ජාතරඤ්ඤො එව අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අත්තනො වංසස්ස නෙමිං ඝටෙන්තො විය නික්ඛන්තො. තෙන වුත්තං:-"නෙමිං ඝටෙන්තො විය උප්පන්නොති නිමීති ලද්ධනාමො"ති. තස්ස හි නාමගහණදිවසෙ පිතරා ආනීතා ලක්ඛණපාඨකා ලක්ඛණානි ඔලොකෙත්වා-මහාරාජ අයං කුමාරො

තුම්හාකං වංසං පග්ගණ්හාතීති පිතු පිතාමහොති මහානුභාවො මහාපුඤ්ඤොති බ්‍යාකරිංසු. තං සුත්වා රාජා යථාවුත්තෙනත්ථෙන නිමීති'ස්ස නාමං අකාසි. සො දහරකාලතො පට්ඨාය සීලෙ උපොසථකම්මෙ ච යුත්තප්පයුත්තො අහොසි. අථස්ස පිතා පුරිමනයෙනෙව පලිතං දිස්වා කප්පකස්ස ගාමවරං දත්වා පුත්තං රජ්ජෙ සමනුසාසෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම පබ්බජිත්වා ඣානානි නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි. නිමිරාජා පන දානජ්ඣාසයතාය චතූසු ද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ චාති පඤ්ච දානසාලායො කාරෙත්වා මහාදානං පවත්තෙසි. එකෙකාය දානසාලාය සතසහස්සං සතසහස්සං කත්වා දෙවසිකං පඤ්ච සතසහස්සානි පරිච්චජි. පඤ්ච සීලානි රක්ඛි. පක්ඛදිවසෙසු උපොසථකම්මං සමාදියි. මහාජනම්පි දානාදීසු පුඤ්ඤෙසු සමාදපෙසි. සග්ගමග්ගං ආචික්ඛි. නිරයභයෙන තජ්ජෙසි. පාපතො නිවාරෙසි. තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා මහාජනො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. දෙවලොකො පරිපූරි. නිරයො තුච්ඡො විය අහොසි. තදා පන අත්තනො දානජ්ඣාසයස්ස උළාරභාවං සවිසෙසං දානපාරමියා පූරිතභාවච පවෙදෙන්තො ආහ:-

> "තදා හං මාපයිත්වාන චතුසාලං චතුම්මුඛං,
> තත්ථ දානං පවත්තෙසිං මිගපක්ඛි නරාදින"න්ති

ආදිමාහ.

තත්ථ **තදා**ති තස්මිං නිමිරාජකාලෙ; **මාපයිත්වානා**ති කාරාපෙත්වා; **චතුසාල**න්ති චතූසු සම්බන්ධසාලං; **චතුම්මුඛ**න්ති චතූසු දිසාසු චතූහි ද්වාරෙහි යුත්තං; දානසාලාය හි මහන්තභාවතො දෙය්‍යධම්මස්ස යාචකජනස්ස ච බහුභාවතො න සක්කා එකෙනෙව ද්වාරෙන දානධම්මං පරියන්තං කාතුං දෙය්‍යධම්මඤ්ච පරියොසාපෙතුන්ති සාලාය චතූසු දිසාසු චත්තාරි මහාද්වාරානි කාරාපෙසි. තත්ථ ද්වාරතො පට්ඨාය යාව කොණා දෙය්‍යධම්මො රාසිකතො තිට්ඨති. අරුණුග්ගං ආදිං කත්වා යාව පකතියා පවෙසනකාලො තාව දානං පවත්තෙන්ති. ඉතරස්මිම්පි කාලෙ අනෙකසතපදීපා ඣායන්ති. යදා යදා අත්ථිකා ආගච්ඡන්ති තදා තදා දීයතෙව. තං ච දානං න කපණද්ධිකවණිබ්බක යාචකානඤ්ඤෙව. අථ ඛො අඩ්ඪානං මහාභොගානම්පි උපකප්පනවසෙන මහාසුදස්සනදානසදිසං උළාරතරපණීතතරානං දෙය්‍යධම්මානං පරිච්චජනතො සබ්බෙපි සකල ජම්බුදීපවාසිනො මනුස්සා පටිග්ගහෙසුං චෙව පරිභුඤ්ජිංසු ච. සකල ජම්බුදීපං[1] උන්නඞ්ගලං කත්වා මහාපුරිසො තදා මහාදානං පවත්තෙසි. යථා ච මනුස්සානං එවං මිගපක්ඛිකෙ ආදිං කත්වා තිරච්ඡානගතානම්පි දානසාලාය බහි එකමන්තෙ තෙසං උපකප්පනවසෙන දානං පවත්තෙසි. තෙන වුත්තං:- "තත්ථ දානං

---

1. ජම්බුදීපම්පි.

පවත්තෙසිං මිගපක්ඛිනරාදින''න්ති. න කෙවලඤ්ච තිරච්ඡානාන මෙව පෙතානම්පි දිවසෙ දිවසෙ පත්තිං අදාසි. යථා ච එකිස්සා දානසාලාය එවං පඤ්චසුපි දානසාලාසු දානම්පවත්තිත්ථ. පාලියම්පන “තදහං මාපයිත්වාන චතුසාලං චතුම්මුඛ''න්ති එකං විය වුත්තං. තං නගරමජ්ඣෙ දානසාලං සන්ධාය වුත්තං. ඉදානි තත්ථ දෙය්‍ය ධම්මං එකදෙසෙන දස්සෙන්තො: “**අච්ඡාදනං සයනඤ්ච අන්නං පානඤ්ච භොජන**''න්ති ආහ.

තත්ථ **අච්ඡාදන**න්ති ඛොමසුඛුමාදි නානාවිධ නිවාසන පාරුපනං; **සයන**න්ති මඤ්චපල්ලඞ්කාදිං චෙව ගොනක චිත්තකාදිඤ්ච අනෙකවිධං සයිතබ්බකං; ආසනම්පි චෙත්ථ සයනග්ගහණෙනෙව ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. **අන්නං පානඤ්ච භොජන**න්ති තෙසං තෙසං සත්තානං යථාභිරුචිතං නානග්ගරසං අන්නං චෙව පානං ච අවසිට්ඨං නානාවිධභොජනවිකතිං ච; **අබ්බොච්ඡින්නං කරිත්වා**ති ආරම්භතො පට්ඨාය යාව ආයුපරියොසානා අහොරත්තං අවිච්ඡින්නං කත්වා.

ඉදානි තස්ස දානස්ස සම්මාසම්බොධිං ආරබ්භ දානපාරමී භාවෙන පවත්තිතභාවං දස්සෙන්තො යථා තදා අත්තනො අජ්ඣාසයො පවත්තො තං උපමාය දස්සෙතුං “**යථාපි සෙවකො**''ති ආදි මාහ. තස්සත්ථො: යථා නාම සෙවක පුරිසො අත්තනො සාමිකං කාලානුකාලං සෙවන වසෙන උපගතො ලද්ධබ්බධනහෙතු කායෙන වාචාය මනසා සබ්බථාපි කාය වචී මනොකම්මෙහි යථා සො ආරාධිතො හොති එවං **ආරාධනියං** ආරාධනමෙව එසති ගවෙසති, තථා **අහම්පි** බොධිසත්තභූතො සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාමිභූතං අනුත්තරං බුද්ධභාවං **සෙවෙතුකාමො** තස්ස ආරාධනත්ථං **සබ්බ භවෙ** සබ්බස්මිං නිබ්බත්ත නිබ්බත්ත භවෙ දානපාරමීපරිපූරණ වසෙන **ධනෙන**[1] සබ්බසත්තෙ සන්තප්පෙත්වා බොධිසංඛාතතො අරියමග්ගඤාණතො ජාතත්තා **බොධිජ**න්ති ලද්ධනාමං සබ්බඤ්ඤුත ඤාණං පරතො සබ්බථාමානුපායෙහි එසිස්සාමි ගවෙසිස්සාමි තං උත්තමං සම්මාසම්බොධිං ජීවිතපරිච්චාගාදිං යං කිඤ්චි කත්වා ඉච්ඡාමි අභිපත්ථෙමීති. එව මිධ දානජ්ඣාසයස්ස උළාරභාවං දස්සෙතුං දානපාරමීවසෙනෙව දෙසනා කතා. ජාතක දෙසනායං පනස්ස සීලපාරමී ආදීනම්පි පරිපූරණං විභාවිතමෙව. තථාහිස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සීලාදිගුණෙහි අත්තානං අලඞ්කරිත්වා මහාජනං තත්ථ පතිට්ඨපෙන්තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා නිබ්බත්තදෙවතා සුධම්මායං දෙවසභායං සන්නිපතිතා අහො අම්හාකං නිමිරාජානං නිස්සාය මයං ඉමං සම්පත්තිං පත්තා, එවරූපාපි නාම අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ මහා ජනස්ස බුද්ධකිච්චං සාධයමානා අච්ඡරිය මනුස්සා ලොකෙ උප්පජ්ජන්තීති මහාපුරිසස්ස ගුණෙ වණ්ණෙන්තා අභිත්ථවිංසු තෙන වුත්තං :–

1. ආ. දානෙන.

"අච්ඡෙරං වත ලොකස්මිං උප්පජ්ජන්ති විචක්ඛණා,
යථා අහු නිමිරාජා පණ්ඩිතො කුසලත්ථිකො"ති

ආදි.

තං සුත්වා සක්කං දෙවානම්ඉන්දමාදිං කත්වා සබ්බෙ දෙවා බොධිසත්තං දට්ඨුකාමා අහෙසුං. අථෙකදිවසං මහාපුරිසස්ස උපොසථිකස්ස උපරි පාසාදවරගතස්ස පච්ඡිමයාමෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි: "දානං නුඛො වරං උදාහු බ්‍රහ්මචරිය"න්ති, සො තං අත්තනො කඞ්ඛං ඡින්දිතුං නාසක්ඛි, තස්මිං ඛණෙ සක්කභවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො තං කාරණං ආවජ්ජෙන්තො බොධිසත්තං තථා විතක්කෙන්තං දිස්වා හන්දස්ස විතක්කං ඡින්දිස්සාමීති ආගන්ත්වා පුරතො ඨිතො-තෙන කොසි ත්වන්ති? පුට්ඨො අත්තනො දෙවරාජභාවං ආරොචෙත්වා-කිං මහාරාජ චින්තෙසීති වුත්තෙන තමත්ථං ආරොචෙසි. සක්කො බ්‍රහ්මචරියමෙව උත්තමං කත්වා දස්සෙන්තො-

"හීනෙන බ්‍රහ්මචරියෙන ඛත්තියෙ උපපජ්ජති,
මජ්ඣිමෙන ච දෙවත්තං උත්තමෙන විසුජ්ඣති.
න හෙතෙ සුලභා කායා යාචයොගෙන කෙනචි,
යෙ කායෙ උපපජ්ජන්ති අනාගාරා තපස්සිනො"ති

ආහ.

තත්ථ-පුථුතිත්ථායතනෙසු මෙථුනවිරතිමත්තං හීනං බ්‍රහ්මචරියං නාම, තෙන ඛත්තිය කුලෙ උපපජ්ජති. ඣානස්ස උපචාරමත්තං මජ්ඣිමං නාම, තෙන දෙවත්තෙ උපපජ්ජති. අට්ඨසමාපත්තිනිබ්බත්තනං උත්තමං නාම, තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. තං හි බාහිරකා නිබ්බානන්ති කථෙන්ති. තෙනාහ: විසුජ්ඣතීති. සාසනෙ පන පරිසුද්ධසීලස්ස භික්ඛුනො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පත්ථෙන්තස්ස බ්‍රහ්මචරිය චෙතනාභිනතාය හීනං නාම, තෙන යථා පත්ථිතෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිපුණ්ණසීලස්ස අට්ඨසමාපත්ති නිබ්බත්තනං මජ්ඣිමං නාම, තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිසුද්ධසීලස්ස පන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තප්පත්ති උත්තමං නාම, තෙන විසුජ්ඣතීති. ඉති සක්කො මහාරාජා දානතො බ්‍රහ්මචරියවාසොව සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන මහප්ඵලොති වණ්ණෙසි. කායාති බ්‍රහ්මගණා; යාචයොගෙනාති යාචකයුත්තෙන; "යාජයොගෙනා"ති පි පාළි. යජන යුත්තෙන දාන යුත්තෙනාති අත්ථො. තපස්සිනොති තපනිස්සිතකා; ඉමායපි ගාථාය බ්‍රහ්මචරියවාසස්සෙව මහානුභාවතං දීපෙති. එවං ච පන වත්වා කිඤ්චාපි මහාරාජ දානතො බ්‍රහ්මචරියමෙව මහප්ඵලං, ද්වෙපි පනෙතෙ මහාපුරිස කත්තබ්බාව, ද්වෙපි අප්පමත්තො හුත්වා දානඤ්ච දෙහි සීලඤ්ච රක්ඛාහීති වත්වා තං ඔවදිත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො,

අථ තං දෙවගණෙ මහාරාජ කුහිං ගතත්ථාති ආහ. සක්කො මිථිලායං නිමිරඤ්ඤො කාමං ජීවිතුන්ති තමත්ථං පකාසෙත්වා බොධිසත්තස්ස ගුණෙ විත්ථාරතො වණ්ණෙසි. තං සුත්වා දෙවා- මහාරාජ මයං නිමිරාජානං දට්ඨුකාමම්හා සාධු තං පක්කොසාපෙහීති වදිංසු. සක්කො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා මාතලිං ආමන්තෙසි ගච්ඡ නිමිරාජානං වෙජයන්තං ආරොපෙත්වා ආනෙහීති. සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා රථෙන ගන්ත්වා තත්ථ මහාසත්තං ආරොපෙත්වා තෙන යාචිතො යථාක්කමං පාපකම්මීනඤ්ච පුඤ්ඤකම්මීනඤ්ච ඨානානි ආචික්ඛන්තො අනුක්කමෙන දෙවලොකං නෙසි. දෙවාපි ඛො නිමිරාජා ආගතොති සුත්වා දිබ්බගන්ධවාසපුප්ඵහත්ථා යාව චිත්ත කූටද්වාරකොට්ඨකා පච්චුග්ගන්ත්වා මහාසත්තං දිබ්බගන්ධාදීහි පූජෙන්තා සුධම්මං දෙවසභං ආනයිංසු. රාජා රථා ඔතරිත්වා දෙව සභං පවිසිත්වා සක්කෙන සද්ධිං එකාසනෙ නිසීදිත්වා තෙන දිබ්බෙහි කාමෙහි නිමන්තියමානො අලං මහාරාජ මය්හං ඉමෙහි යාචිත කූපමෙහි කාමෙහීති පටික්ඛිපිත්වා අනෙකපරියායෙන ධම්මං දෙසෙත්වා මනුස්සගණනාය සත්තාහමෙව ඨත්වා ගච්ඡාමහං මනුස්ස ලොකං තත්ථ දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරිස්සාමීති ආහ. සක්කො නිමිරාජානං මිථිලං නෙහීති මාතලිං ආණාපෙසි. සො තං වෙජයන්තරථං ආරොපෙත්වා පාචීනදිසාභාගෙන මිථිලං පාපුණි. මහාජනො දිබ්බරථං දිස්වා රඤ්ඤො පච්චුග්ගමනං අකාසි. මාතලී සීහපඤ්ජරෙ මහාසත්තං ඔතාරෙත්වා ආපුච්ඡිත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. මහාජනොපි රාජානං පරිවාරෙත්වා කීදිසො දෙව දෙව ලොකොති? පුච්ඡි. රාජා දෙවලොකසම්පත්තිං වණ්ණෙත්වා තුම්හෙපි දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොථ, එවං තස්මිං දෙවලොකෙ උප්පජ්ජිස්සථාති ධම්මං දෙසෙසි. සො අපරභාගෙ පුබ්බෙ වුත්තනයෙන පලිතං දිස්වා පුත්තස්ස රජ්ජං පටිච්ඡාදෙත්වා කාමෙ පහාය පබ්බජිත්වා චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. තදා සක්කො අනුරුද්ධො අහොසි. මාතලී ආනන්දො, චතුරාසීති රාජ සහස්සානි බුද්ධපරිසා. නිමිරාජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව බොධිසම්භාරා නිද්ධාරෙතබ්බා, තථා බ්‍රහ්මලොක සම්පත්තිං පහාය පුබ්බෙ අත්තනා පවත්තිතං කල්‍යාණවත්තං අනුප්පබන්ධිස්සාමීති මහාකරුණාය මනුස්සලොකෙ නිබ්බත්තනං, උළාරො දානජ්ඣාසයො, තදනුරූපා දානාදීසු පටිපත්ති, මහාජනස්ස ච තත්ථ පතිට්ඨාපනං, දෙවමනුස්සානං පත්ථයන්තා, සක්කස්ස දෙවරාජස්ස උපසඞ්කමනෙ අතිවිම්හයතා, තෙන දිබ්බසම්පත්තියා නිමන්තියමානොපි තං අනලංකරිත්වා පුඤ්ඤසම්භාරං පරිබ්‍රූහණත්ථං පුන මනුස්සාවාසූපගමනං, ලාභසම්පත්තීසු සබ්බත්ථ අලග්ගභාවොති එවමාදයො ගුණානුභාවා නිද්ධාරෙතබ්බාති.

නිමිරාජචරියං ඡට්ඨමං.

සත්තමෙ-**එකරාජස්ස අත්‍රජොති** එකරාජස්ස නාම කාසි රඤ්ඤො ඔරසපුත්තො; **නගරෙ පුප්ඵවතියාති** පුප්ඵවතී නාමකෙ නගරෙ; **චන්දසව්හයොති** චන්දසද්දෙන අව්හාතබ්බො; චන්ද නාමොති අත්ථො.

අතීතෙ කිර අයං බාරාණසී පුප්ඵවතී නාම අහොසි. තත්ථ වසවත්තී රඤ්ඤො පුත්තො එකරාජා නාම රජ්ජං කාරෙසි. බොධිසත්තො තස්ස ගොතමියා නාම අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං අග්ගහෙසි. චන්දකුමාරොති වස්ස නාමං අකංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ අපරොපි පුත්තො උප්පන්නො තස්ස සූරියකුමාරොති නාමං අකංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ එකා ධීතා උප්පන්නා. සෙලාතිස්සා නාමං අකංසු. වෙමාතිකා ච තෙසං භද්දසෙනො සූරො චාති ද්වෙ භාතරො අහෙසුං. බොධිසත්තො අනුපුබ්බෙන වුඩ්ඪිප්පත්තො සිප්පෙසු ච විජ්ජාට්ඨානෙසු ච පාරං අගමාසි. තස්ස රාජා අනුච්ඡවිකං චන්දං නාම රාජධීතරං ආනෙත්වා උපරජ්ජං අදාසි. බොධිසත්තස්ස එකො පුත්තො උප්පන්නො. තස්ස වාසුලොති නාමං අකංසු. තස්ස පන රඤ්ඤො ඛණ්ඩහාලො නාම පුරොහිතො. තං රාජා විනිච්ඡයෙ ඨපෙසි. සො ලඤ්ජවිත්තකො හුත්වා ලඤ්ජං ගහෙත්වා අස්සාමිකෙ සාමිකෙ කරොති, සාමිකෙ ච අස්සාමිකෙ කරොති. අථෙකදිවසං අට්ටපරාජිතො එකො පුරිසො විනිච්ඡයට්ඨානෙ උපක්කොසෙන්තො නික්ඛමිත්වා රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තං බොධිසත්තං දිස්වා තස්ස පාදෙසු නිපතිත්වා සාමි ඛණ්ඩහාලො විනිච්ඡයෙ විලොපං ඛාදති, අහං තෙන ලඤ්ජං ගහෙත්වා පරාජයං පාපිතොති අට්ටස්සරං අකාසි. බොධිසත්තො මා භායීති තං අස්සාසෙත්වා විනිච්ඡයං නෙත්වා සාමිකඤ්ඤෙව සාමිකං අකාසි. මහාජනො මහාසද්දෙන සාධුකාරමදාසි. රාජා බොධිසත්තෙන කිර අට්ටො සුවිනිච්ඡිතොති සුත්වා තං ආමන්තෙත්වා තාත ඉතො පට්ඨාය ත්වමෙව අට්ටකරණෙ විනිච්ඡයං විනිච්ඡිනාහීති විනිච්ඡයං බොධිසත්තස්ස අදාසි. ඛණ්ඩහාලස්ස ආයො පච්ඡිජ්ජි. සො තතො පට්ඨාය බොධිසත්තෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා ඔතාරාපෙක්ඛො විචරි. සො පන රාජා මුද්ධප්පසන්නො. සො එකදිවසං සුපිනන්තෙන දෙවලොකං පස්සිත්වා තත්ථ ගන්තුකාමො හුත්වා පුරොහිතං බ්‍රහ්මලොකගාමිමග්ගං ආචික්ඛාති ආහ. සො අතිදානං දදන්තො සබ්බචතුක්කෙන යඤ්ඤං යජස්සූති වත්වා රඤ්ඤා කිං අතිදානන්ති පුට්ඨො අත්තනො පියපුත්තා පියභරියා පියධීතරො මහාවිභවසෙට්ඨිනො මඞ්ගලහත්ථිඅස්සාදයොති එතෙ චත්තාරො චත්තාරො කත්වා විපදචතුප්පදෙ යඤ්ඤත්ථාය පරිච්චජිත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන යජනං අතිදානං නාමාති සඤ්ඤාපෙසි. ඉති සො සග්ගමග්ගං ආචික්ඛිස්සාමීති නිරයමග්ගං ආචික්ඛි. රාජාපි තස්මිං පණ්ඩිතසඤ්ඤී හුත්වා තෙන වුත්තවිධි සග්ගමග්ගොති සඤ්ඤාය තං පටිපජ්ජිතුකාමො මහන්තං යඤ්ඤවාටං කාරාපෙත්වා තත්ථ බොධිසත්තාදිකෙ

චත්තාරො රාජකුමාරෙ ආදිං කත්වා ඛණ්ඩහාලෙන වුත්තං සබ්බං චතුප්පදචතුප්පදයඤ්ඤපසුතට්ඨානෙ නෙථාති ආණාපෙසි. සබ්බඤ්ච යඤ්ඤසම්භාරං උපක්ඛටං අහොසි. තං සුත්වා මහාජනො මහන්තං කොලාහලං අකාසි. රාජා විප්පටිසාරී හුත්වා ඛණ්ඩහාලෙන උපත්ථම්භිතො පුනපි තථා තං ආණාපෙසි. බොධිසත්තො ඛණ්ඩහාලෙන විනිච්ඡයට්ඨානං අලභන්තෙන මයි ආඝාතං බන්ධිත්වා මමෙව මරණං ඉච්ඡන්තෙන මහාජනස්ස අනයබ්‍යසනං උප්පාදිතන්ති ඤත්වා නානාවිධෙහි උපායෙහි රාජානං තතො දුග්ගහිතගාහතො විවෙචෙතුං වායමිත්වාපි නාසක්ඛි. මහාජනො පරිදෙවි. මහන්තං කාරුඤ්ඤමකාසි. මහාජනස්ස පරිදෙවන්තස්සෙව යඤ්ඤවාටෙ සබ්බකම්මානි නිට්ඨපෙසි. රාජපුත්තං නෙත්වා ගීවාය නාමෙත්වා නිසීදාපෙසුං. ඛණ්ඩහාලො සුවණ්ණපාතිං උපනාමෙත්වා ඛග්ගං ආදාය තස්ස ගීවං ඡින්දිස්සාමීති අට්ඨාසි. තං දිස්වා චන්දා නාම රාජපුත්තස්ස දෙවී-අඤ්ඤා මෙ පටිසරණං නත්ථි අත්තනො සච්චබලෙන සාමිකස්ස සොත්ථිං කරිස්සාමීති අඤ්ජලිං පග්ගය්හ පරිසාය අන්තරෙ විචරන්තී ඉදං එකන්තෙනෙව පාපකම්මං යං ඛණ්ඩහාලො සග්ගමග්ගොති කරොති, ඉමිනා මය්හං සච්චවචනෙන මම සාමිකස්ස සොත්ථි හොතු, යා දෙවතා ඉධ ලොකෙ සබ්බා තා සරණං ගතා අනාථා අහං පතිමාදිසින්ති සච්චකිරියං අකාසි. සක්කො දෙවරාජා තස්සා පරිදෙවනසද්දං සුත්වා තං පවත්තිං ඤත්වා ජලිතං අයොකූටං ආදාය ආගන්ත්වා රාජානං තාසෙත්වා සබ්බෙ විසජ්ජාපෙසි.[1] සක්කොපි තදා අත්තනො දිබ්බරූපං දස්සෙත්වා සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං වජිරං පරිබ්භමන්තො අරෙ පාප රාජකාලකණ්ණි! කදා තයා පාණාතිපාතෙන සුගතිගමනං දිට්ඨපුබ්බං? චන්දකුමාරං සබ්බඤ්ච ඉමං ජනං බන්ධනතො මොචෙහි, නො චෙ මොචෙස්සසි එත්ථෙව තෙ ඉමස්ස ච දුට්ඨබ්‍රාහ්මණස්ස සීසං ඵාලෙස්සාමීති ආකාසෙ අට්ඨාසි. තං අච්ඡරියං දිස්වා රාජා බ්‍රාහ්මණො ච සීසං සබ්බෙ බන්ධනා මොචෙසුං.

අථ මහාජනො එකකොලාහලං කත්වා සහසා යඤ්ඤවාටං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ඛණ්ඩහාලස්ස එකෙකං ලෙඩ්ඩුප්පහාරං දෙන්තො තත්ථෙව ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා රාජානම්පි මාරෙතුං ආරභි. බොධිසත්තො පුරෙතරමෙව පිතරං පරිසඤ්ජිත්වා[2] ඕතො මාරෙතුං න අදාසි. මහාජනො ජීවිතං තාවස්ස පාපරඤ්ඤො දෙම, ඡත්තං පනස්ස න දස්සාම, නගරෙ වාසං වා න දස්සාම, තං චණ්ඩාලං කත්වා බහිනගරෙ වාසාපෙස්සාමාති රාජවෙසං ච හාරෙත්වා කාසාවං නිවාසාපෙත්වා හලිද්දිපිලොතිකාය සීසං වෙඨෙත්වා චණ්ඩාලං කත්වා

1. සී. I & II. විසඤ්ඤාපෙසි. 2. සී. I. II & III. පරිස්සජිත්වා,

චණ්ඩාලගාමං පහිණිංසු. යෙ පන තං පසුඝාතයඤ්ඤං යජිංසු චෙව යජාපෙසුං ච අනුමොදිංසු ච සබ්බෙ තෙ නිරයපරායණා අහෙසුං. තෙනාහ භගවා:-

“සබ්බෙ පතිට්ඨ නිරයං යථා තං පාපකම්මං කරිත්වා,
න හි පාපකම්මං කත්වා ලබ්භා සුගතිං ඉතො ගන්තු”න්ති.[a]

අථ සබ්බාපි රාජපරිසා නාගරා චෙව ජානපදා ච සමාගන්ත්වා බොධිසත්තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු. සො ධම්මෙන රජ්ජං අනුසාසෙන්තො තං අත්තනො මහාජනස්ස ච අකාරණෙනෙව උප්පන්නං අනයබ්‍යසනං අනුස්සරිත්වා සංවෙගජාතො පුඤ්ඤකිරියාසු භීය්‍යොසොමත්තාය උස්සාහජාතො මහාදානං පවත්තෙසි. සීලානි රක්ඛි. උපොසථකම්මං සමාදියි. තෙන වුත්තං:-

“තදාහං යජනා මුත්තො නික්ඛන්තො යඤ්ඤවාටතො,
සංවෙගං ජනයිත්වාන මහාදානං පවත්තයි”න්ති.

ආදි.

තත්ථ **යජනා මුත්තොති** ඛණ්ඩහාලෙන විහිතයඤ්ඤවිධිතො වුත්තනයෙන ඝාතෙතබ්බතො **මුත්තො; නික්ඛන්තො යඤ්ඤවාටතොති** අභිසෙකකරණත්ථාය උස්සාහජාතෙන මහාජනෙන සද්ධිං තතො යඤ්ඤභූමිතො නිග්ගතො; **සංවෙගං ජනයිත්වානා**'ති එවං බහු අන්තරායො ලොකසන්නිවාසොති අතිවිය සංවෙගං උප්පාදෙත්වා; **මහාදානං පවත්තයි**න්ති ඡ දානසාලායො කාරාපෙත්වා මහතා ධනපරිච්චාගෙන වෙස්සන්තරදානසදිසං මහාදානමදාසිං. එතෙන අභිසෙකකරණතො පට්ඨාය තස්ස මහාදානස්ස පවත්තිතභාවං දස්සෙති. **දක්ඛිණෙය්‍යෙ අදත්වානාති** දක්ඛිණාරහෙ පුග්ගලෙ දෙය්‍යධම්මං අපරිච්චජිත්වා; **අපි ඡප්පඤ්ච රත්තියොති** අප්පෙකදා ඡපි පඤ්චපි රත්තියො අත්තනො පිවනඛාදනභුඤ්ජනානි න කරෙමීති දස්සෙති.

තදා කිර බොධිසත්තො සකලජම්බුදීපං උන්නඞ්ගලං කත්වා මහාමෙඝො විය අභිවස්සන්තො මහාදානං පවත්තෙසි. තත්ථ කිඤ්චාපි දානසාලාසු අන්නපානාදිඋළාරුළාරපණීතපණීතමෙව යාචකානං යථාරුචිතං දිවසෙ දිවසෙ දීයති; තථාපි අත්තනො සජ්ජිතං ආහාරං රාජාරහභොජනම්පි යාචකානං අදත්වා න භුඤ්ජති; තං සන්ධාය වුත්තං: **නාහං පිවාමීති** ආදි.

ඉදානි තථා යාචකානං දානෙ කාරණං දස්සෙන්තො උපමං තාව ආහරති **යථාපි වාණිජො නාමාති** ආදිනා. තස්සත්ථො: යථා නාම වාණිජො භණ්ඩට්ඨානං ගන්ත්වා අප්පෙන පාභතෙන බහුං භණ්ඩං වික්කිණිත්වා විපුලභණ්ඩසන්නිචයං[1] කත්වා දෙසකාලං ජානන්තො

1. සී. විපුලං භණ්ඩං සන්නිචයං. a. ඛණ්ඩහාලජාතක.

යත්ථස්ස ලාභො උදයො මහා හොති, තත්ථ දෙසෙ කාලෙ වා තං භණ්ඩං හරති උපනෙති වික්කිණාති. **සකභුත්තාපීති** සක භුත්තතොපි අත්තනා පරිභුත්තතොපි; "සකපරිභුත්තාපී"තිපි පාඨො. **පරෙති** පරස්මිං පටිග්ගාහකපුග්ගලෙ; **සතභාගොති** අනෙක සතභාගො ආයතිං භවිස්සති; ඉදං වුත්තං හොති: යථා වාණි ජෙන කීත භණ්ඩං තත්ථෙව අවික්කිණිත්වා තථාරූපෙ දෙසෙ කාලෙ ච වික්කිණියමානං බහුං උදයං විපුලඵලං හොති, තථෙව අත්තනො සන්තකං අත්තනා අනුපභුඤ්ජිත්වා[1] පරස්මිං පටිග්ගාහක පුග්ගලෙ දින්නං මහප්ඵලං අනෙකසතභාගො භවිස්සති. තස්මා අත්තනා අභුඤ්ජිත්වාපි පරස්ස දාතබ්බමෙවාති. වුත්තං හෙතං භගවතා: "තිරච්ඡානගතානං දානං දත්වා සතගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා. දුස්සීලස්ස මනුස්සභූතස්ස දානං දත්වා සහස්ස ගුණා"ති[a] විත්ථාරො. අපරම්පි වුත්තං, "සචෙ භික්ඛවෙ සත්තා ජානෙය්‍යුං දානසංවිභාගස්ස විපාකං යථාහං ජානාමි, න අදත්වා භුඤ්ජෙය්‍යුං, න ච නෙසං මච්ඡෙරමලං චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨෙය්‍ය, යොපි නෙසං අස්ස චරිමො ආලොපො චරිමං කබලං, තතොපි න අසංවිභජිත්වා භුඤ්ජෙය්‍යු"න්ති[b] ආදි. **එතමත්ථවසං ඤත්වාති** එතං දානස්ස මහප්ඵලභාවසඞ්ඛාතං චෙව සම්මාසම්බොධියා පච්චයභාව සඞ්ඛාතඤ්ච අත්ථවසං කාරණං ජානිත්වා; **න පටික්කමාමි දානතො'ති** දානපාරමිතො ඊසකම්පි න නිවත්තාමි අභික්කමාමි එව, කිමත්ථං? **සම්බොධිමනුපත්තියා'ති** සම්බොධිං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අනුප්පත්ති යත්ථං; අධිගමත්ථන්ති අත්ථො.

තදා බොධිසත්තො මහාජනෙන පිතරි චණ්ඩාලවාසං පවෙසිතෙ දාතබ්බයුත්තකං පරිබ්බයං දාපෙසි, නිවාසනානි පාරු පනානි ච. සොපි නගරං පවිසිතුං අලභන්තො බොධිසත්ත උය්‍යානකීළාදිඅත්ථං බහි ගතෙ උපසඞ්කමති, පුත්තසඤ්ඤාය පන න වන්දති. න අඤ්ජලිකම්මං කරොති. චිරං ජීව සාමීති වදති. බොධිසත්තොපි දිට්ඨදිවසෙ අතිරෙකසම්මානං කරොති. සො එවං ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා ආයුපරියොසානෙ සපරිසො දෙවලොකං පූරෙසි.

තදා ඛණ්ඩහාලො දෙවදත්තො අහොසි. ගොතමී දෙවී මහාමායා. චන්දා රාජධීතා රාහුලමාතා. වසුලො රාහුලො. සෙලා උප්පලවණ්ණා. සූරො මහාකස්සපො. භද්දසෙනො මහාමොග්ගල්ලානො සූරියකුමාරො සාරිපුත්තො. චන්දරාජා ලොකනාථො.

තස්ස ඉධාපි පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව යථාරහං සෙසපාර මියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තදා ඛණ්ඩහාලස්ස තක්කල එරණ්ඩභාවං ජානන්තොපි අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා ධම්මෙන සමෙන අට්ටස්ස විනිච්ඡයො,

---

1. මු. අනුපයුඤ්ජිත්වා.

a. දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්ත. b. ඉතිවුත්තක. එකකනිපාත.

අත්තානං මාරෙතුකාමස්සෙව ඛණ්ඩහාලස්ස තථා සන්ද විධානං ජානිත්වාපි තස්ස උපරි චිත්තප්පකොපාභාවො, අත්තනො පරිසං ගහෙත්වා පිතු සත්තු භවිතුං සමත්ථොපි මාදිසස්ස නාම ගරූහි විරොධො න යුත්තොති අත්තානං පුරිසපසුං කත්වා ඝාතාපෙතුකාමස්ස පිතු ආණාය අවට්ඨානං, කොසියා අසිං ගහෙත්වා සීසං ඡින්දිතුං උපක්කමන්තෙ පුරොහිතෙ අත්තනො පිතරි පුත්තෙ සබ්බසත්තෙසු ච මෙත්තාඵරණෙන සමචිත්තතා, මහාජනෙ පිතරං මාරෙතුං උපක්කමන්තෙ සයං පරිච්චජිත්වා තස්ස ජීවිතදානං ච, දිවසෙ දිවසෙ වෙස්සන්තරදානසදිසං මහාදානං දදතොපි දානෙ අතිත්තභාවො, මහාජනෙන චණ්ඩාලෙසු වාසාපිතස්ස පිතු දානබ්බයුත්තකං දත්වා පොසනං, මහාජනං පුඤ්ඤකිරියාසු පතිට්ඨාපනන්ති එවමාදයො ගුණානුභාවා නිද්ධාරෙතබ්බාති.

චන්දරාජ චරියං සත්තමං.

අට්ඨමෙ **අරිට්ඨසව්හයෙ නගරෙ**'ති අරිට්ඨපුරනාමකෙ නගරෙ; **සිවි නාමාසිං ඛත්තියො**'ති සිවීති ගොත්තතො එවං නාමකො රාජා අහොසිං[1]. අතීතෙ කිර සිවිරට්ඨෙ අරිට්ඨපුරනගරෙ සිවිරාජෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ මහාසත්තො තස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, සිවිකුමාරොතිස්ස නාමං අකංසු. සො වයප්පත්තො තක්කසිලං ගන්ත්වා උග්ගහිතසිප්පො ආගන්ත්වා පිතු සිප්පං දස්සෙත්වා උපරජ්ජං ලභිත්වා අපරභාගෙ පිතු අච්චයෙන රාජා හුත්වා අගතිගමනං පහාය දසරාජධම්මෙ අකොපෙත්වා රජ්ජං කාරෙන්තො නගරස්ස චතූසු ද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ නිවෙසනද්වාරෙති ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡසතසහස්සපරිච්චාගෙන මහාදානං පවත්තෙසි. අට්ඨමී චාතුද්දසී පණ්ණරසීසු සයං දානසාලං ගන්ත්වා දානග්ගං ඔලොකෙති. සො එකදා පුණ්ණම දිවසෙ පාතොව සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තෙ රාජපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො අත්තනා දින්නදානං ආවජ්ජෙන්තො බාහිරවත්ථුං අත්තනා අදින්නං නාම අදිස්වා න මං බාහිරකදානං තථා චිත්තං තොසෙති යථා අජ්ඣත්තිකදානං, අහො වත මං දානසාලං ගතකාලෙ කොචි යාචකො බාහිරවත්ථුං අයාචිත්වා අජ්ඣත්තිකමෙව යාචෙය්‍ය, අහං හි සචෙ මෙ කොචි සරීරෙ මංසං වා ලොහිතං වා සීසං වා හදයමංසං වා අක්ඛීනි වා උපඩ්ඪසරීරං වා සකලමෙව වා අත්තභාවං දාසභාවෙන යාචෙය්‍ය, තං තදෙවස්ස අධිප්පායං පූරෙන්තො දාතුං සක්කොමීති චින්තෙසි. පාළියං පන අක්ඛීනං එව වසෙන ආගතං. තෙන වුත්තං :-

1. අහොසි.

"නිසජ්ජ පාසාදවරෙ එවං චින්තෙසහං තදා,
යං කිඤ්චි මානුසං දානං අදින්නං මෙ න විජ්ජති,
යොපි යාචෙය්‍ය මං චක්ඛුං දදෙය්‍යං අවිකම්පිතො"ති.

තත්ථ **මානුසං දාන**න්ති පකතිමනුස්සෙහි දාතබ්බං දානං අන්නපානාදි; එවම්පන මහාසත්තස්ස උළාරෙ දානජ්ඣාසයෙ උප්පන්නෙ සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො තස්ස කාරණං ආවජ්ජෙන්තො බොධිසත්තස්ස අජ්ඣාසයං දිස්වා "සිවිරාජා-අජ්ජ සම්පත්තයාචකා චක්ඛුනි යාචන්ති, චක්ඛුනි තෙසං උප්පාටෙත්වා දස්සාමීති චින්තෙසී"ති සක්කො දෙවපරිසාය වත්වා සො සක්ඛිස්සති නුඛො තං දාතුං උදාහු නොති වීමංසිස්සාමි තාව නන්ති බොධිසත්තෙ සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි නහාත්වා සබ්බාලඞ්කාරෙහි පතිමණ්ඩිතෙ අලඞ්කතහත්ථික්ඛන්ධවරගතෙ දානග්ගං ගච්ඡන්තෙ ජරාජිණ්ණො අන්ධබ්‍රාහ්මණො විය හුත්වා තස්ස චක්ඛුපථෙ එකස්මිං උන්නතප්පදෙසෙ උභො හත්ථෙ පසාරෙත්වා රාජානං ජයාපෙත්වා ඨිතො-බොධිසත්තෙන තදභිමුඛං වාරණං පෙසෙත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං ඉච්ඡසීති පුච්ඡිතො- තව දානජ්ඣාසයං නිස්සාය සමුග්ගතෙන කිත්තිඝොසෙන සකලලොකසන්නිවාසො නිරන්තරො ඵුටො, අහඤ්ච අන්ධො, තස්මා තං යාචාමීති උපචාරවසෙන එකං චක්ඛුං යාචි. තෙන වුත්තං:-
"මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය-පෙ-ත්වම්පි එකෙන යාපයා"ති

තත්ථ **චින්තෙන්තො විවිධං දාන**න්ති අන්නපානාදිනං විවිධං දානං චින්තෙන්තො දානං වා අන්නපානාදිනං විවිධං බාහිරං දෙය්‍යධම්මං චින්තෙන්තො; **අදෙය්‍යං සො න පස්සතී**’ති බාහිරං විය අජ්ඣත්තිකවත්ථුම්පි අදෙය්‍යං දාතුං අසක්කුණෙය්‍යං න පස්සති; චක්ඛූනිපි උප්පාටෙත්වා දස්සාමීති චින්තෙසීන්ති අධිප්පායො. **තථනු විතථෙන්ත**’න්ති එතං අජ්ඣත්තිකවත්ථුනොපි අදෙය්‍යස්ස අදස්සනං දෙය්‍යභාවෙනෙව දස්සනං විතථං සච්චං නුඛො උදාහු අසච්චන්ති අත්ථො; **සො තදා පග්ගහෙත්වාන වාමං දක්ඛිණබාහු චා**’ති වාමබාහුං දක්ඛිණං බාහුඤ්ච පග්ගහෙත්වා උභො බාහූ උක්ඛිපිත්වාති අත්ථො; **රට්ඨවඩ්ඪනා**’ති රට්ඨවඩ්ඪිකර; **ත්වම්පි එකෙන යාපයා**’ති එකෙන චක්ඛුනා සමවිසමං පස්සන්තො සකං අත්තභාවං ත්වං යාපෙහි; අහම්පි භවතො ලද්ධෙන එකෙන යාපෙමී’ති දස්සෙති. තං සුත්වා මහාසත්තො තුට්ඨමානසො ඉදානෙවාහං පාසාදෙ නිසින්නො එවං චින්තෙත්වා ආගතො අයඤ්ච මෙ චිත්තං ඤත්වා විය චක්ඛුං යාචති, අහො වත මෙ ලාභා අජ්ජ මෙ මනොරථො මත්ථකං පාපුණිස්සති. අදින්නපුබ්බං වත දානං දස්සාමීති උස්සාහජාතො අහොසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ:-

“තස්සාහං වචනං සුත්වා හට්ඨො සංවිග්ගමානසො,
කතඤ්ජලී වෙදජාතො ඉදං වචනමබ්‍රවි.

ඉදානාහං චින්තයිත්වාන පාසාදතො ඉධාගතො,
ත්වං මම චිත්තමඤ්ඤාය නෙත්තං යාචිතුමාගතො.

අහො මෙ මානසං සිද්ධං සඞ්කප්පො පරිපූරිතො,
අදින්නපුබ්බං දානවරං අජ්ජ දස්සාමි යාචකෙ”ති.

තත්ථ **තස්සාති** තස්ස බ්‍රාහ්මණරූපධරස්ස සක්කස්ස; **හට්ඨොති** තුට්ඨො; **සංවිග්ගමානසො’ති** මම චිත්තං ජානිත්වා විය ඉමිනා බ්‍රාහ්මණෙන චක්ඛුං යාචිතං එත්තකං කාලං එවං චින්තෙත්වා පමජ්ජිතො වතම්හීති සංවිග්ගචිත්තො; **වෙදජාතො’ති** ජාතපීතිපාමුජ්ජො; **අබ්‍රවින්ති** අභාසිං; **මානසන්ති** මනසි භවං මානසං දානජ්ඣාසයො; චක්ඛුං දස්සාමීති උප්පන්නදානජ්ඣාසයොති අත්ථො. **සඞ්කප්පොති** මනොරථො; **පරිපූරිතොති** පරිපුණ්ණො; අථ බොධිසත්තො චින්තෙසි: අයං බ්‍රාහ්මණො මම චිත්තාචාරං ඤත්වා විය දුච්චජම්පි චක්ඛුං මං යාචති, සියා නු ඛො කායචි දෙවතාය අනුසිට්ඨො භවිස්සති පුච්ඡිස්සාමි තාව නන්ති චින්තෙත්වා තං බ්‍රාහ්මණං පුච්ඡි; තෙනාහ භගවා ජාතකදෙසනාය:–

“කෙනානුසිට්ඨො ඉධ මාගතොසි
වණිබ්බක චක්ඛුපථානි යාචිතුං,
සුදුච්චජං ඉච්ඡසි[1] උත්තමඞ්ගං
යමාහු නෙත්තං පුරිසෙන දුච්චජ”න්ති.a

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණරූපධරො සක්කො ආහ–:

“යමාහු දෙවෙසු සුජම්පතීති
මඝවාති තං ආහු මනුස්සලොකෙ,
තෙනානුසිට්ඨො ඉධමාගතොස්මි
වණිබ්බකො චක්ඛුපථානි යාචිතුං.a

වණිබ්බතො මය්හං වනිං අනුත්තරං
දදාහි මෙ චක්ඛුපථානි යාචිතො,
දදාහි මෙ චක්ඛුපථං අනුත්තරං
යමාහු නෙත්තං පුරිසෙන දුච්චජ”න්ති.a

මහාසත්තො ආහ:–

“යෙන අත්ථෙන ආගඤ්ඡි යමත්ථමභිපත්ථයං,
තෙ තෙ ඉජ්ඣන්තු[2] සඞ්කප්පා ලභ චක්ඛූනි බ්‍රාහ්මණ.a

---

1. අ. ජාතකට්ඨකථා. යාචසි. 2. මු. හිජ්ඣන්තු.

a. සිවිජාතක.

එකං තෙ යාචමානස්ස උභයානි දදාමහං,
ස චක්ඛුමා ගච්ඡ ජනස්ස පෙක්ඛතො
යදිච්ඡසෙ ත්වං තද තෙ සමිජ්ඣතූති. a

තත්‍ථ **වණිබ්බකාති** තං ආලපති; **චක්ඛුපථානීති** දස්සනස්ස පථභාවතො චක්ඛූනමෙවෙතං නාමං; **යමාහූති** යං ලොකෙ දුච්චජන්ති කථෙන්ති; **වණිබ්බකොති** යාචනකස්ස; **වනිතාති** යාචනං, **නො නොති**; තෙ තව තස්ස අජ්ඣස්ස[1] **සඞ්කප්පා ස චක්ඛුමාති** සො ත්වං මම චක්ඛූහි චක්ඛුමා හුත්වා; **තද තෙ සමිජ්ඣතූති** යං ත්වං මම සන්තිකා ඉච්ඡසි, තං තෙ සමිජ්ඣතු; රාජා එත්තකං කථෙත්වා අයං බ්‍රාහ්මණො සක්කෙන අනුසිට්ඨො ඉධාගතොසම්ති භණති නූන ඉමස්ස ඉමිනා උපායෙන චක්ඛු සම්පජ්ජිස්සතීති ඤත්වා ඉධෙව මයා චක්ඛූනි උප්පාටෙත්වා දාතුං අසාරුප්පන්ති චින්තෙත්වා බ්‍රාහ්මණං ආදාය අන්තොපුරං ගන්ත්වා රාජාසනෙ නිසීදිත්වා සීවකං නාම වෙජ්ජං පක්කොසාපෙසි. අථ අම්හාකං කිර රාජා අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස දාතුකාමොති සකලනගරෙ එකකොලාහලං අහොසි. අථ තං රඤ්ඤො ඤාති සෙනාපති ආදයො රාජවල්ලභා අමච්චා පාරිසජ්ජා නාගරා ඔරොධා ච සබ්බෙ සන්නිපතිත්වා නානාඋපායෙහි නිවාරෙසුං. රාජාපි තෙ අනුවාරෙසි. තෙනාහ:-

"මා නො දෙව අද චක්ඛුං මා නො සබ්බෙ පරක්කරි,[2]
ධනං දෙහි මහාරාජ මුත්තා වෙළුරියා බහූ. a

යුත්තෙ දෙව රථෙ දෙහි ආජානීයෙ අලඞ්කතෙ,
නාගෙ දෙහි මහාරාජ හෙමකප්පනිවාසසෙ. a

යථාහං සිවයො සබ්බෙ සයොග්ගා සරථා සදා,
සමන්තා පරිකරෙය්‍යුං එවං දෙහි රථෙසභා"ති. a

අථ රාජා තිස්සො ගාථා අභාසි.

"යො වෙ දස්සන්ති වත්වාන අදානෙ කුරුතෙ මනො,
භුම්මං සො පතිතං පාසං ගීවාය පටිමුඤ්චති. a

යො වෙ දස්සන්ති වත්වාන අදානෙ කුරුතෙ මනො,
පාපා පාපතරෙ හොති සම්පත්තො යමසාධනං. a

යං හි යාචෙ තං හි දදෙ යං න යාචෙ න තං දදෙ,
ස්වාහං තමෙව දස්සාමි යං මං යාචති බ්‍රාහ්මණො"ති. a

තත්‍ථ **මා නො දෙවාති** නොති නිපාතමත්තං, දෙව මා චක්ඛුං අදාසි; **මා නො සබ්බෙ පරක්කරීති** අම්හෙ සබ්බෙ මා පරිච්චජි. අක්ඛිසු හි දින්නෙසු ත්වං රජ්ජං න කාරිස්සසි. එවං තථා

---

1. සී. I. අත්‍ථස්ස. මු: අත්‍ථ.　　2. ආ. ජාතකට්ඨකථා. පරාකරි.
a. සිවිජාතක.

මයං පරිච්චත්තා නාම භවිස්සාමාති අධිප්පායෙන එවමාහංසු. **පරිකරෙය්‍යුන්ති** පරිවාරෙය්‍යුං. **එවං දෙහීති** යථා තං අවිකල චක්ඛුං සිවයො චිරං පරිවාරෙය්‍යුං එවං දෙහි ධනමස්ස දෙහි මා අක්ඛීනි, චක්ඛූසු හි දින්නෙසු න ත්වං සිවීහි අත්තානං පරිවාරෙස්සතීති දස්සෙති; **පටිමුඤ්චතීති** පතිපවෙසෙති; **පාපා පාපතරො හොතීති** ලාමකා ලාමකතරො නාම හොති; **සම්පත්තො යමසාධනන්ති** යමස්ස ආණාපවත්තිට්ඨානං උස්සදනිරයං එස පත්තො නාම හොති; **යං හි යාචෙති** යං වත්ථුං යාචකො යාචති දායකොපි තදෙව දදෙය්‍ය, නත්ථි අයාචිතං, අයං ච බ්‍රාහ්මණො චක්ඛුං මං යාචති, න මුත්තාදිකං ධනං තං දස්සාමීති වදති. අථ නං ආයු ආදීසු කිං පත්ථෙත්වා චක්ඛූනි දෙසි දෙවාති පුච්ඡිංසු. මහාපුරිසො නාහං දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච සම්පත්තිං පත්ථෙත්වා දෙමි. අපි ච බොධිසත්තානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො පොරාණක මග්ගො එස යදිදං දානපාරමීපූරණං නාමාති ආහ. තෙන වුත්තං:-

"ආයුන්නු වණ්ණන්නු සුඛං බලන්නු
කිං පත්ථයානො නු[1] ජනින්ද දෙසි,
කථං හි රාජා සිවීනං අනුත්තරො
චක්ඛූනි දජ්ජා පරලොකහෙතු.[a]

"න වාහමෙතං යසසා දදාමි
න පුත්තමිච්ඡෙ න ධනං න රට්ඨං,
සතඤ්ච ධම්මො චරිතො පුරාණො
ඉච්චෙව දානෙ රමතෙ මනො මම"න්ති.[a]

තත්ථ **පරලොකහෙතූති** මහාරාජ! කථං නාම තුම්හාදිසො පණ්ඩිතො පුරිසො සක්කසම්පත්තිසදිසං සන්දිට්ඨිකං ඉස්සරියං පහාය පරලොකහෙතු චක්ඛූනි දදෙය්‍යාති; **නවාහන්ති** නවෙ අහං; **යසසාති** දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා ඉස්සරියස්ස කාරණා; අපි චෙතං බොධිසත්තානං ධම්මො බුද්ධකාරකො **චරිතො** ආචරිතො ආචිණ්ණො පුරාතනො ඉච්චෙවමාදිනා කාරණෙන දානෙයෙව ඊදිසො මම මනො නිරතොති. එවං ච පන වත්වා රාජා අමච්චෙ සඤ්ඤාපෙත්වා සීවකං වෙජ්ජං ආණාපෙසි එහි සීවක මම උභොපි අක්ඛිනි ඉමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දාතුං සීඝං උප්පාටෙත්වා හත්ථෙ පතිට්ඨපෙහීති. තෙන වුත්තං:-

"එහි සීවක උට්ඨෙහි මා දන්ධයි[2] මා පවෙධයි,
උභොපි නයනං දෙහි උප්පාටෙත්වා වනිබ්බකෙ.

තතො සො චොදිතො මය්හං සීවකො වචනංකරො,
උද්ධරිත්වාන පාදාසි තාලමිඤ්ජංව යාචකෙ.

---

1. මු. න. 2. මු. දන්ධසි. a. සිවිජාතක.

තත්ථ උට්ඨෙහීති උට්ඨාන විරියං කරොහි; ඉමස්මිං මම චක්ඛුදානෙ සහායකිච්චං කරොහීති දස්සෙති. මා දන්ධයීති මා චිරායි; අයං හි අතිදුල්ලභො චිරකාලං පත්ථිතො මයා උත්තමො දානක්ඛණො පටිලද්ධො සො මා විරජ්ඣීති අධිප්පායො. මා පවෙධයීති අම්හාකං රඤ්ඤො චක්ඛූනි උප්පාටෙමීති චිත්තුත්‍රාසවසෙන මා වෙධයි සරීරකම්පං මා ආපජ්ජි[1]; උභොපි නයනන්ති උභොපි නයනෙ; වණිබ්බකෙති යාචකස්ස; මය්හන්ති මයා; උද්ධරිත්වාන පාදයීති සො වෙජ්ජො රඤ්ඤො අක්ඛිකූපතො උභොපි අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා රඤ්ඤො හත්ථෙ අදාසි; දෙන්තො ච න[2] සත්ථකෙන උද්ධරිත්වා අදාසි. සො හි චින්තෙසි අයුත්තං මාදිසස්ස සුසික්ඛිතස්ස වෙජ්ජස්ස රඤ්ඤො අක්ඛීසු සත්ථපාතනන්ති භෙසජ්ජානි ඝංසෙත්වා භෙසජ්ජචුණ්ණෙන නීලුප්පලං පරිභාවෙත්වා දක්ඛිණක්ඛිං උපසිඞ්ඝාපෙසි: අක්ඛි පරිවත්ති, දුක්ඛා වෙදනා උප්පජ්ජි. සො පරිභාවෙත්වා පුන උපසිඞ්ඝාපෙසි. අක්ඛි අක්ඛිකූපතො මුච්චි. බලවතරා වෙදනා උදපාදි. තතියවාරෙ ඛරතරං පරිභාවෙත්වා උපනාමෙසි අක්ඛි ඔසධබලෙන පරිබ්භමිත්වා අක්ඛිකූපතො නික්ඛමිත්වා නහාරුසුත්තකෙන ඔලම්බමානං අට්ඨාසි, අධිමත්තා වෙදනා උදපාදි, ලොහිතං පග්ඝරි, නිවත්ථසාටකාපි ලොහිතෙන තෙමිංසු, ඔරොධා ච අමච්චා ච රඤ්ඤො පාදමූලෙ පතිත්වා දෙව අක්ඛීනි මා දෙහි මා දෙහීති මහාපරිදෙවං පරිදෙවිංසු. රාජා වෙදනං අධිවාසෙත්වා තාත! මා පපඤ්චං කරීති ආහ.

සො සාධු දෙවාති වාමහත්ථෙන අක්ඛිං ධාරෙත්වා දක්ඛිණ හත්ථෙන සත්ථකං ආදාය අක්ඛිසුත්තකං ඡින්දිත්වා අක්ඛිං[3] ගහෙත්වා මහාසත්තස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. සො වාමක්ඛිනා දක්ඛිණක්ඛිං ඔලොකෙත්වා පරිච්චාගපීතියා අභිභුය්‍යමානදුක්ඛවෙදනො[4] එහි බ්‍රාහ්මණාති බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙත්වා–මම ඉතො චක්ඛුතො සතගුණෙන සහස්ස ගුණෙන සතසහස්සගුණෙන සමන්තචක්ඛුමෙව පියතරං, තස්ස මෙ ඉදං අක්ඛිදානං පච්චයො හොතූති බ්‍රාහ්මණස්ස අක්ඛිං අදාසි. සො තං උක්ඛිපිත්වා අත්තනො අක්ඛිම්හි ඨපෙසි. තං තස්සානුභාවෙන විකසිතං නීලුප්පලං විය හුත්වා උපට්ඨාසි. මහාසත්තො වාමක්ඛිනා තස්ස තං අක්ඛිං දිස්වා අහො සුදින්නං මයා අක්ඛීති අන්තො සමුග්ගතාය පීතියා නිරන්තරං ඵුටසරීරො හුත්වා අපරම්පි අදාසි. සක්කොපි තං තථෙව කත්වා රාජනිවෙසනා නික්ඛමිත්වා මහා ජනස්ස ඔලොකෙන්තස්සෙව නගරා නික්ඛමිත්වා දෙවලොකමෙව ගතො. රඤ්ඤො න චිරස්සෙව අක්ඛීනි ආවාටභාවං අප්පත්තානි කම්බලගෙණ්ඩුකං විය ච උග්ගතෙන මංසපිණ්ඩෙන පූරෙත්වා චිත්ත රූපස්ස විය රුහිංසු, වෙදනා පච්ඡිජ්ජි. අථ මහාසත්තො කතිපාහං

1. II. III & V. ආපජ්ජති.
2. I & IV. දෙන්තො පන.
3. මුද්‍රිත-අක්ඛීනි.
4. II & මු-අභිභුය්‍යමානා-දුක්ඛවෙදනං.

පාසාදෙ වසිත්වා කිං අන්ධස්ස රජ්ජේනාති අමච්චානං රජ්ජං නීයාතෙත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා අමච්චානං තමත්ථං ආරොචෙත්වා මුඛධොවනාදි දායකො එකො පුරිසො මය්හං සන්තිකෙ හොතු, සරීරකිච්චට්ඨානෙසුපි මෙ රජ්ජුකං බන්ධථාති වත්වා සිවිකාය ගන්ත්වා පොක්ඛරණීතීරෙ රාජපල්ලඞ්කෙ නිසීදි. අමච්චාපි වන්දිත්වා පටික්කමිංසු. බොධිසත්තාපි අත්තනො දානං ආවජ්ජේසි. තස්මිං ඛණෙ සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං[1] අහොසි. සක්කො තං දිස්වා මහාරාජස්ස වරං දත්වා චක්ඛුං පටිපාකතිකං කරිස්සාමීති බොධිසත්තස්ස සමීපං ගන්ත්වා පදසද්දමකාසි. මහාසත්තෙන ච කො එසොති වුත්තො:-

"සක්කොහමස්මි දෙවින්දො ආගතොස්මි තවන්තිකෙ,
වරං වරස්සු රාජීසි යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසී"ති a

වත්වා-තෙන:-

"පහූතං මෙ ධනං සක්ක බලං කොසො ච'නප්පකො,
අන්ධස්ස මෙ සතො 'දානි මරණඤ්ඤෙව[2] රුච්චතී"ති a

වුත්තෙ-අථ නං සක්කො ආහ: සිවිරාජ! කිං පන ත්වං මරිතුකාමො හුත්වා මරණං රොචෙසි උදාහු අන්ධභාවෙනාති? අන්ධභාවෙන දෙවාති. මහාරාජ දානං නාම න කෙවලං සම්පරායත්ථමෙව දීයති, දිට්ඨධම්මත්ථායපි පච්චයො හොති,[3] තස්මා තව දානපුඤ්ඤමෙව නිස්සාය සච්චකිරියං කරොහි, තස්ස බලෙනෙව[4] තෙ චක්ඛු උප්පජ්ජිස්සතී'ති වුත්තො තෙන හි මයා මහාදානං සුදින්නන්ති වත්වා සච්චකිරියං කරොන්තො:-

"යෙපි මෙ[5] යාචිතු මායන්ති නානා ගොත්තා වණිබ්බකා,
යොපි මං යාචතෙ තත්ථ සොපි මෙ මනසො පියො;
එතෙන සච්ච වජ්ජෙන චක්ඛු මෙ උපපජ්ජථා"ති a

ආහ. තත්ථ යෙපි මෙති යෙ මං යාචිතුමාගච්ඡන්ති තෙසු ආගතෙසු යො ඉමං නාම දෙහීති වාචං නිච්ඡාරෙන්තො මං යාචති සොපි මෙ මනසො පියො, එතෙනාති සචෙ මය්හං සබ්බෙපි යාචකා පියා සච්චමෙවෙතං මයා වුත්තං, එතෙන . මෙ සච්චවචනෙන එකං චක්ඛුං උපපජ්ජථ උප්පජ්ජතූති. අථස්ස වචනසමනන්තරමෙව පඨමං චක්ඛුං උදපාදි. තතො දුතියස්ස උප්පජ්ජනත්ථාය:-

"යං මං සො යාචිතු මාගා දෙහි චක්ඛුන්ති බ්‍රාහ්මණො,
තස්ස චක්ඛූනි පාදාසිං බ්‍රාහ්මණස්ස වණිබ්බතො.
භීයො මං ආවිසී පීති සොමනස්සං ච 'නප්පකං,
එතෙන සච්ච වජ්ජෙන දුතියං මෙ උපපජ්ජථා"ති a

1. මූ. උණ්හං.
2. සී. I. මරණංචෙව
3. II & V. හොතු.
4. එලෙනෙව-මුද්‍රිත
5. යෙමං-ජාතකට්ඨකථා.
a. සිවිජාතක.

ආහ. තත්ථ **යං** මන්ති යො මං; **සොති** සො චක්ඛුයාචකො **බ්‍රාහ්මණො**; **ආගාති** ආගතො; **වනිබ්බකොති** යාචන්තස්ස; **මං ආවිසීති** බ්‍රාහ්මණස්ස චක්ඛූනි දත්වා අඤ්ඤකාලෙපි තථාරූපං වෙදනං අගණෙත්වා අහොසු දින්නං මෙ දානන්ති පච්චවෙක්ඛන්තං මං භීයො අතිරෙකතරා පීති ආවිසි; **සොමනස්සං** ච '**නප්පකන්ති** අපරිමාණං සොමනස්සං උදපජ්ජි; **එතෙනාති** සචෙ තදා මම අනප්පකං පීති සොමනස්සං උප්පන්නං සච්චමෙවෙතං මයා වුත්තං, එතෙන මෙ සච්චවචනෙන දුතියම්පි චක්ඛුං උප්පජ්ජතූති; තඞ්ඛණඤ්ඤෙව දුතියම්පි චක්ඛුං උදපාදි තානි පනස්ස චක්ඛූනි නෙව පාකතිකානි න දිබ්බානි, සක්කබ්‍රාහ්මණස්ස හි දින්නං චක්ඛුං පුන පාකතිකං කාතුං න සක්කා, උපහතචක්ඛුනො ච දිබ්බචක්ඛු නාම නුප්පජ්ජති, වුත්තනයෙන පනස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු අවිපරීතං අත්තනො දානපීති උදාහරණවසෙන[1] නිබ්බත්තානි සච්චපාරමිතා චක්ඛූනීති වුත්තානි. තෙන වුත්තං:

“දදමානස්ස දෙන්තස්ස දින්නදානස්ස මෙ සතො,
චිත්තස්ස අඤ්ඤථා නත්ථි බොධියායෙව කාරණා”ති.

තත්ථ **දදමානස්සා**'ති චක්ඛූනි දාතුං වෙජ්ජෙන උප්පාටෙන්තස්ස; **දෙන්තස්සා**'ති උප්පාටිතානි තානි සක්කබ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ ඨපෙන්තස්ස; **දින්නදානස්සා**'ති චක්ඛුං[2] දින්නවතො; **චිත්තස්ස අඤ්ඤථා**'ති දානජ්ඣාසයස්ස අඤ්ඤථාභාවො; **බොධියායෙව කාරණා**'ති තඤ්ච සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්සෙව හෙතූති අත්ථො; සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස සුදුල්ලභතාය එවං සුදුක්කරං මයා කතන්ති න චක්ඛූනං න අත්තභාවස්සපි අප්පියතායාති දස්සෙන්තො **න මෙ දෙස්සා**'ති ඔසානගාථමාහ.

තත්ථ **අත්තා න මෙ න දෙස්සියො**'ති පඨමො නකාරො නිපාතමත්තො, අත්තා න මෙ කුජ්ඣිතබ්බො න අප්පියොති අත්ථො. “අත්තානං මෙ න දෙස්සිය”න්තිපි පාඨො. තස්සත්ථො: මෙ අත්තානං අහං න දෙස්සියං න කුජ්ඣියං න කුජ්ඣිතුං අරහාමි න සො මයා කුජ්ඣිතබ්බොති. “අත්තාපි මෙ න දෙස්සියො”තිපි පඨන්ති. **අද්දසහන්ති** අද්දසිං අහං; “අද්ද අහ”න්තිපි[3] පාඨො. තදා පන බොධිසත්තස්ස සච්චකිරියාය චක්ඛූසු උප්පන්නෙසු සක්කානුභාවෙන සබ්බා රාජපරිසා සන්නිපතිතාව අහොසි. අථස්ස සක්කො මහාජනමජ්ඣෙ ආකාසෙ ඨත්වා:-

“ධම්මෙන භාසිතා ගාථා සිවීනං රට්ඨවඩ්ඪන,
එතානි තව නෙත්තානි දිබ්බානි පටිදිස්සරෙ.[4]

තිරොකුඩ්ඩං තිරොසෙලං සමතිග්ගය්හ පබ්බතං,
සමන්තා යොජනසතං දස්සනං අනුභොන්තු තෙ”ති[a]

---

1. II & IV. දානපීතිඋදාහරණපීතිඵරණවසෙන. 3. අද්දමහං-මුද්‍රිත.
2. III & IV. චක්ඛුදාන. 4. පටිදිය්‍යරෙ-ජාතකට්ඨකථා. a. සිවිජාතක.

ඉමාහි ගාථාහි ථුතිං කත්වා දෙවලොකමෙව ගතො. බොධිසත්තොපි මහාජනපරිවුතො මහන්තෙන සක්කාරෙන නගරං පවිසිත්වා රාජගෙහද්වාරෙ සුසජ්ජිතෙ මහාමණ්ඩපෙ සමුස්සිත සෙතච්ඡත්තෙ රාජපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො චක්ඛුපටිලාභෙන තුට්ඨ හට්ඨපමුදිතානං[1] දට්ඨුං ආගතානං නාගරානං ජනපදානං රාජ පරිසාය ච ධම්මං දෙසෙන්තො :-

> "කො නීධ විත්තං න දදෙය්‍ය යාචිතො
> අපි විසිට්ඨං සුපියම්පි අත්තනො,
> තදිඞ්ඝ[2] සබ්බෙ සිවයො සමාගතා
> දිබ්බානි නෙත්තානි මමජ්ජ පස්සථ.
>
> තිරොකුඩ්ඩං තිරොසෙලං සමතිග්ගය්හ පබ්බතං,
> සමන්තා යොජනසතං දස්සනං අනුභොන්ති මෙ.
> න චාගමත්තා පරමත්ථි කිඤ්චි මච්චානං ඉධ ජීවිතෙ,
> දත්වාන මානුසං චක්ඛුං ලද්ධං මෙ චක්ඛු අමානුසං.
>
> එතම්පි දිස්වා සිවයො දෙථ දානානි භුඤ්ජථ,
> දත්වා ච භුත්වා ච යථානුභාවං අනින්දිතා සග්ගමුපෙථ ඨාන"න්ති[a]

ඉමා ගාථා අභාසි. තත්ථ ධම්මෙන භාසිතාති මහාරාජ! ඉමා තෙ ගාථා ධම්මෙන සභාවෙනෙව භාසිතා; දිබ්බානීති දිබ්බානුභාව යුත්තානි; පතිදිස්සරෙති පටිදිස්සන්ති; තිරොකුඩ්ඩන්ති පරකුඩ්ඩං; තිරොසෙලන්ති පරසෙලං; සමතිග්ගය්හාති අතික්කමිත්වා; සමන්තා දසදිසා යොජනසතං රූපදස්සනං අනුභොන්තු සාධෙන්තු. කො නීධාති කො නු ඉධ; අපි විසිට්ඨන්ති උත්තමම්පි සමානං; චාගමත්තාති චාගපමාණතො "අඤ්ඤං පරං නාම නත්ථි; ඉධ ජීවිතෙති ඉමස්මිං ජීවලොකෙ; "ඉධ ජීවිත"න්තිපි පඨන්ති. ඉමස්මිං ලොකෙ ජීවමානන්ති අත්ථො; අමානුසන්ති දිබ්බචක්ඛුං මයා ලද්ධං; ඉමිනා කාරණෙන වෙදිතබ්බමෙතං චාගතො උත්තමං[3] නාම නත්ථී'ති. එතම්පි දිස්වාති එතං මයා ලද්ධං දිබ්බචක්ඛුං දිස්වාපි; ඉති ඉමාහි චතූහි ගාථාහි න කෙවලං තස්මිංයෙව ඛණෙ, අථඛො අඩ්ඪමාසම්පි උපොසථෙ මහාජනං සන්නිපාතෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා මහාජනො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවලොක පරායණො අහොසි.

තදා වෙජ්ජො ආනන්දත්ථෙරො අහොසි, සක්කො අනුරුද්ධත්ථෙරො, සෙසා පරිසා බුද්ධපරිසා, සිවිරාජා ලොකනාථො.

තස්ස ඉධාපි වුත්තනයෙනෙව යථාරහං පාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා දිවසෙ දිවසෙ යථා අදින්නපුබ්බං බාහිරදෙය්‍යධම්මවත්ථු න හොති, එවං අපරිමිතං මහාදානං පවත්තෙන්තස්ස තෙන අපරි

1. පමුදිතො නං-මුද්දිත. 3. අඤ්ඤං පරං-මුද්දිත.
2. III & IV. දදෙථ. a. සිවිජාතක.

තුට්ඨස්ස කථං නු ඛො අහං අජ්ඣත්තිකවත්ථුකං[1] දානං දදෙය්‍යං, කදා නු ඛො කොචි මං ආගන්ත්වා අජ්ඣත්තිකං දෙය්‍යධම්මං යාචෙය්‍ය, අහං හි සචෙ කොචි යාචකො මෙ හදයමංසස්ස නාමං ගණ්හෙය්‍ය, කනගෙත තං නීහරිත්වා පසන්නඋදකතො සනාලං පදුමං උද්ධරන්තො විය ලොහිතබින්දුං පග්ඝරන්තං හදයං නීහරිත්වා දස්සාමි. සචෙ සරීරමංසස්ස නාමං ගණ්හෙය්‍ය අවලෙඛනෙන තාලගුළපටලං උප්පාටෙන්තො විය සරීරමංසං උප්පාටෙත්වා දස්සාමි, සචෙ ලොහිතස්ස නාමං ගණ්හෙය්‍ය අසිනා විජ්ඣිත්වා යන්තමුඛෙ වා පක්ඛිත්වා උපනීතං භාජනං පූරෙත්වා ලොහිතං දස්සාමි. සචෙ පන කොචි ගෙහෙ මෙ කම්මං නප්පවත්තති ත්වං මෙ දාසකම්මං කරොහීති වදෙය්‍ය, රාජවෙසං අපනෙත්වා තස්ස අත්තානං සාවෙත්වා දාසකම්මං කරිස්සාමි. සචෙ වා පන කොචි අක්ඛීනං නාමං ගණ්හෙය්‍ය, තාලමිඤ්ජං නීහරන්තො විය අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා තස්ස දස්සාමීති එවං අනඤ්ඤසාධාරණවසීභාවප්පත්තානං මහාබොධිසත්තානං යෙව ආවෙණිකා උළාරතරා පරිවිතක්කුප්පත්ති, චක්ඛුයාචකං ලභිත්වා අමච්චපාරිසජ්ජාදීහි නිවාරියමානස්සාපි තෙසං වචනං අනාදියිත්වා අත්තනො පරිවිතක්කානුරූපං පටිපත්තියා ච පරමපීතිපටිසංවෙදනා, තස්සා පීතිමත්තාය අවිතථභාවං නිස්සාය සක්කස්ස පුරතො සච්චකිරියාකරණං, තෙන ච අත්තනො චක්ඛූනං පටිපාකතිකභාවො, තෙසඤ්ච දිබ්බානුභාවතාති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා වෙදිතබ්බාති.

සිවිරාජචරියං අට්ඨමං.

නවමෙ-**සා මෙ අහොසි ජනිකාති** එත්ථ මෙති වෙස්සන්තරභූතං අත්තානං සන්ධාය සත්ථා වදති; තෙනෙවාහ **ඵුසතී* නාම ඛත්තියාති** තදා හිස්ස මාතා ඵුසතීති එවංනාමා ඛත්තියානී අහොසි; **සා අතීතාසු ජාතීසූති** සා තතො අනන්තරාතීතජාතියං; එකත්ථෙ හි එතං බහුවචනං, **සක්කස්ස මහෙසියා**[2] **අහොසීති** සම්බන්ධො. අථවා යා මෙ අහොසි ජනිකා ඉමස්මිං චරිමත්තභාවෙ[3] සා අතීතාසු ජාතීසු ඵුසතී නාම තත්ථ අතීතාය ජාතියා ඛත්තියා, තත්‍රාහං[4] තස්සා කුච්ඡිම්හි වෙස්සන්තරො හුත්වා නිබ්බත්තිං. තතො අනන්තරාතීතාය සක්කස්ස මහෙසීපි අහොසීති. තත්‍රායං ආනුපුබ්බීකථා :–

ඉතො හි එකනවුතෙ කප්පෙ විපස්සී නාම සත්ථා ලොකෙ උදපාදි. තස්මිං බන්ධුමතීනගරං උපනිස්සාය ඛෙමෙ මිගදායෙ විහරන්තෙ බන්ධුමා රාජා කෙනචි රඤ්ඤා පෙසිතං මහග්ඝං

---

1. මු. අජ්ඣත්තිකං.
2. II. III & IV. මහෙසී සියා.
3. II III & IV. පුරිමත්තභාවෙ.
4. ම. ඛත්තියත්තියා අත්‍රාහං.

* ඵුසති-චරියාපිටක.

චන්දනසාරං අත්තනො ජෙට්ඨධීතාය අදාසි. සා තෙන සුඛුමං චන්දනචුණ්ණං කාරෙත්වා සමුග්ගං පූරෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණෙ සරීරං පූජෙත්වා සෙසචුණ්ණානි ගන්ධකුටියං විකිරිත්වා භන්තෙ! අනාගතෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස මාතා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි. සා තතො චුතා තස්ස චන්දනචුණ්ණපූජාය ඵලෙන රත්තචන්දන පරිප්ඵොසිතෙන විය සරීරෙන දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තී තාවතිංසභවනෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො අග්ගමහෙසී හුත්වා නිබ්බත්ති, අථස්සා ආයුපරියොසානෙ පුබ්බනිමිත්තෙසු උප්පන්නෙසු සක්කො දෙවරාජා තස්සා පරික්ඛීණායුතං ඤත්වා තස්සා අනුකම්පාය භද්දෙ! ඵුසති! දස තෙ වරෙ දම්මි තෙ ගණ්හස්සූති ආහ. තෙන වුත්තං:–

“තස්සා ආයුක්ඛයං ඤත්වා දෙවින්දො එතදබ්‍රවි,
දදමි තෙ දසවරෙ වර[1] භද්දෙ! යදිච්ඡසී”ති.

තත්ථ **වරාති** වරස්සු වරං ගණ්හ; **භද්දෙ! ඵුසති! යං ඉච්ඡසි** යං තව පියං තං[2] දසහි කොට්ඨාසෙහි වරං, තං ගණ්හාහීති වදති. **ඵුසතිදමබ්‍රවීති** ඵුසති ඉදං සා අත්තනො චවනධම්මතං අජානන්තී **කින්නු මෙ අපරාධත්ථීති** ආදිකං අභාසි. සා හි පමත්තා හුත්වා අත්තනො ආයුක්ඛයං අජානන්තී අයං ‘වරං ගණ්හා’ති වදන්තො කත්ථචි මම උප්පජ්ජනං ඉච්ඡතීති ඤත්වා එවමාහ. තත්ථ **අපරාධත්ථීති** අපරාධො අත්ථි; **කින්නු දෙස්සා අහං තවාති** කිං කාරණං අහං තව දෙස්සා කුජ්ඣිතබ්බා අප්පියා ජාතා; **රම්මා චාවෙසි මං ඨානාති** රමණීයා ඉමස්මා ඨානා චාවෙසි; **වාතොව ධරණීරුහන්ති** යෙන බලවා මාළුතො විය රුක්ඛං උම්මූලෙන්තො[3] ඉමම්හා දෙවලොකා චාවෙතුකාමොසි කින්නු කාරණන්ති තං පුච්ඡති; **තස්සිදන්ති** තස්සා ඉදං; **න චෙව තෙ කතං පාපන්ති** න චෙව තයා කිඤ්චි පාපං කතං යෙන තෙ අපරාධො සියා; **න ච මෙ ත්වංසි අප්පියාති** මම ත්වං න චාපි අප්පියා යෙන දෙස්සා නාම මම අප්පියාති අධිප්පායො. ඉදානි යෙන අධිප්පායෙන වරෙ දාතුකාමො තං දස්සෙන්තො:–

“එත්තකං යෙව තෙ ආයුං චවනකාලො භවිස්සතී”ති

වත්වා වරෙ ගණ්හාපෙන්තො:–

“පටිග්ගණ්හ මයා දින්නෙ වරෙ දස වරුත්තමෙ”ති

ආහ.

තත්ථ **වරුත්තමෙති** වරෙසු උත්තමෙ අග්ගවරෙ. **දින්නවරාති** වරෙ දස්සාමීති පටිඤ්ඤං දානවසෙන දින්නවරා; **තුට්ඨහට්ඨාති** ඉච්ඡිතලාභපරිතොසෙන තුට්ඨා චෙව තස්ස ච සිඛාප්පත්තති දස්සනෙන හාසවසෙන හට්ඨා ච; **පමොදිතාති** බලවපාමොජ්ජෙන

1. වරං. චරියාපිටක. 2. මු. කා. I & IV. තම්පිස්ස.
3. II & III. උප්පීළෙන්තො.

පමොදිතා; මමං අබ්භන්තරං කත්වාති තෙසු වරෙසු මං අබ්භන්තරං කත්වා; දසවරෙ වරීති[1] සා අත්තනො ඛීණායුකභාවං ඤත්වා සක්කෙන වරදානත්ථං කතොකාසා සකලජම්බුදීපතලං ඔලොකෙන්ති අත්තනො අනුච්ඡවිකං සිවිරඤ්ඤො නිවෙසනං දිස්වා තත්ථ තස්ස අග්ගමහෙසිභාවො නීලනෙත්තතා නීලභමුකතා ඵුසතීති නාමං ගුණවිසෙසයුත්තපුත්තපටිලාභො අනුන්නතකුච්ඡිභාවො අලම්බත්ථනතා අපලිතභාවො සුඛුමච්ඡවිතා වජ්ඣ[2] ජනානං මොචනසමත්ථතාති ඉමෙ දස වරෙ ගණ්හි, ඉති සා වරෙ ගහෙත්වා තතො චුතා මද්දරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. ජායමානා ච සා චන්දනචුණ්ණපරිප්ඵොසිතෙන විය සරීරෙන ජාතා. තෙනස්සා නාමග්ගහණදිවසෙ ඵුසතීත්වෙව නාමං කරිංසු. සා මහන්තෙන පරිවාරෙන වඩ්ඪිත්වා සොළසවස්සකාලෙ උත්තමරූපධරා අහොසි. අථ නං ජෙතුත්තරනගරෙ සිවිමහාරාජපුත්තස්ස සඤ්ජයකුමාරස්සත්ථාය ආනෙත්වා සෙතච්ඡත්තං උස්සාපෙත්වා තං සොළසන්නං ඉත්ථිසහස්සානං ජෙට්ඨිකං කත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි. තෙන වුත්තං:-

"තතො චුතා සා ඵුසතී ඛත්තියෙ උපපජ්ජථ,
ජෙතුත්තරම්හි නගරෙ සඤ්ජයෙන සමාගමී"ති.

සා සඤ්ජයරඤ්ඤො පියා අහොසි මනාපා. අථ සක්කො ආවජ්ජෙන්තො මයා ඵුසතියා දින්නවරෙසු නව වරා සමිද්ධාති දිස්වා පුත්තවරෙ න සමිද්ධො තම්පි'ස්සා සමිජ්ඣාපෙස්සාමීති[3] චින්තෙත්වා බොධිසත්තං තදා තාවතිංසදෙවලොකෙ ඛීණායුකං දිස්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාරිස! තයා මනුස්සලොකෙ සිවිසඤ්ජයරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හිතුං වට්ටතීති තස්ස චෙව අඤ්ඤෙසඤ්ච චවනධම්මානං සට්ඨිසහස්සානං දෙවපුත්තානං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. මහාසත්තොපි තතො චවිත්වා තත්ථුප්පන්නො, සෙසා දෙවපුත්තාපි සට්ඨිසහස්සානං අමච්චානං ගෙහෙසු නිබ්බත්තිංසු. මහාසත්තෙ කුච්ඡිගතෙ ඵුසතී දෙවී චතූසු නගරද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ නිවෙසනද්වාරෙති ඡ දානසාලායො කාරාපෙත්වා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙත්වා දානං දාතුං දොහළිනී අහොසි. රාජා තස්සා දොහළං සුත්වා නෙමිත්තකෙ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡිත්වා "මහාරාජ! දෙවියා කුච්ඡිම්හි දානාභිරතො උළාරො සත්තො උප්පන්නො දානෙන තිත්තිං න පාපුණිස්සතී"ති සුත්වා තුට්ඨමානසො වුත්තප්පකාරං දානං පට්ඨපෙසි. සමණබ්‍රාහ්මණ ජිණ්ණාතුර කපණද්ධිකවණිබ්බක යාචකෙ සන්තප්පෙසි, බොධිසත්තස්ස පටිසන්ධිගහණතො පට්ඨාය රඤ්ඤො ආයස්ස පමාණං නාහොසි, තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන සකල ජම්බුදීපෙ රාජානො පණ්ණාකාරං පහිණන්ති. තෙන වුත්තං:-

1. මු. වරති. 2. II & IV. වජ්ඣබද්ධ. 3. IV. දස්සාමි.

“යදා 'හං ඵුසතියා කුච්ඡිං ඔක්කන්තො පියමාතුයා,
මම තෙජෙන මෙ මාතා තදා දානරතා අහු.

අධනෙ ආතුරෙ ජිණ්ණෙ යාචකෙ අද්ධිකෙ ජනෙ,
සමණබ්‍රාහ්මණෙ ඛීණෙ දෙති දානං අකිඤ්චනෙ”ති.

තත්ථ **මම තෙජෙනාති** මම දානජ්ඣාසයානුභාවෙන; **ඛීණෙති** භොගාදීහි[1] පරික්ඛීණෙ පාරිජුඤ්ඤප්පත්තෙ; **අකිඤ්චනෙති** අපරිග්ගහෙ; සබ්බත්ථ විසයෙ භුම්මං. අධනාදයො හි දානධම්මස්ස පවත්තියා විසයො.

දෙවි මහන්තෙන පරිහාරෙන ගබ්භං ධාරෙන්තී **දසමාසෙ** පරිපුණ්ණෙ නගරං දට්ඨුකාමා හුත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා දෙවනගරං විය නගරං අලංකාරාපෙත්වා දෙවිං රථවරං ආරොපෙත්වා නගරං පදක්ඛිණං කාරෙසි, තස්සා වෙස්සවීථියා මජ්ඣප්පත්තකාලෙ කම්මජවාතා චලිංසු[2] අමච්චා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. සො වෙස්සවීථියංයෙව තස්සා සූතිඝරං කාරෙත්වා ආරක්ඛං ගණ්හාපෙසි. සා තත්ථ පුත්තං විජායි. තෙනාහ:–

“දසමාසෙ ධාරයිත්වාන කරොන්තෙ පුරපදක්ඛිණං,
වෙස්සානං වීථියා මජ්ඣෙ ජනෙසි ඵුසතී මමං.

න මය්හං මත්තිකං නාමං නපි පෙත්තිකසම්භවං,
ජාතෙත්ථ[3] 'වෙස්සවීථියං තස්මා වෙස්සන්තරො අහු”ති.

තත්ථ **කරොන්තෙ පුරපදක්ඛිණන්ති** දෙවිං ගහෙත්වා සංජය මහාරාජෙ නගරං පදක්ඛිණං කුරුමානෙ; **වෙස්සානන්ති** වාණිජානං; **න මත්තිකං නාමන්ති** න මාතු ආගතං මාතාමියාදීනං නාමං; **පෙත්තිකසම්භවන්ති** පිතු ඉදන්ති–පෙත්තිකං, සම්භවති එතස්මාති=සම්භවො, තං[4] පෙත්තිකං සම්භවො එතස්සාති=පෙත්තිකසම්භවං; නාමං. මාතාපිතුසම්බන්ධවසෙන න කතන්ති දස්සෙති. **ජාතෙත්ථාති** ජාතො එත්ථ; “ජාතොම්හී”තිපි පාඨො. **තස්මා වෙස්සන්තරො අහූති** යස්මා තදා වෙස්සවීථියං ජාතො තස්මා වෙස්සන්තරො නාම අහොසි; වෙස්සන්තරොති නාමං අකංසූති අත්ථො. මහාසත්තො මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තො විසුද්ධො හුත්වා අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වාව නික්ඛමි. නික්ඛන්තමත්තොව මාතුහත්ථං පසාරෙත්වා අම්ම! දානං දස්සාමි අත්ථි කිඤ්චීති ආහ. අථස්ස මාතා තාත! යථාජ්ඣාසයං දානං දෙහීති හත්ථසමීපෙ සහස්සත්ථවිකං ඨපෙසි. බොධිසත්තො හි උම්මඟ්ගජාතකෙ ඉමස්මිං ජාතකෙ පච්ඡිමත්තභාවෙති තීසු ඨානෙසු ජාතමත්තොව කථෙසි. රාජා මහාසත්තස්ස අතිදීඝාදිදොසවජ්ජිතා මධුරඛීරා චතුසට්ඨිධාතියො උපට්ඨාපෙසි. තෙන සද්ධිං ජාතානං සට්ඨියා දාරකසහස්සානම්පි

1. මු. භොගාදිහි.
2. II. පහරිංසු.
3. ජාතොම්හි–චරියාපිටක.
4. කං. මුද්දිත.

ධාතියො දාපෙසි. සො සට්ඨිදාරකසහස්සෙහි සද්ධිං මහන්තෙන පරිවාරෙන වඩ්ඪති. තස්ස රාජා සතසහස්සග්ඝනකං කුමාරපිළන්ධනං කාරාපෙත්වා අදාසි, සො චතුපඤ්චවස්සිකකාලෙ තං ඔමුඤ්චිත්වා ධාතීනං දත්වා පුන තාහි දීයමානං න ගණ්හාති. තං සුත්වා රාජා මම පුත්තෙන දින්නං සුදින්නන්ති වත්වා අපරම්පි කාරෙසි. තම්පි දෙති. දාරකකාලෙයෙව ධාතීනං නව වාරෙ පිළන්ධනං අදාසි. අට්ඨවස්සිකකාලෙ පන සයනපිට්ඨෙ නිසින්නො චින්තෙසි: අහං බාහිරකදානං දෙමි. න තං මං පරිතොසෙති. අජ්ඣත්තිකදානං දාතුකාමොම්හි. සචෙ හි මං කොචි හදයං යාචෙය්‍ය, හදයං නීහරිත්වා දදෙය්‍යං. සචෙ අක්ඛීනි යාචෙය්‍ය, අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා දදෙය්‍යං. සචෙ සකලසරීරෙ මංසං රුහිරම්පි වා යාචෙය්‍ය, සකලසරීරතො මංසං ඡින්දිත්වා රුහිරම්පි අසිනා විජ්ඣිත්වා දදෙය්‍යං. අථාපි කොචි දාසො මෙ හොහීති මං වදෙය්‍ය, අත්තානං තස්ස සාවෙත්වා දදෙය්‍යන්ති. තස්සෙවං සභාවං සරසං චින්තෙන්තස්ස චතුනහුතාධික ද්වියොජන සතසහස්සබහලා අයං මහාපථවී උදකපරියන්තං කත්වා කම්පි. සිනෙරුපබ්බතරාජා ඔනමිත්වා ජෙතුත්තරනගරාභිමුඛො අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං :-

"යදා 'හං දාරකො හොමි ජාතියා අට්ඨවස්සිකො,
තදා නිසජ්ජ පාසාදෙ දානං දාතුං විචින්තයිං.

හදයං දදෙය්‍යං චක්ඛුං මංසම්පි රුහිරම්පි ච,
දදෙය්‍යං කායං සාවෙත්වා යදි කොචි යාචයෙ මමං.

සභාවං චින්තයන්තස්ස අකම්පිතමසණ්ඨිතං,
අකම්පි තත්ථ පථවී සිනෙරු වන වටංසකා"ති.

තත්ථ **සාවෙත්වාති** අජ්ජ පට්ඨාය අහං ඉමස්ස දාසොති දාසභාවං සාවෙත්වා; **යදි කොචි යාචයෙ මමන්ති** කොචි මං යදි යාචෙය්‍ය; **සභාවං චින්තයන්තස්සාති** අවිපරීතං අත්තනො යථාභූතං සභාවං අකිත්තිමං[1] යථාජ්ඣාසයං චින්තයන්තස්ස; **මම** මයි චින්තෙන්තෙන්ති අත්ථො. **අකම්පිතන්ති** කම්පිතරහිතං; **අසණ්ඨිතන්ති** සඞ්කොචරහිතං; යෙන හි ලොභාදිනා අබොධිසත්තානං චක්ඛාදි දානෙ චිත්තුත්‍රාසසඞ්ඛාතං කම්පිතං සඞ්කොචසඞ්ඛාතං සණ්ඨිතං ච සියා තෙන විනාති අත්ථො. **අකම්පීති** අචලි. **සිනෙරුවනවටංසකාති** සිනෙරුම්හි උට්ඨිතනන්දනවනඵාරුසකවන මිස්සකවන චිත්තලතාවනාදිකප්පකතරුවනං සිනෙරුවනං. අථවා සිනෙරු ච ජම්බුදීපාදීසු රමණීයවනානි ච සිනෙරුවනං, තං වනං වටංසකං **එතිස්සාති** සිනෙරුවනවටංසකා; එවඤ්ච පථවිකම්පනෙ[2] වත්තමානෙ මධුරගම්භීරදෙවො ගජ්ජන්තො[3] ඛණිකවස්සං වස්සි, විජ්ජුලතා නිච්ඡරිංසු, මහාසමුද්දො උබ්බිජ්ජි[4], සක්කො දෙවරාජා

1. සී. I. II. අකිත්තිමං.
2. මු. කම්පෙ.
3. සී. I. II. III. ථනයවජ්ජන්තො.
4. ජාතකට්ඨකථා, උබ්බත්ති-සඞ්ඛුභි.

අපෙක්ඛාපෙසි, මහාබ්‍රහ්මා සාධුකාරං අදාසි, යාව බ්‍රහ්මලොකා එක කොලාහලං අහොසි. මහාසත්තො සොළසවස්සකාලෙයෙව සබ්බසිප්පානං නිප්ඵත්තිං පාපුණි. තස්ස පිතා රජ්ජං දාතුකාමො මාතරා සද්ධිං මන්තෙත්වා මද්දරාජකුලතො මාතුලධීතරං මද්දිං නාම ආනෙත්වා සොළසන්නං ඉත්ථිසහස්සානං ජෙට්ඨිකං අග්ග මහෙසිං කත්වා මහාසත්තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චි. මහාසත්තො රජ්ජෙ පතිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය දෙවසිකං ඡ සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙත්වා මහාදානං පවත්තෙන්තො අඩ්ඪමාසෙ දානං ඔලොකෙතුං උපසඞ්කමති. අපරභාගෙ මද්දිදෙවී පුත්තං විජායි. තං කඤ්චනජාලෙන සම්පටිච්ඡිංසු. තෙනස්ස ජාලිකුමාරොත්වෙව නාමං කරිංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ සා ධීතරං විජායි. තං කණ්හාජිනෙන සම්පටිච්ඡිංසු. තෙනස්සා කණ්හාජිනාත්වෙව නාමං කරිංසු. තෙන වුත්තං:

"අඩ්ඪමාසෙ[1] පණ්ණරසෙ පුණ්ණමාසෙ උපොසථෙ,
පච්චයං නාගමාරුය්හ දානං දාතුං උපාගමි"න්ති.

තත්ථ **අඩ්ඪමාසෙති** අනුඅඩ්ඪමාසෙති අත්ථො; **පුණ්ණමාසෙති** පුණ්ණමාසියං මාසපරිපූරියා චන්දපරිපූරියා ච සමන්නාගතෙ පණ්ණරසෙ; දානං දාතුං උපාගමින්ති සම්බන්ධො; තත්‍රායං යොජනා: පච්චයං නාගමාරුය්හ අඩ්ඪමාසෙ අඩ්ඪමාසෙ **දානං දාතුං** දානසාලං **උපාගමිං**; එවං උපගච්ඡන්තො ච යදා එකස්මිං පණ්ණරසෙ පුණ්ණමාසි උපොසථෙ දානං දාතුං උපාගමිං, තදා **කාලිඞ්ග රට්ඨවිසයා බ්‍රාහ්මණා උපගඤ්ඡුමන්ති** අත්ථො. **පච්චයං නාගන්ති** පච්චයනාමකං මඞ්ගලහත්ථිං; බොධිසත්තස්ස හි ජාතදිවසෙ එකා ආකාසචාරිනී කණෙරුකා අභිමඞ්ගලසම්මතං සබ්බසෙතං හත්ථි පොතකං ආනෙත්වා මඞ්ගලහත්ථිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පක්කාමි තස්ස මහාසත්තං පච්චයං කත්වා ලද්ධත්තා පච්චයොත්වෙව නාමං කරිංසු, තං පච්චයනාමකං ඔපවය්හං හත්ථිනාගං ආරුය්හ **දානං දාතුං උපාගමින්ති**. තෙන වුත්තං:

"කාලිඞ්ගරට්ඨවිසයා බ්‍රාහ්මණා උපගඤ්ඡු මං,
ආයාචුං මං හත්ථිනාගං ධඤ්ඤං මඞ්ගල සම්මතං.
අවුට්ඨිකො ජනපදො දුබ්භික්ඛො ඡාතකො මහා,
දදාහි පවරං නාගං සබ්බසෙතං ගජුත්තම"න්ති.

තත්ථ **කාලිඞ්ගරට්ඨවිසයාති** ආදි ගාථා හෙට්ඨා කුරුරාජ චරිතෙපි[2] ආගතා එව, තස්මා තාසං අත්ථො කථාමග්ගො ච තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. ඉධ පන මඞ්ගලහත්ථිනො සෙතත්තා සබ්බසෙතං ගජුත්තමන්ති වුත්තං. බොධිසත්තො හත්ථික්ඛන්ධවර ගතො:-

---

1. අඩ්ඪමාසෙ. 2. චරිතෙ.

"දදමි න විකම්පාමි යං මං යාචන්ති බ්‍රාහ්මණා,
සන්තං න පතිගුය්හාමි දානෙ මෙ රමතෙ මනො"ති.

අත්තනො දානාභිරතිං පවෙදෙන්තො :-

"න මෙ යාචක මනුප්පත්තෙ පටික්ඛෙපො අනුච්ඡවො,
මා මෙ භිජ්ජි සමාදානං දස්සාමි විපුලං ගජ"න්ති.

පටිජානිත්වා හත්ථික්ඛන්ධතො ඔරුය්හ අනලඞ්කතට්ඨානං ඔලොකනත්ථං අනුපරියායිත්වා අනලඞ්කතට්ඨානං අදිස්වා කුසුම මිස්ස ගන්ධොදකභරිතං සුවණ්ණභිඞ්කාරං ගහෙත්වා "භොන්තො ඉතො එථා"ති අලංකත රජතදාමසදිසං හත්ථිසොණ්ඩං තෙසං හත්ථෙ ඨපෙත්වා උදකං පාතෙත්වා අලංකතවාරණං අදාසි. තෙන වුත්තං :-

"නාගං ගහෙත්වා සොණ්ඩාය භිංකාරෙ රතනාමයෙ,
ජලං හත්ථෙ ආකිරිත්වා බ්‍රාහ්මණානං අදං ගජ"න්ති.

තත්ථ **සන්තන්ති** විජ්ජමානං දෙය්‍යධම්මං; **න පතිගුය්හාමීති** න පටිච්ඡාදෙමි; යො හි අත්තනො සන්තකං මය්හමෙව හොතූති චින්තෙති[1] යාචිතො වා පටික්ඛිපති සො යාචකානං අභිමුඛෙ ඨිතං අත්ථතො පටිච්ඡාදෙති නාම, මහාසත්තො පන අත්තනො සීසං ආදිං කත්වා අජ්ඣත්තිකදානං දාතුකාමොව කථං බාහිරං පටික්ඛිපති තස්මා ආහ "සන්තං න පතිගුය්හාමී"ති. තෙනෙවාහ: **දානෙ මෙ රමතෙ මනො**ති. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව.

තස්ස පන හත්ථිනො චතූසු පාදෙසු අලඞ්කාරා චත්තාරි සතසහස්සානි අග්ඝන්ති, උභොසු පස්සෙසු අලඞ්කාරා ද්වෙ සතසහස්සානි. හෙට්ඨා උදරෙ කම්බලං සතසහස්සං, පිට්ඨියං මුත්තාජාලං මණිජාලං කඤ්චනජාලන්ති තීණි ජාලානි තීණි සතසහස්සානි, උභො කණ්ණාලඞ්කාරා ද්වෙ සතසහස්සානි, පිට්ඨියං අත්ථතකම්බලං සතසහස්සං, කුම්භාලඞ්කාරො සතසහස්සං, තයො වටංසකා තීණි සතසහස්සානි. කණ්ණචූළාලඞ්කාරො සතසහස්සං, ද්වින්නං දන්තානං අලඞ්කාරො ද්වෙ සතසහස්සානි, සොණ්ඩාය සොවත්ථිකාලඞ්කාරො සතසහස්සං, නඞ්ගුට්ඨාලඞ්කාරො සතසහස්සං, ආරොහණනිස්සෙණි සතසහස්සං, භුඤ්ජනකටාහං සතසහස්සං, ඨපෙත්වා අනග්ඝභණ්ඩං ඉදං තාව එත්තකං චතුවීසති සතසහස්සානි අග්ඝති. ඡත්තපිණ්ඩියං පන මණිචූළා මණි මුත්තාහාරෙ මණි අඞ්කුසෙ හත්ථිනො කණ්ඨෙ වෙඨනමුත්තාහාරා කුම්භෙ මණීති ඉමානි ඡ අනග්ඝානි හත්ථි අනග්ඝො[2] එවාති හත්ථිනා සද්ධිං සත්ත අනග්ඝානි, තානි සබ්බානි බ්‍රාහ්මණානං අදාසි. තථා හත්ථිනො පරිචාරිකානි පඤ්ච කුලසතානි හත්ථි මෙණ්ඩ හත්ථිගොපකෙහි. සහ දානෙන පනස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව භූමිකම්පාදයො අහෙසුං. තෙන වුත්තං :-

1. චින්තෙසි. 2. අනග්ඝානි.

“පුනාපරං දදන්තස්ස සබ්බසෙතං ගජුත්තමං,
තදාපි පඨවී කම්පි සිනෙරුවනවටංසකා”ති.

ජාතකෙපි වුත්තං :-

“තදාසි යං භිංසනකං තදාසි ලොමහංසනං,
හත්ථිනාගෙ පදින්නම්හි මෙදිනී සම්පකම්පථා”ති. a

තස්ස නාගස්ස දානෙනාති ඡහි අනග්ඝෙහි සද්ධිං චතුවීසති සතසහස්සග්ඝනික අලඞ්කාරභණ්ඩසහිතස්ස තස්ස මඞ්ගලහත්ථිස්ස පරිච්චාගෙන; **සිවයොති** සිවිරාජකුමාරා චෙව සිවිරට්ඨවාසිනො ච; “සිවයො”ති ච දෙසනාසීසමෙතං. තත්ථ හි අමච්චා පාරිසජ්ජා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමජානපදා නාගරා ච සකලරට්ඨවාසිනො ච සඤ්ජයමහාරාජං ඵුසතිදෙවිං මද්දිදෙවිඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බෙ එව කුද්ධාති දෙවතා වත්තනෙන බොධිසත්තස්ස **කුද්ධා; සමාගතාති** සන්නිපතිතා; තෙ කිර බ්‍රාහ්මණා හත්ථිං ලභිත්වා තං අභිරුහිත්වා මහාද්වාරෙන පවිසිත්වා නගරමජ්ඣෙන පායිංසු. මහාජනෙන ච අම්භො බ්‍රාහ්මණා අම්හාකං හත්ථී කුතො අභිරූළ්හාති වුත්තෙ වෙස්සන්තර මහාරාජෙන නො හත්ථී දින්නො, කෙ තුම්හෙති හත්ථවිකාරාදීහි ඝට්ටෙන්තා අගමංසු, අථ අමච්චෙ ආදිං කත්වා මහාජනා රාජද්වාරෙ සන්නිපතිත්වා රඤ්ඤො නාම බ්‍රාහ්මණානං ධනං වා ධඤ්ඤං වා ඛෙත්තං වා වත්ථුං වා දාසිදාසපරිවාරකං වා දාතබ්බං සියා, කථං හි නාමායං වෙස්සන්තරමහාරාජා රජ්ජාරහං මඞ්ගලහත්ථිං දස්සති, න ඉදානි එවං රජ්ජං විනාසෙතුං දස්සාමාති උජ්ඣායිත්වා සඤ්ජයස්ස මහාරාජස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා තෙන අනුනයමානා අනනුයන්තා අගමංසු. කෙවලං පන :-

“මා තං දණ්ඩෙන සාතෙථ න හි සො බන්ධනාරහො,
පබ්බාජෙහි ච තං රට්ඨා වඞ්කෙ වසතු පබ්බතෙ”ති. a

වදිංසු. තෙන වුත්තං :-

“පබ්බාජෙසුං සකා රට්ඨා වඞ්කං ගච්ඡතු පබ්බත”න්ති

තත්ථ **පබ්බාජෙසුන්ති** රජ්ජතො බහි වාසත්ථාය උස්සුක්කමකංසු; රාජාපි මහා ඛො අයං පටිපක්ඛො[1] හන්ද මම පුත්තො කතිපාහං රජ්ජතො බහි වසතූති චින්තෙත්වා :-

“එසො වෙ සිවීනං ඡන්දො ඡන්දං නප්පනුදාමසෙ,
ඉමං සො වසතු රත්තිං කාමෙ ච පරිභුඤ්ජතු.
තතො රත්‍යා ව්‍යවසානෙ සූරියස්සුග්ගමනං පති,
සමග්ගා සිවයො හුත්වා රට්ඨා පබ්බාජයන්තු න”න්ති. a

---

1. පච්පක්ඛා. a. වෙස්සන්තරජාතක.

වත්වා පුත්තස්ස සන්තිකෙ කත්තාරං පෙසෙසි ඉමං පවත්තිං මම පුත්තස්ස ආරොචෙහීති. සො තථා අකාසි. මහාසත්තොපි තං සුත්වා–

"කිස්මිං මෙ සිවයො කුද්ධා යො න[1] පස්සාමි දුක්කටං,
තං මෙ කත්තෙ වියාචික්ඛ කස්මා පබ්බාජයන්ති ම"න්ති?a

කාරණං පුච්ඡි. තෙන–තුම්හාකං හත්ථිදානෙනාති වුත්තෙ සොමනස්සප්පත්තො හුත්වා–

"හදයං චක්ඛුමහං දජ්ජං කිමෙම බාහිරකං ධනං,
හිරඤ්ඤං වා සුවණ්ණං වා මුත්තා වෙළුරියා මණී.

දක්ඛිණං වා මහං [2]බාහුං දිස්වා යාචකමාගතෙ,
දදෙය්‍යං න විකම්පෙය්‍යං දානෙ මෙ රමතෙ මනො.

කාමං මං සිවයො සබ්බෙ පබ්බාජෙන්තු හනන්තු වා,
නෙව දානා විරමිස්සං කාමං ඡින්දන්තු සත්තධා"තිa

වත්වා නාගරා මෙ එකදිවසං දානං දාතුං ඔකාසං දෙන්තු, සෙව දානං දත්වා තතියදිවසෙ ගමිස්සාමීති වත්වා කත්තාරං තෙසං සන්තිකං පෙසෙත්වා අහං සෙව සත්තසතකං නාම මහාදානං දස්සාමි, සත්ත හත්ථිසතානි සත්ත අස්සසතානි සත්ත රථසතානි සත්ත ඉත්ථිසතානි සත්ත දාසසතානි සත්ත දාසීසතානි සත්ත ධෙනුසතානි පටියාදෙථ, නානප්පකාරඤ්ච අන්නපානාදිසබ්බං දාතබ්බයුත්තකං උපට්ඨපෙථාති සබ්බකම්මිකං අමච්චං ආණාපෙත්වා එකකොව මද්දිදෙවියා වසනට්ඨානං ගන්ත්වා–භද්දෙ මද්දි අනුගාමිකනිධිං නිදහාමාති, සීලවන්තෙසු දදෙය්‍යාසීති තම්පි දානෙ නියොජෙත්වා තස්සා අත්තනො ගමනකාරණං ආචික්ඛිත්වා–අහං වනං වසනත්ථාය ගමිස්සාමි, ත්වං ඉධෙව අනුක්කණ්ඨිතා වසාහීති ආහ. සා නාහං මහාරාජ තුම්හෙහි විනා එකදිවසම්පි වසිස්සාමීති ආහ. දුතියදිවසෙ සත්තසතකං මහාදානං පවත්තෙසි. තස්ස සත්තසතකං දානං දෙන්තස්සෙව සායං අහොසි. අලඞ්කතරථෙන මාතුපිතූනං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා අහං සෙව ගමිස්සාමීති තෙ ආපුච්ඡිත්වා අකාමකානං තෙසං අස්සුමුඛානං රොදන්තානං යෙව වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තතො නික්ඛමිත්වා තං දිවසං අත්තනො නිවෙසනෙ වසිත්වා පුන දිවසෙ ගමිස්සාමීති පාසාදතො ඔතරි. මද්දිදෙවි සස්සු සසුරෙහි නානා නයෙහි යාචිත්වා නිවත්තියමානාපි තෙසම්පි වචනං අනාදියිත්වා තෙ වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සෙසිත්ථියො ඔලොකෙත්වා වෙ පුත්තෙ ආදාය වෙස්සන්තරස්ස පඨමතරං ගන්ත්වා රථෙ අට්ඨාසි. මහාපුරිසො රථං අභිරුහිත්වා රථෙ ඨිතො මහාජනං ආපුච්ඡිත්වා අප්පමත්තා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොථාති ඔවාදමස්ස දත්වා නගරතො නික්ඛමි. බොධිසත්තස්ස මාතා පුත්තො මෙ දානවිත්තකො දානං දෙතූති ආභරණෙහි සද්ධිං සත්ත රතනපූරානි සකටානි උභොසු පස්සෙසු

1. ජාතකට්ඨකථා-නාහං 2. ජාතකට්ඨකථා-අදක්ඛිණංවාපහං, a වෙස්සන්තරජාතක,

පෙසෙසි. සොපි අත්තනො කායාරුළ්හමෙව ආභරණභණ්ඩං සම්පත්තයාචකානං අට්ඨාරස වාරෙ දත්වා සෙසං සබ්බමදාසි. නගරා නික්ඛමිත්වාව නිවත්තිත්වා ඔලොකෙතුකාමො අහොසි. අථස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන රථප්පමාණෙ ඨානෙ මහාපඨවී භිජ්ජිත්වා පරිවත්තිත්වා රථං නගරාභිමුඛං අකාසි. සො මාතාපිතූනං වසනට්ඨානං ඔලොකෙසි. තෙන කාරුඤ්ඤෙන පඨවීකම්පො අහොසි. *තෙන වුත්තං: **තෙසං නිච්ඡුභමානාන**න්ති ආදි. තත්ථ **නිච්ඡුභමානාන**න්ති තෙසු සිවීසු නික්කඩ්ඪන්තෙසු පබ්බාජෙන්තෙසූති අත්ථො; තෙසං වා නික්ඛමන්තානං; **මහාදානං පවත්තෙතු**න්ති සත්තසතක මහාදානං දාතුං; **අයාචිස්ස**න්ති යාචිං; **ආසාවසිත්වා**ති ඝොසාපෙත්වා; **නණ්ඩාභෙරී**න්ති යුගලමහාභෙරිං; **දදාමහ**න්ති දදාමි අහං; **අථෙත්ථා**,ති අථෙවං දානෙ දීයමානෙ එතස්මිං දානග්ගෙ; **තුමුලො**ති එකකොලාහලීභූතො; **භෙරවො**ති භයාවහො; මහාසත්තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙසං සො භයං ජනෙති, තස්ස භයජනනාකාරං දස්සෙතුං **දානෙන ම**න්ති ආදි වුත්තං. ඉමං වෙස්සන්තරමහාරාජං දානෙන හෙතුනා සිවයො රට්ඨතො නීහරන්ති පබ්බාජෙන්ති. තථාපි පුන එවරූපං දානං දෙති අයන්ති. ඉදානි තං දානං දස්සෙතුං **හත්ථි**න්ති ගාථමාහ. තත්ථ ගවන්ති ධෙනුං; **චතුවාහිං රථං දත්වා**ති වහන්තීති=වාහිනො, අස්සා; චතුරො ආජඤ්ඤසින්ධවෙ රථඤ්ච බ්‍රාහ්මණානං දත්වාති අත්ථො; මහාසත්තො හි තථා නගරතො නික්ඛමන්තො සහජාතෙ සට්ඨී සහස්සෙ අමච්චෙ ච සෙසජනඤ්ච අස්සුපුණ්ණමුඛං අනුබන්ධන්තං[1] නිවත්තෙත්වා රථං පාජෙන්තො මද්දිං ආහ: සචෙ භද්දෙ පච්ඡතො යාචකා ආගච්ඡන්ති උපධාරෙය්‍යාසීති. සා ඔලොකෙන්තී නිසීදි, අථස්ස සත්තසතකමහාදානං ගමනකාලෙ කතදානඤ්ච සම්පාපුණිතුං අසක්කොන්තා චත්තාරො බ්‍රාහ්මණා ආගන්ත්වා වෙස්සන්තරො කුහින්ති පුච්ඡිත්වා දානං දත්වා රථෙන ගතොති වුත්තෙ අස්සෙ යාචිස්සාමාති අනුබන්ධිංසු. මද්දී තෙ ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා යාචකා දෙවාති ආරොචෙසි. මහාසත්තො රථං ඨපෙසි, තෙ ආගන්ත්වා අස්සෙ යාචිංසු. මහාසත්තො අස්සෙ අදාසි. තෙ තෙ ගහෙත්වා ගතා. අස්සෙසු පන දින්නෙසු රථධුරං ආකාසෙ යෙව අට්ඨාසි. අථ චත්තාරො දෙවපුත්තා රොහිත මිගවණ්ණෙනාගන්ත්වා රථධුරං සම්පටිච්ඡිත්වා අගමංසු. මහාසත්තො තෙසං දෙවපුත්තභාවං ඤත්වා:–

"ඉංඝ මද්දි නිසාමෙහි චිත්තරූපංව දිස්සති,
මිගා රොහිතවණ්ණෙන දක්ඛිණස්සා වහන්ති මං"ති

මද්දියා ආහ. තත්ථ **චිත්තරූපංවා**ති අච්ඡරියරූපං විය; **දක්ඛිණස්සා**ති සුසික්ඛිත අස්සා විය **මං වහන්ති**. අථ නං එවං ගච්ඡන්තං අපරො බ්‍රාහ්මණො ආගන්ත්වා රථං යාචි. මහාසත්තො පුත්තදාරං ඔතාරෙත්වා රථං අදාසි. රථෙ දින්නෙ දෙවපුත්තා අන්තරධායිංසු.

---

1. අනුබන්ධං.

තතො පට්ඨාය පන සබ්බෙ පත්තිකාව අගමංසු. අථ මහාසත්තො මද්දි ත්වං කණ්හාජිනං ගණ්හාහි අහං ජාලිකුමාරං ගණ්හාමීති උභොපි ච දාරකෙ අඞ්කෙනාදාය අඤ්ඤමඤ්ඤං පියසල්ලාපා පටිපථං ආගච්ඡන්තෙ මනුස්සෙ වඞ්කපබ්බතස්ස මග්ගං පුච්ඡන්තා සයමෙව ඔනතෙසු ඵලරුක්ඛෙසු ඵලානි දාරකානං දදන්තා අත්ථකාමාහි දෙවතාහි මග්ගස්ස සංඛිපිතත්තා තදහෙව චෙතිරට්ඨං සම්පාපුණිංසු. තෙන වුත්තං: **චතුවාහිං රථං දත්වා**ති ආදි. තත්ථ **ඨත්වා චාතුම්මහාපථෙ**ති අත්තනො ගමනමග්ගෙන පස්සතො ආගතෙන තෙන බ්‍රාහ්මණෙන ආගතමග්ගෙන ච විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානත්තා චතුක්කසඞ්ඛාතෙ චාතුම්මහාපථෙ ඨත්වා තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස රථං දත්වා; **එකාකියො**ති අමච්චසෙවකාදි සහායාභාවෙන එකකො; තෙනෙවාහ: **අදුතියො**ති මද්දිදෙවිං **නාදබ්‍රවී**ති මද්දිදෙවිං ඉදං අභාසි; පදුමං විය පුණ්ඩරීකං විය කණ්හාජිනං අග්ගහෙසි. **අභිජාතා**ති ජාතිසම්පන්නා; **විසමසම**න්ති විසමං සමඤ්ච භූමිප්පදෙසං; **එන්තී**ති ආගච්ඡන්ති; **අනුමග්ගෙ පටිපථෙ**ති අනුපථෙ වා පටිපථෙ වාති වාසද්දස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො; **කරුණ**න්ති භාවනපුංසකනිද්දෙසො කාරුණායිතත්තන්ති අත්ථො. **දුක්ඛං තෙ පටිවෙදෙන්තී**ති ඉමෙ එවං සුඛුමාලා පදසා ගච්ඡන්ති "දූරෙව ඉතො වඞ්කපබ්බතො"ති තෙ තදූ අමෙහසු කාරුඤ්ඤවසෙන අත්තනා දුක්ඛං පටිලභන්ති තථා අත්තතො උප්පන්නං දුක්ඛං පටිවෙදෙන්ති වාති අත්ථො; **පවනෙ**ති මහාවනෙ; **ඵලිනෙ**ති ඵලවනෙ; **උබ්බිද්ධා**ති උද්ධං උග්ගතා උච්චා උපගච්ඡන්ති; **දාරකෙ**ති යථා ඵලානි දාරකානං හත්ථූපගය්හකානි හොන්ති; එවං රුක්ඛා සයමෙව සාඛාහි ඔනමිත්වා දාරකෙ උපෙන්ති; **අච්ඡරිය**න්ති අච්ඡරායොග්ගං අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තං; අභූතපුබ්බං භූතන්ති=**අබ්භුතං**; ලොමහංසනසමත්ථතාය **ලොමහංසනං**; **සාධුකාර**න්ති සාධුකාරං; අයමෙව වා පාඨො. ඉත්ථිරතනභාවෙන සබ්බෙහි අඞ්ගෙහි අවයවෙහි සොභතීති **සබ්බඞ්ගසොභනා**; **අච්ඡෙරං වතා**ති අච්ඡරියං වත; **වෙස්සන්තරස්ස තෙජෙනා**ති වෙස්සන්තරස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන; **සංඛිපිංසු පථං යක්ඛා**ති දෙවතා මහාසත්තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙන චොදිතා තං මග්ගං පරික්ඛයං පාපෙසුං අප්පකං අකංසු. තම්පන දාරකෙසු කරුණාය කතං වියාති කත්වා වුත්තං. **අනුකම්පාය දාරකෙ**ති ජෙතුත්තරනගරතො හි සුවණ්ණගිරිතාලො නාම පබ්බතො පඤ්චයොජනානි, තතො කොන්තිමාරා නාම නදී පඤ්චයොජනානි, තතො අඤ්ජනගිරි[1] නාම පබ්බතො පඤ්චයොජනානි තතො බ්‍රාහ්මණගාමො නාම පඤ්චයොජනානි තතො මාතුලනගරං දසයොජනානි. ඉති තං රට්ඨං ජෙතුත්තරනගරතො තිංසයොජනානි හොන්ති. දෙවතා බොධිසත්තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙන චොදිතා මග්ගං පරික්ඛයං පාපෙසුං. තං සබ්බං එකාහෙනෙව අතික්කමිංසු. තෙන වුත්තං: **නික්ඛන්ත**

---

1. මඅරඤ්ඤගිරි.

දිවසෙ යෙව චෙතිරට්ඨමුපාගමුන්ති. එවං මහාසත්තො සායණ්හසමයං චෙතිරට්ඨෙ මාතුලනගරං පත්වා තස්ස නගරස්ස ද්වාරසමීපෙ සාලාය නිසීදි. අථස්ස මද්දීදෙවී පාදෙසු රජං පුඤ්ඡිත්වා පාදෙ සම්බාහිත්වා වෙස්සන්තරස්ස ආගතභාවං ජානාපෙස්සාමීති සාලතො නික්ඛමිත්වා තස්ස චක්ඛුපථෙ සාලද්වාරෙ අට්ඨාසි. නගරං පවිසන්තියො ච නික්ඛමන්තියො ච ඉත්ථියො තං දිස්වා පරිවාරෙසුං. මහාජනො තඤ්ච වෙස්සන්තරඤ්ච පුත්තෙන චස්ස තථා ආගතෙ දිස්වා රඤ්ඤො ආචික්ඛි, සට්ඨිසහස්සා රාජානො රොදන්තා පරිදෙවන්තා තස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා මග්ගපරිස්සමං විනොදෙත්වා තථා ආගමනකාරණං පුච්ඡිංසු. මහාසත්තො හත්ථිදානං ආදිං කත්වා සබ්බං කථෙසි. තං සුත්වා තෙ අත්තනො රජ්ජෙන නිමන්තයිංසු. මහාපුරිසො මයා තුම්හාකං රජ්ජං පටිග්ගහිත මෙව හොතු, රාජා පන මං රට්ඨා පබ්බාජෙති. තස්මා වඞ්කපබ්බතමෙව ගමිස්සාමීති වත්වා තෙහි නානප්පකාරං තත්ථ වාසං යාචියමානොපි තං අනලංකරිත්වා තෙහි ගහිතාරක්ඛො තං රත්තිං සාලාය මෙව වසිත්වා පුන දිවසෙ පාතොව නානග්ගරසභොජනං භුඤ්ජිත්වා තෙහි පරිවුතො නික්ඛමිත්වා පණ්ණරසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා වනද්වාරෙ ඨත්වා තෙ නිවත්තෙත්වා පුරතො **පණ්ණරසයොජන** මග්ගං තෙහි ආචික්ඛිත නියාමෙනෙව අගමාසි. තෙන වුත්තං:-

"සට්ඨිරාජසහස්සානි තදා වසන්ති මාතුලෙ,
සබ්බෙ පඤ්ජලිකා හුත්වා රොදමානා උපාගමුං.

තත්ථ වත්තෙත්වා සල්ලාපං චෙතෙහි චෙතපුත්තෙහි,
තෙ තතො නික්ඛමිත්වාන වඞ්ක මගමුං පබ්බත"න්ති.

තත්ථ වත්තෙත්වා සල්ලාපන්ති තත්ථ තෙහි රාජූහි සමාගමෙහි සද්ධිං පටිසම්මොදමානා කථං පවත්තෙත්වා; **චෙතපුත්තෙහී**ති චෙතරාජපුත්තෙහි; **තෙ තතො නික්ඛමිත්වානා**ති තෙ රාජානො තතො වනද්වාරට්ඨානෙ නිවත්තෙත්වා; **වඞ්කං අගමුං පබ්බත**න්ති අමෙහ වත්තාරො ජනා වඞ්ක පබ්බතං උද්දිස්ස අගමම්හා, අථ මහාසත්තො තෙහි ආචික්ඛිත මග්ගෙන ගච්ඡන්තො ගන්ධමාදන පබ්බතං පත්වා තං දිවසං තත්ථ වසිත්වා තතො උත්තරදිසාභිමුඛො වෙපුල්ලපබ්බතපාදෙන ගන්ත්වා කෙතුමතී නදීතීරෙ නිසීදිත්වා වනචරකෙන දින්නං මධුමංසං ඛාදිත්වා තස්ස සුවණ්ණසූචිං දත්වා නහාත්වා පිවිත්වා පටිප්පස්සද්ධ දරථො නදිං උත්තරිත්වා සානුපබ්බත සිඛරෙ ඨිතස්ස නිග්‍රොධස්ස මූලෙ ථොකං නිසීදිත්වා උට්ඨාය ගච්ඡන්තො නාලික පබ්බතං පරිහරන්තො මුචලින්දසරං ගන්ත්වා සරතීරෙන පුබ්බුත්තරකණ්ණං පත්වා එකපදිකමග්ගෙනෙව වනඝටං පවිසිත්වා තං අතික්කමම ගිරිවිදුග්ගානං නදී පභවානං පුරතො චතුරස්සපොක්ඛරණිං පාපුණි. තස්මිං ඛණෙ සක්කො

ආවජ්ජන්තො-මහාසත්තො හිමවන්තං පවිට්ඨො, වසනට්ඨානං ලද්ධුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා විස්සකම්මං පෙසෙසි: ගච්ඡ වඞ්කපබ්බතකුච්ඡිම්හි රමණීයෙ ඨානෙ අස්සමපදං මාපෙහීති. සො තත්ථ ද්වෙ පණ්ණසාලා ද්වෙ චඞ්කමෙ ද්වෙ ච රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි මාපෙත්වා තෙසු තෙසු ඨානෙසු නානාපුප්ඵවිචිත්තෙ රුක්ඛපුප්ඵගච්ඡෙ කදලිවනාදීනි ච දස්සෙත්වා සබ්බෙ පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ පටියාදෙත්වා යෙ කෙචි පබ්බජිතුකාමා ගණ්හන්තූති අක්ඛරානි ලිඛිත්වා අමනුස්සෙ ච භෙරවසද්දෙ මිගපක්ඛිනො ච පටික්කමාපෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. මහාසත්තො එකපදිකමග්ගං දිස්වා පබ්බජිතානං වසනට්ඨානං භවිස්සතීති මද්දිං ච පුත්තෙ ච තත්ථෙව ඨපෙත්වා අස්සමපදං පවිසිත්වා අක්ඛරානි ඔලොකෙත්වා සක්කෙන දින්නොස්මීති පණ්ණසාලද්වාරං විවරිත්වා පවිට්ඨො ඛග්ගඤ්ච ධනුඤ්ච අපනෙත්වා සාටකෙ ඔමුඤ්චිත්වා ඉසිවෙසං ගහෙත්වා කත්තරදණ්ඩං ආදාය නික්ඛමිත්වා පච්චෙකබුද්ධසදිසෙන උපසමෙන දාරකානං සන්තිකං අගමාසි. මද්දිදෙවීපි මහාසත්තං දිස්වා පාදෙසු පතිත්වා රොදිත්වා තෙනෙව සද්ධිං අස්සමං පවිසිත්වා අත්තනො පණ්ණසාලං ගන්ත්වා ඉසිවෙසං ගණ්හි. පච්ඡා පුත්තෙපි තාපසකුමාරකෙ කරිංසු. බොධිසත්තො මද්දිං වරං යාචි "මයං ඉතො පට්ඨාය පබ්බජිතා නාම, ඉත්ථී ච නාම බ්‍රහ්මචරියස්ස මලං, මා දානි විකාලෙ මම සන්තිකං ආගච්ඡා"ති. සා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා මහාසත්තම්පි වරං යාචි "දෙව තුම්හෙ පුත්තෙ ගහෙත්වා ඉධෙව හොථ, අහං ඵලාඵලං ආහරිස්සාමී"ති. සා තතො පට්ඨාය අරඤ්ඤතො ඵලාඵලානි ආහරිත්වා තයො ජනෙ පටිජග්ගි. ඉති චත්තාරො ඛත්තියා පබ්බතකුච්ඡියං සත්තමාසමත්තං වසිංසු. තෙන වුත්තං: **ආමන්තයිත්වා දෙවින්දො, විස්සකම්මං මහිද්ධිකන්ති** ආදි.

තත්ථ **ආමන්තයිත්වා**ති පක්කොසාපෙත්වා; **මහිද්ධික**න්ති මහතියා දෙවිද්ධියා සමන්නාගතං; **අස්සමං සුකත**න්ති අස්සමපදං සුකතං කත්වා; **රම්මං** වෙස්සන්තරස්ස වසනානුච්ඡවිකං **පණ්ණසාලං**; **සුමාපයා**ති සුට්ඨු මාපය, "ආණාපෙසී"ති වචනසෙසො. **සුමාපයී**ති සම්මා මාපෙසි; **අසුඤ්ඤො**ති යථා සො අස්සමො අසුඤ්ඤො හොති එවං තස්ස අසුඤ්ඤභාවකරණෙන අසුඤ්ඤො හොමි; අසුඤ්ඤොති වා පාඨො. මම වසන්තෙනෙව අසුඤ්ඤො අස්සමෙ දාරකෙ අනුරක්ඛන්තො වසාමි තත්ථ තිට්ඨාමි. බොධිසත්තස්ස මෙත්තානුභාවෙන සමන්තා තියොජනෙ සබ්බෙ තිරච්ඡානාපි මෙත්තං පටිලභිංසු. එවං තෙසු තත්ථ වසන්තෙසු කාලිඞ්ගරට්ඨවාසී ජූජකො නාම බ්‍රාහ්මණො අමිත්තතාපනාය නාම භරියාය "නාහං තෙ නිච්චං ඛණ්ඩකොට්ටන උදකාහරණ යාගුභත්තපචනාදීනි කාතුං සක්කොමි, පරිචාරකං මෙ දාසං වා දාසිං වා ආනෙහී"ති වුත්තො කුතොහං තෙ භොති දුග්ගතො දාසං වා දාසිං වා ලභිස්සාමීති වත්වා තාය එව

වෙස්සන්තරො රාජා වඞ්කපබ්බතෙ වසති, තස්ස පුත්තෙ මය්හං පරිචාරකෙ යාචිත්වා ආනෙහීති වුත්තෙන කිලෙසවසෙන තස්සා පටිබද්ධචිත්තතාය තස්සා වචනං අතික්කමිතුං අසක්කොන්තො පාථෙය්‍යං පටියාදාපෙත්වා අනුක්කමෙන ජෙතුත්තරනගරං පත්වා කුහිං වෙස්සන්තරමහාරාජාති පුච්ඡි. මහාජනො ඉමෙසං යාචකානං අතිදානෙන අම්හාකං රාජා රට්ඨා පබ්බාජිතො, එවං අම්හාකං රාජානං නාසෙත්වා පුනපි ඉධෙව ආගච්ඡතීති ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහත්ථො උපක්කොසන්තො බ්‍රාහ්මණං අනුබන්ධි. සො දෙවතාවිග්ගහිතො හුත්වා තතො නික්ඛමිත්වා වඞ්කපබ්බතගාමිමග්ගං අභිරූළ්හො අනුක්කමෙන වනචාරං පත්වා මහාවනං අජ්ඣොගහෙත්වා මග්ගමූළ්හො හුත්වා විචරන්තො තෙහි රාජූහි බොධිසත්තස්ස ආරක්ඛණත්ථාය ඨපිතෙන චෙතපුත්තෙන සමාගච්ඡි. තෙන "කහං භො බ්‍රාහ්මණ! ගච්ඡසී"ති පුට්ඨො වෙස්සන්තරමහාරාජස්ස සන්තිකන්ති වුත්තෙන අද්ධා අයං බ්‍රාහ්මණො තස්ස පුත්තෙ වා දෙවිං වා යාචිතුං ගච්ඡතීති[1] චින්තෙත්වා මා ඛො ත්වං බ්‍රාහ්මණ තත්ථ ගච්ඡි, සචෙ ගච්ඡසි එත්ථෙව තෙ සීසං ඡින්දිත්වා මය්හං සුනඛානං ඝාසං කරිස්සාමීති තෙන සන්තජ්ජිතො මරණභයභීතො අහමස්ස පිතරා පෙසිතො දූතො තං ආනෙස්සාමීති ආගතොති මුසාවාදං අභාසි. තං සුත්වා චෙතපුත්තො හට්ඨතුට්ඨො බ්‍රාහ්මණස්ස සක්කාරසම්මානං කත්වා වඞ්කපබ්බතගාමිමග්ගං ආචික්ඛි. සො තතො පරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ අච්චුතෙන නාම තාපසෙන සද්ධිං සමාගන්ත්වා තම්පි මග්ගං පුච්ඡිත්වා තෙනාපි මග්ගෙ ආචික්ඛිතෙ තෙන ආචික්ඛිතසඤ්ඤාය මග්ගං ගච්ඡන්තො අනුක්කමෙන බොධිසත්තස්ස අස්සමපදට්ඨානසමීපං ගන්ත්වා මද්දිදෙවියා ඵලාඵලත්ථං ගතකාලෙ බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා උභො දාරකෙ යාචි. තෙන වුත්තං :–

"පවනෙ වසමානස්ස අද්ධිකො මං උපාගමි,
අයාචි පුත්තකෙ මය්හං ජාලිං කණ්හාජිනඤ්චුභො"ති.

එවං බ්‍රාහ්මණෙන දාරකෙසු යාචිතෙසු මහාසත්තො චිරස්සං වත මෙ යාචකො අධිගතො[2], අජ්ජාහං අනවසෙසතො දානපාරමිං පරිපූරෙස්සාමීති අධිප්පායෙන සොමනස්සජාතො පසාරිතහත්ථෙ සහස්සත්ථවිකං ඨපෙන්තො විය බ්‍රාහ්මණස්ස චිත්තං පරිතොසෙන්තො සකලඤ්ච තං පබ්බතකුච්ඡිං උන්නාදෙන්තො දදාමි තව මය්හං පුත්තකෙ, අපි ච මද්දිදෙවී පන පාතොව ඵලාඵලත්ථාය වනං ගන්ත්වා සායං ආගමිස්සති, තාය ආගතාය තෙ පුත්තකෙ දස්සෙත්වා ත්වඤ්ච මූලඵලාඵලං ඛාදිත්වා එකරත්තිං වසිත්වා විගතපරිස්සමො පාතොව ගමිස්සසීති ආහ, බ්‍රාහ්මණො කාමං වෙස උළාරජ්ඣාසයතාය පුත්තකෙ දදාති, මාතා පන වච්ඡගිද්ධා ආගන්ත්වා දානස්ස අන්තරායම්පි කරෙය්‍ය, යන්නූනාහං ඉමං නිප්පීළෙත්වා දාරකෙ ගහෙත්වා අජ්ජෙව

1. සී. II & III. ඉච්ඡතීති.   2. සී. III. ආගතො.

ගවෙසෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා පුත්තා වෙ තෙ මය්හං දින්නා, කිංදානි මාතරං දස්සෙත්වා පෙසිතෙහි? දාරකෙ ගහෙත්වා අජ්ජෙව ගමිස්සාමීති ආහ. සචෙ ත්වං බ්‍රාහ්මණ! රාජපුත්තිං මාතරං දට්ඨුං න ඉච්ඡසි ඉමෙ දාරකෙ ගහෙත්වා ජෙතුත්තරනගරං ගච්ඡ, තත්‍ථ සඤ්ජයමහාරාජා දාරකෙ ගහෙත්වා මහන්තං තෙ ධනං දස්සති. තෙන දාසදාසියො ලභිස්සසි. සුඛඤ්ච ජීවිස්සසි. අඤ්ඤථා ඉමෙ සුඛුමාලා රාජදාරකා කිං තෙ වෙය්‍යාවච්චං කරිස්සන්තීති ආහ. බ්‍රාහ්මණො එවම්පි මයා න සක්කා කාතුං රාජදණ්ඩතො භායාමි, මය්හමෙව ගාමං නෙස්සාමීති ආහ. ඉමං තෙසං කථාසල්ලාපං සුත්වා දාරකා පිතා නො බො අම්හෙ බ්‍රාහ්මණස්ස දාතුකාමොති පක්කමිත්වා පොක්ඛරණිං ගන්ත්වා පදුමිනිගච්ඡෙ නිලීයිංසු. බ්‍රාහ්මණො තෙ අදිස්වාව ත්වං දාරකෙ දදාමීති වත්වා තෙ අපක්කමාපෙසි. එසො තෙ සාධුභාවොති ආහ, අථ මහාසත්තො සහසාව උට්ඨහිත්වා දාරකෙ ගවෙසන්තො පදුමිනිගච්ඡෙ නිලීනෙ දිස්වා එථ තාතා මා මය්හං දානපාරමියා අන්තරායං අකත්‍ථ, මම දානජ්ඣාසයං මත්‍ථකං පාපෙථ, අයඤ්ච බ්‍රාහ්මණො තුම්හෙ ගහෙත්වා තුම්හාකං අය්‍යකස්ස සඤ්ජයස්ස මහාරාජස්ස සන්තිකං ගමිස්සති, තත්‍ථ ජාලි ත්වං භුජිස්සො හොතුකාමො බ්‍රාහ්මණස්ස නික්ඛසහස්සං දත්වා භුජිස්සො භවෙය්‍යාසි කණ්හාජිනෙ ත්වං දාසසතං දාසිසතං හත්‍ථිසතං අස්සසතං උසභසතං නික්ඛසතන්ති සබ්බසතං දත්වා භුජිස්සා භවෙය්‍යාසීති කුමාරෙ අග්ඝාපෙත්වා සමස්සාසෙත්වා ගහෙත්වා අස්සමපදං ගන්ත්වා කමණ්ඩලුනා උදකං ගහෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස පච්චයං කත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස හත්‍ථෙ උදකං පාතෙත්වා අතිවිය පීතිසොමනස්සජාතො හුත්වා පථවිං උන්නාදෙන්තො විය පුත්තදානං අදාසි. ඉධාපි පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව පථවිකම්පාදයො අහෙසුං. තෙන වුත්තං:-

"යාචකං උපගතං දිස්වා හාසො මෙ උපපජ්ජථ,
උභො පුත්තෙ ගහෙත්වාන අදාසිං බ්‍රාහ්මණෙ තදා.
සකෙ පුත්තෙ චජන්තස්ස ජූජකෙ[1] බ්‍රාහ්මණෙ යදා,
තදාපි පථවී කම්පි සිනෙරුවනවටංසකා"ති.

අථ බ්‍රාහ්මණො දාරකෙ අගන්තුකාමෙ ලතාය හත්‍ථෙසු බන්ධිත්වා ආකඩ්ඪි. තෙසං බන්ධට්ඨානෙ ඡවිං ඡින්දිත්වා ලොහිතං පග්ඝරි. සො ලතා දණ්ඩෙන පහරන්තො ආකඩ්ඪති. තෙ පිතරං ඔලොකෙත්වා:

"අම්මා ච තාත නික්ඛන්තා ත්වඤ්ච නො තාත දස්සසි,
මා නො ත්වං තාත අදසි යාව අම්මාපි එති නො;
තදායං බ්‍රාහ්මණො කාමං වික්කිණාතු හනාතු වා"ති.[a]

වත්වා පුනපි අයං එවරූපො ඝොරදස්සනො කුරූරකම්මන්තො-

---

1. ආ. චරියාපිටකපාළි-යාචකෙ.   a. වෙස්සන්තරජාතක.

"මනුස්සො උදාහු යක්ඛො මංසලොහිතභොජනො,
ගාමා අරඤ්ඤං ආගම්ම ධනං තං තාත යාචති;
නීයමානෙ පිසාචෙන කින්නු තාත උදික්ඛසී"ති.a

ආදීනි වදන්තා පරිදෙවිංසු. තත්ථ ධනන්ති පුත්තධනං; ජූජකො දාරකෙ තථා පරිදෙවන්තෙයෙව පොථෙන්තොව ගහෙත්වා පක්කාමි. මහාසත්තස්ස දාරකානං සකරුණං පරිදෙවිතෙන තස්ස ච බ්‍රාහ්මණස්ස අකාරුඤ්ඤභාවෙන ච බලවසොකො උප්පජ්ජි, විප්පටිසාරො ච උදපාදි. සො තං ඛණඤ්ඤෙව බොධිසත්තානං පවෙණිං අනුස්සරි. සබ්බෙව හි බොධිසත්තා පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා බුද්ධා භවිස්සන්ති, අහම්පි තෙසං අබ්භන්තරො, පුත්තදානං ච මහාපරිච්චාගානං අඤ්ඤතරං, තස්මා වෙස්සන්තර දානං දත්වා පච්ඡානුතාපො න තෙ අනුච්ඡවිකොති අත්තානං පරිභාසෙත්වා දින්නකාලතො පට්ඨාය මම තෙ න කිඤ්චි හොන්තීති අත්තානං උපත්ථම්භෙත්වා දළ්හ සමාදානං අධිට්ඨාය පණ්ණසාලාද්වාරෙ පාසාණඵලකෙ කඤ්චන පටිමා විය නිසීදි. අථ මද්දිදෙවි අරඤ්ඤතො ඵලාඵලං ගහෙත්වා නිවත්තන්තී මා මහාසත්තස්ස දානන්තරායො හොතූති වාළමිගරූප ධරාහි දෙවතාහි උපරුද්ධමග්ගා තෙසු අපගතෙසු චිරෙන අස්සමං පත්වා අජ්ජ මෙ දුස්සුපිනං දිට්ඨං, දුන්නිමිත්තානි ච උප්පන්නානි, කින්නුඛො භවිස්සතීති චින්තෙන්තී අස්සමං පවිසිත්වා පුත්තකෙ අපස්සන්තී බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව! න ඛො අම්හාකං පුත්තකෙ පස්සාමි, කුහිං තෙ ගතාති ආහ. සො තුණ්හී අහොසි. සා පුත්තකෙ උපධාරෙන්තී තහිං තහිං උපධාවිත්වා ගවෙසන්තී අදිස්වා පුනපි ගන්ත්වා පුච්ඡි. බොධිසත්තො කක්ඛළකථාය නං පුත්තසොකං ජහාපෙස්සාමීති චින්තෙත්වා–

"නනු මද්දි වරාරොහා රාජපුත්ති යසස්සිනි,
පාතො ගතාසි උඤ්ඡාය කිමිදං සායමාගතා"ති.a

වත්වා තාය චිරායන්තකාරණෙ කථිතෙ පුනපි දාරකෙ සන්ධාය න කිඤ්චි ආහ. සා පුත්තසොකෙන තෙ උපධාරෙන්තී පුනපි වාත වෙගෙන වනානි විචරි, තාය එකරත්තියං විචරිතට්ඨානං පරි ගණ්හන්තං පණ්ණරසයොජනමත්තං අහොසි. අථ විභාතාය රත්තියා මහාසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ඨිතා දාරකානං අදස්ස නෙන බලවසොකාභිභූතා තස්ස පාදමූලෙ ඡින්නකදලී විය භූමියං විසඤ්ඤී හුත්වා පති. සො මතාති සඤ්ඤාය කම්පමානො උප්පන්න බලවසොකොපි සතිං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ජානිස්සාමීති තාව ජීවතීති සත්තමාසෙ කායසංසග්ගං අනාපන්නපුබ්බොපි අඤ්ඤස්ස අභා වෙන තස්සා සීසං උක්ඛිපිත්වා ඌරූසු ඨපෙත්වා උදකෙන පරිප්ඵො සිත්වා උරඤ්ච මුඛඤ්ච හදයඤ්ච පරිමජ්ජි. මද්දීපි ඛො ථොකං වීති

a. වෙස්සන්තරජාතක.

නාමෙත්වා සතිං පටිලභිත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා දෙව! දාරකා තෙ කුහිං ගතාති පුච්ඡි. සො ආහ දෙවි! එකස්ස මෙ බ්‍රාහ්මණස්ස මං යාචිත්වා ආගතස්ස දාසත්ථාය දින්නාති වත්වා තාය කස්මා දෙව! පුත්තෙ බ්‍රාහ්මණස්ස දත්වා මම සබ්බරත්තිං පරිදෙවිත්වා විචරන්තියා නාචික්ඛිත්ථ වුත්තෙ පඨමමෙව වුත්තෙ තව චිත්තෙ දුක්ඛං බහු භවිස්සති, ඉදානි පන සරීරදුක්ඛෙන තනුකං භවිස්සතීති වත්වා-

> “මං පස්ස මද්දි! මා පුත්තෙ මා බාළ්හං පරිදෙවසි,
> ලච්ඡාම පුත්තෙ ජීවන්තා අරොගා ච භවාමසෙ”ති[a].

සො සමස්සාසෙත්වා පුන-

> “පුත්තෙ පසුඤ්ච ධඤ්ඤඤ්ච යඤ්ච අඤ්ඤං ඝරෙ ධනං,
> දජ්ජා සප්පුරිසො දානං දිස්වා යාචකමාගතෙ;
> අනුමොදාහි මෙ මද්දී පුත්තකෙ දානමුත්තම”න්ති[a].

වත්වා අත්තනො පුත්තදානං තං අනුමොදාපෙසි. සාපි :-

> “අනුමොදාමි තෙ දෙව පුත්තකෙ දානමුත්තමං,
> දත්වා චිත්තං පසාදෙහි භිය්‍යො දානදදො භවා”ති[a].

වත්වා අනුමොදි. එවං තෙසු අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්මොදනීයං කථං කථෙන්තෙසු සක්කො චින්තෙසි: මහාපුරිසො හිය්‍යො ජූජකස්ස පඨවිං උන්නාදෙත්වා දාරකෙ අදාසි. ඉදානි තං කොචි හීනපුරිසො උපසංකමිත්වා මද්දිදෙවිං යාචිත්වා ගහෙත්වා ගච්ඡෙය්‍ය, තතො රාජා නිප්පච්චයො භවෙය්‍ය. හන්දාහං බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තං උපසංකමිත්වා මද්දිං යාචිත්වා පාරමී කූටං ගාහාපෙත්වා කස්සචි අවිස්සජ්ජියං කත්වා පුන තං තස්සෙව දත්වා ආගමිස්සාමීති. සො සූරියුග්ගමනවෙලායං බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තස්ස සන්තිකං අගමාසි. තං දිස්වා මහාපුරිසො අතිථි නො ආගතොති පීතිසොමනස්සජාතො තෙන සද්ධිං මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා බ්‍රාහ්මණ කෙනත්ථෙන ඉධාගතොසීති පුච්ඡි. අථ නං සක්කො මද්දිදෙවිං යාචි. තෙන වුත්තං :-

> “පුනදෙව සක්කො ඔරුය්හ හුත්වා බ්‍රාහ්මණ සන්නිභො,
> අයාචි මං මද්දිදෙවිං සීලවන්තිං පතිබ්බත”න්ති.

තත්ථ **පුනදෙවාති** දාරකෙ දින්නදිවසතො පච්ඡා එව; තදනන්තරමෙවාති අත්ථො. **ඔරුය්හාති** දෙවලොකතො ඔතරිත්වා; **බ්‍රාහ්මණසන්නිභොති** බ්‍රාහ්මණස්ස සමානවණ්ණො; අථ මහාසත්තො හිය්‍යො මෙ වෙපි දාරකෙ බ්‍රාහ්මණස්ස දින්නා, අහං හි අරඤ්ඤෙ එකකොව, කථං තෙ මද්දිං සීලවන්තිං පතිබ්බතං දස්සාමීති අවත්වා පසාරිත හත්ථෙ අනග්ඝරතනං ඨපෙන්තො විය අසජ්ජිත්වා අවජ්ඣිත්වා අනොලීනමානසො අජ්ජ මෙ දානපාරමී මත්ථකං පාපුණිස්සතීති හට්ඨතුට්ඨො ගිරිං උන්නාදෙන්තො විය-

---

a. වෙස්සන්තරජාතක.

"දදාමි න විකම්පාමි යං මං යාචසි බ්‍රාහ්මණ!
සන්තං නප්පතිගුය්හාමි දානෙ මෙ රමතී මනො"තිa.

වත්වා සිඝමෙව කමණ්ඩලුනා උදකං ආහරිත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ උදකං පාතෙත්වා භරියමදාසි. තෙන වුත්තං :-

"මද්දිං හත්ථෙ ගහෙත්වාන උදකඤ්ජලි පූරිය,
පසන්නමනසංකප්පො තස්ස මද්දිමදාසහ"න්ති.

තත්ථ **උදකඤ්ජලීති** උදකෙන අඤ්ජලිං; "උදක"න්ති ච කරණත්ථෙ පච්චත්තවචනං, උදකෙන තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අඤ්ජලිං පසාරිත හත්ථතලං පූරෙත්වාති අත්ථො. **පසන්නමනසඞ්කප්පොති** අද්ධා ඉමිනා පරිච්චාගෙන දානපාරමිං මත්ථකං පාපෙත්වා සම්මා සම්බොධිං අධිගමිස්සාමීති උප්පන්නසද්ධාපසාදෙන පසන්නචිත්තසංකප්පො තං ඛණඤ්ඤෙව හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරා සබ්බපාටිහාරියා පාතුරහෙසුං. ඉදානිස්ස න දූරෙ සම්මාසම්බොධීති දෙවගණා බ්‍රහ්මගණා අතිවිය පීතිසොමනස්සජාතා අහෙසුං. තෙන වුත්තං :-

"මද්දියා දීයමානාය ගගනෙ දෙවා පමොදිතා,
තදාපි පඨවී කම්පි සිනෙරු වනවටංසකා"ති.

තතො පන දීයමානාය මද්දියා දෙවියා රුන්නං වා දුම්මුඛං වා භාකුටිමත්තං වා නාහොසි. එවං වස්සා අහොසි: "යං දෙවො ඉච්ඡති තං කරෙතූ"ති.

"කොමාරියාහං[1] භරියා සාමිකො මම ඉස්සරො,
යස්සිච්ඡෙ තස්ස මං දජ්ජා විකිණෙය්‍ය හනෙය්‍ය වා"තිa.

ආහ. මහාපුරිසොපි අම්හො බ්‍රාහ්මණ! මද්දිතො මෙ සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සබ්බඤ්ඤුතඤාණමෙව පියතරං, ඉදං මෙ දානං සබ්බඤ්ඤුත ඤාණපටිවෙධස්ස පච්චයො හොතූති වත්වා අදාසි. තෙන වුත්තං :-

"ජාලිං කණ්හාජිනං ධීතං මද්දිදෙවිං පතිබ්බතං,
චජමානො න චින්තෙසිං බොධියායෙව කාරණා.

න මෙ දෙස්සා උභො පුත්තා මද්දිදෙවී න දෙස්සියා,
සබ්බඤ්ඤුතං පියං මය්හං තස්මා පියෙ අදාසහ"න්ති.

තත්ථ **චජමානො න චින්තෙසින්ති**, පරිච්චජන්තො සන්තාපවසෙන න චින්තෙසිං; විස්සට්ඨො හුත්වා පරිච්චජින්ති අත්ථො. එත්ථාහ: කස්මා පනායං මහාපුරිසො අත්තනො පුත්තදාරෙ ජාතිසම්පන්නෙන ඛත්තියෙ පරස්ස දාසභාවෙන පරිච්චජි න හි යෙසං කෙසඤ්චිපි භුජිස්සානං අභුජිස්සභාවකරණං සාධුධම්මොති? වුච්චතෙ- අනුධම්මභාවතො.

1. ජාතකට්ඨකථා-කොමාරියස්සාහං. a. වෙස්සන්තරජාතකෙ.

අයං හි බුද්ධකාරකො ධමෙමා අනුගතධමමතා යදිදං සබබසස අතත
නීයසස මමනති පරිගගහිත වතථුනො අනවසෙස පරිචචාගො, න හි
දෙයාධමම පටිගගාහක විකපපරහිතං දානපාරමිං පරිපූරෙතුං උසසුකක
මාපනනානං බොධිසතතානං මමනති පරිගගහිත වතථුං යාවතතකසස
යාවකසස න පරිචචජිතුං යුතතං පොරාණොපි චායමනුධමෙමා,
සබෙබසං හි බොධිසතතානං අයං ආචිණණ සමාචිණණ ධමෙමා
කුලවංසො කුලපපවෙණි යදිදං සබබසස පරිචචාගො. තතථ ච විසෙ
සතො පියතර වතථුපරිචචාගො, න හි කොචි බොධිසතතා වංසානුගත
රජජිසසරියාදි ධනපරිචචාගං අතතනො සීසනයනාදි අඞගපරිචචාගං
පියජීවිතපරිචචාගං කුලවංසපතිටඨාපක පියපුතතපරිචචාගං මනාප
චාරිනීපියභරියාපරිචචාගනති ඉමෙ පඤචමහාපරිචචාගෙ අපරිචච
ජිතවා බුද්ධා නාම භූතපුබබා අතථි. තථාහි මඞගලෙ භගවති
බොධිසතතභූතෙ බොධිපරියෙසනං චරමානෙ ච චරිමතතභාවතො
තතියෙ අතතභාවෙ සපුතතදාරෙ එකසමිං පබබතෙ වසනෙත ඛර
දාඨිකො නාම යකෙඛා මහාපුරිසසස දානජඣාසයතං සුතවා බ්‍රාහමණ
වණෙණන උපසඞකමිතවා මහාසතතං වෙ දාරකෙ යාචි, මහාසතතො
දදාමි බ්‍රාහමණසස පුතතකෙති හටඨපහටෙඨා උදකපරියනතං පඨවිං
කමෙපනෙතා චෙපි දාරකෙ අදාසි. යකෙඛා චඞකමනකොටියං
ආලමබනඵලකං නිසසාය ඨිතො මහාසතතසස පසසනතසෙසව
මූලාලකලාපං[1] විය තෙ දාරකෙ ඛාදි. අගගිජාලං විය ලොහිත
ධාරං උගගිරමානං යකඛසස මුඛං ඔලොකෙනතසස මහාපුරිසසස
'වඤෙචසි වත මං යකෙඛා'ති උපපජජනක චිතතුපපාදසස ඔකාසං
අදෙනතසස උපායකොසලලසස සුභාවිතතතා අතීත ධමමානං
අපපටිසනධියාභාවතො අනිචචාදිවසෙන සඞඛාරානං සුපරිමදදිත
භාවතො ච එවං ඉතරටඨිතිකෙන පභඞගුනා අසාරෙන
සඞඛාරකලාපෙන පූරිතා වත මෙ දානපාරමී මහනතං වත මෙ
අතථං සාධෙතවා ඉදං අධිගතනති සොමනසසමෙව උපපජජි. සො ඉදං
අනඤඤසාධාරණං තසමිං ඛණෙ අතතනො චිතතාචාරං ඤතවා
ඉමසස නිසසනෙදන අනාගතෙ ඉමිනාව නීහාරෙන සරීරතො
රසමියො නිකඛමනතූති පතථනමකාසි. තසස තං පතථනං නිසසාය
බුද්ධභූතසස සරීරපපභා නිචචමෙව දසසහසසිලොකධාතුං ඵරිතවා
අටඨාසීති. එවං අඤඤෙපි බොධිසතතා අතතනො පියතරං පුතත
දාරඤච පරිචචජිතවා සබබඤඤුතඤඤාණං පටිවිජඣිංසු. අපි ච යථා
නාම කොචි පුරිසො කසසචි සනතිකෙ ගාමං වා ජනපදං වා
කෙනියා ගහෙතවා කමමං කරොනෙතා අතතනො අනෙතවාසිකානං
වා පමාදෙන පූතිභූතං ධනං ධාරෙයා තමෙනං සො ගාහාපෙතවා
බනධනාගාරං පවෙසෙයා, තසස එවමසස: අහං ඛො ඉමසස රඤෙඤා
කමමං කරොනෙතා එතතකං නාම ධනං ධාරෙමි, තෙනාහං රඤඤා

1. සී. III මූලකලාපං.

බන්ධනාගාරෙ පවෙසිතො සචාහං ඉධෙව හොමි අත්තානං ච ජීයෙය්‍ය පුත්තදාර කම්මකර පොරිසා ච මෙ ජීවිකාපගතා මහන්තං අනය ව්‍යසනං ආපජ්ජෙය්‍යුං, යන්නූනාහං රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා අත්තනො පුත්තං වා කනිට්ඨභාතරං වා ඉධ ඨපෙත්වා නික්ඛමෙය්‍යං, එවාහං ඉතො බන්ධනතො විමුත්තො න චිරස්සෙව යථාමිත්තං යථාසන්දිට්ඨං ධනං සංහරිත්වා රඤ්ඤො දත්වා තම්පි බන්ධනතො මොචෙමි; අප්පමත්තො ච හුත්වා උට්ඨානබලෙන අත්තනො සබ්බසම්පත්තිං පටිපාකතිකං කරිස්සාමීති. සො තථා කරෙය්‍ය. එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං. තත්‍රිදං ඔපම්ම සංසන්දනං: රාජා විය කම්මං, බන්ධනාගාරො විය සංසාරො, රඤ්ඤො බන්ධනාගාරෙ ඨපිතපුරිසො විය කම්මවසෙන සංසාරචාරකෙ[1] ඨිතමහාපුරිසො, තස්ස බන්ධනාගාරෙ ඨිත පුරිසස්ස තත්ථ පුත්තස්ස වා භාතුනො වා පරාධීනභාව කරණෙන තෙසං අත්තනො ච දුක්ඛපමොචනං විය මහාපුරිසස්ස අත්තනො පුත්තාදිකෙ පරෙසං දත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤාණ පටිලාභෙන සබ්බසත්තානං වට්ටදුක්ඛපමොචනං, තස්ස විගතදුක්ඛස්ස තෙහි සද්ධිං යථාධිප්පෙත සම්පත්තියං පතිට්ඨානං විය මහාපුරිසස්ස අරහත්තමග්ගෙන අපගතවට්ටදුක්ඛස්ස බුද්ධභාවෙන දසබලාදිසබ්බඤ්ඤුත ඤාණසම්පත්ති සමන්නාගමො අත්තනො වචනකාරකානං විජ්ජත්තයාදි සම්පත්ති සමන්නාගමො චාති එවං අනවජ්ජසභාවො එවං මහාපුරිසානං පුත්තදාරපරිච්චාගො, එතෙනෙව නයෙන තෙසං අඞ්ගජීවිත පරිච්චාගෙ යා චොදනා සාපි විසොධිතාති වෙදිතබ්බාති, එවං පන මහාසත්තෙන මද්දිදෙවියා දින්නාය සක්කො අච්ඡරියබ්භුත චිත්තජාතො හුත්වා :–

"සබ්බෙ ජිතා තෙ පච්චූහා යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා,
නින්නාදිතා තෙ පඨවී සද්දො තෙ තිදිවං ගතො[a].

දුද්දදං දදමානානං දුක්කරං කම්ම කුබ්බතං,
අසන්තො නානුකුබ්බන්ති සතං ධම්මො දුරන්නයො[a].

තස්මා සතඤ්ච අසතං ච නානා හොති ඉතො ගති,
අසන්තො නිරයං යන්ති සන්තො සග්ගපරායණා"ති[a].

ආදිනා නයෙන මහාපුරිසස්ස දානානුමොදනවසෙන ථුතිං අකාසි. තත්ථ **පච්චූහා**ති පච්චත්ථිකා; **දිබ්බා**ති දිබ්බයසපටිබාහකා[2]; **මානුසා**ති මනුස්සයසපටිබාහකා; කෙ පන තෙති? මච්ඡරිය ධම්මා. තෙ **සබ්බෙ** පුත්තදාරං දෙන්තෙන මහාසත්තෙන ජිතාති දස්සෙති. **දුද්දදන්ති** පුත්තදාරාදි දුද්දදං; **දදමානානං** තමෙව **දුක්කරං** කුබ්බතං තුම්හාදිසානං කම්මං අඤ්ඤෙ අබොධිසත්තා නානුකුබ්බන්ති පගෙව **අසන්තො** මච්ඡරිනො, තස්මා **සතං ධම්මො දුරන්නයො** සාධූනං

1. II & III. සංසාරපචාරචාරකෙ. 2. ජාතකට්ඨකථා-දිබ්බස්සපටිබාහකා.
a. වෙස්සන්තරජාතක.

මහාබොධිසත්තානං පටිපත්තිධම්මො අඤ්ඤෙහි දුරනුගමො. එවං සක්කො මහාපුරිසස්ස අනුමොදනාවසෙන ථුතිං කත්වා මද්දිදෙවිං නිය්‍යාදෙන්තො :-

"දදාමි භො! තෙ භරියං මද්දිං සබ්බඞ්ගසොභිනිං,
ත්වඤ්ඤෙව මද්දියා ඡන්නො මද්දී ච පතිනො තවා"ති[a]

වත්වා තං මද්දිං පටිදත්වා දිබ්බත්තභාවෙන ජලන්තො තරුණසුරියො විය ආකාසෙ ඨත්වා අත්තානං ආවික්කරොන්තො :-

"සක්කොහමස්මි දෙවින්ද ආගතොස්මි තවන්තිකෙ,
වරං වරස්සු රාජිසි වරෙ අට්ඨ දදාමි තෙ"ති[a]

වත්වා වරෙහි නිමන්තෙසි. මහාසත්තොපි "පිතා මං පුනදෙව රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙතු, වජ්ඣප්පත්තං වධතො මොචෙය්‍යං, සබ්බසත්තානං අවස්සයො භවෙය්‍යං, පරදාරං න ගච්ඡෙය්‍යං, ඉත්ථීනං වසං න ගච්ඡෙය්‍යං, පුත්තො මෙ දීඝායුකො සියා[1] අන්නපානාදිදෙය්‍ය ධම්මො බහුකො සියා තඤ්ච අපරික්ඛයං පසන්නචිත්තො දදෙය්‍යං, එවං මහාදානානි පවත්තෙත්වා දෙවලොකං ගන්ත්වා තතො ඉධාගතො සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණෙය්‍ය"න්ති ඉමෙ අට්ඨ වරෙ යාචි. සක්කො න චිරස්සෙව පිතා සඤ්ජයමහාරාජා ඉධෙව ආගන්ත්වා තං ගහෙත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙස්සති, ඉතරෙ ච සබ්බෙ තෙ මනොරථා මත්ථකං පාපුණිස්සන්ති, මා චින්තයි, අප්පමත්තො හොහීති ඔවාදං දත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. බොධිසත්තො ච මද්දිදෙවී ච සම්මොදමානා සක්කදත්තියෙ අස්සමෙ වසිංසු. ජූජකොපි[2] කුමාරෙ ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ[3] දෙවතා ආරක්ඛමකංසු. දිවසෙ දිවසෙ එකා දෙවධීතා රත්තිභාගෙ ආගන්ත්වා මද්දිවණ්ණෙන කුමාරෙ පටිජග්ගි. සො දෙවතාවිග්ගහිතො හුත්වා කාලිඞ්ගරට්ඨං ගමිස්සාමීති අඩ්ඪමාසෙන ජෙතුත්තරනගරමෙව සම්පාපුණි. රාජා විනිච්ඡයෙ නිසින්නො බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං දාරකෙ රාජඞ්ගණෙන[4] ගච්ඡන්තෙ දිස්වා සඤ්ජානිත්වා බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං තෙ පක්කොසාපෙත්වා තං පවත්තිං සුත්වා බොධිසත්තෙන කථිතනියාමෙනෙව ධනං දත්වා කුමාරෙ නික්කිණිත්වා න්හාපෙත්වා භොජෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතෙ කත්වා රාජා දාරකං ඵුස්සතිදෙවී දාරිකං උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා බොධිසත්තස්ස රාජපුත්තියා ච පවත්තිං සුණිංසු. තං සුත්වා රාජා භූනහච්චං වත මයා කතන්ති සංවිග්ගමානසො තාවදෙව ද්වාදස අක්ඛොභිණී පරිමාණං සෙනං සන්නය්හිත්වා වඞ්කපබ්බතාභිමුඛො පායාසි සද්ධිං ඵුස්සතිදෙවියා චෙව දාරකෙහි ච. අනුක්කමෙන ගන්ත්වා පුත්තෙන ච සුණිසාය ච සමාගඤ්ඡි, වෙස්සන්තරො පියපුත්තෙ දිස්වා සොකං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තො විසඤ්ඤී හුත්වා තත්ථෙව පති. තථා

1. පුත්තාමද්දීච දීඝායුකාසියා.
2. ජූජකොපි.
3. ගච්ඡන්තො.
4. මු. රාජඞ්ගණෙ.
a. වෙස්සන්තරජාතක.

මද්දී මාතාපිතරො සහජාතා සට්ඨිසහස්සා ච අමච්චා. තං කාරුඤ්ඤං පස්සන්තෙසු එකොපි සභාවෙන[1] සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛි. සකලං අස්සමපදං යුගන්තවාතපහත පමද්දිතං විය සාලවනං අහොසි. සක්කො දෙවරාජා තෙසං විසඤ්ඤීභාවවිනොදනත්ථං පොක්ඛරවස්සං වස්සාපෙසි. තෙමෙතුකාමා තෙමෙන්ති, පොක්ඛරපත්තතොවස්සං විය විනිවත්තිත්වා උදකං ගච්ඡති. සබ්බෙ සඤ්ඤං පටිලභිංසු. තදා පථවිකම්පාදයො හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරා අච්ඡරියා පාතුරහෙසුං. තෙන වුත්තං :-

"පුත්තාපරං බ්‍රහාරඤ්ඤෙ මාතාපිතුසමාගමෙ,
කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තෙ සල්ලපන්තෙ සුඛදුක්ඛං.

හිරොත්තප්පෙන ගරුනා උභින්නං උපසංකමි,
තදාපි පථවී කම්පි සිනෙරු වනවටංසකා"ති.

තත්ථ **කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තෙ**ති මාතාපිතරො ආදිං කත්වා සබ්බස්මිං ආගතජනෙ කාරුඤ්ඤං පරිදෙවමානෙ; **සල්ලපන්තෙ සුඛදුක්ඛ**න්ති සුඛදුක්ඛං පුච්ඡිත්වා පටිසන්ථාරවසෙන අල්ලාප සල්ලාපං කරොන්තෙ; **හිරොත්තප්පෙන ගරුනා උභින්න**න්ති ඉමෙ සිවීනං වචනං ගහෙත්වා අදූසකං ධම්මෙ ඨිතං මං පබ්බාජයිංසූති චිත්තප්පකොපං අකත්වා උභොසු එතෙසු මාතාපිතූසු ධම්මගාරවසමුස්සිතෙන හිරොත්තප්පෙනෙව යථාරූපෙ **උපසඞ්කමි**; තෙන මෙ ධම්මතෙජෙන **තදාපි පථවී කම්පි**.

අථ සඤ්ජයමහාරාජා බොධිසත්තං ඛමාපෙත්වා රජ්ජං පටිච්ඡාපෙත්වා[2] තං ඛණඤ්ඤෙව කෙසමස්සුකම්මාදීනි කාරාපෙත්වා න්හාපෙත්වා සබ්බාභරණ[3]විභූසිතං දෙවරාජානමිව විරොචමානං සහ මද්දිදෙවියා රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිත්වා තාවදෙව ච තතො පට්ඨාය ද්වාදසඅක්ඛොභිණිපරිමාණාය චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය ච පුත්තං පරිවාරයිත්වා වඞ්කපබ්බතතො යාව ජෙතුත්තරනගරා සට්ඨියොජනමග්ගං අලඞ්කාරාපෙත්වා වීහි මාසෙහි සුඛෙනෙව නගරං පවෙසෙසි. මහාජනො උළාරං පීතිසොමනස්සං පටිසංවෙදෙසි. චෙළුක්ඛෙපාදයො පවත්තිංසු. නගරෙ ච නන්දිභෙරිං චරාපෙසුං, අන්තමසො බිළාරෙ උපාදාය සබ්බෙසං බන්ධනෙ ඨිතානං බන්ධනමොක්ඛො අහොසි. සො නගරං පවිට්ඨදිවසෙ එව පච්චූසකාලෙ චින්තෙසි: සෙව විභාතාය රත්තියා මමාගතභාවං සුත්වා යාචකා ආගමිස්සන්ති, තෙසාහං කිං දස්සාමීති. තස්මිං ඛණෙ සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො ආවජ්ජෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා රාජනිවෙසනස්ස පච්ඡිමවත්ථුඤ්ච පුරිමවත්ථුඤ්ච කටිප්පමාණං පූරෙන්තො ඝනමෙඝො විය සත්තරතනවස්සං වස්සාපෙසි. සකලනගරෙ ජන්නුප්පමාණං වස්සාපෙසීති. තෙන වුත්තං :-

---

1. සී. I & II. සකභාවෙන. 2. සී. I & II. දෙත්වා.
3. මු. සබ්බාභරණං.

"පුනාපරං බ්‍රහ්මාරඤ්ඤා නික්ඛමිත්වා සඤ්ඤාතිහි,
පවිසාමි පුරං රම්මං ජෙතුත්තරපුරුත්තමං.

රතනානි සත්ත වස්සිංසු මහාමෙඝො පවස්සථ.
තදාපි පථවී කම්පි සිනෙරු වනවටංසකා.

අචෙතනායං පථවී අවිඤ්ඤාය සුඛං දුඛං,
සාපි දානබලා මය්හං සත්තක්ඛත්තුං පකම්පථා"ති.

එවං සත්තරතනවස්සෙ වුට්ඨෙ[1] පුන දිවසෙ මහාසත්තො යෙසං කුලානං පුරිමපච්ඡිමවත්ථූසු වුට්ඨිත ධනං තෙසඤ්ඤෙව හොතූති දාපෙත්වා අවසෙසං ආහරාපෙත්වා අත්තනො ගෙහවත්ථුස්මිං ධනෙන සද්ධිං කොට්ඨාගාරෙසු ඔකිරාපෙත්වා මහාදානං පවත්තෙසි. **අචෙතනායං පථවීති** චෙතනාරහිතා අයං මහාභූතා පථවී; දෙවතා පන චෙතනාසහිතා. **අවිඤ්ඤාය සුඛං දුඛන්ති** අචෙතනත්තා එව[2] සුඛං දුක්ඛං අජානිත්වා; සතිපි සුඛදුක්ඛපච්චයසංයොගෙ තං නානුභවන්තී. **සාපි දානබලා මය්හන්ති** එවංභූතාපි සා මහාපථවී මම දානපුඤ්ඤානුභාවහෙතු **සත්තක්ඛත්තුං පකම්පථාති** අඩ්ඪවස්සිකකාලෙ හදයමංසාදීනිපි යාචකානං දදෙය්‍යන්ති දානජ්ඣාසයස්සුප්පාදෙ මඞ්ගලහත්ථිදානෙ පබ්බාජනකාලෙ පවත්තිත මහාදානෙ භරියාදානෙ වඞ්කපබ්බතෙ ඤාතිසමාගමෙ නගරං පවිට්ඨදිවසෙ රතනවස්සකාලෙති ඉමෙසු ඨානෙසු සත්තවාරං අකම්පිත්ථ; එකස්මිං යෙව අත්තභාවෙ සත්තක්ඛත්තුං මහාපථවිකම්පනාදිඅච්ඡරියපාතුභාවහෙතුභූතානි යාවතායුකං මහාදානානි පවත්තෙත්වා මහාසත්තො ආයුපරියොසානෙ තුසිතපුරෙ උප්පජ්ජි. තෙනාහ භගවා:-

"තතො වෙස්සන්තරො රාජා දානං දත්වාන ඛත්තියො,
කායස්ස භෙදා සප්පඤ්ඤො සග්ගං සො උපපජ්ජථා"ති[a].

තදා ජූජකො දෙවදත්තො අහොසි. අමිත්තතාපනා චිඤ්චමාණවිකා, චෙතපුත්තො ඡන්නො, අච්චුතතාපසො සාරිපුත්තො, සක්කො අනුරුද්ධො, මද්දී රාහුලමාතා, ජාලියකුමාරො රාහුලො, කණ්හාජිනා උප්පලවණ්ණා, මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි, සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා, වෙස්සන්තරො රාජා ලොකනාථොති.

ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා මහාසත්තෙ කුච්ඡිගතෙ මාතු දෙවසිකං ඡසත සහස්සානි විස්සජ්ජෙත්වා දානං දාතුකාමතාදොහළො, තථා දීයමානෙපි ධනස්ස පරික්ඛයාභාවො, ජාතක්ඛණෙයෙව හත්ථං පසාරෙත්වා දානං දස්සාමි අම්ම කිඤ්චීති වාචානිච්ඡරණං, චතුපඤ්චවස්සිකකාලෙ අත්තනො අලඞ්කාරස්ස ධාතීනං හත්ථගතස්ස පුන අග්ගහෙතුකාමතා,

---

1. මූ: උඩ්ඪෙ. 2. එවං. a. වෙස්සන්තරජාතක.

අට්ඨවස්සිකකාලෙ හදයමංසාදිකස්ස අත්තනො සරීරාවයවස්ස දාතුකාමතාති එවමාදිකා සත්තසතකතත්තුං මහාපඨවිකම්පනාදිඅනෙකච්ඡරිය පාතුභාවහෙතුභූතා ඉධ මහාපුරිසස්ස ගුණානුභාවාති වෙදිතබ්බා. තෙනෙතං වුච්චති :-

“එවං අච්ඡරියා චෙව අබ්භුතා ච මහෙසිනො-පෙ-.

තෙසු චිත්තප්පසාදෙපි දුක්ඛතො පරිමොචයෙ

පගෙවානුකිරියා තෙසං ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

වෙස්සන්තරචරියං නවමං.

---

1. 10.

දසමෙ-**යදා හොමි සසකො**ති අහං සාරිපුත්ත! බොධිපරියෙසනං චරමානො යදා සසපණ්ඩිතො හොමි. බොධිසත්තා හි කම්මවසිප්පත්තාපි තාදිසානං තිරච්ඡානානං අනුග්ගණ්හනත්ථං තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තන්ති; **පවනචාරකො**ති මහාවනචාරී; දබ්බාදිතිණානි රුක්ඛගච්ඡෙසු පණ්ණානි යං කිඤ්චි සාකං රුක්ඛතො පතිතඵලානි ච භක්ඛා එතස්සාති=**තිණපණ්ණසාකඵලභක්ඛො**; **පරහෙඨනවිවජ්ජිතො**ති පරපීළාවිරහිතො; **සුතපොතො චා**ති උද්දපොතො ච අහං **තදා**ති යදාහං සසකො හොමි තදා එතෙමක්කටාදයො තයො සහායෙ ඔවදාමි; **කිරියෙ කල්‍යාණපාපකෙ**ති කුසලෙ චෙව අකුසලෙ චෙව කම්මෙ; **පාපානී**ති අනුසාසනාකාරදස්සනං, තත්ථ **පාපානි පරිවජ්ජෙථා**ති පාණාතිපාතො මිච්ඡාදිට්ඨීති ඉමානි පාපානි පරිවජ්ජෙථ; **කල්‍යාණෙ අභිනිවිස්සථා**ති දානං සීලං-පෙ-දිට්ඨුජ්ජුකම්මන්ති ඉදං කල්‍යාණං, ඉමස්මිං කල්‍යාණෙ අත්තනො කායවාචාචිත්තානි අභිමුඛභාවෙන නිවිසථ; ඉමං කල්‍යාණපටිපත්තිං පටිපජ්ජථාති අත්ථො.

එවං මහාසත්තො තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තොපි ඤාණසම්පන්නතාය කල්‍යාණමිත්තො හුත්වා තෙසං තිණ්ණං ජනානං කාලෙන කාලං උපගතානං ඔවාදවසෙන ධම්මං දෙසෙසි. තෙ තස්ස ඔවාදං සම්පටිච්ඡිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං පවිසිත්වා වසන්ති. එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ බොධිසත්තො ආකාසං ඔලොකෙත්වා චන්දපාරිපූරිං දිස්වා උපොසථකම්මං කරොථාති ඔවදි. තෙනාහ :-

“උපොසථම්හි දිවසෙ චන්දං දිස්වාන පූරිතං,

එතෙසං තත්ථ ආචික්ඛිං දිවසො අජ්ජුපොසථො.

දානානි පටියාදෙථ දක්ඛිණෙය්‍යස්ස දාතවෙ,

දත්වා දානං දක්ඛිණෙය්‍යෙ උපවස්සථුපොසථ”න්ති.

තත්ථ-**චන්දං දිස්වාන පූරිතන්ති** ජුණ්හපක්ඛ චාතුද්දසියං ඊසකං අපරිපුණ්ණභාවෙන චන්දං න පරිපූරිතං දිස්වා තතො විභාතාය රත්තියා අරුණුග්ගමනවෙලායමේව **උපොසථම්හි දිවසෙ පණ්ණරසෙ එතෙසං** මක්කටාදීනං මය්හං සහායානං-**දිවසො අජ්ජුපොසථො**, තස්මා "දානාදීනි පටියාදෙථා"ති ආදිනා තත්ථ උපොසථදිවසෙ පටිපත්තිවිධානං **ආචික්ඛින්ති** යොජෙතබ්බං. තත්ථ **දානානීති** දෙය්‍යධම්මෙ; **පටියාදෙථාති** යථාසත්ති යථාබලං සජ්ජෙථ **දාතවෙති** දාතුං; **උපවසථාති** උපොසථකම්මං කරෙථ උපොසථසීලානි රක්ඛථ; සීලෙ පතිට්ඨාය දින්නදානං මහප්ඵලං හොති, තස්මා යාචකෙ සම්පත්තෙ තුම්හෙහි ඛාදිතබ්බාහාරතො දත්වා ඛාදෙය්‍යාථාති දස්සෙති. තෙ සාධූති බොධිසත්තස්ස ඔවාදං සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨහිංසු. තෙසු උද්දපොතො තාව ගොචරං පරියෙසිස්සාමීති නදීතීරං ගතො. අථෙකො බාලිසිකො සත්ත රොහිතමච්ඡෙ උද්ධරිත්වා වල්ලියා ආවුණිත්වා නදීතීරෙ වාලුකාය පටිච්ඡාදෙත්වා මච්ඡෙ ගණ්හන්තො නදියා අධොසොතං භස්සි. උද්දො මච්ඡගන්ධං ඝායිත්වා වාලුකං වියූහිත්වා මච්ඡෙ දිස්වා නීහරිත්වා අත්ථි නු ඛො එතෙසං සාමිකොති තික්ඛත්තුං ඝොසිත්වා සාමිකං අපස්සන්තො වල්ලියං ඩසිත්වා අත්තනො වසනගුම්බෙ ඨපෙත්වා වෙලායමෙව ඛාදිස්සාමීති අත්තනො සීලං ආවජ්ජෙන්තො නිපජ්ජි. සිගාලොපි ගොචරං පරියෙසන්තො එකස්ස ඛෙත්තගොපකස්ස කුටියං ද්වෙ මංසසූලානි එකං ගොධං එකඤ්ච දධිවාරකං දිස්වා අත්ථි නු ඛො එතස්ස සාමිකොති තික්ඛත්තුං ඝොසෙත්වා සාමිකං අදිස්වා දධිවාරකස්ස උග්ගහණරජ්ජුකං ගීවාය පවෙසෙත්වා මංසසූලෙ ච ගොධඤ්ච මුඛෙන ඩසිත්වා අත්තනො වසනගුම්බෙ ඨපෙත්වා වෙලායමෙව ඛාදිස්සාමීති අත්තනො සීලං ආවජ්ජෙන්තො නිපජ්ජි. මක්කටොපි වනසණ්ඩං පවිසිත්වා අම්බපිණ්ඩං ආහරිත්වා අත්තනො වසනගුම්බෙ ඨපෙත්වා වෙලායමෙව ඛාදිස්සාමීති අත්තනො සීලං ආවජ්ජෙන්තො නිපජ්ජි. තිණ්ණම්පි අහො ඉධ නූන යාචකො ආගච්ඡෙය්‍යාති[1] චිත්තං උප්පජ්ජි. තෙන වුත්තං :-

"තෙ මෙ සාධූති වත්වාන යථාසත්ති යථාබලං,
දානානි පටියාදෙත්වා දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසිසු"න්ති.

බොධිසත්තො පන වෙලායමෙව නික්ඛමිත්වා දබ්බාදි තිණානි ඛාදිස්සාමීති අත්තනො වසන ගුම්බෙයෙව නිසින්නො චින්තෙසි: මම සන්තිකං ආගතානං යාචකානං තිණානි ඛාදිතුං න සක්කා, තිලතණ්ඩුලාදයොපි මය්හං නත්ථි, සචෙ මෙ සන්තිකං යාචකො ආගමිස්සති, අහං තිණෙන යාපෙමි, අත්තනො සරීරමංසං දස්සාමීති. තෙනාහ භගවා :-

1. මූ. ආගච්ඡෙය්‍යාසීති.

"අහං නිසජ්ජ චින්තෙසිං දානං දක්ඛිණ නුච්ඡවං,
යදිහං ලභෙ දක්ඛිණෙය්‍යං කිං මෙ දානං භවිස්සති.

න මෙ අත්ථි තිලා මුග්ගා න මාසා තණ්ඩුලා ඝතං,
අහං තිණෙන යාපෙමි න සක්කා තිණ දාතවෙ.

යදි එති[1] දක්ඛිණෙය්‍යො භික්ඛාය මම සන්තිකෙ,
දජ්ජාහං සකමත්තානං නසො තුච්ඡො ගමිස්සතී"ති.

තත්ථ **දානං දක්ඛිණනුච්ඡවන්ති** දක්ඛිණභාවෙන අනුච්ඡවිකං දානං දක්ඛිණෙය්‍යස්ස දාතබ්බං දෙය්‍යධම්මං; **චින්තෙසිං යදිහං ලභෙති** යදි අහං කිඤ්චි දක්ඛිණෙය්‍යං අජ්ජ ලභෙය්‍යං; **කිං මෙ දානං භවිස්සතීති** කිං මම දාතබ්බං භවිස්සති; **න සක්කා තිණ දාතවෙති** යදි දක්ඛිණෙය්‍යස්ස දාතුං තිලමුග්ගාදිකං මය්හං නත්ථි, යං පන මම ආහාරභූතං තං න සක්කා තිණං දක්ඛිණෙය්‍යස්ස දාතුං; **දජ්ජාහං සකමත්තානන්ති** කිං වා මය්හං එතාය දෙය්‍යධම්මචින්තාය න නු ඉමමෙව මය්හං අනවජ්ජං අපරාධීනතාය සුලභං පරෙසඤ්ච පරිභොගාරහං සරීරං සචෙ කොචි දක්ඛිණෙය්‍යො මම සන්තිකං ආගච්ඡති තස්සිදං සකමත්තානං තස්ස දජ්ජාමහං; එවං සන්තෙ න සො තුච්ඡො මම සන්තිකං ආගතො අරිත්තහත්ථො හුත්වා ගමිස්සතීති. එවං මහාපුරිසස්ස යථාභූතසභාවං පරිවිතක්කෙන්තස්ස පරිවිතක්කානුභාවෙන සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො ආවජ්ජෙන්තො ඉමං කාරණං දිස්වා සසරාජං වීමංසිස්සාමීති පඨමං උද්දස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණවෙසෙන අට්ඨාසි. තෙන 'කිමත්ථං බ්‍රාහ්මණ ඨිතොසී'ති ච වුත්තෙන 'සචෙ කිඤ්චි ආහාරං ලභෙය්‍යං, උපොසථිකො හුත්වා සමණධම්මං කරෙය්‍ය'න්ති 'සො සාධූ'ති තෙ ආහාරං දස්සාමීති ආහ. තෙන වුත්තං:-

"සත්ත මෙ රොහිතා මච්ඡා උදකා ථලමුබ්භතා,
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අත්ථි එතං භුත්වා වනෙ වසා"ති.[a]

බ්‍රාහ්මණො පගෙව තාව හොතු, පච්ඡා ජානිස්සාමීති තථෙව සිගාලස්ස මක්කටස්ස ච සන්තිකං ගන්ත්වා තෙහිපි අත්තනො විජ්ජමානෙහි දෙය්‍යධම්මෙහි නිමන්තිතො පගෙව හොතු තාව පච්ඡා ජානිස්සාමීති ආහ. තෙන වුත්තං:-

"අස්ස[2] මෙ ඛෙත්තපාලස්ස රත්තිභත්තං අපාභතං,
මංස සූලා ච මෙ ගොධා එකඤ්ච දධිථාලකං;
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අත්ථි එතං භුත්වා වනෙ වසා"ති.[a]

"අම්බපක්කොදකං සීතං සීතච්ඡායං මනොරමං,
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අත්ථි එතං භුත්වා වනෙ වසා"ති.[a]

---

1. මු. යදිකොචි එති. 2 මු. දුස්ස. a. සසජාතක.

තත්ථ අස්සාති අමුස්ස; **රත්තිහත්තං අපාහතන්ති** රත්තිභොජනතො අපනීතං; **මංසසූලා ච මෙ ගොධාති** අඞ්ගාරපක්කාති ච මෙ මංසසූලාති එකඤ්ච ගොධං; **දධිථාලකන්ති** දධිවාරකො; **අථ බ්‍රාහ්මණො සසපණ්ඩිතස්ස සන්තිකං** ගතො, තෙනාපි කිමත්ථං ආගතොසීති වුත්තෙ තදෙවාහ. තෙන වුත්තං: **මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය** ආදි. **තත්ථ මම සඞ්කප්පමඤ්ඤායාති** පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං පරිවිතක්කං ජානිත්වා; **බ්‍රාහ්මණවණ්ණිනාති** බ්‍රාහ්මණරූපවතා අත්තභාවෙන; **ආසයන්ති** වසනගුම්බං; **සන්තුට්ඨොති** සමං සබ්බභාවෙනෙව[1] තුට්ඨො; **ඝාසහෙතූති** ආහාරහෙතු; **අදින්නපුබ්බන්ති** යෙහි කෙහිපි අබොධිසත්තෙහි අදින්නපුබ්බං; **දානවරංති** උත්තමං දානං; **අජ්ජ දස්සාමි තෙ අහන්ති** වත්වා තුවං **සීලගුණූපෙතො අයුත්තං තෙ පරහෙඨනන්ති** තං පාණාතිපාතතො අපනෙත්වා ඉදානි තස්ස පරිභොගයොග්ගං අත්තානං කත්වා දාතුං **එහි අග්ගිං පදීපෙහීති** ආදිමාහ. **තත්ථ අහං පචිස්සං අත්තානන්ති** තයා කතෙ අඞ්ගාරගබ්භෙ අහමෙව පතිත්වා අත්තානං පචිස්සං; **පක්කං ත්වං භක්ඛයිස්සසීති** තථා පන පක්කං ත්වං ඛාදිස්සසි; **නානා කට්ඨෙ සමානයීති** සො බ්‍රාහ්මණවෙසධාරී සක්කො නානා දාරූනි සමානෙන්තො විය අහොසි; **මහන්තං අකාසි චිතකං කත්වාන අඞ්ගාරගබ්භකන්ති** වීතච්චිකං විගතධූමං අඞ්ගාරගබ්භන්තරං සමන්තතො ජලමානං මම සරීරස්ස නිමුජ්ජනප්පහොනකං තං ඛණඤ්ඤෙව මහන්තං චිතකං අකාසි; සහසා ඉද්ධියා අභිනිම්මිණීති අධිප්පායො. **අග්ගිං තත්ථ පදීපෙසි යථා සො ඛිප්පං මහා භවෙති** තත්ථ සො අග්ගික්ඛන්ධො සීඝං මහන්තො යථා භවෙය්‍ය, තථා පදීපෙසි; **ඵොටෙත්වා රජගතෙ ගත්තෙති** සචෙ ලොමන්තරෙසු පාණකා අත්ථි තෙ මා මරිංසූති පංසුගතෙ මම ගත්තෙ තික්ඛත්තුං විධුනිත්වා; **එකමන්තං උපාවිසින්ති** න තාව කට්ඨානි ආදිත්තානීති තෙසං ආදිපනං උදික්ඛන්තො ථොකං එකමන්තං නිසීදිං; **යදා මහාකට්ඨපුඤ්ජො ආදිත්තො ධමධමායතීති** යදා පන සො දාරුරාසි සමන්තතො ආදිත්තො වායුවෙගසමුද්ධටානං ජාලසිඛානං වසෙන ධමධමායති එවං කරොති; **තදුප්පතිත්වා පපතිං මජ්ඣෙ ජාලසිඛන්තරෙති** තදා තස්මිං කාලෙ මම සරීරස්ස ඛාපනසමත්ථො අයං අඞ්ගාරරාසීති චින්තෙත්වා උප්පතිත්වා උල්ලඞ්ඝිත්වා ජාලසිඛානං අබ්භන්තරභූතෙ තස්ස අඞ්ගාරරාසිස්ස මජ්ඣෙ පදුමපුඤ්ජෙ රාජහංසො විය පමුදිතචිත්තො සකලසරීරං දානමුඛෙ දත්වා පපතිං; **පවිට්ඨං යස්ස කස්සචීති** යථා ඝම්මකාලෙ සීතලං උදකං යෙන කෙනචි පවිට්ඨං තස්ස දරථපරිළාහං වූපසමෙති, අස්සාදං පීතිඤ්ච උප්පාදෙති; **තථෙව ජලිතං අග්ගින්ති** එවං තථා පජ්ජලිතං අඞ්ගාරරාසි තදා මම පවිට්ඨස්ස උසුමමත්තම්පි 'නාහොසි, අඤ්ඤදත්ථු දාන

1. සී. III. සබ්බභාගෙනෙව.

පීතියා සබ්බදරථ පරිළාහ වූපසමො එව අහොසි චිරස්සං වත මෙ ඡවි චම්මාදිතො සබ්බො සරීරාවයවො දාතමූලෙ ජුහිතබ්බතං උපගතො අභිපත්ථිතො මනොරථො මත්ථකං පත්තොති. තෙන වුත්තං :-

"ඡවිචම්මං මංස නහාරුං අට්ඨිං හදයබන්ධනං,
කෙවලං සකලං කායං බ්‍රාහ්මණස්ස අදාසහ"න්ති.

තත්ථ-**හදයබන්ධනන්ති** හදයමංසපෙසි; තං හි හදයවත්ථුං බන්ධිත්වා විය ඨිතත්තා හදයබන්ධනන්ති වුත්තං; අථවා **හදයබන්ධනන්ති** හදයඤ්ච බන්ධනඤ්ච; හදයමංසං චෙව තං බන්ධිත්වා විය ඨිතයකන මංසං චාති අත්ථො. **කෙවලං සකලං කායන්ති** අනවසෙසං සබ්බං සරීරං; එතස්මිං අග්ගිම්හි අත්තනො සරීරෙ ලොමකූපමත්තම්පි උණ්හං කාතුං අසක්කොන්තෙ බොධිසත්තොපි හිමගබ්භං පවිට්ඨො විය හුත්වා බ්‍රාහ්මණරූපධරං සක්කං එවමාහ: බ්‍රාහ්මණ! තයා කතො අග්ගි අතිසීතලො, කිං නාමෙතන්ති? පණ්ඩිත! නාහං බ්‍රාහ්මණො, සක්කොහමස්මි, තව වීමංසනත්ථං ආගතො එවමකාසි"න්ති. සක්ක! ත්වං තාව තිට්ඨතු සකලොපි චෙ ලොකො මං දානෙන වීමංසෙය්‍ය නෙව මෙ අදාතුකාමතං කථඤ්චිපි උපපාදෙය්‍ය පස්සෙථාති බොධිසත්තො සීහනාදං නදි. අථ නං සක්කො සසපණ්ඩිත තව ගුණා සකලකප්පම්පි පාකටා හොන්තූති පබ්බතං පීළෙත්වා පබ්බතරසං ආදාය චන්දමණ්ඩලෙ සසලක්ඛණං ආලිඛිත්වා බොධිසත්තං තස්මිං වනසණ්ඩෙ තත්ථෙව වනගුම්බෙ තරුණදබ්බතිණපිට්ඨෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අත්තනො දෙවලොකමෙව ගතො. තෙපි චත්තාරො පණ්ඩිතා සමග්ගා සම්මොදමානා නිච්චසීලං උපොසථසීලඤ්ච පූරෙත්වා යථාරහං පුඤ්ඤානි කත්වා යථාකම්මං ගතා.

තදා උද්දො ආයස්මා ආනන්දො අහොසි; සිගාලො මහාමොග්ගල්ලානො; මක්කටො සාරිපුත්තො; සසපණ්ඩිතො පන ලොකනාථො අහමෙවාති. තස්ස ඉධාපි සීලාදි පාරමියො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා සතිපි තිරච්ඡානූපපත්තියං කුසලාදි ධම්මෙ කුසලාදිතො යථාභූතාවබොධො, තෙසු අණුමත්තම්පි වජ්ජං භයතො දිස්වා සුට්ඨු අකුසලතො ඕරමනං සම්මදෙව ච කුසලධම්මෙසු අත්තනො පතිට්ඨාපනං, පරෙසඤ්ච ඉමෙ නාම පාපධම්මා තෙ එවං ගහිතා එවං පරාමට්ඨා එවං ගතිකා භවන්ති; එවං අභිසංපරායන්ති ආදීනවං දස්සෙත්වා තතො විරමනෙ නියොජනං, ඉදං දානං නාම ඉදං සීලං නාම ඉදං උපොසථ කම්මං නාම එත්ථ පතිට්ඨිතානං දෙවමනුස්ස සම්පත්තියො හත්ථගතා එවාති ආදිනා පුඤ්ඤකම්මෙසු ආනිසංසං දස්සෙත්වා පතිට්ඨාපනං, අත්තනො

සරීරජීවිතනිරපෙක්ඛං පරෙසං සත්තානං අනුග්ගණ්හතං උළාරෙ ච දානජ්ඣාසයොති එවමාදයො ඉධ බොධිසත්තස්ස ගුණානුභාවාති විභාවෙතබ්බා. තෙනෙතං වුච්චති:

"එවං අච්ඡරියා හෙතෙ-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො"ති.

සසපණ්ඩිතචරියං දසමං.

ඉදානි-අකිත්තිබ්‍රාහ්මණොති ආදිනා යථාවුත්තෙන දසපි චරියා විසෙසෙ උද්දෙත්වා නිගමෙති. තත්ථ **අහමෙව තදා ආසිං යො තෙ දානවරෙ අදාති** යො තානි උත්තමදානානි අදාසි, සො අකිත්ති බ්‍රාහ්මණාදිකො අහමෙව තදා තස්මිං කාලෙ අහොසිං, න අඤ්ඤොති. ඉති තෙසු අත්තභාවෙසු සතිපි සීලාදිපාරමීනං යථාරහං පූරිතභාවෙ අත්තනො පන තදා දානජ්ඣාසයස්ස අතිවිය උළාරභාවං සන්ධාය දානපාරමිවසෙනෙව දෙසනං ආරොපෙසි; **එතෙ දාන පරික්ඛාරා එතෙ දානස්ස පාරමීති** යෙ ඉමෙ අකිත්ති ජාතකාදීසු අනෙකාකාරවොකාරං මයා පවත්තිතා දෙය්‍යධම්මපරිච්චාගා මම සරීරාවයවපුත්තදාරපරිච්චාගා පරමකොටිකා කිඤ්චාපි තෙ කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතත්තා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව උද්දිස්ස පවත්තිතා තාව දානස්ස පරමුක්කංසගමනෙන දානපාරමී එව, තථාපි මම දානස්ස පරමත්ථපාරමීභූතස්ස පරික්ඛාර ගුණතො සන්තානස්ස පරිභාවනා වසෙන අභිසංඛරණතො එතෙ දානපරික්ඛාරා නාම, යස්ස පනෙතෙ පරික්ඛාරා තං දසෙතුං, **ජීවිතං යාචකෙ දත්වා ඉමං පාරමිං පූරෙසින්ති** වුත්තං. එත්ථ හි ඨපෙත්වා සසපණ්ඩිතචරියං සෙසාසු නවසු චරියාසු යථාරහං දානපාරමී දාන උපපාරමී වෙදිතබ්බා; සසපණ්ඩිතචරියෙ පන දානපරමත්ථපාරමී. තෙන වුත්තං :-

"භික්ඛාය උපගතං දිස්වා සකත්තානං පරිච්චජිං,
දානෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ දානපාරමී"ති.

කිඤ්චාපි හි මහාපුරිසස්ස යථාවුත්තෙන අකිත්තිබ්‍රාහ්මණාදිකාලෙ අඤ්ඤදස්මිං ච මහාජනක මහාසුතසොමාදිකාලෙ දානපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි, තථාපි එකන්තෙනෙව සසපණ්ඩිතකාලෙ දානපාරමියා පරමත්ථපාරමීභාවො විභාවෙතබ්බොති.

පරමත්ථදීපනියා චරියාපිටකසංවණ්ණනාය
දසවිධචරියාසඞ්ගහස්ස විසෙසතො දානපාරමීවිභාවනස්ස

පඨමවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

දුතිය වග්ගස්ස පඨමෙ–**කුඤ්ජරොති** හත්ථී; **මාතුපොසකොති** අන්ධාය ජරාජිණ්ණාය මාතුයා පටිජග්ගනකො; **මහියාති** භූමියං; **ගුණෙනාති** සීලගුණෙන; තදා මම සදිසො නත්ථි.

බොධිසත්තො හි තදා හිමවන්තපදෙසෙ හත්ථියොනියං නිබ්බත්ති සො සබ්බසෙතො අභිරූපො ලක්ඛණසම්පන්නො මහාහත්ථී අනෙකහත්ථිසතසහස්සපරිවාරො අහොසි. මාතා පනස්ස අන්ධා. සො මධුරඵලාඵලානි හත්ථීනං හත්ථෙසු දත්වා මාතු පෙසෙති. හත්ථිනො තස්සා අදත්වා සයං ඛාදන්ති. සො පරිග්ගණ්හන්තො තං පවත්තිං ඤත්වා යූථං පහාය මාතරමෙව පොසෙස්සාමීති රත්තිභාගෙ අඤ්ඤෙසං හත්ථීනං අජානන්තානං මාතරං ගහෙත්වා චණ්ඩොරණපබ්බතපාදං ගන්ත්වා එකං නළිනිං උපනිස්සාය ඨිතාය පබ්බතගුහාය මාතරං ඨපෙත්වා පොසෙසි. **පවනෙ දිස්වා වනචරොති** එකො වනචරකො පුරිසො තස්මිං මහාවනෙ මං දිස්වා; **රඤ්ඤො මං පටිවෙදයීති** බාරාණසිරඤ්ඤො මං ආරොචෙසි; සො හි මග්ගමූළ්හො දිසං වවත්ථාපෙතුං අසක්කොන්තො මහන්තෙන සද්දෙන පරිදෙවි. බොධිසත්තොපි තස්ස සද්දං සුත්වා අයං පුරිසො අනාථො න ඛො පනෙතං පතිරූපං, යං එස මයි ඨිතෙ ඉධ විනස්සෙය්‍යාති තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං භයෙන පලායන්තං දිස්වා "අම්භො පුරිස! නත්ථි තෙ මං නිස්සාය භයං මා පලායි, කස්මා ත්වං පරිදෙවන්තො විචරසී?"ති පුච්ඡිත්වා "සාමි! අහං මග්ගමූළ්හො අජ්ජ මෙ සත්තමො දිවසො"ති වුත්තෙ "භො පුරිස! මා භායි, අහං තං මනුස්සපථෙව පට්ඨපෙස්සාමී"ති තං අත්තනො පිට්ඨියං නිසීදාපෙත්වා අරඤ්ඤතො නීහරිත්වා නිවත්ති. සොපි පාපො[1] නගරං ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙස්සාමීති රුක්ඛසඤ්ඤං පබ්බතසඤ්ඤං කරොන්තො නික්ඛමිත්වා බාරාණසිං අගමාසි, තස්මිං කාලෙ රඤ්ඤො මඞ්ගලහත්ථී මතො, සො පුරිසො රාජානං උපසඞ්කමිත්වා මහාපුරිසස්ස අත්තනො දිට්ඨභාවං ආරොචෙසි. තෙන වුත්තං :– **"තවානුච්ඡවො මහාරාජ ගජො[2] වසති කානනෙ"**ති ආදි.

තත්ථ **තවානුච්ඡවොති** තව ඔපවය්හං[3] කාතුං අනුච්ඡවිකො යුත්තො **න තස්ස පරික්ඛායත්ථොති** තස්ස ගහණෙ ගමනුපච්ඡෙදනත්ථං සමන්තතො ඛණිතබ්බපරික්ඛාය[4] වා කරෙණුයා කණ්ණපුටෙන අත්තානං පටිච්ඡාදෙත්වා ඛිත්තපාසරජ්ජුයා බන්ධිතබ්බ **ආළක**සඞ්ඛාත ආළානෙන වා යත්ථ පවිට්ඨො කත්ථචි ගන්තුං න සක්කොති තාදිසවඤ්චනකාසුයා වා අත්ථො පයොජනං නත්ථි. **සහගහිතෙති**[5] ගහණසමකාලං එව; **එහිතීති** ආගමිස්සතීති; රාජා ඉමං මග්ගදෙසකං කත්වා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා ඉමිනා වුත්තං හත්ථිනාගං ආනෙහීති හත්ථාචරියං සහ පරිවාරෙන පෙසෙසි. සො තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා බොධිසත්තං නළිනිං පවිසිත්වා[6] ගොචරං ගණ්හන්තං පස්සි. තෙන වුත්තං :–

---

1. II & III. පාතො.
2. නාගො.
3. මු. ඔපගුය්හං.
4. මු. පරික්ඛායං.
5. අ: සමාගහිතෙ.
6. මු. පවිසෙත්වා.

"තස්ස තං වචනං සුත්වා රාජපි තුට්ඨමානසො,
පෙසෙසි හත්ථිදමකං ඡෙකාචරියං සුසික්ඛිතං.

ගන්ත්වා සො හත්ථිදමකො අද්දස පදුමස්සරෙ,
භිස මූලං[1] උද්ධරන්තං යාපනත්ථාය මාතුයා"ති.

තත්ථ **ඡෙකාචරිය**න්ති හත්ථිබන්ධනාදි විධිම්හි කුසලං හත්ථාචරියං; **සුසික්ඛිත**න්ති හත්ථීනං සික්ඛාපන විජ්ජාය නිට්ඨඞ්ගමනෙන සුසික්ඛිතං; **විඤ්ඤාය මෙ සීලගුණ**න්ති භද්‍රො අයං හත්ථාජානීයො න මන්දො න චණ්ඩො න වොමිස්ස[2]සීලවාති මම සීලගුණං ජානිත්වා; කථං? **ලක්ඛණං උපධාරයී**ති සුසික්ඛිත හත්ථිසිප්පත්තා මම ලක්ඛණං සමන්තතො උපධාරෙසි; තෙන සො **එහි පුත්තාති වත්වාන මම සොණ්ඩාය අග්ගහී**. බොධිසත්තො හත්ථාචරියං දිස්වා ඉදං භයං මය්හං එතස්ස පුරිසස්ස සන්තිකා උප්පන්නං, අහං ඛො පන මහාබලො හත්ථිසහස්සම්පි විද්ධංසෙතුං සමත්ථො, පහොමි කුජ්ඣිත්වා සරට්ඨකං සෙනාවාහනං නාසෙතුං, සචෙ පන කුජ්ඣිස්සාමි සීලං මෙ භිජ්ජිස්සති, තස්මා සත්තීහි කොට්ටියමානොපි න කුජ්ඣිස්සාමීති චිත්තං අධිට්ඨාය[3] සීසං ඔනාමෙත්වා නිච්චලොව අට්ඨාසි. තෙනාහ භගවා :- **"යං මෙ තදා පාකතිකං සරීරානුගතං බල"**න්ති ආදි. තත්ථ **පාකතික**න්ති සභාවසිද්ධං; **සරීරානුගත**න්ති සරීරමෙව අනුගතං කායබලං න උපායකුසලතාසඞ්ඛාතඤාණානුගතන්ති අධිප්පායො. **අජ්ජ නාගසහස්සාන**න්ති අජ්ජකාලෙ අනෙකෙසං හත්ථිසහස්සානං සමොදිතානං. **බලෙන සමසාදිස**න්ති තෙසං සරීරබලෙන සමසමමෙව හුත්වා සදිසං; න උපමාමත්තෙන මඞ්ගලහත්ථිකුලෙහි තදා බොධිසත්තො උප්පන්නොති. **යදිහං තෙසං පකුප්පෙය්‍ය**න්ති මං ගහණාය උපගතානං තෙසං අහං යදි කුජ්ඣෙය්‍යං තෙසං ජීවිතං මද්දමානො පටිබලො භවෙය්‍යං, න කෙවලං තෙසඤ්ඤෙව අථ ඛො **යාවරජ්ජම්පි මානුස**න්ති යතො රජ්ජතො තෙසං ආගතානං මනුස්සානං සබ්බම්පි රජ්ජං පොථෙත්වා චුණ්ණවිචුණ්ණං කරෙය්‍යං; **අපිචාහං සීල[4] රක්ඛාය**ාති එවං සමත්ථොපි ච අහං අත්තනි පතිට්ඨිතාය සීල[4] රක්ඛාය සීලගුත්තියා ගුත්තො බද්ධො විය; **න කරොමි චිත්තෙ අඤ්ඤථත්ත**න්ති තස්ස සීලස්ස අඤ්ඤථත්තභූතං තෙසං සත්තානං පොථනාදිවිධිං මය්හං චිත්තෙ න කරොමි, තත්ථ චිත්තම්පි න උප්පාදෙමි; **පක්ඛිපන්තං මමාලකෙ**ති ආලානත්ථම්භෙ පක්ඛිපන්තං; "දිස්වාපී"ති වචනසෙසො. කස්මාති චෙ? සීලපාරමිපූරියා ඊදිසෙසු ඨානෙසු සීලං අඛණ්ඩෙන්තස්ස මෙ න චිරස්සෙව සීලපාරමිං පරිපූරෙස්සතීති සීලපාරමීපරිපූරණත්ථං. තස්ස අඤ්ඤථත්තං චිත්තෙ න කරොමීති යොජනා. **යදි තෙ මම**න්ති ගාථායපි සීලරක්ඛාය දළ්හං කත්වා සීලස්ස අධිට්ඨිතභාවමෙව දස්සෙති. **තත්ථ කොට්ටෙය්‍යු**න්ති

1. මූලාලං. 2. න වොබොධිස්ස. 3. චින්තෙත්වා තං අධිට්ඨාය. 4. සීලං.

හිතෙඥයථුං; සීලඛණ්ඩ භයා ඔමාති මම සීලස්ස ඛණ්ඩන භයෙන; එවං පන චින්තෙත්වා බොධිසත්තෙන තිච්චලෙ ඨිතෙ හත්ථාචරියො පදුමසරං ඔතරිත්වා තස්ස ලක්ඛණසම්පත්තිං දිස්වා 'එහි පුත්තා'ති රජතදාමසදිසාය සොණ්ඩාය ගහෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ බාරාණසිං පාපුණි. සො අන්තරාමග්ගෙ වත්තමානොව රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි. රාජා නගරං අලඞ්කාරාපෙසි. හත්ථාචරියො බොධිසත්තං කතගන්ධපරිභණ්ඩං අලඞ්කතපටියත්තං හත්ථිසාලං නෙත්වා විචිත්‍ර සාණියා පරික්ඛිපාපෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා නානග්ගරස භොජනං ආදාය ගන්ත්වා බොධිසත්තස්ස දාපෙසි. සො මාතරං විනා ගොචරං න ගණ්හිස්සාමීති පිණ්ඩං න ගණ්හි. යාචිතොපි අගහෙත්වා :-

"සා නූන සා කපණිකා අන්ධා අපරිනායිකා,
බාණුං පාදෙන ඝට්ටෙති ගිරිං චණ්ඩොරණං පති"තිa.

ආහ. තං සුත්වා රාජා :-

"කා නු තෙ සා මහානාග අන්ධා අපරිනායිකා,
බාණුං පාදෙන ඝට්ටෙති ගිරිං චණ්ඩොරණං පති"තිa.

පුච්ඡිත්වා.

"මාතා මෙ සා මහාරාජ! අන්ධා අපරිනායිකා,
බාණුං පාදෙන ඝට්ටෙති ගිරිංචණ්ඩොරණං පති"තිa.

වුත්තෙ අජ්ජ සත්තමො දිවසො, මාතා මෙ ගොචරං න ලභිස්සාති වදති ඉමස්ස ගොචරං අගණ්හන්තස්ස, තස්මා :-

"මුඤ්චථෙතං මහානාගං යො යං භරති මාතරං,
සමෙතු මාතරා නාගො සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි"තිa.

වත්වා මුඤ්චාපෙසි.

"මුත්තො ච බන්ධනා නාගො මුත්තො දාමතො[1]කුඤ්ජරො,
මුහුත්තං අස්සාසිත්වාන අගමා යෙන පබ්බතො"තිa.

තත්ථ කපණිකාති වරාකා; ඛාණුං පාදෙන ඝට්ටෙතීති අන්ධතාය පුත්තවියොගදුක්ඛෙන ච පරිදෙවමානා තත්ථ තත්ථ රුක්ඛක ලිඞ්ගරෙ පාදෙන ඝට්ටෙති; චණ්ඩොරණං පතීති චණ්ඩොරණ පබ්බතාභිමුඛී; තස්මිං පබ්බතපාදෙ පරිබ්භමමානාති අත්ථො. අගමා යෙන පබ්බතොති සො හත්ථිනාගො බන්ධනා මුත්තො ථොකං විස්සමිත්වා රඤ්ඤො දසරාජධම්මගාථාහි ධම්මං දෙසෙත්වා අප්පමත්තො හොහි මහාරාජාති ඔවාදං දත්වා මහාජනෙන ගන්ධමාලාදීහි පූජියමානො[2] නගරා නික්ඛමිත්වා තදහෙව මාතරා සමාගන්ත්වා සබ්බං පවත්තිං ආචික්ඛි. සා තුට්ඨමානසා :-

1. දමිත-දමාය. 2. පූජයමානො. a. මාතුපොසක ජාතක.

“චිරං ජීවතු සො රාජා කාසීනං රට්ඨවඩ්ඪනො,
යො මෙ පුත්තං පමොචෙසි සදා වුඩ්ඪා[1]පචායික”න්ති[a].

රඤ්ඤො අනුමොදනං අකාසි. රාජා බොධිසත්තස්ස ගුණෙ පසීදිත්වා නලිනියා අවිදූරෙ ගාමං මාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස මාතු චස්ස නිබද්ධං වට්ටං පට්ඨපෙසි. අපරභාගෙ බොධිසත්තො මාතරි මතාය තස්සා සරීරපරිහාරං කත්වා කුරණ්ඩකඅස්සමපදං නාම ගතො. තස්මිං පන ඨානෙ හිමවන්තතො නරිත්වා පඤ්චසතා ඉසයො වසිංසු. තං වට්ටං තෙසං දත්වා රාජා බොධිසත්තස්ස සමානරූපං සිලාපටිමං කාරෙත්වා මහාසක්කාරං පවත්තෙසි. ජම්බුදීපවාසිනො අනුසංවච්ඡරං සන්නිපතිත්වා හත්ථිමහං නාම කරිංසු. තදා රාජා ආනන්දො අහොසි. හත්ථිනී මහාමායා. වනචරකො දෙවදත්තො. මාතුපොසකහත්ථිනාගො ලොකනාථො. ඉධාපි දානපාරමී ආදයො යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. සීලපාරමී පන අතිසයවතීති සා එව දෙසනං ආරූළ්හා. තථා තිරච්ඡානයොනියං උප්පන්නෙනාපි බ්‍රහ්මදෙව පුබ්බදෙව පුබ්බාචරිය ආහුණෙය්‍යාදිභාවෙන සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙනාපි පසත්ථභාවානුරූපං මාතුයා ගරුචිත්තං උපට්ඨපෙත්වා මාතා නාමෙසා පුත්තස්ස බහූපකාරා තස්මා මාතුපට්ඨානං නාම පණ්ඩිතෙන පඤ්ඤත්තන්ති මනසි කත්වා අනෙකෙසං හත්ථිසහස්සානං ඉස්සරාධිපති මහානුභාවො යූථපති හුත්වා තෙහි අනුවත්තියමානො එකවිහාරෙ අන්තරායං අගණෙත්වා යූථං පහාය එකකො හුත්වා උපකාරිඛෙත්තං පූජෙස්සාමීති මාතුපොසනං, මග්ගමූළ්හපුරිසං දිස්වා අනුකම්පාය තං ගහෙත්වා මනුස්සගොචර සම්පාපණං, තෙන ච කතාපරාධසහනං හත්ථාචරිය පමුඛානං අත්තානං බන්ධිතුං ආගතපුරිසානං සමත්ථොපි සමානො සන්තාපනමත්තෙනාපි තෙසං පීළනා භවිස්සති මය්හඤ්ච සීලස්ස ඛණ්ඩාදිභාවොති තථා අකත්වා සුදන්තො ඔපවය්හො[2] විය සුඛෙනෙව ගහණූපගමනං, මාතරං විනා නකිඤ්චි අජ්ඣොහරිස්සාමීති සත්තාහම්පි අනාහාරතා, ඉමිනාපාහං බන්ධාපිතොති චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා රාජානං මෙත්තාය ඵරණං, තස්ස ච නානානයෙහි ධම්මදෙසනාති එවමාදයො ඉධ මහාපුරිසස්ස ගුණානුභාවා වෙදිතබ්බා. තෙන වුත්තං: “එවං අච්ඡරියා එතෙ අබ්භුතා ච මහෙසිනො–පෙ–ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

මාතුපොසකචරියං පඨමං.

දුතියෙ–භූරිදත්තොති භූරිසම[3] දත්තො; දත්තොති හි තදා බොධිසත්තස්ස මාතාපිතූහි කතං නාමං. යස්මා පනෙසො නාගභවනෙ විරූපක්ඛමහාරාජභවනෙ ච තාවතිංසභවනෙ ච උප්පන්නෙ පඤ්හෙ සම්මදෙව විනිච්ඡිනාති. එකදිවසඤ්ච විරූපක්ඛමහාරාජෙ නාගපරි

---

1. වඩ්ඪා. 2. ඔපගුය්හො. 3. භූරිමං. a. මාතුපොසක ජාතක,

නාග සද්ධිං තිදසපුරං ගන්ත්වා සක්කං පරිවාරෙත්වා නිසින්නෙ දෙවා
නමන්තරෙ පඤ්හා සමුට්ඨාසි. තං කොචි කථෙතුං නාසක්ඛි.
සක්කෙන පන අනුඤ්ඤාතො පල්ලඞ්කවරගතො හුත්වා මහාසත්තොව
කථෙසි. අථ නං දෙවරාජා දිබ්බගන්ධපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා දත්ත! ත්වං
පථවිසමාය විපුලාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො ඉතො පට්ඨාය භූරි
දත්තො නාමාති ආහ. භූරීති පථවියා නාමං, තස්මා භූරිසමතාය
භූතෙ අත්ථෙ රමතීති භූරිසඞ්ඛාතාය මහතියා පඤ්ඤාය සමන්නාග
තත්තා මහාසත්තො භූරිදත්තො භූරිදත්තොති පඤ්ඤායිත්ථ. මහතියා
පන නාගිද්ධියා සමන්නාගතත්තා මහිද්ධිකො චාති.

අතීතෙ හි ඉමස්මිං යෙව කප්පෙ බාරාණසිරඤ්ඤො පුත්තො
පිතරා රට්ඨතො පබ්බාජිතො වනෙ වසන්තො අඤ්ඤතරාය නාග
මාණවිකාය සංවාසං කප්පෙසි තෙසං සංවාසමන්වාය ද්වෙ දාරකා
ජායිංසු-පුත්තො ච ධීතා ච. පුත්තස්ස සාගරබ්‍රහ්මදත්තොති නාමං
කරිංසු, ධීතාය සමුද්දජාති. සො අපරභාගෙ පිතු අච්චයෙන බාරා
ණසිං ගන්ත්වා රජ්ජං කාරෙසි. අථ ධතරට්ඨො නාම නාගරාජා
පඤ්චයොජනසතිකෙ නාගභවනෙ නාගරජ්ජං කාරෙන්තො තං
අභූතවාදිකෙන චිත්තසූලෙන නාම කච්ඡපෙන බාරාණසිරාජා
අත්තනො ධීතරං තුය්හං දාතුකාමො, සා ඛො පන රාජධීතා
සමුද්දජා නාම අභිරූපා දස්සනීයා පාසාදිකා චාති කථිතං සුත්වා
ධතරට්ඨො චත්තාරො නාගමාණවකෙ පෙසෙත්වා තං දාතුං
අනිච්ඡන්තං නාගභිංසකාය භිංසාපෙත්වා ‘දම්මී’ති වුත්තෙ මහන්තං
සක්කාරං පෙසෙත්වා මහතියා නාගිද්ධියා මහන්තෙන පරිවාරෙන
තස්ස ධීතරං නාගභවනං නෙත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා
අපරභාගෙ ධතරට්ඨං පටිච්ච සුදස්සනො දත්තො සුභොගො
අරිට්ඨොති චත්තාරො පුත්තෙ පටිලභි. තෙසු දත්තො බොධිසත්තො.
සො පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව සක්කෙන තුට්ඨචිත්තෙන භූරිදත්තොති
ගහිතනාමත්තා භූරිදත්තොත්වෙව පඤ්ඤායිත්ථ. අථ නෙසං පිතා
යොජනසතිකං යොජනසතිකං රජ්ජං භාජෙත්වා අදාසි. මහන්තො[1]
යසො අහොසි. සොළස සොළස නාගකඤ්ඤා සහස්සානි පරිවාරයිංසු.
පිතුපි එකයොජනසතමෙව රජ්ජං අහොසි. තයො පුත්තා මාසෙ
මාසෙ මාතාපිතරො පස්සිතුං ආගච්ඡන්ති. බොධිසත්තො පන අන්වද්ධ
මාසං ආගච්ඡති. සො එකදිවසං විරූපක්ඛෙන මහාරාජෙන සද්ධිං
සක්කස්ස උපට්ඨානං ගතො වෙජයන්තං පාසාදං සුධම්මදෙවසභං
පාරිච්ඡත්තකං කොවිළාරං පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං දෙවච්ඡරාපරිවාරං
අතිමනොහරං සක්කසම්පත්තිං දිස්වා-එත්තකමත්තම්පි නාගත්ත
භාවෙ ඨිතස්ස දුල්ලභං, කුතො සම්මා සම්බොධීති නාගත්තභාවං
ජිගුච්ඡිත්වා නාගභවනං ගන්ත්වා උපොසථවාසං වසිත්වා සීලමෙව
පග්ගණ්හිස්සාමි, තං බොධිපරිපාචනං හොති ඉමස්මිං දෙවලොකෙ

1. මහන්තං.

උප්පත්ති කාරණං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා නාගභවනං ගන්ත්වා ආහ: "අම්ම තාත! අහං උපොසථකම්මං කරිස්සාමී"ති. තෙහි "ඉධෙව උපොසථං උපවසාහි, බහිගතානං නාගානං මහන්තං භය"න්ති වුත්තෙ එකවාරං තථා කත්වා නාගකඤ්ඤාහි උපද්දුතො පුන වාරෙ මාතාපිතූනං අනාරොචෙත්වා අත්තනො භරියං ආමන්තෙත්වා "භද්දෙ! අහං මනුස්සලොකං ගන්ත්වා යමුනාතීරෙ මහානිග්‍රොධරුක්ඛො අත්ථි තස්ස අවිදූරෙ වම්මිකමත්ථකෙ භොගෙ ආභුජිත්වා චතුරඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං අධිට්ඨාය නිපජ්ජිත්වා උපොසථකම්මං කරිස්සාමී"ති නාගභවනතො නික්ඛමිත්වා තථා කරොති. තෙන වුත්තං:- **විරූපක්ඛෙන මහාරඤ්ඤා, දෙවලොකමගඤ්ඡහ**න්ති ආදි.

තත්ථ **විරූපක්ඛෙන මහාරඤ්ඤා**ති විරූපක්ඛෙන නාම නාගාධිපති මහාරාජෙන; **දෙවලොක**න්ති තාවතිංස දෙවලොකං; **අගඤ්ඡහ**න්ති අගඤ්ඡිං උපසඞ්කමිං අහං; **තත්ථා**ති තස්මිං දෙවලොකෙ; **පස්සිං ත්වහ**න්ති අද්දක්ඛිං අහං; තුසද්දො නිපාතමත්තං. **එකන්තං සුඛසමප්පිතෙ**ති එකන්තං අච්චන්තමෙව සුඛෙන සමඞ්ගීභූතෙ; වුත්තං හෙතං භගවතා: "සන්ති භික්ඛවෙ! ඡ ඵස්සායතනිකා නාම සග්ගා[1] යාවඤ්චිදං භික්ඛවෙ න සුකරං අක්ඛානෙන පාපුණිතුං යාව සුඛා සග්ගා"ති ච. **තං සග්ගගමනත්ථායා**ති තස්මිං සග්ගස්මිං උප්පත්ති වසෙන ගමනත්ථාය; **සීලබ්බත**න්ති සීලසඞ්ඛාතං වතං; අථවා **සීලබ්බත**න්ති උපොසථ සීලඤ්චෙව මම චම්මං චම්මට්ඨිකා හරන්තූති ආදිනා අත්තනො සරීරාවයවපරිච්චාග සමාදියන සඞ්ඛාතං වතඤ්ච; **සරීරකිච්ච**න්ති මුඛධොවනාදි සරීරපටිජග්ගනං; **කත්වාන යාපන මත්තක**න්ති ඉන්ද්‍රියානි නිබ්බිසෙවනානි කාතුං සරීරට්ඨිතිමත්තකං ආහාරං ආහරිත්වා; **චතුරො අඞ්ගෙ**ති චත්තාරි අඞ්ගානි; **අධිට්ඨායා**ති අධිට්ඨහිත්වා; **සෙමී**ති සයාමි; **ඡවියා**ති ආදි තෙසං චතුන්නං අඞ්ගානං දස්සනං; තත්ථ ච ඡවිචම්මානං විස්සජ්ජනං එකං අඞ්ගං, සෙසානි එකෙකමෙව මංසගහණෙනෙව චෙත්ථ රුහිරම්පි සංගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. **එතෙනා**ති එතෙහි; **හරාතු සො**ති යස්ස එතෙහි ඡවිආදීහි කාරණං යං අත්ථි, තස්ස මයා දින්නමෙවෙතං, සබ්බං සො හරතූති අත්තනො අත්තභාවෙ අනපෙක්ඛපවාරණං පවාරෙති.

එවං මහාසත්තස්ස ඉමිනා නියාමෙනෙව අඩ්ඪමාසං උපොසථකම්මං කරොන්තස්ස දීඝො අද්ධා වීතිවත්තො. එවං ගච්ඡන්තෙ කාලෙ එකදිවසං අඤ්ඤතරො නෙසාදබ්‍රාහ්මණො සොමදත්තෙන නාම අත්තනො පුත්තෙන සහ තං ඨානං පත්වා අරුණුග්ගමන සමයෙ නාගකඤ්ඤාහි පරිවාරියමානං මහාසත්තං දිස්වා තස්ස සන්තිකං අගමාසි. තාවදෙව නාගකඤ්ඤායො පථවියං නිමුජ්ජිත්වා නාගභවනමෙව ගතා. බ්‍රාහ්මණො මහාසත්තං පුච්ඡි: "කො නුඛො ත්වං මාරිස දෙවො වා යක්ඛො වා නාගොවාති? බොධිසත්තො යථා

---

1. සග්ග.

භූතං අත්තානං ආවිකත්වා සචායං ඉතො ගච්ඡෙය්‍ය, ඉමං මෙ වාසං මහා-
ජනස්ස පාකටං කරෙය්‍ය, තෙන මෙ උපොසථවාසස්ස අන්තරායොපි
සියා, යන්නූනාහං ඉතො ඉමං නාගභවනං නෙත්වා මහතියා සම්පත්තියා
යොජෙය්‍යං, එවායං තත්ථෙව අභිරමිස්සති, තෙන මෙ උපොසථ-
කම්මං අද්ධනියං සියාති. අථ නං ආහ: බ්‍රාහ්මණ! මහන්තං තෙ යසං
දස්සාමි, රමණීයං නාගභවනං, එහි තත්ථ ගච්ඡාමාති, "සාමි! පුත්තො
මෙ අත්ථි තස්මිං ආගච්ඡන්තෙ ආගමිස්සාමී"ති. ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ!
"පුත්තං ආනෙහීති. බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා පුත්තස්ස තමත්ථං ආරො-
චෙත්වා තං ආනෙසි. මහාසත්තො තෙ උභොපි ආදාය අත්තනො
ආනුභාවෙන නාගභවනං ආනෙසි. තෙසං තත්ථ දිබ්බො අත්ත-
භාවො පාතුභවි. අථ තෙසං මහාසත්තො දිබ්බසම්පත්තිං දත්වා
චත්තාරි චත්තාරි නාගකඤ්ඤාසතානි අදාසි. තෙ මහතිං සම්පත්තිං
අනුභවිංසු. බොධිසත්තො අප්පමත්තො උපොසථකම්මං කරොති,
අඩ්ඪමාසං මාතාපිතූනං උපට්ඨානං ගන්ත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා
තතො ච බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආරොග්‍යං පුච්ඡිත්වා "යෙන
තෙ අත්ථො තං වදෙය්‍යාසී"ති ආපුච්ඡිත්වා අනුක්කණ්ඨමානො
අභිරමාති වත්වා සොමදත්තෙනාපි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා අත්තනො
නිවෙසනං ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණො සංවච්ඡරං තත්ථ වසිත්වා මන්දපුඤ්ඤ-
තාය උක්කණ්ඨිත්වා අනිච්ඡමානම්පි පුත්තං ගහෙත්වා බොධිසත්තං
ආපුච්ඡිත්වා තෙන දීයමානං බහුධනං සබ්බකාමදදං මණිරතනම්පි
අලක්ඛිකතාය අගහෙත්වා මනුස්සලොකං ගන්ත්වා පබ්බජිස්සාමීති
ආහ. මහාසත්තො නාගමාණවකෙ ආණාපෙත්වා තං සපුත්තකං
මනුස්සලොකං පාපෙසි. තෙ උභොපි දිබ්බාභරණානි දිබ්බවත්ථානි ච
ඔමුඤ්චිත්වා නහායිතුං එකං පොක්ඛරණිං ඔතරිංසු. තස්මිං ඛණෙ
තානි අන්තරධායිත්වා නාගභවනමෙව අගමංසු. අථ පඨමනිවත්ථ-
කාසාවපිලොතිකාව සරීරෙ පටිමුඤ්චි. ධනුසරසත්තියො[1] ගහෙත්වා
අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මිගෙ වධිත්වා පුරිමනියාමෙනෙව ජීවිකං කප්පෙසුං,
තෙන ච සමයෙන අඤ්ඤතරො තාපසො සුපණ්ණරාජතො ලද්ධං
ආලම්බායනමන්තං තස්ස අනුච්ඡවිකානි ඔසධානි මන්තූපචාරඤ්ච
අත්තානං උපට්ඨහන්තස්ස අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අදාසි. සො
ලද්ධො මෙ ජීවිතූපායොති කතිපාහං වසිත්වා තාපසං ආපුච්ඡිත්වා
පක්කමන්තො අනුපුබ්බෙන යමුනා තීරං පත්වා තං මන්තං සජ්ඣා-
යන්තො මහාමග්ගෙන ගච්ඡති, තදා බොධිසත්තස්ස භවනතො තස්ස
පරිචාරිකා නාගමාණවිකා තං සබ්බකාමදදං මණිරතනං ආදාය
යමුනාතීරෙ වාළුකාරාසිමත්ථකෙ ඨපෙත්වා තස්සොභාසෙන රත්තියං
කීළිත්වා අරුණුග්ගමනෙ තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස මන්තසද්දං සුත්වා
සුපණ්ණොති සඤ්ඤාය භයතජ්ජිතා මණිරතනං අගහෙත්වා පථවියං
නිමුජ්ජිත්වා නාගභවනං අගමංසු. බ්‍රාහ්මණො මණිරතනං ආදාය

1. සත්තියො.

පායාසි. තස්මිං ඛණෙ සො නෙසාදබ්‍රාහ්මණො පුත්තෙන සද්ධිං මිගවධාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො තස්ස හත්ථෙ තං මණිරතනං දිස්වා ඉදං භූරිදත්තස්ස සබ්බකාමදදං මණිරතනන්ති සඤ්ජානිත්වා තං ගණ්හිතුකාමො තෙන සද්ධිං අල්ලාපසල්ලාපං කත්වා මනාපවාදීභාවං ජානිත්වා එවමාහ: “සචෙ මෙ ත්වං ඉමං මණිරතනං දස්සසි, එවාහං තෙ මහානුභාවං නාගං දස්සෙස්සාමි යං ත්වං ගහෙත්වා ගාමනිගමරාජධානියො චරන්තො බහුධනං ලච්ඡසී”ති. තෙන හි දස්සෙත්වා ගණ්හාහීති වුත්තෙ තං ආදාය බොධිසත්තස්ස උපොසථකරණට්ඨානෙ වම්මිකමත්ථකෙ භොගෙ ආභුජිත්වා නිපන්නං අවිදූරෙ ඨිතො හත්ථං පසාරෙත්වා දස්සෙසි.

මහාසත්තො තං නෙසාදං දිස්වා අයං උපොසථස්ස මෙ අන්තරායං කරෙය්‍යාති නාගභවනං නෙත්වා මහාසම්පත්තියං පතිට්ඨාපිතොපි න ඉච්ඡි, තතො අපක්කමිත්වා සයං ගන්තුකාමො මයා දීයමානම්පි[1] මණිරතනං ගණ්හිතුං න ඉච්ඡි. ඉදානි පන අහිගුණ්ඨිකං[2] ගහෙත්වා ආගච්ඡති, සචාහං ඉමස්ස මිත්තදූභිනො කුජ්ඣෙය්‍යං, සීලං මෙ ඛණ්ඩං භවිස්සති, මයා ඛො පන පඨමංයෙව චතුරඞ්ගසමන්නාගතො උපොසථො අධිට්ඨිතො, සො යථා අධිට්ඨිතොව හොතු, ආලම්බායනො මං ඡින්දතු[3] වා මා වා, නෙවස්ස කුජ්ඣිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා අධිට්ඨානපාරමිං පුරෙචාරිකං කත්වා· භොගන්තරෙ සීසං පක්ඛිපිත්වා නිච්චලොව හුත්වා නිපජ්ජි. නෙසාදබ්‍රාහ්මණොපි “භො ආලම්බායන ඉමං නාගං ගණ්හ, මණිං මෙ දෙහී”ති ආහ. ආලම්බායනො නාගං දිස්වා තුට්ඨො මණිං කිස්මිඤ්චි අගණෙත්වා ගණ්හ බ්‍රාහ්මණාති හත්ථෙ ඛිපි. සො තස්ස හත්ථතො භස්සිත්වා පථවියං පතිතමත්තොව පථවිං පවිසිත්වා නාගභවනමෙව ගතො. නෙසාදබ්‍රාහ්මණො මණිරතනතො භූරිදත්තෙන සද්ධිං මිත්තභාවතො ච පරිහායිත්වා නිප්පච්චයොව පක්කන්තො.

ආලම්බායනොපි මහානුභාවෙහි ඔසධෙහි අත්තනො සරීරං මක්ඛෙත්වා ථොකං ඛාදිත්වා ඛෙළං අත්තනො කායස්මිං[4] පරිභාවෙත්වා දිබ්බමන්තං ජප්පන්තො බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා සීසෙ දළ්හං ගණ්හන්තො මුඛමස්ස[5] විවරිත්වා ඔසධං ඛාදිත්වා මුඛෙ ඛෙළං ඔපි.[6] සුචිජාතිකො මහාසත්තො සීලභෙදභයෙන අකුජ්ඣිත්වා අක්ඛීනි න උම්මීලෙසි. අථ නං ඔසධමන්තබලෙන නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා හෙට්ඨා සීසං කත්වා සඤ්චාලෙත්වා ගහිතගොචරං ඡඩ්ඩාපෙත්වා භූමියං දීඝතො නිපජ්ජාපෙත්වා මසූරකං[7] මද්දන්තො විය හත්ථෙහි පරිමද්දි. අට්ඨීනි

1. I & IV. දින්නං.
2. මු. අහිතුණ්ඩිකං.
3. I. ඡින්ද.
4. මු. කායස්මිම්පි.
5. I. II & V. මුඛස්ස.
6. I. ඛිපි. මු. ඔසිඤ්චි.
7. මු. සමූරකං.

චුණ්ණියමානානි[1] විය අහෙසුං. පුන නඞ්ගුට්ඨෙන තං ගහෙත්වා දුස්සං පොථෙන්තො විය පොථෙසි. මහාසත්තො එවරූපං දුක්ඛං අනුභොන්තොපි නෙව කුජ්ඣි. අඤ්ඤදත්ථු අත්තනො සීලමෙව ආවජ්ජෙසි. ඉති සො මහාසත්තං දුබ්බලං කත්වා වල්ලීහි පෙළං සජ්ජෙත්වා මහාසත්තං තත්ථ පක්ඛිපි. සරීරම්පන මහන්තං තත්ථ න පවිසති. අථ නං පණ්හියා කොට්ටෙත්වා පවෙසෙත්වා පෙළං ආදාය එකං ගාමං ගන්ත්වා ගාමමජ්ඣෙ ඔතාරෙත්වා[2] නාගස්ස නච්චං දට්ඨුකාමා ආගච්ඡන්තූති සද්දමකාසි. සකලගාමවාසිනො සන්නිපතිංසු. තස්මිං ඛණෙ ආලම්බායනො 'නික්ඛම මහානාගා'ති ආහ. මහාසත්තො චින්තෙසි: "අජ්ජ මයා පරිසං තොසෙන්තෙන කීළිතුං වට්ටති, ආලම්බායනො බහුධනං ලභිත්වා තුට්ඨො මං විස්සජ්ජෙස්සති, යං යං එස මං කාරෙති තං තං කරිස්සාමී"ති. අථ නං සො පෙළතො නික්ඛන්තං මහා හොහීති ආහ. සො මහා අහොසි. ඛුද්දකො[3] වට්ටො විඵණො[4]-එකඵණො-විඵණො-යාවසහස්සඵණො- උච්චො නීචො-දිස්සමානකායො - අදිස්සමානඋපඩ්ඪකායො - නීලො - පීතො ලොහිතො-ඔදාතො-මඤ්ජට්ඨො හොහි, ධූමං විස්සජ්ජෙහි, ජාලසිඛං උදකං විස්සජ්ජෙහීති වුත්තෙ තෙන වුත්තං තං තං ආකාරං නිම්මිණිත්වා නච්චං දස්සෙසි. තං දිස්වා මනුස්සා අච්ඡරියබ්භුතචිත්ත ජාතා බහු හිරඤ්ඤසුවණ්ණවත්ථාලඞ්කාරාදිං අදංසු. ඉති තස්මිං ගාමෙ සතසහස්සං ලභි. සො කිඤ්චාපි මහාසත්තං ගණ්හන්තො සහස්සං ලභිත්වා තං විස්සජ්ජෙස්සාමීති ආහ. තං පන ධනං ලභිත්වා ගාමකෙපි තාව මයා එත්තකං ධනං ලද්ධං නගරෙ කිර[5] බහුධනං ලභිස්සාමීති ධනලොභෙන න මුඤ්චි. සො තස්මිං ගාමෙ කුටුම්බං සණ්ඨපෙත්වා රතනමයං පෙළං කාරෙත්වා තත්ථ මහාසත්තං පක්ඛිපිත්වා සුඛයානකං ආරුය්හ මහන්තෙන පරිවාරෙන ගාමනිගම රාජධානීසු තං කීළාපෙත්වා බාරාණසිං පාපුණි. නාගරාජස්ස මධුලාජං දෙති, අබද්ධං සත්තුඤ්ච දෙති, සො ගොචරං න ගණ්හි. අවිස්සජ්ජන භයෙන ගොචරං අගණ්හන්තම්පි ච නං චතුද්වාරෙ නගරද්වාරෙ ආදිං කත්වා තත්ථ තත්ථ මාසමත්තං කීළාපෙසි. තෙන වුත්තං: **සංසිතො අකතඤ්ඤුනා**[6] ආදි.

තත්ථ **සංසිතොති** එසො නාගො අසුකස්ස නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස සමීපෙ[7] වම්මිකමත්ථකෙ සයිතොති එවං ඨානං දස්සෙත්වා කථිතො; **අකතඤ්ඤුනාති** අත්තනා[8] කතං උපකාරං අජානන්තෙන මිත්තදුබ්භිනා තෙන බ්‍රාහ්මණෙනාති අධිප්පායො; **ආලම්බණෙනාති**[9] ආලම්බා

---

1. මු චුණ්ණියමානා.
2. මු. ඔසාරෙත්වා. I. ඔතරිත්වා.
3. I. උද්ධපො.
4. මු. විපපකො. ම. විඹිපිතො. I. තො. II & ජා: අ: විපපිතො.
5. මු: කිඤ්චි.
6. මු: අකතඤ්ඤුනො.
7. මු: අමුකස්මිං නිග්‍රොධසමීපෙ.
8. මු & I. අත්තනො.
9. මු: ආලම්බායනො.

යෙන විජ්ජාපරිජප්පනෙන ආලම්බායනොති එවං ලද්ධනාමො අහිගුණ්ඩික බ්‍රාහ්මණො; **මම ගණ්හීති** මං අග්ගහෙසි; **කීළෙති මං තහිං තහින්ති** තත්ථ තත්ථ ගාමනිගමජනපදරාජධානීසු අත්තනො ජීවිතත්ථං මං කීළාපෙති; **තිණතොපි ලහුකො**[1] **මමාති**[2] අත්තනො ජීවිතපරිච්චාගො තිණසලාකපරිච්චාගතොපි ලහුකො හුත්වා මම උපට්ඨාතීති අත්ථො; **පඨවී උප්පතනා**[3] **වියාති** සීලවීතික්කමො පන චතුනහුතාධිකවියොජනසතසහස්සබහලාය මහාපඨවියා පරිවත්තනා විය තතොපි තං භාරියතරං හුත්වා මය්හං උපට්ඨාතීති දස්සෙති; **නිරන්තරං ජාතිසතන්ති** මම ජාතීනං අනෙකසතම්පි අනෙකසතාසුපි ජාතීසු නිරන්තරමෙව සීලස්ස අවීතික්කමනහෙතු **මම ජීවිතං චජෙය්‍යං** චජිතුං සක්කොමි. **නෙව සීලං පභින්දෙය්‍යන්ති**[4] සීලං පන සමාදින්නං එකම්පි නෙව භින්දෙය්‍යං න විනාසෙය්‍යං; **චතුන්නං දීපානං හෙතූති** චක්කවත්තිරජ්ජසිරියාපි කාරණාති දස්සෙති; ඉදානි යදත්ථං අත්තනො ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා තදා සීලමෙව රක්ඛිතං තාය ච සීලරක්ඛාය[5] තථා අනත්ථකාරකෙසු තෙසාද ආලම්බායන බ්‍රාහ්මණෙසු චිත්තස්ස අඤ්ඤථත්තං න කතං, තං දස්සෙතුං **අපි චාති** ඔසානගාථමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව.

එවං පන මහාසත්තෙ අහිගුණ්ඩික[6]හත්ථගතෙ තස්ස මාතා දුස්සුපිනං දිස්වා පුත්තඤ්ච තත්ථ අපස්සන්තී සොකාභිභූතා අහොසි. අථස්සා ජෙට්ඨපුත්තො සුදස්සනො තං පවත්තිං සුත්වා සුභොගං "හිමවන්තං ගන්ත්වා පඤ්චසු මහානදීසු සත්තසු මහාසරෙසු භූරිදත්තං උපධාරෙත්වා එහී"ති පහිණි. කාණාරිට්ඨං "දෙවලොකං ගන්ත්වා-සචෙ දෙවතාහි ධම්මං සොතුකාමාහි භූරිදත්තො තත්ථ නීතො තතො තං ආනෙහී"ති පහිණි. සයං පන මනුස්සලොකෙ ගවෙසිස්සාමීති තාපසවෙසෙන නාගභවනතො නික්ඛමි. අච්චිමුඛී නාමස්ස වෙමාතිකා භගිනී බොධිසත්තෙ අධිමත්තසිනෙහා තං අනුබන්ධි[7]. තං මණ්ඩූකච්ඡාපිං කත්වා ජටන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා මහාසත්තස්ස උපොසථකරණට්ඨානං ආදිං කත්වා සබ්බත්ථ ගවෙසන්තො අනුක්කමෙන බාරාණසිං පත්වා රාජද්වාරං අගමාසි. තදා ආලම්බායනො රාජඞ්ගණෙ මහාජනස්ස මජ්ඣෙ රඤ්ඤො භූරිදත්තස්ස කීළං දස්සෙතුං පෙළං විවරිත්වා එහි මහානාගාති සඤ්ඤමදාසි. මහාසත්තො සීසං නීහරිත්වා ඔලොකෙන්තො ජෙට්ඨභාතිකං දිස්වා පෙළතො නික්ඛම්ම තදභිමුඛො පායාසි. මහාජනො භීතො පටික්කමි. සො ගන්ත්වා තං අභිවාදෙත්වා නිවත්තිත්වා පෙළමෙව පාවිසි. ආලම්බායනො "ඉමිනා අයං තාපසො දට්ඨො"ති සඤ්ඤාය මා භායීති ආහ. සුදස්සනො-අයං නාගො මය්හං කිං කරිස්සති? මයා සදිසො අහිගුණ්ඩිකො නාම

---

1. මු: ලහුතො.
2. මු: මයීති.
3. I. උබ්බත්තනා
4. මු: භින්දෙය්‍යං.
5. II. රක්ඛාය.
6. මු: අහිතුණ්ඩික.
7. මු: අනුබන්ධති.

නත්ථීති[1] තෙන වාදපටිවාදං සමුට්ඨාපෙත්වා ත්වං ඉමං නාගං ගහෙත්වා ගජ්ජසි,[2] අහං තං ඉමාය මණ්ඩූකච්ඡාපියා ඉච්ඡන්තො නාසයිස්සාමීති භගිනිං පක්කොසිත්වා හත්ථං පසාරෙසි. සා තස්ස සද්දං සුත්වා ජටන්තරෙ නිපන්නා නික්ඛන්තුං මණ්ඩූකවස්සිතං* වස්සිත්වා නික්ඛමිත්වා අංසකූටෙ නිසීදිත්වා උප්පතිත්වා තස්ස හත්ථතලෙ තීණි විසබින්දූනි පාතෙත්වා පුන තස්ස ජටන්තරමෙව පාවිසි. සුදස්සනො විසබින්දුං දස්සෙත්වා ඉදං බින්දුං සචෙ පථවියං පතිස්සති, ඔසධී තිණ වනප්පතයො සබ්බෙ නස්සිස්සන්ති, සචෙ ආකාසෙ ඛිපිස්සති, සත්ත වස්සානි දෙවො න වස්සති, සචෙ උදකෙ පතිස්සති, යාවතා තත්ථ උදකජාතා පාණා සබ්බෙ මරෙය්‍යුන්ති වත්වා රාජානං සද්දහාපෙතුං තයො ආවාටෙ ඛණාපෙත්වා එකං නානා භෙසජ්ජානං පූරෙසි, දුතියං ගොමයස්ස තතියං දිබ්බොසධානඤ්ඤෙව පූරෙත්වා මජ්ඣෙ ආවාටෙ විසබින්දුං පක්ඛිපි. තං ඛණඤ්ඤෙව ධූමායිත්වා ජාලා උට්ඨහි. සා ගන්ත්වා ගොමයාවාටං ගණ්හි. තතොපි ජාලා උට්ඨාය දිබ්බොසධපුණ්ණං ගහෙත්වා දිබ්බොසධානි ච ඣාපෙත්වා නිබ්බායි. ආලම්බායනං තත්ථ ආවාටස්ස අවිදූරෙ ඨිතං උසුමා ඵරිත්වා සරීරච්ඡවි උප්පාටෙත්වා ගතා, සෙතකුට්ඨී අහොසි. සො භයතජ්ජිතො නාගරාජානං විස්සජ්ජෙමීති තික්ඛත්තුං වාචං නිච්ඡාරෙසි. තං සුත්වා බොධිසත්තො තෙන පෙළාය නික්ඛමිත්වා සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතං අත්තභාවං මාපෙත්වා දෙවලීළාය ඨිතො. සුදස්සනො ච අච්චිමුඛී ච තථෙව අට්ඨංසු. තතො සුදස්සනො අත්තනො භාගිනෙය්‍යභාවං රඤ්ඤො ආරොචෙසි. තං සුත්වා රාජා තෙ ආලිඞ්ගිත්වා සීසෙ චුම්බිත්වා අන්තෙපුරං නෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං කත්වා භූරිදත්තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්තො තාත එවං මහානුභාවසම්පන්නං ආලම්බායනො කථං ගණ්හීති? පුච්ඡි. සො සබ්බං විත්ථාරෙන කථෙත්වා මහාරාජ රඤ්ඤා නාම ඉමිනා නියාමෙන රජ්ජං කාරෙතුං වට්ටතීති මාතුලස්ස ධම්මං දෙසෙසි, අථ සුදස්සනො මාතුල මම මාතා භූරිදත්තං අපස්සන්තී කිලමති, න සක්කා අම්හෙහි ඉධ පපඤ්චං කාතුන්ති මාතුලං ආපුච්ඡිත්වා භූරිදත්ත අච්චිමුඛීහි සද්ධිං නාගභවනමෙව ගතො.

අථ තත්ථ[3] මහාපුරිසො ගිලානසෙය්‍යාය නිපන්නො ගෙලඤ්ඤ[4] පුච්ඡනත්ථං ආගතාය මහතියා නාගපරිසාය වෙදෙ ච යඤ්ඤෙ ච බ්‍රාහ්මණෙ ච සම්භාවෙත්වා† කාණාරිට්ඨෙ කථෙන්තෙ තං වාදං භින්දිත්වා† නානානයෙහි ධම්මං දෙසෙත්වා සීලසම්පදාය දිට්ඨිසම්පදාය පතිට්ඨපෙත්වා යාවජීවං සීලානි රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ සග්ගපදං පූරෙසි.

---

1. මු: නත්ථි 2. මු: ගජ්ජිස්සසි. 3. I. තස්ස. 4. I. & මු. ගිලාන.

*. 'මණ්ඩූකවස්සිතං' ඉති බහූසු.

†. ඊදිසෙහි පුප්ඵලක්ඛණෙහි අන්තරිතො භාගො කෙසුචි පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං, නෙසාදබ්‍රාහ්මණො දෙවදත්තො, සොමදත්තො ආනන්දො, අච්චිමුඛී උප්පලවණ්ණා, සුදස්සනො සාරිපුත්තො, සුභොගො මහාමොග්ගල්ලානො, කාණාරිට්ඨො සුනක්ඛත්තො, භූරිදත්තො ලොකනාථො.

තස්ස ඉධාපි සෙසපාරමියො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව නිද්ධාරෙතබ්බා. ඉධාපි යොජනසතිකෙ අත්තනො නාගභවනට්ඨානෙ සොළසහි නාගකඤ්ඤාසහස්සෙහි චිත්තරූපං විය පරිචාරියමානො[1] දෙවලොක[2] සම්පත්තිසදිසෙ නාගලොකිස්සරියෙ ඨිතොපි ඉස්සරියමදං අකත්වා අන්වද්ධමාසං මාතාපිතූ උපට්ඨානං කුලෙජෙට්ඨාපචායනං, සකලාය නාගපරිසාය චාතුම්මහාරාජිකාය පරිසාය තාවතිංසපරිසාය සමුට්ඨිතපඤ්හානං තං තං පරිසමජ්ඣෙ කුමුදනාලකලාපං විය සුනිසිතසත්ථෙන අත්තනො පඤ්ඤාසත්ථෙන තාවදෙව ඡින්දිත්වා තෙසං චිත්තානුකූල ධම්මදෙසනං, වුත්තප්පකාරං භොගසම්පත්තිං පහාය අත්තනො සරීරජීවිතනිරපෙක්ඛං චතුරඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථාධිට්ඨානං, තත්ථ පටිඤ්ඤාය විසංවාදනභයෙන අහිගුණ්ඨිකහත්ථගමනං, තස්මිඤ්ච මුඛෙ විසමිස්ස ඛෙළපාතනං නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා ආවිඤ්ඡනං කඩ්ඪනං භූමියං ඝංසනං මද්දනං පොථනන්ති එවමාදිනා නානප්පකාරං විප්පකාරං කරොන්තෙපි එවරූපං මහාදුක්ඛං අනුභවන්තොපි[3] කුජ්ඣිත්වා ඔලොකනමත්තෙන තං ඡාරිකං කාතුං සමත්ථස්සාපි සීලපාරමිං[4] ආවජ්ජිත්වා සීලඛණ්ඩනභයෙන ඊසකම්පි චිත්තස්ස විකාරාභාවො, ධනං ලභාමීති වා තස්ස චිත්තානුවත්තනං,[5] සුභොගෙන පුනානීතස්ස අකතඤ්ඤුනො මිත්තදුබ්භිස්ස නෙසාදබ්‍රාහ්මණස්ස සීලං අනධිට්ඨහිත්වාපි අකුජ්ඣනං කාණාරිට්ඨෙන කපිතං මිච්ඡාවාදං භින්දිත්වා අනෙකපරියායෙන ධම්මං භාසිත්වා නාගපරිසාය සීලෙසු සම්මාදිට්ඨියඤ්ච පතිට්ඨාපනන්ති එවමාදයො බොධිසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බා. තෙනෙතං වුච්චති: "එවං අච්ඡරියා එතෙ-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො"ති.

භූරිදත්ත චරියං දුතියං.

තතියෙ-චම්පෙය්‍යකොති අඞ්ගමගධරට්ඨානං අන්තරෙ චම්පා නාම නදී, තස්සා හෙට්ඨා නාගභවනම්පි අවිදූරභවත්තා චම්පා නාම, තත්ථ ජාතො නාගරාජා චම්පෙය්‍යකො; තදපි ධම්මිකො ආසින්ති තස්මිං චම්පෙය්‍ය නාගරාජකාලෙපි අහං ධම්මචාරී අහොසිං.

බොධිසත්තො හි තදා චම්පානාගභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා චම්පෙය්‍යො නාම නාගරාජා අහොසි මහිද්ධිකො මහානුභාවො. සො තත්ථ නාගරජ්ජං කාරෙන්තො දෙවරාජභොගසම්පත්තිසදිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං

---

1. මු: පරිචරියමානො.
2. I & III. දෙවභොග.
3. I. අනුභවන්තොපි.
4. I. සීලස්ස පාරමිං.
5. I & II. චිත්තස්සානු පරිවත්තනං.

අනුභවන්තො පාරමීපූරණස්ස අභාවතො–කිං මෙ ඉමාය තිරච්ඡානයොනියා? උපොසථවාසං වසිත්වා ඉතො මුච්චිත්වා සම්මදෙව පාරමියො පූරෙස්සාමීති තතො පට්ඨාය අත්තනො පාසාදෙයෙව උපොසථකම්මං කරොති. අලඞ්කතනාගමාණවිකා තස්ස සන්තිකං ආගච්ඡන්ති. සො ඉධ මෙ සීලස්ස අන්තරායො භවිස්සතීති පාසාදතො නික්ඛමිත්වා උය්‍යානෙ නිසීදති. තත්‍රාපි තා ආගච්ඡන්ති. සො චින්තෙසි: ඉධ මෙ සීලස්ස සඞ්කිලෙසො භවිස්සති, ඉතො නාගභවනතො නික්ඛමිත්වා මනුස්සලොකං ගන්ත්වා උපොසථවාසං වසිස්සාමීති. සො තතො පට්ඨාය උපොසථදිවසෙසු නාගභවනා නික්ඛමිත්වා එකස්ස පච්චන්තගාමස්ස අවිදූරෙ මග්ගසමීපෙ වම්මිකමත්ථකෙ "මම චම්මාදීහි අත්ථිකා චම්මාදීනි ගණ්හන්තු කීළාසප්පං වා කාතුකාමා කීළාසප්පං කරොන්තූ"ති සරීරං දානමුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා භොගෙ ආභුජිත්වා නිපන්නො උපොසථවාසං වසති චාතුද්දසියං පඤ්චදසියඤ්ච. පාටිපදෙ නාගභවනං ගච්ඡති. තස්සෙවං උපොසථං කරොන්තස්ස දීඝො අද්ධා වීතිවත්තො.

අථ බොධිසත්තො සුමනාය නාම අත්තනො අග්ගමහෙසියා "දෙව ත්වං මනුස්සලොකං ගන්ත්වා උපොසථං උපවසසි,[1] සො ච සාසඞ්කො සප්පටිභයො"ති වුත්තො මඞ්ගලපොක්ඛරණීතීරෙ ඨත්වා "සචෙ මං භද්දෙ කොචි පහරිත්වා කිලමෙස්සති,[2] ඉමිස්සා පොක්ඛරණියා උදකං ආවිලං භවිස්සති. සචෙ සුපණ්ණො ගණ්හිස්සති, උදකං පක්කට්ඨිස්සති. සචෙ අහිගුණ්ඩිකො[3] ගණ්හිස්සති, උදකං ලොහිතවණ්ණං භවිස්සතී"ති තීණි නිමිත්තානි තස්සා ආචික්ඛිත්වා චාතුද්දසීඋපොසථං අධිට්ඨාය නාගභවනා නික්ඛමිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා වම්මිකමත්ථකෙ නිපජ්ජි සරීරසොභාය වම්මිකං සොභයමානො. සරීරං හිස්ස රජතදාමං විය සෙතං අහොසි. මත්ථකො රත්තකම්බලගෙණ්ඩුකො විය සරීරං නඞ්ගලසීසප්පමාණං. භූරිදත්තකාලෙ පන ඌරුප්පමාණං, සඞ්ඛපාලකාලෙ එකදොණිකනාවප්පමාණං.

තදා එකො බාරාණසිමාණවො තක්කසිලං ගන්ත්වා ආලම්බායන[4] මන්තං උග්ගණ්හිත්වා තෙන මග්ගෙන අත්තනො ගාමං ගච්ඡන්තො මහාසත්තං දිස්වා 'කිං මෙ තුච්ඡහත්ථෙන ගාමං ගන්තුං? ඉමං නාගං ගහෙත්වා ගාමනිගමරාජධානීසු කීළාපෙන්තො ධනං උප්පාදෙත්වාව ගමිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා දිබ්බොසධානි ගහෙත්වා දිබ්බමන්තං පරිවත්තෙන්තො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. දිබ්බමන්තං සුතකාලතො පට්ඨාය මහාසත්තස්ස කණ්ණෙසු තත්තසලාකාපවෙසනකාලො විය අහොසි, මත්ථකො[5] සිඛරෙන අභිමත්ථියමානො

1. මු: උපවසසි.
2. මු: කිලමිස්සති.
3. මු: අසිතුණ්ඩිකො.
4. ම: ආලම්පායන.
5. මු: මත්ථකෙ.

විය. සො "කො නු ඛො එසො"ති භොගන්තරතො සීසං උක්ඛිපිත්වා ඔලොකෙන්තො අහිගුණ්ඩිකං දිස්වා චින්තෙසි: "මම විසං උග්ගතෙජං, සචාහං කුජ්ඣිත්වා නාසාවාතං විස්සජ්ජෙස්සාමි, එතස්ස සරීරං භුසමුට්ඨි විය විප්පකිරිස්සති, අථ මෙ සීලං ඛණ්ඩං භවිස්සති, තං න ඔලොකෙස්සාමී"ති. සො අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා සීසං භොගන්තරෙ ඨපෙසි. අහිගුණ්ඩික බ්‍රාහ්මණො ඔසධං ඛාදිත්වා මන්තං පරිවත්තෙත්වා ඛෙළං මහාසත්තස්ස සරීරෙ ඔපි.[1] ඔසධානඤ්ච මන්තස්ස ච ආනුභාවෙන ඛෙළෙන ඵුට්ඨඵුට්ඨට්ඨානෙ ඵොටානං උට්ඨානකාලො විය අහොසි. අථ සො නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා දීඝතො නිපජ්ජාපෙත්වා අජපදෙන දණ්ඩෙන උප්පීළෙත්වා දුබ්බලං කත්වා සීසං දළ්හං උප්පීළෙසි.[2] මහාසත්තො මුඛං විවරි. අථස්ස මුඛෙ ඛෙළං ඔපිත්වා[3] ඔසධමන්තබලෙන දන්තෙ භින්දි. මුඛං ලොහිතස්ස පූරි. මහාසත්තො අත්තනො සීලභෙදභයෙන එවරූපං දුක්ඛං අධිවාසෙන්තො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා ඔලොකනමත්තම්පි නාකාසි. සොපි නාගරාජානං දුබ්බලං කරිස්සාමීති නඞ්ගුට්ඨතො පට්ඨාය අට්ඨීනි සංචුණ්ණයමානො විය සකලසරීරං මද්දිත්වා පට්ටවෙඨනං නාම වෙඨෙසි. තන්තමජ්ජිතං[4] නාම මජ්ජි. නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා දුස්සපොථනං නාම පොථෙසි. මහාසත්තස්ස සකලසරීරං ලොහිතමක්ඛිතං අහොසි. මහාවෙදනං[5] අධිවාසෙසි. අථස්ස දුබ්බලභාවං ඤත්වා වල්ලීහි පෙළං කරිත්වා තත්ථ තං පක්ඛිපිත්වා පච්චන්තගාමං නෙත්වා මහාජනස්ස මජ්ඣෙ කීළාපෙසි. නීලාදීසු වණ්ණෙසු වට්ටචතුරස්සාදීසු සණ්ඨානෙසු අණුංථූලාදීසු පමාණෙසු යං යං බ්‍රාහ්මණො ඉච්ඡති, මහාසත්තො තං තදෙව කත්වා නච්චති. ඵණසතම්පි ඵණසහස්සම්පි කරොතියෙව. මහාජනො පසීදිත්වා බහුධනමදාසි. එකදිවසමෙව කහාපණසහස්සං සහස්සග්ඝණිකෙ ච පරික්ඛාරෙ ලභි. බ්‍රාහ්මණො ආදිතොව සහස්සං ලභිත්වා විස්සජ්ජෙස්සාමීති චින්තෙසි. තං පන ධනං ලභිත්වා "පච්චන්තගාමෙ යෙව තාව මෙ එත්තකං ධනං ලද්ධං, රාජරාජමහාමත්තානං දස්සිතෙ කිර බහුං ධනං ලභිස්සාමී"ති සකටඤ්ච සුඛයානකඤ්ච ගහෙත්වා සකටෙ පරික්ඛාරෙ ඨපෙත්වා සුඛයානකෙ නිසින්නො මහන්තෙන පරිවාරෙන මහාසත්තං ගාමනිගමරාජධානීසු කීළාපෙන්තො බාරාණසියං උග්ගසෙනරඤ්ඤො [සන්තිකෙ] කීළාපෙත්වා විස්සජ්ජෙස්සාමීති අගමාසි. සො මණ්ඩූකෙ මාරෙත්වා නාගරඤ්ඤො දෙති.[6] නාගරාජා පුනප්පුන මං නිස්සාය මාරෙස්සතීති න ඛාදති. අථස්ස මධුලාජෙ අදාසි. තෙපි[7] සචාහං ගොචරං ගණ්හිස්සාමි අන්තොපෙළායමෙව මරණං භවිස්සතීති න ඛාදති. බ්‍රාහ්මණො මාසමත්තෙන බාරාණසිං පත්වා ද්වාරගාමකෙ තං

1. මු: ඔසඤ්චි.
2. I. දෙසි.
3. මු: ඔසිඤ්චිත්වා.
4. I & III තන්තමජ්ජං.
5. මු: මහාසත්තො වෙදනං.
6. I අදාසි.
7. මු: තෙසු.

කීළාපෙන්තො බහුධනං ලභි. රාජාපි තං පක්කොසාපෙත්වා අම්හාකම්පි කීළාපෙහීති ආහ. සාධු දෙව, සො පණ්ණරසෙ තුම්හාකං කීළාපෙස්සාමීති ආහ. රාජා සො නාගරාජා රාජඞ්ගණෙ නච්චිස්සතීති මහාජනො සන්නිපතිත්වා පස්සතූති භෙරිං චරාපෙත්වා පුන දිවසෙ රාජඞ්ගණං අලඞ්කාරාපෙත්වා බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙසි. සො රතනපෙළාය මහාසත්තං නෙත්වා විචිත්තත්ථරෙ පෙළං ඨපෙත්වා නිසීදි. රාජා පාසාදා ඔරුය්හ මහාජනපරිවුතො රාජාසනෙ නිසීදි. බ්‍රාහ්මණො මහාසත්තං නීහරිත්වා නච්චාපෙසි. මහාසත්තො තෙන චින්තිතචින්තිතාකාරං දස්සෙසි. මහාජනො සකභාවෙන සණ්ඨාතුං[1] න සක්කොති. චෙළුක්ඛෙපසහස්සානි පවත්තන්ති.[2] බොධිසත්තස්ස උපරි රතනවස්සං වස්සි. තෙන වුත්තං: **තදාපි මං ධම්මචාරින්ති ආදි.**

තත්ථ **තදාපීති** යදා **අහං** චම්පෙය්‍යකො නාගරාජා හොමි **තදාපි**; **ධම්මචාරින්ති** දසකුසලකම්මපථධම්මං චරති එව න අණුමත්තම්පි අධම්මන්ති ධම්මචාරිං; **උපවුත්ථ**[3] **උපොසථන්ති** අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතස්ස අරියූපොසථසීලස්ස රක්ඛණවසෙන උපවසිත[4] උපොසථකම්මං; **රාජද්වාරම්හි කීළතීති** බාරාණසියං උග්ගසෙනරඤ්ඤො ගෙහද්වාරෙ කීළාපෙති; **යං සො වණ්ණං චින්තයතීති** සො අහිතුණ්ඩික[5] බ්‍රාහ්මණො යං යං නීලාදිවණ්ණං හොතූති චින්තෙති*; තෙනාහ: **නීලංව පීත**[6] **ලොහිතන්ති.** තත්ථ **නීලංවාති** වාසද්දො අනියමත්ථො, ගාථාසුඛත්ථං රස්සං කත්වා වුත්තො, තෙන වාසද්දෙන වුත්තාවසිට්ඨං ඔදාතාදි වණ්ණවිසෙසඤ්ච වට්ටාදිසණ්ඨානවිසෙසඤ්ච අණුංථූලාදි පමාණවිසෙසඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. **තස්ස චිත්තානුවත්තන්තොති** තස්ස අහිතුණ්ඩිකස්ස චිත්තං අනුවත්තන්තො; **චින්තිතසන්නිභොති** තෙන චින්තිතචින්තිතාකාරෙන පෙක්ඛජනස්ස උපට්ඨහාමීති දස්සෙති; න කෙවලඤ්ච තෙන චින්තිතාකාරදස්සනං එව මය්හං ආනුභාවො, අපිච **ථලං** උදකං කරෙය්‍යං, **උදකම්පි ථලං කරෙය්‍යං,** මහාපථවිං ගහෙත්වා උදකං උදකම්පි ගහෙත්වා පථවිං කාතුං සක්කුණෙය්‍යං, එවංමහානුභාවො ( ); **යදිහං තස්ස කුප්පෙය්‍යන්ති** තස්ස අහිතුණ්ඩිකස්ස අහං යදි කුජ්ඣෙය්‍යං; **ඛණෙන ඡාරිකං කරෙති** කොධුප්පාදක්ඛණෙ එව භස්මං කරෙය්‍යං;

එවං භගවා තදා අත්තනො උප්පජ්ජනකානත්ථ[7] පටිබාහනසමත්ථතං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙන අධිප්පායෙන තං පටිබාහනං න කතං තං දස්සෙතුං **යදි චිත්තවසී හෙස්සන්ති ආදි** මාහ. තස්සත්ථො:- අයං අහිතුණ්ඩිකො මං අතිවිය බාධති; න මෙ ආනුභාවං ජානාති, හන්දස්ස මෙ ආනුභාවං දස්සෙස්සාමීති කුජ්ඣිත්වා ඔලොකෙන්ත

1. මු: & I. සන්ධාරෙතුං.
2. මු: පවත්තෙසි.
3. පා: & මු: උපවුත්ථං.
4. මු: & I උපවසිතං.
5. මු: අහිතුණ්ඩික.
6. මු: I & III. නීලං පීතං.
7. මු: උප්පජ්ජනකං අනත්ථං.

*. 'චින්තෙසි' ඉති සබ්බත්ථ.

මත්තෙනාපි යදි චිත්තවසී අභවිස්සං, අථ සො භුසමුට්ඨි විය විප්පකිරියති[1], අහං යථාසමාදින්නතො **පරිහායිස්සාමි සීලතො.** තථා ච සති **සීලෙන පරිහීනස්ස** ඛණ්ඩිතසීලස්ස ය්වායං මයා දීපඞ්කරස්ස දසබලස්ස පාදමූලතො පට්ඨාය අභිපත්ථිතො **උත්තමත්ථො** බුද්ධභාවො, සො න **සිජ්ඣති. කාමං භිජ්ජතු'යං කායොති** අයං චතුමහාභූතිකො කායො ඔදනකුම්මාසූපචයො[2] අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දනභෙදනවිද්ධංසනධම්මො[3] කිඤ්චාපි භිජ්ජතු, විනස්සතු; **ඉධෙව** ඉමස්මිං එව ඨානෙ මහාවාතෙ ඛිත්තභුසමුට්ඨි විය විප්පකිරියතු; **නෙව සීලං පභින්දෙය්‍යං[4] විකිරණෙන භුසං වියාති** සීලං පන උත්තමත්ථසිද්ධියා හෙතුභූතං ඉමස්මිං කළෙබරෙ භුසමුට්ඨි විය විප්පකිරන්තෙපි නෙව භින්දෙය්‍යං, කායජීවිතෙසු නිරපෙක්ඛො හුත්වා සීලපාරමිංයෙව පූරෙමීති චින්තෙත්වා තං තාදිසං දුක්ඛං තදා අධිවාසෙසින්ති දස්සෙති.

මහාසත්තස්ස පන අහිතුණ්ඩික[5]හත්ථගතස්ස මාසො පරිපූරි. එත්තකං කාලං නිරාහාරොව අහොසි. සුමනා 'අතිචිරායති මෙ සාමිකො, කො නු ඛො පවත්තී'ති පොක්ඛරණිං ඔලොකෙන්තී ලොහිතවණ්ණං උදකං දිස්වා අහිතුණ්ඩිකෙන ගහිතො භවිස්සතීති ඤත්වා නාගභවනා නික්ඛමිත්වා වම්මිකසන්තිකං ගන්ත්වා මහාසත්තස්ස ගහිතට්ඨානං කිළමිතට්ඨානඤ්ච දිස්වා රොදිත්වා කන්දිත්වා පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ ආකාසෙ රොදමානා අට්ඨාසි. මහාසත්තො නච්චන්තොව ආකාසං ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා ලජ්ජිතො පෙළං පවිසිත්වා නිපජ්ජි. රාජා තස්ස පෙළං පවිට්ඨකාලෙ 'කින්නු ඛො කාරණ'න්ති ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො තං ආකාසෙ ඨිතං දිස්වා 'කා නු ත්වං?'ති පුච්ඡිත්වා තස්සා නාගකඤ්ඤභාවං සුත්වා 'නිස්සංසයං ඛො නාගරාජා ඉමං දිස්වා ලජ්ජිතො පෙළං පවිට්ඨො, අයඤ්ච යථා දස්සිතො ඉද්ධානුභාවො නාගරාජස්සෙව, න අහිතුණ්ඩිකස්සා'ති නිට්ඨං ගන්ත්වා 'එවං මහානුභාවො අයං නාගරාජා, කථං ඉමස්ස හත්ථං ගතො'ති පුච්ඡිත්වා 'අයං ධම්මචාරී සීලවා නාගරාජා, චාතුද්දසී-පඤ්චදසීඋපොසථං උපවසන්තො අත්තනො සරීරං දනමුඛෙ නියාදෙත්වා මහාමග්ගසමීපෙ වම්මිකමත්ථකෙ නිපජ්ජීති; තත්ථායමෙතෙන ගහිතො, ඉමස්ස දෙවච්ඡරාපටිභාගා අනෙකසහස්සා ඉත්ථියො, දෙවලොකසම්පත්තිසදිසා නාගභවනෙ සම්පත්ති, අයං මහිද්ධිකො මහානුභාවො, සකලපථවිං පරිවත්තෙතුං[6] සමත්ථො, කෙවලං සීලං මෙ භිජ්ජිස්සතීති එවරූපං විප්පකාරං දුක්ඛං ච අනුභොතී'ති[7] ච සුත්වා සංවෙගප්පත්තො තාවදෙව තස්ස අහිතුණ්ඩිකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස බහුධනං මහන්තං යසං ච ඉස්සරියං ච දත්වා 'භද්ද භො!

1. සී. මු. විප්පකිරිස්සති.
2. සී. I. II. III. කුම්මාසපච්චයො.
3. සී. I. II & III. අනිච්චුච්ඡාදන-පෙ-ධම්මොකායො.
4. සී. මු: පරිභින්දෙය්‍යං.
5. සී. I II III & මු. අහිගුණ්ඩික & අහිගුණ්ඨික
6. සී. I. II. & III. පවත්තෙතුං.
7. සී. I. II. III & මු. අනුභොසීති.

[කත්ථචි..

ඉමං නාගරාජානං විස්සජ්ජේහී'ති විස්සජ්ජාපෙසි. මහාසත්තො නාගවණ්ණං අන්තරධාපෙත්වා මාණවකවණ්ණෙන දෙවකුමාරො විය අට්ඨාසි. සුමනා'පි ආකාසතො ඔතරිත්වා තස්ස සන්තිකෙ අට්ඨාසි. නාගරාජා රඤ්ඤො අඤ්ජලිං කත්වා 'එහි මහාරාජ! මය්හං නිවෙසනං පස්සිතුං ආගච්ඡාහී'ති යාචි. තෙනාහ භගවා :-

"මුත්තො චම්පෙය්‍යකො නාගො රාජානං එතදබ්‍රවි,
නමො තෙ කාසිරාජත්ථු නමො තෙ කාසිවඩ්ඪන;
අඤ්ජලින්තෙ පග්ගණ්හාමි[1] පස්සෙය්‍ය මෙ නිවෙසනන්ති."[a]

අථ රාජා තස්ස නාගභවනගමනං අනුජානි. මහාසත්තො තං සපරිසං ගහෙත්වා නාගභවනං නෙත්වා අත්තනො ඉස්සරියසම්පත්තිං දස්සෙත්වා කතිපාහං තත්ථ වසාපෙත්වා භෙරිං චරාපෙසි: 'සබ්බා රාජපරිසා යාවදිච්ඡකං[2] හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිකං ධනං ගණ්හාතූ'ති; රඤ්ඤො ච අනෙකෙහි සකටසතෙහි ධනං පෙසෙසි. 'මහාරාජ! රඤ්ඤා නාම දානං දාතබ්බං, සීලං රක්ඛිතබ්බං, ධම්මිකා රක්ඛාවරණගුත්ති සබ්බත්ථ සංවිදහිතබ්බා'ති දසහි රාජධම්මකථාහි ඔවදිත්වා විස්සජ්ජෙසි. රාජා මහන්තෙන යසෙන නාගභවනා නික්ඛමිත්වා බාරාණසිමෙව ගතො. තතො පට්ඨාය කිර ජම්බුදීපතලං සහිරඤ්ඤසුවණ්ණං[3] ජාතං. මහාසත්තො සීලානි රක්ඛිත්වා අන්වද්ධමාසං උපොසථකම්මං කත්වා සපරිසො සග්ගපුරං[4] පූරෙසි. තදා අහිතුණ්ඩිකො දෙවදත්තො අහොසි, සුමනා රාහුලමාතා, උග්ගසෙනො සාරිපුත්තත්ථෙරො, චම්පෙය්‍යකො නාගරාජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. ඉධ බොධිසත්තස්ස අච්ඡරියානුභාවා හෙට්ඨා වුත්තනයා එවාති.

චම්පෙය්‍යනාගචරියං තතියං.

චතුත්ථෙ **චූළබොධීති** මහාබොධිපරිබ්බාජකත්තභාවං උපාදාය ඉධ චූළබොධීති සමඤ්ඤා ආරොපිතා, න පන ඉමස්මිං එව ජාතකෙ අත්තනො ජෙට්ඨභාතිකාදිතො මහාබොධිසත්තස්ස[5] සම්භවතොති දට්ඨබ්බං. **සුසීලවාති** සුට්ඨුසීලවා, සම්පන්නසීලොති අත්ථො. **භවං දිස්වාන භයතොති** කාමාදිභවං භායිතබ්බභාවෙන පස්සිත්වා. **නෙක්ඛම්මන්ති** එත්ථ වසද්දස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො, තෙන "දිස්වාන"ති පදං ආකඞ්ඛියති. ඉදං වුත්තං හොති: ජාති-ජරා-ව්‍යාධි-මරණං, අපායදුක්ඛං, අතීතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං, අනාගතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං, පච්චුප්පන්නෙ ආහාරපරියෙට්ඨිමූලකං දුක්ඛන්ති ඉමෙසං අට්ඨන්නං සංවෙගවත්ථූනං පච්චවෙක්ඛණෙන සබ්බම්පි කාමාදිභෙදං භවං සංසාරභයතො උපට්ඨහමානං දිස්වා නිබ්බානං; තස්ස උපායභූතං සමථ

1. සී. I. II & III. පග්ගය්හාමි. 3. සී. මු. ජම්බුදීපතලෙ හිරඤ්ඤසුවණ්ණං. [ජාතක.
2. සී. මු. යදිච්ඡිතං. 4. පදං-ම. 5 සී. මු. මහාසත්තස්ස. a. චම්පෙය්‍ය

විපස්සනා; තදුපායභූතා ච පබ්බජ්ජාති ඉදං තිවිධම්පි නෙක්ඛම්මං අනුස්සවාදිසිද්ධෙන ඤාණචක්ඛුනා තප්පටිපක්ඛතො දිස්වා තාපස පබ්බජ්ජාගමනෙන අනෙකාදීනවාකුලා ගහට්ඨභාවා අභිනික්ඛම්ම ගතොති. **දුතියිකාති** පොරාණදුතියිකා, ගිහිකාලෙ පජාපතිභූතා. **කනකසන්නිභාති** කඤ්චනසන්නිභත්තචා. **වට්ටෙ අනපෙක්ඛාති** සංසාරෙ නිරාලයා. **නෙක්ඛම්මං අභිනික්ඛමින්ති** නික්ඛමනාය[1] ගෙහතො නික්ඛමිං, පබ්බජින්ති අත්ථො. ආලයන්ති සත්තා එතෙනාති ආලයො, තණ්හා; තදභාවෙන **නිරාලයා.** තතො එව ඤාතිසු තණ්හාබන්ධනස්ස ඡින්නත්තා[2] **ඡින්නබන්ධූ.** එවං ගිහිබන්ධනාභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි පබ්බජිතානම්පි කෙසඤ්චි යං හොති බන්ධනං, තස්සාපි අභාවං දස්සෙතුං **අනපෙක්ඛා කුලෙ ගණෙති** වුත්තං. තත්ථ **කුලෙති** උපට්ඨාකකුලෙ. **ගණෙති** තාපසගණෙ. සෙසා බ්‍රහ්මචාරිනොති වුච්චන්ති.[3] **උපාගමුන්ති** උභොපි මයං උපාගමිම්හා. **තත්ථාති** බාරාණසීසාමන්තෙ. **නිපකාති** පඤ්ඤවන්තා. **නිරාකුලෙති** ජනසංචාරරහිතත්තා ජනෙහි අනාකුලෙ. **අප්පසද්දෙති** මිගපක්ඛීනං උපට්ඨපනතො තෙසං වස්සිත[4]සද්දෙනාපි විරහිතත්තා අප්පසද්දෙ. **රාජුය්‍යානෙ වසාමුභොති** බාරාණසිරඤ්ඤො උය්‍යානෙ මයං උභො ජනා තදා වසාම. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:-

අතීතෙ ඉමස්මිං එව භද්දකප්පෙ බොධිසත්තො බ්‍රහ්මලොකතො චවිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං කාසිකගාමෙ[4] එකස්ස මහාවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස නාමගහණසමයෙ බොධිකුමාරොති නාමං කරිංසු. වයප්පත්තකාලෙ පනස්ස තක්කසිලං ගන්ත්වා සිප්පානි[5] උග්ගණ්හිත්වා පච්චාගතස්ස අනිච්ඡමානකස්සෙව මාතාපිතරො සමජාතිකං කුලකුමාරිකං[6] ආනෙසුං. සාපි බ්‍රහ්මලොකා චුතා උත්තමරූපධරා දෙවච්ඡරපටිභාගා. තෙසං අනිච්ඡමානානං එව අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවාහවිවාහං කරිංසු. උභින්නම්පි පන තෙසං කිලෙසසමුදාචාරො[7] න භූතපුබ්බො, සංරාගවසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔලොකනම්පි නාහොසි, කා පන කථා ඉතරසංසග්ගෙ? එවං පරිසුද්ධසීලා අහෙසුං. අපරභාගෙ මහාසත්තො මාතාපිතූසු කාලකතෙසු තෙසං සරීරකිච්චං කත්වා තං පක්කොසිත්වා[8] 'භද්දෙ! ත්වං ඉමං අසීතිකොටිධනං ගහෙත්වා සුඛෙන ජීවාහී'ති ආහ. 'ත්වං පන අය්‍යපුත්තා'ති? 'මය්හං ධනෙන කිච්චං නත්ථි, පබ්බජිස්සාමී'ති. 'කිං පන පබ්බජ්ජා ඉත්ථීනම්පි න වට්ටතී'ති?'වට්ටති භද්දෙ!'ති. 'තෙන හි මය්හම්පි ධනෙන කිච්චං නත්ථි, අහම්පි පබ්බජිස්සාමී'ති තෙ උභොපි සබ්බං විභවං

1. සී. I. & II. නික්ඛමතාය III. නික්ඛම්මතාය.
2. සී. I. II & III. ඡින්නත්තා.
3. සී. I. II & III. වුච්චති.
4. සී. මු. කාසිගාමෙ. ආ. ජා. භසිත-සබ්බත්ථ. කාසිනිගමෙ & කාසිකනිගමෙ.
5. සී. මු: & ආ. ජා. සබ්බසිප්පානි.
6. සී. මු. I. II & III. සමජාතිකුලකුමා[රිකං. ආ. ජා. සමජාතිකකුලාකුමාරිකං.
7. සී. I. II. III & IV. කිලෙසසමුදාචාරො.
8. සී. මු. පක්කොසාපෙත්වා.

පරිච්චජිත්වා මහාදානං දත්වා නික්ඛමිත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා පබ්බ ජිත්වා උඤ්ඡාචරියාය ඵලාඵලෙහි යාපෙන්තො පබ්බජ්ජාසුඛෙනෙව දස සංවච්ඡරානි වසිත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය ජනපද චාරිකං චරන්තො අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජුය්‍යානෙ වසිංසු. තෙන වුත්තං: **රාජුය්‍යානෙ වසාමුහොති.** අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානකීළං ගතො උය්‍යානස්ස එකපස්සෙ පබ්බජ්ජාසුඛෙන වීතිනාමෙන්තානං තෙසං සමීපට්ඨානං ගන්ත්වා පරමපාසාදිකං උත්තම රූපධරං පරිබ්බාජිකං ඔලොකෙන්තො කිලෙසවසෙන පටිබද්ධ චිත්තො හුත්වා බොධිසත්තං 'අයං තෙ පරිබ්බාජිකා කිං හොතී'ති පුච්ඡි. තෙන ච 'න කිඤ්චි හොති, කෙවලං එකපබ්බජ්ජාය පබ්බ ජිතා, අපිච ඛො පන ගිහිකාලෙ පාදපරිචාරිකා අහොසී'ති වුත්තෙ රාජා අයං කිරෙතස්ස න කිඤ්චි හොති, අපිච ඛො පනස්ස ගිහි කාලෙ පාදපරිචාරිකා අහොසි, යන්නූනාහං ඉමං අන්තෙපුරං පවෙසෙය්‍යං, තෙනෙවස්ස ඉමිස්සා පටිපත්තිං ජානිස්සාමීති අජ්ඣාලො තත්ථ අත්තනො පටිබද්ධචිත්තං නිවාරෙතුං අසක්කොන්තො අඤ්ඤතරං පුරිසං ආණාපෙසි: 'ඉමං පරිබ්බාජිකං රාජනිවෙසනං නෙහී'ති. සො තස්ස පටිසුණිත්වා 'අධම්මො ලොකෙ වත්තතී'ති ආදීනි වත්වා පරිදෙවමානං එව තං ආදාය පායාසි. බොධිසත්තො තස්සා පරි දෙවනසද්දං[1] සුත්වා එකවාරං ඔලොකෙත්වා පුන න ඔලොකෙසි. සචෙ පනාහං වාරෙස්සාමි තෙසු චිත්තං පදූසෙත්වා මය්හං සීලස්ස අන්ත රායො භවිස්සතීති සීලපාරමිං යෙව ආවජ්ජෙන්තො නිසීදි. තෙන වුත්තං: **උය්‍යානදස්සනං ගන්ත්වා රාජා අද්දස බ්‍රාහ්මණි**න්ති ආදි. තත්ථ **තුය්හෙසා කා? කස්ස භරියා**ති තුය්හං තව එසා කා? කිං භරියා? උදාහු භගිනී වා සමානා? කස්ස අඤ්ඤස්ස භරියා? **න මය්හං භරියා එසා**ති කාමං චෙසා මය්හං ගිහිකාලෙ භරියා අහොසි, පබ්බජිත කාලතො පට්ඨාය න මය්හං භරියා එසා, නාපි අහම්පි එතිස්සා සාමිකො, කෙවලම්පන සහධම්මා එකසාසනී; අහම්පි පරිබ්බාජකො, අයම්පි පරිබ්බාජිකා සමානධම්මා; පරිබ්බාජකසාසනෙ එකසාසනී; සබ්‍රහ්මචාරිණීති[2] අත්ථො. **තස්සා සාරත්තා ගධිතො**ති[3] කාමරාගෙන සාරත්තො හුත්වා පටිබද්ධො. **ගාහාපෙත්වාන චෙටකෙ**ති[4] චෙටකෙහි[5] ගණ්හාපෙත්වා; චෙටකෙ වා අත්තනො රාජපුරිසෙ ආණාපෙත්වා තං පරිබ්බාජිකං ගණ්හාපෙත්වා. **නිප්පීළයන්තො**[6] **බලසා**ති තං අනිච්ඡමානං එව ආකඩ්ඪන-පරිකඩ්ඪනාදිනා[7] නිප්පීළ යන්තො බාධෙන්තො; තථාපි අගච්ඡන්තිං **බලසා** බලක්කාරෙන රාජ පුරිසෙහි ගණ්හාපෙත්වා අත්තනො අන්තෙපුරං පවෙසෙසි. **ඔදපත්ත**

1. සී I. II & III. පරිදෙවනං
2. සී. I. II. III & IV. බ්‍රහ්මචාරිණීති.
3. තස්සාසාරත්තාධිගතොකත්ථචි.
4. සී. I. II & III. ගාහාපෙත්වා චෙතකෙති සී. මු. ගාහාපෙත්වා චෙතකෙහි.
5. සී. I. II. III & සී. මු. චෙතකෙහි.
6. සී I. II & III නිපීළයන්තො
7. සී. I II & III. පරිකඩ්ඪනාහි.

කිණාති[1] උදපත්තං ආමසිත්වා ගහිතභරියා ඔදපත්තිකා නාම; ඉදං ච තං පුරාණදුතියිකාභාවෙන උපලක්ඛණමත්තං දට්ඨබ්බං. සා පනස්ස බ්‍රාහ්මණවිවාහවසෙන මාතාපිතූහි සම්පටිපාදිතා.[2] "ඔදපත්තකිනියා"ති ච භාවෙන භාවලක්ඛණෙ භුම්මං. **සහජාතාති**[3] පබ්බජ්ජාජාතිවසෙන සහජාතා. තෙනෙවාහ; **එකසාසනීති**. "එකසාසනී"ති ච ඉදං භුම්මත්ථෙ පච්චත්තං; එකසාසනියාති අත්ථො. **නයන්තියාති** නීයන්තියා. **කොපො මෙ උපපජ්ජථාති** අයං එත්ථ ගිහිකාලෙ භරියා බ්‍රාහ්මණී සීලවතී, පබ්බජිතකාලෙ ච සබ්‍රහ්මචාරිණීභාවතො[4] සහජාතා භගිනී, සා තුය්හං පුරතො බලක්කාරෙන ආකඩ්ඪිත්වා නීයති, විබාධීයති[5]; බ්‍රාහ්මණ! කිං තෙ පුරිසභාවනාති පුරිසමානෙන[6] උස්සාහිතො චිරකාලෙ සයිතො වම්මිකබිලතො කෙනචි පුරිසෙන ඝට්ටිතො 'සුසූ'ති ඵණං කරොන්තො ආසීවිසො විය මෙත්තචිත්තතො[7] කොපො සහසා වුට්ඨාසි. **සහ කොපෙ සමුප්පන්නෙනාති** කොපුප්පත්තියා සහ; තස්ස උප්පත්තිසමනන්තරමෙවාති අත්ථො. **සීලබ්බතමනුස්සරින්ති** අත්තනො සීලපාරමිං ආවජ්ජෙසිං. **තත්ථෙව කොපං නිග්ගණ්හින්ති** තස්මිං එව ආසනෙ යථානිසින්නොව තං කොපං නිවාරෙසිං. **නාදාසිං වඩ්ඪිතූපරීති**[8] තතො එකවාරුප්පත්තිතො උපරි උද්ධං වඩ්ඪිතුං න අදාසිං. ඉදං වුත්තං හොති–කොපෙ උප්පන්නමත්තෙ එව තනු ත්වං බොධිපරිබ්බාජක! සබ්බපාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣිතුකාමො? තස්ස තෙ කිමිදං සීලමත්තෙනාපි උපලක්ඛණං? තයිදං ගුත්තං බුරමත්තොදකෙ[9] ඔසීදන්තස්ස මහාසමුද්දස්ස පරතීරං ගණ්හිතුකාමතා විය හොතීති අත්තානං පරිභාසිත්වා පටිසඞ්ඛානබලෙන තස්මිං එව ඛණෙ කොපං නිග්ගහෙත්වා පුන උප්පජ්ජනවසෙනස්ස වඩ්ඪිතුං න අදාසින්ති. තෙනෙවාහ: **යදි නං බ්‍රාහ්මණින්ති** ආදි. තස්සත්ථො: තං පරිබ්බාජිකං බ්‍රාහ්මණිං සො රාජා වා අමච්චො වා කොචි තිණ්හායපි නිසිතාය සත්තියා කොට්ටෙය්‍ය, ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං යදි ඡින්දෙය්‍ය, එවං සන්තෙපි සීලං අත්තනො සීලපාරමිං නෙව භින්දෙය්‍යං; කස්මා? බොධියා එව කාරණා; සබ්බත්ථ අඛණ්ඩිතසීලෙනෙව සක්කා සම්මා සම්බොධිං පාපුණිතුං, න ඉතරෙනාති. **න මෙසා බ්‍රාහ්මණී දෙස්සාති** සා බ්‍රාහ්මණී ජාතියා ගොත්තෙන කුලප්පදෙසෙන ආචාරසම්පත්තියා චිරපරිචයෙන පබ්බජ්ජාදිගුණසම්පත්තියා චාති සබ්බාකාරෙන න මෙ දෙස්සා, න අප්පියා එව; තස්සා මම අප්පියභාවො කොචි නත්ථි. **නපි මෙ බලං න විජ්ජතීති** මය්හං බලං න න විජ්ජති, අත්ථි එව. අහං නාගබලො ථාමසම්පන්නො,[10] ඉච්ඡමානො සහසා උට්ඨහිත්වා තං ආකඩ්ඪන්තෙ පුරිසෙ නිප්පොථෙත්වා තං ගහෙත්වා

1. සී I. II & III. ඔදපත්තිකිනියාති.
2. සී. I. II & III. සම්පත්තිපාදිතා.
3. මු. පා. සහජා. [සී. මු. සම්පාදිතා.
4. සී I. II & III භාවතා.
5. සී. I. II, III & IV. විබාධති.
6. සී. I. II & III සමානෙන.
7. සී. I. II & III. ආසීවිසමෙත්ත
8. මු. පා. වඩ්ඪතූපරී. [චිත්තො.
9. ම. ඛුරපදෙදකෙ.
10. සී. මු. බලසම්පන්නො.

යපිවජිතුට්ඨානං ගන්තුං සමත්ථොති දස්සෙති. **සබ්බඤ්ඤුතං පියං මමන්ති** තතො පරිබ්බාජිකතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව මය්හං පියං. **තස්මා සීලානුරක්ඛිස්සන්ති** තෙන කාරණෙන සීලමෙව අනුරක්ඛිස්සං.

අථ සො රාජා උය්‍යානෙ පපඤ්චං අකත්වාව සීඝතරං[1] ගන්ත්වා තං පරිබ්බාජිකං පක්කොසාපෙත්වා මහන්තෙන යසෙන නිමන්තෙසි. සා යසස්ස අගුණං පබ්බජ්ජාය ගුණං අත්තනො බොධිසත්තස්ස ච මහන්තං භොගක්ඛන්ධං පහාය සංවෙගෙන පබ්බජිතභාවඤ්ච කථෙසි. රාජා කෙනචි පරියායෙන තස්සා මනං අලභන්තො චින්තෙසි: 'අයං පරිබ්බාජිකා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා, සොපි පරිබ්බාජකො ඉමාය ආකඩ්ඪිත්වා නීයමානාය න කිඤ්චි විප්පකාරං[2] දස්සෙසි,[3] සබ්බත්ථ නිරපෙක්ඛචිත්තො,[4] න ඛො මෙතං පතිරූපං යං එවරූපෙසු ගුණවන්තෙසු විප්පකාරො,[5] යන්නූනාහං ඉමං පරිබ්බාජිකං ගහෙත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා ඉමං, තං ච පරිබ්බාජකං ඛමාපෙය්‍ය'න්ති. එවං පන චින්තෙත්වා පරිබ්බාජිකං උය්‍යානං ආනෙථාති පුරිසෙ ආණාපෙත්වා සයං පඨමතරං ගන්ත්වා බොධිසත්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි: 'භො පබ්බජිත![6] කිං මයා තාය පරිබ්බාජිකාය නීයමානාය කොපො තෙ උප්පජ්ජිත්ථාති?' මහාසත්තො ආහ :–

"උප්පජ්ජි මෙ න මුච්චිත්ථ න මෙ මුච්චිත්ථ ජීවතො,
රජංව විපුලා වුට්ඨි ඛිප්පමෙව නිවාරයි"න්ති.[a]

තං සුත්වා රාජා කින්නුඛො එස කොපමෙව සන්ධාය වදති, උදාහු අඤ්ඤං කිඤ්චි සිප්පාදිකන්ති චින්තෙත්වා පුන පුච්ඡි :–

"කින්නෙ උප්පජ්ජි නො මුච්චි කින්නෙ නො මුච්චි ජීවතො,[7]
රජංව විපුලා වුට්ඨි කතමං තං නිවාරයී"ති[a]

තත්ථ **උප්පජ්ජීති** එකවාරං උප්පජ්ජි. **න මුච්චිත්ථාති** කායවචීවිකාරුප්පාදනවසෙන[8] න මුච්චිත්ථ, න බහි පවත්තිතුං විස්සජ්ජෙසින්ති අත්ථො. **රජංව විපුලා වුට්ඨීති** යථා නාම ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ උප්පන්නං රජං විපුලා අකාලවුට්ඨිධාරා[9] නිවාරෙති, එවං තං වූපසමෙන්තො නිවාරයිං; නිවාරෙසින්ති අත්ථො. අථස්ස මහාපුරිසො නානප්පකාරෙන කොපෙ ආදීනවං පකාසෙන්තො:–

"යම්හි ජාතෙ න පස්සති අජාතෙ සාධු පස්සති,
සො මෙ උප්පජ්ජි නො මුච්චි කොධො දුම්මෙධගොචරො.

---

1. සී. මු. සීඝං නගරං. ආ. ජා. සීඝංඝරං.
2 සී II & III. විකාරං.
3. සී. I. II & III. දස්සෙති.
4. සී I. II & III නිරපෙක්ඛන්තො.
5. සී. I II III & IV. විප්පකාරං.

a. චූළබොධිජාතක.
6 සා. පරිබ්බාජක.
7. සී. මු. කින්නෙමුච්චිත්ථ ජීවතො
8 සී. මු. වසෙන පන. [වුට්ඨිවාර.
9. සී. මු. වුට්ඨිධානකො, සී. III,

යෙන ජාතෙන නන්දන්ති අමිත්තා දුක්ඛමෙසිනො,
සො මෙ උප්පජ්ජි නො මුඤ්චි කොධො දුම්මෙධගොචරො.

යස්මිං ච ජායමානස්මිං සදත්ථං නාවබුජ්ඣති,
සො මෙ උප්පජ්ජි නො මුඤ්චි කොධො දුම්මෙධගොචරො.

යෙනාභිභූතො කුසලං ජහාති
පරක්කරෙ[1] විපුලං චාපි අත්ථං,
ස භීමසෙනො බලවා පමද්දී
කොධො මහාරාජ න මෙ අමුච්චථ.

කට්ඨස්මිං මත්ථමානස්මිං පාවකො නාම ජායති
තමෙව කට්ඨං දහති යස්මා සො ජායතෙ[2] ගිනි.

එවං මන්දස්ස පොසස්ස බාලස්ස අවිජානතො,
සාරම්භා ජායතෙ කොධො සචිතෙනතෙව ඩය්හති.

අග්ගීව තිණකට්ඨස්මිං කොධො යස්ස පවඩ්ඪති,
නිහීයති තස්ස යසො කාළපක්ඛෙව චන්දිමා.

අනෙධො ධූමකෙතූව කොධො යස්සූපසම්මති,
ආපූරති තස්ස යසො සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා”ති.[a]

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි.

තත්ථ **න පස්සතීති** අත්තත්ථම්පි න පස්සති, පගෙව පරත්ථං. **සාධු පස්සතීති** අත්තත්ථං පරත්ථං උභයත්ථඤ්ච සම්මදෙව පස්සති. **දුම්මෙධගොචරොති** නිප්පඤ්ඤානං විසයභූතො. නිප්පඤ්ඤා වා ගොචරො ආහාරො ඉන්ධනං එතස්සාති දුම්මෙධගොචරො. **දුක්ඛමෙසිනොති** දුක්ඛං ඉච්ඡන්තා. **සදත්ථන්ති** අත්තනො අත්ථං; වුඩ්ඪිං. **පරක්කරෙති**[1] අපනෙය්‍ය; විනාසෙය්‍ය. ස **භීමසෙනොති** සො භීමාය භයජනනියා මහතියා කිලෙසසෙනාය සමන්නාගතො. **පමද්දීති** බලවභාවෙන සත්තෙ පමද්දනසීලො.[3] **න මෙ අමුච්චථාති** මම සන්තිකා මොක්ඛං න ලභි. අබ්භන්තරෙ එව දමිතො නිබ්බිසෙවනො කතොති අත්ථො. ඛීරං විය වා මුහුත්තං දධිභාවෙන විනෙතන[4] පතිට්ඨහිත්වාතිපි අත්ථො. **මත්ථමානස්මින්ති** අරණීසහිතෙ මථියමානෙ. “මථමානස්මි”න්තිපි පාඨො. **යස්මාති** යතො කට්ඨා. **ගිනීති** අග්ගි. **බාලස්ස අවිජානතොති** බාලස්ස අජානන්තස්ස. **සාරම්භා ජායතෙති** කරණුත්තරිය කරණලක්ඛණා[5] සාරම්භා අරණීමත්ථනතො විය පාවකො කොධො ජායතෙ. **සචිතෙනතෙවාති** සොපි බාලො තෙනෙව කොධෙන කට්ඨං විය අග්ගිනා ඩය්හති. **අනෙධො ධූමකෙතූවාති** අනින්ධනො අග්ගි විය. **තස්සාති** තස්ස අධිවාසනඛන්තියා සමන්නාගතස්ස පුග්ගලස්ස සුක්කපක්ඛෙ චන්දෙ විය ලද්ධො යසො අපරාපරං ආපූරතීති.

---

1. සී. I. II III. & IV. පරක්කමෙ.
2. සී. මු & සී. I. II. IV. ජායති.
3. සී I. II & III. පමද්දසීලො. [වෙත විනත.
4. සීI., II III. & IV. ඛීරං විය වාමුදුරත්තවිභා
5. සී. I II III IV. කාරනුත්තරියලක්ඛණා.

a. චූලබොධිජාතක.

රාජා මහාසත්තස්ස ධම්මකථං සුත්වා මහාපුරිසං පරිබ්බාජිකඤ්ච[1] රාජගෙහතො ආගතං ඛමාපෙත්වා තුම්හෙ පබ්බජ්ජාසුඛං අනුභවන්තා ඉධෙව උය්‍යානෙ වසථ, අහං වො[2] ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං කරිස්සාමීති වත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. තෙ උභොපි තත්ථෙව වසිංසු. අපරභාගෙ පරිබ්බාජිකා කාලමකාසි. බොධිසත්තො හිමවන්තං පවිසිත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායනො අහොසි. තදා පරිබ්බාජිකා රාහුලමාතා අහොසි, රාජා ආනන්දත්ථෙරො, බොධිපරිබ්බාජකො ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා මහන්තං භොගක්ඛන්ධං මහන්තං ච ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහාභිනික්ඛමනසදිසං ගෙහතො නික්ඛමනං, තථා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතස්ස බහුජනසම්මතස්ස සතො පරමප්පිච්ඡතාය කුලෙසු ච ගණෙසු ච අලග්ගතා, අච්චන්තමෙව ලාභසක්කාරජිගුච්ඡාය පරමවිවෙකාභිරති, අතිසයවතී ච අභිසල්ලෙඛවුත්ති, තථාරූපාය සීලවතියා කල්‍යාණධම්මාය පරිබ්බාජිකාය අඤ්ඤතකාය[3] අත්තනො පුරතො බලක්කාරෙන පරාමසියමානාය සීලපාරමිං[4] ආවජ්ජෙත්වා විකාරානාපත්ති, කතාපරාධෙ ච තස්මිං රාජිනි උපගතෙ හිතචිත්තතං මෙත්තචිත්තතං උපට්ඨපෙත්වා[5] දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකෙහි සමනුසාසනන්ති එවමාදයො ඉධ මහාපුරිසස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති. තෙනෙතං වුච්චති: "එවං අච්ඡරියා එතෙ–පෙ–ධම්මස්ස අනුධම්මතො"ති.

චූලබොධිචරියං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ **මහිසො පවනචාරකොති**[6] මහාවනචාරී වනමහිසො යදා හොමීති යොජනා. **පවඩ්ඪකායොති** වයප්පත්තියා අඞ්ගපච්චඞ්ගානං ච ථූලභාවෙන අතිවඩ්ඪිකායො. **බලවාති** මහාබලො ථාමසම්පන්නො. **මහන්තොති** විපුලසරීරො, හත්ථික්ඛන්ධප්පමාණො[7] තදා කිර බොධිසත්තස්ස කායො හොතීති. **භීමදස්සනොති** මහාසරීරතාය වනමහිසජාතිතාය ච සීලං අජානන්තානං භයං ජනනතො භයානකදස්සනො. **පබ්භාරෙති** ඔලම්බකසිලාකුටියං.[8] **දකාසයෙති** ජලාසයසමීපෙ. **හොතෙත්ථ ඨාන**න්ති එත්ථ මහාවනෙ යො කොචි පදෙසො වනමහිසානං තිට්ඨනට්ඨානං හොති. **තහිං තහි**න්ති තත්ථ තත්ථ. **විචරන්තොති** විහාරඵාසුකං වීමංසිතුං විචරන්තො. **ඨානං අද්දස භද්දක**න්ති එවං විචරන්තො තස්මිං මහාඅරඤ්ඤෙ භද්දකං මය්හං

---

1. සී. මු පරිබ්බාජිකම්පි සී. I. II & III.
2. සී. මු. තෙ. පරිබ්බාජිකං.
3. සී. මු. අරඤ්ඤගතාය. සී. I II III & IV
4. සී. I. II III. & IV. සීලපාරමී. [අඤ්ඤථාය.
5. සී. මු. හිතචිත්තතං උපට්ඨපෙත්වා.
6. සී. I. II & III. පවනචාරිණො.
7. සී. I. II. III & IV. හත්ථිකන්ධරප්පමාණො.
8. සී. මු. සිලාකුච්ඡියං.

ඵාසුකං රුක්ඛමූලට්ඨානං අද්දක්ඛිං;[1] දිස්වාව **තං ඨානං උපගන්ත්වාන තිට්ඨාමි ච සයාමි ච** ගොචරං ගහෙත්වා දිවා තං රුක්ඛමූලට්ඨානං ගන්ත්වා ඨාන-සයනෙහි **වීතිනාමෙමී**ති දස්සෙති.

තදා කිර බොධිසත්තො හිමවන්තප්පදෙසෙ මහිසයොනියං නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො ථාමසම්පන්නො මහාසරීරො හත්ථිකලභප්පමාණො[2] පබ්බතපාද[3]- පබ්භාර- ගිරිදුග්ග- වනඝටාසු විචරන්තො එකං ඵාසුකං මහාරුක්ඛමූලං දිස්වා ගොචරං ගහෙත්වා දිවා තත්ථ වසති. අථෙකො ලොලමක්කටො රුක්ඛා ඔතරිත්වා මහාසත්තස්ස පිට්ඨිං අභිරුහිත්වා උච්චාරපස්සාවං කත්වා සිඞ්ගෙසු ගණ්හිත්වා ලම්බන්තො[4] නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා දොලායන්තො[5] කීළි. බොධිසත්තො ඛන්තිමෙත්තානුද්දයසම්පදාය තං තස්ස අනාචාරං න මනසාකාසි. මක්කටො පුනප්පුනං තථෙව කරොති. තෙන වුත්තං: **අථෙත්ථ කපිමාගන්ත්වා**ති ආදි. තත්ථ **කපිමාගන්ත්වා**ති කපි ආගන්ත්වා. මකාරො පදසන්ධිකරො. **පාපො**ති ලාමකො. **අනරියො**ති අනයෙ ඉරියනතො අයෙ ච න ඉරියනතො අනරියො. නිහීනාචාරොති[6] අත්ථො. **ලඝූ**ති ලොලො. **ඛන්ධෙ**ති ඛන්ධප්පදෙසෙ. **මුත්තෙති**ති පස්සාවං කරොති. **ඔහනෙති**ති කරීසං ඔස්සජ්ජති. **ත**න්ති තං මං; තදා මහිසභූතං මං. **සකිම්පි දිවස**න්ති එකදිවසම්පි දූසෙති මං සබ්බකාලම්පි. තෙනාහ: **දූසෙති මං සබ්බකාල**න්ති. න කෙවලඤ්ච දුතිය-තතිය-චතුත්ථ දිවසමත්තං, අථඛො සබ්බකාලම්පි මං පස්සාවාදීහි දූසෙති, යදා යදා මුත්තාදීනි කාතුකාමො තදා තදා මය්හමෙව උපරි කරොතීති දස්සෙති. **උපද්දුතො**ති බාධිතො. තෙන සිඞ්ගෙසු ඔලම්බනාදිනා, මුත්තාදි අසුචිමක්ඛණෙන, තස්ස ච අපහරණත්ථං අනෙකවාරං සිඞ්ගකොටීහි වාලග්ගෙන ච, අනෙකවාරං කද්දමපංසුමිස්සකං උදකං සිඤ්චිත්වා ධොවනෙන ච නිප්පීළිතො හොමීති අත්ථො. **යක්ඛො**ති තස්මිං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා. **මං ඉදමබ්‍රවී**ති රුක්ඛක්ඛන්ධෙ ඨත්වා 'මහිසරාජ! කස්මා ඉමස්ස දුට්ඨමක්කටස්ස අවමානං සහසී'ති ඉමමත්ථං පකාසෙන්තො **නාසෙහෙතං ඡවං පාපං සිඞ්ගෙහි[7] ච ඛුරෙහි චා**ති ඉදං වචනං මං අභාසි. **එවං වුත්තෙ තදා යක්ඛෙ**ති තදා තස්මිං කාලෙ තස්මිං යක්ඛෙ එවං වුත්තෙ සති **අහං** තං යක්ඛං **ඉදං** ඉදානි වක්ඛමානං **අබ්‍රවිං** අභාසිං. **කුණපෙනා**ති කිලෙසාසුචිපග්ඝරණෙන සුචිජාතිකානං සාධූනං පරමජිගුච්ඡනීයතාය අකිත්තිදුග්ගන්ධවායනෙන. කුණපසදිසතාය කුණපෙන. **පාපෙනා**ති පාණාතිපාතාදි[8]පාපෙන. **අනරියෙනා**ති අනරියානං අසාධූනං මාගවිකා[9]නෙසාදීනං හීනපුරිසානං ධම්මතාය අනරියෙන. **කිං** සොත කාරණෙන

1. සී. I. II & III. අද්දක්ඛි.
2. සී. I. II. III & IV. හත්ථිකලභරප්පමාණො.
3. සී I. II. III. IV. & සී: මු: පබ්බතපාදෙ.
4. ස්‍යා. ජා. අ ඔලම්බන්තො.
5. සී I. II. III & IV කීළායන්තො ව.
6. සී I.II.III.IV.V&VI. හීනතරොති.
7. සී. I. II. III & IV. සිඞ්ගෙහා
8. පාණාතිපාත.
9. සී. මු. මාගධිකා.

ත්වං දෙවතෙ! **මං මක්ඛසි?** අයුත්තං තයා වුත්තං මං පාපෙ නියොජෙන්තියාති දස්සෙති. ඉදානි තස්මිං පාපධම්මෙ ආදීනවං පකාසෙන්තො **යදිහ**න්ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො : භද්දෙ දෙවතෙ! අහං තස්ස යදි කුජ්ඣෙය්‍යං තතොපි ලාමකතරො භවෙය්‍යං, යෙන හි අධම්මචරණෙන සො බාලමක්ඛතො නිහීනො[1] නාම ජාතො, සචෙ පනාහං තතොපි බලවතරං පාපධම්මං චරෙය්‍යං, නනු තෙන තතො පාපතරෙ[2] භවෙය්‍යං. අට්ඨානං චෙතං යදිහං[3] ඉධලොකපරලොකං තදුත්තරිඤ්ච ජානිත්වා ඨිතො එකන්තෙනෙව පරහිතාය පටිපන්නො එවරූපං පාපධම්මං චරෙය්‍යන්ති; කිඤ්චහියෙය්‍යා. **සීලඤ්ච මෙ පභිජ්ජෙය්‍යා**ති අහඤ්චෙව ඛො පන එවරූපං පාපං කරෙය්‍යං, මය්හං සීලපාරමී ඛණ්ඩිතා සියා. **විඤ්ඤූ ච ගරහෙය්‍යු මන්**ති පණ්ඩිතා ච දෙවමනුස්සා මං ගරහෙය්‍යුං,– 'පස්සථ භො අයං බොධිසත්තො බොධිපරියෙසනං චරමානො එවරූපං පාපං අකාසී'ති. **හීළිතා ජීවිතා වා**පීති වා සද්දො අවධාරණෙ, එවං විඤ්ඤූහි හීළිතා ගරහිතා ජීවිතාපි **පරිසුද්ධෙන** පරිසුද්ධසීලෙන හුත්වා **මතං** වා මරණමෙව වරං, උත්තමං සෙය්‍යො. **ක්‍යාහං ජීවිතහෙතූපි කාහාමි පරහෙඨන**න්ති එවං ජානන්තො ච අහං මය්හං ජීවිතනිමිත්තම්පි පරසත්තවිහිංසනං **කිං කාහාමි** කිං කරිස්සාමි; එතස්ස කාරණෙන කාරණං නත්ථීති[4] අත්ථො. අයං පන අඤ්ඤෙපි මං විය මඤ්ඤමානො එවං අනාචාරං කරිස්සති, තතො යෙසං චණ්ඩ[5]මහිසානං එවං කරිස්සති, තෙ එව එතං වධිස්සන්ති, සා එතස්ස අඤ්ඤෙහි මාරණා මය්හං දුක්ඛතො ච පාණාතිපාතතො ච මුත්ති භවිස්සතීති[6] ආහ. තෙන වුත්තං :–

> මමෙවායං මඤ්ඤමානො අඤ්ඤෙපෙවං කරිස්සති,
> තෙව[7] තත්ථ වධිස්සන්ති සා මෙ මුත්ති භවිස්සතීති.

තත්ථ **මමෙවායන්**ති මං විය. **අඤ්ඤෙපී**ති අඤ්ඤෙසම්පි. සෙසං වුත්තත්ථමෙව. **හීනමජ්ඣිමඋක්කට්ඨෙ**ති හීනෙ ච මජ්ඣිමෙ ච උක්කට්ඨෙ ච නිමිත්තභූතෙ. **සහන්තො අවමානිත**න්ති[8] විභාගං අකත්වා තෙහි පවත්තිතං අවමානං පරිභවං **සහන්තො** ඛමන්තො. **එවං ලභති සප්පඤ්ඤො**ති එවං හීනාදීසු විභාගං අකත්වා ඛන්තිමෙත්තානුද්දයං උපට්ඨපෙත්වා තදපරාධෙ සහන්තො සීලාදිපාරමියො බ්‍රූහෙත්වා **මනසා යථාපත්ථිතං** යථිච්ඡිතං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං ලභති, පටිවිජ්ඣති; තස්ස තං න දූරෙති.

එවං මහාසත්තො අත්තනො අජ්ඣාසයං පකාසෙන්තො දෙවතාය ධම්මං දෙසෙසි. සො කතිපාහච්චයෙන අඤ්ඤත්ථ ගතො. අඤ්ඤො චණ්ඩමහිසො නිවාසඵාසුතාය තං ඨානං[9] ගන්ත්වා අට්ඨාසි.

---

1. සී. I & II. හීනො.
2. සී I. II. III & IV පාපිට්ඨතරෙ.
3. සී මු. යදිදං
4. සී මු. කාරණෙන කාරණං නත්ථීති.
5. ම. චණ්ඩානං
6. සී. I. II. III. IV & V. සුමුත්තීති
7. සී. I. II. III & IV. තෙන.
8. සී. I. II. III & IV. අවහතං.
9. සී. I. II. III IV. & V. වතං.

දුට්ඨමක්කටො සො එව අයන්ති සඤ්ඤාය තස්ස පිට්ඨිං අභිරුහිත්වා තථෙව අනාචාරං අකාසි. අථ නං විධුනන්තො භූමියං පාතෙත්වා සිඞ්ගෙන හදයෙ විජ්ඣිත්වා පාදෙහි මද්දිත්වා සඤ්චුණ්ණෙසි. තදා සීලවා මහිසරාජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙ නෙව යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා හත්ථිනාග-භූරිදත්ත-චම්පෙය්‍යනාගරාජචරියාසු විය ඉධ මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බා.

මහිසරාජචරියං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ-**සුතත්තකනකසන්නිභොති** යථා සුතත්තං අපගතසබ්බකාළකො හොති එවං අග්ගිම්හි පක්ඛිපිත්වා සුතත්තකනක සන්නිභො. **මිගරාජා රුරුනාමාති** ජාතිසිද්ධනාමවසෙන[1] රුරුනාම මිගරාජා, ජාතිතො රුරු, මිගානඤ්ච රාජාති[2] අත්ථො. **පරමසීලසමාහිතොති** උත්තමසීලසමාහිතො, විසුද්ධසීලො චෙව සමාහිතචිත්තො ච, විසුද්ධසීලෙ වා සම්මා ආහිතචිත්තොති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. තදා බොධිසත්තො රුරුමිගයොනියං නිබ්බත්ති, තස්ස සරීරච්ඡවි සුට්ඨු තාපෙත්වා මජ්ජිතකඤ්චනපට්ටවණ්ණා අහොසි, හත්ථපාදා ලාඛාරස පරිකම්මකතා විය, නඞ්ගුට්ඨං චමරීනඞ්ගුට්ඨං විය, සිඞ්ගානි රජතදාම වණ්ණානි, අක්ඛීනි සුමජ්ජිතමණිගුළිකා විය, මුඛං ඔලම්බෙත්වා[3] ඨපිත රත්තකම්බලගෙණ්ඩුකා[4] විය. සො ජනසංසග්ගං පහාය විවෙකවාසං වසිතුකාමො පරිවාරං ඡඩ්ඩෙත්වා එකකොව ගඞ්ගානිවත්තනෙ රමණීයෙ සාලමිස්සකෙ සුපුප්ඵිතපවනෙ වසති. තෙන වුත්තං :-

රම්මෙ පදෙසෙ රමණීයෙ විවිත්තෙ අමනුස්සකෙ,
තත්ථ වාසං උපගඤ්ඡිං ගඞ්ගාකූලෙ මනොරමෙති.

තත්ථ **රම්මෙ පදෙසෙති** මුත්තාසදිසවාලිකාචුණ්ණපණ්ඩරෙහි භූමිභාගෙහි,සිනිද්ධහරිතතිණසන්ථරිතෙහි වනන්තලෙහි,චිත්තත්ථරණෙහි විය නානාවිචිත්තෙහි සිලාතලෙහි, මණිඛන්ධනිම්මලසලිලෙහි ජලාසයෙහි ච සමන්නාගතත්තා-යෙභුය්‍යෙන ච ඉන්දගොපකවණ්ණාය රත්තාය සුඛසම්ඵස්සාය තිණජාතියා සඤ්ඡන්නත්තා-රම්මෙ අරඤ්ඤප්පදෙසෙ. **රමණීයෙති** පුප්ඵඵලපල්ලවාලඞ්කතවිපුලසාඛාවිනද්ධෙහි[5] නානාවිධ දිජගණූපකූජිතෙහි විවිධතරුලතාවනවිරාජිතෙහි, යෙභුය්‍යෙන අම්බසාලසණ්ඩමණ්ඩිතෙහි වනගහනෙහි උපසොභිතත්තා තත්ථ පවිට්ඨස්ස ජනස්ස රතිජනනට්ඨෙන රමණීයෙ. වුත්තම්පි චෙතං රුරුජාතකෙ :-

“එතස්මිං වනසණ්ඩස්මිං අම්බා සාලා ච පුප්ඵිතා,
ඉන්දගොපකසඤ්ඡන්නො එත්ථෙසො තිට්ඨතී මිගො”ති.

---

1. ම. ජාතිසිද්ධෙන නාමෙන. 3. ම. ඔදහිත්වා. 4. සී. I. II. III. IV & V. ගෙණ්ඩුකා.
2. සී. I. II. III. IV & V. මිගජාතිකො රුරුමිගානඤ්ච රාජාති.
5. සී. I. II. III. VI & V. විනතෙහි & සී. මු. විනතෙහි

විවිත්තෙනාති ජනවාසවිරහෙන සුඤ්ඤෙ. **අමනුස්සකෙති** සඤ්චරණ මනුස්සානම්පි තත්ථ අභාවෙන මනුස්සරහිතෙ. **මනොරමෙති** යථා වුත්තගුණසම්පත්තියා විසෙසතො පවිවෙකකාමානං මනො රමෙතීති මනොරමෙ. **අථ උපරිගඞ්ගායාති** එත්ථ **අථාති** අධිකාරෙ නිපාතො. තෙන මයි තත්ථ තථා වසන්තෙ ඉදං අධිකාරන්තරං උප්පන්නන්ති දීපෙති. **උපරිගඞ්ගායාති** ගඞ්ගානදියා උපරිසොතෙ. **ධනිකෙහි පරිපීළිතොති** ඉණං ගහෙත්වා තං දාතුං අසක්කොන්තො ඉණායිකෙහි චොදියමානො.

එකො කිර බාරාණසීසෙට්ඨි අත්තනො පුත්තං ‘අයං සිප්පං උග්ගණ්හන්තො කිලමිස්සතී’ති කිඤ්චි සිප්පං න උග්ගණ්හාපෙසි; ගීත-වාදිත-නච්ච-ඛාදන-භොජනතො උද්ධං න කිඤ්චි අඤ්ඤාසි; තං වයප්පත්තං පතිරූපෙන දාරෙන සංයොජෙත්වා ධනං නිය්‍යාදෙත්වා මාතාපිතරො කාලමකංසු. තෙසං සො අච්චයෙන ඉත්ථිධුත්ත සුරාධුත්තාදීහි පරිවුතො නානාබ්‍යසනමුඛෙහි සබ්බං ධනං විද්ධංසෙත්වා තත්ථ තත්ථ ඉණං ආදාය තම්පි දාතුං අසක්කොන්තො ධනිකෙහි චොදියමානො ‘කිං මය්හං ජීවිතෙන, තෙනෙවම්හි අත්තභාවෙන අඤ්ඤො විය ජාතො, මරණං මෙ සෙය්‍යො’ති චින්තෙත්වා ඉණායිකෙ ආහ: ‘තුම්හාකං ඉණපණ්ණානි ගහෙත්වා ආගච්ඡථ, ගඞ්ගාතීරෙ මෙ නිහිතං කුලසන්තකං ධනං අත්ථි, තං වො දස්සාමී’ති. තෙ තෙන සද්ධිං අගමංසු. සො ‘ඉධ ධනං, එත්ථ ධනන්ති’ නිධිට්ඨානං ආචික්ඛන්තො විය එවං මෙ ඉණමොක්ඛො භවිස්සතීති පලායිත්වා ගඞ්ගායං පති. සො චණ්ඩසොතෙන වුය්හන්තො කාරුඤ්ඤරවං රවි. තෙන වුත්තං **අථ උපරිගඞ්ගායාති** ආදි. තත්ථ **ජීවාමි වා මරාමි වාති** ඉමස්මිං ගඞ්ගාසොතෙ පතිතො ජීවාමි වා මාරාමි වා, ජීවිතං වා මෙ එත්ථ හොතු මරණං වා. උභයථාපි ඉණායිකපීළා න හොතීති අධිප්පායො. **මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය ගච්ඡතීති** සො පුරිසො රත්තින්දිවං ගඞ්ගාය වුය්හමානො ජීවිතගවෙසස්ස විජ්ජමානතාය මරණං අප්පත්තො මරණභයතජ්ජිතො හුත්වා කාරුණ්ණං රවං රවන්තො ගඞ්ගාය මජ්ඣෙ මහොදකෙන ගච්ඡති; අථ මහාපුරිසො අඩ්ඪරත්ත සමයෙවස්ස තං කාරුණ්ණං පරිදෙවිතසද්දං[1] සුත්වා ‘මනුස්සසද්දො සූයති, මා මයි ඉධ ධරන්තෙ මරතු, ජීවිතමස්ස දස්සාමී’ති චින්තෙත්වා සයනගුම්බා වුට්ඨාය නදීතීරං ගන්ත්වා ‘අම්භො පුරිස! මා භායි, ජීවිතං තෙ දස්සාමී’ති වත්වා අස්සාසෙත්වා සොතං ඡින්දන්තො ගන්ත්වා තං පිට්ඨියං ආරොපෙත්වා තීරං පාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං නෙත්වා පරිස්සමං විනොදෙත්වා ඵලාඵලානි දත්වා වීහතීහච්චයෙන තං ආහ: ‘අම්භො පුරිස! අහං තං බාරාණසීගාමිමග්ගං පාපෙස්සාමි, ත්වං අසුකට්ඨානෙ නාම කඤ්චනමිගො වසතීති මා කස්සචි ආරොචෙහී’ති. සො ‘සාධු සාමී’ති සම්පටිච්ඡි. මහාසත්තො තං අත්තනො පිට්ඨිං

1. ම. සමයෙ කාරුණ්ණං පරිදෙවනසද්දං.

ආරොපෙත්වා බාරාණසිමග්ගෙ ඔතාරෙත්වා නිවත්ති. තෙන වුත්තං: **තස්සාහං සද්දං සුත්වාන කරුණං**[1] **පරිදෙවතො**ති ආදි. තත්ථ **කොසි ත්වං නරො**ති ත්වං කො මනුස්සො අසි? කුතො ඉධ වුය්හමානො ආගතොසීති අත්ථො. **අත්තනො කාරණා**[2]ති අත්තනො කිරියං. **ධනික්කීතො**ති ඉණායිකෙහි උබ්බිග්ගො. **තසිතො**ති උත්‍රස්තො. **තස්ස කත්වාන කාරුඤ්ඤං චජිත්වා මම ජීවිත**න්ති කාරුඤ්ඤං කත්වා මහාකරුණාය සමුස්සාහිතො මම ජීවිතං තස්ස පුරිසස්ස පරිච්චජිත්වා. **පවිසිත්වා නීහරිං තස්සා**ති නදිං පවිසිත්වා සොතං ඡින්දන්තො උජුකමෙව ගන්ත්වා මම පිට්ඨිං ආරොපෙත්වා තතො තං නීහරිං. **තස්සා**ති උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං. "තත්ථා"තිපි පාළි. තත්ථ නදියන්ති අත්ථො. **අන්ධකාරම්හි රත්තියා**ති අන්ධකාරසමයෙ කාලපක්ඛරත්තියන්ති අත්ථො. **අස්සත්ථ**[3] **කාලමඤ්ඤාය**ති පරිස්සමං අපනෙත්වා ඵලාඵලානි දත්වා වීහතීහච්චයෙන කිලමථස්ස විගතකාලං ජානිත්වා. **එකං තං වරං යාචාමී**ති අහං තං එකං වරං යාචාමි, මය්හං එකං වරං දෙහීති අත්ථො. කිං තං වරන්ති චෙ ආහ: **මා මං කස්සචි පාවද**ති අසුකට්ඨානෙ සුවණ්ණමිගො වසතීති කස්සචි රඤ්ඤො වා රාජමහාමත්තස්ස වා මං මා පාවද.

අථ තස්මිං පුරිසෙ බාරාණසිං පවිට්ඨදිවසෙයෙව සො රාජා 'අහං දෙව! සුවණ්ණවණ්ණං මිගං මය්හං ධම්මං දෙසෙන්තං සුපිනෙන අද්දසං, අහං හි සච්චසුපිනා, අද්ධා සො විජ්ජති, තස්මා කඤ්චනමිගස්ස ධම්මං සොතුකාමා, ලභිස්සාමි ජීවිස්සාමි,[4] නො චෙ මෙ ජීවිතං නත්ථී'ති අග්ගමහෙසියා වුත්තො තං අස්සාසෙත්වා 'සචෙ මනුස්සලොකෙ අස්ස,[5] ලභිස්සසී'ති වත්වා බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා 'සුවණ්ණ[6]මිගා නාම හොන්තී'ති පුච්ඡිත්වා 'ආම දෙව! හොන්තී'ති සුත්වා සහස්සත්ථවිකං සුවණ්ණචඞ්ගොටකෙ ඨපෙත්වා තං හත්ථික්ඛන්ධං ආරොපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි: 'යො සුවණ්ණමිගං ආචික්ඛිස්සති තස්ස හත්ථිනා සද්ධිං ඉමං දස්සාමී'ති. තතො උත්තරිම්පි දාතුකාමො හුත්වා:-

"තස්ස ගාමවරං දම්මි නාරියො ච අලඞ්කතා,[7]
කො මෙතං[8] මිගමක්ඛාති මිගානං මිගමුත්තම"න්ති[a]

ගාථං සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා සකලනගරෙ වාචාපෙසි.[9] අථ සො සෙට්ඨිපුත්තො තං ගාථං සුත්වා රාජපුරිසානං සන්තිකං ගන්ත්වා 'රඤ්ඤො එවරූපං මිගං ආචික්ඛිස්සාමි, මං රාජානං දස්සෙථා'ති ආහ. රාජපුරිසා තං රඤ්ඤො සන්තිකං නෙත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. රාජා 'සච්චං භො අද්දසා'ති පුච්ඡි. සො 'සච්චං දෙව!

---

1. කාරුඤ්ඤං කත්ථචි.
2. මු. පා. කාරණං.
3. මු. පා. අස්සන්ත.
4. ම. ලභිස්සාමි චෙ මෙ ජීවිතං
5. ජා. අ. අත්ථි.
6. ජා. අ. සුවණ්ණවණ්ණමිගා.
7. නාරියො සමලඞ්කතා.
8. ජා. පා. කොචෙතං.
9. සී. 1. II. III. IV. V & VI. භෙරිං චරාපෙසි.

a ජාතක පාළි.

මයා සද්ධිං ආගච්ඡතු, අහං තං දස්සෙස්සාමී'ති ආහ. රාජා තමෙව පුරිසං මග්ගුද්දෙසකං කත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන තං ඨානං ගන්ත්වා තෙන මිත්තදුබ්භිනා පුරිසෙන දස්සිතං[1] පදෙසං ආවුධහත්ථෙ පුරිසෙ සමන්තතොව පරිවාරෙත්වා උක්කුට්ඨිං කරොථාති වත්වා සයං කතිපයෙහි ජනෙහි සද්ධිං එකමන්තෙ අට්ඨාසි. සොපි පුරිසො අවිදූරෙ අට්ඨාසි. මහාසත්තො සද්දං සුත්වා 'මහතො බලකායස්ස සද්දො, අද්ධා තම්හා[2] මෙ පුරිසා භයෙන උප්පන්නෙන භවිතබ්බ'න්ති ඤත්වා උට්ඨාය සකලපරිසං ඔලොකෙත්වා රඤ්ඤො ඨිතට්ඨානෙ යෙව මෙ සොත්ථි භවිස්සතීති රාජාභිමුඛො පායාසි. රාජා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා 'නාගබලො අවත්ථරන්තො ආගච්ඡෙය්‍යා'ති සරං සන්නය්හිත්වා 'ඉමං මිගං සන්තාසෙත්වා සචෙ පලායති විජ්ඣිත්වා දුබ්බලං කත්වා ගණ්හිස්සාමී'ති බොධිසත්තාභිමුඛො අහොසි. මහාසත්තො:

"ආගමෙහි මහාරාජ! මා මෙ විජ්ඣ[3] රථෙසභ!,
කො නු තෙ ඉධමක්ඛාසි එත්ථෙසො තිට්ඨතෙ[4] මිගො"ති[a]

ගාථං අභාසි. රාජා තස්ස මධුරකථාය බජ්ඣිත්වා සරං පටිසංහරිත්වා ගාරවෙන අට්ඨාසි. මහාසත්තොපි රාජානං උපසඞ්කමිත්වා මධුර පටිසන්ථාරං අකාසි. මහාජනොපි සබ්බාවුධානි අපනෙත්වා ආගන්ත්වා රාජානං පරිවාරෙසි. තෙන වුත්තං :-

නගරං ගන්ත්වාන ආචික්ඛි පුච්ඡිතො ධනහෙතුකො,
රාජානං සො ගහෙත්වාන උපගඤ්ජි[5] මමන්තිකන්ති.

තස්සත්ථො : යො මිත්තදුබ්භී පාපපුරිසො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා තථා මයා පාණසංසයතො මොචිතො බාරාණසිනගරං ගන්ත්වා අත්තනා ලද්ධබ්බධනනිමිත්තං රඤ්ඤො මං ආචික්ඛි, ආචික්ඛිත්වා සො රඤ්ඤො ගාහාපෙතුං මග්ගුද්දෙසකො හුත්වා රාජානං ගහෙත්වා මම සන්තිකමුපාගමීති.

මහාසත්තො සුවණ්ණකිඞ්කිණිකං[6] චාලෙන්තො විය මධුරස්සරෙන රාජානං පුන පුච්ඡි : 'කො නු තෙ ඉධ මක්ඛාසි එත්ථෙසො තිට්ඨතෙ[4] මිගො'ති. තස්මිං ඛණෙ සො පාපපුරිසො ථොකං පටික්කමිත්වා සොත පථෙ අට්ඨාසි. රාජා 'ඉමිනා මෙ ත්වං දස්සිතො'ති තං පුරිසං නිද්දිසි. තතො බොධිසත්තො :

"සච්චං කිරෙවමාහංසු නරා එකච්චියා ඉධ,
කට්ඨං විප්ලාවිතං[7] සෙය්‍යො නත්වෙවෙකච්චියො නරො"ති[b]

1. ම. දෙසිතං.
2. සී. I. II & IV. ගතම්හා.
3. ජා. අ & ජා. පා. විජ්ඣි.
a. ජාතකපාළි.
b. සච්චංකිර ජාතක.
4. ජා. අ. තිට්ඨති.
5. සී. I. II. III & IV. උපගච්ඡි.
6. සී. I. II. III & IV. කිංකිණිකං.
7. ජා. අ. විප්ලාවිතං. ජා. පා. කප්ලාසිතං. ම. නිප්ලවිතං.

ගාථමාහ. තං සුත්වා රාජා සංවෙගජාතො:

“කින්නු රුරු! ගරහසි මිගානං
කින්නු පක්ඛීනං කිං පන මනුස්සානං,
භයං හි මං වින්දති ‘නප්පරූපං
සුත්වාන තං මානුසිං භාසමාන”න්ති

ගාථමාහ. තතො මහාපුරිසො ‘මහාරාජ! න මිගං න පක්ඛිං ගරහාමි, මනුස්සං පන ගරහාමී’ති දස්සෙන්තො ආහ:

“සමුද්ධරිං වහනෙ වුය්හමානං
මහොදකෙ සලිලෙ සීඝසොතෙ,
තතොනිදානං භයමාගතං මම
දුක්ඛා හවෙ[1] රාජ! අසබ්භි සඞ්ගමො”ති.

තත්ථ **විපලාවිත**න්ති උත්තාරිතං.[2] **එකච්චියො**ති එකච්චො. **මිත්තදූභී** පාපපුරිසො උදකෙ මරන්තොපි[3] උත්තාරිතො න ත්වෙව සෙය්‍යො, කට්ඨං හි නානප්පකාරෙන උපකාරාය සංවත්තති, මිත්තදූභී පන විනාසාය, තස්මා තතො කට්ඨමෙව වරතරන්ති. **මිගාන**න්ති රුරුමිගරාජ! මිගානං කිං අඤ්ඤතරං ගරහසි, උදාහු පක්ඛීනං, ආදු මනුස්සානන්ති පුච්ඡි[4]. **භයං හි මං වින්දති ‘නප්පරූප**න්ති මහන්තං භයං පටිලභති; අත්තනො සන්තිකං විය කරොතීති අත්ථො.

වහනෙති පතිතපතිතෙ වහිතුං සමත්ථෙ ගඞ්ගාවහෙ. **මහොදකෙ සලිලෙ**ති මහොදකීභූතෙ සලිලෙ. උභයෙනපි ගඞ්ගාවහස්ස බහූදකතං දස්සෙති. **තතොනිදාන**න්ති මහාරාජ! යො මය්හං තයා දස්සිතො පුරිසො, එසො මයා ගඞ්ගාවහෙ[5] වුය්හමානො අඩ්ඪරත්තසමයෙ කරුණං පරිදෙවන්තො තතො උත්තාරිතො; තතොනිදානං ඉදං මය්හං භයමාගතං, අසප්පුරිසෙහි සමාගමො නාම දුක්ඛොති. තං සුත්වා රාජා තස්ස කුජ්ඣිත්වා එවං බහූපකාරස්ස නාම ගුණං න ජානාති, දුක්ඛං උප්පාදෙති, විජ්ඣිත්වා නං ජීවිතක්ඛයං පාපෙස්සාමී’ති සරං සන්නය්හි. තෙන වුත්තං:

යාවතා කරණං[6] සබ්බං රඤ්ඤො ආරොචිතං මයා,
රාජා සුත්වාන වචනං උසුං තස්ස පකප්පයි;[7]
ඉධෙව ඝාතයිස්සාමි මිත්තදූභිං අනරියන්ති.

තත්ථ **යාවතා කරණ**න්ති[6] යං තස්ස මයා කතං උපකාරකරණං, තං සබ්බං. **පකප්පයී**ති සන්නය්හි. **මිත්තදූභි**න්ති අත්තනො මිත්තෙසු උපකාරිසු දූභනසීලං. තතො මහාසත්තො ‘එස බාලො

1. සී. I. II. III & IV. භවෙ.
2. සී. මු & ම. නිපලවිතන්ති උද්ධරිතං.
3. ජා. අ. පතන්තොපි & චරන්තොපි
4. ම. පුච්ඡති.
5. සී. I. II. III. IV. V & VI. ගඞ්ගාවහෙ මහොදකෙ සලිලෙ.
6. ජා. අ & මු. පා කාරණං.
7. මු. පා. විකප්පයි.

මං නිස්සාය මා නස්සී'ති චින්තෙත්වා 'මහාරාජ! වධො නාමෙස බාලස්ස වා පණ්ඩිතස්ස වා න සාධූහි පසංසිතො, අඤ්ඤදත්ථු ගරහිතො එව; තස්මා මං ඉමං ඝාතෙහි, අයං යථාරුචි ගච්ඡතු, යඤ්චෙව තස්ස දස්සාමීති තයා පටිඤ්ඤාතං[1] තම්පි අහාපෙත්වාව දෙහී'ති ආහ; අහඤ්ච තෙ යං ඉච්ඡිතං, තං කරිස්සාමි, අත්තානං තුය්හං දම්මී'ති ආහ. තෙන වුත්තං:

තමහං අනුරක්ඛන්තො නිම්මිනිං මම අත්තනා,
තිට්ඨතෙසො මහාරාජ! කාමකාරො භවාමි තෙ'ති.

තත්ථ **නිම්මිනි**න්ති තං මිත්තදූභිං පාපපුග්ගලං අනුරක්ඛන්තො මම අත්තනො අත්තභාවෙන තං පරිවත්තෙසිං, අත්තානං රඤ්ඤො නිය්‍යාදෙත්වා රාජහත්ථතො පත්තං තස්ස මරණං නිවාරෙසින්ති අත්ථො. **තිට්ඨතෙසො**ති ආදි විනිමයාකාරදස්සනං. ඉදානි යදත්ථං සො අත්තවිනිමයො කතො, තං දස්සෙතුං ඔසානගාථමාහ. තස්සත්ථො: තදා මං නිස්සාය තං මිත්තදූභිං පුරිසං තස්මිං රඤ්ඤො ජීවිතා වොරොපෙතුකාමෙ අහං අත්තානං රඤ්ඤො පරිච්චජන්තො මම සීලමෙව අනුරක්ඛිං, ජීවිතං න පනාරක්ඛිං, යං පනාහමෙව අත්තනො ජීවිතනිරපෙක්ඛං සීලවා ආසිං, තං සම්මාසම්බොධියා එව කාරණන්ති.

අථ රාජා බොධිසත්තෙන අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා තස්ස පුරිසස්ස මරණෙ නිවාරෙන්තෙ තුට්ඨමානසො 'ගච්ඡ භො! මිගරාජස්ස අනුග්ගහෙන මම හත්ථතො මරණා මුත්තො'ති වත්වා යථාපටිඤ්ඤාය තං වස්ස ධනං දාපෙසි. මහාසත්තස්ස යථාරුචියා වරං[2] අනුජානිත්වා තං නගරං නෙත්වා නගරඤ්ච බොධිසත්තඤ්ච අලඞ්කාරාපෙත්වා දෙවියා ධම්මං දෙසාපෙසි. මහාසත්තො දෙවිං ආදිං කත්වා රඤ්ඤො ච රාජපරිසාය ච මධුරාය මනුස්සභාසාය ධම්මං දෙසෙත්වා රාජානං දසහි රාජධම්මෙහි ඔවදිත්වා මහාජනං අනුසාසෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා මිගගණපරිවුතො වාසං කප්පෙසි. රාජාපි මහාසත්තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා සබ්බසත්තානං අභයං දත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සුගතිපරායනො අහොසි.

තදා සෙට්ඨිපුත්තො දෙවදත්තො අහොසි, රාජා ආනන්දො, රුරුමිගරාජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා ඉධාපි පවිවෙකාරාමතාය[3] ජනසංසග්ගං අනිච්ඡන්තො යූථං පහාය එකකවිහාරෙ අඩ්ඪරත්තසමයෙ නදියා වුය්හමානස්ස කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තස්ස සද්දං[4] සුත්වා සයිත ඨානතො උට්ඨාය නදීතීරං ගන්ත්වා මහාගඞ්ගාය මහති උදකොඝෙ වත්තමානෙ අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ඔතරිත්වා සොතං පච්ඡින්දිත්වා තං පුරිසං අත්තනො පිට්ඨියං ආරොපෙත්වා තීරං පාපෙත්වා

1, ජා. අ. කථිතං.
2. සී. I. II. III. IV. V & VI. යථාරුචියාවරණං.
3. සී. I. II. III & IV. විවෙකාරාමතාය.
4. ම. අට්ටස්සරං පුරිසස්ස.

සමස්සාසෙත්වා ඵලාඵලාදීනි දත්වා පරිස්සමවිනොදනං,[1] පුන තං අත්තනො පිට්ඨිං[2] ආරොපෙත්වා අරඤ්ඤතො නීහරිත්වා මහාමග්ගෙ ඔතාරණං, සරං සන්නය්හිත්වා විජ්ඣිස්සාමීති අභිමුඛෙ ඨිතස්ස රඤ්ඤො නිබ්භයෙන හුත්වා පටිමුඛමෙව ගන්ත්වා පඨමතරං මනුස්සභාසාය ආලපිත්වා මධුරපටිසන්ථාරකරණං, මිත්තදූභිපාපපුරිසං හන්තුකාමං රාජානං ධම්මකථං කත්වා පුනපි අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා මරණතො පමොචනං, තස්ස ච රඤ්ඤො යථාපටිඤ්ඤං ධනදාපනං, රඤ්ඤා අත්තනො වරෙ දිය්‍යමානෙ[3] තෙන සබ්බසත්තානං අභයදාපනං, රාජානං පන දෙවිඤ්ච පමුඛං කත්වා මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා දානාදිසු පුඤ්ඤෙසු තෙසං පතිට්ඨාපනං, ලද්ධාභයානං මිගානං ඔවාදං දත්වා මනුස්සානං සස්සඛාදනතො නිවාරණං, පණ්ණසඤ්ඤාය ච තස්ස යාවජ්ජකාලා ඨාවරකරණන්ති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.[4]

රුරුමිගරාජචරියං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ **ජටිලොති** ජටාවනෙන, ජටාබන්ධනකෙසොති අත්ථො. **උග්ගතාපනොති** මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං තාපනතො නිග්ගහණතො තපසඞ්ඛාතං[5] උග්ගතාපනං එතස්සාති=උග්ගතාපනො; ඝොරතපො සමිතින්ද්‍රියොති අත්ථො. අථවා නානප්පකාරෙ දිට්ඨධම්මිකාදිභෙදෙ අනත්ථෙ උග්ගිරණතො බහිඡඩ්ඩාපනතො ඝොරභීමභයානකට්ඨෙන වා උග්ගාති ලද්ධනාමෙ කිලෙසෙ විරියාතපෙන සන්තාපනතො උග්ගෙ තාපෙතීති=උග්ගතාපනො. **මාතඞ්ගො නාම නාමෙනාති** නාමෙන මාතඞ්ගො නාම. මාතඞ්ගකුලෙ නිබ්බත්තියා ජාතියා ආගතං හිස්ස එතං නාමං. **සීලවාති** සීලසම්පන්නො, සුපරිසුද්ධසීලො. **සුසමාහිතොති** උපචාරප්පණාසමාධීහි සුට්ඨුසමාහිතො. ඣානසමාපත්තිලාභීති අත්ථො.

තදා හි බොධිසත්තො චණ්ඩාලයොනියං නිබ්බත්තිත්වා රූපෙන දුද්දසිකො බහිනගරෙ චණ්ඩාලගාමෙ වසති. මාතඞ්ගපණ්ඩිතොති පකාසනාමො[6]. අථෙකදිවසං තස්මිං නගරෙ නක්ඛත්තෙ ඝොසිතෙ යෙභුය්‍යෙන නාගරා නක්ඛත්තං කීළන්ති. අඤ්ඤතරාපි බ්‍රාහ්මණමහාසාලකඤ්ඤා සොළසපණ්ණරසවස්සුද්දෙසිකා දෙවකඤ්ඤා විය රූපෙන දස්සනීයා පාසාදිකා අත්තනො විභවානුරූපං නක්ඛත්තං කීළිස්සාමීති පහූතඛජ්ජභොජ්ජාදීනි සකටෙසු ආරොපෙත්වා සබ්බසෙතං වළවරථමාරුය්හ මහතා පරිවාරෙන උය්‍යානභූමිං ගච්ඡති. දිට්ඨමඞ්ගලිකා නාමෙසා කිර දුස්සණ්ඨිතං රූපං අවමඞ්ගලන්ති තං

---

1. සී I. II. III. IV & V. ඵලාඵලාදීනා පරිස්සයං විනොදෙත්වා.
2. සී. I. II. III. IV. V & මු. පිට්ඨියං
3. සී. මු & ම. යාචිත්වා දිය්‍යමානෙ
4. සී I. II III. IV & V. වෙදිතබ්බානි
5. ම. තාපනතො තපසඞ්ඛාතං.
6. සී. මු & ම. පකාසනනාමො.

දට්ඨුං න ඉච්ඡති. තෙනස්ස දිට්ඨමඞ්ගලිකාත්වෙව සමඤ්ඤා උදපාදි. තදා බොධිසත්තො කාලස්සෙව උට්ඨාය පට්ටපිලොතිකං[1] නිවාසෙත්වා ජජ්ජරිතමුඛභාගං වෙණුදණ්ඩං ගහෙත්වා භාජනහත්ථො නගරං පවිසති මනුස්සෙ දිස්වා දූරතොව තෙසං දූරීකරණත්ථං තෙන වෙණුදණ්ඩෙන සද්දං කාරෙන්තො. අථ දිට්ඨමඞ්ගලිකා 'උස්සරථ, උස්සරථා'ති උස්සාරණං කාරෙන්තෙහි අත්තනො පුරිසෙහි නීයමානා නගරද්වාර මජ්ඣෙ මාතඞ්ගං දිස්වා 'කො එසො'ති ආහ. 'අය්‍යෙ! මාතඞ්ගචණ්ඩාලො'ති ච වුත්තෙ 'ඊදිසං දිස්වා ගතානං කුතො වුඩ්ඪී'ති යානං නිවත්තාපෙසි. මනුස්සා 'යං මයං උය්‍යානං ගන්ත්වා බහුං ඛජ්ජභොජ්ජාදිං ලභෙය්‍යාම, තස්ස නො මාතඞ්ගෙන අන්තරායො කතො'ති කුපිතා 'ගණ්හථ චණ්ඩාල'න්ති ලෙඩ්ඩූහි පහරිත්වා විසඤ්ඤීභූතං පාතෙත්වා අගමංසු. සො චිරෙනෙව සතිං පටිලභිත්වා වුට්ඨාය මනුස්සෙ පුච්ඡි: 'කිං අය්‍යා ද්වාරං නාම සබ්බසාධාරණං, උදාහු බ්‍රාහ්මණානං එව කත'න්ති? 'සබ්බෙසං සාධාරණ'න්ති. 'එවං සබ්බසාධාරණද්වාරෙ එකමන්තං අපක්කමන්තං මං දිට්ඨමඞ්ගලිකාය මනුස්සා ඉමං අනයබ්‍යසනං පාපෙසු'න්ති රථිකාය මනුස්සානං ආරොචෙත්වා 'හන්දාහං ඉමිස්සා මානං භින්දිස්සාමී'ති තස්සා නිවෙසනද්වාරං ගන්ත්වා 'අහං දිට්ඨමඞ්ගලිකං අලද්ධා න වුට්ඨහිස්සාමී'ති නිපජ්ජි. දිට්ඨමඞ්ගලිකාය පිතා 'ඝරද්වාරෙ මාතඞ්ගො නිපන්නො'ති සුත්වා 'තස්ස කාකණිකං දෙථ තෙලෙන සරීරං මක්ඛෙත්වා ගච්ඡතූ'ති ආහ. සො 'දිට්ඨමඞ්ගලිකං අලද්ධා න උට්ඨහිස්සාමි'ච්චෙව ආහ. තතො 'බ්‍රාහ්මණෙන, ද්වෙ කාකණිකෙ දෙථ, මාසකං පාදං කහාපණං ද්වෙ තීණි; යාව කහාපණසතං කහාපණසහස්සං දෙථා'ති වුත්තෙපි න සම්පටිච්ඡති එව. එවං තෙසං මන්තෙන්තානං එව සූරියො අත්ථං ගතො. අථ දිට්ඨමඞ්ගලිකාය මාතා පාසාදා ඔරුය්හ සාණිපාකාරං පරික්ඛිපාපෙත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා 'තාත මාතඞ්ග! දිට්ඨමඞ්ගලිකාය අපරාධං ඛමථ, ද්වෙ සහස්සානි ගණ්හාහී'ති, යාව සතසහස්සං ගණ්හාහී'ති වුත්තෙපි න සම්පටිච්ඡි, නිපජ්ජියෙව. එවං තස්සෙව ඡ දිවසෙ නිපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සම්පත්තෙ සමන්තා සාමන්තඝරා[2] පටිවිස්සකඝරා ච මනුස්සා උට්ඨහිත්වා 'තුම්හෙව මාතඞ්ගං උට්ඨාපෙථ, දාරිකං වා දෙථ, මා අම්හෙ නාසයිත්ථා'ති ආහංසු. තදා කිර අයං තස්මිං දෙසෙ ධම්මො:– 'යස්ස ඝරද්වාරෙ එවං නිපජ්ජිත්වා චණ්ඩාලො මරති, තෙන ඝරෙන සද්ධිං සත්තසත්තඝරවාසිනො චණ්ඩාලා හොන්තී'ති. තතො දිට්ඨමඞ්ගලිකාය මාතාපිතරො දිට්ඨමඞ්ගලිකං පට්ටපිලොතිකං නිවාසාපෙත්වා චණ්ඩාලානුච්ඡවිකං පරික්ඛාරං දත්වා පරිදෙවමානා එව තස්ස සන්තිකං නෙත්වා 'හන්දදානි දාරිකං උට්ඨාය ගණ්හාහී'ති අදංසු. සා පස්සෙ ඨත්වා 'උට්ඨාහී'ති ආහ. සො 'අහං අතිවිය කිලන්තො, හත්ථෙ ගහෙත්වා මං උට්ඨාපෙහී'ති ආහ. සා තථා අකාසි. මාතඞ්ගො 'මයං

1. සී. මු. පිලොතිකං. 2 සී I. II. III. IV. V & IV. සාමන්තාඝරා.

අඤ්ඤත්ථ නගරෙ වසිතුං න ලභාම, එහි බහි නගරෙ චණ්ඩාලගාමං ගමිස්සාමා'ති තං අපස්සාය අත්තනො ගෙහං අගමාසි. 'තස්සා පිට්ඨිං අභිරූහිත්වා'ති ජාතකභාණකා වදන්ති. එවං පන ගෙහං ගන්ත්වා ජාතිසම්භෙදවීතික්කමං අකත්වාව කතිපාහං ගෙහෙ වසිත්වා බලං ගහෙත්වා චින්තෙසි: 'අහං ඉමං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකඤ්ඤං මය්හං චණ්ඩාල ගෙහෙ වාසාපෙසිං,[1] හන්දානි තං[2] ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තං කරිස්සාමී'ති. සො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා පබ්බජිත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙයෙව අට්ඨසමාපත්තියො පඤ්චාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා ඉද්ධියා චණ්ඩාල ගාමද්වාරෙ ඔතරිත්වා ගෙහද්වාරෙ ඨිතො දිට්ඨමඞ්ගලිකං පක්කොසාපෙත්වා 'සාමි! කිස්ස මං අනාථං කත්වා පබ්බජිතොසී'ති පරිදෙවමානං 'ත්වං භද්දෙ! මා චින්තයි, තව පොරාණයසතො ඉදානි මහන්තතරං යසං කරිස්සාමි, ත්වං පන මහාබ්‍රහ්මා මෙ සාමිකො, න මාතඞ්ගො, සො බ්‍රහ්මලොකං ගතො, ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ පුණ්ණමාය චන්දමණ්ඩලං භින්දිත්වා ආගමිස්සතීති පරිසාසු වදෙය්‍යාසී'ති වත්වා හිමවන්තමෙව ගතො. දිට්ඨමඞ්ගලිකාපි බාරාණසියං මහාජනමජ්ඣෙ තෙසු තෙසු ඨානෙසු තථා කථෙසි. අථ පුණ්ණමදිවසෙ බොධිසත්තො චන්දමණ්ඩලස්ස ගගනමජ්ඣෙ ඨිතකාලෙ බ්‍රහ්මත්තභාවං මාපෙත්වා චන්දමණ්ඩලං භින්දිත්වා ද්වාදසයොජනිකං බාරාණසිං සකලං කාසිරට්ඨඤ්ච එකොභාසං කත්වා ආකාසතො ඔතරිත්වා බාරාණසියා උපරි තික්ඛත්තුං පරිබ්භමිත්වා මහාජනෙන ගන්ධමාලාදීහි පූජියමානො චණ්ඩාලගාමාභිමුඛො අහොසි. බ්‍රහ්මභත්තා සන්නිපතිත්වා තං චණ්ඩාල ගාමකං ගන්ත්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකාය ගෙහං සුද්ධවත්ථගන්ධමාලාදීහි දෙවවිමානං විය අලඞ්කරිංසු. දිට්ඨමඞ්ගලිකා ච තදා උතුනී හොති. මහාසත්තො තත්ථ ගන්ත්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකං අඞ්ගුට්ඨකෙන නාභියං පරාමසිත්වා 'භද්දෙ! ගබ්භො තෙ පතිට්ඨිතො, ත්වං පුත්තං විජායිස්සසි, ත්වම්පි පුත්තොපි තෙ ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තා භවිස්සථ, තව සීසධොවන උදකං සකලජම්බුදීපෙ රාජූනං අභිසෙකොදකං භවිස්සති, න්හානොදකං පන තෙ අමතොදකං භවිස්සති, යෙ තං සීසෙ ආසිඤ්චිස්සන්ති,[3] තෙ සබ්බරොගෙහි මුච්චිස්සන්ති, කාලකණ්ණියා ච පරිමුච්චිස්සන්ති[4] තව පාදපිට්ඨෙ[5] සීසං ඨපෙත්වා වන්දන්තා සහස්සං දස්සන්ති, වසනට්ඨානෙ ඨත්වා වන්දන්තා සතං දස්සන්ති, චක්ඛුපථෙ ඨත්වා වන්දන්තා එකෙකං කහාපණං දත්වා වන්දිස්සන්ති, අප්පමත්තා හොහී'ති තං ඔවදිත්වා ගෙහා නික්ඛම්ම මහාජනස්ස පස්සන්තස්සෙව චන්දමණ්ඩලං පාවිසි. බ්‍රහ්මභත්තා සන්නිපතිත්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකං මහන්තෙන සක්කාරෙන නගරං පවෙසෙත්වා මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන තත්ථ වසාපෙසුං. දෙවවිමානසදිසඤ්චස්සා නිවෙසනං කාරෙසුං. තත්ථ නෙත්වා උළාරං ලාභසක්කාරං උපනාමෙසුං. පුත්තලාභාදිසබ්බං බොධිසත්තෙන

1. සී. I. II. III. IV & V වසාපෙමි.
2. සී I. II. III. IV. V & VI. හන්දහං දරිසං.
3. සී. I. II. III. IV. V & VI. අභිසිඤ්චිස්සන්ති.
4. සී I. II. III. IV. V & VI. කාලකණ්ණී විවජ්ජිස්සන්ති
5. සී. මු. පාදපිට්ඨෙ

වුත්තසදිසොව අහොසි. සොළසසහස්සා බ්‍රාහ්මණා දිට්ඨමඞ්ගලිකාය පුත්තෙන සහ නිබද්ධං භුඤ්ජන්ති, සහස්සමත්තා තං පරිවාරෙන්ති, අනෙකසහස්සානං දානං දීයති. අථ මහාසත්තො 'අයං අට්ඨානෙ අභිප්පසන්නො, හන්දස්ස දක්ඛිණෙය්‍යෙ ජානාපෙස්සාමී'ති භික්ඛාය චරන්තො තස්සා ගෙහං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං සල්ලපිත්වා අගමාසි. අථ කුමාරො ගාථමාහ :-

කුතොනු ආගච්ඡසි රුම්මවාසි![1]
ඔතල්ලකො පංසුපිසාචකොව,
සඞ්කාරචොළං පටිමුඤ්ච කණ්ඨෙ
කො'රෙ![2] තුවං හොසි අදක්ඛිණෙය්‍යොති.[a]

තෙන වුත්තං :- අනාචාරං අසහමානා දෙවතා තස්ස තෙසඤ්ච සොළසසහස්සානං බ්‍රාහ්මණානං මුඛං විපරිවත්තෙසුං. තං දිස්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකා මහාසත්තං උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. බොධිසත්තො තස්ස අනාචාරං අසහන්තෙහි යක්ඛෙහි සො විප්පකාරො කතො, අපිච ඛො පන ඉමං උච්ඡිට්ඨපිණ්ඩකං තෙසං මුඛෙ ආසිඤ්චිත්වා තං විප්පකාරං වූපසමෙහීති ආහ. සාපි තථා කත්වා තං වූපසමෙසි. අථ දිට්ඨමඞ්ගලිකා පුත්තං ආහ: "තාත! ඉමස්මිං ලොකෙ දක්ඛිණෙය්‍යා නාම මාතඞ්ගපණ්ඩිතසදිසා භවන්ති, න ඉමෙ බ්‍රාහ්මණා විය ජාතිමත්තෙන මන්තසජ්ඣායනමත්තෙන වා මානත්ථද්ධාති වත්වා යෙ තදා සීලාදිගුණවිසෙසයුත්තා ඣානසමාපත්තිලාභිනො චෙව පච්චෙකබුද්ධා ච, තත්ථෙවස්ස පසාදනං උප්පාදෙසී"ති.

තදා වෙත්තවතී[3] නගරෙ ජාතිමන්තො නාම එකො බ්‍රාහ්මණො පබ්බජිත්වා[4] ජාතිං නිස්සාය මහන්තං මානමකාසි. මහාසත්තො තස්ස මානං භින්දිස්සාමීති තං ඨානං ගන්ත්වා තස්සාසන්නෙ උපරිසොතෙ වාසං කප්පෙසි. තෙන වුත්තං :-

අහඤ්ච බ්‍රාහ්මණො එකො ගඞ්ගාකූලෙ වසාමුභො,
අහං වසාමි උපරි හෙට්ඨා වසති බ්‍රාහ්මණොති.

අථ මහාසත්තො එකදිවසං දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා ඉදං ජාතිමන්තස්ස ජටාසු ලග්ගතූති අධිට්ඨාය නදියං පාතෙසි; තං තස්ස උදකං ආචමෙන්තස්ස ජටාසු ලග්ගි. සො තං දිස්වා නස්ස වසලාති වත්වා කුතොයං කාලකණ්ණී ආගතො, උපධාරෙස්සාමි[5] නන්ති උද්ධං සොතං ගච්ඡන්තො මහාසත්තං දිස්වා 'කිං ජාතිකොසී'ති පුච්ඡි. චණ්ඩාලො'ස්මීති. තයා නදියං දන්තකට්ඨං පාතිතන්ති. ආම මයාති. නස්ස වසල චණ්ඩාල කාලකණ්ණි! මා ඉධ වස,[6] හෙට්ඨා සොතෙ

---

1. ම. දුම්මවාසි, සී. කත්ථචි දුම්භරසි, දුබ්භරසි ඉතිච.
2. සී I. II. III IV. V. VI & මු. කො වා
3. සී. මු. වෙත්තමති.
4. සී. මු. පබ්බජිත්වාපි.
5. සී. මු & ම. උපධාරෙමි.
6. සී. මු. & ම. වසි.
a. ජාතකපාළි.

වසාති'[1] වත්වා හෙට්ඨාසොතෙ වසන්තෙනපි පාතිතෙ දන්තකට්ඨෙ පතිසොතං ආගන්ත්වා ජටාසු ලග්ගන්තෙ 'තස්ස වසල! සචෙ ඉධ වසිස්සසි, සත්තමෙ දිවසෙ සත්තධා තෙ මුද්ධා ඵලිස්සතීති'[2] ආහ. තෙන වුත්තං :-

විවරන්තො අනුකූලම්හි උද්ධං මෙ අස්සමද්දස,
තත්ථ මං පරිභාසිත්වා අභිසපි මුද්ධඵාලනන්ති.

තත්ථ **විවරන්තො අනුකූලම්හීති** උච්චිට්ඨදන්තකට්ඨෙ අත්තනො ජටාසු ලග්ගෙ තස්ස ආගමනගවෙසනවසෙන ගඞ්ගාය තීරෙ අනු විවරන්තො. **උද්ධං මෙ අස්සමද්දසාති** අත්තනො වසනට්ඨානතො උපරිසොතෙ මම අස්සමං පණ්ණසාලං අද්දක්ඛි. **තත්ථ මං පරිභාසිත්වාති** මම අස්සමං ආගන්ත්වා ජාතිං සුත්වා තතොව පටික්කමිත්වා සවණූපචාරෙ ඨත්වා 'තස්ස වසල චණ්ඩාල කාලකණ්ණි! මා ඉධවසී'ති ආදීනි වත්වා භයෙන සන්තජ්ජෙත්වා. **අභිසපි මුද්ධඵාලනන්ති** සචෙ ජීවිතුකාමොසි එත්තොව සීඝං පලායස්සූති වත්වා සචෙ න පක්කමිස්සති ඉතො තෙ සත්තම දිවසෙ සත්තධා මුද්ධා ඵලතූති මෙ අභිසාපං අදාසි. කිං පන තස්ස අභිසාපෙන මුද්ධා ඵලතීති? න ඵලති, කුහකො පන සො, එවමයං මරණභයතජ්ජිතො දූරං පක්කමිස්සතීති සඤ්ඤාය සන්තාසනත්ථං තථා ආහ. **සචාහං තස්ස පකුප්පෙය්‍යන්ති** තස්ස මානත්ථද්ධස්ස කූටජටිලස්ස අහං යදි කුජ්ඣෙය්‍යං. **යදි සීලං න ගොපයෙති** සීලං යදි න රක්ඛෙය්‍යං. ඉදං සීලං නාම ජීවිතනිරපෙක්ඛං සම්මදෙව රක්ඛිතබ්බන්ති යදි න චින්තෙය්‍යන්ති අත්ථො. **ඔලොකෙත්වානහං තස්ස කරෙය්‍යං ඡාරිකං වියාති** සචාහං තදා තස්ස අප්පතීතො අභවිස්සං, මම චිත්තාචාරං ඤත්වා මයි අභිප්පසන්නා දෙවතා ඛණෙනෙව තං භස්මමුට්ඨිං විය විද්ධංසෙය්‍යුන්ති[3] අධිප්පායො. සත්ථා පන තදා අත්තනො අප්පතීතභාවෙ සති දෙවතාය සාධෙතබ්බං තස්ස අනත්ථං අත්තනා කාතබ්බං විය කත්වා දෙසෙසි **කරෙය්‍යං ඡාරිකං වියාති**. විතණ්ඩවාදී පනාහ 'බොධිසත්තොව තං ජටිලං ඉච්ඡමානො ඉද්ධියා ඡාරිකං කරෙය්‍ය, එවං හි සති ඉමිස්සා පාළියා අත්ථො උජුකමෙව නීතො හොතී'ති. සො එවමස්ස වචනීයො :- 'ත්වං ඉද්ධියා පරූපඝාතං වදසි, ඉද්ධි නාමෙසා අධිට්ඨානා ඉද්ධි, විකුබ්බනා ඉද්ධි, මනොමයා ඉද්ධි, ඤාණවිප්ඵාරා ඉද්ධි, සමාධිවිප්ඵාරා ඉද්ධි, අරියා ඉද්ධි, කම්මවිපාකජා ඉද්ධි, පුඤ්ඤවතො ඉද්ධි, විජ්ජාමයා ඉද්ධි, තත්ථ තත්ථ සම්මා පයොගපච්චයා ඉජ්ඣනට්ඨෙන ඉද්ධීති දසවිධා. තත්ථ කතරං ඉද්ධිං වදසී'ති? භාවනාමයන්ති. කිං පන භාවනාමයාය පරූපඝාතකකම්මං හොතීති? ආම එකච්චෙ ආචරියා එකවාරං හොතීති වදන්ති, යථාහි පරං පහරිතුකාමෙන උදකභරිතෙ ඝටෙ භින්නෙ පරොපි පහරීයති, ඝටොපි භිජ්ජති. එවං භාවනාමයාය ඉද්ධියා එකවාරං පරූපඝාතකකම්මං හොති, තතො පට්ඨාය පන සා නස්සති. අථ සො 'භාවනාමයාය ඉද්ධියා න එකවාරං න වෙ වාරං පරූපඝාතකම්මං හොතී'ති වත්වා

---

1. සී. මු. & ම. වසාහීති. 2. සී. මු. ඵලතූති.
3. සී. I. II. III. IV. V. VI. VII & සී. මු. විධංසෙය්‍යුන්ති.

පුච්ඡිතබ්බො :– 'කිං භාවනාමයා ඉද්ධි කුසලා? අකුසලා? අබ්‍යාකතා? සුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තා? දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තා? අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සම්පයුත්තා? සවිතක්කසවිචාරා? අවිතක්කවිචාරමත්තා? අවිතක්කඅවිචාරා? කාමාවචරා? රූපාවචරා? අරූපාවචරා'ති? ජානන්තෙන,–'භාවනාමයා ඉද්ධි කුසලා, අබ්‍යාකතා වා, අදුක්ඛමසුඛවෙදනියා[1] අවිතක්කා අවිචාරා[2] රූපාවචරා වා'ති,[3] වක්ඛති. සො වත්තබ්බො :– 'පාණාතිපාතචෙතනා කුසලාදීසු කතරං කොට්ඨාසං භජතී'ති? ජානන්තො වක්ඛති,–'පාණාතිපාතචෙතනා අකුසලාව, දුක්ඛවෙදනාව, සවිතක්කසවිචාරාව, කාමාවචරා වා'ති. එවං සන්තෙ තව පඤ්හො නෙව කුසලත්තිකෙන සමෙති, න වෙදනාත්තිකෙන, න විතක්කත්තිකෙන, න භූමන්තරෙනාති පාළියා විරුද්ධං දස්සෙත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො. යදි පන සො "පුනචපරං භික්ඛවෙ! ඉධෙකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො අඤ්ඤිස්සා කුච්ඡිගතං ගබ්භං පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛිතා හොති 'අහො වත යන්තං කුච්ඡිගතං ගබ්භං න සොත්ථිනා අභිනික්ඛමෙය්‍යා'ති. එවම්පි භික්ඛවෙ කුසලස්ස උපඝාතො හොතී"ති සඞ්ගීතිං අනාරූළ්හං කුලුම්පසුත්තං උදාහරෙය්‍ය. 'තස්සාපි ත්වං අත්ථං න ජානාසි, ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තොති හි එත්ථ න භාවනාමයා ඉද්ධි අධිප්පෙතා, ආථබ්බණිකා ඉද්ධි අධිප්පෙතා; සා හි එත්ථ ලබ්භමානා ලබ්භතීති, භාවනාමයාය ඉද්ධියා පරූපඝාතො න සම්භවතියෙවා'ති සඤ්ඤාපෙතබ්බො. සො චෙ සඤ්ඤත්තිං උපෙති, කම්මං කත්වා උය්‍යොජෙතබ්බො. තස්මා එත්ථ වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ ගාථාය අත්ථො වෙදිතබ්බො. තථා පන තෙන අභිසපිතො මහාසත්තො 'සචාහං එතස්ස කුජ්ඣිස්සාමි, සීලං මෙ අරක්ඛිතං භවිස්සති, උපායෙනෙවස්ස මානං භින්දිස්සාමි, සා වස්ස රක්ඛා භවිස්සතී'ති සත්තමෙ දිවසෙ සුරියුග්ගමනං වාරෙසි. මනුස්සා සුරියස්ස අනුග්ගමනෙන උබ්බාළ්හා ජාතිමන්තතාපසං උපසඞ්කමිත්වා 'භන්තෙ! තුම්හෙ සුරියස්ස උග්ගන්තුං න දෙථා'ති පුච්ඡිංසු.[4] සො 'න මෙතං කම්මං, ගඞ්ගාතීරෙ පන එකො චණ්ඩාලතාපසො වසති, තස්සෙතං කම්මං සියා'ති ආහ. මනුස්සා මහාසත්තං උපසඞ්කමිත්වා 'භන්තෙ! තුම්හෙ සුරියස්ස උග්ගන්තුං න දෙථා'ති පුච්ඡිංසු. ආම ආවුසොති. කිඞ්කාරණාති? තුම්හාකං කුලූපකතාපසො මං නිරපරාධං අභිසපි, තස්මිං ආගන්ත්වා ඛමාපනත්ථං මම පාදෙසු පතිතෙ සුරියං විස්සජ්ජෙස්සාමීති. තෙ ගන්ත්වා තං ආකඩ්ඪන්තා[5] ආනෙත්වා මහාසත්තස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ඛමාපෙත්වා 'සුරියං විස්සජ්ජෙථ භන්තෙ'ති ආහංසු. න සක්කා විස්සජ්ජෙතුං, සචාහං විස්සජ්ජෙස්සාමි, ඉමස්ස සත්තධා මුද්ධා ඵලිස්සතීති. අථ භන්තෙ! කිං කරොමාති. මහාසත්තො 'මත්තිකාපිණ්ඩං ආහරථා'ති ආහරාපෙත්වා ඉමං තාපසස්ස සීසෙ ඨපෙත්වා තාපසං ඔතාරෙත්වා උදකෙ ඨපෙථ[6] යදා[7]

1. සී. I.II.III. V.IV & VI. අදුක්ඛමසුඛාවෙදනියා වා.
2. සී. I. II. III. V. IV & VI. අවිතක්කා අවිචාරා වා.
3. සී. I. II. III. V. IV & VI. රූපාවචරාති.
4. ම. වදිංසු. [ආකඩ්ඪන්තා.
5. I. II. III. V. IV. VI & ජා.
6. ම. වාසෙථ.
7. සී. I. II. III. V. IV. VI & VII. යථා.

සූරියො දිස්සති, තදා තාපසො උදකෙ නිමුජ්ජතූති වත්වා රස්මිං විස්සජ්ජෙසි. සූරියරස්මීහි ඵුට්ඨමත්තොව මත්තිකාපිණ්ඩො සත්තධා භිජ්ජි. තාපසො උදකෙ නිමුජ්ජි. තෙන වුත්තං :-

යං සො තදා මං අභිසපි කුපිතො දුට්ඨමානසො,
තස්සෙව මත්ථකෙ නිපති යොගෙන[1] තං පමොචයින්ති.

තත්ථ **යං සො තදා මං අභිසපීති** සො ජාතිමන්තජටිලො යං මුද්ධඵාලනං සන්ධාය[2] තදා මං අභිසපි, මය්හං සාපං අදාසි. **තස්සෙව මත්ථකෙ නිපතීති** තං මය්හං උපරි තෙන ඉච්ඡිතං තස්සෙව පන උපරි නිපති, නිපතනභාවෙන අට්ඨාසි. එවං හෙතං හොති යථා තං අප්පදුට්ඨස්ස පදුස්සතො. වුත්තං හෙතං භගවතා "යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති-පෙ-පටිවාතංව ඛිත්තො"ති. **යොගෙන[1] තං පමොචයින්ති** තං තස්ස භාසිතං මත්ථකඵාලනං උපායෙන තතො පමොචෙසිං, තං වා ජටිලං[3] තතො පමොචෙසිං, යෙන උපායෙන තං න හොති, තථා අකාසින්ති අත්ථො. යං හි තෙන පාරමිතාපරිභාවන සමිද්ධාහි[4] නානාසමාපත්තිවිහාරපරිපූරිතාහි[5] සීලදිට්ඨිසම්පදාහි සුසඞ්ඛත සන්තානෙ මහාකරුණාධිවාසෙ මහාසත්තෙ අරියූපවාදකම්මං අභිසාප සඞ්ඛාතං ඵරුසවචනං පයුත්තං, තං මහාසත්තස්ස[6] ඛෙත්තවිසෙස භාවතො තස්ස ච අජ්ඣාසයඵරුසතාය දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හුත්වා සචෙ සො මහාසත්තං න ඛමාපෙසි[7] සත්තමෙ දිවසෙ විපච්චන සභාවං ජාතං, ඛමාපිතෙ පන මහාසත්තෙ පයොගසම්පත්තිපටිබාහි තත්තා අවිපාකධම්මතං[8] ආපජ්ජි; අහොසිකම්මභාවතො. අයං හි අරියූපවාදපාපස්ස දිට්ඨධම්මවෙදනීයස්ස ච ධම්මතා. තත්ථ යං සත්තමෙ දිවසෙ බොධිසත්තෙන සූරියස්සුග්ගමනනිවාරණං කතං, අයමෙත්ථ යොගොති අධිප්පෙතො උපායො. තෙන හි උබ්බාළ්හා මනුස්සා බොධිසත්තස්ස සන්තිකෙ තාපසං ආනෙත්වා ඛමාපෙසුං. සොපි ච මහාසත්තස්ස ගුණෙ ජානිත්වා තස්මිං චිත්තං පසාදෙසීති වෙදිතබ්බං. යම්පනස්ස මත්ථකෙ මත්තිකාපිණ්ඩස්ස ඨපනං, තස්ස ච සත්තධා ඵාලනං කතං, තං මනුස්සානං චිත්තානුරක්ඛණත්ථං, අඤ්ඤථා හි 'ඉමෙ පබ්බජිතාපි සමානා චිත්තස්ස වසෙ වත්තන්ති, න පන චිත්තං අත්තනො වසෙ වත්තාපෙන්තී'ති මහාසත්තම්පි තෙන සදිසං කත්වා ගණ්හෙය්‍යුං; තදස්ස තෙසං දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය සියාති. ඉදානි යදත්ථං තදා තස්මිං තාපසෙ චිත්තං අදූසෙත්වා සුපරිසුද්ධසීලමෙව රක්ඛිතං, තං දස්සෙතුං **අනුරක්ඛිං මම සීල**න්ති ඔසාන ගාථමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. තදා මණ්ඩබ්‍යො උදෙනො, මාතඞ්ගො ලොකනාථො. ඉධාපි සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා නිහීන

1. සී. I. II. III. IV. V & VI. යො තෙන.
2. සී. I. II. III. IV. V & VI. සමත්ථාය.
3. සී. I. II. III. IV. V & VI. තං ජටිලං.
4. සී. I. II. III. IV & V. පරිභාවනසමත්ථාහි.
5. සී. I. II. III. IV. V & VI. විහාරි [පරිපූරි.
6. සී. මු. මහාසත්තස්සෙව.
7. සී. I. II. III. IV & V. ඛමාපෙති & [ම. නඛමාපෙස්සති.
8. සී. මු. ධම්මං.

ජාතිකස්ස සතො යථාධිප්පායං දිට්ඨමඞ්ගලිකාය මානනිග්ගහො, පබ්බජිත්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකාය අවස්සයො භවිස්සාමීති උප්පන්නචිත්තො අරඤ්ඤං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා සත්තදිවසබ්භන්තරෙ යෙව යථාධිප්පායං ඣානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තනං, තතො ආගන්ත්වා දිට්ඨමඞ්ගලිකාය ලාභග්ග යසග්ගප්පත්තියා උපායසම්පාදනං, මණ්ඩබ්‍යකුමාරස්ස මානනිග්ගහො, ජාතිමන්තතාපසස්ස මානනිග්ගහො, තස්ස ච අජානන්තස්සෙව භාවිනො ජීවිතන්තරායස්ස අපනයනං, මහාපරාධස්සාපි තස්ස අකුජ්ඣිත්වා අත්තනො සීලානුරක්ඛණං, අච්ඡරියබ්භුතපාටිහාරියකරණන්ති එව මාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බා.

මාතඞ්ගපණ්ඩිතචරියං සත්තමං.

අට්ඨමෙ-**මහෙසක්ඛො**ති[1] මහාපරිවාරො. **මහිද්ධිකො**ති මහතියා දෙවිද්ධියා සමන්නාගතො. **ධම්මො නාම මහායක්ඛො**ති නාමෙන ධම්මො නාම මහානුභාවො දෙවපුත්තො. **සබ්බලොකානුකම්පකො**ති විභාගං අකත්වා මහාකරුණාය සබ්බලොකං අනුගණ්හණකො.

බොධිසත්තො[2] තදා කාමාවචරදෙවලොකෙ ධම්මො නාම දෙව පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, සො දිබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො දිබ්බරථ මභිරුය්හ අච්ඡරාගණපරිවුතො මනුස්සෙසු සායමාසං භුඤ්ජිත්වා අත්තනො අත්තනො ඝරද්වාරෙසු සුඛකථාය නිසින්නෙසු පුණ්ණ මුපොසථදිවසෙ ගාමනිගමරාජධානීසු ආකාසෙ ඨත්වා පාණාතිපාතා දීහි දසහි අකුසලකම්මපථෙහි විරමිත්වා 'තිවිධසුචරිතධම්මං පූරෙථ, මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙජෙට්ඨාපචායිනො භවථ, සග්ගපරායණා හුත්වා මහන්තං යසං අනුභවිස්සථා'ති මනුස්සෙ දසකුසලකම්මපථධම්මෙ සමාදපෙන්තො ජම්බුදීපං පදක්ඛිණං කරොති. තෙන වුත්තං :-

දසකුසලකම්මපථෙ සමාදපෙන්තො මහාජනං,
චරාමි ගාමනිගමං සමිත්තො සපරිජ්ජනොති.

තත්ථ **සමිත්තො**ති ධම්මිකෙහි ධම්මවාදීහි සහායෙහි සහායොස[3]. තෙන ච සමයෙන අධම්මො නාමෙකො දෙවපුත්තො කාමාවචර දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. සො "පාණං හනථ අදින්නං ආදියථා"ති ආදිනා[4] නයෙන සත්ත අකුසල[5] කම්මපථෙ සමාදපෙන්තො මහතියා පරිසාය පරිවුතො ජම්බුදීපං පදක්ඛිණං කරොති තෙන වුත්තං

පාපො කදරියො යක්ඛො දීපෙන්තො දසපාපකෙ,
සො චෙත්ථ මහියා චරති සමිත්තො සපරිජ්ජනොති.

1. මහෙසක්කො-කාළුචි, ම. මහාපක්ඛො. 3. I. II. III. IV. V & VII ධම්මවාදීහි [සහායො.
2. සී. මු. මහාසත්තො. 4 සී. මු. නානා. 5. සී. මු. දසඅකුසල.

තත්ථ **පාපොති** පාපධම්මෙහි සමන්නාගතො. **කදරියොති** ථද්ධමච්ඡරී. **යක්ඛොති** දෙවපුත්තො. **දීපෙන්තො දස පාපකෙති** 'සබ්බලොකෙ ගොචරං[1] නාම සත්තානං උපභොගපරිභොගාය ජාතං, තස්මා සන්තෙන වඩ්ඪිත්වා[2] යං කිඤ්චි කත්වා ච අත්තා පීණෙතබ්බො, ඉද්ධියාති සත්තපෙතබ්බා'ති'ති ආදිනා නයෙන පාණාතිපාතාදිකෙ දස ලාමකධම්මෙ කත්තබ්බෙ කත්වා පකාසෙන්තො. **සො චෙත්ථාති** සොපි අධම්මො දෙවපුත්තො ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ. **මහියාති** භූමියා ආසන්නෙ; මනුස්සානං දස්සනසවණූපචාරෙති අත්ථො. තත්ථ යෙ සත්තා සාධුසාම්මිකා,[3] ධම්මගරුනො; තෙ ධම්මං දෙවපුත්තං තථා ආගච්ඡන්තමෙව දිස්වා ආසනා වුට්ඨාය ගන්ධමාලාදීහි පූජෙන්තා[4] යාව චක්ඛුපථසමතික්කමණා තාව අභිත්ථවන්ති, පඤ්ජලිකා නමස්සමානා තිට්ඨන්ති, තස්ස වචනං සුත්වා අප්පමත්තා සක්කච්චං පුඤ්ඤානි කරොන්ති. යෙ පන සත්තා පාපසමාචාරා කුරූරකම්මන්තා, තෙ අධම්මස්ස වචනං සුත්වා අභිනන්දන්ති; භිය්‍යොසොමත්තාය පාපානි සමාචරන්ති. එවං තෙ තදා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස උජුවිපච්චනීකවාදා චෙව උජුවිපච්චනීකකිරියා ච හුත්වා ලොකෙ විචරන්ති. තෙනාහ භගවා :– "ධම්මවාදී අධම්මො ච උභො පච්චනිකා මය"න්ති.

එවම්පන ගච්ඡන්තෙන කාලෙ අථෙකදිවසං තෙසං රථා ආකාසෙ[5] සම්මුඛා අහෙසුං. අථ තෙසං පරිසා[6] තුම්හෙ කස්ස තුම්හෙ කස්සාති[7] පුච්ඡිත්වා මයං ධම්මස්ස මයං අධම්මස්සාති[8] වත්වා මග්ගා ඔක්කමිත්වා[9] ද්විධා ජාතා. ධම්මස්ස පන අධම්මස්ස ච රථා අභිමුඛා හුත්වා ඊසාය ඊසං ආහච්ච අට්ඨංසු. තව රථං ඔක්කමාපෙත්වා[10] මය්හං මග්ගං දෙහීති අඤ්ඤමඤ්ඤං මග්ගදූපනත්ථං විවාදං අකංසු. පරිසා ච තෙසං ආවුධානි අභිහරිත්වා[11] යුද්ධසජ්ජා අහෙසුං. යං සන්ධාය වුත්තං :–

> ධුරෙ ධුරං ඝට්ටයන්තා සම්මිහා පටිපථෙ උභො,
> කලහො වත්තති භෙස්මා කල්‍යාණපාපකස්ස ච;
> මග්ගා ඔක්කමනත්ථාය[12] මහායුද්ධො උපට්ඨිතොති.

තත්ථ **ධුරෙ ධුරන්ති** එකස්ස රථීසාය ඉතරස්ස රථීසං ඝට්ටයන්තා. **සම්මිහාති** සමාගතා සම්මුඛී භූතා.[13] පුන 'උභො'ති වචනං උභොපි මයං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චනිකා හුත්වා ලොකෙ විචරන්තා එකදිවසං පටිමුඛං ආගච්ඡන්තා ඊසු පරිසාසු උභොසු පස්සෙසු මග්ගතො ඔක්කන්තාසු[14] සහරථෙන මයං උභො එව සමාගතාති දස්සනත්ථං

---

1. සී. I. II. III. IV. V & VI. ධරාධරං.
2. සී. I. II. III. IV. V & VI. වඤ්චිත්වා.
3. සී. I. II. III. IV. V & VI. ධම්මිකා.
4. සී. මු & ම. පූජෙත්වා.
5. සී. I. ආකාසෙන.
6. සී. I. II. III. IV. V & VI & ම. පරිසා පන තෙසං.
7. සී. I. II. III. IV. V. VI & සී. මු. තුම්හෙ කස්සාති.
8. ම. මයං ධම්මස්ස පරිසා මයං අධම්මස්ස [පරිසාති.
9 ම. & ජ. අ. උක්කමිත්වා.
10. ම. උක්කමිත්වා.
11. සී. I. II. III. IV. V & VI. ආහරිත්වා.
12. ම උක්කමනත්ථාය.
13. ම. සම්මුඛිනො.
14. ම. උක්කන්තාසු.

වුත්තං. **හෙස්මාති** භයජනකො. **කල්‍යාණපාපකස්ස චාති** කල්‍යාණස්ස ච පාපකස්ස ච. **මහායුද්ධො උපට්ඨිතොති** මහාසඞ්ගාමො පච්චුපට්ඨිතො ආසි. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස හි පරිසාය ච යුජ්ඣිතුකාමතා ජාතා. තත්‍ථ හි ධම්මො අධම්මං ආහ: 'සම්ම! ත්වං අධම්මො, අහං ධම්මො[1], මග්ගො මය්හං අනුච්ඡවිකො, තව රථං ඔක්කමිත්වා[2] මය්හං මග්ගං දෙහී'ති. ඉතරො 'අහං දළ්හයානො බලවා අසන්තාසී,[3] කස්මා මග්ගං න දෙමි, යුද්ධං පන කරිස්සාමි, යො යුද්ධෙ ජිනිස්සති, තස්ස මග්ගො හොතූ'ති ආහ. තෙනෙවාහ:–

යසොකරො පුඤ්ඤකරොහමස්මි
සදත්‍ථුතො සමණබ්‍රාහ්මණානං,
මග්ගාරහො දෙවමනුස්සපූජිතො
ධම්මො අහං දෙහි අධම්ම! මග්ගං.

අධම්මයානං දළ්හමාරුහිත්වා
අසන්තසන්තො බලවාහමස්මි,
ස කිස්ස හෙතුම්හි තවජ්ජ දජ්ජං
මග්ගං අහං ධම්ම! අදින්නපුබ්බං.

ධම්මො හවෙ පාතුරහොසි පුබ්බෙ
පච්ඡා අධම්මො උදපාදි ලොකෙ,
ජෙට්ඨො ච සෙට්ඨො ච සනන්තනො ච
උය්‍යාහි ජෙට්ඨස්ස කනිට්ඨ! මග්ගා.[4]

න යාචනාය නපි පාතිරූපා[5]
න අරහති තෙහං[6] දදෙය්‍ය මග්ගං,
යුද්ධඤ්ච නො හොතු උභින්නමජ්ජ
යුද්ධම්හි යො ජෙස්සති[7] තස්ස මග්ගො.

සබ්බාදිසා අනුවිසටො 'හමස්මි
මහබ්බලො අමිතයසො අතුල්‍යො,
ගුණෙහි සබ්බෙහි උපෙතරූපො
ධම්මො අධම්ම! ත්වං කථං විජෙස්සසි.[8]

ලොහෙන වෙ හඤ්ඤති ජාතරූපං
න ජාතරූපෙන හනන්ති ලොහං,
සචෙ අධම්මො හඤ්ඤති ධම්මමජ්ජ
අයො සුවණ්ණං විය දස්සනෙය්‍යං.

සචෙ තුවං යුද්ධබලො අධම්ම![9]
න තුය්හං වුද්ධා ච ගරූ[10] ච අත්‍ථි,
මග්ගඤ්ච තෙ දම්මි පියාප්පියෙන
වාචා දුරුත්තානිපි තෙ ඛමාමීති.[a]

1. ම. 'අහං ධම්මො'ති න දිස්සති.
2. ම. උක්කමිත්වා & ජ. අ. ඔක්කාමෙත්වා.
3. සී. මු & ම. අසන්තාසී.
4. සී. මු. මග්ගං.
5. සී. මු. ම. & ජ. අ. නපිපාතිරූපා.
6. සී. මු. & ජ. අ. චොහං.
7. සී. මු & සී. I. II & III. ජෙය්‍යති.
8. සී. මු. විස්සජ්ජෙති.
9. ජ. අ. යුද්ධබලො'ස'ධම්ම.
10. ජ. අ. ගරූ.
a. ජාතකපාළි.

ඉමා හි[1] තෙසං වචනපටිවචනගාථා.[2] තත්ථ **යසොකරොති** ධම්මෙ නියොජනවසෙන දෙවමනුස්සානං යසදායකො. දුතියපදෙපි එසෙව නයො. **සදත්ථුතොති** සදා ථුතො, නිච්චප්පසත්ථො. **ස කිස්ස හෙතු මහි තවජ්ජ දජ්ජ**න්ති සො මහි අහං අධම්මො, අධම්මයානරථං අභිරූළ්හො, අභීතො, බලවා; කිංකාරණා අජ්ජ භො ධම්ම! කස්සචි අදින්නපුබ්බං මග්ගං තුය්හං දම්මි. **පාතුරහොසීති** පඨමකප්පිකකාලෙ ඉමස්මිං ලොකෙ දසකුසලකම්මපථධම්මො පුබ්බෙ පාතුරහොසි, පච්ඡා අධම්මො. **ජෙට්ඨො චාති** පුරෙ නිබ්බත්තභාවෙන අහං ජෙට්ඨො ච සෙට්ඨො ච පොරාණකො ච, ත්වං පන කනිට්ඨො,[3] තස්මා උය්‍යාහීති වදති. **නපි පාතිරූප්පාති** අහං හි භොතො නෙව[4] යාචනාය න පටිරූපවචනෙන න මග්ගාරහතාය මග්ගං දදෙය්‍යං. **අනුවිස්සවොති** අහං චතස්සො දිසා චතස්සො අනුදිසාති සබ්බා දිසා අත්තනො[5] ගුණෙන පත්ථටො පඤ්ඤාතො. **ලොහෙනාති** අයොමුට්ඨිකෙන. **හඤ්ඡසීති** හනිස්සති. **යුද්ධබලො අධම්මාති** සචෙ තුවං යුද්ධබලො අසි අධම්ම! **වුද්ධා ච ගුරූ[6] චාති** යදි තුය්හං ඉමෙ වුද්ධා, ඉමෙ ගුරූ[6] පණ්ඩිතාති එතං නත්ථි. **පියාපියෙනාති** පියෙන විය[7] අප්පියෙන. අප්පියො සන්තො පියෙන විය තෙ මග්ගං දදාමීති අත්ථො.

මහාසත්තො හි තදා චින්තෙසි 'සචාහං ඉමං පාපපුග්ගලං සබ්බලොකස්ස අහිතාය පටිපන්නං එවං මයා විලොමගාහං ගහෙත්වා සීතං අවජ්ජරං පහරිත්වා 'අනාචාර! මා ඉධ තිට්ඨ, සීඝං පටික්කම, විනස්සා'ති වදෙය්‍යං, සො තංඛණඤ්ඤෙව මම ධම්මතෙජෙන භුසමුට්ඨි විය විකිරෙය්‍ය[8], න ඛො පන මෙතං පතිරූපං. සචාහං සබ්බලොකං අනුකම්පන්තො ලොකත්ථචරියං මත්ථකං පාපෙස්සාමීති පටිපජ්ජාමි. අයං ඛො පන පාපො, ආයතිං මහාදුක්ඛභාගී, සචායං මයා[9] විසෙසතො අනුකම්පිතබ්බො, තස්මා තස්ස මග්ගං දස්සාමි, එවං මෙ සීලං සුවිසුද්ධං අඛණ්ඩිතං භවිස්සතී'ති. එවං පන චින්තෙත්වා බොධිසත්තෙන 'සචෙ තුවං යුද්ධබලො'ති ගාථං වත්වා ථොකං මග්ගතො ඔක්කන්තමත්තෙන එව අධම්මො රථෙ ඨාතුං[10] අසක්කොන්තො අවංසිරො පථවියං පතිත්වා පථවියා විවරෙ දින්නෙ ගන්ත්වා අවීචිම්හි එව නිබ්බත්ති. තෙන වුත්තං "යදිහං තස්ස පකුප්පෙය්‍යං යදි භින්දෙ තපො ගුණ"න්ති ආදි.

තත්ථ **යදිහං තස්ස පකුප්පෙය්‍ය**න්ති තස්ස අධම්මස්ස යදි අහං කුජ්ඣෙය්‍යං. **යදි භින්දෙ තපො ගුණ**න්ති තෙනෙවස්ස කුජ්ඣනෙන මය්හං තපොගුණං සීලසංවරං යදි විනාසෙය්‍යං. **සහ පරිජනං තස්සාති**[11] සපරිජනං තං අධම්මං. **රජභූත**න්ති රජමිව භූතං, රජභාවං

1. සී. I. ඉමාපි.
2. සී. මු. I. ගාථා.
3. සී. මු. ත්වං පන අධම්ම! කනිට්ඨො.
4. සී. I. II. III. IV. V & VI. භොගෙනෙව.
5. ම. චතස්සො දිසා චතස්සො අනුදිසා අත්තනො.
6. සී. I. II. III. IV. V & VI. ගරූචාති.
7. සී. I. පියෙන පියා.
8. සී. I. II. III. IV. V & VI. භවෙය්‍ය.
9. ම. ආයතිං දුක්ඛභාගිතාය මයා.
10. ම. අධම්මො ඨාතුං [පරිජනෙනාති.
11. සී. I. II. III. IV. V & VI. සහ

පතතං[1] අඝං කරෙය්‍යං. **අපිචාහනති එතථ අහනති** නිපාතමතතං. **සීලරකඛායාති** සීලරකඛණතථං. **නිබබාපෙසිඛනතියාති** පටිගචෙචව ඛනතිමෙතතානුදදයසස උපටඨාපිතතතා තසමිං අධමෙම උපපජජනක කොධසස අනුපපාදනෙනෙව දෙසපරිළාහවූපසමනෙන මානසං වූප සමෙතවා. **සහ ජනෙනොකකමිතවාති** මයහං පරිජනෙන සදධිං මගගා ඔකකමිතවා තසස පාපසස අධමමසස අහං මගගං අදාසිං. **සහපථතො ඔකකමණෙනාති** වුතතනයෙන චිතතසස වූපසමං කතවා මගගං තෙ දමමීති වතවා ඨොකං මගගතො සහඔකකමණෙන. **පාපයකඛසසාති** අධමමදෙවපුතතසස. **තාවදෙති** තංඛණං එව මහාපඨවි විවර මදාසි. ජාතකටඨකථායමපන 'මගගඤච තෙ දමමී'ති ගාථාය කථි තකඛණෙ එවාති වුතතං. එවං තසමිං භූමියං පතිතෙ චතුනහුතාධික වියොජනසතසහසසබහලා සකලං චරාචරං[2] ධාරෙනතී පි මහාපඨවී 'නාහමිමං පාපපුරිසං ධාරෙමී'ති කථෙනතී විය තෙන ඕතටඨානෙ විධා භිජජි. මහාසතෙතා පන තසමිං නිපතිතවා අවීචිමහි නිබබතෙත රථධුරෙ යථාඨිතොව සපරිජනො මහතා දෙවානුභාවෙන ගමන මගෙගනෙව ගනතවා අතතනො භවනං පාවිසි. තෙනාහ භගවා :–

> ඛනතිබලො යුදධබලං විජෙතවා
> හනතවා අධමමං නිහනෙතව භූම්‍යා,
> පායාසි විතෙතා[3] අභිරූයහ සනදනං
> මගෙගනෙව අතිබලො සචචනිකකමොති. a

තදා අධමෙමා දෙවදතෙතා අහොසි, තසස පරිසා දෙවදතතපරිසා. ධමෙමා ලොකනාථො, තසස පරිසා බුදධපරිසා. ඉධාපි හෙටඨා වුතතන යෙනෙව සෙසපාරමියො යථාරහං නිදධාරෙතබබා. තථා ඉධාපි දිබෙබහි ආයු-වණණ-යස-සුඛ-ආධිපතෙය්‍යෙහි දිබෙබහෙව උළාරෙහි කාමගුණෙහි සමපපිතසස සමඞගීභූතසස අනෙකසහසසසඞඛාහි අචඡ රාහි සබබකාලං පරිචාරියමානසස මහති පමාදටඨානෙ[4] ඨිතසස සතො ඊසකමපි පමාදං අනාපජජිතවා ලොකතථචරියං මතථකං පාපෙසසා මීති මාසෙ මාසෙ පුණණමියං[5] ධමමං දීපෙනෙතා සපරිජනො මනුසසපථෙ විචරිතවා මහාකරුණාය සබබසතෙත අධමමතො විවෙ චෙතවා ධමෙම නියොජනං, අධමෙමන සමාගතොපි[6] තෙන කතං අනාචාරං අගණෙතවා තතථ චිතතං අකොපෙතවා ඛනතිමෙතතානුදදය මෙව පචචුපටඨපෙතවා අඛණඩං සුවිසුදධඤච කතවා අතතනො සීලසස රකඛණනති එවමාදයො මහාසතතසස ගුණානුභාවා විභාවෙතබබාති.

ධමමදෙවපුතතචරියං අටඨමං.

---

1. සී. I. II. III. IV. V. & VI. මගගං. 5. සී. I. II. III IV. V & VI. පාපෙසසාමීති
2. සී. මු. & ම. චරාචරං., සී. I II III IV. V. VI & මු. ධරාධරං. සො පුණණමාය. [නාපි තෙ
3. සී. I. II. III IV. V & VI. චිතතා. 6 & සී. I. සහගතෙසි තෙන IV & සසගතෙ
4. සී. I. II. III. IV. V & VI. පරිචාරිය මානසස පමාදටඨානෙ. a ජාතකපාළි.

තවමෙ **පඤ්චාලරට්ඨෙ**ති එවං නාමකෙ ජනපදෙ. **නගරවරෙ කපිලායන්ති**[1] කපිලාති එවං[2] ලද්ධනාමෙ උත්තමනගරෙ. නගරවරෙති වත්වා පුන පුරුත්තමෙති වචනං තස්මිං කාලෙ ජම්බුදීපෙ සබ්බනගරානං තස්ස නගරස්ස අග්ගනගරභාවදස්සනත්ථං. **ජයද්දිසො නාමා**ති රඤ්ඤො අත්තනො පච්චත්ථිකෙ ජිතෙ[3] ජාතො, අත්තනො වා පච්චාමිත්තභූතං යක්ඛිණිසඞ්ඛාතං ජයද්දිසං ජාතොති ජයද්දිසොති එවං ලද්ධනාමො. **සීලගුණමුපාගතො**ති ආචාරසීලඤ්චෙව උස්සාහසම්පත්තියාදි රාජගුණඤ්ච උපගතො, තෙන සමන්නාගතොති අත්ථො. **තස්ස**[4] **රඤ්ඤො**ති ජයද්දිසරඤ්ඤො අහං පුත්තො අහොසින්ති වචනසෙසො. **සුතධම්මො**ති යාවතා රාජපුත්තෙන සොතබ්බධම්මා නාම, තස්ස සබ්බස්ස සුතත්තා සුතධම්මො. බහුස්සුතොති අත්ථො. අථවා **සුතධම්මො**ති විස්සුතධම්මො. ධම්මචරියාය[5] පකාසො පඤ්ඤාතො[6]. ලොකෙ පත්ථටකිත්තිධම්මොති අත්ථො. **අලීනසත්තො**ති එවං නාමො. **ගුණවා**ති උළාරෙහි මහාපුරිසගුණෙහි සමන්නාගතො. **අනුරත්ත**[7]**පරිජනො සදා**ති සද්ධාදිගුණවිසෙසයොගතො චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සම්මදෙව සඞ්ගණ්හනතො ච සබ්බකාලං සමත්ත[8]පරිවාරජනො. **පිතා මෙ මිගවං ගන්ත්වා පොරිසාදං උපාගමී**ති මය්හං පිතා ජයද්දිසරාජා මිගවං චරන්තො අරඤ්ඤමජ්ඣං ගන්ත්වා පොරිසාදං මනුස්සඛාදකං[9] යක්ඛිණිපුත්තං උපගඤ්ඡි, තෙන සමාගමි.

ජයද්දිසරාජා කිර එකදිවසං මිගවං ගමිස්සාමීති තදනුරූපෙන මහතා පරිවාරෙන කපිලා[10] නගරතො නික්ඛමි. තං නික්ඛන්තමත්තමෙව තක්කසිලාවාසී නන්දො නාම බ්‍රාහ්මණො චතස්සො සතාරහා ගාථා නාම කථෙතුං ආදාය උපසඞ්කමිත්වා අත්තනො ආගමනකාරණං රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා නිවත්තිත්වා සුණිස්සාමීති තස්ස වසනගෙහං[11] පරිබ්බයඤ්ච දාපෙත්වා අරඤ්ඤං පවිට්ඨො යස්ස පස්සෙන මිගො පලායති තස්සෙව සො ගීවාති වත්වා මිගෙ පරියෙසන්තො විචරති. අථෙකො පසදමිගො ජනස්ස පදසද්දෙන ආසයතො නික්ඛමිත්වා රඤ්ඤො අභිමුඛො ගන්ත්වා පලායි.[12] අමච්චා පරිහාසං කරිංසු. රාජා තං අනුබන්ධිත්වා තියොජනමත්ථකෙ තං පරික්ඛීණජවං ඨිතං විජ්ඣිත්වා පාතෙසි. පතිතං ඛග්ගෙන ද්විධා කත්වා අනත්ථිකොපි මංසෙන මිගං ගහෙතුං නාසක්ඛීති වචනමොචනත්ථං කාජෙ කත්වා ආගච්ඡන්තො එකස්ස නිග්‍රොධස්ස මූලෙ[13] දබ්බතිණෙසු නිසීදිත්වා ථොකං විස්සමිත්වා ගන්තුං ආරභි. තෙන ච සමයෙන තස්සෙව රඤ්ඤො

1. ම. කප්පිලායන්ති
2. සී. මු. කම්පිල්ලානි එවං.
3. සී. I. II. III. IV. V & VI. රඤ්ඤො අත්තනො පච්චත්ථිකෙ ඨිතෙ. සී. මු. ජීකෙ.
4. සී I. II. III. IV VI & මු අථවා තස්ස.
5. සී. මු. ධම්මචරියාය සමචරියාය.
6. සී. මු. & සී I. පඤ්ඤාතො.
7. සී. I. II. III. IV. V & VI අනුරක්ඛ
8. සී I. II. III. IV. V & VI. සම්පන්න.
9. ම. මනුස්සමංස ඛාදකං.
10. සී. මු. කම්පිල්ල. & ම. කප්පිලා
11. සී. I II. III. IV. V & VI. නිවාස [ගෙහං.
12. අභිමුඛො පලායි.
13. සී. II. III. IV. V. VI & මු. නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස.

ජෙට්ඨභාතා ජාතදිවසෙ එව එකාය යක්ඛිණියා ඛාදිතුං ගහිතො ආරක්ඛමනුස්සෙහි අනුබද්ධාය තාය නිද්ධමනමග්ගෙන ගච්ඡන්තියා උරෙ ඨපිතො මාතුසඤ්ඤාය මුඛෙන ථනග්ගහණෙන පුත්තසිනෙහං උප්පාදෙත්වා සංවඩ්ඪියමානො තදාහාරූපයොගිතාය[1] මනුස්ස මංසං ඛාදන්තො අනුක්කමෙන වුද්ධිප්පත්තො අත්තානං අන්තරධාපනත්ථං[2] යක්ඛිණියා දින්නඔසධමූලානුභාවෙන අන්තරහිතො හුත්වා මනුස්සමංසං ඛාදිත්වා ජීවන්තො තාය යක්ඛිණියා මතාය තං ඔසධමූලං අත්තනො පමාදෙන නාසෙත්වා දිස්සමානරූපොව මනුස්සමංසං ඛාදන්තො නග්ගො උබ්බිග්ග[3] විරූපදස්සනො[4] රාජපුරිසෙහි පස්සිත්වා අනුබද්ධො පලායිත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තස්ස නිග්‍රොධස්ස මූලෙ වාසං කප්පෙන්තො රාජානං දිස්වා 'භක්ඛොසි මෙ'ති ගහෙත්වා අග්ගහෙසි. තෙන වුත්තං: **සො මෙ පිතුමග්ගහෙසි භක්ඛොසි මම මාචලීති** ආදි. තත්ථ **සො මෙ පිතුමග්ගහෙසීති** සො පොරිසාදො මම පිතරං ජයද්දිසරාජානං අත්තනො නිසින්න රුක්ඛසමීපමාගතං 'මම භක්ඛො ත්වං ආගතොසි, හත්ථපරිපත්ථන්දනාදිවසෙන මාචලි, චලන්තම්පි අහං තං ඛාදිස්සාමී'ති ගහෙත්වා අග්ගහෙසි. **තස්සාති** තස්ස යක්ඛිණිපුත්තස්ස. **තසිතංවෙධිතොති** චිත්තුත්‍රාසවසෙන තසිතො, සරීරපරිකම්පෙන වෙධිතො. **ඌරුක්ඛම්භාති** උභින්නං ඌරූනං ථද්ධභාවො, යෙන සො තතො පලායිතුං[5] නාසක්ඛි. **මිගවං ගහෙත්වා මුඤ්චස්සූති** එත්ථ **මිගව**න්ති මිගවවසෙන ලද්ධත්තා තං මිගමංසං[6] මිගවන්ති ආහ. ඉමං මිගමංසං[6] ගහෙත්වා මං මුඤ්චස්සූති අත්ථො. සො හි රාජා තං යක්ඛිණිපුත්තං දිස්වා භීතො ඌරුක්ඛම්භං පත්වා ඛාණුකො විය අට්ඨාසි. සො වෙගෙන ගන්ත්වා තං හත්ථෙ ගහෙත්වා 'භක්ඛොසි මෙ ආගතොසී'ති ආහ. අථ නං රාජා සතිං පච්චුපට්ඨපෙත්වා 'සචෙ ආහාරත්ථිකො, ඉමං තෙ මංසං දදාමි, තං ගහෙත්වා ඛාද, මං මුඤ්චාහී'ති ආහ. තං සුත්වා පොරිසාදො 'කිමිදං මය්හමෙව සන්තකං දත්වා මයා වොහාරං කරොසි, නනු ඉමං මංසඤ්ච ත්වඤ්ච මම හත්ථගතකාලතො පට්ඨාය මය්හමෙව සන්තකං, තස්මා ත්වං පඨමං ඛාදිත්වා පච්ඡා මංසං ඛාදිස්සාමී'ති ආහ. අථ රාජා 'මංසනික්කයෙනායං[7] න මං මුඤ්චති, මයා ච මිගවං ආගච්ඡන්තෙන තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස 'ආගන්ත්වා තෙ ධනං දස්සාමී'ති පටිඤ්ඤා කතා, සචායං යක්ඛො අනුජානිස්සති, සච්චං අනුරක්ඛන්තො ගෙහං ගන්ත්වා තං පටිඤ්ඤං මොචෙත්වා පුන ඉමස්ස යක්ඛස්ස හත්ථත්ථං[8] ආගච්ඡෙය්‍ය'න්ති චින්තෙත්වා තස්ස තමත්ථං ආරොචෙසි. තං සුත්වා පොරිසාදො 'සචෙ ත්වං සච්චං අනුරක්ඛන්තො ගන්තුකාමොසි, ගන්ත්වා

---

1. සී. මු & ම. තදාහාරොපභොගිතාය.
2. සී. I. II. III. IV V & VI. අන්තරධානත්ථං.
3. ජා. අ. උග්ගරූපෙ.
4. මු. නග්ගො විරූපදස්සනො
5. ම සො පලායිතුං
6. සී. මු. මිගවමංසං
7. සී I. II. III. IV. V. VI & ම. වික්කයෙන.
8. සී. I.II.III.IV.V &VI හත්ථත්ථං&සී.මු. හත්ථන්තං.

තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දාතබ්බං ධනං දත්වා සච්චං අනුරක්ඛන්තො සීඝං පුන ආගච්ඡෙය්‍යාසී'ති වත්වා රාජානං විස්සජ්ජෙසි. සො තෙන විස්සට්ඨො 'ත්වං මා චින්තයි, අහං පාතොව[1] ආගමිස්සාමී'ති වත්වා මග්ගනිමිත්තානි සල්ලක්ඛෙන්තො අත්තනො බලකායං උපගන්ත්වා තෙන පරිවුතො නගරං පවිසිත්වා තං නන්දබ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙත්වා මහාරහෙ ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා ගාථා[2] සුත්වා චත්තාරි සහස්සානි දත්වා යානං ආරොපෙත්වා 'ඉමං තක්කසිලමෙව නෙථා'ති මනුස්සෙ දත්වා[3] බ්‍රාහ්මණං උය්‍යොජෙත්වා දුතියදිවසෙ පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො පුත්තං රජ්ජෙ පතිට්ඨපෙතුං අනුසාසනඤ්ච දෙන්තො තමත්ථං ආරොචෙසි. තෙන වුත්තං :–

මිගවං ගහෙත්වා මුඤ්චස්සු කත්වා ආගමනං පුන,
බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දත්වා පිතා ආමන්තයී මමං.
රජ්ජං පුත්ත! පටිපජ්ජ මා පමජ්ජ පුරං ඉදං,
කතං මෙ පොරිසාදෙන මම ආගමනං පුනා'ති.

තත්ථ **ආගමනං පුනා**ති පුන ආගමනං පච්චිතස්ස පොරිසාදස්ස සඞ්ගරං[4] කත්වා. **බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දත්වා**ති තක්කසිලතො ආගතස්ස නන්දනාමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස තා ගාථා සුත්වා චතුසහස්සපරිමාණං ධනං දත්වා. **පිතා ආමන්තයී මම**න්ති මම පිතා ජයද්දිසරාජා මං ආමන්තෙසි. කථං ආමන්තෙසීති චෙ? ආහ 'රජ්ජ'න්ති ආදි. තස්සත්ථො : 'පුත්ත! ත්වං ඉමං කුලසන්තකං රජ්ජං පටිපජ්ජ, යථාහං ධම්මෙන සමෙන[5] රජ්ජං කාරෙමි, එවං ත්වම්පි ජනං උස්සාපෙත්වා රජ්ජං කාරෙහි, ත්වං ඉදං පුරං රක්ඛන්තො රජ්ජඤ්ච කාරෙන්තො මා පමාදමාපජ්ජි, අසුකස්මිං ඨානෙ නිග්‍රොධමූලෙ[6] පොරිසාදෙන යක්ඛෙන කතමෙතං මයා සඞ්ගරං මම පුන තස්ස සන්තිකං ආගමනං උද්දිස්ස, කෙවලං තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධනදානත්ථං ඉධාගතො සච්චං අනුරක්ඛන්තො, තස්මා තත්ථාහං ගමිස්සාමී'ති. තං සුත්වා මහාසත්තො 'මා ඛො ත්වං මහාරාජ! තත්ථ අගමාසි, අහං තත්ථ ගමිස්සාමි. සචෙ පන ත්වං තාත! ගමිස්සසියෙව, අහම්පි තයා සද්ධිං ගමිස්සාමියෙවා'ති. එවං සන්තෙ මයං උභොපි න භවිස්සාම, තස්මා අහමෙව තත්ථ ගමිස්සාමීති නානප්පකාරෙන වාරෙන්තං රාජානං සඤ්ඤාපෙත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා පිතුඅත්ථාය අත්තානං පරිච්චජිත්වා සොත්ථිභාවාය පිතරි සාසිතවාදං පයුඤ්ජමානෙ[7] මාතු-භගිනි-භරියාසු ච සච්චකිරියං කරොන්තීසු ආවුධං ගහෙත්වා නගරතො නික්ඛමිත්වා අස්සුපුණ්ණමුඛං මහාජනං අනුබන්ධන්තං ආපුච්ඡිත්වා පිතරා අක්ඛාතනයෙන යක්ඛවාසමග්ගං පටිපජ්ජි. යක්ඛිණීපුත්තොපි 'ඛත්තියා නාම

1. ම. තතො.
2. සී I. II. III. IV. V & V. ඉමා ගාථා.
3. ම. තෙහිති දත්වා
4. සී. I. II. සඞ්ගරං.
5. සී. මු & ම. ධම්මෙන.
6. සී. මු & ම. නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ.
7. සී. I. II. III. IV. V & VI. අසිධාරා (අසුධාරා එකච්චෙසු) පයුජ්ජමානෙසු.

බහුමායා, කො ජානාති? කිං භවිස්සතී'ති රුක්ඛං අභිරුහිත්වා රඤ්ඤො ආගමනං ඔලොකෙන්තො නිසින්නො කුමාරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා 'පිතරං නිවත්තෙත්වා පුත්තො ආගතො භවිස්සති, නත්ථි මෙ භය'න්ති ඔතරිත්වා තස්ස පිට්ඨිං දස්සෙත්වාව නිසීදි. මහාසත්තො ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං :–

මාතුපිතූ ච වන්දිත්වා නිම්මිනිත්වාන[1] අත්තනා,
නික්ඛිපිත්වා ධනුං ඛග්ගං පොරිසාදං උපාගමින්ති.

සසත්ථහත්ථූපගතන්ති ආවුධපාණිං[2] මං අත්තනො සන්තිකං උපගතං දිස්වා. **කදාචි සො තසිස්සතී**ති සො යක්ඛො අපි තසෙය්‍ය. **තෙන භිජ්ජිස්සති සීල**න්ති තෙන තස්ස තාසුප්පාදනෙන මය්හං සීලං විනස්සිස්සති, සඞ්කිලිස්සති. **පරිතාසං කතෙ මයී**ති මයි තස්ස පරිතාසං කතෙ සති. **සීලඛණ්ඩභයා මය්හං තස්ස දෙස්සං න බ්‍යාහරි**න්ති යථා ච සීලභෙදභයෙන නිහිතසත්ථො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. එවං මය්හං සීලඛණ්ඩභයා එව තස්ස[3] පොරිසාදස්ස දෙස්සං අනිට්ඨම්පි න බ්‍යාහරිං, කෙවලං පන මෙත්තාචිත්තෙන හිතවාදී ඉදං ඉදානි වක්ඛමානං වචනං අභාසි. මහාසත්තො ච ගන්ත්වා පුරතො ඨිතො. යක්ඛිණිපුත්තො තං වීමංසිතුකාමො 'කොසි ත්වං? කුතො ආගතො? කිං මං න ජානාසි ලුද්දෙ[4] මනුස්සමංසඛාදකොති, කස්මා ච ඉධාගතොසී'ති පුච්ඡි. කුමාරො 'අහං ජයද්දිසරඤ්ඤො පුත්තො, ත්වං පොරිසාදකොති ජානාමි. පිතු ජීවිතං රක්ඛිතුං ඉධාගතො. තස්මා තං මුඤ්ච, මං ඛාදා'ති ආහ. පුන යක්ඛිණිපුත්තො 'මුඛාකාරෙනෙව ගතස්ස[5] පුත්තොති අහං ජානාමි. දුක්කරං පන තයා කතං එවං ආගච්ඡන්තෙනා'ති ආහ. කුමාරො 'න ඉදං දුක්කරං යං පිතුඅත්ථෙ ජීවිතපරිච්චජනං, මාතාපිතුහෙතු හි එවරූපං පුඤ්ඤං කත්වා එකන්තෙනෙව සග්ගෙ පමොදති, අහං ච 'අමරණධම්මො නාම කොචි සත්තො නත්ථී'ති ජානාමි. අත්තනා ච කිඤ්චි කතං පාපං නාම න සරාමි. තස්මා මරණතොපි මෙ භයං නත්ථි. ඉදං සරීරං මයා තෙ නිස්සට්ඨං, අග්ගිං ජාලෙත්වා ඛාදා'ති ආහ. තෙන වුත්තං :–

උජ්ජාලෙහි[6] මහාඅග්ගිං පපතිස්සාමි රුක්ඛතො,
ත්වං පක්කකාල[7] මඤ්ඤය භක්ඛය මං[8] පිතාමහාති.

තං සුත්වා යක්ඛිණිපුත්තො 'න සක්කා ඉමස්ස මංසං ඛාදිතුං, උපායෙන ඉමං[9] පලාපෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා 'තෙන හි අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සාරදාරූනි ආහරිත්වා නිද්ධූමෙ අඞ්ගාරෙ කරොහි, තත්ථ තෙ මංසං පචිත්වා ඛාදිස්සාමී'ති ආහ. මහාසත්තො තථා කත්වා තස්ස

1. සී. III & IV. නිප්පිනිත්වාන·
2. සී. මු & ම. සසත්ථහත්ථං උපගතං ආවුධපාණිං.
3. සී. I. II. III. IV. V & VI. එතස්ස.
4. ම. ලුද්දො.
5. සී. මු. තං තස්ස.
6. ම. උජ්ජලෙහි.
7. ම. සම්පක්ක
8. ම. භක්ඛය ත්වං.
9. ම. නං.

ආරොචෙසි. සො තං ඔලොකෙන්තො[1] 'අයං පුරිසසීහො, මරණ-
තොපි භයං නත්ථි, එවං නිබ්භයො නාම න මයා දිට්ඨපුබ්බො'ති
ලොමහංසජාතො කුමාරං ඔලොකෙසි. කුමාරො 'කිස්ස මං ඔලො-
කෙසි, න යථාවුත්තං කරෙසී'ති. යක්ඛිණිපුත්තො මහාසත්තං 'සත්තධා
තස්ස මුද්ධා ඵලෙය්‍ය, යො තං ඛාදෙය්‍යා'ති ආහ. 'සචෙ මං න
ඛාදිතුකාමොසි, අථ කස්මා අග්ගිං කාරෙසී'ති? 'තව පරිග්ගණ්හ-
නත්ථ'න්ති. 'ත්වං ඉදානි මං කථං පරිග්ගණ්හිස්සසි, යොහං[2] තිරච්ඡාන-
යොනියං නිබ්බත්තොපි සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො අත්තානං පරිග්ගණ්හිතුං
න අදාසි'න්ති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො :–

ඉදං හි සො බ්‍රාහ්මණං මඤ්ඤමානො,
සසො[3] අවාසෙසි සකෙ සරීරෙ,
තෙනෙව සො චන්දිමා දෙවපුත්තො,
සසත්ථුතො[4] කාමදුහජ්ජ යක්ඛොති. a

ගාථමාහ. තත්ථ **සසො[3] අවාසෙසි සකෙ සරීරෙ**ති අත්තනො සරීර-
හෙතු ඉමං සරීරං ඛාදිත්වා ඉධ වසාති එවං සකෙ සරීරෙ අත්තනො
සරීරං දෙන්තො තං බ්‍රාහ්මණරූපං සක්කං තත්ථ වාසෙසි. **සසත්ථුතො**ති
'සසී'ති එවං සසසද්දෙන ථුතො. **කාමදුහො**ති කාමවඩ්ඪනො. **යක්ඛො**ති
දෙවො. එවං මහාසත්තො චන්දෙ සසලක්ඛණං කප්පට්ඨියං පාටිහාරියං
සක්ඛිං කත්වා අත්තනො සක්කෙනාපි පරිග්ගණ්හිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තං
අභාසි. තං සුත්වා පොරිසාදො අච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතො :–

චන්දො යථා රාහුමුඛා පමුත්තො විරොචතෙ[5] පණ්ණරසෙව භානුමා,
එවං තුවං පොරිසාද පමුත්තො විරොච කම්පිල්ල! මහානුභාව!
පමොදයං[6] පිතරං මාතරඤ්ච විරොචතෙ නන්දතු ඤාතිපක්ඛො'ති. b

ගාථං වත්වා 'ගච්ඡ මහාවීරා'ති කුමාරං විස්සජ්ජෙසි. සොපි තං
නිබ්බිසෙවනං කත්වා පඤ්චසීලානි දත්වා 'යක්ඛො නු ඛො එස නො'ති
වීමංසන්තො 'යක්ඛානං අක්ඛීනි රත්තානි හොන්ති අනිමිසානි ච,
ඡායා ච න පඤ්ඤායති, අසම්භීතො හොති; න ඉමස්ස තථා, තස්මා
නායං යක්ඛො, මනුස්සො; මය්හං කිර පිතු තයො භාතරො යක්ඛි-
ණියා ගහිතා, තෙසු තාය වෙ ඛාදිතා භවිස්සන්ති, එකො පුත්ත-
සිනෙහෙන පටිජග්ගිතො භවිස්සති, ඉමිනා තෙන භවිතබ්බ'න්ති
නයග්ගාහෙන අනුමානෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන විය අවිපරීතතො
නිට්ඨං ගන්ත්වා මය්හං පිතු ආචික්ඛිත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙස්සාමීති
චින්තෙත්වා 'න ත්වං යක්ඛො, පිතු මෙ ජෙට්ඨභාතිකොසි, එහි මයා
සද්ධිං ආගන්ත්වා කුලසන්තකං රජ්ජං පටිපජ්ජාහී'ති ආහ. තෙන

1. ම. සො විලොකෙත්වා.
2. සී. මු. ස්වාහං & සී. I. යථායං
3. සී. I. සෙසො & සී. II & IV. සොසො
4. සී. I II &IV. සසත්ථුතො & සී. මු සසත්ථුකො
5. ම. විරොචති.
6. ජා. පා. ආමොදයං.
a ජාතකපාලි b. ජාතකපාලි.

වුත්තං: ‘ත්වං පිතා මහා’ති. ත්වං මම මහාපිතා’ති අත්ථො. ඉතරෙන ‘නාහං මනුස්සො’ති වුත්තෙ තං සද්ධාතබ්බස්ස දිබ්බචක්ඛුකතාපසස්ස සන්තිකං නෙසි. තාපසෙන ‘කිං කරොන්තා පිතාපුත්තා අරඤ්ඤෙ විචරථා’ති පිතුභාවෙ කථිතෙ[1] පොරිසාදෙ සද්දහිත්වා ‘ගච්ඡ තාත! ත්වං, න මෙ රජ්ජෙන අත්ථො, පබ්බජිස්සාමහ’න්ති තාපසස්ස සන්තිකෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තෙන වුත්තං:-

ඉති සීලවතං හෙතු නා ‘රක්ඛිං මම ජීවිතං,
පබ්බාජෙසිං චහං තස්ස[2] සදා පාණාතිපාතිකන්ති.

තත්ථ **සීලවතං හෙතූ**ති සීලවන්තානං මම පිතූනං හෙතු; අථ වා **සීල-වතං හෙතූ**ති සීල-වතහෙතු. මය්හං සීල-වත සමාදානනිමිත්තං තස්ස අභිජ්ජනත්ථං. **තස්සා**ති තං පොරිසාදං. අථ මහාසත්තො අත්තනො මහාපිතරං පබ්බජිතං වන්දිත්වා නගරසමීපං ගන්ත්වා කුමාරො කිර ආගතොති සුත්වා හට්ඨතුට්ඨෙන රඤ්ඤා නාගරෙහි නෙගම ජානපදෙහි ච පච්චුග්ගතො රාජානං වන්දිත්වා සබ්බං පවත්තිං ආරොචෙසි. තං සුත්වා රාජා තඞ්ඛණඤ්ඤෙව භෙරිං චරාපෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ‘එහි භාතික! රජ්ජං පටිපජ්ජාහී’ති ආහ. ‘අලං මහාරාජා’ති. ‘තෙන හි මය්හං උය්‍යානෙ වසා’ති. ‘න ආගච්ඡාමී’ති. රාජා තස්ස අස්සමස්ස අවිදූරෙ ගාමං නිවෙසෙත්වා භික්ඛං පට්ඨපෙසි. සො චූලකම්මාසදම්මනිගමො නාම ජාතො.

තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං, තාපසො සාරිපුත්තො, පොරිසාදො අඞ්ගුලිමාලො, කනිට්ඨා උප්පලවණ්ණා, අග්ගමහෙසී රාහුලමාතා, අලීනසත්තුකුමාරො ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා පිතරා නිවාරියමානො අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පිතුජීවිතරක්ඛණත්ථං පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති නිච්ඡයො, තස්ස ච සන්තාසපරිහරණත්ථං නිහිතසත්ථස්ස ගමනං, අත්තනො සීලඛණ්ඩනං මා හොතූති තෙන පියවාචාය සමුදාචාරො, තෙන ච නානානයෙහි පරිගණ්හියමානස්ස මරණසන්තාසාභාවො, පිතුඅත්ථෙ මය්හං සරීරං සඵලං කරිස්සාමීති[3] හට්ඨතුට්ඨභාවො, සකෙකතාපි පරිග්ගණ්හිතුං අසක්කුණෙය්‍යස්ස සසජාතියම්පි පරිච්චාගත්ථං අත්තනො ජීවිතනිරපෙක්ඛභාවස්ස ජානනං, තෙන සමාගමෙපි ඔස්සට්ඨෙපි චිත්තස්ස විකාරාභාවො, තස්ස ච මනුස්සභාව-මහාපිතුභාවානං අවිපරීතතො ජානනං, ඤාතමත්තෙන ච[4] තං කුලසන්තකෙ රජ්ජෙ පතිට්ඨපෙතුකාමතා, ධම්මදෙසනාය සංවෙජෙත්වා සීලෙසු පතිට්ඨාපනන්ති එවමාදයො ඉධ බොධිසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

අලීනසත්තුචරියං නවමං.

1. ම. විචරාහි කථිතෙ.
2. සී. මු. පබ්බාජෙසිං චහන්තස්ස.
3. සී. මු. කරොමීති.
4. සී. මු. ජානනං තම්පෙව ච.

දසමෙ **සඞ්ඛපාලොති** ආදීසු අයං සඞ්ඛෙපත්ථො. දෙවභොග සම්පත්තිසදිසාය මහතියා නාගිද්ධියා සමන්නාගතත්තා **මහිද්ධිකො.** හෙට්ඨා ද්වෙ, උපරි ද්වෙති චතස්සො දාඨා ආවුධා එතස්සාති **දාඨාවුධො**. උග්ගතෙජවිසතාය **ඝොරවිසො**. නාගයොනිසිද්ධාහි ද්විහි ජිව්හාහි සමන්නාගතොති **ද්විජිව්හො**. මහානුභාවානම්පි උරෙන ගමනතො උරගාති ලද්ධනාමානං නාගානං අධිපතිභාවතො **උරගාධිභූ**[1]. **චින්නං** මග්ගානං විනිවිජ්ඣිත්වා සන්ධිභාවෙන ගතට්ඨානසඞ්ඛාතෙ **චතුප්පථෙ**. අපරාපරං මහාජනසංචරණට්ඨානභූතෙ[2] **මහාපථෙ**. තතො එව මහාජනසමාකිණ්ණභාවෙන **නානාජනසමාකුලෙ**. ඉදානි වක්ඛමානානං චතුන්නං අඞ්ගානං වසෙන **චතුරො අඞ්ගෙ**. **අධිට්ඨාය** අධිට්ඨහිත්වා, චිත්තෙන ඨපෙත්වා. යදාහං සඞ්ඛපාලො නාම යථාවුත්ත රූපො නාගරාජා හොමි, තදා හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරෙ ඨානෙ **වාසං** උපොසථවාසවසෙන නිවාසං[3] **අකප්පෙසිං** කප්පෙසිං.

මහාසත්තො හි දානසීලාදිපුඤ්ඤපසුතො හුත්වා බොධිපරියෙසන වසෙන අපරාපරං දෙවමනුස්සගතීසු සංසරන්තො කදාචි දෙවභොග සදිසසම්පත්තිකෙ[4] නාගභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා සඞ්ඛපාලො නාගරාජා අහොසි මහිද්ධිකො මහානුභාවො. සො ගච්ඡන්තෙ කාලෙ නාග[5] සම්පත්තියා විප්පටිසාරී හුත්වා මනුස්සයොනිං පත්ථෙන්තො උපො සථවාසං වසි. අථස්ස නාගභවනෙ වසන්තස්ස උපොසථවාසො න සම්පජ්ජති, සීලං සඞ්කිලිස්සති. තෙන සො නාගභවනා නික්ඛමිත්වා කණ්හවණ්ණාය නදියා අවිදූරෙ මහාමග්ගස්ස ච එකපදිකමග්ගස්ස ච අන්තරෙ එකං වම්මිකං පරික්ඛිපිත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය චාතුද්දස පණ්ණරසෙසු සමාදින්නසීලො 'මම චම්මාදීනි අත්ථිකා ගණ්හන්තූ'ති අත්තානං දානමුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා නිපජ්ජති,[6] පාටිපදෙ නාගභවනං ගච්ඡති. තෙන වුත්තං: **පුනාපරං යදා හොමි සඞ්ඛපාලොති** ආදි. තස්සත්ථො වුත්තො එව. යං පනෙත්ථ "ඡවියා චම්මෙනා"ති ආදිකං චතුරො අඞ්ගෙ අධිට්ඨායා'ති වුත්තං චතුරඞ්ගාධිට්ඨානදස්සනං; ඡවිචම්මානි හි ඉධ එකමඞ්ගං. එවං උපොසථවාසං වසන්තස්ස මහා සත්තස්ස දීඝො අද්ධා වීතිවත්තො. අථෙකදිවසං තස්මිං තථා සීලං සමාදියිත්වා නිපන්නෙ සොළස භොජපුත්තා මංසං ආහරිස්සාමාති ආවුධහත්ථා අරඤ්ඤෙ චරන්තා කිඤ්චි අලභිත්වා නික්ඛමන්තා තං වම්මිකමත්ථකෙ නිපන්නං දිස්වා 'මයං අජ්ජ ගොධපොතකම්පි න ලභිම්හ, ඉමං නාගරාජානං වධිත්වා ඛාදිස්සාමා'ති චින්තෙත්වා 'මහා ඛො පනෙස, ගය්හමානො පලායෙය්‍යාති[7] යථානිපන්නකං යෙව නං භොගෙසු සූලෙහි විජ්ඣිත්වා දුබ්බලං කත්වා ගණ්හිස්සාමා'ති සූලානි ආදාය උපසඞ්කමිංසු. බොධිසත්තස්සාපි සරීරං මහන්තං, එකදොණික

1. සී. I & සී. මු. උරගාභිභූ.
2. සී. I. II. අපරාපරං. සඤ්චරණට්ඨානභූතෙ.
3. ම. උපොසථවාසං.
4. ම. දෙවභොගසම්පත්තිකෙ.
5. සී. IV. නාග.
6. සී. මු & සී. I. II. නිපජ්ජි.
7. සී. I II. IV. පලායෙය්‍යාති.

නාවප්පමාණං, වට්ටෙත්වා ඨපිතං සුමනපුප්ඵදාමං විය, ජිඤ්ජුකඵල සදිසෙහි[1] අක්ඛීහි, ජයසුමනපුප්ඵසදිසෙන සීසෙන සමන්නාගතං අතිවිය සොභති. සො තෙසං සොළසන්නං ජනානං පදසද්දෙන භොගන්තරතො සීසං නීහරිත්වා රත්තඅක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා තෙ සූල හත්ථෙ ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා 'අජ්ජ මය්හං මනොරථො මත්ථකං පාපුණිස්ස තී'ති අත්තානං දන්තමූලෙ නියාදෙත්වා 'ඉමෙ මම සරීරං සත්තීහි කොට්ටෙත්වා ඡිද්දාවච්ඡිද්දං කරොන්තෙ න ඔලොකෙස්සාමී'ති අත්තනො සීලඛණ්ඩභයෙන දළ්හං අධිට්ඨානං[2] අධිට්ඨහිත්වා සීසං භොගන්තරෙ එව පවෙසෙත්වා නිපජ්ජි. අථ නං තෙ උපගන්ත්වා නඞ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪන්තා භූමියං පාතෙත්වා තිඛිණසූලෙහි අට්ඨසු ඨානෙසු විජ්ඣිත්වා සකණ්ටකකාළවෙත්තයට්ඨියො[3] පහාරමුඛෙහි පවෙසෙත්වා අට්ඨසු ඨානෙසු කාජෙහි ආදාය මහාමග්ගං පටිපජ්ජිංසු. මහාසත්තො සූලෙහි විජ්ඣනතො පට්ඨාය එකට්ඨානෙපි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා තෙ න ඔලොකෙසි. තස්ස අට්ඨහි කාජෙහි ආදාය නීයමානස්ස සීසං ඔලම්බිත්වා භූමිං පහරති.[4] අථ නං සීසමස්ස ඔලම්බතීති මහාමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙත්වා සුඛුමෙන සූලෙන නාසාපුටෙ විජ්ඣිත්වා රජ්ජුකං පවෙසෙත්වා සීසං උක්ඛිපිත්වා කාජකොටියං ලග්ගෙත්වා පුන උක්ඛිපිත්වා මග්ගං පටිපජ්ජිංසු. තෙන වුත්තං :-

අද්දසංසු භොජපුත්තා ඛරා ලුද්දා[5] අකාරුණා
උපගඤ්ඡුං[6] මමං තත්ථ දණ්ඩමුග්ගරපාණිනො,
නාසාය විනිවිජ්ඣිත්වා නඞ්ගුට්ඨෙ පිට්ඨිකණ්ටකෙ
කාජෙ ආරොපයිත්වාන භොජපුත්තා හරිංසු මන්ති.

තත්ථ **භොජපුත්තාති** ලුද්දපුත්තා, **ඛරාති** කක්ඛළා, ඵරුසකාය වචීකම්මන්තා. **ලුද්දාති** දාරුණා, ඝොරමානසා. **අකාරුණාති** නික්කරුණා. **දණ්ඩමුග්ගරපාණිනොති** චතුරස්සදණ්ඩහත්ථා. **නාසාය විනිවිජ්ඣිත්වාති** රජ්ජුකං පවෙසෙතුං සුඛුමෙන සූලෙන නාසාපුටෙ විජ්ඣිත්වා. **නඞ්ගුට්ඨෙ පිට්ඨිකණ්ටකෙති** නඞ්ගුට්ඨප්පදෙසෙ තත්ථ තත්ථ පිට්ඨිකණ්ටකසමීපෙ ච විනිවිජ්ඣිත්වාති සම්බන්ධො. **කාජෙ ආරොපයිත්වානාති** විජ්ඣිත්වා බද්ධෙසු අට්ඨසු ඨානෙසු වෙත්තලතාමණ්ඩලෙසු එකෙකස්මිං ඔවිජ්ඣිත්වා එකෙකං කාජං වෙ වෙ භොජපුත්තා අත්තනො ඛන්ධං ආරොපෙත්වා[7]. **සසාගරන්තං පථවින්ති** සමුද්දපරියන්තං මහාපථවිං. **සකානනං සපබ්බතන්ති** සඅධිං කානනෙහි පබ්බතෙහි චාති සකානනං සපබ්බතඤ්ච. **නාසාවාතෙන ඣාපයෙති** සවාහං ඉච්ඡමානො ඉච්ඡන්තො කුජ්ඣිත්වා නාසාවාතං විස්සජ්ජෙය්‍යං, සමුද්දපරියන්තං සකානනං සපබ්බතං ඉමං මහාපථවිං ඣාපෙය්‍යං,

1. ම. සතනිභෙහි.
2 සී. I. II. IV සීලඛණ්ඩභයෙන අධිට්ඨානං.
3. සී I. II. III. IV. V & IV කාළවෙත්තලට්ඨියො.
4 සී I. II. III භූමියං පහරි.
5 ම. ලුද්දා මර[illegible]පොත්ථකෙසු සබ්බත්ථෙව.
6. සී. I උපගච්ඡං, සී III. IV. උපගච්ඡ.
7. සී. I. II. IV. ආරොපයිත්වා.

සහ නාසාවාතවිස්සජ්ජනෙන ඡාරිකං කරෙය්‍යං, ඊදිසො[1] නාම මය්හං ආනුභාවො, එවං සන්තෙපි **සූලෙහි විජ්ඣියමානෙපි කොට්ටියමානෙපි සත්තිහි භොජපුත්තෙහි න කුප්පාමී**ති දුබ්බලභාවකාරණත්ථං වෙත්තලතාපවෙසනත්ථඤ්ච සාරදාරූහි නවෙජ්ඣිත්වා කතෙහි තිඛිණසූලෙහි අට්ඨිසු ඨානෙසු විජ්ඣනෙනාපි දුබ්බලභාවකරණත්ථං තිඛිණාහි සත්තීහි තහිං තහිං කොට්ටියනෙනාපි භොජපුත්තානං ලුද්දානං න කුප්පාමි.[2] **එසා මෙ සීලපාරමී**ති එවං මහානුභාවස්ස තථා අධිට්ඨහන්තස්ස යා මෙ මය්හං සීලඛණ්ඩභයෙන තෙසං අකුජ්ඣනා, එසා එකන්තෙන නෙව ජීවිතනිරපෙක්ඛභාවෙන පවත්තා මය්හං සීලපාරමී, සීලවසෙන පරමත්ථපාරමීති අත්ථො. තථා පන බොධිසත්තෙ තෙහි නීයමානෙ මිථිලානගරවාසී ආළාරො[3] නාම කුටුම්බිකො පඤ්චසකටසතානි ආදාය සුඛයානකෙ නිසීදිත්වා ගච්ඡන්තො තෙ භොජපුත්තෙ මහාසත්තං හරන්තෙ දිස්වා කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා තෙ ලුද්දෙ පුච්ඡි: 'කිස්සායං නාගො නීයති, නෙත්වා චිමං කිං කරිස්සථා'ති. තෙ 'ඉමස්ස නාගස්ස මංසං සාදුඤ්ච මුදුඤ්ච ථූලඤ්ච, පචිත්වා ඛාදිස්සාමා'ති ආහංසු. අථ සො තෙසං සොළසවාහගොණෙ, පසතං පසතං සුවණ්ණමාසකෙ, සබ්බෙසං නිවාසනපාපුරණානි;[4] භරියානම්පි තෙසං වත්ථාභරණානි දත්වා 'සම්මා! අයං මහානුභාවො නාගරාජා, අත්තනො සීලගුණෙන තුම්හාකං න දුබ්භි, ඉමං කිලමෙන්තෙහි බහුං තුම්හෙහි අපුඤ්ඤං පසුතං, විස්සජ්ජෙථා'ති ආහ. තෙ අයං අම්හාකං මනාපො භක්ඛො, බහූ ච නො උරගා භුත්තපුබ්බා, තථාපි තව වචනං අම්හෙහි පූජෙතබ්බං, තස්මා ඉමං නාගං විස්සජ්ජෙස්සාමා'ති විස්සජ්ජෙත්වා මහාසත්තං භූමියං නිපජ්ජාපෙත්වා අත්තනො කක්ඛලතාය නා කණ්ටකවෙත්තලතා ආවුතා කොටියං[5] ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිතුං ආරභිංසු. අථ සො නාගරාජා තං කිලමන්තං දිස්වා අකිලමෙන්තොව අසිනා ලතා ඡින්දිත්වා දූරකාතං කණ්ණවෙධතො වට්ටිහරණනියාමෙන අදුක්ඛාපෙන්තො සනිකං නීහරි. තස්මිං කාලෙ තෙ භොජපුත්තා යං බන්ධනං තස්ස නත්ථුතො පවෙසෙත්වා පටිමුක්කං, තං බන්ධනං සනිකං මොචයිංසු. මහාසත්තො මුහුත්තං පාචීනාභිමුඛො ගන්ත්වා අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි ආළාරං ඔලොකෙසි. ලුද්දා ථොකං ගන්ත්වා 'උරගො දුබ්බලො, මතකාලෙ ගහෙත්වාව නං ගමිස්සාමා'ති නිලීයිංසු. ආළාරො මහාසත්තස්ස අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ 'ගච්ඡ ඛො ත්වං මහානාග! මා තං ලුද්දා පුන ගහෙසු'න්ති වදන්තො ථොකං නාගං අනුගන්ත්වා නිවත්ති. බොධිසත්තො[6] නාගභවනං ගන්ත්වා තත්ථ පපඤ්චං අකත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛමිත්වා ආළාරං උපසඞ්කමිත්වා නාගභවනස්ස වණ්ණං කථෙත්වා තං තත්ථ නෙත්වා තීහි කඤ්ඤාසතෙහි සද්ධිං මහන්තමස්ස යසං දත්වා

1. ම. එතාදිසො
2. සී. I. II. III, IV. V. VI & මු. කුජ්ඣාමි.
3. ම. අළාරො.
4. ම. පාවුරණානි.
5. සී මු. කණ්ටකාචිතා ආවුතා කාලවෙත්තලතා කොටියං.
6. ම. මහාසත්තො

දිබ්බෙහි කාමෙහි සන්තප්පෙසි. ආළාරො නාගභවනෙ එකවස්සං වසිත්වා දිබ්බකාමෙ පරිභුඤ්ජිත්වා 'ඉච්ඡාමහං පබ්බජිතු'න්ති නාගරාජස්ස කථෙත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ ගහෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා හිමවන්තපදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ චිරං වසිත්වා අපරභාගෙ චාරිකං චරන්තො බාරාණසිං පත්වා බාරාණසිරඤ්ඤා සමාගතො තෙන ආචාර[1]සම්පත්තිං නිස්සාය පසන්නෙන 'ත්වං උළාරභොගා මඤ්ඤෙ කුලා පබ්බජිතො, කෙන නුඛො කාරණෙන පබ්බජිතොසී'ති පුට්ඨො අත්තනො පබ්බජ්ජාකාරණං කථෙන්තො ලුද්දානං හත්ථතො බොධිසත්තස්ස විස්සජ්ජාපනං ආදිං කත්වා සබ්බං පවත්තිං රඤ්ඤො ආචික්ඛිත්වා:

> දිට්ඨා මයා මානුසකාපි[2] කාමා අසස්සතා විපරිණාමධම්මා,
> ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා සද්ධායහං පබ්බජිතොම්හි රාජ!.
>
> දුමප්ඵලානීව පතන්ති මාණවා දහරා ච වුද්ධා ච සරීරභෙදා,
> එතම්පි දිස්වා පබ්බජිතොම්හි රාජ! අපණ්ණකං
> සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යො'ති.[a]

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා රාජා:

> අද්ධා හවෙ සෙවිතබ්බා සපඤ්ඤා
> බහුස්සුතා යෙ[3] බහුඨානචින්තිනො,
> නාගඤ්ච සුත්වාන තුවඤ්ච[4]'ළාර!
> කාහාමි[5] පුඤ්ඤානි අනප්පකානී'ති[b].

ආහ. අථස්ස තාපසො:

> අද්ධා හවෙ සෙවිතබ්බා සපඤ්ඤා
> බහුස්සුතා යෙ බහුඨානචින්තිනො,
> නාගඤ්ච සුත්වාන මමඤ්ච රාජ!
> කරොහි පුඤ්ඤානි අනප්පකානීති[c].

එවං ධම්මං දෙසෙත්වා තත්ථෙව චත්තාරො වස්සානං මාසෙ වසිත්වා පුන හිමවන්තං ගන්ත්වා යාවජීවං චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. බොධිසත්තො'පි යාවජීවං උපොසථවාසං වසිත්වා සග්ගපදං පූරෙසි. සො'පි රාජා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා යථාකම්මං ගතො. තදා ආළාරො සාරිපුත්තත්ථෙරො අහොසි, බාරාණසිරාජා ආනන්දත්ථෙරො, සඞ්ඛපාලනාගරාජා ලොකනාථො.

තස්ස සරීරපරිච්චාගො දානපාරමී, තථාරූපෙපි විසතෙජෙන සමන්නාගතස්ස තථාරූපායපි පීළාය සති සීලස්ස අභින්නතා සීලපාරමී, දෙවභොගසම්පත්තිසදිසං භොගං පහාය නාගභවනතො නික්ඛමිත්වා සමණධම්මකරණං නෙක්ඛම්මපාරමී, දානාදි අත්ථං ඉදඤ්චි

---

1. ම. ආකාර. 3. ජා. පා. යෙව. 5. ජා. පා. කහරාමි. b ජාතකපාළි.
2. ජා. පා. මානුසිකාපි. 4. ජා. පා. තවඤ්ච. a. ජාතකපාළි. c ජාතකපාළි.

දක්ඛුව කාතුං වට්ටතීති සංවිදහනං පඤ්ඤාපාරමී, කාමවිතක්කවිනො දනං අධිවාසනවිරියඤ්ච විරියපාරමී, අධිවාසනක්ඛන්ති ඛන්ති පාරමී, සච්චසමාදානං සච්චපාරමී, අචලසමාදානාධිට්ඨානං අධිට්ඨාන පාරමී, භොජපුත්තෙ උපාදාය සබ්බසත්තෙසු මෙත්තානුද්දයතා මෙත්තාපාරමී, වෙදනාය සත්තකතවිප්පකාරෙසු ච මජ්ඣත්තභාවො උපෙක්ඛාපාරමීති එවං දස පාරමියො ලබ්භන්ති. සීලපාරමී පන අතිසයවතීති කත්වා සා එව දෙසනං ආරූළ්හා. තථා ඉධ බොධි සත්තස්ස ගුණානුභාවා 'යොජනසතිකෙ නාගභවනට්ඨානෙ'ති[1] ආදිනා භූරිදත්තචරියායං වුත්තනයෙන යථාරහං විත්ථාරෙ[2]තබ්බාති.

සඞ්ඛපාලචරියං දසමං.

එතෙ හි යෙ හත්ථිනාගචරියාදයො ඉමස්මිං වග්ගෙ නිද්දිට්ඨා අනන්තරගාථාය ච 'හත්ථිනාගො භූරිදත්තො'ති ආදිනා උද්දානවසෙන සඞ්ගහෙත්වා දස්සිතා නව චරියා, තෙ සබ්බෙ විසෙසතො සීලපාරමී පූරණවසෙන පවත්තියා සීලබලං එතෙසන්ති **සීලබලා.** සීලස්ස පරමත්ථපාරමීභූතස්ස පරික්ඛරණතො සන්තානස්ස ච පරිභාවනා වසෙන අභිසඞ්ඛරණතො **පරික්ඛාරා.** උක්කංසගතාය සීලපරමත්ථ පාරමියා අසම්පුණ්ණත්තා පදෙසො එතෙසං අත්ථි, න නිප්පදෙසොති **පදෙසිකා** සප්පදෙසා. කස්මාති චෙ? ආහ. **ජීවිතං පරිරක්ඛිත්වා සීලානි අනුරක්ඛිස්ස**න්ති. යස්මා එතෙසු හත්ථිනාගචරියාදිසු අහං අත්තනො ජීවිතං එකදෙසෙන පරිරක්ඛිත්වාව සීලානි අනුරක්ඛිං, ජීවිතවසෙන සබ්බථා පරිච්චජිං, එකන්තෙනෙව පන **සඞ්ඛපාලස්ස මෙ සතො** සබ්බකාලම්පි ජීවිතං යස්ස කස්සචි නියත්තං සඞ්ඛපාලස්ස නාගරාජස්ස පන මෙ මහානුභාවස්ස උග්ගවිසතෙජස්ස සතො සමානස්ස සබ්බකාලම්පි තෙහි ලුද්දෙහි සමාගමෙ තතො පුබ්බෙපි පච්ඡාපි සතො එවං පුග්ගලවිභාගං අකත්වා යස්ස කස්සචි සීලානුරක්ඛණත්ථමෙව ජීවිතං එකංසෙනෙව **නියත්තං** නීයාදිතං, දින්නමෙව නිස්සට්ඨං, **තස්මා සා සීලපාරමී**ති යස්මා ච තදෙවං තස්මා තෙන කාරණෙන සා පරමත්ථපාරමීභාවං පත්තා මය්හං සීලපාරමීති දස්සෙති.

ඉති පරමත්ථදීපනියා චරියාපිටකසංවණ්ණනාය දසවිධචරිය සඞ්ගහස්ස විසෙසතො සීලපාරමී විභාවනස්ස

දුතියවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තතිය වග්ගස්ස පඨමෙ **අපරිමිතයසොති** අපරිමිතපරිවාරවිභවො. **රාජපුත්තො යුධඤ්ජයොති** රම්මනගරෙ සබ්බදත්තස්ස නාම රඤ්ඤො පුත්තො, නාමෙන යුධඤ්ජයො නාම. අයං හි බාරාණසී උදයජාතකෙ

---

1. ම. නාගභවනෙති. 2. ම. විභාවෙතබ්බාති.

සුදුද්දු[1] නගරං නාමජාතං. චූළසුතසොමජාතකෙ සුදස්සනං නාම, සොනනන්දජාතකෙ බ්‍රහ්මවඩ්ඪනං නාම, ඛණ්ඩහාලජාතකෙ පුප්ඵවතී නාම, ඉමස්මිං පන යුවඤ්ජයජාතකෙ රම්මනගරං නාම අහොසි; එවමස්ස කදාචි නාමං පරිවත්තති. තෙන වුත්තං: ‘රාජපුත්තොති රම්මනගරෙ සබ්බදත්තස්ස නාම රඤ්ඤො පුත්තො’ති. තස්ස පන රඤ්ඤො පුත්තසහස්සං අහොසි, බොධිසත්තො ජෙට්ඨපුත්තො; තස්ස රාජා උපරජ්ජං අදාසි. සො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව දිවසෙ දිවසෙ මහාදානං පවත්තෙසි. එවං ගච්ඡන්තෙ කාලෙ බොධිසත්තො එකදිවසං පාතොව රථවරං අභිරුය්හ මහන්තෙන සිරිවිභවෙන උය්‍යානකීළං ගච්ඡන්තො රුක්ඛග්ග-තිණග්ග-සාඛග්ග-මක්කටසුත්තජාලාදීසු මුත්ත ජාලාකාරෙන ලග්ගෙ උස්සාවබින්දූ දිස්වා ‘සම්ම සාරථි! කින්නාමෙ ත’න්ති? පුච්ඡිත්වා ‘එතෙ දෙව! හිමසමයෙ පතනකඋස්සාවබින්දූ නාමා’ති සුත්වා දිවසභාගං උය්‍යානෙ කීළිත්වා සායන්හකාලෙ පච්චා ගච්ඡන්තො තෙ අදිස්වා ‘සම්ම සාරථි! කහං තෙ උස්සාවබින්දූ, න තෙ ඉදානි පස්සාමී’ති පුච්ඡිත්වා ‘දෙව! සූරියෙ උග්ගච්ඡන්තෙ සබ්බෙ භිජ්ජිත්වා විලයං ගච්ඡන්තී’ති සුත්වා ‘යථා ඉමෙ උප්පජ්ජිත්වා භිජ්ජන්ති, එවං ඉමෙසං සත්තානං ජීවිතසඞ්ඛාරාපි තිණග්ගෙ උස්සාවබින්දූ සදිසාව; තස්මා මයා ව්‍යාධි-ජරා-මරණෙහි අපීළිතෙනෙව මාතා පිතරො ආපුච්ඡිත්වා පබ්බජිතුං වට්ටතී’ති උස්සාවබින්දුමෙව ආරම්මණං කත්වා ආදිත්තෙ විය තයො භවෙ පස්සන්තො අත්තනො ගෙහං ආගන්ත්වා අලඞ්කතපටියත්තාය විනිච්ඡයසාලාය නිසින්නස්ස පිතු සන්තිකමෙව ගන්ත්වා පිතරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතො පබ්බජ්ජං යාචි. තෙන වුත්තං :-

උස්සාවබින්දුං සූරියාතපෙ පතිතං දිස්වාන සංවිජිං
තඤ්ඤෙවාධිපතිං කත්වා සංවෙගමනුබ්‍රූහයිං,
මාතුපිතූ ච වන්දිත්වා පබ්බජ්ජමනුයාචහන්ති.

තත්ථ **සූරියාතපෙ**ති සූරියාතපහෙතු, සූරියරස්මිසම්ඵස්සනිමිත්තං. **සූරියාතපෙනා**තිපි පාඨො. **පතිතං දිස්වානා**ති විනට්ඨං පස්සිත්වා. පුබ්බෙ රුක්ඛග්ගාදීසු මුත්තාජාලාදිආකාරෙන ලග්ගං හුත්වා දිස්ස මානං සූරියරස්මිසම්ඵස්සෙන විනට්ඨං පඤ්ඤාචක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා. **සංවිජි**න්ති යථා එතානි, එවං සත්තානං ජීවිතානිපි ලහුං ලහුං භිජ්ජමානසභාවානීති අනිච්චතාමනසිකාරවසෙන සංවෙග මාපජ්ජිං. **තඤ්ඤෙවාධිපතිං කත්වා සංවෙගමනුබ්‍රූහයි**න්ති තඤ්ඤෙව උස්සාවබින්දූනං අනිච්චතං අධිපතිං මුඛං පුබ්බඞ්ගමං පුරෙචාරිකං කත්වා තථෙව සබ්බසඞ්ඛාරානං ඉත්තරට්ඨිතිකතං පරිත්තකාලතං මනසිකරොන්තො එකවාරං උප්පන්නං සංවෙගං පුනප්පුනං උප්පාද නෙන අනුවඩ්ඪෙසිං. **පබ්බජ්ජමනුයාචහ**න්ති තිණග්ගෙ උස්සාව

1. ම & මු. සුරුන්ධන. 2. සී. I. II. III, IV. V & VI. බ්‍රහ්මබඩ්ඪන.

භික්ඛු විය න චිරට්ඨිතිකෙ සත්තානං ජීවිතෙ මයා බ්‍යාධි-ජරා-මරණෙහි අනභිභූතෙනෙව පබ්බජිත්වා යත්ථ එතානි න සන්ති තං අමතමහානිබ්බානං ගවෙසිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා මාතාපිතරො උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ‘පබ්බජ්ජං මෙ අනුජානාථා’ති තෙ අහං පබ්බජ්ජං යාචිං. එවං මහාසත්තෙන පබ්බජ්ජාය යාචිතාය සකල නගරෙ මහන්තං කොලාහලං අහොසි: ‘උපරාජා කිර යුධඤ්ජයො පබ්බජිතුකාමො’ති. තෙන ච සමයෙන කාසිරට්ඨවාසිනො රාජානං දට්ඨුං ආගන්ත්වා රම්මකෙ පටිවසන්ති. තෙ සබ්බෙපි සන්නිපතිංසු. ඉති සපරිසො රාජා නෙගමා චෙව ජානපදා ච බොධිසත්තස්ස මාතා දෙවී ච සබ්බෙ ච ඔරොධා මහාසත්තං ‘මා ඛො ත්වං තාත! කුමාර! පබ්බජී’ති නිවාරයිංසු. තත්ථ රාජා ‘සචෙ තෙ කාමෙහි ඌනං අහං තෙ පරිපූරෙස්සාමි,[1] අජ්ජෙව රජ්ජං පටිපජ්ජාහී’ති ආහ. තස්ස මහාසත්තො –

> මා මං දෙව! නිවාරෙහි පබ්බජන්තං රථෙසභ!
> මාහං කාමෙහි[2] සම්මත්තො ජරාය වසමන්වගූ[a]

අත්තනො පබ්බජ්ජාය ඡන්දමෙව වත්වා–තං සුත්වා සද්ධිං ඔරොධෙහි මාතුයා කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තියා –

> උස්සාවොව තිණග්ගම්හි සුරියස්සුග්ගමනං පති,
> එවමායු මනුස්සානං මා මං අම්ම! නිවාරයා[b]

අත්තනො පබ්බජ්ජාකාරණං කථෙත්වා නානප්පකාරං තෙහි යාචියමානොපි අභිසංවඩ්ඪමානසංවෙගත්තා අනොසක්කිතමානසො[3] පියතරෙ මහති ඤාතිපරිවට්ටෙ උළාරෙ රජ්ජිස්සරියෙ ච නිරපෙක්ඛචිත්තො **පබ්බජි**. තෙන වුත්තං :–

> යාචන්ති මං පඤ්ජලිකා සනෙගමා සරට්ඨකා,
> අජ්ජෙව පුත්ත පටිපජ්ජ! ඉද්ධං ඵීතං මහාමහිං.
> සරාජකෙ සහොරොධෙ සනෙගමෙ සරට්ඨකෙ,
> කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තෙ අනපෙක්ඛො පරිච්චජින්ති.

තත්ථ **පඤ්ජලිකා**ති පග්ගහිත අඤ්ජලිකා. **සනෙගමා සරට්ඨකා**ති නෙගමෙහි චෙව රට්ඨවාසීහි ච සද්ධිං සබ්බෙ රාජපුරිසා “මා ඛො ත්වං දෙව! පබ්බජී”ති මං යාචන්ති, මාතාපිතරො පන “**අජ්ජෙව පුත්ත! පටිපජ්ජ**, ගාම-නිගම-රාජධානි අභිවුද්ධියා වෙපුල්ලප්පත්තියා ච **ඉද්ධං**, විභවසාරසම්පත්තියා සස්සාදිනිප්ඵත්තියා ච **ඵීතං** ඉමං **මහාමහිං** අනුසාස, ඡත්තං උස්සාපෙත්වා රජ්ජං කාරෙහී”ති යාචන්ති. එවං පන සහ රඤ්ඤාති **සරාජකෙ**, තථා **සහොරොධෙ**, **සනෙගමෙ**, **සරට්ඨකෙ** මහාජනෙ යථා සුණන්තානම්පි පගෙව පස්සන්තානං මහන්තං කාරුඤ්ඤං හොති එවං **කාරුඤ්ඤං පරිදෙවන්තෙ** තත්ථ **අනපෙක්ඛො** අලග්ගචිත්තො අහං තදා පබ්බජින්ති දස්සෙති.

---

1. ම. පූරයාමි.
2. ම. මාහං කාමෙසි සපුත්තො.
3. සී. I. II. III. IV. අත්තනො සක්කිතමානොපි.

a ජාතකපාළි.
b. ජාතකපාළි.

ඉදානි යදත්ථං චක්කවත්තිසිරිසදිසං රජ්ජසිරිං, පියතරෙ ඤාතිබන්ධවෙ පහාය, සිනිද්ධං පරිග්ගහපරිජනං, ලොකාභිමතං මහන්තං යසඤ්ච නිරපෙක්ඛා පරිච්චජන්ති දස්සෙතුං මෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **කෙවල**න්ති අනවසෙසං. ඉත්ථාගාරං සමුද්දපරියන්තඤ්ච පථවිං පබ්බජ්ජාධිප්පායෙන වජමානො එවං සම්මාසම්බොධි සක්කා අධිගන්තුන්ති **බොධියා යෙව කාරණා** න කිඤ්චි චින්තෙසිං, න තත්ථ ඊසකං ලග්ගං ජනෙසින්ති අත්ථො. **තස්මා**ති යස්මා මාතාපිතරො, තඤ්ච මහායසං රජ්ජඤ්ච මෙ න දෙස්සං, පියමෙව; තතො පන සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව මය්හං පියතරං; තස්මා මාතාදීහි සද්ධිං රජ්ජං අහං තදා පරිච්චජින්ති.

තදෙතං සබ්බං පරිච්චජිත්වා පබ්බජ්ජාය මහාසත්තෙ නික්ඛමන්තෙ තස්ස කනිට්ඨභාතා යුධිට්ඨිලකුමාරො නාම පිතරං වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා බොධිසත්තං අනුබන්ධි. තෙ උභොපි නගරා නික්ඛම්ම මහාජනං නිවත්තෙත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා මනොරමෙ ඨානෙ අස්සමපදං කත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා වනමූලඵලාදීහි යාවජීවං යාපෙත්වා බ්‍රහ්මලොකපරායණා අහෙසුං. තෙනාහ භගවා:–

උභො කුමාරා පබ්බජිතා යුධඤ්ජයො යුධිට්ඨිලො,
පහාය මාතාපිතරො සඞ්ගං ඡෙත්වාන මච්චුනොති.[a]

තත්ථ **සඞ්ගං ඡෙත්වාන මච්චුනො**ති මච්චුමාරස්ස[1] සහකාරිතා[2] කාරණභූතත්තා සත්තකං[3] රාගදොසමොහසඞ්ගං වික්ඛම්භනවසෙන ඡින්දිත්වා උභොපි පබ්බජිතාති. තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං; යුධිට්ඨිලකුමාරො ආනන්දත්ථෙරො; යුධඤ්ජයො ලොකනාථො. තස්ස පබ්බජ්ජතො[4] පුබ්බෙ පවත්තිතමහාදානාදීනි චෙව රජ්ජාදිපරිච්චාගො ච දානපාරමී; කායවචීසංවරො සීලපාරමී; පබ්බජ්ජාදි ඣානාධිගමො ච නෙක්ඛම්මපාරමී; අනිච්චතාමනසිකාරං ආදිං කත්වා අභිඤ්ඤාධිගමපරියොසානා පඤ්ඤා දානාදීනං උපකාරානුපකාරධම්මපරිග්ගණ්හනපඤ්ඤා ච පඤ්ඤාපාරමී; සබ්බත්ථ තදත්ථසාධනං විරියං විරියපාරමී; ඤාණඛන්ති අධිවාසනඛන්ති ච ඛන්තිපාරමී; පටිඤ්ඤාය අවිසංවාදනං සච්චපාරමී; සබ්බත්ථ අචලසමාදානාධිට්ඨානං අධිට්ඨානපාරමී; සබ්බසත්තෙසු හිතචිත්තතාය මෙත්තාබ්‍රහ්මවිහාරවසෙන ච මෙත්තාපාරමී; සත්තසඞ්ඛාරකතවිප්පකාරඋපෙක්ඛා උපෙක්ඛනවසෙන බ්‍රහ්මවිහාරවසෙන ච උපෙක්ඛාපාරමීති දසපාරමියො ලබ්භන්ති. විසෙසතො පන නෙක්ඛම්මපාරමීති වෙදිතබ්බා. තථා අකිත්තිචරියාය විය ඉධාපි මහාපුරිසස්ස අච්ඡරියගුණා යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා: එවං අච්ඡරියා එතෙ අබ්භුතා ච මහෙසිනො–පෙ–ධම්මස්ස අනුධම්මතාති.

යුධඤ්ජය චරියං පඨමං.

---

a. ජාතකපාළි.
1. සී. මු. මාරස්ස.
2. සී. I. II. III. IV. V & VI ලහකාරි.
3. සී. මු. සන්තතා.
4. සී. I. II. III. IV & VI. පබ්බජිත්වා.

දුතියෙ **ඉන්දපත්තෙ පුරුත්තමෙ**ති[1] එවං නාමකෙ නගරවරෙ. **කාමිතො**ති මාතාපිතූආදීහි 'අහො වත එකො පුත්තො උප්පජ්ජෙය්‍යා'ති. එවං චිරකාලෙ පත්ථිතො. **දයිතො**ති පියායිතො. **සොමනස්සොති විස්සුතො**ති සොමනස්සොති එවං පකාසනාමො. **සීලවා**ති දසකුසලකම්මපථසීලෙන චෙව ආචාරසීලෙන ච සමන්නාගතො. **ගුණසම්පන්නො**ති සද්ධා-බාහුසච්චාදිගුණෙහි උපෙතො පරිපුණ්ණො වා. **කල්‍යාණපටිභානවා**ති පත්තං ඉතිකත්තබ්බ සාධනෙන උපායකොසල්ලසඞ්ඛාතෙන ච සුන්දරෙන පටිභානෙන සමන්නාගතො. **වුද්ධාපචායී**ති මාතාපිතරො කුලෙජෙට්ඨාති එවං යෙ ජාතිවුද්ධා, යෙ ච සීලාදිගුණෙහි වුද්ධා, තෙසං අපචායනසීලො. **හිරිමා**ති පාපජිගුච්ඡනලක්ඛණාය හිරියා සමන්නාගතො. **සඞ්ගහෙසු ච කොවිදො**ති දාන-පියවචන-අත්ථචරියා-සමානත්තතා සඞ්ඛාතෙහි චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි යථාරහං සත්තානං සඞ්ගණ්හනෙසු කුසලො. එවරූපො රඤ්ඤො නාම කුරුරාජස්ස පුත්තො 'සොමනස්සො'ති විස්සුතො යදා හොමීති සම්බන්ධො. **තස්ස රඤ්ඤො පටිකරො**ති තෙන කුරුරාජෙන පති පති[2] අභික්ඛණං උපකත්තබ්බභාවෙන පටිකරො වල්ලභො. **කුහකතාපසො**ති අසන්තගුණසම්භාවනලක්ඛණෙන කොහඤ්ඤෙන ජීවිතසඞ්කප්පනකො[3] එකො තාපසො, තස්ස රඤ්ඤො සක්කාතබ්බො අහොසි. **ආරාම**න්ති ඵලාරාමං; යත්ථ ඵලාළුක-ලාබු-කුම්භණ්ඩ-තිපුසාදි වල්ලිඵලානි චෙව තණ්ඩුලෙය්‍යකාදි සාකඤ්ච රොපීයති.[4] **මාලාවච්ඡ**න්ති[5] ජාතිඅතිමුත්තකාදිපුප්ඵගච්ඡෙ. තෙන පුප්ඵාරාමං දස්සෙති. එත්ථ ච ආරාමං කත්වා තත්ථ මාලාවච්ඡඤ්ච[6] යථාවුත්තඵලවච්ඡඤ්ච[7] රොපෙත්වා තතො ලද්ධධනං සංහරිත්වා ඨපෙන්තො ජීවතීති අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා :-

තදා මහාරක්ඛිතො නාම තාපසො පඤ්චසතතාපසපරිවාරො හිමවන්තෙ වසිත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය ජනපදචාරිකං චරන්තො ඉන්දපත්තනගරං[8] ගන්ත්වා රාජුය්‍යානෙ වසිත්වා සපරිසො පිණ්ඩාය චරන්තො රාජද්වාරං පාපුණි. රාජා ඉසිගණං දිස්වා ඉරියාපථෙ පසන්නො අලඞ්කතමහාතලෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා "භන්තෙ! ඉමං වස්සාරත්තං මම උය්‍යානෙ යෙව වසථා"ති වත්වා තෙහි සද්ධිං උය්‍යානං ගන්ත්වා වසනට්ඨානානි කාරෙත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ දත්වා නික්ඛමි. තතො පට්ඨාය සබ්බෙපි තෙ රාජනිවෙසනෙ භුඤ්ජන්ති. රාජා පන අපුත්තකො, පුත්තෙ පත්ථෙති, පුත්තා නුප්පජ්ජන්ති. වස්සාරත්තච්චයෙන මහාරක්ඛිතො හිමවන්තං ගමිස්සාමාති රාජානං ආපුච්ඡිත්වා රඤ්ඤා කතසක්කාරසම්මානො නික්ඛමිත්වා අන්තරාමග්ගෙ මජ්ඣන්තිකසමයෙ මග්ගා ඔක්කම්ම එකස්ස

1. සී. II, සී. මු. ඉන්දපත්තපුරුත්තමෙ
2. සී. I. II. III. IV. පටිපතති.
3. ම. ජීවිකාකප්පනකො.
4. සී. I, II. රොපිස්සති.
5. සී. I, II. මාලාගච්ඡන්ති.
6. සී. I. II. III. IV & V. ගච්ඡඤ්ච.
7. සී. I. II, III & IV. මාලාගච්ඡඤ්ච.
8. ම. ඉන්දපට්ඨ.

සන්දච්ඡායස්ස[1] රුක්ඛස්ස හෙට්ඨා සපරිසො නිසීදි. තාපසා කථං සමුට්ඨාපෙසුං: ‘රාජා අපුත්තකො, සාධු වතස්ස සචෙ රාජපුත්තං ලභෙය්‍යා’ති. මහාරක්ඛිතො තං කථං සුත්වා ‘භවිස්සති නුඛො රඤ්ඤො පුත්තො උදාහු නො’ති උපධාරෙන්තො ‘භවිස්සතී’ති ඤත්වා ‘මා තුම්හෙ චින්තයිත්ථ, අජ්ජ පච්චූසකාලෙ එකො දෙවපුත්තො චවිත්වා රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තිස්සතී’ති ආහ. තං සුත්වා එකො කූටජටිලො ‘ඉදානි රාජකුලූපගො භවිස්සාමී’ති චින්තෙත්වා තාපසානං ගමනකාලෙ ගිලානාලයං කත්වා නිපජ්ජිත්වා ‘එහි ගච්ඡාමා’ති වුත්තො ‘න සක්කොමී’ති ආහ. මහාරක්ඛිතො තස්ස නිපන්නකාරණං ඤත්වා ‘යදා සක්කොසි තදා ආගච්ඡෙය්‍යාසී’ති ඉසිගණං ආදාය හිමවන්තමෙව ගතො. කුහකො නිවත්තිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා රාජද්වාරෙ ඨත්වා මහාරක්ඛිතස්ස උපට්ඨාකතාපසො ආගතොති රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා රඤ්ඤා වෙගෙන පක්කොසාපිතො පාසාදං අභිරුය්හ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. රාජා තං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො ඉසීනං ආරොග්‍යං පුච්ඡිත්වා ‘භන්තෙ! අතිඛිප්පං නිවත්තිත්ථ, කෙනත්ථෙන ආගතත්ථා’ති ආහ. “මහාරාජ! ඉසිගණො සුඛනිසින්නො ‘සාධු වතස්ස සචෙ රඤ්ඤො වංසානුරක්ඛකො පුත්තො උප්පජ්ජෙය්‍යා’ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. අහං තං කථං සුත්වා ‘භවිස්සති නුඛො රඤ්ඤො පුත්තො, උදාහු නො’ති දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො ‘මහිද්ධිකො දෙවපුත්තො චවිත්වා අග්ගමහෙසියා සුධම්මාය කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තිස්සතී’ති දිස්වා ‘අජානන්තා ගබ්භං නාසෙය්‍යුං, ආචික්ඛිස්සාමි තාව න’න්ති තුම්හාකං කථනත්ථාය ආගතො, කථිතං වො මයා, ගච්ඡාම හ”න්ති. රාජා ‘භන්තෙ! න සක්කා ගන්තු’න්ති හට්ඨතුට්ඨො පසන්නචිත්තො කුහකතාපසං උය්‍යානං නෙත්වා වසනට්ඨානං සංවිදහිත්වා අදාසි. සො තතො පට්ඨාය රාජකුලෙ භුඤ්ජන්තො වසති. දිබ්බචක්ඛුකොත්වෙවස්ස නාමං අහොසි. තදා බොධිසත්තො තාවතිංසභවනතො චවිත්වා තත්ථ පටිසන්ධිං ගණ්හි. ජාතස්ස ච නාමග්ගහණදිවසෙ ‘සොමනස්සො’ති නාමං කරිංසු. සො කුමාරපරිහාරෙන වඩ්ඪති. කුහකතාපසොපි උය්‍යානස්ස එකපස්සෙ නානප්පකාරං සූපෙය්‍යසාකඤ්ච ඵලවල්ලිආදයො ච රොපෙත්වා පණ්ණිකානං හත්ථෙ වික්කිණන්තො ධනං සංහරති.[2] අථ බොධිසත්තස්ස සත්තවස්සිකකාලෙ රඤ්ඤො පච්චන්තො කුපිතො, සො ‘තාත! දිබ්බචක්ඛුතාපසෙ මා පමජ්ජා’ති කුමාරං පටිච්ඡාපෙත්වා පච්චන්තං වූපසමෙතුං ගතො. අථෙකදිවසං කුමාරො ජටිලං පස්සිස්සාමීති උය්‍යානං ගන්ත්වා කූටජටිලං එකං ගණ්ඨිකකාසාවං[3] නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා උභොහි හත්ථෙහි වෙ ඝටෙ ගහෙත්වා සාකවත්ථුස්මිං උදකං සිඤ්චන්තං දිස්වා ‘අයං කූටජටිලො අත්තනො සමණධම්මං අකත්වා පණ්ණිකකම්මං කරොතී’ති ඤත්වා ‘කිං කරොසි පණ්ණිකගහපතිකා’ති තං ලජ්ජාපෙත්වා අවන්දිත්වා එව නික්ඛමි. කූටජටිලො ‘අයං ඉදානෙව එවරූපො, පච්ඡා කො

1. සී. මු. සම්පන්නසන්දච්ඡායස්ස. 2. සී. I, II, III, IV. VI & VII. සංහරි.
3. සී. I. II. III IV V. VI. & මු. ගණ්ඨික කාසාවං.

ජානාති කිං කරිස්සතීති, ඉදානෙව තං නාසෙතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා රඤ්ඤො ආගමනකාලෙ පාසාණඵලකං එකමන්තං ඛිපිත්වා පානීයඝටං භින්දිත්වා පණ්ණසාලාය තිණානි විකිරිත්වා සරීරං තෙලෙන මක්ඛෙත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා සසීසං පාරුපිත්වා මහාදුක්ඛප්පත්තො විය මඤ්චෙ නිපජ්ජි. රාජා ආගන්ත්වා නගරං පදක්ඛිණං කත්වා නිවෙසනං අප්පවිසිත්වාව 'මම සාමිකං දිබ්බචක්ඛුකං පස්සිස්සාමී'ති පණ්ණසාලද්වාරං ගන්ත්වා තං විප්පකාරං දිස්වා කින්නු ඛො එතන්ති අන්තො පවිසිත්වා තං නිපන්නකං දිස්වා පාදෙ පරිමජ්ජන්තො පුච්ඡි: 'කෙන ත්වං භන්තෙ! එවං විහෙඨිතො? කමජ්ජ යමලොකං නෙමි? තං මෙ සීඝං ආචික්ඛා'ති. තං සුත්වා කූටජටිලො නිත්ථුනන්තො උට්ඨාය 'දිට්ඨො මහාරාජ! ත්වං[1], තයි විස්සාසෙන අහං ඉමං විප්පකාරං පත්තො, තව පුත්තෙනම්හි එවං විහෙඨිතො'ති. තං සුත්වා රාජා චොරඝාතකෙ ආණාපෙසි: 'ගච්ඡථ කුමාරස්ස සීසං ඡින්දිත්වා සරීරං චස්ස ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා රථියා රථියං[2] විකිරථා'ති. තෙ මාතරා අලඞ්කරිත්වා අත්තනො අඞ්කෙ[3] නිසීදාපිතං කුමාරං ආකඩ්ඪිංසු: 'රඤ්ඤො තේ වධො ආණත්තො'ති. කුමාරො මරණභයතජ්ජිතො මාතු අඞ්කතො[4] උට්ඨාය 'රඤ්ඤො මං දස්සෙථ, සන්ති රාජකිච්චානී'ති. තෙ කුමාරස්ස වචනං සුත්වා මාරෙතුං අවිසහන්තා ගොණං විය රජ්ජුයා පරිකඩ්ඪන්තා නෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. තෙන වුත්තං 'තමහං දිස්වාන කුහක'න්ති ආදි. තත්ථ **ථුසරාසිංව අතණ්ඩුල**න්ති තණ්ඩුලකණෙහි විරහිතං ථුසරාසි විය, **දුමංව** රුක්ඛං විය අන්තො මහා සුසිරං, **කදලිං විය ච අසාරකං** සීලාදිසාරරහිතං තාපසං දිස්වා නත්ථි ඉමස්ස සතං සාධූනං ඛන්තාදිධම්මො, තස්මා **සාමඤ්ඤා** සමණභාවා සීලමත්තතොපි අපගතො, පරිහීනො අයං, තථාහි **හිරිසුක්කධම්මජහිතො** පජහිතහිරිසඞ්ඛාතසුක්කධම්මො. **ජීවිකාවුත්තිකාරණා**ති කෙවලං ජීවිතස්සෙව හෙතු අයං තාපසලිඞ්ගෙන චරතීති චින්තෙසින්ති දස්සෙති. **පරන්තිකී**ති පරන්තා පච්චන්තා නිවාසභූතො එතෙසං **අත්ථී**ති පරන්තිනො, සීමන්තරිකවාසිනො; තෙහි පරන්තීහි අටවිකෙහි පච්චන්තදෙසො ඛොභිතො අහොසි, තං පච්චන්තකොපං නිසෙධෙතුං වූපසමෙතුං ගච්ඡන්තො මම පිතා කුරුරාජා, 'තාත! සොමනස්සකුමාර! මය්හං සාමිකං උග්ගතපං[5] ඝොරතපං පරමසන්තින්ද්‍රියං[6] ජටිලං මා පමජ්ජි, සො හි අම්හාකං සබ්බකාමදදො, තස්මා **යදිච්ඡකං** චිත්තරුචි යං තස්ස චිත්තානුකූලං **පවත්තෙහි** අනුවත්තෙහීති තදා මං අනුසාසීති දස්සෙති. **තමහං ගන්ත්වානුපට්ඨාන**න්ති පිතුවචනං අනතික්කන්තො තං කූටතාපසං උපට්ඨානත්ථං ගන්ත්වා තං සාකවත්ථුස්මිං උදකං ආසිඤ්චන්තං දිස්වා පණ්ණිකො

1. සී. III. IV & V තං. මම පස්සිත්වා & සී. මු. තං මං පස්සිත්වා & ම. ත්වං මං පස්සිත්වා.
2. සී. I. II. III. IV. V & VI. රථියං.   4. ම. අඞ්ගතො.   5. සී. මු. උග්ගතාපසං.
3. ම. අඞ්ග.   6. සී. මු. පරමසන්තින්ද්‍රියං & සී. I. II. III. පරිමාරිතින්ද්‍රියං.

අයන්ති ච ඤත්වා **කච්චි තෙ ගහපති කුසල**න්ති ගහපති තෙ සරීරං[1] කච්චි කුසලං? කුසලමෙව, යථාහි සාකවත්ථුස්මිං උදකං ආසිඤ්චසි, කිං වා තව හිරඤ්ඤං වා සුවණ්ණං වා ආහරීයතු? තථාහි පණ්ණිකවුත්තිං අනුතිට්ඨසීති ඉදං වචනං අභාසිං. **තෙන සො කුපිතො ආසී**ති තෙන මයා වුත්තගහපතිවාදෙන සො මානනිස්සිතො මානං අල්ලීනො කුහකො මය්හං කුපිතො කුද්ධො අහොසි, කුද්ධො ච සමානො **ඝාතාපෙමි තුවං අජ්ජ රට්ඨා පබ්බාජයාමි වා**ති ආහ. තත්ථ **තුවං අජ්ජා**ති ත්වං අජ්ජ; ඉදානියෙව රඤ්ඤො ආගතකාලෙති අත්ථො. **නිසෙධයිත්වා පච්චන්ත**න්ති පච්චන්තං වූපසමෙත්වා නගරං අප්පවිට්ඨො තඞ්ඛණංයෙව උය්‍යානං ගන්ත්වා කුහකතාපසං **කච්චි තෙ භන්තෙ ඛමනීයං, සම්මානො තෙ පවත්තිතො**ති කුමාරෙන තෙ සම්මානො පවත්තිතො අහොසි? **කුමාරො යථා නාසියො**ති යථා කුමාරො නාසියො, නාසෙතබ්බො, ඝාතාපෙතබ්බො; තථා සො පාපො තස්ස රඤ්ඤො ආචික්ඛි. **ආණාපෙසී**ති මය්හං සාමිකො ඉමස්මිං දිබ්බචක්ඛුතාපසෙ සති කිං මම න නිප්ඵජ්ජති, තස්මා පුත්තෙන මෙ අත්ථො නත්ථි, තතොපි අයමෙව සෙය්‍යොති චින්තෙත්වා ආණාපෙසි. කින්ති? **සීසං තත්ථෙව ඡින්දිත්වා**ති යස්මිං ඨානෙ තං කුමාරං පස්සථ, තත්ථෙව තස්ස සීසං ඡින්දිත්වා සරීරං චස්ස **කත්වාන චතුඛණ්ඩිකං** චතුරො ඛණ්ඩෙ කත්වා රථියා රථියං නීයනෙන්තා වීථිතො වීථිං වික්ඛිපන්තා දස්සෙථ. කස්මා? **සා ගති ජටිලහීළිතා**ති[2] යෙහි අයං ජටිලො හීළිතො.[3] තෙසං ජටිලහීළිතානං සා ගති, සා නිප්ඵත්ති, සො විපාකොති. ජටිලහීළිතාති ච ජටිලහීළනහෙතු[4] සා තස්ස නිප්ඵත්තීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **තස්සා**ති තස්ස රඤ්ඤො ආණායං, තස්මිං වා තාපසස්ස පරිභවෙ. **කාරණිකා**ති ඝාතකා. චොරඝාතකාති අත්ථො. **චණ්ඩා**ති කුරූරා. **ලුද්දා**ති සුදාරුණා. **අකාරුණා**ති තස්සෙව වෙවචනං ඝතං. අකාරුණාතිපි පාළි. නික්කරුණාති අත්ථො. **මාතු අඞ්කෙ නිසින්නස්සා**ති මම මාතු සුධම්මාය දෙවියා උච්ඡඞ්ගෙ නිසින්නස්ස. නිසින්නස්සාති අනාදරෙ සාමිවචනං. **ආකඩ්ඪිත්වා නයන්ති ම**න්ති මාතරා අලඞ්කරිත්වා අත්තනො අඞ්කෙ නිසීදාපිතං මං රාජාණාය තෙ චොරඝාතකා ගොණං විය රජ්ජුයා ආකඩ්ඪිත්වා ආඝාතනං නයන්ති. කුමාරෙ පන නීයමානෙ ඉසිගණපරිවුතා සද්ධිං ඔරොධෙහි සුධම්මා දෙවී නාගරාපි 'මයං නිරපරාධං කුමාරං මාරෙතුං න දස්සාමා'ති තෙන සද්ධිංයෙව අගමංසු. **බන්ධනං ගාළ්හබන්ධන**න්ති ගාළ්හබන්ධනං බන්ධන්තානං තෙසං කාරණිකපුරිසානං. **රාජකිරියානි අත්ථි මෙ**ති මයා රඤ්ඤො වත්තබ්බානි රාජකිච්චානි අත්ථි, තස්මා **රඤ්ඤො දස්සෙථ මං ඛිප්ප**න්ති තෙසං අහං එවං වචනං අවචං. **රඤ්ඤො දස්සයිංසු පාපස්ස පාපසෙවිනො**ති අත්තනො පාපසීලස්ස ලාමකාචාරස්ස කූට

---

1. ම. සරීරස්ස.
2. සී. මු. සා ගති ජටිලතාපසාති.
3. සී. I. II. III. IV & V. හීළිතො.
4. සී. I. II. III. IV & V. ජටිලහෙතු.

තාපසස්ස සෙවන්තො පාපසෙවිනො රඤ්ඤො මං දස්සයිංසු. **දිස්වාන නං සඤ්ඤාපෙසි**න්ති තං මම පිතරං කුරුරාජානං පස්සිත්වා 'කස්මා මං දෙව! මාරාපෙසී'ති වත්වා තෙන 'කස්මා ච පන ත්වං මය්හං සාමිකං දිබ්බචක්ඛුතාපසං ගහපතිවාදෙන[1] සමුදාචරි? ඉදඤ්චිදඤ්ච විප්පකාරං කරී'ති වුත්තෙ'දෙව! ගහපතිඤ්ඤෙව ගහපතීති වදන්තස්ස කො මය්හං දොසො'ති වත්වා තස්ස නානාවිධානි මාලාගච්ඡානි රොපෙත්වා පුප්ඵ-පණ්ණ-ඵලාදීනං වික්කිණනං[2] හත්ථතො වස්සානි දෙවසිකං වික්කිණන්තෙහි මාලාකාරපණ්ණිකෙහි සඳහාපෙත්වා මාලාවච්ඡපණ්ණවච්ඡානි උපධාරෙථා'ති වත්වා[3] පණ්ණසාලඤ්චස්ස පවිසිත්වා පුප්ඵාදි වික්කිය[4] ලද්ධං කහාපණ-මාසකභණ්ඩිකං අත්තනො පුරිසෙහි නීහරාපෙත්වා රාජානං **සඤ්ඤාපෙසිං**, තස්ස කූටතාපසභාවං ජානාපෙසිං. **මමඤ්ච වසමානයී**න්ති තෙන සඤ්ඤාපනෙන 'සච්චං ඛො පන කුමාරො වදති, අයං කූටතාපසො පුබ්බෙ අප්පිච්ඡො විය හුත්වා ඉදානි බහු[5] පරිග්ගහො ජාතොති, යථා තස්මිං නිබ්බින්නො මම වසෙ වත්තති, එවං රාජානං මම වසමානෙසිං. තතො මහාසත්තො 'එවරූපස්ස බාලස්ස රඤ්ඤො සන්තිකෙ වසන්තො හිමවන්තං පවිසිත්වා පබ්බජිතුං යුත්ත'න්ති චින්තෙත්වා රාජානං ආපුච්ඡි: 'න මෙ මහාරාජ! ඉධ වාසෙන අත්ථො, අනුජානාථ මං, පබ්බජිස්සාමී'ති. රාජා 'තාත! මයා අනුපධාරෙත්වා තෙ වධො ආණත්තො, ඛමථ මය්හං අපරාධ'න්ති මහාසත්තං ඛමාපෙත්වා 'අජ්ජෙව ඉමං රජ්ජං පටිපජ්ජාහී'ති ආහ. කුමාරො 'දෙව! කිමත්ථි මානුසකෙසු භොගෙසු, අහං පුබ්බෙ දීඝරත්තං දිබ්බභොගසම්පත්තියො අනුභවිං, න තත්ථාපි මෙ සඞ්ගො, පබ්බජිස්සාමෙවාහං, න තාදිසස්ස බාලස්ස පරනෙය්‍යබුද්ධිනො සන්තිකෙ වසාමී'ති වත්වා තං ඔවදන්තො :-

අනිසම්ම කතං කම්මං අනවත්ථාය චින්තිතං,
භෙසජ්ජස්සෙව වෙභඞ්ගො විපාකො හොති පාපකො.

නිසම්ම ච කතං කම්මං සම්මාවත්ථාය චින්තිතං,
භෙසජ්ජස්සෙව සම්පත්ති විපාකො හොති භද්දකො.

අලසො ගිහී කාමභොගී න සාධු
අසඤ්ඤතො පබ්බජිතො න සාධු,
රාජා න සාධු අනිසම්මකාරී
යො පණ්ඩිතො කොධනො සො න සාධු.

නිසම්ම ඛත්තියො කයිරා නානිසම්ම දිසම්පති,
නිසම්ම කාරිනො රාජ! යසො කිත්තිඤ්ච වඩ්ඪති.

---

1. ම. & තථාසි පන සී. I. II. III, IV. V & VI[පාපවාදෙන.
2. සී. I. II. III IV. වික්කායනං.
3. සී. I, II, III. IV & V. උපචාරාපෙත්වා.
4. සී I. II. III. IV & V. වික්කිණිය
5. ම. මහා. 5. ම & සී. I II. III. තං.

නිසම්ම දණ්ඩං පණයෙය්‍ය ඉස්සරො වෙගා කතං තප්පතෙ භූමිපාල!
සම්මා පණීධි ච[1] නරස්ස අත්ථා අනානුතප්පා තෙ භවන්ති පච්ඡා.

අනානුතප්පානි හි යෙ කරොන්ති විභජ්ජ කම්මායතනානි ලොකෙ,
විඤ්ඤූප්පසත්ථානි සුඛුද්‍රයානි භවන්ති බුද්ධානුමතානි[3] තානි.

ආගච්ඡුං[3] දොවාරිකා ඛග්ගහත්ථා කාසාභියා[4] හන්තු මමං ජනින්ද!
මාතුච්ච අඞ්කස්මිං[5] අහං නිසින්නො ආකඩ්ඪිතො සහසා[6] තෙහි දෙව!

> කටුකම්හි සම්බාධං සුකිච්ඡං පත්තො[7]
> මධුරං පියං ජීවිතං ලද්ධ රාජ!
> කිච්ඡේනහං අජ්ජ වධා පමුත්තො[8]
> පබ්බජ්ජමෙවාභිමනො'හමස්මීති.[a]

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. තත්ථ **අනිසම්මා**ති අනුපධාරෙත්වා. **අනවත්ථායා**ති අවවත්ථපෙත්වා. **වෙභඞ්ගා**ති විපත්ති. **විපාකො**ති නිප්ඵත්ති. **අසඤ්ඤතො**ති අසංවුතො, දුස්සීලො. **පණයෙය්‍යා**ති පට්ඨපෙය්‍ය. **වෙගා**ති වෙගෙන, සහසා. **සම්මා පණීධි චා**ති සම්මා පණීධිනා. යොනිසො ඨපිතෙන චිත්තෙන කතා නරස්ස අත්ථා පච්ඡා අනානුතප්පා භවන්තීති අත්ථො. **විභජ්ජා**ති ඉමානි කාතුං යුත්තානි, ඉමානි අයුත්තානීති එවං පඤ්ඤාය විභජිත්වා. **කම්මායතනානී**ති කම්මානි. **බුද්ධානුමතානී**ති පණ්ඩිතෙහි අනුමතානි අනවජ්ජානි හොන්ති. **කටුක**න්ති දුක්ඛං අසාතං සම්බාධං **සුකිච්ඡං** මරණභයං පත්තොම්හි. **ලද්ධා**ති අත්තනො ඤාණබලෙන ජීවිතං ලභිත්වා. **පබ්බජ්ජමෙවාභිමනො**ති පබ්බජ්ජාභිමුඛචිත්තො එව'හමස්මි.

එවං මහාසත්තෙන ධම්මෙ දෙසිතෙ රාජා දෙවිං ආමන්තෙසි. දෙවි! ත්වං 'පුත්තං නිවත්තෙහී'ති. දෙවීපි කුමාරස්ස පබ්බජ්ජමෙව රොචෙසි. මහාසත්තො මාතාපිතරො වන්දිත්වා 'සචෙ මය්හං දොසො අත්ථි, තං ඛමථා'ති ඛමාපෙත්වා මහාජනං ආපුච්ඡිත්වා හිමවන්තාභිමුඛො අගමාසි. ගතෙ ච පන මහාසත්තෙ මහාජනො කූට ජටිලං පොථෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි. බොධිසත්තොපි සනාගරෙහි අමච්චපාරිසජ්ජාදීහි රාජපුරිසෙහි අස්සුමුඛෙහි අනුබන්ධියමානො තෙ නිවත්තෙසි. මනුස්සෙසු නිවත්තෙසු මනුස්සවණ්ණෙනාගන්ත්වා දෙවතාහි නීතො සත්තපබ්බතරාජියො අතික්කමිත්වා හිමවන්තෙ විස්සකම්මුනා නිම්මිතාය පණ්ණසාලාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තෙන වුත්තං:-

> සො මං තත්ථ ඛමාපෙසි මහාරජ්ජං අදාසි මෙ,
> සො හං තමං දාලයිත්වා පබ්බජිං අනගාරියන්ති.

1, සී. I. II. III. IV V & VI. සම්මා පණීධිනා.
2. ජා. පා. වද්ධානුමතානි.
3. සී. I, II. III. IV & V. ආයන්තු & ජා. පා. ආගඤ්ඡුං
4. සී. I. II. III. IV. V & VI & ජා. පා. කාසාවියා [කටුකම්පිසම්බාධං සුකිච්ඡප්පත්තො.
5. ම. අඞ්ගස්මිං.
6. ජා. පා. සාහසා
7. සී. I. II. III. IV & V.
8. සී & ම. I. II. III. වධාය මුත්තො.
a. ජාතකපාළි.

තත්ථ ච **තමං දලයිත්වා**ති කාමාදීනවදස්සනස්ස පටිපක්ඛභූතං සම්මොහතමං විධමිත්වා. **පබ්බජි**න්ති උපාගඤ්ඡිං. **අනගාරිය**න්ති පබ්බජ්ජං. ඉදානි යදත්ථං තදා තං රජ්ජිස්සරියං පරිච්චත්තං, තං දස්සෙතුං 'න මෙ දෙස්ස'න්ති ඔසානගාථමාහ. තස්සත්ථො වුත්තනයොව. එවං පන මහාසත්තෙන පබ්බජිතෙ යාව සොළසවස්සකාලා රජ්ජකුලෙ පරිචාරිකාවෙසෙන දෙවතායෙව නං උපට්ඨහිංසු. සො තත්ථ ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. තදා කුහකො දෙවදත්තො අහොසි, මාතා මහාමායා,[1] මහාරක්ඛිතතාපසො සාරිපුත්තත්ථෙරො, සොමනස්සකුමාරො ලොකනාථො. තස්ස යුධඤ්ජයචරියායං වුත්තනයෙනෙව දසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. ඉධාපි නෙක්ඛම්මපාරමී අතිසයවතීති සා එව දෙසනං ආරූළ්හා. තථා සත්තවස්සිකකාලෙ එව රජ්ජකිච්චෙසු සමත්ථතා, තස්ස තාපසස්ස කූටජටිලභාවපරිග්ගහණං, තෙන පයුත්තෙන රඤ්ඤා වධෙ ආණත්තෙන සන්තාසාභාවො, රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා නානානයෙහි තස්ස සදොසං අත්තනො ච නිරපරාධතං මහාජනස්ස මජ්ඣෙ පකාසෙත්වා රඤ්ඤො ච පරනෙය්‍යබුද්ධිතං බාලභාවඤ්ච පට්ඨපෙත්වා[2] තෙන ඛමාපිතෙපි තස්ස සන්තිකෙ වාසතො රජ්ජිස්සරියතො ච සංවෙගමාපජ්ජිත්වා රඤ්ඤා නානප්පකාරං යාචියමානෙන පි හත්ථගතං රජ්ජිස්සරියං[3] ඛෙළපිණ්ඩං විය ඡඩ්ඩෙත්වා කත්ථචි අලග්ගචිත්තෙන හුත්වා පබ්බජනං, පබ්බජිත්වා පවිවෙකාරාමෙන හුත්වා නචිරස්සෙව අප්පකසිරෙන ඣානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තනන්ති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති,

සොමනස්සචරියං දුතියං.

තතියෙ **අයොඝරම්හි සංවඩ්ඪො**ති අමනුස්සඋපද්දවපරිවජ්ජනත්ථං චතුස්සාලවසෙන කතෙ මහති සබ්බඅයොමයෙ ගෙහෙ සංවඩ්ඪො. **නාමෙනාසි අයොඝරො**ති අයොඝරෙ ජාතසංවඩ්ඪභාවෙනෙව අයොඝරකුමාරොති නාමෙන පාකටො අහොසි.

තදා හි කාසිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා පුරිමත්තභාවෙ සපත්තී තව ජාතං ජාතං පජං ඛාදෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙත්වා යක්ඛිනීයොනියං නිබ්බත්තා ඔකාසං ලභිත්වා තස්සා විජාතකාලෙ ද්වෙ වාරෙ පුත්තෙ ඛාදි. තතියවාරෙ පන බොධිසත්තො තස්සා කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. රාජා දෙවියා ජාතං ජාතං පජං එකා යක්ඛිනී ඛාදති, කින්නු ඛො කාතබ්බන්ති මනුස්සෙහි සම්මන්තෙත්වා[4] 'අමනුස්සා නාම අයොඝරස්ස භායන්ති, අයොඝරං කාතුං වට්ටතී'ති වුත්තෙ කම්මාරෙ ආණාපෙත්වා ථම්භාදිං කත්වා අයොමයෙහෙව සබ්බගෙහසම්භාරෙහි චතුස්සාලං මහන්තං අයොඝරං නිට්ඨාපෙත්වා පරිපක්කගබ්භං දෙවිං තත්ථ වාසෙසි.

---

1. ම. මාතා පිතරො රාජකුලානි අහෙසුං
2. සී. I. II. III. IV & V. පතිට්ඨපෙත්වා.
3. සී. මු. රජ්ජිස්සරියං & ම. රජ්ජං.
4. සී. මු. මනුස්සෙ සම්මන්තෙත්වා.

සා තත්ථ ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණං පුත්තං විජායි. අයොඝරකුමාරොත්වෙවස්ස නාමං කරිංසු. තං ධාතීනං දත්වා මහන්තං ආරක්ඛං සංවිදහිත්වා රාජා දෙවිං අන්තෙපුරං ආනෙසි. යක්ඛිනී උදකවාරං ගන්ත්වා වෙස්සවණස්ස උදකං වහන්තී ජීවිතක්ඛයං පත්තා. මහාසත්තො අයොඝරෙ යෙව වඩ්ඪිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො තත්ථෙව සබ්බසිප්පානි උග්ගණ්හි. රාජා පුත්තං සොළසවස්සුද්දෙසිකං විදිත්වා රජ්ජමස්ස දස්සාමීති අමච්චෙ ආණාපෙසි : පුත්තං මෙ ආනෙථාති. තෙ සාධු දෙවාති නගරං අලඞ්කාරාපෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතං මඞ්ගලවාරණං ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා කුමාරං අලඞ්කරිත්වා හත්ථික්ඛන්ධෙ නිසීදාපෙත්වා නගරං පදක්ඛිණං කාරෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. මහාසත්තො රාජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. රාජා තස්ස සරීරසොභං ඔලොකෙත්වා බලවසිනෙහෙන තං ආලිඞ්ගිත්වා අජ්ජෙව මෙ පුත්තං අභිසිඤ්චථාති අමච්චෙ ආණාපෙසි. මහාසත්තො පිතරං වන්දිත්වා 'න මය්හං රජ්ජෙන අත්ථො, අහං පබ්බජිස්සාමි, පබ්බජ්ජං මෙ අනුජානාථා'ති ආහ. තෙන වුත්තං 'දුක්ඛෙන ජීවිතං ලද්ධං'ති[1] ආදි. තත්ථ **දුක්ඛෙනා**ති තාත! තව භාතිකා චෙ එකාය යක්ඛිනියා ඛාදිතා, තුය්හං පන තතො අමනුස්සභයතො නිවාරණත්ථං කතෙන දුක්ඛෙන මහතා ආයාසෙන ජීවිතං ලද්ධං. **සම්පීළෙ පතිපොසිතොති** නානාවිධාය අමනුස්සරක්ඛාය සම්බාධෙ, අයොඝරෙ විජාත[2]කාලතො පට්ඨාය යාව සොළසවස්සුප්පත්තියා සම්බාධෙ සංවඩ්ඪිතොති අත්ථො. **අජ්ජෙව පුත්ත! පටිපජ්ජ කෙවලං වසුධං ඉම**න්ති කඤ්චනමාලාලඞ්කතස්ස සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා රතනරාසිම්හි ඨපෙත්වා තීහි සඞ්ඛෙහි අභිසිඤ්චියමානො ඉමං කුලසන්තකං **කෙවලං** සකලං සමුද්දපරියන්තං තතො යෙව සහරට්ඨෙහීති **සරට්ඨකං** සහ නිගමෙහි මහාගාමෙහීති **සනිගමං** අපරිමිතෙන පරිවාරජනෙන සද්ධිං **සජනං** ඉමං වසුධං මහාපඨවිං අජ්ජෙව පුත්ත! පටිපජ්ජ, රජ්ජං කාරෙහීති අත්ථො. **වන්දිත්වා ඛත්තියං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන ඉදං වචනමබ්‍රවි**න්ති ඛත්තියං කාසිරාජානං මම පිතරං වන්දිත්වා තස්ස අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා ඉදං වචනං අභාසිං. **යෙ කෙචි මහියා සත්තා**ති ඉමිස්සා මහාපඨවියා යෙ කෙචි සත්තා නාම. **හීනඋක්කට්ඨමජ්ඣිමා**ති ලාමකා චෙව උත්තමා ච, උභින්නං වෙමජ්ඣෙ භවන්තා මජ්ඣිමා ච. **සකෙ ගෙහෙ**ති සබ්බෙ තෙ සකෙ ගෙහෙ. **සකඤාතිහීති**[3] සකෙහි ඤාතීහි සම්මොදමානා විස්සට්ඨා අනුක්කණ්ඨිතා යථා විභවං වඩ්ඪන්ති. **ඉදං ලොකෙ උත්තරිය**න්ති ඉදම්පන ඉමස්මිං ලොකෙ අසදිසං, මය්හං එව ආවෙණිකං, කිං පන තං **සම්පීළෙ මම පොසන**න්ති සම්බාධෙ මම සංවඩ්ඪනං, තථාහි **අයොඝරම්හි සංවඩ්ඪො අප්පභෙ චන්දසූරියෙති**[4] චන්දසූරියානං පභා රහිතෙ අයොඝරෙ. **සංවඩ්ඪොම්හීති** සංවඩ්ඪො අම්හි. **පූතිකුණපසම්පුණ්ණා**ති පූතිගන්ධනානප්පකාරකුණප

---

1. 'ජීවිතො ලද්ධො'ති පොත්ථකෙසු දිස්සති.
2. ම විජායන.
3. මු. පා. සහඤාතිහි.
4. 4. ම. අප්පභෙ අචන්දිමසූරියෙ'ති අභිනො.

සම්පුණ්ණා ගූථනිරයසදිසා මාතුකුච්ඡිතො ජීවිතසංසයෙ වත්තමානෙ කාථං මුච්චිත්වා නික්ඛමිත්වා. **තතො ඝොරතරෙ**ති තතොපි ගබ්භවාසතො දාරුණතරෙ අවිස්සට්ඨවාසෙන දුක්ඛෙ. **පක්ඛිත්තා'ඝො ඝරෙ**ති පක්ඛිත්තො අයොඝරෙ. බන්ධනාගාරෙ ඨපිතො විය අහොසින්ති දස්සෙති. **යදිහ**න්ති එත්ථ යදීති නිපාතමත්තං. **තාදිස**න්ති යාදිසං පුබ්බෙ වුත්තං, තාදිසං පරමදාරුණං දුක්ඛං පත්වා අහං රජ්ජෙ **යදි රජ්ජාමි**[1] යදි රමිස්සාමි, එවං සන්තෙ **පාපානං** ලාමකානං නිහීනපුරිසානං **උත්තමො** නිහීනතමො සියා.[2] **උක්කණ්ඨිතොම්හි කායෙනා**ති අපරිමුත්තගබ්භවාසාදිනා පූතිකායෙන උක්කණ්ඨිතො නිබ්බිණ්ණො අම්හි. **රජ්ජෙනම්හි අනත්ථිකො**ති රජ්ජෙනපි අනත්ථිකො අම්හි. යක්ඛිනියා හත්ථතො මුත්තොපි හි නාහං අජරාමරො, කිමෙම රජ්ජෙන, රජ්ජං හි නාම සබ්බසං අනත්ථානං සන්නිපාතට්ඨානං, තත්ථ සීතකාලතො පට්ඨාය දුන්නික්ඛමං හොති, තස්මා තං අනුපගන්ත්වා. **නිබ්බුතිං පරියෙසිස්සං යත්ථ මං මච්චු න මද්දියෙ**ති යත්ථ සීතං මං මහාසෙනො මච්චුරාජා **න මද්දියෙ** න ඔත්ථරෙය්‍ය, න අභිභවෙය්‍ය, තං නිබ්බුතිං අමතමහානිබ්බාණං පරියෙසිස්සාමීති. **එවාහං චින්තයිත්වානා**ති එවං ඉමිනා වුත්තප්පකාරෙන නානප්පකාරං සංසාරෙ ආදීනවං පච්චවෙක්ඛණෙන නිබ්බානෙ ආනිසංසදස්සනෙන ච යොනිසො චින්තෙත්වා. **විරවන්තෙ මහාජනෙ**ති[3] මයා විප්පයොගදුක්ඛාසහනෙන විරවන්තෙ මාතාපිතුපමුඛෙ මහන්තෙ ජනෙ.[4] **නාගොව බන්ධනං ඡෙත්වා**ති යථා නාම මහාබලො හත්ථිනාගො දුබ්බලතරං රජ්ජුබන්ධනං සුඛෙනෙව **ඡින්දති**, එවමෙව ඤාතිසඞ්ගාදිභෙදස්ස තස්මිං ජනෙ තණ්හාබන්ධනස්ස **ඡින්දනෙන** බන්ධනං ඡෙත්වා කානනසඞ්ඛාතං මහාවනං පබ්බජ්ජූපගමනවසෙන පාවිසිං. ඔසානගාථා වුත්තත්ථා එව. තත්ථ ච මහාසත්තො අත්තනො පබ්බජ්ජාධිප්පායං ජානිත්වා 'තාත! කිං කාරණා පබ්බජසී'ති රඤ්ඤා වුත්තො 'දෙව! අහං මාතුකුච්ඡිම්හි දසමාසං[5] ගූථනිරයෙ විය වසිත්වා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තො[6] යක්ඛිනියා භයෙන සොළසවස්සානි බන්ධනාගාරෙ වසන්තො බහි ඔලොකෙතුම්පි න ලභිං, උස්සදනිරයෙ පක්ඛිත්තො විය අහොසිං, යක්ඛිනීතො මුත්තොපි අජරාමරො න හොමි, මච්චු නාමෙස න සක්කා කෙනචි ජිනිතුං, භවෙ උක්කණ්ඨිතොස්මි, යාව මෙ ව්‍යාධි-ජරා-මරණානි නාගච්ඡන්ති, තාව දෙව පබ්බජිත්වා ධම්මං චරිස්සාමි, අලමෙම රජ්ජෙන, අනුජාන මං දෙව! පබ්බජිතු'න්ති වත්වා:-

යමෙක රත්තිං පඨමං ගබ්භෙ වසති මාණවො,
අබ්භුට්ඨිතොව සයති සගච්ඡං න නිවත්තතීති[a]

---

1. සී I. II. III & IV. රඤ්ජාමි.
2. ම. සියං.
3. ම & මු. පා. විරවන්ත. මහාජනන්ති.
4. ම. විරවන්තං මාතාපිතුපමුඛං මහන්තං ජනං.
5. ම. දසමාසෙ.
6. සී. මු. නික්ඛමන්තො.
a. ජාතකපාළි.

ආදිනා චතුවීසතියා ගාථාහි පිතුධම්මං දෙසෙත්වා 'මහාරජ! තුම්හාකං රජ්ජං තුම්හාකමෙව හොතු, න මය්හං ඉමිනා අත්ථො, තුම්හෙහි සද්ධිං කථෙන්තමෙව බ්‍යාධි-ජරා-මරණානි ආගච්ඡෙය්‍යුං, තිට්ඨථ තුම්හෙ'ති වත්වා අයදාමං ඡින්දිත්වා මත්තහත්ථී විය කඤ්චනපඤ්ජරං භින්දිත්වා[1] සීහපොතකො විය කාමෙ පහාය මාතාපිතරො වන්දිත්වා නික්ඛමි. අථස්ස පිතා 'අයං නාම කුමාරො පබ්බජිතුකාමො, කිමඞ්ග පනාහං, මමාපි රජ්ජෙන අත්ථො නත්ථී'ති රජ්ජං පහාය තෙන සද්ධිං එව නික්ඛමි. තස්මිං නික්ඛමන්තෙ දෙවීපි අමච්චාපි බ්‍රාහ්මණ-ගහපතිකාදයොපීති සකලරට්ඨවාසිනො භොගෙ[2] ඡඩ්ඩෙත්වා නික්ඛමිංසු. සමාගමො මහා අහොසි. පරිසා ද්වාදසයොජනිකා ජාතා. තෙ[3] ආදාය මහාසත්තො හිමවන්තං පාවිසි. සක්කො දෙවරාජා තස්ස නික්ඛන්තභාවං ඤත්වා විස්සකම්මං පෙසෙත්වා ද්වාදසයොජනායාමං සත්තයොජනවිත්ථාරං අස්සමපදං කාරෙසි, සබ්බෙ ච පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ පටියාදාපෙසි. ඉධ මහාසත්තස්ස පබ්බජ්ජා ච ඔවාදදානඤ්ච බ්‍රහ්මලොකපරායණතා ච පරිසාය සම්මාපටිපත්ති ච සබ්බා මහාගොවින්දචරියායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං, පරිසා බුද්ධපරිසා, අයොඝරපණ්ඩිතො ලොකනාථො. තස්ස සෙසපාරමීනිද්ධාරණා ආනුභාවවිභාවනා ච හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි.

අයොඝරපණ්ඩිතචරියං තතියං.

චතුත්ථෙ **යදා හොමි කාසීනං පුරවරුත්තමෙ**ති කාසීති බහුවචනවසෙන ලද්ධවොහාරස්ස රට්ඨස්ස නගරවරෙ බාරාණසියං යස්මිං කාලෙ ජාතසංවඩ්ඪො හුත්වා වසාමීති අත්ථො. **භගිනී ච භාතරො සත්ත නිබ්බත්තා සොත්ථියෙ කුලෙ**ති උපකඤ්චනාදයො ඡ අහං චාති භාතරො සත්ත සබ්බකනිට්ඨා කඤ්චනදෙවී නාම භගිනී චාති සබ්බෙ මයං අට්ඨ ජනා මන්තජ්ඣෙනනිරතතාය සොත්ථියෙ උදිතොදිතෙ මහති බ්‍රාහ්මණකුලෙ තදා නිබ්බත්තා ජාතාති අත්ථො.

බොධිසත්තො හි තදා බාරාණසියං අසීතිකොටිවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස කඤ්චනකුමාරොති නාමං කරිංසු. අථස්ස පදසා විචරණකාලෙ අපරො පුත්තො විජායි. උපකඤ්චනකුමාරොතිස්ස නාමං කරිංසු. තතො පට්ඨාය මහාසත්තං මහාකඤ්චනකුමාරොති සමුදාචරන්ති. එවං පටිපාටියා සත්තපුත්තා අහෙසුං. සබ්බකනිට්ඨා පන එකා ධීතා, තස්සා කඤ්චන[4] දෙවීති නාමං කරිංසු. මහාසත්තො වයප්පත්තො තක්කසිලං ගන්ත්වා සබ්බසිප්පානි උග්ගහෙත්වා පච්චාගඤ්ඡි. අථ නං මාතාපිතරො ඝරාවාසෙන බන්ධිතුකාමා අත්තනො සමානජාතිකුලතො තෙ දාරිකං ආනෙස්සාමාති

---

1. ම. ඡින්දිත්වා.
2. ම & සී. I II. III IV. V. & VI. භොගානි.
3. ස. තං.
4. ම. කඤ්චනං.

වදිංසු. සො 'අමම! තාත! න මය්හං ඝරාවාසෙන අත්ථො, මය්හං හි සබබො ලොකසනනිවාසො ආදිතෙතා විය සපපටිභයො, බනධනාගාරං විය පළිබුදධනං, උකකාරභූමි විය ජෙගුචෙඡා හුතවා උපට්ඨාති. න මෙ චිතතං කාමෙසු රජජති. අඤෙඤ වො පුතතා අත්ථි, තෙ ඝරාවාසෙන නිමනෙතථා'ති වතවා පුනපපුනං යාචිතොපි සහායෙහි යාචාපිතොපි න ඉචඡි. අථ නං සහායා 'සමම! කිමපන තවං පතථයනෙතා කාමෙ පරිභුඤජිතුං න ඉචඡසී'ති පුචඡිංසු. සො තෙසං අතතනො නෙකඛමමජඣාසයං ආරොචෙසි. 'තෙන වුතතං 'එතෙසං පුබබජො ආසි'නති ආදි. තතථ **එතෙසං පුබබජො ආසි**නති එතෙසං උපකඤචනකාදීනං සතතනනං ජෙට්ඨභාතිකො අහං තදා අහොසිං. **හිරිං සුකකමුපාගතො**ති සුකකවිපාකතතා සනතානසස විසොධනතො ච සුකකං පාපජිගුචඡනලකඛණහිරිං භුසං ආගතො, අතිවිය පාපං ජිගුචඡනෙතා ආසිනති අතෙථා. **භවං දිසවාන භයතො නෙකඛමමාභිරතො අහ**නති කාමභවාදීනං වසෙන සබබං භවං පකඛනදිතුං ආගචඡනතං චණඩහතථිං විය හිංසිතුං ආගචඡනතං උකඛිතතාසිකං වධකං විය සීහං විය යකඛං විය රකඛසං විය ඝොරවිසං විය ආසිවිසං විය ආදිතතං අඞගාරං විය සපපටිභයං භයානකභාවතො පසසිතවා තතො මුචචනතථං ච පබබජජාභිරතො, පබබජිතවා කථනනුඛො ධමමචරියා සමමා පටිපතතිං පූරෙයයං, ඣානසමාපතතියො ච නිබබතෙතයයනති පබබජජා- කුසලධමම-[1] පඤචමජඣානාදි[2] අභිරතො තදා අහං ආසිනති අතෙථා. **පහිතා**ති මාතාපිතූහි පෙසිතා. **එකමානසා**ති සමානජඣාසයා පුබෙබ මයා එකචජනතු[3]මනාපචාරිනො මාතාපිතූහි පහිතතතා පන මම පටිකකූලං අමනාපං වදනතා, **කාමෙහි මං නිමනෙතනතී**ති මාතාපිතූහි වා එක මානසා කාමෙහි මං නිමනෙතනති. **කුලවංසං ධාරෙහී**ති ඝරාවාසං සණ්ඨපෙනෙතා අතතනො කුලවංසං ධාරෙහි පතිට්ඨපෙහීති. කාමෙහි මං නිමනෙතනසූනති අතෙථා. **යං තෙසං වචනං වුතතන**නති තෙසං මම පියසහායානං වචනං යං වුතතං. **ගිහිධමෙම සුඛාවහ**නති ගිහීභාවෙ සති ගහට්ඨභාවෙ ඨිතසස පුරිසසස ඤායානුගතතතා දිට්ඨධම්මික-සම්පරායිකසස ච සුඛසස ආවහනතො සුඛාවහං. **තං මෙ අහොසි කඨින**නති තං තෙසං මය්හං සහායානං මාතාපිතූනඤච වචනං එකනෙතනෙව නෙකඛමමාභිරතතතා අමනාපභාවෙන මෙ කඨිනං ඵරුසං දිවසං සනතතතඵාලසදිසං උභොපි කණෙණ[4] ඣාපෙනතං විය අහොසි. **තෙ මං තදා උකඛිපනත**නති තෙ මය්හං සහායා මාතාපිතූහි අතතනො ච උපනිමනතණවසෙන අනෙකවාරං උපනීයමානෙ කාමෙ උදධමුදධං ඛිපනතං ඡඩෙඩනතං පටිකඛිපනතං මං පුචඡිංසු. **පතථි තං මමා**ති ඉතො විසුදධතරං කිනනුඛො ඉමිනා පතථිතනති මයා අභිපතථිතං මම තං පතථිතං පුචඡිංසු: කිං තවං පතථයසි[5] සමම! යදි කාමෙ න භුඤජසීති. **අතතකාමො**ති අතතනො අතථකාමො, පාපභීරූති

---

1. I. II & III පබබජජාකුසලකමමපථමජඣානානි.
2. ම, ඣානාදි.
3. ම, එකචජනතා.
4. ම, කණණානි.
5. සී. I, II & III. පතථයසෙ.

අත්ථො. අත්ථකාමොතිපි පාළි. **හිතෙසිනන්**ති මය්හං හිතෙසීනං පිය සහායානං. කෙචි අත්ථකාමහිතෙසිනන්ති පඨන්ති. තං න සුන්දරං. **පිතු මාතු ච සාවයුන්**ති තෙ මය්හං සහායා අතිවත්තනීයං මම පබ්බජ්ජාඡන්දං විදිත්වා පබ්බජිතුකාමතාදීපකං මය්හං වචනං පිතු මාතු ච සාවෙසුං. 'යග්ඝෙ අම්ම! තාත! ජානාථ එකන්තෙනෙව මහාකඤ්චනකුමාරො පබ්බජිස්සති, න සො සක්කා[1] කෙනචි උපායෙන කාමෙසු පතාරෙතු'න්ති[2] අවොචුං. **මාතාපිතා එවමාහූති** තද මය්හං මාතාපිතරො මම සහායෙහි වුත්තං මම වචනං සුත්වා එවමාහංසු: සබ්බෙව පබ්බජාම භොති. යදි මහා කඤ්චනකුමාරස්ස නෙක්ඛම්මං අභිරුචිතං, යං තස්ස අභිරුචිතං, තදම්හාකම්පි අභිරුචිතමෙව, තස්මා **සබ්බෙව පබ්බජාම භොති. භොති** තෙසං බ්‍රාහ්මණානං ආලපනං. පබ්බජාම භොතිපි පාඨො, පබ්බජාම එවාති අත්ථො. මහාසත්තස්ස හි පබ්බජ්ජාඡන්දං විදිත්වා උපකඤ්චනාදයො ඡ භාතරො භගිනී ච කඤ්චනදෙවී පබ්බජිතුකාමාව අහෙසුං, තෙන තෙපි මාතාපිතූහි ඝරාවාසෙන නිමන්තියමානා න ඉච්ඡිංසු යෙව. තස්මා එවමාහංසු: සබ්බෙව පබ්බජ්ජාම භොති. එවඤ්ච පන වත්වා මහාසත්තං මාතාපිතරො පක්කොසිත්වා අත්තනොපි අධිප්පායං තස්ස ආචික්ඛිත්වා 'තාත! යදි පබ්බජිතුකාමොසි, අසීතිකොටිධනං තව සන්තකං යථාසුඛං විස්සජ්ජෙහී'ති ආහංසු. අථ නං මහාපුරිසො කපනද්ධිකාදීනං විස්සජ්ජෙත්වා මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා හිමවන්තං පාවිසි. තෙන සද්ධිං මාතාපිතරො ඡ භාතරො ච භගිනී ච එකො දාසො එකා දාසී එකො ච සහායො ඝරාවාසං පහාය අගමංසු. තෙන වුත්තං:–

උභො මාතා පිතා මය්හං භගිනී සත්ත භාතරො,
අමිතධනං[3] ඡඩ්ඩයිත්වා පවිසිම්හා මහාවනන්ති.

ජාතකට්ඨකථායම්පන මාතාපිතූසු කාලකතෙසු තෙසං කත්තබ්බකිච්චං කත්වා මහාසත්තො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමීති වුත්තං. එවං හිමවන්තං පවිසිත්වා ච තෙ බොධිසත්තපමුඛා එකං පදුමසරං නිස්සාය රමණීයෙ භූමිභාගෙ අස්සමං කත්වා පබ්බජිත්වා වනමූලඵලාහාරා යාපයිංසු. තෙසු උපකඤ්චනාදයො අට්ඨ ජනා වාරෙන ඵලාඵලං ආහරිත්වා එකස්මිං පාසාණඵලකෙ අත්තනො ඉතරෙසඤ්ච කොට්ඨාසෙ කත්වා ගණ්ඩිසඤ්ඤං දත්වා අත්තනො කොට්ඨාසං ආදාය වසනට්ඨානං පවිසන්ති. සෙසාපි ගණ්ඩිසඤ්ඤාය පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා අත්තනො අත්තනො පාපුණනකොට්ඨාසං ආදාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොන්ති. අපරභාගෙ භිසානි ආහරිත්වා තථෙව ඛාදන්ති. තත්ථ තථා ඝොරතපා පරිවාරිතින්ද්‍රියා[4] කසිණපරිකම්මං කරොන්තා විහරිංසු. අථ තෙසං සීලතෙජෙන සක්කස්ස භවනං කම්පි. සක්කො තං කාරණං ඤත්වා ඉමෙ ඉසයො වීමංසිස්සාමීති

1. ම. න සො සක්කා නො.
2. සී. I II. III, IV & උපනෙතුන්ති.
3. සී. I. II. III. IV & මු අසීතිධනං.
4. ම. පරමාදිතින්ද්‍රියා.

අත්තනො ආනුභාවෙන මහාසත්තස්ස කොට්ඨාසෙ තයො දිවසෙ අන්තරධාපෙසි. මහාසත්තො පඨමදිවසෙ කොට්ඨාසං අදිස්වා ‘මම කොට්ඨාසො පමුට්ඨො භවිස්සතී’ති චින්තෙසි. දුතියදිවසෙ ‘මම දොසෙන භවිතබ්බං, පණාමනවසෙන මම කොට්ඨාසං න ඨපිතන්ති මඤ්ඤෙ’ති චින්තෙසි. තතිය දිවසෙ තං කාරණං සුත්වා ඛමාපෙස්සාමීති සායණ්හසමයෙ ගණ්ඩිසද්දං දත්වා තාය සඤ්ඤාය සබ්බෙසු සන්නිපතිතෙසු තමත්ථං ආරොචෙත්වා තීසුපි දිවසෙසු තෙහි ජෙට්ඨකොට්ඨාසස්ස ඨපිතභාවං සුත්වා ‘තුම්හෙහි මය්හං කොට්ඨාසො ඨපිතො, මයා පන න ලද්ධො, කිං නු ඛො කාරණ’න්ති ආහ. තං සුත්වා සබ්බෙව සංවෙගප්පත්තා අහෙසුං. තස්මිං අස්සමෙ රුක්ඛදෙවතාපි අත්තනො භවනතො ඔතරිත්වා තෙසං සන්තිකෙ නිසීදි. මනුස්සානං හත්ථතො පලායිත්වා අරඤ්ඤං පවිට්ඨො එකො වාරණො අහිතුණ්ඩිකා[1] හත්ථතො පලායිත්වා මුත්තො සප්පකීළාපනකො එකො වානරො ච තෙහි ඉසීහි කතපරිචයා තදා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. සක්කොපි ඉසිගණං පරිගණ්හිස්සාමීති අදිස්සමානකායො තත්ථෙව අට්ඨාසි. තස්මිඤ්ච ඛණෙ බොධිසත්තස්ස කනිට්ඨො උපකඤ්චනතාපසො උට්ඨාය බොධිසත්තං වන්දිත්වා සෙසානං අපචිතිං දස්සෙත්වා ‘අහං සඤ්ඤං පට්ඨපෙත්වා[2] අත්තානඤ්ඤෙව සොධෙතුං ලභාමී’ති පුච්ඡිත්වා ‘ආම ලභසී’ති වුත්තො ඉසිගණමජ්ඣෙ ඨත්වා සපථං කරොන්තො :

> අස්සං ගවං රජතං ජාතරූපං
> භරියඤ්ච සො ඉධ ලභතං[3] මනාපං,
> පුත්තෙහි දාරෙහි සමඞ්ගී හොතු
> භිසානි තෙ බ්‍රහ්මණ! යො අහාසීති.[a][4]

ඉමං ගාථං අභාසි. ඉමං හි සො යත්තකානි පියවත්ථූනි හොන්ති, තෙහි විප්පයොගෙ තත්තකානි දුක්ඛානි උප්පජ්ජන්තීති වත්ථුකාමෙ ගරහන්තො ආහ. තං සුත්වා ඉසිගණො ‘මාරිස! මා කථය[5] අති භාරියො තෙ සපථො’ති කණ්ණෙ පිදහි. බොධිසත්තොපි අතිභාරියො තෙ සො සපථො, න ත්වං තාත! ගණ්හසි, තව පත්තාසනෙ නිසීදාති ආහ. සෙසාපි සපථං කරොන්තා යථාක්කමං :

> මාලඤ්ච සො කාසිකචන්දනඤ්ච
> ධාරෙතු පුත්ත’ස්ස බහූ භවන්තු,
> කාමෙසු තිබ්බං කුරුතං අපෙක්ඛං
> භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

---

1. සී. I. II. III. IV & IIV. අහිගුණ්ඩිකා & ම. අහිතුණ්ඩිකා. a ජාතකපාළි.
2. සී. I II. III. IV. V & IIV. අඤ්ඤං අපට්ඨපෙත්වා & ම. අඤ්ඤං සඤ්ඤං.
3. සී. මු. භරියඤ්ච සො ලභතං. 4. සී මු. අහොසි-සබ්බගාථාසු. [පට්ඨපෙත්වා.
5. සී. I. II & III. මාකථයිත්ථ.

පහූතධඤ්ඤො කසිමා යසස්සී
පුත්තෙ ගිහී ධනිමා සබ්බකාමෙ,
වයං අපස්සං ඝරමාවසාතු
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො ඛත්තියො හොතු පසය්හකාරී
රාජාධිරාජා බලවා යසස්සී,
සචාතුරන්තං මහිමාවසාතු
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො බ්‍රාහ්මණො හොතු අවීතරාගො
මුහුත්තනක්ඛත්තපථෙසු[1] යුත්තො,
පූජෙතු නං රට්ඨපතී යසස්සී
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

අජ්ඣායකං සබ්බසමත්තවෙදං
තපස්සි නං[2] මඤ්ඤතු සබ්බලොකො,
පූජෙන්තු[3] නං ජානපදා සමෙච්ච
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

චතුස්සදං ගාමවරං සමිද්ධං
දින්නං හි සො භුඤ්ජතු වාසවෙන,
අවීතරාගො මරණං උපෙතු
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො ගාමණී හොතු සහායමජ්ඣෙ
නච්චෙහි ගීතෙහි පමොදමානො,
මා රාජතො ව්‍යසනමලත්ථ කිඤ්චි
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

තං[4] එකරාජා පඨවිං විජිත්වා[5]
ඉත්ථී සහස්සස්ස ඨපෙතු අග්ගෙ,
සීමන්තිනීනං පවරා භවාතු
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යා[6] අහාසි.

ඉසීනං හි[7] සා සබ්බසමාගතානං
භුඤ්ජෙය්‍ය සාදුං අවිකම්පමානා,[8]
චරාතු ලාභෙන විකත්ථමානා[9]
හිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යා[6] අහාසි.

---

1. පථෙසු-සබ්බත්ථෙව
2. ම. & මු තපස්සීති මං.
3 ජා. පා & ජා. අ & සී. I. II. III.
4. ජා. අ. යං. IV. V & VI පූජෙතු
5. ජා. අ විජෙත්වා.
6. ජා. පා & ජා. අ & සී I. II. III යො.
7. ජා. අ. දුසීනං හි & ම & සී. සබ්බත්ථ, ඉසීනං.
8. ම. අවිකප්පමානා.
9. සී. I· II & II, විකච්චමානා.

ආවාසිකො හොතු මහාවිහාරෙ
නවකම්මිකො හොතු කජඞ්ගලායං,
ආලොකසන්ධිං දිවසා කරොතු
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො බජ්ඣතං[1] පාසසතෙහි ඡම්හි[2]
රම්මා වනා[3] නීයතු රාජධානිං,
තුත්තෙහි[4] සො හඤ්ඤතු පාචනෙහි
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

අලක්කමාලී තිපුකණ්ණපිට්ඨො[5]
ලට්ඨීහතො සප්පමුඛං උපෙතු,
සකච්ඡබන්ධො විසිඛං චරතු
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසීති. a

ඉමා ගාථායො[6] අවොචුං. තත්ථ **තිබ්බ**න්ති වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු බහලං අපෙක්ඛං කරොතු. **කාසිමා**ති සම්පන්නකාසිකාමෙමා. **පුත්තෙන ගිහී ධනිමා සබ්බකාමෙ**ති පුත්තෙන ලභතු, ගිහී හොතු, සත්තවිධෙන ධනෙන[7] ධනිමා හොතු, රූපාදිභෙදෙ සබ්බකාමෙ ලභතු. **වයං අපස්ස**න්ති මහල්ලකකාලෙපි අපබ්බජිත්වා අත්තනො වයං අපස්සන්තො පඤ්චකාමගුණසමිද්ධං ඝරමෙව ආවසතු. **රාජාධිරාජා**ති රාජූනං අන්තරෙ අධිරාජා. **අවීතරාගො**ති පුරොහිතට්ඨාන තණ්හාය සතණ්හො. **තපස්සින**න්ති තපසීලසම්පන්නොති තං මඤ්ඤතු. **චතුස්සද**න්ති ආකිණ්ණමනුස්සතාය මනුස්සෙහි, පහූතධඤ්ඤතාය ධඤ්ඤෙන, සුලභදාරුතාය දාරූහි, සම්පන්නොදකතාය උදකෙනාති චතූහි උස්සන්නං. **වාසවෙනා**ති වාසවෙන දින්නං විය අචලං. වාසවතො ලද්ධවරානුභාවෙනෙසාං[8] රාජානං ආරාධෙත්වා.[9] තෙන දින්නන්තිපි අත්ථො. **අවීතරාගො**ති කද්දමෙ[10] සූකරො විය කාමපඞ්කෙ නිමුග්ගොව හොතු. **ගාමණී**ති ගාමජෙට්ඨකො. **ත**න්ති තං ඉත්ථිං. **එකරාජා**ති අග්ගරාජා. ඉත්ථිසහස්සස්සාති වචනං අට්ඨකථාය වුත්තං. සොළසන්නං ඉත්ථිසහස්සානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙතූති අත්ථො. **සීමන්තිනීන**න්ති සීමන්තධරානං. ඉත්ථීනන්ති අත්ථො. **සබ්බසමාගතාන**න්ති සබ්බෙසං සන්නිපතිතානං මජ්ඣෙ නිසීදිත්වා. **අවිකම්පමානා**ති අනොසක්කමානා සාධුරසං භුඤ්ජතූති අත්ථො. **චරතු ලාභෙන විකත්ථමානා**ති[11] ලාභහෙතු සිඞ්ගාරවෙසං ගහෙත්වා ලාභං උප්පාදෙතුං චරතු. **ආවාසිකො**ති ආවාසජග්ගනකො. **කජඞ්ගලාය**න්ති එවං නාමකෙ නගරෙ, තත්ථ කිර දබ්බසම්භාරා

1. ජා. අ & ජා. පා. බජ්ඣතු
2. සී. I & II ධම්මි & III & IV ධම්හි & ජා. අ ඡම්හි.
3. ජා. පා. ජම්මා වනා
4. සී. I-IV & ම & මු. ගුත්තෙහි.
5. සී. I-VI. අලක්කමාසී තිපු කණ්ණවිද්ධො.
6. සී I-VI. ගාථා.
7. ජා. අ. රතනධනෙන.
8. සී. මු & ම වරානුභාවෙනව.
9. සී. I-VI & ඉ & මු. ආරොචෙත්වා.
10. සී. I-VI & ම & මු. අවිත රාගොති අවිතරාගො කද්දමෙ.
11. සී. I-IV. විකණ්ඨමානාති.

a. ජාතකපාළි.

සුලභා. **ආලොකසන්ධිං දිවසාති** එකදිවසෙන එකමෙව වාතපානං කාරෙතු. සො කිර දෙවපුත්තො කස්සපබුද්ධකාලෙ කජඞ්ගලනගරං නිස්සාය යොජනිකෙ මහාවිහාරෙ[1] ආවාසිකො සඞ්ඝත්ථෙරො හුත්වා ජිණ්ණෙ විහාරෙ නවකම්මානි[2] කාරොන්තොව මහාදුක්ඛං අනුභවි, තං සන්ධායාහ. **පාසසතෙහීති** බහූහි පාසෙහි. **ජමහීති** චතූසු පාදෙසු ගීවාය කටිභාගෙ චාති ඉමෙසු ඨානෙසු. **තුත්තෙහීති**[3] විකණ්ණකෙහි[4] දීඝලට්ඨීහි. **පාචනෙහීති** රස්සපාචනෙහි,[5] අඞ්කුසෙහි වා. **අලක්කමාලීති** අභිතුණ්ඩිකෙන කණ්ණෙ පරික්ඛිපිත්වා ඨපිතාය අලක්කමාලාය සමන්නාගතො. **තිපුකණ්ණපිළන්ධොති**[6] තිපුපිළන්ධනෙන පිළන්ධිතපිට්ඨිකණ්ණො, කණ්ණපිළන්ධො. **ලට්ඨිහතොති** සප්පකිළාපනං සික්ඛාපයමානො ලට්ඨියා හතො හුත්වා. සබ්බං තෙ කාමභොගඝරාවාසං අත්තනා අත්තනා අනුභූතදුක්ඛං ච ජිගුච්ඡන්තා තථා තථා සපථං කාරෙන්තා එවමාහංසු. අථ බොධිසත්තො 'සබ්බෙහි ඉමෙහි සපථො කතො, මයාපි කාතුං වට්ටතී'ති සපථං කාරෙන්තො :-

> යො වෙ අනට්ඨං නට්ඨන්ති චාහ
> කාමෙ ච සො ලභතං භුඤ්ජතඤ්ච,
> අගාරමජ්ඣෙ මරණං උපෙතු
> යො වා භොන්තො සුසඞ්කති[7] කඤ්චි[8] දෙවාති.a

ඉමං ගාථමාහ. තත්ථ **භොන්තොති** භවන්තො. **සුසඞ්කතීති** ආසඞ්කති. **කඤ්චීති** අඤ්ඤතරං. අථ සක්කො සබ්බෙපිමෙ කාමෙසු නිරපෙක්ඛාති ජානිත්වා සංවිග්ගමානසො 'න ඉමෙසු කොචිපි භිසානි නීතානි, නාපි තයා අනට්ඨං නට්ඨන්ති වුත්තං, අපිච අහං තුම්හෙ වීමංසිතුකාමො අන්තරධාපෙසි'න්ති දස්සෙන්තො :-

> වීමංසමානො ඉසිනො භිසානි
> තීරෙ[9] ගහෙත්වාන ථලෙ නිධෙසිං,
> සුද්ධා අපාපා ඉසයො වසන්ති[10]
> එතානි තෙ බ්‍රහ්මචාරී භිසානීති.a

ඔසානගාථමාහ. සුත්වා බොධිසත්තො :-

> න තෙ නටො නො පන කීළනෙය්‍යො
> න බන්ධවො නො පන තෙ සහායො[11]
> කිස්මිං පරත්ථම්භ[12] සහස්සනෙත්ත!
> ඉසීහි ත්වං කීළසි දෙවරාජාති.a

සක්කං තජ්ජෙසි. අථ නං සක්කො :-

---

1. ජා. අ ජිණ්ණමහාවිහාරෙ.
2. සී I. II & III & ම නවකම්මං.
3. සී. මු. ගුත්තෙහි.
4. සී. I. II & III. විකණ්ණකෙහි.
5. ජා. අ. දසපාචනෙහි
6. සී. I. II. කණ්ණවිද්ධො.
7. ම සඞ්කති.
8. සී. මු & සී. I-VI. කිඤ්චි.
9. සී. මූ. තීරෙය්‍යා.
10. සී. මු. සපන්ති.
11. සී. I-VI & ම. සහායා.
12. සී. මු. ජරත්ථම්භ.

a. ජාතකපාළි.

ආචරියො මෙසි පිතාව[1] මය්හං
එසා පතිට්ඨා ඛලිතස්ස බ්‍රහ්මෙ!,
එකාපරාධං ඛම භූරිපඤ්ඤ!
න පණ්ඩිතා කොධබලා භවන්තීති.a

ඛමාපෙසි. මහාසත්තො සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ඛමිත්වා සයං ඉසිගණං ඛමාපෙන්තො :-

සුවාසිතං ඉසිනං එකරත්තං
යං වාසවං භූතපතිද්දසාම,[2]
සබ්බෙව භොන්තො සුමනා භවන්තු
යං බ්‍රාහ්මණො පච්චපාදී[3] හිසානීති.a

ආහ. තත්ථ **න නො නටාති** දෙවරාජ! මයං තව නටා වා කීළිතබ්බයුත්තකා වා න හොම, නාපි[4] තව ඤාතකා. **සභාසාති** හස්සං[5] කාතබ්බා. අථ ත්වං **කිස්මිං පරත්ථමහාති** කිං උපත්ථම්භකං කත්වා, කිං නිස්සාය ඉසීහි සද්ධිං කීළසීති අත්ථො. **එසා පතිට්ඨාති** එසා තව පාදච්ඡායා අජ්ජ මම ඛලිතස්ස අපරාධස්ස පතිට්ඨා හොතු. **සුවාසිතන්ති** ආයස්මන්තානං ඉසීනං . එකරත්තිම්පි ඉමස්මිං අරඤ්ඤෙ වසිතං සුවසිතමෙව, කිං කාරණා? යං වාසවං භූතපතිං අද්දසාම; සචෙ හි මයං නගරෙ අවසිම්හා, න ඉමං අද්දසාම. **භොන්තොති** භවන්තො, සබ්බෙපි **සුමනා භවන්තු,** තුස්සන්තු, සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ඛමන්තු, කිං කාරණා? **යං බ්‍රාහ්මණො පච්චපාදී[3] හිසානි** යස්මා තුම්හාකං ආචරියො හිසානි අලභීති. සක්කො ඉසිගණං වන්දිත්වා දෙවලොකං ගතො. ඉසිගණොපි ඣානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. තදා උපකඤ්චනාදයො ඡ භාතරො සාරිපුත්ත-මොග්ගල්ලාන-මහාකස්සප- අනුරුද්ධ-පුණ්ණ - ආනන්දත්ථෙරා. භගිනී උප්පලවණ්ණා, දාසී ඛුජ්ජුත්තරා, දාසො චිත්තො ගහපති, රුක්ඛදෙවතා සාතාගිරො, වාරණො පාරිලෙය්‍යනාගො, වානරො මධුවාසිට්ඨො,[6] සක්කො කාළුදායී, මහාකඤ්චනතාපසො ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව දස පාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා, තථා අච්චන්තමෙව කාමෙසු අනපෙක්ඛතාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මහාකඤ්චනචරියං[7] චතුත්ථං

පඤ්චමෙ-**නගරෙ බ්‍රහ්මවඩ්ඪනෙති**[8] බ්‍රහ්මවඩ්ඪන[9] නාමකෙ නගරෙ. **කුලවරෙති** අග්ගකුලෙ. **සෙට්ඨෙති** පාසංසතමෙ. **මහාසාලෙති** මහාසාරෙ. **අජායහන්ති** අජායිං අහං. ඉදං වුත්තං

1. සී. මු. පිතා ච. 5. සී. I-VI. හාසං. 8. සී. I-VI. බ්‍රහ්මබඩ්ඪ
2. ජා. අ. භූතපතද්දසා & සී. I -IV. භූතපතීඅද්දසාම. නෙති & ම. බ්‍රහ්මවඩ්ඪනෙති.
3. සී. මු සච්චවාදී. 6. සී. I-IV. මධුරවාසිට්ඨො. 9. සී. I-VI බ්‍රහ්මබද්ධන & ම. බ්‍රහ්මවඩ්ඪනා.
4. සී. I-VI. නජානාමි. 7. මු. පා & ජා. අ. හිසචරියං.

හොති: තස්මිං කාලෙ බ්‍රහ්මවඩ්ඪනන්ති ලද්ධනාමෙ බාරාණසී නගරෙ යදා හොමි භවාමි පටිවසාමි, තදා අභිජාත[1] සම්පත්තියා උදිතොදිතභාවෙන අග්ගෙ විජ්ජාවතසම්පත්තියා[2] සෙට්ඨෙ අසීතිකොටිවිභවතාය මහාසාලෙ තස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ අහං උප්පජ්ජින්ති.

තදා හි මහාසත්තො බ්‍රහ්මලොකතො චවිත්වා බ්‍රහ්මවඩ්ඪන නගරෙ අසීතිකොටිවිභවස්ස අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස නාමගහණදිවසෙ සොණකුමාරොති නාමං කරිංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ අඤ්ඤොපි සත්තො බ්‍රහ්මලොකා චවිත්වා බොධිසත්තස්ස මාතුයා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි, තස්ස[3] නන්දකුමාරොති නාමං කරිංසු. තෙසං උග්ගහිතවෙදානං සබ්බසිප්පනිප්ඵත්තිපත්තානං වයප්පත්තානං[4] රූපසම්පදං දිස්වා තුට්ඨහට්ඨා මාතාපිතරො ඝරබන්ධනෙන බන්ධිස්සාමාති පඨමං සොණකුමාරං ආහංසු: තාත! තෙ පතිරූපකුලතො දාරිකං ආනෙස්සාම, ත්වං කුටුම්බං පටිපජ්ජාහීති. මහාසත්තො 'අලං මය්හං ඝරාවාසෙන, අහං යාවජීවං තුම්හෙ පටිජග්ගිත්වා තුම්හාකං අච්චයෙන පබ්බජිස්සාමී'ති ආහ. මහාසත්තස්ස හි තදා තයොපි භවා ආදිත්තං අගාරං විය අඞ්ගාරකාසු විය ච[5] උපට්ඨහිංසු, විසෙසතො පනෙස නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයො නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො අහොසි. තස්ස අධිප්පායං අජානන්තා තෙ පුනප්පුනං කථෙන්තාපි තස්ස චිත්තං අලභිත්වා නන්දකුමාරං ආමන්තෙත්වා 'තාත! තෙන හි ත්වං කුටුම්බං පටිපජ්ජාහී'ති වත්වා තෙනාපි 'නාහං මම භාතරා ඡඩ්ඩිතඛෙළං[6] සීසෙන උක්ඛිපාමි, අහම්පි තුම්හාකං අච්චයෙන භාතරා සද්ධිං පබ්බජිස්සාමී'ති වුත්තෙ 'ඉමෙ එවං තරුණා කාමෙ ජහන්ති, කිමඞ්ග පන මයං සබ්බෙව පබ්බජිස්සාමා'ති චින්තෙත්වා 'තාත! කිං වො අම්හාකං අච්චයෙන පබ්බජ්ජාය, සබ්බෙ සහෙව පබ්බජාමා'ති වත්වා ඤාතීනං දාතබ්බයුත්තකං දත්වා දාසජනං භුජිස්සං කත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා සබ්බං ධනං විස්සජ්ජෙත්වා මහාදානං පවත්තෙත්වා චත්තාරොපි ජනා බ්‍රහ්මවඩ්ඪනනගරා නික්ඛමිත්වා හිමවන්තප්පදෙසෙ පදුමපුණ්ඩරීකමණ්ඩිතං මහාසරං නිස්සාය රමණීයෙ වනසණ්ඩෙ අස්සමං මාපෙත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ වසිංසු. තෙන වුත්තං:–

> තදා'පි ලොකං දිස්වාන අන්ධභූතං තමොත්ථටං[7],
> චිත්තං භවතො පතිකුටති තුත්තවෙගහතං විය.
>
> දිස්වාන විවිධං පාපං එවං චින්තෙසහං තදා,
> කදා'හං ගෙහා නික්ඛම්ම පවිසිස්සාමි කානනං.
>
> තදා'පි මං නිමන්තිංසු කාමභොගෙහි ඤාතයො,
> තෙසම්පි ඡන්දමාචික්ඛිං මා නිමන්තෙථ තෙන මං.

---

1. සී I–VI. අභිඤ්ඤක්ඛාත.
2. සී. I–VI. විජ්ජාවත්තසම්පත්තියා.
3. සී. මු & ම. තස්ස ජාතස්ස.
4. ම. 'වයප්පත්තානා'න්ති න දිස්සති.
5. ම. 'කාමා'ති අධිකො.
6. ම. ඛෙළසං
7. සී I–VI. තමොත්ථතං.

යො මෙ කනිට්ඨකො භාතා නන්දො නාමාසි පණ්ඩිතො,
සො 'පි මං අනුසික්ඛන්තො පබ්බජ්ජං සමරොචයි.

අහං සොණො ච නන්දො ච උභො මාතා පිතා මම,
තදා'පි භොගෙ ඡඩ්ඩෙත්වා පාවිසිම්හා මහාවනන්ති.

තත්ථ **තදා'පී**ති යදා අහං බ්‍රහ්මවඩ්ඪනනගරෙ සොණො නාම බ්‍රාහ්මණකුමාරො අහොසිං. **තදාපි ලොකං දිස්වානා**ති සකලම්පි සත්තලොකං[1] පඤ්ඤාචක්ඛුනා පස්සිත්වා. **අන්ධභූත**න්ති පඤ්ඤාචක්ඛුවිරහෙන අන්ධජාතං, අන්ධභාවං වා පත්තං. **තමොත්ථට**න්ති අවිජ්ජන්ධකාරෙන අභිභූතං. **චිත්තං භවතො පතිකුටතී**ති ජාතිආදිසංවෙගවත්ථුපච්චවෙක්ඛණෙන කාමාදිභවතො මම චිත්තං සඞ්කුටති, සන්නිලීයති, න විසරති. **තුත්තවෙගහතං වියා**ති තුත්තං වුච්චති අයොකණ්ටසීසො දීඝදණ්ඩො, යො පතොදොති වුච්චති, තෙන වෙගසා අභිහතො යථා හත්ථාජානීයො සංවෙගප්පත්තො හොති, එවං මම චිත්තං තදා කාමාදීනවපච්චවෙක්ඛණෙන සංවෙගප්පත්තන්ති දස්සෙති. **දිස්වාන විවිධං පාප**න්ති ගෙහං ආවසන්තෙහි ඝරාවාසනිමිත්තං ඡන්ද-දොසාදිවසෙන කයිරමානං නානාවිධං පාණාතිපාතාදිපාපකම්මං චෙව තන්නිමිත්තඤ්ච තෙසං ලාමකභාවං පස්සිත්වා. **එවං චින්තෙසහං තදා**ති 'කදා නුඛො අහං මහාහත්ථී විය අයබන්ධනං ඝරබන්ධනං ඡින්දිත්වා ගෙහතො නික්ඛමණවසෙන වනං පවිසිස්සාමී'ති, එවං තදා සොණකුමාරකාලෙ චින්තෙසිං අහං. **තදාපි මං නිමන්තිංසූ**ති න කෙවලං අයොඝරපණ්ඩිතාදිකාලෙයෙව, අථ ඛො යදාපි තස්මිං සොණකුමාරකාලෙපි මං මාතාපිතුආදයො ඤාතයො කාමභොගිනො කාමජ්ඣාසයා 'එහි තාත! ඉමං අසීතිකොටිධනං විභවං පටිපජ්ජ, කුලවංසං පතිට්ඨපෙහී'ති උළාරෙහි භොගෙහි නිමන්තයිංසු. **තෙසම්පි ඡන්දං ආචික්ඛි**න්ති තෙසම්පි මම ඤාතීනං තෙන කාමභොගෙන මා මං නිමන්තයිත්ථාති අත්තනො ඡන්දම්පි ආචික්ඛිං, පබ්බජ්ජාය නින්නජ්ඣාසයම්පි කථෙසිං. යථාජ්ඣාසයං පටිපජ්ජථාති අධිප්පායො. **සො'පි මං අනුසික්ඛන්තො**ති 'ඉමෙ කාමා නාම අප්පස්සාදා බහුදුක්ඛා බහුපායාසා'ති ආදිනා නයෙන නානප්පකාරං කාමෙසු ආදීනවං පච්චවෙක්ඛිත්වා යථාහං සීලාදීනි සික්ඛන්තො පබ්බජ්ජං රොචෙසිං, සො'පි නන්දපණ්ඩිතො තථෙව තස්ස නෙක්ඛම්මෙන මං අනුසික්ඛන්තො **පබ්බජ්ජං සමරොචයී**ති. **අහං සොණො ච නන්දො චා**ති තස්මිං කාලෙ සොණනාමකො අහං, මය්හං කනිට්ඨභාතා නන්දො චාති. **උභො මාතා පිතා මමා**ති 'ඉමෙ නාම පුත්තකා එවං තරුණකාලෙපි කාමෙ ජහන්ති, කිමඞ්ග පන මය'න්ති උප්පන්නසංවෙගා මම මාතාපිතරො ච. **භොගෙ ඡඩ්ඩෙත්වා**ති අසීතිකොටිවිභවසමිද්ධෙ මහාභොගෙ අනපෙක්ඛචිත්තා ඛෙළපිණ්ඩං විය පරිච්චජිත්වා,

1. ම. ලොකං

මයං චත්තාරොපි ජනා හිමවන්තපදෙසෙ මහාවනං නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයෙන පවිසිම්හාති අත්ථො. පවිසිත්වා ච තෙ තත්ථ රමණීයෙ භූමිභාගෙ අස්සමං මාපෙත්වා තාපසපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා තත්ථ වසිංසු. තෙ උභොපි භාතරො මාතාපිතරො පටිජග්ගිංසු.[1] තෙසු නන්දපණ්ඩිතො 'මයා ආභතඵලාඵලානෙව මාතාපිතරො ඛාදාපෙස්සාමී'ති හීයො ච[2] පුරිමගොචරගහිතට්ඨානතො ච යානි තානි අවසෙසානි.[3] ඵලාඵලානි පාතොව ආනෙත්වා මාතාපිතරො ඛාදාපෙති. තෙ තානි ඛාදිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා උපොසථිකා හොන්ති. සොණපණ්ඩිතො පන දූරං ගන්ත්වා මධුරමධුරානි සුපක්කානි ආහරිත්වා උපනාමෙති. අථ නං තෙ 'තාත! කනිට්ඨෙන ආභතානි මයං ඛාදිත්වා උපොසථිකා ජාතා, ඉදානි නො අත්ථො නත්ථී'ති වදන්ති. ඉති තස්ස ඵලාඵලානි පරිභොගං න ලභන්ති, විනස්සන්ති. පුනදිවසෙසුපි[4] තථෙවාති එවං පන සො පඤ්චාභිඤ්ඤතාය දූරම්පි ගන්ත්වා ආහරති, තෙ පන න ඛාදන්ති. අථ මහාසත්තො චින්තෙසි: මාතාපිතරො සුඛුමාලා, නන්දො ච යානි තානි අපක්කානි දුපක්කානි ඵලාඵලානි ආහරිත්වා[5] ඛාදාපෙති, එවං සන්තෙ ඉමෙ න චිරං පවත්තිස්සන්ති, වාරෙමි නන්ති.[6] අථ නං ආමන්තෙත්වා 'නන්ද! ඉතො පට්ඨාය ඵලාඵලං ආහරිත්වා මමාගමනං පතිමානෙහි, උභො එකතොව ඛාදාපෙස්සාමා'ති ආහ. එවං වුත්තෙපි අත්තනො පුඤ්ඤං පච්චාසිංසන්තො න තස්ස වචනමකාසි. මහාසත්තො තං උපට්ඨානං ආගතං 'න ත්වං පණ්ඩිතානං වචනං කරොසි, අහං ජෙට්ඨො, මාතාපිතරො ච මමෙව භාරො, අහමෙව නෙ පටිජග්ගිස්සාමි, ත්වං ඉතො අඤ්ඤත්ථ යාහී'ති තස්ස අච්ඡරං පහරි. සො තෙන පණාමිතො[7] තත්ථ ඨාතුං අසක්කොන්තො තං වන්දිත්වා මාතාපිතූනං සන්තිකං ආරොචෙත්වා අත්තනො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා කසිණං ඔලොකෙත්වා තං දිවසමෙව අට්ඨ ච සමාපත්තියො පඤ්ච ච අභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා චින්තෙසි: සක්කා නු ඛො අහං සිනෙරුපාදතො රතනවාලුකං[8] ආහරිත්වා මම භාතු පණ්ණසාලාපරිවෙණං ආකිරිත්වා ඛමාපෙස්සාමි, උදාහු අනොතත්තතො උදකං ආහරිත්වා ඛමාපෙස්සාමි, අථවා මෙ භාතා දෙවතාවසෙන ඛමෙය්‍ය[9] චත්තාරො මහාරාජානො සක්කඤ්ච දෙවරාජානං ආනෙත්වා ඛමාපෙස්සාමි, එවං පන න සොභිස්සති, අයං ඛො මනොජො බ්‍රහ්මවඩ්ඪනරාජා සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙ රාජානො ආනෙත්වා ඛමාපෙස්සාමි. එවං සන්තෙ මම භාතු ගුණො සකලජම්බුදීපං අවත්ථරිත්වා ගමිස්සති, චන්දො විය සූරියො විය ච පඤ්ඤායිස්සතී'ති. සො තාවදෙව ඉද්ධියා ගන්ත්වා බ්‍රහ්මවඩ්ඪනනගරෙ තස්ස රඤ්ඤො

1. සී. මු & ම. පටිජග්ගන්ති
2. සී. මු හිය්‍යො ච
3. සී. I-VI. යානිතානි & ම. අවසෙසානි.
4. සී. I-VI & සී, මු. දිවසාදිසුපි
5. සී. I-VI. ආනෙත්වා.
6. සී මු. වාරෙස්සාමි නන්ති.
7. ම පලාපිතො.
8. ම. වාලිකං
9. සී මු. ඛමාපෙය්‍ය.

නිවෙසනද්වාරෙ ඔතරිත්වා එකො තාපසො තුම්හෙ දට්ඨුකාමොති රඤ්ඤො ආරොචාපෙත්වා' තෙන කතොකාසො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා 'අහං අත්තනො බලෙන සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙත්වා තව දස්සාමී'ති. කථම්පන තුම්හෙ භන්තෙ! සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙත්වා දස්සථාති? 'මහාරජ! කස්සචි වධච්ඡෙදං අකත්වා අත්තනො ඉද්ධියාව ගහෙත්වා දස්සාමී'ති මහතියා සෙනාය සද්ධිං තං ආදාය කොසලරට්ඨං ගන්ත්වා නගරස්ස අවිදූරෙ ඛන්ධාවාරං නිවෙසෙත්වා 'යුද්ධං වා නො දෙතු වසෙ වා වත්තතූ'ති කොසලරඤ්ඤො දූතං පාහෙසි. තෙන කුජ්ඣිත්වා යුද්ධසජ්ජෙන හුත්වා නික්ඛන්තෙන සද්ධිං යුද්ධෙ ආරද්ධෙ අත්තනො ඉද්ධානුභාවෙන යථා ද්වින්නං සෙනානං පීළනං න හොති, එවං කත්වා යථා ච කොසලරාජා තස්ස වසෙ වත්තති, එවං වචනපටිවචනහරණෙහි සංවිදහි.[2] එතෙනුපායෙන සකල ජම්බුදීපෙ රාජානො තස්ස වසෙ වත්තාපෙසි. සො තෙන පරිතුට්ඨො නන්දපණ්ඩිතං ආහ: භන්තෙ! තුම්හෙහි යථා මය්හං පටිඤ්ඤාතං, තථා කතං, බහූපකාරා මෙ තුම්හෙ, කිං අහං තුම්හාකං කරිස්සා මීති. අහං හි තෙ සකලජම්බුදීපෙ උපඩ්ඪරජ්ජම්පි[3] දාතුං ඉච්ඡාමි, කිමඞ්ග පන හත්ථි–අස්ස–රථ–මණි–මුත්තා–පවාළ–රජත–සුවණ්ණ–දාසි–දාස–පරිජනපරිච්ඡෙදන්ති. තං සුත්වා නන්දපණ්ඩිතො 'න මෙ තෙ මහාරජ! රජ්ජෙන අත්ථො, නාපි හත්ථියානාදීහි, අපි ච ඛො තෙ රට්ඨෙ අසුකස්මිං නාම අස්සමෙ මම මාතාපිතරො පබ්බජිත්වා වසන්ති, න්‍යාහං උපට්ඨහන්තො එකස්මිං අපරාධෙ මම ජෙට්ඨභාතිකෙන සොණපණ්ඩිතෙන නාම මහෙසිනා පණාමිතො,[4] ස්වාහං තං ආදාය තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා ඛමාපෙස්සාමි, තස්ස මෙ ත්වං ඛමාපනෙ සහායො හොහී'ති. රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා චතුවීසතිඅක්ඛොභිණී පරිමාණාය සෙනාය පරිවුතො එකසතරාජූහි සද්ධිං නන්දපණ්ඩිතං පුරක්ඛත්වා තං අස්සමපදං පත්වා චතුරඞ්ගුලප්පදෙසං මුඤ්චිත්වා ආකාසෙ ඨිතෙන කාජෙන අනොතත්තතො උදකං ආහරිත්වා පානීයං පටිසාමෙත්වා පරිවෙණං සම්මජ්ජිත්වා මාතාපිතූනං ආසන්නප්පදෙසෙ නිසින්නං ඛාතරඣිසමප්පිතං මහාසත්තං උපසඞ්කමිත්වා නන්දපණ්ඩිතො තං ඛමාපෙසි. මහාසත්තො නන්දපණ්ඩිතං මාතරං පටිච්ඡාපෙත්වා අත්තනා යාවජීවං පිතරං පටිජග්ගි. තෙසං පන රාජූනං:-

ආනන්දො ච පමොදො[5] ච සදා හසිතකීළිතං,
මාතරං පරිචරිත්වාන[6] ලබ්භමෙතං විජානතා.

ආනන්දො ච පමොදො[5] ච සදා හසිතකීළිතං,
පිතරං පරිචරිත්වාන[6] ලබ්භමෙතං විජානතා.

දානඤ්ච පියවජ්ජඤ්ච[7] අත්ථචරියා ච යා ඉධ,
සමානත්තතා ච[8] ධම්මෙසු තත්ථ තත්ථ යථාරහං.

---

1. ජා. අ. පෙසෙත්වාසඤ්ඤා. 3. ම ආනෙත්වාචත්වා. 5. උපරජ්ජම්පි. 7. ජා. අ පමාදො.
2. ජා. අ. සමානත්තා ච. 4 ම. සංවිදසි. 6 ම. පලාපිතො. 8 සී I–VI. ම& මු. පරිචාරෙත්වා

එතෙ ඛො සඞ්ගහා ලොකෙ රථස්සාණීව යායතො,
එතෙ ච සඞ්ගහා නාස්සු න මාතා පුත්තකාරණා-

ලභෙථ මානං පූජං වා[1] පිතා වා පුත්ත කාරණා,
යස්මා ච සඞ්ගහා එතෙ සමවෙක්ඛන්ති පණ්ඩිතා.

තස්මා මහත්තං පප්පොන්ති පාසංසා ච භවන්ති තෙ,
බ්‍රහ්මාති[2] මාතාපිතරො පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ-

ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං පජාය අනුකම්පකා,
තස්මා හි තෙ නමස්සෙය්‍ය සක්කරෙය්‍ය ච[3] පණ්ඩිතො.

අන්නෙන අථ[4] පානෙන වත්ථෙන සයනෙන ච,
උච්ඡාදනෙන නහාපනෙන පාදානං ධොවනෙන ච.

තාය නං පරිචරියාය මාතාපිතුසු පණ්ඩිතා,
ඉධෙව[5] නං පසංසන්ති පෙච්ච සග්ගෙ පමොදතීති.[a]

බුද්ධලීළාය ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා සබ්බෙපි තෙ රාජානො සබලකායා පසීදිංසු. අථ තෙ පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා දානාදීසු අප්පමත්තා හොථාති ඔවදිත්වා විස්සජ්ජෙසි. තෙ සබ්බෙපි ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවනගරං පූරයිංසු. බොධිසත්තො 'ඉතො පට්ඨාය මාතරං පටිජග්ගාහී'ති භාතරං නන්දපණ්ඩිතං පටිච්ඡාපෙත්වා අත්තනා යාවජීවං පිතරං පටිජග්ගි. තෙ උභොපි ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණා අහෙසුං. තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි, නන්දපණ්ඩිතො ආනන්දත්ථෙරො, මනොජො රාජා සාරිපුත්තත්ථෙරො, එකසතරාජානො අසීති මහාථෙරා චෙව අඤ්ඤතරථෙරා ච, චතුවීසතිඅක්ඛොහිණී පරිසා බුද්ධපරිසා, සොණපණ්ඩිතො ලොකනාථො. තස්ස කිඤ්චාපි සාතිසයා නෙක්ඛම්මපාරමී, තථාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියො ච නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා අච්චන්තමෙව කාමෙසු අනපෙක්ඛතා, මාතාපිතූසු තිබ්බො සගාරවසප්පතිස්ස භාවො, මාතාපිතුඋපට්ඨානෙන අතිත්ති, සතිපි නෙසං උපට්ඨානෙ සබ්බකාලං සමාපත්තිවිහාරෙහි වීතිනාමනන්ති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

සොණපණ්ඩිතචරියං පඤ්චමං.

නෙක්ඛම්මපාරමී නිට්ඨිතා.

ඡට්ඨෙ-**කාසිරාජස්ස අත්‍රජොති** කාසි[6] රඤ්ඤො අත්‍රජො පුත්තො යදා හොමි, තදා **මූගපක්ඛොති නාමෙන තෙමියොති වදන්ති** මන්ති තෙමියොති නාමෙන මූගපක්ඛවතාධිට්ඨානෙන මූගපක්ඛොති මාතාපිතරො ආදිං කත්වා සබ්බෙව මං වදන්තීති **සම්බන්ධො**. මහාසත්තස්ස හි

1. ජා. අ පූජඤ්ච 3 ජා. අ&සී. I-VI සක්කරෙය්‍යාථ. 5 ජා. අ. ඉධචෙව. 6. සී I-VI කාසික
2. ම. බ්‍රහ්මා හි. 4. ජා. අ. අන්නෙනමථො&සී. I-VI අන්නෙන ච අථො. a. ජාතකපාළි,

ජාතදිවසෙ සකලකාසිරට්ඨෙ දෙවො වස්සි. යස්මා ච සො රඤ්ඤො චෙව අමච්චාදීනඤ්ච හදයං උල්ලාරෙන්තපි පීතිසිනෙහෙන තෙමයමානො උප්පන්නො, තස්මා තෙමියකුමාරොති නාමං අහොසි. **සොළසිත්ථිසහස්සාන**න්ති සොළසන්නං කාසි[1]රඤ්ඤො ඉත්ථාගාරසහස්සානං. **න විජ්ජති පුමො**ති පුත්තො න ලබ්භති, න කෙවලඤ්ච පුත්තො එව, ධීතාපිස්ස නත්ථි එව. **අහොරත්තානමච්චයෙන නිබ්බත්තො අහමෙකකො**ති අපුත්තකස්සෙව තස්ස රඤ්ඤො බහූන්නං සංවච්ඡරානං අතීතත්තා අනෙකෙසං අහොරත්තානං අච්චයෙන සක්කදත්තියො අහමෙකකොව බොධිපරියෙසනං චරමානො තදා තස්ස පුත්තො හුත්වා උප්පන්නොති සත්ථා වදති. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා :–

අතීතෙ බාරාණසියං කාසි[1]රාජා රජ්ජං කාරෙසි. තස්ස සොළස සහස්සා ඉත්ථියො අහෙසුං. තාසු එකාපි පුත්තං වා ධීතරං වා න ලභති. නාගරා අම්හාකං රඤ්ඤො වංසානුරක්ඛකො පුත්තො නත්ථීති විප්පටිසාරී ජාතා සන්නිපතිත්වා රාජානං පුත්තං පත්ථෙහීති ආහංසු. රාජා සොළසසහස්සා ඉත්ථියො පුත්තං පත්ථෙථාති ආණාපෙසි. තා චන්දාදීනං උපට්ඨානාදීනි කත්වා පත්ථෙන්තියොපි න ලභිංසු. අග්ගමහෙසී පනස්ස මද්දරාජධීතා චන්දදෙවී නාම සීලසම්පන්නා අහොසි. රාජා ත්වම්පි පුත්තං පත්ථෙහීති[2] ආහ. සා පුණ්ණමදිවසෙ උපොසථිකා හුත්වා අත්තනො සීලං ආවජ්ජෙත්වා 'සචාහං අඛණ්ඩසීලා, ඉමිනා මෙ සච්චෙන පුත්තො උප්පජ්ජතූ'ති සච්චකිරියං අකාසි. තස්සා සීලතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො ආවජ්ජෙන්තො[3] තං කාරණං ඤත්වා චන්දදෙවියා පුත්තපටිලාභස්ස උපායං කරිස්සාමීති තස්සා අනුච්ඡවිකං පුත්තං උපධාරෙන්තො බොධිසත්තං තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චවිත්වා උපරිදෙවලොකෙ උප්පජ්ජිතුකාමං දිස්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා 'සම්ම! තයි මනුස්සලොකෙ උප්පන්නෙ පාරමියො ච තෙ පූරිස්සන්ති,[4] මහාජනස්ස ච වුඩ්ඪි භවිස්සති, අයං කාසි[1]රඤ්ඤො චන්දා නාම අග්ගමහෙසී පුත්තං පත්ථෙති, තස්සා කුච්ඡිම්හි[5] උප්පජ්ජාහීති ආහ. සො සාධූති පටිස්සුණිත්වා තස්සා කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස සහායා පඤ්චසතා දෙවපුත්තා ඛීණායුකා දෙවලොකා චවිත්වා තස්සෙව රඤ්ඤො අමච්චභරියානං කුච්ඡීසු පටිසන්ධිං ගණ්හිංසු. දෙවී ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා ගබ්භපරිහාරං දාපෙසි. සා පරිපුණ්ණගබ්භා ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණසම්පන්නං පුත්තං විජායි. තං දිවසමෙව අමච්චගෙහෙසු පඤ්චකුමාරසතානි විජායිංසු. උභයම්පි සුත්වා රාජා මම පුත්තස්ස පරිවාරා එතෙති පඤ්චන්නං දාරකසතානං පඤ්ච ධාතිසතානි පෙසෙත්වා කුමාරපසාධනානි ච පෙසෙසි. මහාසත්තස්ස පන අතිදීඝාදිදොස

1. සී. I–VI & ම. කාසික. 3. සී. මු & ජ. අ. ආවජ්ජිත්වා. 5. සී. මු & ම. කුච්ඡියං.
2. සී. I & VI පත්ථෙථාති. 4. සී. I–VI පූරයිස්සන්ති & සී. මු. පරිපූරිස්සන්ති.

වජ්ජිතා අලම්බත්ථා[1] මධුරට්ඨඤ්ඤ චතුසට්ඨිධාතියො දත්වා මහන්තං සක්කාරං කත්වා චන්දදෙවියා'පි වරං අදාසි. සා ගහිතකං කත්වා ඨපෙසි. දාරකො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪති. අථ නං එකමාසිකං අලඞ්කරිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ආනයිංසු[2]. රාජා පියපුත්තං ඔලොකෙත්වා ආලිඞ්ගිත්වා අඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා රමයමානො නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ චත්තාරො චොරා ආනීතා. රාජා තෙසු එකස්ස සකණ්ටකාහි කසාහි පහාරසහස්සං ආණාපෙසි. එකස්ස සංඛලිකාය බන්ධිත්වා බන්ධනාගාරප්පවෙසනං, එකස්ස සරීරෙ සත්තිප්පහාරදානං, එකස්ස සූලාරොපණං. මහාසත්තො පිතුකථං සුත්වා සංවෙගප්පත්තො හුත්වා 'අහො මම පිතා රජ්ජං නිස්සාය භාරියං නිරයගාමිකම්මං කරොතී'ති චින්තෙසි. පුනදිවසෙ නං සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා අලඞ්කතසිරිසයනෙ නිපජ්ජාපෙසුං. සො ථොකං නිද්දායිත්වා පටිබුද්ධො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා සෙතච්ඡත්තං ඔලොකෙන්තො[3] මහන්තං සිරිවිභවං පස්සි. අථස්ස පකතියා'පි සංවෙගප්පත්තස්ස අතිරෙකතරං භයං උප්පජ්ජි. සො කුතො නු ඛො අහං ඉමං රාජගෙහං ආගතොති උපධාරෙන්තො ජාතිස්සරඤාණෙන දෙවලොකතො ආගතභාවං ඤත්වා තතො පරං ඔලොකෙන්තො උස්සදනිරයෙ පක්කභාවං පස්සි.[4] තතො පරං ඔලොකෙන්තො තස්මිංයෙව නගරෙ රාජභාවං පස්සි. අථ සො 'අහං වීසති වස්සානි රජ්ජං කාරෙත්වා අසීති වස්සසහස්සානි උස්සදනිරයෙ පච්චිං, ඉදානි පුනපි ඉමස්මිං චොරගෙහෙ නිබ්බත්තොස්මි. පිතා'පි මෙ හිය්‍යො චතූසු චොරෙසු ආනීතෙසු තථාරූපං ඵරුසං නිරයසංවත්තනිකං කථං කථෙසි. න මෙ ඉමිනා අවිරතෙ[5] විපුලානත්ථාවහෙන රජ්ජෙන අත්ථො. කථං නු ඛො ඉමම්හා චොරගෙහා මුච්චෙය්‍ය'න්ති[6] චින්තෙන්තො නිපජ්ජි. අථ නං එකා දෙවධීතා 'තාත! තෙමිය කුමාර! මා භායි. තීණි අඞ්ගානි අධිට්ඨහිත්වා තව සොත්ථි භවිස්සතී'ති සමස්සාසෙසි. තං සුත්වා මහාසත්තො රජ්ජසංඛාතා අනත්ථතො මුච්චිතුකාමො සොළස සංවච්ඡරානි තීණි අඞ්ගානි අචලාධිට්ඨානවසෙන[7] අධිට්ඨහි. තෙන වුත්තං: කිච්ඡා ලද්ධං පියං පුත්තන්ති ආදි. තත්ථ **කිච්ඡා ලද්ධ**න්ති කිච්ඡෙන කසිරෙන චිරකාලං පත්ථනාය ලද්ධං. **අභිජාත**න්ති ජාතිසම්පන්නං. කායජුතියා චෙව ඤාණජුතියා ච සමන්නාගතත්තා **ජුතින්ධරං. සෙතච්ඡත්තං ධාරයිත්වාන සයනෙ පොසෙති මං**[8] **පිතා**ති මම පිතා කාසිරාජා[9] 'මා නං කුමාරං රජො වා උස්සාවො වා'ති ජාතකාලතො පට්ඨාය සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා සිරිසයනෙ සයාපෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන මං පොසෙති. නිද්දායමානො සයනවරෙ පබුජ්ඣිත්වා අහං ඔලොකෙන්තො පණ්ඩරං සෙතච්ඡත්තං අද්දසං. **යෙනාහං නිරයං ගතො**ති යෙන සෙතච්ඡත්තෙන තතො තතියෙ අත්තභාවෙ අහං නිරයං ගතො. සෙතච්ඡත්තසීසෙන රජ්ජං වදති. **සහ දිට්ඨස්ස මෙ ඡත්ත**න්ති තං සෙතච්ඡත්තං දිට්ඨස්ස

1. ජ. අ. අලම්බත්ථිනියො. 4. සී. I-VI & මු. පස්සිත්වා 7. සී. I & VI අධිට්ඨානවසෙන.
2. සී. මු & ම. නයිංසු. 5 සී. I-VI අවිතර & ම. අවිදිත. 8 සී I-VI පොසෙසි මම.
3. ම. ඔලොකෙත්වා 6. සී. මු. මුඤ්චෙය්‍යන්ති. 9. සී. I-VI & ම. කාසිකරාජා.

දිට්ඨවතො මෙ සහ තෙන දස්සනෙන. දස්සනසමකාලමෙවාති අත්ථො. **තාසො උප්පජ්ජි භෙරවො**ති සුපරිවිදිතාදීනවත්තා භයානකො චිත්තුත්‍රාසො උදපාදි. **විනිච්ඡයං සමාපන්නො කථාහං ඉමං මුඤ්චෙය්‍ය**න්ති[1] කථන්නු ඛො අහං ඉමං රජ්ජං කාලකණ්ණිං මුඤ්චෙය්‍යන්ති එවං විචාරණං ආපජ්ජිං. **පුබ්බසාලොහිතා මය්හ**න්ති පුබ්බෙ එකස්මිං අත්තභාවෙ මම මාතා භූතපුබ්බා තස්මිං ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා මය්හං අත්ථකාමිනී හිතෙසිනී, **සා මං දිස්වාන දුක්ඛිතං තීසු ඨානෙසු යොජයී**ති සා දෙවතා මං තථා චෙතොදුක්ඛෙන දුක්ඛිතං දිස්වා මූග-පක්ඛ-බධිරභාවසංඛාතෙසු තීසු රජ්ජදුක්ඛතො නික්ඛමණකාරණෙසු යොජෙසි. **පණ්ඩිච්චය**න්ති පණ්ඩිච්චං. අයමෙව වා පාඨො. **මා විභාවයා**ති මා පකාසෙහි. **බාලමතො**ති බාලොති ඤාතො. **සබ්බා**ති සකලො අන්තොජනො චෙව බහිජනො ච. **ඔචිනායතූ**ති[2] නීහරථෙතං කාලකණ්ණිකන්ති අවජානාතු. **එවං තව අත්ථො භවිස්සතී**ති එවං යථා වුත්තනයෙන අවජානිතබ්බභාවෙ සති තුය්හං ගෙහතො නික්ඛමණෙන හිතං පාරමිපරිපූරණං භවිස්සති. **තෙ තං වචන**න්ති තෙ එතං තීණි අඞ්ගානි අධිට්ඨාහීති වචනං. **අත්ථකාමාසි මෙ අම්මා**ති අම්ම! දෙවතෙ! මම අත්ථකාමා අසි. **හිතකාමා**ති තස්සෙව පරියායවචනං. අත්ථොති වා එත්ථ සුඛං වෙදිතබ්බං, හිතන්ති තස්ස කාරණභූතං පුඤ්ඤං. **සාගරෙව ථලං ලභි**න්ති 'චොරගෙහෙ වතා 'හං ජාතො, අහු මෙ මහා වතානත්ථො'ති සොකසාගරෙ ඔසීදන්තෙන තස්සා දෙවතාය අහං වචනං සුත්වා සාගරෙ අහං ඔසීදන්තො විය ථලං පතිට්ඨං අලභිං. රජ්ජකුලතො නික්ඛමණොපායං අලභින්ති අත්ථො. **තයො අඞ්ගෙ අධිට්ඨහි**න්ති යාව ගෙහතො නික්ඛමිං තාව තීණි අඞ්ගානි කාරණානි අධිට්ඨහිං. ඉදානි තානි සරූපතො දස්සෙතුං මූගො අහොසින්ති ගාථමාහ. තත්ථ **පක්ඛො**ති පීඨසප්පි. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. එවං පන මහාසත්තෙන දෙවතාය දින්නනයෙ ඨත්වා ජාතවස්සතො පට්ඨාය මූගාදිභාවෙන අත්තානං දස්සෙන්තෙන මාතාපිතරො ධාතිආදයො ච 'මූගානං හනුපරියොසානං නාම එවරූපං න හොති, බධිරානං කණ්ණසොතං නාම එවරූපං න හොති, පීඨසප්පීනං හත්ථපාදා නාම එවරූපා න හොන්ති, භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙන, වීමංසිස්සාම න'න්ති චින්තෙත්වා ඛීරෙන තාව වීමංසිස්සාමාති සකලදිවසං ඛීරං න දෙන්ති, සො සුස්සන්තොපි ඛීරත්ථාය සද්දං න කරොති, අථස්ස මාතා 'පුත්තො මෙ ඣාතො, ඛීරමස්ස දෙථා'ති ඛීරං දාපෙසි. එවං අන්තරන්තරා ඛීරං අදත්වා එකසංවච්ඡරං වීමංසන්තාපි අන්තරං න පස්සිංසු. තතො කුමාරකා නාම පූවඛජ්ජකං පියායන්ති, ඵලාඵලං පියායන්ති, කීළාභණ්ඩකං පියායන්ති, භොජනං පියායන්ති; තානි තානි පලොභනීයානි උපනෙත්වා වීමංසනවසෙන පලොභෙන්තා යාව පඤ්චවස්සකාලා අන්තරං න පස්සිංසු. අථ නං දාරකා නාම අග්ගිතො භායන්ති, මත්තහත්ථිතො

1. ම. මුඤ්චිස්සන්ති. 2. මු. පා. ඔජිනායතු

භායන්ති, සප්පතො භායන්ති, උක්ඛිත්තාසිකපුරිසතො භායන්ති, තෙහි වීමංසිස්සාමාති. යථා තෙහිස්ස අනත්ථො න ජායති, තථා පුරිමමෙව සංවිදහිත්වා අතිභයානකාකාරෙන උපගච්ඡන්තෙ කාරෙසුං. මහාසත්තො නිරයභයං ආවජ්ජෙත්වා ඉතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන නිරයො[1] භායිතබ්බොති නිච්චලොව හොති. එවම්පි වීමංසිත්වා අන්තරං න පස්සන්තා පුන දුරකා නාම සමජ්ජප්පිකා හොන්තීති සමජ්ජං කාරෙත්වාපි, මහාසත්තං සාතියා පරික්ඛිපිත්වා අජානන්තස්සෙව චතුසු පස්සෙසු සංඛසද්දෙහි භෙරිසද්දෙහි ච සහසා එකනින්නාදං කාරෙත්වාපි, අන්ධකාරෙ ඝටෙහි දීපං උපනෙත්වා සහසා ආලොකං දස්සෙත්වාපි, සකලං සරීරං ඵාණිතෙන මක්ඛෙත්වා බහුමක්ඛිකෙ ඨානෙ නිපජ්ජාපෙත්වාපි' නහාපනාදීනි අකත්වා උච්චාර-පස්සාවමත්ථකෙ නිපන්නං අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වාපි, තත්ථ පලිපන්නං සයමානං පරිභාසෙහි අක්කොසන්තෙහි ච ඝට්ටෙත්වාපි, හෙට්ඨාමඤ්චෙ අග්ගිකපල්ලං කත්වා උණ්හසන්තාපෙන පීළෙත්වාපීති එවං නානාවිධෙහි උපායෙහි වීමංසන්තාපිස්ස අන්තරං න පස්සිංසු. මහාසත්තො හි සබ්බත්ථ නිරයභයමෙව ආවජ්ජෙත්වා අධිට්ඨානං අකොපෙන්තො නිච්චලොව අහොසි. එවං පණ්ණරසවස්සානි වීමංසිත්වා අථ සොළසවස්සකාලෙ පීඨසප්පිනො වා හොන්තු මූගබධිරා වා, රජනීයෙසු අරජ්ජන්තා දුස්සනීයෙසු අදුස්සන්තා[2] නාම නත්ථි, නාටකානිස්ස පච්චුපට්ඨාපෙත්වා වීමංසිස්සාමාති කුමාරං ගන්ධොදකෙන නහාපෙත්වා දෙවපුත්තං විය අලඞ්කරිත්වා දෙවවිමානකප්පං පුප්ඵගන්ධදාමාදීහි එකාමොදපමොදං පාසාදං ආරොපෙත්වා උත්තමරූපධරා විලාස[3] සම්පන්නා දෙවච්ඡරාපටිභාගා ඉත්ථියො උපට්ඨපෙසුං 'ගච්ඡථ නච්චාදීහි කුමාරං අභිරමාපෙථා'ති. තා උපගන්ත්වා තථා කාතුං වායමිංසු. සො බුද්ධිසම්පන්නතාය 'ඉමා මම සරීරසම්ඵස්සං මා වින්දිංසූ'ති අස්සාසපස්සාසෙ නිරුන්ධි.[4] තා තස්ස සරීරසම්ඵස්සං අවින්දන්තියො 'ථද්ධසරීරො එස, නායං මනුස්සො, යක්ඛො භවිස්සතී'ති පක්කමිංසු. එවං සොළසවස්සානි සොළසහි මහාවීමංසාහි අනෙකාහි ච ඛුද්දකවීමංසාහි පරිගණ්හිතුමසක්කුණිත්වා මාතාපිතරො 'තාත! තෙමිය[5] කුමාර! මයං තව අමූගාදිභාවං ජානාම, න හි තෙසං එවරූපානි මුඛ-කණ්ණ-සොත-පාදානි හොන්ති, ත්වං අම්හෙහි පත්ථෙත්වා ලද්ධපුත්තකො, මා නො නාසෙහි, සකලජම්බුදීපෙ රාජූනං සන්තිකා[6] ගරහතො මොචෙහීති සහ විසුං විසුං ච[7] අනෙකවාරං යාචිංසු. සො තෙහි එවං යාචියමානොපි අසුණන්තො විය හුත්වා නිපජ්ජි. අථ රාජා මහාසත්තස්ස උභො පාදෙ කණ්ණසොතෙ ජිව්හං උභො ච හත්ථෙ කුසලෙහි පුරිසෙහි වීමංසාපෙත්වා යදි අපීඨසප්පිආදීනං විය'ස්ස පාදාදයො[8], තථාපි අයං පීඨසප්පී මූගබධිරො මඤ්ඤෙ, ඊදිසෙ කාලකණ්ණි[9] පුරිසෙ ඉමස්මිං ගෙහෙ වසන්තෙ තයො අන්තරායා පඤ්ඤායන්ති ජීවිතස්ස වා

---

1. සී. I-VI නිරයෙ. 4. සී I-VI නිරුජ්ඣි & ජා. අ. සන්නිරුම්භි. 5 සී I & VI පිය
2. සී I-VI දුස්සනීයෙසු අදුස්සන්තා. 6. ම. සන්තිකෙ. 8. සී. I & VI විය පාදාදයො.
3. සී. මු & ම. භාවවිලාස. 7. සී මු & සී. I-VI සපරිසඤ්ච. 9. සී. I-VI කාලකණ්ණික.

ජාතස්ස වා මහෙසියා වාති ලක්ඛණපාඨකෙහි ඉදානි කථිතං, ජාත දිවසෙ පන කුමාරස්ස දෙමනස්සපරිහරණත්ථං ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණොති වුත්තත්තා අමච්චෙහි ආරොචිතං සුත්වා අනන්තරායභයෙන භීතො 'ගච්ඡථ නං අවමඞ්ගලරථෙ නිපජ්ජාපෙත්වා පච්ඡිමද්වාරෙන නීහරාපෙත්වා ආමකසුසානෙ නිඛනථා'ති ආණාපෙසි. තං සුත්වා මහාසත්තො හට්ඨො[1] උදග්ගො අහොසි: චිරස්සං වත මෙ මනොරථො මත්ථකං පාපුණිස්සතීති. තෙන වුත්තං 'තතො මෙ හත්ථපාදෙ වා'ති ආදි. තත්ථ **මද්දිසාති** මද්දනවසෙන වීමංසිත්වා. **අනූනතන්ති** හත්ථාදීහි අවිකලතං. **නින්දිංසුන්ති** එවං අනූනාවයවොපි සමානො මූගාදි විය දිස්සමානො 'රජ්ජං කාරෙතුං අභබ්බො, කාලකණ්ණිපුරිසො අය'න්ති ගරහිංසු. නින්දිසුන්තිපි පාඨො, වදිංසූති අත්ථො. **ඡඩ්ඩනං අනුමොදිසුන්ති** රජදස්සනත්ථං ආගතා සබ්බෙපි ජනපදවාසිනො සෙනාපති-පුරොහිත පමුඛා රාජපුරිසා තෙ සබ්බෙපි එකමතා සමානචිත්තා හුත්වා අනන්තරාය පරිහරණත්ථං රඤ්ඤා ආණත්තා භූමියං නිඛනනවසෙන මම ඡඩ්ඩනං මුඛසංකොචං අකත්වා අභිමුඛභාවෙන සාධු සුට්ඨු ඉදං කත්තබ්බමෙවාති අනුමොදිංසු. **සො[2] මෙ අත්ථො සමිජ්ඣථාති** යස්සත්ථාය යදත්ථං තතො මූගාදිභාවං අධිට්ඨානවසෙන දුක්කරචරණං චිණ්ණං, චරිතං; සො අත්ථො මම සමිජ්ඣථාති. තෙසං මම මාතාපිතුආදීනං මතිං අධිප්පායං සුත්වා සො අහං මම අධිප්පායසමිජ්ඣනෙන හට්ඨො අනුපධාරෙත්වා භූමියා නිඛනනානුජානනෙන සංවිග්ගමානසො අහොසින්ති වචනසෙසෙන[3] සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො.

එවං කුමාරස්ස භූමියං නිඛනනෙ රඤ්ඤා ආණත්තෙ චන්දාදෙවී තං පවත්තිං සුත්වා, රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දෙව! තුම්හෙහි මය්හං වරො දින්නො, මයා ච ගහිතකං කත්වා ඨපිතො, තං මෙ ඉදානි දෙථාති. ගණ්හ දෙවීති. පුත්තස්ස මෙ රජ්ජං දෙථාති. පුත්තො තෙ කාලකණ්ණී, න සක්කා දාතුන්ති. තෙන හි දෙව! යාවජීවං අදෙන්තා සත්තවස්සානි දෙථාති. තම්පි න සක්කාති. ඡ වස්සානි, පඤ්ච චත්තාරි තීණි ද්වෙ එකං වස්සං; සත්තමාසෙ, ඡ පඤ්ච චත්තාරො තයො ද්වෙ එකං මාසං අඩ්ඪමාසං, සත්තාහං දෙථාති. සාධු ගණ්හාති. සා පුත්තං අලඞ්කාරාපෙත්වා තෙමිය කුමාරස්ස ඉදං රජ්ජන්ති[4] නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා නගරං අලඞ්කාරෙත්වා පුත්තං හත්ථික්ඛන්ධං ආරොපෙත්වා සෙතච්ඡත්තං මත්ථකෙ කාරාපෙත්වා නගරං පදක්ඛිණං කත්වා ආගතං අලඞ්කතසිරිසයනෙ නිපජ්ජාපෙත්වා සබ්බරත්තිං යාචි: 'තාත! තෙමිය! තං නිස්සාය සොළසවස්සානි නිද්දං අලභිත්වා රොදමානාය මෙ අක්ඛීනි උපපක්කානි,[5] සොකෙන හදයං භිජ්ජති විය, තව අපීඨසප්පිආදිභාවං ජානාමි, මා මං අනාථං කරී'ති. ඉමිනා නියාමෙන ඡ දිවසෙ යාචි. ඡට්ඨෙ දිවසෙ රාජා සුනන්දං නාම සාරථිං පක්කොසාපෙත්වා ස්වෙ පාතොව අවමඞ්ගලරථෙන කුමාරං නීහරිත්වා

1. සී. මු. තුට්ඨහට්ඨො.
2. සී. මු-සී III යො.
3. සී. I-II. වචනෙන.
4. 5. ම & ජා. අ. තෙමියකුමාරස්ස රජ්ජන්ති.
5. සී. I & VI උපපනි.

ආමකසුසානෙ භූමියං නිඛනිත්වා පටිච්ඡන්නකම්මං කත්වා එහීති ආහ. තං සුත්වා දෙවී 'තාත! කාසිරාජා[1] ත්වං සෙව ආමකසුසානෙ නිඛනිතුං ආණාපෙසි, සෙව මරණං පාපුණිස්සතී'ති ආහ. මහාසත්තො තං සුත්වා 'තෙමිය! සොළසවස්සානි තයා කතො වායාමො මත්ථකං පත්තො'ති හට්ඨො උදග්ගො අහොසි. මාතුයා පනස්ස හදයං භිජ්ජනාකාරං විය අහොසි. අථ තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පාතොව සාරථි රථං ආදාය ද්වාරෙ ඨපෙත්වා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා 'දෙවි! මා මය්හං කුජ්ඣි, රඤ්ඤො ආණා'ති පුත්තං ආලිඞ්ගිත්වා නිපන්නං දෙවිං පිට්ඨිහත්ථෙන අපනෙත්වා කුමාරං උක්ඛිපිත්වා පාසාදා ඔතරි. දෙවී උරං පහරිත්වා මහාසද්දෙන පරිදෙවිත්වා මහාතලෙ ඔහීයි. අථ නං මහාසත්තො ඔලොකෙත්වා මයි අකථෙන්තෙ මාතු සොකො බලවා භවිස්සතීති කථෙතුකාමො හුත්වාපි 'සචෙ කථෙස්සාමි සොළසවස්සානි කතො වායාමො මොඝො භවිස්සති, අකථෙන්තො පනාහං අත්තනො ච මාතාපිතූනඤ්ච පච්චයො භවිස්සාමී'ති අධිවාසෙසි. සාරථි මහාසත්තං රථං ආරොපෙත්වා පච්ඡිමද්වාරාභිමුඛං පෙසෙස්සාමීති[2] පාචීනද්වාරාභිමුඛං පෙසෙසි.[3] රථො නගරා නික්ඛමිත්වා දෙවතානුභාවෙන තියොජනං ඨානං ගතො. මහාසත්තො සුට්ඨුතරං තුට්ඨචිත්තො අහොසි. තත්ථ වනඝටං සාරථිස්ස ආමකසුසානං විය උපට්ඨාසි. සො ඉදං ඨානං සුන්දරන්ති රථං ඔක්කමාපෙත්වා මග්ගපස්සෙ ඨපෙත්වා රථා ඔරුය්හ මහාසත්තස්ස ආභරණභණ්ඩං ඔමුඤ්චිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා ඨපෙත්වා කුද්දාලං ආදාය අවිදූරෙ ආවාටං ඛනිතුං ආරභි. තෙන වුත්තං: නහාපෙත්වා'නුලිම්පිත්වාති ආදි. තත්ථ **නහාපෙත්වාති** සොළසගන්ධොදකඝටෙහි නහාපෙත්වා. **අනුලිම්පිත්වාති** සුරභිවිලෙපනෙන විලිම්පෙත්වා. **වෙඨෙත්වා රාජවෙඨනන්ති** කාසිකරට්ඨං පවෙණියාගතං රාජමකුටං සීසෙ පටිමුඤ්චිත්වා. **අභිසිඤ්චිත්වාති** තස්මිං රාජකුලෙ රාජාභිසෙකනියාමෙන අභිසිඤ්චිත්වා. **ඡත්තෙන කාරෙසුං පුරපදක්ඛිණන්ති** සෙතච්ඡත්තෙන ධාරියමානෙන මං නගරං පදක්ඛිණං කාරෙසුං. **සත්තාහං ධාරයිත්වානාති** මය්හං මාතු චන්දදෙවියා වරලාභවසෙන ලද්ධං සත්තාහං මම සෙතච්ඡත්තං ධාරයිත්වා. **උග්ගතෙ රවිමණ්ඩලෙති** තතො පුන දිවසෙ සූරියමණ්ඩලෙ උග්ගතමත්තෙ අට්ඨමඞ්ගලරථෙන මං නගරතො නීහරිත්වා භූමියං නිඛනනත්ථං සාරථි සුනන්දො වනමුපගච්ඡි. **සජ්ජස්සන්ති** සන්නද්ධඅස්සං. යුගෙ යොජිතස්සං මෙ රථං මග්ගතො උක්කමාපනවසෙන එකොකාසෙ කත්වා. **හත්ථමුඤ්චිතොති** මුඤ්චිතහත්ථො. රථපාජනතො මුත්තහත්ථොති අත්ථො. අථවා **හත්ථමුඤ්චිතොති** හත්ථමුත්තො. මම හත්ථතො මුඤ්චිත්වාති අත්ථො. **කාසුන්ති** ආවාටං. **නිඛාතුන්ති** නිඛනිතුං. ඉති යදත්ථං මයා සොළසවස්සානි මූගවතාදි[4] අධිට්ඨානෙන දුක්කරචරියා[5] අධිට්ඨිතා, තං දස්සෙතුං අධිට්ඨිතමධිට්ඨානන්ති ගාථාද්වයමාහ.

1. සී. I-VI & ම. කාසිකරාජා.
2. සී මු. රථං පෙසෙස්සාමීති.
3. සී. මු. රථං පෙසෙසි
4. සී. මු. මූගවතාදි (භාවං).
5. සී. මු කිරියා

තත්ථ **තජ්ජෙන්තො විවිධකාරණාහීති** විමංසිතකාලතො පට්ඨාය යාව සොළසසංවච්ඡරා ඵන්දනපටිසෙධනාදීහි විවිධෙහි නානප්පකාරෙහි කාරණෙහි තජ්ජයන්තො භයවිද්ධංසනවසෙන විහෙඨියමානො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.[1]

අථ මහාසත්තො[2] සූතෙන කාසුං ඛනන්තෙන අයං මෙ වායාමකාලොති උට්ඨාය අත්තනො හත්ථපාදෙ සම්බාහිත්වා රථා ඔතරිතුං මෙ බලං අත්ථීති ඤත්වා චිත්තං උප්පාදෙසි[3]. තාවදෙවස්ස පාදපතිට්ඨානං වාතපුණ්ණභස්තචම්මං විය උග්ගන්ත්වා රථස්ස පච්ඡිමන්තං ආහච්ච අට්ඨාසි. සො ඔතරිත්වා කතිපයෙ වාරෙ අපරාපරං චඞ්කමිත්වා යොජනසතම්පි ගන්තුං මෙ බලං අත්ථීති ඤත්වා රථං පච්ඡිමන්තෙන ගහෙත්වා කුමාරකානං කීළනයානකං විය උක්ඛිපිත්වා සචෙ සාරථි මයා සද්ධිං පටිවිරුජ්ඣෙය්‍ය, අත්ථි මෙ පටිවිරුජ්ඣිතුං බලන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා පසාධනත්ථාය චිත්තං උප්පාදෙසි. තං ඛණඤ්ඤෙව සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො තං කාරණං ඤත්වා විස්සකම්මං ආණාපෙසි: ගච්ඡ කාසිරාජපුත්තං[4] අලඞ්කරොහීති. සො සාධූති වත්වා දිබ්බෙහි ච මානුසෙහි ච අලඞ්කාරෙහි සක්කං විය තං අලඞ්කරි. සො දෙවරාජලීලාය සාරථිස්ස ඛනනොකාසං ගන්ත්වා ආවාටතීරෙ ඨත්වා-

> කින්නු සන්තරමානොව කාසුං ඛනසි සාරථි!
> පුට්ඨො මෙ සම්ම අක්ඛාහි කිං කාසුයා කරිස්සසී'ති.[a]

ආහ. තෙන උද්ධං අනොලොකෙත්වාව:

> රඤ්ඤො මූගො ච පක්ඛො ච පුත්තො ජාතො අචෙතසො,
> සොම්හි රඤ්ඤා සමජ්ඣිට්ඨො පුත්තං මෙ නිඛනං වනෙති.[a]

වුත්තෙ මහාසත්තො:

> න බධිරො න මූගොස්මි න පක්ඛො න ච පඞ්ගුලො,
> අධම්මං සාරථි කයිරා මං චෙ[5] ත්වං නිඛනං වනෙ.
>
> ඌරුං බාහුඤ්ච මෙ පස්ස භාසිතඤ්ච සුණොහි මෙ,
> අධම්මං සාරථි කයිරා මං චෙ[5] ත්වං නිඛනං වනෙ'ති.[a]

වත්වා පුන තෙන ආවාටඛනනං පහාය උද්ධං ඔලොකෙත්වා තස්ස රූපසම්පත්තිං දිස්වා මනුස්සො වා දෙවො වාති අජානන්තෙන:

> දෙවතානුසි ගන්ධබ්බො ආදු සක්කො පුරින්දදො,
> කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො කථං ජානෙමු තං මයන්ති.[a]

වුත්තෙ:

> නම්හි දෙවො න ගන්ධබ්බො නම්හි[6] සක්කො පුරින්දදො,
> කාසිරඤ්ඤො අහං පුත්තො යං කාසුයා නිඛඤ්ඤසි[7].[a]

---

1. සෙ.සං. සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාතිපාඨො සීහලපොත්ථකෙසු න දිස්සති.
2. ම මහාසත්තො.
3. ම & ජා. අ. රථා ඔතරිතුං චිත්තං උප්පාදෙසි.
4. සී. I & VI කාසිකරාජපුත්තං.
5. සී. මු & සී. I-VI & ම. මඤ්ඤෙ.
6. සී. I & VI නපි.
7. ජා. අ නිඛඤ්ඤසි

a ජාතක පාළි.

තස්ස රඤ්ඤො අහං පුත්තො යං ත්වං සමුපජීවසි,
අධම්මං සාරථි කයිරා මං චෙ[1] ත්වං නිඛනං වනෙ.

යස්ස රුක්ඛස්ස ඡායාය නිසීදෙය්‍ය සයෙය්‍ය වා,
න තස්ස සාඛං භින්දෙය්‍ය[2] මිත්තදුබ්භො හි පාපකො.

යථා රුක්ඛො තථා රාජා යථා සාඛා තථා අහං,
යථා ඡායූපගො පොසො එවං ත්වමසි සාරථි!;
අධම්මං සාරථි කයිරා මං චෙ[1] ත්වං නිඛනං වනෙති.[a]

ආදිනා නයෙන ධම්මං දෙසෙත්වා තෙන නිවත්තනත්ථං යාචිතො අනිවත්තනකාරණං පබ්බජ්ජාඡන්දං තස්ස ච හෙතු නිරයභයාදිකං අතීතභවෙ අත්තනො පවත්තිං විත්ථාරෙන කථෙත්වා තාය ධම්මකථාය තාය ච පටිපත්තියා තස්මිම්පි පබ්බජිතුකාමෙ ජාතෙ:[3]

රථං නිය්‍යාතයිත්වාන අනණො එහි සාරථි!,
අනණස්ස හි පබ්බජ්ජා එතං ඉසීහි වණ්ණිතන්ති.[a]

වත්වා තං විස්සජ්ජෙසි. සො[4] රථං ආභරණානි ච ගහෙත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. රාජා තාවදෙව මහාසත්තස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති නගරතො නික්ඛමි[5] සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය ඉත්ථාගාරෙහි නාගරජානපදෙහි ච. මහාසත්තොපි බොධිසාරථිං උය්‍යොජෙත්වා පබ්බජිතුකාමො ජාතො. තස්ස චිත්තං ඤත්වා සක්කො විස්සකම්මං පෙසෙසි: 'තෙමියපණ්ඩිතො පබ්බජිතුකාමො, තස්ස අස්සමපදං පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ ච මාපෙහී'ති. සො ගන්ත්වා තියොජනිකෙ වනසණ්ඩෙ අස්සමං මාපෙත්වා රත්තිට්ඨාන-දිවාට්ඨාන-චඞ්කමණ-පොක්ඛරණී-ඵලරුක්ඛසම්පන්නං කත්වා සබ්බෙ ච පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ[6] මාපෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. බොධිසත්තො තං දිස්වා සක්කදත්තියභාවං ඤත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා වත්ථානි අපනෙත්වා තාපසවෙසං ගහෙත්වා කට්ඨත්ථරෙ නිසින්නො පඤ්චඅභිඤ්ඤායො අට්ඨ ච සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා පබ්බජ්ජාසුඛෙන අස්සමෙ නිසීදි. කාසිරාජාපි[7] සාරථිනා දස්සිතමග්ගෙන ගන්ත්වා අස්සමං පවිසිත්වා මහාසත්තෙන[8] සහ සමාගන්ත්වා කතපටිසන්ථාරො රජ්ජෙන නිමන්තෙසි. තෙමියපණ්ඩිතො තං පටික්ඛිපිත්වා අනෙකාකාරවොකාරං අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තාය ච කාමාදීනවපටිසංයුත්තාය ච ධම්මියා කථාය රාජානං සංවෙජෙසි. සො සංවිග්ගමානසො ඝරාවාසෙ උක්කණ්ඨිතො පබ්බජිතුකාමො හුත්වා අමච්චෙ ඉත්ථාගාරෙ ච පුච්ඡි. තෙපි පබ්බජිතුකාමා අහෙසුං. අථ රාජා චන්දදෙවිං ආදිං කත්වා සොළසසහස්සෙ ඔරොධෙ ච

1. සී. මු & සී I-VI & ම. මඤ්ඤෙ. a ජාතක පාළි. 6. ම. සබ්බෙ ච පරික්ඛාරෙ.
2. ජා. අ. භඤ්ජෙය්‍ය. 4. සී. I-VI & මු. සාරථි. 7. සී, I & VI කාසිකරාජාපි.
3. රඤ්ඤො ඉමානි අධිකො. 5 සී. I-VI & මු. නික්ඛමිත්වා ගච්ඡි.
8. ම. ගන්ත්වා මහාසත්තෙන.

අමච්චාදිකෙ ච පබ්බජිතුකාමෙ ඤත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි: 'යෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතුකාමා, තෙ පබ්බජන්තූ'ති. සුවණ්ණකොට්ඨාගාරාදීනි ච විවරාපෙත්වා විස්සජ්ජාපෙසි. නාගරා ච යථාපසාරිතෙ යෙව ආපණෙ විවටවාරානෙව ගෙහානි ච පහාය රඤ්ඤො සන්තිකං අගමංසු. රාජා මහාජනෙන සද්ධිං මහාසත්තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි. සක්කදත්තියා තියොජනිකා අස්සමපදං පරිපූරි. සාමන්තරාජානො කාසිරාජා පබ්බජිතොති සුත්වා බාරාණසිරජ්ජං ගහෙස්සාමාති නගරං පවිසිත්වා දෙවනගරසදිසං නගරං සත්තරතනභරිතං දෙවවිමානකප්පං රාජනිවෙසනඤ්ච දිස්වා ඉමං ධනං නිස්සාය භයෙන භවිතබ්බන්ති තාවදෙව නික්ඛමිත්වා පායාසුං. තෙසං ආගමනං සුත්වා මහාසත්තො වනන්තං[1] ගන්ත්වා ආකාසෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තෙ සබ්බෙ සද්ධිං පරිසාය තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. එවං අපරෙපි අපරෙපීති මහාසමාගමො අහොසි. සබ්බෙ එළාඵලානි පරිභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොන්ති. යො කාමාදිවිතක්කං[2] විතක්කෙති තස්ස චිත්තං ඤත්වා මහාසත්තො තත්ථ ගන්ත්වා ආකාසෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙති.[3] සො ධම්මසවණසප්පායං ලභිත්වා සමාපත්තියො අභිඤ්ඤායො ච නිබ්බත්තෙති. එවං අපරොපි අපරොපීති[4] සබ්බෙපි ජීවිතපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණා අහෙසුං. තිරච්ඡානගතාපි මහාසත්තෙ ඉසිගණෙපි චිත්තං පසාදෙත්වා ඡසු කාමසග්ගෙසු නිබ්බත්තිංසු. මහාසත්තස්ස බ්‍රහ්මචරියං චිරං දීඝමද්ධානං පවත්තිත්ථ. තදා ඡත්තෙන අධිවත්ථා දෙවතා උප්පලවණ්ණා අහොසි, සාරථි සාරිපුත්තත්ථෙරො, මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි, පරිසා බුද්ධපරිසා, තෙමියපණ්ඩිතො ලොකනාථො. තස්ස අධිට්ඨානපාරමී ඉධ මත්ථකං පත්තා. සෙසපාරමියොපි යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා මාසජාතකාලතො පට්ඨාය නිරයභයං, පාපභීරුතා, රජ්ජජිගුච්ඡා, නෙක්ඛම්මනිමිත්තං මූගාදිභාවාධිට්ඨානං, තත්ථ ච විරොධිපච්චය[5]සමොධානෙපි නිච්චලභාවොති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

තෙමිය පණ්ඩිත චරියං ඡට්ඨං.

අධිට්ඨාන පාරමී නිට්ඨිතා.

සත්තමෙ යදා අහං කපි ආසින්ති යස්මිං කාලෙ අහං කපියොනියං නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිමන්වාය නාගබලො ථාමසම්පන්නො අස්සපොතකප්පමාණො මහාසරීරො කපි හොමි. **නදීකූලෙ දරීසයෙති**[6] එකිස්සා නදියා තීරෙ එකස්මිං දරිභාගෙ[7] යදා වාසං කප්පෙමීති අත්ථො.

1. සී I-VI. වනන්තරං. 4. සී. I-VI. අපරෙපි අපරෙපීති.
2. සී. I-VI. කාමවිතක්කං. 5. සී I-VI විරොධපච්චය
3. ම. දෙසෙසි. 6. සී. I-VI. නදීකූලෙ නදීපදෙසෙති. 7. සී. I-VI. නදීභාගෙ.

තදා කිර බොධිසත්තො යූථපරිහරණං අකත්වා එකචරො හුත්වා විහාසි. තස්සා පන නදියා වෙමජ්ඣෙ එකො දීපකො නානප්පකාරෙහි අම්බපනසාදීහි ඵලරුක්ඛෙහි සම්පන්නො. බොධිසත්තො ථාමජව සම්පන්නතාය නදියා ඔරිමතීරතො උප්පතිත්වා දීපකස්ස පන නදියා ච[1] මජ්ඣෙ[2] එකො පිට්ඨිපාසාණො අත්ථි, තස්මිං පතති. තතො උප්පතිත්වා තස්මිං දීපකෙ පතති. සො තත්ථ නානප්පකාරානි ඵලාඵලානි ඛාදිත්වා සායං තෙනෙව උපායෙන පච්චාගන්ත්වා අත්තනො වසනට්ඨානෙ වසිත්වා පුනදිවසෙපි තථෙව කරොති. ඉමිනා නියාමෙන වාසං කප්පෙසි. තස්මිං පන කාලෙ එකො කුම්භීලො සපජාපතිකො තස්සා නදියා වසති. තස්ස භරියා බොධිසත්තං අපරාපරං ගච්ඡන්තං දිස්වා තස්ස හදයමංසෙ දොහළං උප්පාදෙත්වා කුම්භීලං ආහ: 'මය්හං ඛො අය්‍ය පුත්ත! ඉමස්ස වානරස්ස හදයමංසෙ දොහළො උප්පන්නො'ති. සො 'සාධු භද්දෙ! ලච්ඡසී'ති වත්වා අජ්ජ තං සායං දීපකතො ආගච්ඡන්ත මෙව ගණ්හිස්සාමීති ගන්ත්වා පිට්ඨිපාසාණෙ නිපජ්ජි. බොධිසත්තො දිවසං[3] ගොචරං චරිත්වා සායණ්හසමයෙ දීපකෙ ඨිතොව පාසාණං ඔලොකෙත්වා අයං පාසාණො ඉදානි උච්චතරො ඛායති, කින්නුඛො කාරණන්ති චින්තෙසි. මහාසත්තස්ස හි උදකප්පමාණඤ්ච පාසාණප්ප මාණඤ්ච සුවවත්ථාපිතමෙව හොති. තෙනස්ස එතදහොසි: 'අජ්ජ ඉමිස්සා නදියා උදකං නෙව හායති, අථ ච පනායං පාසාණො මහා හුත්වා පඤ්ඤා යති, කච්චිනුඛො එත්ථ මය්හං ගණ්හනත්ථාය කුම්භීලො නිපන්නො'ති. සො වීමංසිස්සාමි තාව නන්ති තත්ථෙව ඨත්වා පාසාණෙන සද්ධිං කථෙන්තො විය! 'භො, පාසාණා'ති වත්වා පටිවචනං අලභන්තො යාව තතියං 'පාසාණ! පාසාණා'ති ආහ. පාසාණො පටිවචනං න දෙති. පුනපි බොධිසත්තො 'කිං භො! පාසාණ! අජ්ජ මය්හං පටිවචනං න දෙසී'ති ආහ. කුම්භීලො 'අද්ධා අයං[4] පාසාණො අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු වානරින්දස්ස පටිවචනං දෙති මඤ්ඤෙ, අජ්ජ පන මයා ඔත්ථරිතත්තා න දෙති, හන්දාහං දස්සාමිස්ස පටිවචනන්ති චින්තෙත්වා 'කිං වානරින්දා'ති ආහ. කොසි ත්වං'ති? 'අහං කුම්භීලො'ති. 'කිමත්ථං එත්ථ නිපන්නොසී'ති. 'තව හදයං පත්ථයමානො'ති. බොධිසත්තො චින්තෙසි: 'අඤ්ඤො මෙ ගමනමග්ගො නත්ථි, පටිරුද්ධො[5] වත මෙ ගමන'න්ති. තෙන වුත්තං:

පීළිතො සුංසුමාරෙන ගමනං න ලභාමහං,
යමෙහාකාසෙ අහං ඨත්වා ඔරු පාරං[6] පතාමහං[7],
තත්ථච්ඡි සත්තුවධකො කුම්භීලො ලුද්දදස්සනොති.

තත්ථ **පීළිතො සුංසුමාරෙනාති** අට්ඨකථායං වුත්තමෙවත්ථං 'යමෙහාකාසෙ'ති ගාථාය පාකටං කරොති. තත්ථ **යමෙහාකාසෙති** යස්මිං නදීමජ්ඣෙ ඨිතපිට්ඨිපාසාණසංඛාතෙ පදෙසෙ ඨත්වා. **ඔරන්ති**

1. සී. මු. දීපකස්ස පාරිමතීරතො නදියා ච & ම. දීපකස්ස ඔරිමතීරතො නදීපච්ඡ ච
2. සී. 1-IV. වෙමජ්ඣෙ.
3. ම. තං දිවසං.,
4. ම කුම්භීලො අයං.
5. සී. IV. පටිරුද්ධං.
6. සී. මු & මු. පා ඔරපාරං.
7. සී. I-IV. ගතාමහං

දීපසංඛාතා ඔරතීරා. **පාර**න්ති නදී, මම වසනට්ඨානභූතං නදියා පරතීරං. **පතාමහ**න්ති උප්පතිත්වා පතාමි අහං. **තත්ථච්ඡී**ති තස්මිං පිට්ඨිපාසාණප්පදෙසෙ සත්තුභූතො වධකො එකන්තෙනෙව ඝාතකො පච්චත්ථිකො **ලුද්දදස්සනො** ඝොරරූපො භයානක[1]දස්සනො නිසීදි.

අථ මහාසත්තො චින්තෙසි: ‘අඤ්ඤො මෙ ගමනමග්ගො නත්ථි, අජ්ජ මයා කුම්භීලො වඤ්චෙතබ්බො, එවං හි අයං ච මහන්තා පාපතො මයා පරිමොචිතො සියා, මය්හඤ්ච ජීවිතං ලද්ධ’න්ති. සො කුම්භීලං ආහ: ‘සම්ම! කුම්භීල! අහං තුය්හං උපරි පතිස්සාමී’ති. කුම්භීලො ‘වානරින්ද! පපඤ්චං අකත්වා ඉතො ආගච්ඡාහී’ති ආහ. මහාසත්තො ‘අහං ආගච්ඡාමි, ත්වං පන අත්තනො මුඛං විවරිත්වා මං තව සන්තිකං ආගතකාලෙ ගණ්හාහී’ති අවොච. කුම්භීලානඤ්ච[2]මුඛෙ විවටෙ අක්ඛීනි නිම්මීලන්ති[3], සො තං කාරණං අසල්ලක්ඛෙන්තො මුඛං විවරි. අථස්ස අක්ඛීනි නිම්මීලිංසු. සො මුඛං විවරිත්වා සබ්බසො නිම්මීලිතක්ඛි[4] හුත්වා නිපජ්ජි. මහාසත්තො තස්ස තථාභාවං ඤත්වා දීපකතො උප්පතිතො ගන්ත්වා කුම්භීලස්ස මත්ථකං අක්කමිත්වා තතො උප්පතන්තො විජ්ජුලතා විය විජ්ජොතමානො පරතීරෙ අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං:

සො මං[5]අසංසි එහීති අහමෙමීති තං වදිං,
තස්ස මත්ථකමක්කම්ම පරකූලෙ පතිට්ඨහින්ති.

තත්ථ **අසංසී**ති අභාසි. **අහමෙමී**ති අහම්පි ආගච්ඡාමීති තං කථෙසිං. තතො යස්මා පන තං දීපකං අම්බ-ජම්බු-පනසාදිඵලරුක්ඛසණ්ඩමණ්ඩිතං රමණීයං නිවාසයොග්ගඤ්ච ආගච්ඡාමීති පන පටිඤ්ඤාය දින්නත්තා සච්චං අනුරක්ඛන්තො මහාසත්තොපි ආගමිස්සාමෙවාති තථා අකාසි. තෙන වුත්තං:

න තස්ස අලිකං භණිතං යථාවාචං අකාසහන්ති.

යස්මා චෙතං සච්චානුරක්ඛණං අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා කතං, තස්මා ආහ:

‘සච්චෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ සච්චපාරමී’ති.

කුම්භීලො පන තං අච්ඡරියං දිස්වා ඉමිනා වානරින්දෙන අති අච්ඡරං කතන්ති චින්තෙත්වා ‘භො! වානරින්ද! ඉමස්මිං ලොකෙ චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො අමිත්තෙ අභිභවති, තෙ සබ්බෙපි තුය්හං අබ්භන්තරෙ අත්ථි මඤ්ඤෙති ආහ:

යස්සෙතෙ චතුරො ධම්මා වානරින්ද! යථා තව,
සච්චං ධම්මො ධිතී චාගො දිට්ඨං සො අතිවත්තතීති.[a]

තත්ථ **යස්සා**ති යස්ස කස්සචි පුග්ගලස්ස. එතෙති ඉදානි වත්තබ්බෙ පච්චක්ඛතො දස්සෙති. **චතුරො ධම්මා**ති චත්තාරො ගුණා. **සච්ච**න්ති වචීසච්චං. මම සන්තිකං ආගමිස්සාමීති වත්වා මුසාවාදං අකත්වා ආගතො

1 සී මු භයජනක 3. සී. මු & ම. නිම්මීලෙන්ති 5. සී. I-IV. මෙ.
2. සී. . I-VI. කුම්භීලා. 4. සී. I-VI. නිලීනිතක්ඛී. a. ජාතකපාළි.

තථාති එතෙනෙත[1] වචීසච්චං. **ධම්මොති** විචාරණපඤ්ඤා. එවං කතෙ ඉදං නාම භවිස්සතීති පවත්තා තෙ එසා විචාරණපඤ්ඤා. **ධිතීති** අබ්බොච්ඡින්නං විරියං වුච්චති, එතම්පි තෙ අත්ථි. **චාගොති** අත්තපරිච්චාගො. ත්වං අත්තානං පරිච්චජිත්වා මම සන්තිකං ආගතො, යං පනාහං ගණ්හිතුං නාසක්ඛිං මය්හමෙව දොසො. **දිට්ඨ**න්ති පච්චාමිත්තං. **සො අතිවත්තතීති** යස්ස පුග්ගලස්ස යථා තව එවං තෙ චත්තාරො ධම්මා අත්ථි, සො යථා මං ත්වං අජ්ජ අතික්කන්තො, තථෙව අත්තනො පච්චාමිත්තං අතික්කමති, අභිභවතීති.

එවං කුම්භීලො බොධිසත්තං පසංසිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං ගතො. තදා කුම්භීලො දෙවදත්තො අහොසි. තස්ස භරියා චිඤ්චමාණවිකා, කපිරාජා පන ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා උදකස්ස පාසාණස්ස ච පමාණවවත්ථානෙන ඉදානි පාසාණො උච්චතරො ඛායතීති පරිගණ්හන වසෙන පාසාණස්ස උපරි සුංසුමාරස්ස නිපන්නභාවජානනං, පාසාණෙන කථනාපදෙසෙන තස්සත්ථස්ස නිච්ඡයගමනං, සුංසුමාරස්ස උපරි අක්කමිත්වා සහසා පරතීරෙ පතිට්ඨානවසෙන සීඝකාරිතාය[2] තස්ස මහතො පාපතො පරිමොචනං,[3] අත්තනො ජීවිතරක්ඛණං, සච්චවාචානුරක්ඛණඤ්චාති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බා.

කපිරාජචරියං සත්තමං.

අට්ඨමෙ **තාපසො සච්චසව්හයොති** සච්චසද්දෙන අවහාතබ්බො සච්චනාමො තාපසො යදා යස්මිං කාලෙ හොමි, තදා. **සච්චෙන ලොකං පාලෙසි**න්ති අත්තනො අවිසංවාදිභාවෙන සත්තලොකං ජම්බුදීපෙ තත්ථ තත්ථ සත්තනිකායං පාපතො නානාවිධා අනත්ථතො ච රක්ඛිං. **සමග්ගං ජනමකාසහ**න්ති තත්ථ තත්ථ කලහ-විග්ගහ-විවාදපන්නං මහාජනං කලහෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා සාමග්ගියං ආනිසංසකථනෙන සමග්ගං අවිවදමානං සම්මොදමානං අහමකාසිං.

තදා හි බොධිසත්තො බාරාණසියං අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස සච්චොති නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො තක්කසිලං ගන්ත්වා දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා න චිරස්සෙව සබ්බසිප්පනිප්ඵත්තිං පත්තො ආචරියෙන අනුඤ්ඤාතො බාරාණසිං පච්චාගන්ත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා තෙහි අභිනන්දියමානො තෙසං චිත්තානුරක්ඛණත්ථං කතිපාහං තෙසං සන්තිකෙ වසි. අථ නං මාතාපිතරො පතිරූපෙන දාරෙන සංයොජෙතුකාමා[4] සබ්බං විභවජාතං ආචික්ඛිත්වා ඝරාවාසෙන නිමන්තෙසුං. මහාසත්තො නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයො අත්තනො නෙක්ඛම්මපාරමිං පරිබ්‍රූහෙතුකාමො ඝරාවාසෙ ආදීනවං පබ්බජ්ජාය ච ආනිසංසං නානප්පකාරතො

---

1. සී. මු. &. ම. එවතෙන
2. ම. සීඝතරිතාය.
3. සී. 1-VI. පරිමොචාපනං.
4. සී. මු සංයොජිතුකාමා.

කථෙත්වා මාතාපිතූනං අස්සුමුඛානං රුදමානානං[1] අපරිමාණං භොගක්ඛන්ධං අනන්තං යසං මහන්තඤ්ච ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහානාගොව අයසඞ්ඛලිකං සරබන්ධනං ඡින්දන්තො නික්ඛමිත්වා හිමවන්තප්පදෙසං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වනමූලඵලාඵලෙහි යාපෙන්තො න චිරස්සෙව අට්ඨ සමාපත්තියො පඤ්ච අභිඤ්ඤායො ච නිබ්බත්තෙත්වා ඣානකීළං කීළයමානො සමාපත්තිවිහාරෙන විහරති. සො එකදිවසං දිබ්බචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තො අද්දස සකලජම්බුදීපෙ[2] මනුස්සෙ යෙභුය්‍යෙන පාණාතිපාතාදිදසඅකුසලකම්මපථපසුතෙ[3], කාමනිදානං කාමාධිකරණං අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදපන්නෙ. දිස්වා එවං[4] චින්තෙසි: 'න ඛො පන මෙතං පතිරූපං, යදිදං, ඉමෙ සත්තෙ[5] එවං පාපපසුතෙ විවාදපන්නෙ[6] ච දිස්වා අජ්ඣුපෙක්ඛණං, අහං හි සත්තෙ සංසාරපඞ්කතො උද්ධරිත්වා නිබ්බානථලෙ පතිට්ඨපෙස්සාමීති මහාසම්බොධියානං පටිපන්නො, තස්මා තං පටිඤ්ඤං අවිසංවාදෙන්තො යන්නූනාහං මනුස්සපථං ගන්ත්වා තෙ තෙ සත්තෙ පාපතො ඔරමාපෙය්‍යං, විවාදඤ්ච නෙසං වූපසමෙය්‍ය'න්ති. එවං පන චින්තෙත්වා මහාසත්තො කාරුණාය[7] සමුස්සාහිතො සන්තං[8] සමාපත්තිසුඛං පහාය ඉද්ධියා තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං චිත්තානුකූලං ධම්මං දෙසෙන්තො කලහ-විග්ගහ-විවාදපන්නෙ සත්තෙ දිට්ඨධම්මිකඤ්ච සම්පරායිකඤ්ච විරොධෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සමග්ගෙ සමාගතෙ අකාසි. අනෙකාකාරවොකාරඤ්ච පාපෙ ආදීනවං විභාවෙන්තො තතො සත්තෙ විවෙචෙත්වා එකච්චෙ දසසු[9] කුසලකම්මපථධම්මෙසු පතිට්ඨාපෙසි. එකච්චෙ පබ්බාජෙත්වා සීලසංවරෙ ඉන්ද්‍රියගුත්තියං සතිසම්පජඤ්ඤෙ පවිවෙකවාසෙ ඣානාභිඤ්ඤාසු ච යථාරහං පතිට්ඨාපෙසි. තෙන වුත්තං:

පුනාපරං යදා හොමි තාපසො සච්චසව්හයො,
සච්චෙන ලොකං පාලෙසිං සමග්ගං ජනමකාසහන්ති.

ඉධාපි මහාපුරිසස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා, තථා ගුණානුභාවා ච විභාවෙතබ්බා.

සච්චතාපසචරියං අට්ඨමං.

නවමෙ **මගධෙ වට්ටපොතකොති** ආදීසු අයං සඞ්ඛෙපත්ථො: මගධරට්ඨෙ අඤ්ඤතරස්මිං අරඤ්ඤප්පදෙසෙ වට්ටකයොනියං නිබ්බත්තිත්වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා අචිරනික්ඛන්තතාය තරුණො මංසපෙසිභූතො තතො එව අජාතපක්ඛො වට්ටකච්ඡාපකො යදා අහං කුලාවකෙ යෙව හොමි. **මුඛතුණ්ඩෙනාහරිත්වාති**[10] මය්හං මාතා අත්තනො මුඛතුණ්ඩකෙන කාලෙන කාලං ගොචරං ආහරිත්වා මං

---

1. සී. මු. & ම. රොදමානානං. 4. සී. 1-VI. එවඤ්ච. 7. සී. මු. & ම. මහාකාරුණාය
2. සී. 1-VI අද්දස ජම්බුදීපකෙ. 5. සී. මු. යදිමෙ සත්තෙ. 8. සී මු. සන්තකං.
3. සී. මු. & ම. කම්මපථෙසු පසුතෙ. 6. සී. මු. විවාදමාපන්නෙ. 9. සී I-V. දස.
10. සී මු. &, සී. 1-VI & ම. මුඛතුණ්ඩකෙනාහරිත්වාති,

පොසෙන්ති[1]. **තස්සා ඵස්සෙන ජීවාමී**ති පරිසෙදනත්ථඤ්චෙව පරිභාවනත්ථඤ්ච සම්මදෙව කාලෙන කාලං මමං අධිසයනවසෙන ඵුසන්තියා තස්සා මම මාතුයා සරීරසම්ඵස්සෙන ජීවාමි, විහරාමි, අත්තභාවං පවත්තෙමි. **නත්ථි මෙ කායිකං බල**න්ති මය්හං පන අතිතරුණතාය කායසන්නිස්සිතං බලං නත්ථි. **සංවච්ඡරෙ**ති සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ. **ගිම්හසමයෙ**ති ගිම්හකාලෙ. සුක්ඛරුක්ඛසාඛානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝට්ටන සමුප්පන්නෙන අග්ගිනා තස්මිං පදෙසෙ **දවඩාහො**[2] **පදිප්පති** පජ්ජලති සො තථා පදීපිතො. **උපගච්ඡති අම්හාක**න්ති මය්හං මාතාපිතූනඤ්චාති අම්හාකං වසනට්ඨානප්පදෙසං අත්තනො පතිට්ඨානස්ස අසුද්ධස්සාපි සුද්ධභාවකරණෙන පාවනතො[3] **පාවකො**ති ච ගතමග්ගෙ ඉන්ධනස්ස භස්ම[4]භාවාවහනතො **කණ්හවත්තනී**ති ච ලද්ධනාමො අග්ගි වනරුක්ඛ ගච්ඡෙ දහන්තො කාලෙන කාලං උපගච්ඡති. එවං උපගතො තදාපි. **සද්දායන්තො**ති ධමධමඉති[5] එවං සද්දං කරොන්තො. අනුරවදස්සනං හෙතං දවග්ගිනො. **මහාසිඛී**ති පබ්බතකූටසදිසානං[6] ඉන්ධනානං වසෙන මහතියො සිඛා එතස්සාති මහාසිඛී. **අනුපුබ්බෙන** අනුක්කමෙන තං අරඤ්ඤප්පදෙසං **ඣාපෙන්තො** දහන්තො අග්ගි මම සමීපට්ඨානං උපාගමි. **අග්ගිවෙගභයා**ති වෙගෙන ආගච්ඡතො අග්ගිනො[7] භයෙන භීතතසිතා චිත්තුත්‍රාසසමුට්ඨිතෙන කායස්ස ඡම්භිතත්තෙන ච[8] උත්‍රාසා මාතාපිතරො. **අත්තානං පරිමොචයු**න්ති අග්ගිනා අනුපද්දුතට්ඨාන ගමනෙන අත්තනො සොත්ථිභාවමකංසු. මහාසත්තො හි තදා මහා ගෙණ්ඩුකප්පමාණො[9] මහාසරීරො අහොසි. තං මාතාපිතරො කෙනචි උපායෙන ගහෙත්වා ගන්තුමසක්කොන්තා[10] අත්තසිනෙහෙන අභිභූය්‍ය මාතා පුත්තසිනෙහං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු. **පාදෙ පක්ඛෙ පජහාමී**ති අත්තනො උභො පාදෙ උභො පක්ඛෙ ච භූමියං ආකාසෙ ච ගමන සජ්ජෙ කරොන්තො පසාරෙමි, ඉරියාමි, වායාමි. පජීහාමීතිපි පාඨො. වෙහාසගමනයොග්ගෙ කාතුං ජීහාමීති අත්ථො. පතීහාමීතිපි[11] පඨන්ති. තස්සත්ථො පාදෙ පක්ඛෙ ච පටි විසුං ජීහාමි, ගමනත්ථං වායමාමි. ගමනවායාමකරණත්ථමෙව. කස්මා? යස්මා **නත්ථි මෙ කායිකං බලං සොහං අගතිකො තත්ථා**ති සො අහං එවං භූතො පාද-පක්ඛ වෙකල්ලෙන ගමනවිරහිතො මාතාපිතූනං අපගමනෙන වා අප්පටි සරණො. තත්ථ දවග්ගිඋපද්දුතෙ වනෙ තස්මිං වා කුලාවකෙ ඨිතොව එවං ඉදානි වත්තබ්බාකාරෙන තදා චින්තෙසිං. දුතියඤ්චෙත්ථ 'අහ'න්ති නිපාතමත්තං දට්ඨබ්බං. ඉදානි තදා අත්තනො චින්තිතාකාරං දස්සෙතුං 'යෙසාහ'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **යෙසාහං උපධාවෙය්‍යං භීතො තසිත වෙධිතො**ති මරණභයෙන භීතො තතො එව චිත්තුත්‍රාසෙන තසිතො සරීරකම්පනෙන වෙධිතො[12] යෙසං අහං පක්ඛන්තරං[13] එතරහි දවග්ගි

---

1. සී. I-VI. පොසෙසි. 6. සී. I-VI. පබ්බතකූට දහනං. 11. සී 1-VI. පටිහාමීතිපි.
2. සී. මු. දවදායො. 7. සී. 1-VI අග්ගිනො. 12. සී. මු. වෙඨිතො. [පක්ඛන්තනං.
3. සී. මු. & සී. III. පාපනතො. 8. සී. මු ඡම්භිතත්තෙන ච. 13. සී. I-IV.
4. සී. මු. සම්ම. 9. සී. මු & සී. I-IV & ම. & ජ. අ. හෙණ්ඩුකප්පමාණො.
5. මු. පා. ධූමධූමං & සී. I-VI. ධමධමං. 10 සී. මු. ගන්තුං අසක්කුණන්තා.

උපද්දුතො ජලදුග්ගං විය මඤ්ඤමානො පවිසිතුං උපධාවෙය්‍යං. **තෙ** මම මාතාපිතරො **මං** එකකං එව **ඔහාය** ජහිත්වා[1] **පක්කන්තා**. **කථං මෙ අජ්ජ කාතබ්බ**න්ති කථන්නු මයා අජ්ජ කාතබ්බං, පටිපජ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. එවං මහාසත්තො ඉති කත්තබ්බතාසම්මූළ්හො හුත්වා ඨිතො පුන චින්තෙසි: 'ඉමස්මිං ලොකෙ සීලගුණො නාම අත්ථි, සච්චගුණො නාම අත්ථි, අතීතෙ පාරමියො පූරෙත්වා බොධිතලෙ නිසීදිත්වා අභිසම්බුද්ධා සීල-සමාධි-පඤ්ඤා-විමුත්ති-විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා සච්චානුදයකාරුඤ්ඤඛන්තිසමන්නාගතා[2] සබ්බසත්තෙසු සමප්පවත්ත මෙත්තාභාවනා සබ්බඤ්ඤුබුද්ධා නාම අත්ථි, තෙහි ච පටිවිද්ධො එකන්ත නිය්‍යාණගුණො ධම්මො අත්ථි, මයි චාපි[3] එකං සච්චං[4] අත්ථි, සංවිජ්ජමානො එකො සභාවධම්මො පඤ්ඤායති, තස්මා අතීතබුද්ධෙ චෙව තෙහි පටිවිද්ධගුණෙ ච ආවජ්ජෙත්වා මයි විජ්ජමානසච්චං සභාවධම්මං ගහෙත්වා සච්චකිරියං කත්වා අග්ගිං පටික්කමාපෙත්වා අජ්ජ මයා අත්තනො චෙව ඉධවාසීනං සෙසපාණීනඤ්ච සොත්ථිභාවං කාතුං වට්ටතී'ති එවං පන චින්තෙත්වා මහාසත්තො අත්තනො ආනුභාවෙ ඨත්වා යථා චින්තිතං පටිපජ්ජි. තෙන වුත්තං:

> අත්ථි ලොකෙ සීලගුණො සච්චං සොචෙය්‍ය 'නුද්දයා,
> තෙන සච්චෙන කාහාමි සච්චකිරියමුත්තමං.[5]
> ආවජ්ජෙත්වා ධම්මබලං සරිත්වා පුබ්බකෙ ජිනෙ,
> සච්චබලමවස්සාය[6] සච්චකිරියමකාසහන්ති.

තත්ථ යදා මහාසත්තො අතීතෙ පරිනිබ්බුතානං බුද්ධානං ගුණෙ ආවජ්ජෙත්වා අත්තනි විජ්ජමානං සච්චසභාවං ආරබ්භ යං ගාථං වත්වා තදා සච්චකිරියමකාසි, තං දස්සෙතුං 'සන්ති පක්ඛා'ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **සන්ති පක්ඛා අපතනා**ති මය්හං පක්ඛා නාම අත්ථි, උපලබ්භන්ති, තෙ ච ඛො-න සක්කා එතෙහි පතිතුං ආකාසෙ ගන්තුන්ති **අපතනා**. **සන්ති පාදා අවඤ්චනා**ති පාදාපි මෙ අත්ථි, තෙහි පන මෙ වඤ්චිතුං පදවාරගමනෙන[7] ගන්තුං න සක්කාති **අවඤ්චනා**. **මාතා පිතා ච නික්ඛන්තා**ති යෙ මං අඤ්ඤත්ථ නෙය්‍යුං, තෙපි මරණභයෙන මම මාතාපිතරො නික්ඛන්තා. **ජාතවෙදා**ති අග්ගිං ආලපති. සො හි ජාතොව වෙදියති[8] ධූමජාලුට්ඨානෙන පඤ්ඤායති[9] තස්මා ජාතවෙදොති වුච්චති. **පටික්කමා**ති පටිගච්ඡ, නිවත්තාති ජාතවෙදං ආණාපෙති. ඉති මහාසත්තො සචෙ මය්හං පක්ඛානං අත්ථිභාවො, තෙ ච පසාරෙත්වා ආකාසෙ අපතනභාවො, පාදානං අත්ථිභාවො, තෙ ච උක්ඛිපිත්වා අවඤ්චනභාවො, මාතාපිතූනං මං කුලාවකෙ යෙව ඡඩ්ඩෙත්වා පලාතභාවො ච සච්චසභාවභූතො[10] එව. ජාතවෙද! එතෙන සච්චෙන ත්වං

1. සී. I-VI. ජිත්වා. 5 ජ. අ. සච්චකිරියමනුත්තමං. 6 සී. මු. & ජා. අ. මපස්සාය
2. සී I-VI. පච්ජානුදයකාරුඤ්ඤඛන්තිසමන්නාගතා 7. ජා. අ. පදවාරගමනෙන
3. සී. I-VI, මයිපි. & ජා. අ. මය්හං චාපි. 8. සී. I-VI. වෙදයති [සච්චභාවභූතො.
4. ම. එකසච්චං. 9. ජා. අ. වෙදියති පඤ්ඤායති. 10. සී. I. සබ්බො සභාවභූතො &ම.

ඉතො පටික්කමාති කුලාවකෙ නිපන්නොව සච්චකිරියං අකාසි. තස්ස සහ සච්චකිරියාය සොළසකරීසමත්තෙ ඨානෙ ජාතවේදො පටික්කමි. පටික්කමන්තො ච **නජ්ඣායමානො**’ව[1] අරඤ්ඤං ගතො උදකෙ පත[2] ඔපිලාපිතඋක්කා විය තත්ථෙව නිබ්බායි. තෙන වුත්තං :

සහ සච්චෙ කතෙ[3] මය්හං මහාපජ්ජලිතො සිඛී,[4]
වජ්ජෙසි සොළස කරීසානි උදකං පත්වා යථා සිඛීති.

සා පනෙසා බොධිසත්තස්ස වට්ටකයොනියං තස්මිං සමයෙ බුද්ධගුණානං ආවජ්ජනපුබ්බිකා සච්චකිරියා අනඤ්ඤසාධාරණාති ආහ :

සච්චෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ සච්චපාරමීති.

තෙනෙව හි තස්ස ඨානස්ස සකලෙපි ඉමස්මිං කප්පෙ අග්ගිනා අනභිභවනීයත්තා තං කප්පට්ඨියපාටිහාරියං නාම ජාතං. එවං මහාසත්තො සච්චකිරියවසෙන අත්තනො තත්ථ වාසීනං සත්තානඤ්ච සොත්ථිං කත්වා ජීවිතපරියොසානෙ යථාකම්මං ගතො.

තදා මාතාපිතරො එතරහි මාතාපිතරො අහෙසුං. වට්ටකරාජා පන ලොකනාථො. හස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියොපි යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා දුවග්ගිම්හි තථා භෙරවාකාරෙන අවත්ථරිත්වා ආගච්ඡන්තෙ තස්මිං වයෙ එකකො හුත්වාපි සාරදං අනාපජ්ජිත්වා[5] සච්චවාදිධම්මගුණෙ[6] බුද්ධගුණෙ ච අනුස්සරිත්වා අත්තනො එව ආනුභාවං නිස්සාය සච්චකිරියාය තත්ථ වාසීනම්පි සත්තානං සොත්ථිභාවාපාදනාදයො ආනුභාවා විභාවෙතබ්බා.

වට්ටකරාජචරියං නවමං.

දසමෙ **යදා හොමි මච්ඡරාජා මහාසරෙති** අතීතෙ මච්ඡයොනියං නිබ්බත්තිත්වා කොසලරට්ඨෙ සාවත්ථියං ජෙතවනෙ පොක්ඛරණිට්ඨානෙ වල්ලිගහනපරික්ඛිත්තෙ එකස්මිං මහාසරෙ මච්ඡානං චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි රඤ්ජනතො යදා අහං රාජා හොමි, මච්ඡගණපරිවුතො තත්ථ පටිවසාමි, තදා. **උණ්හෙති** උණ්හකාලෙ ගිම්හසමයෙ. **සූරියසන්තාපෙති** ආදිච්චසන්තාපෙන. **සරෙ උදකං ඛීයථාති** තස්මිං සරෙ උදකං ඛීයිත්ථ, ඡිජ්ජිත්ථ. තස්මිං හි රට්ඨෙ තදා දෙවො න වස්සි, සස්සානි මිලායිංසු, වාපිආදීසු උදකං පරික්ඛයං පරියාදානං අගමාසි, මච්ඡකච්ඡපා කලලගහනං පවිසිංසු. තස්මිම්පි සරෙ මච්ඡා කද්දමගහනං පවිසිත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ නිලීයිංසු. **තතොති** තතො උදකපරික්ඛයතො අපරභාගෙ. **කුලලසෙනකාති** කුලලා චෙව සෙනා ච. **භක්ඛයන්ති දිවාරත්තිං මච්ඡෙ උපනිසීදියාති** තත්ථ තත්ථ කලලපිට්ඨෙ උපනිසීදිත්වා කලලගහනං

---

1. සී I-VI. පටික්කමන්තො පන ඣායමානො එව & සී. මු & ම පටික්කමන්තො ච. නං ඣායමානො එව.
2. සී. I-IV. උදකෙක.
3. ජා. අ. සච්චකතෙ.
4. ජා. අ. පජ්ජලිසිඛී.
5. සී. මු & ම විසාරමනාපජ්ජිත්වා
6. සී. මු & ම සච්චාදිගුණෙ.

පවිසිත්වා නිපන්නෙ මච්ඡෙ කාකා ච[1] ඉතරෙ ච දිවා චෙව රත්තිඤ්ච කණ්ඩග්ග[2]සදිසෙහි තුණ්ඩෙහි කොට්ටෙත්වා කොට්ටෙත්වා නිගිලිත්වා විපඵන්දමානෙ භක්ඛයන්ති. අථ මහාසත්තො මච්ඡානං තං **ව්‍යසනං** දිස්වා මහාකරුණාය සමුස්සාහිතහදයො ‘ඨපෙත්වා මං ඉමෙ **මම**[3] **ඤාතකෙ**[4] ඉමස්මා දුක්ඛා මොචෙතුං සමත්ථො නාම අඤ්ඤො **නත්ථි**, කෙන නු ඛො අහං උපායෙන තෙ ඉතො දුක්ඛතො මොචෙය්‍ය’න්ති චින්තෙන්තො ‘යන්නූනාහං පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආචිණ්ණසමාචිණ්ණං[5] මයි ච සංවිජ්ජමානං සච්චධම්මං නිස්සාය සච්චකිරියං කත්වා දෙවං වස්සාපෙත්වා මම ඤාතිසඞ්ඝස්ස ජීවිතදානං දදෙය්‍යං, තෙන ච සකලස්සාපි ආහාරූපජීවිනො සත්තලොකස්ස මහාඋපකාරො සම්පාදිතො මයා’ති නිච්ඡයං කත්වා දෙවං වස්සාපෙතුං සච්චකිරියං අකාසි. තෙන වුත්තං ‘එවං චින්තෙසහ’න්ති ආදි. තත්ථ **සහ ඤාතීහි පීළිතො**ති මය්හං ඤාතීහි සද්ධිං තෙන උදකපරික්ඛයෙන පීළිතො. සහාති[6] වා නිපාතමත්තං. මහාකාරුණිකතාය තෙන ව්‍යසනෙන දුක්ඛිතෙහි ඤාතීහි කාරණභූතෙහි පීළිතො. ඤාතිසඞ්ඝදුක්ඛදුක්ඛිතොති අත්ථො. **ධම්මත්ථ**න්ති ධම්මභූතං අත්ථං. ධම්මතො වා අනපෙතං අත්ථං. කිං තං? සච්චං. **අද්දස’පස්සය**න්ති මය්හං ඤාතීනං අපස්සයං අද්දසං. **අතික්ඛය**න්ති මහාවිනාසං. **සද්ධම්ම**න්ති සතං සාධූනං බුද්ධාදීනං එකස්සාපි පාණිනො අහිංසනසඞ්ඛාතං ධම්මං. **අනුස්සරිත්වා පරමත්ථං විචින්තය**න්ති තං ඛො පන පරමත්ථං සච්චං[7] අවිපරීතසභාවං කත්වා චින්තයන්තො. **යං ලොකෙ ධුවසස්සත**න්ති යදෙතං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං එකස්සාපි පාණිනො අහිංසනං, තං සබ්බකාලං තථාභාවෙන[8] ධුවං සස්සතං විචින්තයං සච්චකිරියං අකාසීති සම්බන්ධො. ඉදානි තං ධම්මං මහාසත්තො අත්තනි විජ්ජමානං ගහෙත්වා සච්චවචනං පයොජෙතුකාමො කාලවණ්ණං කද්දමං විධා බ්‍යූහිත්වා[9] අඤ්ජනරුක්ඛසාරඝටිකවණ්ණමහාසරීරො සුධොතලොහිතඞ්කමණිසදිසානි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා[10] ආකාසං ඔලොකෙන්තො[11] ‘යතො සරාමි අත්තාන’න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **යතො සරාමි අත්තාන**න්ති යතො පට්ඨාය අහං අත්තභාවසඞ්ඛාතං අත්තානං සරාමි, අනුස්සරාමි. **යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤුත**න්ති යතො පට්ඨාය තාසු තාසු ඉතිකත්තබ්බතාසු විඤ්ඤුතං විජානනභාවං පත්තොස්මි; උද්ධං ආරොහනවසෙන ඉතො යාව මය්හං කායවචීකම්මාන්තං අනුස්සරණසමත්ථතා විඤ්ඤුතප්පත්ති එව, එත්ථන්තරෙ සමානජාතිකානං ඛාදනට්ඨානෙ නිබ්බත්තෙනාපි තණ්ඩුලකණප්පමාණම්පි මච්ඡං මයා න ඛාදිතපුබ්බං, අඤ්ඤම්පි කඤ්චි පාණං සඤ්චිච්ච හිංසිතබ්බම්පි බාධිතං[12] නාභිජානාමි, පගෙව ජීවිතා වොරොපිතං. **එතෙන සච්චවජ්ජෙනා**ති යදෙතං මයා

---

1. සී. මු & සී I-VI. කාකාදිවා. 5. ම. ආචිණ්ණං සමාචිණ්ණං. 8. සී. මු. තථානුභ
2 1. සී. I-VI. කණ්ණසුත්ත &ජං. අ. කණ්ණයග්ග සදිසෙහි. 9. ම. බ්‍යූහෙත්වා. [වෙන
3. සී. මු. මෙ. 6. සී. I-VI. මහාති. 10. ම. උම්මීලිත්වා. 11. ම උල්ලො
4. සී. මු· ඤාතකා. 7. සී. I-VI. පරමසච්චං. 12. සී. VI. බාධිතං [කෙන්තො.

කස්සචි පාණස්ස අහිංසනං වුත්තං, සචෙ එතං සච්චං තථං අවිපරීතං,[1] එතෙන සච්චවචනෙන පජ්ජුන්නො මෙඝො අභිවස්සතු, ඤාති සඞ්ඝං මෙ දුක්ඛා පමොචෙතූති වත්වා පුන අත්තනො පරිචාරික චෙටකං ආණාපෙන්තො විය පජ්ජුන්නං දෙවරාජානං ආලපන්තො 'අභිත්ථනයා'ති ගාථමාහ. තත්ථ **අභිත්ථනය පජ්ජුන්නාති** පජ්ජුන්නො වුච්චති මෙඝො. අයං පන මෙඝවසෙන ලද්ධනාමං වස්සවලාහක දෙවරාජානං ආලපති. අයං හිස්ස අධිප්පායො: දෙවො නාම[2] අනභිත්ථනයන්තො[3] විජ්ජුල්ලතා අනිච්ඡාරෙන්තො පවස්සන්තො පි න සොභති, තස්මා ත්වං අභිත්ථනයන්තො[4] විජ්ජුල්ලතා නිච්ඡාරෙන්තො වස්සාපෙහීති. **නිධිං කාකස්ස නාසයාති** කාකා කලලං පවිසිත්වා ඨිතෙ මච්ඡෙ තුණ්ඩෙන කොට්ටෙත්වා නීහරිත්වා ඛාදන්ති, තස්මා තෙසං අන්තො කලලෙ මච්ඡා නිධී වුච්චන්ති, තං කාකසඞ්ඝස්ස නිධිං දෙවං වස්සාපෙන්තො උදකෙන පටිච්ඡාදෙත්වා නාසෙහි. **කාකං සොකාය රන්ධෙහීති** කාකසඞ්ඝො ඉමස්මිං මහාසරෙ උදකෙන පුණ්ණෙ මච්ඡෙ අලභමානො සොචිස්සති, තං කාකගණං ත්වං ඉමං කද්දමං පූරෙන්තො සොකාය රන්ධෙහි, සොකස්සත්ථාය පන වස්සාපය. යථා අන්තො නිජ්ඣානලක්ඛණං සොකං පාපුණාති එවං කරොහීති අත්ථො. **මච්ඡෙ සොකා පමොචයාති** මම ඤාතකෙ සබ්බෙව මච්ඡෙ ඉමම්හා[5] මරණසොකා පමොචෙහි මඤ්ච සොකා පමොචයාති ජාතකෙ පඨන්ති. තත්ථ චකාරො සම්පිණ්ඩනත්ථො. මඤ්ච මම ඤාතකෙ චාති සබ්බෙව සොකා පමොචෙහි, මච්ඡානං හි අනොදකභාවෙන පච්චත්ථිකානං ඝාසභාවං[6] ගච්ඡාමාති මරණසොකො,[7] මහාසත්තස්ස පන තෙසං අනයබ්‍යසනං පටිච්ච කාරුඤ්ඤායනතො කාරුඤ්ඤාය පටිරූප මුඛෙන සොකසම්භවො වෙදිතබ්බො. එවං බොධිසත්තො අත්තනො පරිචාරිකචෙටකං ආණාපෙන්තො විය පජ්ජුන්නං ආලපිත්වා සකලෙ කොසලරට්ඨෙ මහාවස්සං වස්සාපෙසි. මහාසත්තස්ස හි සීලතෙජෙන සච්චකිරියාය සමකාලමෙව සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො කින්නුඛොති ආවජ්ජෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා වස්සවලාහකදෙවරාජානං පක්කොසාපෙත්වා 'තාත! මහාපුරිසො මච්ඡරාජා ඤාතීනං මරණසොකෙන වස්සාපනං ඉච්ඡති, සකලං කොසලරට්ඨං එකමෙඝං කත්වා වස්සාපෙහී'ති. ආහ. සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා එකං වලාහකං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා මෙඝගීතං ගායන්තො පාචීනලොකධාතුඅභිමුඛො පායාසි, පක්ඛන්දි[8]. පාචීන දිසාභාගෙ ඛලමණ්ඩලමත්තං එකං මෙඝමණ්ඩලං උට්ඨාය සතපටල සහස්සපටලං හුත්වා අභිත්ථනයන්තං විජ්ජුල්ලතා නිච්ඡාරෙන්තං අධොමුඛඨපිතඋදකකුම්භාකාරෙන විස්සන්දමානං සකලං කොසලරට්ඨං

1. ම එතං සච්චං අවිපරීතං.
2. සී. I–VI දෙවො පන නාම.
3. ම. අනභිත්ථයන්තො & සී. I VI. අනභිත්ථනන්තො.
4. ම. අභිත්ථයන්තො & සී. I VI. අභිත්ථනන්තො.
5. ම. තම්හා.
6. සී. මු. සභාවං.
7. සී. මු. මහාමරණසොකො.
8. සී. මු. & ම. අභිමුඛො පක්ඛන්දි.

මහාමෙඝෙන අජ්ඣොත්ථරි. දෙවො අච්ඡින්නධාරං **වස්සන්තො** මුහුත්තෙනෙව තං මහාසරං[1] පූරෙසි. මච්ඡා මරණභයතො මුච්චිංසු. කාකාදයො අපතිට්ඨා[2] අහෙසුං. න කෙවලං මච්ඡා එව, මනුස්සාපි විවිධසස්සානි සම්පාදෙන්තා චතුප්පදාදයොපීති සබ්බෙපි වස්සූපජීවිනො කායිකචෙතසිකදුක්ඛතො මුච්චිංසු. තෙන වුත්තං:

සහකතෙ සච්චවරෙ පජ්ජුන්නො අභිගජ්ජිය,[3]
ථලං නින්නඤ්ච පූරෙන්තො ඛණෙන අභිවස්සථාති.

තත්ථ **ඛණෙන අභිවස්සථා**ති අදන්ධායිත්වා සච්චකිරියංඛණෙනෙව[4] අභිවස්සි. **කත්වා විරියමුත්තම**න්ති දෙවෙ අවස්සන්තෙ කිං කාතබ්බන්ති කොසජ්ජං අනාපජ්ජිත්වා ඤාතත්ථචරියාසම්පාදනමුඛෙන මහතො සත්තනිකායස්ස[5] හිතසුඛනිප්ඵාදනං උත්තමං විරියං කත්වා. **සච්චතෙජබලස්සිතො** මම සච්චානුභාවබලං නිස්සිතො[6] හුත්වා තදා මහාමෙඝං වස්සාපෙසිං. යස්මා චෙතදෙවං[7] තස්මා "සච්චෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ සච්චපාරමී"ති මහාමච්ඡරාජකාලෙ[8] අත්තනො සච්චපාරමියා අනඤ්ඤසාධාරණභාවං දස්සෙසි ධම්මරාජා. එවං මහාසත්තො මහාකරුණාය සමුස්සාහිතහදයො සකලරට්ඨෙ මහාවස්සං වස්සාපනවසෙන මහාජනං මරණදුක්ඛතො මොචෙත්වා ජීවිතපරියොසානෙ යථාකම්මං ගතො. තදා පජ්ජුන්නො ආනන්දත්ථෙරො අහොසි, මච්ඡගණා බුද්ධපරිසා, මච්ඡරාජා ලොකනාථො. තස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා අත්තනො සමානජාතිකානං ඛාදනට්ඨානෙ මච්ඡයොනියං නිබ්බත්තිත්වා තණ්ඩුලකණමත්තම්පි මච්ඡං ආදිං කත්වා කස්සචිපි පාණිනො අඛාදනං, තිට්ඨතු ඛාදනං,[9] එකසත්තස්සපි අවිහෙඨනං, තථා සච්චකරණෙන දෙවස්ස වස්සාපනං, උදකෙ පරික්ඛීණෙ කලලගහනෙ නිමුජ්ජනවසෙන අත්තනා අනුභවමානදුක්ඛං වීරභාවෙන අගණෙත්වා ඤාතිසඞ්ඝස්සෙව තං දුක්ඛං අත්තනො හදයෙ කත්වා අසහන්තස්ස සබ්බභාවෙන[10] කරුණායනා,[11] තථා ච පටිපත්තීති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මච්ඡරාජචරියං දසමං.

එකාදසමෙ කණ්හදීපායනො ඉසීති එවංනාමකො තාපසො. බොධිසත්තො හි තදා දීපායනො නාම අත්තනො සහායං මණ්ඩබ්‍යතාපසං සූලෙ උත්තාසිතං උපසඞ්කමිත්වා තස්ස සීලගුණෙන තං අවිජහන්තො තියාමරත්තිං සූලං නිස්සාය ඨිතො තස්ස සරීරතො පග්ඝරිත්වා

---

1. සී. I-VI මුහුත්තෙනෙව මහාසරං.
2. සී. මු. & ම. අතුට්ඨා.
3. සී. මු අභිගජ්ජිය
4. සී. I II III VI & මු. සච්චකිරියබලෙනෙව.
5 ම සත්තකායස්ස
6. සී. මු. & ම. බලසන්නිස්සිතො.
7 සී. මු. යස්මා චෙතං දෙවං.
8. මහාසත්තො මහාමච්ඡරාජකාලෙ.
9. තිට්ඨතු ඛාදනන්ති සීහලපොත්ථකෙසු න [දිස්සති
10. සී. I VI& මු සච්චභාවෙන.
11. සී. I-IV. කරුණායථා.

පතිතපතිතෙහි ලොහිතබින්දූහි පුසෙකහි කාලවණ්ණසරීරතාය කණ්හ
දීපායනොති පාකටො අහොසි. **පරොපණ්ණාසවස්සානීති** සාධිකානි
පණ්ණාසවස්සානි. අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **අනභිරතො
චරිං අහන්ති** පන්තසෙනාසනෙසු චෙව අධිකුසලධම්මෙසු ච අනභි
රතිවාසං[1] වසන්තො අහං බ්‍රහ්මචරියං අචරිං.[2] **පබ්බජිත්වා** සත්තාහ
මෙව හි[3] තද මහාසත්තො අභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරි, තතො පරං
අනභිරතිවාසං වසි. කස්මා පන මහාපුරිසො අනෙකසතසහස්සෙසු
අත්තභාවෙසු අභිනෙක්ඛම්මජ්ඣාසයො[4] බ්‍රහ්මචරියවාසං අභිරමිත්වා ඉධ
තං නාභිරමි? පුථුජ්ජනභාවස්ස චඤ්චලභාවතො. කස්මා ච පුන න අගාරං
අජ්ඣාවසීති? පඨමං නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයෙන කාමෙසු[5] දොසං දිස්වා
පබ්බජි, අථස්ස අයොනිසො මනසිකාරෙන අනභිරති උප්පජ්ජි; සො තං
විනොදෙතුමසක්කොන්තොපි[6] කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච සද්දහිත්වා තාව
මහන්තං විභවං පහාය අගාරස්මා නික්ඛමන්තො[7] යං පජහි, යදි පුන[8]
තදත්ථමෙව නිවත්තො 'එළමූගො චපලො වතායං කණ්හදීපායනො'ති
ඉමං අපවාදං ජිගුච්ඡන්තො අත්තනො හිරොත්තප්පභෙදභයෙන[9]. අපි ච
පබ්බජ්ජා පුඤ්ඤං නාමෙතං විඤ්ඤූහි බුද්ධාදීහි පසත්ථං, තෙහි ච
අනුට්ඨිතං, තස්මාපි සහාපි දුක්ඛෙන සහාපි දොමනස්සෙන අස්සුමුඛො
රොදමානොපි බ්‍රහ්මචරියවාසං වසි, න තං විස්සජ්ජෙසි. වුත්තඤ්චෙතං:

> සද්ධාය නික්ඛම්ම පුන නිවත්තො
> සො එළමූගො චපලො[10] වතායං,
> එතස්ස වාදස්ස ජිගුච්ඡමානො
> අකාමකො චරාමි බ්‍රහ්මචරියං.
>
> විඤ්ඤූප්පසත්ථඤ්ච සතඤ්ච ඨානං,
> එවමහං[11] පුඤ්ඤකරො භවාමීති.[a]

න කොචි එතං ජානාතීති එතං මම අනභිරතිමනං බ්‍රහ්මචරිය
වාසෙ අභිරතිවිරහිතචිත්තං[12] කොචි මනුස්සභූතො න ජානාති, කස්මා?
අහං හි කස්සචි නාචික්ඛිං 'මම මානසෙ චිත්තෙ අරති **වීරති**
පවත්තතී'ති කස්සචි න කථෙසිං, තස්මා න කොචි මනුස්සභූතො එතං
ජානාතීති. **සබ්‍රහ්මචාරීති** තාපසපබ්බජ්ජාය සමානසික්ඛතාය සබ්‍රහ්ම
චාරී. **මණ්ඩබ්‍යොති** එවංනාමකො. **සහායොති** ගිහිකාලෙ පබ්බජිත
කාලෙ ච දළ්හමිත්තතාය පියසහායො. **මහාඉසීති** මහානුභාවො ඉසි.
පුබ්බකම්මසමායුත්තො සූලමාරොපනං ලභින්ති කතොකාසෙන
අත්තනො පුබ්බකම්මුනා යුත්තො සූලාරොපණං ලභිං, සූලං උත්තා
සිතො. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:

---

1. සී. මු. අනභිරතො වාසං
2. සී. මු. ආචරිං.
3. ම. සත්තාහමෙව.
4. සී. මු. අභිනික්ඛම්මජ්ඣාසයො & ම. නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයො.
5. ම. කාමෙසු ච.
6. සී. මු. අසක්කොන්තොහි.
7. සී. මු. & සී. I–VI. නික්ඛමන්තො.
8. ම. පජහි, පුන.
9. ම. ජිගුච්ඡන්තො හිරොත්තප්පභෙදභයෙන.
10. ජා. අ. එළමූගොච බාලො.
11. ජා. අ. එවම්පහං.
12. සී. I–III. & ම. අභි[රතිරහිතං චිත්තං]

a. ජාතකපාළි.

අතීතෙ වංසරට්ඨෙ කොසම්බියං කොසම්බිකො නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි. තදා බොධිසත්තො අඤ්ඤතරස්මිං නිගමෙ අසීතිකොටිවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. නාමෙන දීපායනො නාම.[1] තාදිසස්සෙව බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො බ්‍රාහ්මණකුමාරො තස්ස පියසහායො අහොසි. නාමෙන මණ්ඩබ්‍යො නාම. තෙ උභොපි අපරභාගෙ මාතාපිතූනං අච්චයෙන කාමෙසු දොසං දිස්වා මහාදානං පවත්තෙත්වා[2] කාමෙ පහාය ඤාතිමිත්තපරිජනස්ස රොදන්තස්ස පරිදෙවන්තස්ස නික්ඛමිත්වා හිමවන්තප්පදෙසෙ අස්සමං කත්වා පබ්බජිත්වා උඤ්ඡාචරියාය වනමූලඵලාහාරෙන යාපෙන්තා පරොපණ්ණාස වස්සානි වසිංසු. කාමච්ඡන්දං වික්ඛම්භෙතුං නාසක්ඛිංසු. තෙ න ඣානමත්තම්පි නිබ්බත්තෙසුං. තෙ ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය ජනපදචාරිකං චරන්තා කාසික[3]රට්ඨං සම්පාපුණිංසු. තත්‍රෙකස්මිං[4] නිගමෙ දීපායනස්ස ගිහිසහායො මණ්ඩබ්‍යො නාම පටිවසති. තෙ උභොපි තස්ස සන්තිකං උපසඞ්කමිංසු. සො තෙ දිස්වා අත්තමනො පණ්ණසාලං කාරෙත්වා[5] චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහි.[6] තෙ තත්ථ තීණි චත්තාරි වස්සානි වසිත්වා තං ආපුච්ඡිත්වා චාරිකං චරන්තා බාරාණසීසමීපෙ අතිමුත්තක[7] සුසානෙ වසිංසු. තත්ථ දීපායනො යථාභිරන්තං විහරිත්වා පුන තස්මිං නිගමෙ මණ්ඩබ්‍යස්ස අත්තනො සහායස්ස සන්තිකං ගතො. මණ්ඩබ්‍යතාපසො තත්ථෙව වසි. අථෙකදිවසං එකො චොරො අන්තො නගරෙ චොරිකං කත්වා ධනසාරං ආදාය නික්ඛන්තො පබුද්ධෙහි ගෙහසාමිකෙහි නගරරක්ඛක[8] මනුස්සෙහි ච අනුබද්ධො නිද්ධමනෙන නික්ඛමිත්වා වෙගෙන සුසානං පවිසිත්වා තාපසස්ස පණ්ණසාලද්වාරෙ භණ්ඩිකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායි. මනුස්සා භණ්ඩිකං 'දිස්වා අරෙ[9] දුට්ඨජටිල! රත්තිං චොරිකං කත්වා දිවා තාපසවෙසෙන චරසී'ති තජ්ජෙත්වා පොථෙත්වා තං ආනෙත්වා[10] රඤ්ඤො දස්සයිංසු. රාජා අනුපපරික්ඛිත්වාව සූලෙ උත්තාසෙථාති ආහ. තං සුසානං නෙත්වා ඛදිරසූලෙ ආරොපයිංසු. තාපසස්ස සරීරෙ සූලං න පවිසති. තතො නිම්බසූලං ආහරිංසු. තම්පි න පවිසති. තතො අයසූලං ආහරිංසු. තම්පි න පවිසති. තාපසො කින්නු ඛො මෙ පුබ්බකම්මන්ති චින්තෙසි. තස්ස ජාතිස්සරඤාණං උප්පජ්ජි. තෙන පුබ්බකම්මං අද්දස. සො කිර පුරිමත්තභාවෙ වඩ්ඪකිපුත්තො හුත්වා පිතු රුක්ඛතච්ඡනට්ඨානං ගන්ත්වා එකං මක්ඛිකං ගහෙත්වා කොවිලාරසකලිකාය සූලෙන[11] විය විජ්ඣි. තස්ස තං පාපං ඉමස්මිං ඨානෙ ඔකාසං ලභි. සො න සක්කා ඉතො පාපතො මුච්චිතුන්ති[12] ඤත්වා රාජපුරිසෙ ආහ: 'සචෙ මං සූලෙ උත්තාසෙතුකාමත්ථ, කොවිලාරසූලං ආහරථා'ති. තෙ තථා කත්වා තං සූලෙ[13] උත්තාසෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා පක්කමිංසු.

---

1. සී. මු. දීපායනො නාම ජාතො.
2. ම. පවත්තිත්වා.
3. සී. මු. කාසි.
4. සී. I-IV. තත්ථෙකස්මිං.
5. සී. මු. කරිත්වා.
6. සී. මු. තෙ උපට්ඨහි
7. සී. I අතිමුත්තක & II. අධිමුත්තික.
8. සී. මු. නගරරක්ඛන
9. සී. I-VI. චොරෙ.
10. සී. II & ම. ආදාය නෙත්වා
11. සී. I-VI & සී. මු. සූලෙ [විය
12. සී. I VI. මුඤ්චිතුන්ති
13. සී I-IV. තථා කත්වා සූලෙ.

තදා කණ්හදීපායනො චිරදිට්ඨො[1] මෙ සහායොති මණ්ඩබ්‍යස්ස
සන්තිකං ආගච්ඡන්තො තං පවත්තිං සුත්‍වා තං ඨානං ගන්ත්‍වා
එකමන්තං ඨිතො කිං සම්ම කාරකොසීති පුච්ඡිත්‍වා න කාරකොම්හීති
වුත්තෙ අත්තනො මනොපදොසං රක්ඛිතුං සක්ඛි න සක්ඛීති පුච්ඡි. සම්ම!
යෙහි අහං ගහිතො තෙව තෙසං න රඤ්ඤො උපරි මය්හං මනොප
දොසො අත්ථීති. එවං සන්තෙ තාදිසස්ස සීලවතො ඡායා මය්හං
සුඛාති වත්‍වා කණ්හදීපායනො සූලං නිස්සාය නිසීදි. ආරක්ඛක
පුරිසා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා අනිසාමෙත්‍වා මෙ
සාතත්ති වෙගෙන තත්ථ ගන්ත්‍වා කස්මා භන්තෙ ත්‍වං[2] සූලං නිස්සාය
නිසින්නොසී'ති දීපායනං පුච්ඡි. 'මහාරාජ! ඉමං තාපසං රක්ඛන්තො
නිසින්නොස්මී'ති. කිං පන ත්‍වං න ඉමස්ස කාරකභාවං ඤත්‍වා එවං
කාරෙසීති?. සො කම්මස්ස අවිසොධිතභාවං[3] ආචික්ඛි. අථස්ස දීපායනො
රඤ්ඤා නාම නිසම්මකාරිනා භවිතබ්බන්ති:

අලසො ගිහී කාමභොගී න සාධු
අසඤ්ඤතො පබ්බජිතො න සාධු,
රාජා න සාධු අනිසම්මකාරී
යො පණ්ඩිතො කොධනො සො න සාධූති.[a]

ආදීනි වත්‍වා ධම්මං දෙසෙසි. රාජා මණ්ඩබ්‍යතාපසස්ස නිද්දොසභාවං
ඤත්‍වා සූලං හරථාති[4] ආණාපෙසි. සූලං හරන්තා හරිතුං නාසක්ඛිංසු.
මණ්ඩබ්‍යො ආහ: 'මහාරාජ! අහං පුබ්බෙ කතකම්මදොසෙන එවරූපං
ආයාසං පත්තො, මම සරීරතො සූලං හරිතුං න සක්කා, සචෙපි
මය්හං ජීවිතං දාතුකාමො කකචෙන ඉමං සූලං චම්මසමං කත්‍වා
ඡින්දාපෙහී'ති. රාජා තථා කාරෙසි. සූලං අන්තොයෙව අහොසි. න
කිඤ්චි පීළං ජනෙසි. තදා කිර සුඛුමං සකලිකං හීරං[5] ගහෙත්‍වා
මක්ඛිකාය වච්චමග්ගං පවෙසෙසි. තං තස්සෙව අන්තො අහොසි.[6]
සො තෙන කාරණෙන අමරිත්‍වා අත්තනො ආයුක්ඛයෙනෙව මරි.
තස්මා අයම්පි න මතොති.[7] රාජා තාපසෙ වන්දිත්‍වා ඛමාපෙත්‍වා
උභොපි උය්‍යානෙව[8] වසාපෙන්තො පටිජග්ගි. තතො පට්ඨාය සො
ආණිමණ්ඩබ්‍යො නාම ජාතො. සො රාජානං උපනිස්සාය තත්ථෙව
වසි. දීපායනො පන තස්ස වණං ඵාසුකං කරිත්‍වා[9] අත්තනො ගිහී
සහායමණ්ඩබ්‍යෙන කාරිතං පණ්ණසාලමෙව ගතො. තෙන වුත්තං:

සබ්‍රහ්මචාරී මණ්ඩබ්‍යො සහායො මෙ මහාඉසී,
පුබ්බකම්ම සමායුත්තො සූලමාරොපණං ලභි.
තමහං උපට්ඨහිත්‍වාන ආරොග්‍යමනුපාපයිං,
ආපුච්ඡිත්‍වාන ආගඤ්ඡිං යං මය්හං සකමස්සමන්ති.

1. ම. චිරං දිට්ඨො 5. සී. I. සකලකං හීරං a. ජාතකපාළි.
2. සී· I-VI. & ම. කස්මා ත්‍වං භන්තෙ. 6. සී. I. තස්සා අන්තො එව & සී. II. තස්සා.
3. සී. I-VI. අසොධිතභාවං. 7. ම. න මතො. අන්තොයෙව. & ම. තස්ස අන්තො එව.
4. සී. I. සූලං හරාථ. 8. සී. 1 & IV. උය්‍යානෙ. 9. සී. 1-VI කත්‍වා.

තත්ථ **ආපුච්ඡිත්වානා**ති මය්හං සහායං මණ්ඩබ්‍යතාපසං ආපුච්ඡිත්වා. **යං මය්හං සකමස්සම**න්ති යං තං මය්හං ගිහිසහායෙන[1] මණ්ඩබ්‍යබ්‍රාහ්මණෙන කාරිතං සකං මම සන්තකං අස්සමපදං පණ්ණසාලා, තං උපාගඤ්ඡිං. තං පන පණ්ණසාලං පවිසන්තං දිස්වා සහායස්ස ආරොචෙසුං. සො සුත්වාව තුට්ඨචිත්තො සපුත්තදාරො බහු ගන්ධමාලඵාණිතාදීනි[2] ආදාය පණ්ණසාලං ගන්ත්වා දීපායනං වන්දිත්වා පාදෙ ධොවිත්වා පානකං පායෙත්වා ආණිමණ්ඩබ්‍යස්ස පවත්තිං සුණන්තො නිසීදි. අථස්ස පුත්තො යඤ්ඤදත්තකුමාරො නාම චඞ්කමණකොටියං ගෙණ්ඩුකෙන[3] කීළි. තත්ථ එකස්මිං වම්මිකෙ ආසීවිසො වසති. කුමාරෙන භූමියං පහටගෙණ්ඩුකො[4] ගන්ත්වා වම්මිකබිලෙ ආසීවිසස්ස මත්ථකෙ පති. කුමාරො අජානන්තො බිලෙ හත්ථං පවෙසෙසි. අථ තං කුද්ධො ආසීවිසො හත්ථෙ ඩසි. සො විසවෙගෙන මුච්ඡිතො තත්ථෙව පති. අථස්ස මාතාපිතරො සප්පෙන දට්ඨභාවං ඤත්වා කුමාරං උක්ඛිපිත්වා තාපසස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජාපෙත්වා 'භන්තෙ![5] ඔසධෙන වා මන්තෙන වා පුත්තං නො[6] නිරොගං කරොථා'ති ආහංසු. සො අහං ඔසධං න ජානාමි, නාහං වෙජ්ජකම්මං කරිස්සාමි, පබ්බජිතොම්හීති. 'තෙන හි භන්තෙ! ඉමස්මිං කුමාරකෙ මෙත්තං කත්වා සච්චකිරියං කරොථා'ති. තාපසො 'සාධු[7] සච්චකිරියං කරිස්සාමී'ති වත්වා යඤ්ඤදත්තස්ස සීසෙ හත්ථං ඨපෙත්වා සච්චකිරියං අකාසි. තෙන වුත්තං: 'සහායො බ්‍රාහ්මණො මය්හං'න්ති ආදි. තත්ථ **ආගච්ඡුං පාහුනාගත**න්ති අතිථි අභිගමනං අභිගමිංසු. **වට්ටමනුක්ඛිප**න්ති ඛිපනවට්ටසණ්ඨානතාය[8] වට්ටන්ති ලද්ධනාමං ගෙණ්ඩුකං අනුක්ඛිපන්තො. ගෙණ්ඩුකකීළං කීළන්තොති අත්ථො. **ආසීවිසමකොපයී**ති භූමියං පතිහතො හුත්වා වම්මිකබිලගතෙන ගෙණ්ඩුකෙන[3] තත්ථ ඨිතං කණ්හසප්පං සීසෙ පහරිත්වා රොසෙසි. **වට්ටගතං මග්ගං අන්වෙසන්තො**ති තෙන වට්ටෙන ගතං මග්ගං ගවෙසන්තො. **ආසීවිසස්ස හත්ථෙන උත්තමඞ්ගං පරාමසී**ති වම්මිකබිලං පවෙසිතෙන අත්තනො හත්ථෙන ආසීවිසස්ස සීසං ඵුසි. **විසබලස්සිතො**ති විසබලනිස්සිතො අත්තනො විසවෙගං නිස්සාය උප්පජ්ජනකසප්පො. **අඩංසි දාරකං ඛණෙ**ති තස්මිං පරාමසිතක්ඛණෙ එව තං බ්‍රාහ්මණකුමාරං ඩසි.[9] **සහදට්ඨො**ති ඩංසෙන සහෙව; දට්ඨසමකාලමෙව. **ආසීවිසෙනා**ති ඝොරවිසෙන. **තෙනා**ති තෙන දාරකස්ස විසවෙගෙන මුච්ඡිතස්ස භූමියං පතනෙන අහං දුක්ඛිතො අහොසිං. **මම වාහසි තං දුක්ඛ**න්ති තං දාරකස්ස මාතාපිතූනඤ්ච දුක්ඛං මම වාහසි;[10] මය්හං සරීරෙ විය මම කාරුණ්ණාය වාහෙසි. **ත්‍යාහ**න්ති තෙ තස්ස දාරකස්ස මාතාපිතරො අහං මා සොචථ[11] මා පරිදෙවථාති ආදිනා නයෙන සමස්සාසෙත්වා. **සොකසල්ලිතො**ති සොකසල්ලවන්තො.

---

1. සී. මු. යං තං ගිහිසහායෙන.
2. ම. සපුත්තදාරො ගන්ධමාලඵාණිතාදීනි.
3. සී. I-VI. &. සී. මු. හෙණ්ඩුකෙන.
4. සී. I-IV. &. සී. මු. හෙණ්ඩුකො.
5. 'භන්තෙ'ති මරම්මපොත්ථකෙ න දිස්සති.
6. ම. පුත්තකං.
7. 'සාධූ'ති මරම්මපොත්ථකෙ න දිස්සති.
8. ම. වට්ටසණ්ඨානතාය
9. ම. ඩංසි.
10. ම. වහසි.
11. ම. මා සොචිත්ථ.

අඞ්ගනාති සෙට්ඨං; තතො එව **වරං** උත්තමං සච්චකිරියං අකාසි. **ඉදානි** තං සච්චකිරියං සරූපෙන දස්සෙතුං 'සත්තාහමෙවා'ති ගාථමාහ. තත්ථ **සත්තාහමෙවාති** පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය සත්තාහානි[1] එව. **පසන්නචිත්තොති** කම්මඵලසද්ධාය පසන්නමානසො. **පුඤ්ඤත්ථිකොති** පුඤ්ඤෙන අත්ථිකො, ධම්මච්ඡන්දයුත්තො. **අථාපරං යං චරිත**න්ති අථ තස්මා සත්තාහා උත්තරි යං මම බ්‍රහ්මචරියචරණං. **අකාමකො වාහිති** පබ්බජ්ජං අනිච්ඡන්තො එව. **එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූ**ති සචෙ අතිරෙකපඤ්ඤාසවස්සානි අනභිරතිවාසං වසන්තෙන මයා කස්සචි අජානාපිතභාවො සච්චං, එතෙන සච්චෙන යඤ්ඤදත්තකුමාරස්ස සොත්ථි හොතු, ජීවිතං පටිලභතූති. එවං පන මහාසත්තෙන සච්ච කිරියාය කතාය යඤ්ඤදත්තස්ස සරීරතො විසං භස්සිත්වා පථවිං පාවිසි. කුමාරො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා මාතාපිතරො ඔලොකෙත්වා අම්ම තාතා ති වත්වා වුට්ඨාසි. තෙන වුත්තං:

සහසචෙව කතෙ මය්හං විසවෙගෙන වෙධිතො,
අබුජ්ඣිත්වාන වුට්ඨාසි අරොගො චාසි[2] මාණවොති.

තස්සත්ථො: මම සච්චකරණෙන සහ සමානකාලමෙව[3] තතො පුබ්බ විසවෙගෙන වෙධිතො කම්පිතො විසඤ්ඤීභාවෙන අබුජ්ඣිත්වා ඨිතො විගතවිසත්තා පටිලද්ධසඤ්ඤො සහසා වුට්ඨාසි, සො මාණවො කුමාරො විසවෙගෙන අරොගො ච අහොසීති. ඉදානි සත්ථා තස්සා අත්තනො[4] සච්චකිරියාය පරමත්ථපාරමීභාවං දස්සෙන්තො 'සච්චෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ සච්චපාරමී'ති ආහ. තං උත්තානත්ථමෙව. ජාතකට්ඨ කථායම්පන මහාසත්තස්ස සච්චකිරියාය කුමාරස්ස ථනප්පදෙසතො උද්ධං විසං භස්සිත්වා විගතං, දාරකස්ස පිතු සච්චකිරියාය කටිතො උද්ධං, මාතු සච්චකිරියාය අවසිට්ඨසරීරතො විසං භස්සිත්වා විගතන්ති ආගතං. තථා හි වුත්තං:

යස්මා දානං නාභිනන්දිං කදාචි
දිස්වානාහං අතිථිං වාසකාලෙ
නචාපි මෙ අප්පියතං අවෙදුං[5]
බහුස්සුතා සමණබ්‍රාහ්මණා ච
අකාමකො වා හි අහං දදාමි
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු
හතං විසං ජීවතු යඤ්ඤදත්තො.

ආසිවිසො තාත! පහූතතෙජො
යො තං අඩංසි[6] පිතරු උදිච්ච,
තස්මිඤ්ච මෙ අප්පියතාය අජ්ජ
පිතරී ච තෙ නත්ථි කොචි විසෙසො,
එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතු
හතං විසං ජීවතු යඤ්ඤදත්තොති. [a]

---

1. සී මු සත්තා හානි.
2. මු.. & සී. මු. ආරොගො.
3 සී. I-VI. සහෙව සමානකාලමෙව.
4. සී. මු. සත්ථා අත්තනො.
5. සී. මු. &.සී. I-VI & ම. අවිඤ්ඤු..
6. සී. I-VI. අචුඹි ජා. අ. අදසී.
a. ජාතකපාළි.

තත්ථ **වාසකාලෙ**ති වසනත්ථාය ගෙහං ආගතකාලෙ. **න චාපි මෙ අප්පියතං අවෙදුන්ති**[1] බහුස්සුතාපි[2] සමණබ්‍රාහ්මණා 'අයං නෙව දානං අභිනන්දති න අම්හෙ'ති ඉමං මම අප්පියභාවං නෙව ජානිංසු. අහං හි තෙ පියචක්ඛූහි යෙව ඔලොකෙමීති දීපෙති. **එතෙන සච්චෙනා**ති සචෙ අහං දදමානොපි විපාකං අසද්දහිත්වා අත්තනො අනිච්ඡාය දෙමි, අනිච්ඡභාවඤ්ච මෙ පරෙ න ජානන්ති, එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූති අත්ථො. ඉතරගාථාය **තාතා**ති පුත්තං ආලපති. **පහූතතෙජා**ති බලවවිසො. **පතරා**ති පදරා. අයමෙව වා පාඨො: **උද්දිච්චා**ති උද්ධං ගන්ත්වා, වම්මිකබිලතො උට්ඨහිත්වාති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති: 'තාත! යඤ්ඤදත්ත! තසමිඤ්ච ආසිවිසෙ තව පිතරි[3] අප්පියභාවෙන මය්හං කොචි විසෙසො නත්ථි, තඤ්ච පන අප්පියභාවං ඨපෙත්වා අජ්ජ මයා න කොචි ජානාපිතපුබ්බො, සචෙ එතං සච්චං, එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූ'ති. එවං බොධිසත්තො කුමාරෙ අරොගෙ[4] ජාතෙ තස්ස පිතරං 'දානං දදන්තෙන නාම කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච සද්දහිත්වා දාතබ්බ'න්ති කම්මඵලසද්ධාය නිවෙසෙත්වා සයං අනභිරතිං විනොදෙත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො උප්පාදෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි. තදා මණ්ඩබ්‍යො ආනන්දත්ථෙරො අහොසි, තස්ස භරියා විසාඛා, පුත්තො රාහුලත්ථෙරො, ආණිමණ්ඩබ්‍යො සාරිපුත්තත්ථෙරො, කණ්හදීපායනො ලොකනාථො. තස්ස ඉධ පාළියා ආරූළ්හා සච්චපාරමී. සෙසා ච පාරමියො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව නිද්ධාරෙතබ්බා, තථා අනවසෙසවිභාභොගපරිච්චාගාදයො ගුණානුභාවාති.[5]

කණ්හදීපායනචරියං එකාදසමං.

ද්වාදසමෙ **සුතසොමො මහීපතී**ති එවංනාමො ඛත්තියො. මහාසත්තො හි තදා කුරුරට්ඨෙ ඉන්දපත්තනගරෙ කොරබ්‍යස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. තං සුතවිත්තතාය[6] චන්දසමාන සොම්මවදනතාය ච[7] සුතසොමොති සඤ්ජානිංසු. තං වයප්පත්තං සබ්බසිප්පනිප්ඵත්තිප්පත්තං[8] මාතාපිතරො රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු. **ගහිතො**[9] **පොරිසාදෙනා**ති පුරිසානං මනුස්සානං අදනතො ඛාදනතො පොරිසාදොති ලද්ධනාමෙන බාරාණසිරඤ්ඤා දෙවතාබලිකම්මත්ථං ගහිතො. බාරාණසිරාජා හි[10] තදා මංසෙන විනා අභුඤ්ජන්තො අඤ්ඤං මංසං අලභන්තෙන භත්තකාරකෙන මනුස්සමංසං ඛාදාපිතො රසතණ්හාය බද්ධො හුත්වා මනුස්සෙ ඝාතෙත්වා මනුස්සමංසං ඛාදන්තො අමච්චපාරිසජ්ජපමුඛෙහි නාගරෙහි නෙගමජානපදෙහි[11] ච උස්සාහිතෙන

---

1. සී. I-VI & ම & සී මු. අවිඳන්ති.
2. සී. I-VI සී. මු. බහුස්සුතා.
3. ම තඤ්ච පිතරි
4. සී. මු. ආරොගෙ.
5. සී. මු & ම. ගුණානුභාවං විභාවෙතබ්බාති.
6. ජා. අ. සුතවිත්තකතාය.
7. සී. මු සොමවණ්ණතාය.
8. සී. මු. සබ්බසිප්පානි. නිප්ඵත්තිපත්තං & සී I-VI සබ්බසිප්පනිප්ඵත්තිං පත්තං.
9. සී. I-VI තතො.
10. සී. I-VI බාරාණසිරාජා.
11. සී. මු. නිගමජනපදෙහි & ම. නෙගමජනපදෙහි

සාලහත්ථිනා නාම අත්තනො සෙනාපතිනා ‘දෙව! යදි රජ්ජෙන අත්ථිකො මනුස්සමංසඛාදනතො විරමාහී’ති වුත්තො ‘රජ්ජං පජහන්තොපි මනුස්සමංසඛාදනතො න ඔරමිස්සාමී’ති වත්වා තෙහි රට්ඨා පබ්බාජිතො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා එකස්මිං නිග්‍රොධමූලෙ[1] වසන්තො ඛාණුප්පහාරෙන පාදෙ ජාතස්ස වණස්ස ඵාසුභාවාය ‘සකලජම්බුදීපෙ එකසතඛත්තියානං ගලලොහිතෙන බලිකම්මං කරිස්සාමී’ති දෙවතාය ආයාචනං කත්වා සත්තාහං අනාහාරතාය වණො ඵාසුකො ජාතො දෙවතානුභාවෙන සොත්ථි මෙ[2] අහොසීති සඤ්ඤාය බලිකම්මත්ථං[3] රාජානො ආනෙස්සාමීති ගච්ඡන්තො අතීතභවෙ සහායභූතෙන යක්ඛෙන සමාගන්ත්වා තෙන දින්නමන්තබලෙන අධිකතර[4]ථාමජවපරක්කමසම්පන්නො හුත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙ යෙව සතං රාජානො ආනෙත්වා අත්තනො වසනනිග්‍රොධරුක්ඛෙ ඔලම්බෙත්වා බලිකම්මකරණසජ්ජො අහොසි. අථ තස්මිං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා තං බලිකම්මං අනිච්ඡන්තී උපායෙන නං නිසෙධෙස්සාමීති පබ්බජිතරූපෙන තස්ස අත්තානං දස්සෙත්වා තෙන අනුබද්ධා තියොජනං ගන්ත්වා පුන අත්තනො දිබ්බරූපමෙව දස්සෙත්වා ‘ත්වං මුසාවාදී, තයා සකලජම්බුදීපෙ රාජානො ආනෙත්වා බලිකම්මං කරිස්සාමීති පටිස්සුතං, ඉදානි යෙ වා තෙ වා[5] දුබ්බලරාජානො ආනෙසි, ජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකං සුතසොමරාජානං සචෙ නානෙස්සසි, න මෙ තෙ බලිකම්මෙන අත්ථො’ති ආහ. සො ‘දිට්ඨා මෙ අත්තනො දෙවතා’ති තුස්සිත්වා ‘සාමි! මා චින්තයි, අහං අජ්ජෙව සුතසොමං ආනෙස්සාමී’ති වත්වා වෙගෙන මිගාජිනං[6] උය්‍යානං ගන්ත්වා අසංවිහිතාය ආරක්ඛාය පොක්ඛරණිං ඔතරිත්වා පදුමිනීපත්තෙන සීසං පටිච්ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං අන්තොඋය්‍යානගතෙ යෙව බලවපච්චූසෙ සමන්තා තියොජනං ආරක්ඛා ගණ්හිංසු. මහාසත්තො පාතොව අලඞ්කතහත්ථික්ඛන්ධවරගතො චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය නගරතො නික්ඛමි. තදා තක්කසිලතො නන්දො නාම බ්‍රාහ්මණො චතස්සො සතාරහගාථායො ගහෙත්වා වීසං යොජනසතං මග්ගං අතික්කම්ම තං නගරං පත්තො රාජානං පාචීනද්වාරෙන නික්ඛමන්තං දිස්වා හත්ථං උක්ඛිපිත්වා ‘ජයතු භවං මහාරාජා’ති වත්වා[7] ජයාපෙසි. රාජා හත්ථිනාගං උපසඞ්කමිත්වා, කුතො නු ත්වං බ්‍රාහ්මණ! ආගච්ඡසි? කිමිච්ඡසි? කින්තෙ දජ්ජන්ති ආහ. බ්‍රාහ්මණො ‘තුම්හෙ සුතවිත්තකාති සුත්වා චතස්සො සතාරහගාථායො ආදාය තුම්හාකං දෙසෙතුං[8] ආගතොම්හී’ති ආහ. මහාසත්තො තුට්ඨමානසො හුත්වා ‘අහං උය්‍යානං ගන්ත්වා නහායිත්වා ආගන්ත්වා සොස්සාමි, ත්වං මා උක්කණ්ඨී’ති වත්වා ගච්ඡථ බ්‍රාහ්මණස්ස අසුකගෙහෙ නිවාසං ඝාසච්ඡාදනඤ්ච සංවිදහථාති ආණාපෙත්වා උය්‍යානං පවිසිත්වා

---

1. සී. මු. & ම. නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ.
2. සී I–VI & ම. මම සොත්ථි.
3. I–VI & සී. මු. දෙවතාය බලිකම්මත්ථං
4. සී. මු. අධිකතරං.
5. සී. I–VI & ස්. මු. යෙන වා තෙන වා.
6. සී. මු. & ම මිගාචීන & ජා. අ මිගාචිරුය්‍යානං.
7. ජයතු භවං මහාරාජාති වත්වාති සීහල [මරම්මපොත්ථකෙසු න දිස්සති.
8. සී I–VI දස්සෙතුං.

මහන්තං ආරක්ඛං සංවිධාය ඔළාරිකානි ආභරණානි මුඤ්චිත්වා[1] මස්සුකම්මං කාරෙත්වා උබ්බට්ටිතසරීරො[2] පොක්ඛරණියා රාජවිභවෙන නහායිත්වා පච්චුත්තරිත්වා උදකග්ගහණසාටකෙ නිවාසෙත්වා අට්ඨාසි අථස්ස ගන්ධමාලාලඞ්කාරෙ උපහරිංසු. පොරිසාදො 'අලඞ්කතරාජා[3] භාරිකො භවිස්සති, සල්ලහුකකාලෙ යෙව නං ගණ්හිස්සාමී'ති[4] නදන්තො ඛග්ගං පරිවත්තෙන්තො 'අහමස්මි පොරිසාදො'ති නාමං සාවෙත්වා උදකා නික්ඛමි. තස්ස සද්දං සුත්වා හත්ථාරොහාදයො හත්ථිආදිතො භස්සිංසු. බලකායො දූරෙ ඨිතොව[5] පලායි. ඉතරෙ අත්තනො ආයුධානි[6] ඡඩ්ඩෙත්වා උරෙන නිපජ්ජි. පොරිසාදො රාජානං උක්ඛිපිත්වා ඛන්ධෙ නිසීදාපෙත්වා සම්මුඛට්ඨානෙ යෙව අට්ඨාරසහත්ථං පාකාරං ලඞ්ඝිත්වා පුරතො ගලිත[7] මදමත්තවරවාරණෙ[8] කුම්භෙ අක්කමිත්වා පබ්බතකූටානි විය පාතෙන්තො වාතජවානිපි අස්සරතනානි පිට්ඨියං අක්කමිත්වා පාතෙන්තො රථසීසෙ අක්කමිත්වා පාතෙන්තො භමරිකං භමන්තො විය නීලකානි නිග්‍රොධපත්තානි මද්දන්තො විය එකවෙගෙනෙව තියොජනමග්ගං ගන්ත්වා කිඤ්චි අනුබන්ධන්තං අදිස්වා සනිකං ගච්ඡන්තො සුතසොමස්ස කෙසෙහි උදකබින්දූනි අත්තනො උපරි පතන්තානි අස්සුබින්දූනීති සඤ්ඤාය 'කිමිදං සුතසොමොපි මරණං අනුසොචන්තො රොදතී'ති ආහ. මහාසත්තො 'නාහං මරණං[9] අනුසොචාමි, කුතො රොදනා?[10] අපිච ඛො සඞ්ගරං[11] කත්වා සච්චාපතං නාම පණ්ඩිතානං ආචිණ්ණං, තං න නිප්ඵජ්ජතීති අනුසොචාමි, කස්සපදසබලෙන දෙසිතා චතස්සො සතාරහා ගාථායො ආදාය තක්කසිලතො ආගතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ආගන්තුකවත්තං කාරෙත්වා 'නහායිත්වා ආගන්ත්වා[12] සුණිස්සාමි,[13] යාව මමාගමනා ආගමෙහී'ති සඞ්ගරං කත්වා උය්‍යානං ගතො, ත්වං ච තා ගාථායො සොතුං අදත්වා මං ගණ්හී'ති. තෙන වුත්තං:-

ගහිතො පොරිසාදෙන බ්‍රාහ්මණෙ සඞ්ගරං සරින්ති.

තත්ථ **බ්‍රාහ්මණෙ සඞ්ගර**න්ති තද්බ්‍රාහ්මණෙ අත්තනා කතං පටිඤ්ඤං අනුස්සරිං. **ආවුණිත්වා ඛරතලෙ**ති තත්ථ තත්ථ උය්‍යානාදීසු ගන්ත්වා අත්තනො බලෙන ආනීතානං එකසතඛත්තියානං හත්ථතලෙ ඡිද්දං කත්වා රුක්ඛෙ ලම්බනත්ථං රජ්ජුං පටිමුඤ්චිත්වා. **එතෙ සම්පමිලාපෙත්වා**ති එතෙ එකසතඛත්තියෙ ජීවග්ගාහං ගහෙත්වා උද්ධපාදෙ අධොසිරෙ කත්වා පණ්හියා සීසං පහරන්තො භමණවසෙන හත්ථතලෙ ආවුණිත්වා රුක්ඛෙ ආලම්බනවසෙන සබ්බසො ආහාරූපච්ඡෙදෙන

---

1. සී. මු. & ම. ඔමුඤ්චිත්වා.
2. සී. මු. & ම. උප්පත්තිතසරීරො.
3. සී. මු. & ම. අලඞ්කත කාලෙ රාජා.
4. සී. I & II. සල්ලහුකකාලෙ යෙව ගණ්හිස්සාමීති.
5. සී. මු. දූරෙ ඨිතො තතො ව.
6. ම ආවුධානි
7. සී. මු & ම පගලිත & සී. II. පග්ගලිත.
8. සී. මු. මත්තවරවාරණ & සී I-VI මදමත්තවාරණං.
9. සී. මු. මරණතො.
10. සී. I-VI. රොදමානා,
11. සී I-VI. සක්කාරං.
12. සී. I-VI ආගතො.
13. සී. මු & ම: සොස්සාමි.

සබ්බථා පමිලාපෙත්වා විසොසෙත්වා බෙදපෙත්වාති අත්ථො. **යඤ්ඤත්ථෙති** බලිකම්මත්ථෙ සාධෙතබ්බ. **උපනයී මමන්ති** මං උපනෙසි. තථා උපනීයමානො පන මහාසත්තො පොරිසාදෙන ‘කිං ත්වං මරණතො භායසී’ති වුත්තෙ ‘නාහං මරණතො භායාමි, තස්ස පන බ්‍රාහ්මණස්ස මයා කතො සඞ්ගරො න පරිමොචිතොති අනුසොචාමි, සචෙ මං[1] විස්සජ්ජෙස්සසි, තං ධම්මං සුත්වා තස්ස ච සක්කාරසම්මානං කත්වා පුන ආගමිස්සාමී’ති. නාහං[2] සද්දහාමි යං ත්වං මයා විස්සජ්ජිතො ගන්ත්වා පුන මම හත්ථං ආගමිස්සසීති. සම්ම! පොරිසාද! මයා සද්ධිං එකාචරියකුලෙ සික්ඛිතො සහායො හුත්වා ‘අහං[3] ජීවිතහෙතුපි න මුසා කථෙමී’ති[4] කිං න සද්දහසීති. කිඤ්චාපි මෙ එතෙන වාචාමත්තකෙන:

අසිඤ්ච සත්තිඤ්ච පරාමසාමි
සපථම්පි තෙ සම්ම! අහං කරෙමි,
තයා පමුත්තො අනණො භවිත්වා
සච්චානුරක්ඛී පුනරාවජිස්සන්ති.a

මහාසත්තෙන ඉමාය ගාථාය වුත්තාය පොරිසාදො ‘අයං සුතසොමො ඛත්තියෙහි අකාතබ්බං සපථං කරෙමීති වදති, ගන්ත්වා අනාගච්ඡන්තොපි මම හත්ථතො න මුච්චිස්සතී’ති චින්තෙත්වා:

යො තෙ කතො සඞ්ගරො බ්‍රාහ්මණෙන
රට්ඨෙ සකෙ ඉස්සරියෙ ඨිතෙන,
තං සඞ්ගරං බ්‍රාහ්මණස්සප්පදාය[5]
සච්චානුරක්ඛී පුනරාවජස්සූති.b

විස්සජ්ජෙසි. මහාසත්තො රාහුමුඛා මුත්තො චන්දො විය නාගබලො ථාමසම්පන්නො ඛිප්පමෙව තං නගරං සම්පාපුණි. සෙනාපිස්ස ‘සුතසොමරාජා පණ්ඩිතො, පොරිසාදං දමෙත්වා සීහමුඛා පමුත්තමත්තවරවාරණො[6] විය ආගමිස්සතී’ති ච රාජානං පොරිසාදස්ස දත්වා ආගතාති ගරහභයෙන ච බහිනගරෙ යෙව නිවිට්ඨා තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා ‘කච්චිත් මහාරාජ! පොරිසාදෙන කිලමිතො’ති පටිසන්ථාරං කත්වා පොරිසාදෙන මය්හං මාතාපිතූහිපි දුක්කරතරං කතං, තථාරූපො නාම චණ්ඩො සාහසිකො මමං සද්දහිත්වා මං විස්සජ්ජෙසී’ති[7] වුත්තෙ රාජානං අලඞ්කරිත්වා හත්ථික්ඛන්ධං ආරොපෙත්වා පරිවාරෙත්වා නගරං පාවිසි. තං දිස්වා සබ්බෙ නාගරා තුස්සිංසු. සොපි ධම්මසොණ්ඩතාය මාතාපිතරෙපි අනුපසඞ්කමිත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස මහන්තං සක්කාරසම්මානං කත්වා ධම්මගරුතාය[8] සයං නීචාසනෙ නිසීදිත්වා ‘තුම්හෙහි මය්හං ආභතා සතාරහගාථා සුණොමි[9] ආචරියා’ති ආහ. බ්‍රාහ්මණො මහා

1 සී. මු. සචෙහාමං. 5. සී. I-IV & සී. මු. & ම. සම්පදය. 8. සී. මු ධම්මගුරුතාය.
2. සී. මු. & ම. නාහමිදං. 6. සී I-IV. & වාරණො & ම. පමත්තවාරණො.
3. ජා. අ අයං. 7. ම. මම සද්දහිත්වා. 9. ම. සුණොම.
4. සී. I-IV & ම. සී. මු කථෙසිං & ජා. අ. කථෙමීති. a. ජාතකපාළි. b. ජාතකපාළි.

සත්තෙන යාචිතකාලෙ ගන්ධෙහි හත්ථෙ උබ්බට්ටෙත්වා පසිබ්බකතො මනොරමං පොත්ථකං නීහරිත්වා උභොහි හත්ථෙහි ගහෙත්වා 'තෙන හි මහාරාජ! සුණාහී'ති[1] පොත්ථකං වාචෙන්තො ගාථා අභාසි:

සකිදෙව සුතසොම! සබ්භි හොති[2] සමාගමො,
සා නං සඞ්ගති පාලෙති නාසබ්භි බහුසඞ්ගමො.[3]

සබ්භිරෙව[4] සමාසෙථ සබ්භි කුබ්බෙථ සන්ථවං,
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සෙය්‍යො හොති න පාපියො.

ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා
අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති,
සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙති
සන්තො හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

නභඤ්ච දූරෙ පථවී ච දූරෙ
පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දූරෙ,
තතො හවෙ දූරතරං වදන්ති
සතඤ්ච ධම්මං[5] අසතඤ්ච රාජාති.[a]

තා[6] සුත්වා මහාසත්තො සඵලං මෙ ආගමනන්ති තුට්ඨචිත්තො ඉමා ගාථා නෙව සාවකභාසිතා, න ඉසිභාසිතා, න කවිභාසිතා,[7] න දෙවභාසිතා,[8] සබ්බඤ්ඤුනාව භාසිතා; කිං නු ඛො අග්ඝන්තීති චින්තෙන්තො[9] ඉමං සකල[10]චක්කවාළං යාව බ්‍රහ්මලොකා සත්තරතනපුණ්ණං කත්වා දින්නෙපි නෙව අනුච්ඡවිකං කතං නාම හොති, අහං ඛො පනස්ස තියොජනසතිකෙ කුරුරට්ඨෙ සත්තයොජනිකෙ ඉන්දපත්තනගරෙ රජ්ජං දාතුං පහොමි, රජ්ජං කාතුං පනස්ස භාග්‍යං නත්ථි, තථා හිස්ස අඞ්ගලක්ඛණානුසාරෙන අප්පානුභාවතා දිස්සති, තස්මා දින්නම්පි රජ්ජං න ඉමස්මිං තිට්ඨතීති චින්තෙත්වා 'ආචරිය! තුම්හෙ අඤ්ඤෙසං ඛත්තියානං ඉමා ගාථායො දෙසෙත්වා කිං ලභථා'ති පුච්ඡි. එකෙකාය සතං සතං මහාරාජ! තෙනෙව සතාරහගාථා නාම ජාතාති. අථස්ස මහාසත්තො: ත්වං ආචරිය! අත්තනො[11] ගහෙත්වා විචරණභණ්ඩස්ස අග්ඝං න ජානාසීති:

සහස්සියො ඉමා ගාථා න ඉමා ගාථා සතාරහා,
චත්තාරි ත්වං සහස්සානි ඛිප්පං ගණ්හාහි[12] බ්‍රාහ්මණාති.

චත්තාරි සහස්සානි දාපෙත්වා එකං සුඛයානකං දත්වා මහතා සක්කාරසම්මානෙනෙව තං උය්‍යොජෙත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා අහං බ්‍රාහ්මණෙන ආභතං සද්ධම්මරතනං පූජෙත්වා තස්ස ච සක්කාරසම්මානං

1. ම. සුණොහීති,
2. ජා. අ. හොතු.
3. සී මු& සී. I-VI. සමාගමො.
4. I-VI. සබ්භිදෙව.
5. සී. I-VI ම. ධම්මො.
6. සී. මු. තං & සී I-VI තං.
7. න කවිභාසිතාති සී. මු. පොත්ථකෙ න දිස්සති.
8. න දෙවභාසිතාති සීහලපොත්ථකෙසු නදිස්සති.
9. සී. මු. චින්තෙත්වා.
10. සී. මු. සකලම්පි.
11. ම. ත්වං අත්තනො.
12. සී I-IV & සී. මු. ගණ්හ,

a. ජාතකපාළි

කත්වා ආගමිස්සාමීති පොරිසාදස්ස පටිඤ්ඤං දත්වා ආගතො, තත්‍ර යං බ්‍රාහ්මණස්ස කාතබ්බං පටිපජ්ජිතබ්බං තං කතං, ඉදානි පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති වත්වා තෙනහි ‘තාත! සුතසොම! කිං නාමෙතං කථෙසි, චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය චොරං ගණ්හිස්සාම, මා ගච්ඡ චොරස්ස සන්තික’න්ති යාචිංසු. සොළසසහස්සා නාටකිත්ථියො සෙසපරිජනාපි ‘අම්හෙ අනාථෙ[1] කත්වා කුහිං ගච්ඡසි දෙවා’ති පරිදෙවිංසු. පුනපි කිර රාජා චොරස්ස[2] සන්තිකං ගමිස්සතීති එකකොලාහලං අහොසි. මහාසත්තො පටිඤ්ඤාය සච්චාපනං[3] නාම සාධූනං සප්පුරිසානං ආචිණ්ණං, සොපි මමං[4] සද්දහිත්වා විස්සජ්ජෙසි, තස්මා ගමිස්සාමි යෙවාති මාතාපිතරො වන්දිත්වා සෙසජනං[5] අනුසාසෙත්වා අස්සුමුඛෙන නානප්පකාරං පරිදෙවන්තෙන ඉත්ථාගාරාදිනා ජනෙන අනුගතො නගරා නික්ඛම්ම තං ජනං නිවත්තෙතුං මග්ගෙ දණ්ඩකෙන තිරියං ලෙඛං කත්වා ඉමං මම ලෙඛං මා අතික්කමිංසූති[6] වත්වා අගමාසි. මහාජනො තෙජවතො මහාසත්තස්ස ආණං අතික්කමිතුං අසක්කොන්තො මහාසද්දෙන කන්දිත්වා රොදිත්වා නිවත්ති. බොධිසත්තො ආගතමග්ගෙනෙව තස්ස සන්තිකං අගමාසි. තෙන වුත්තං ‘අපුච්ඡි මං පොරිසාදො’ති ආදි. තත්ථ **කිං ත්වං ඉච්ඡසි නිසජ්ජන්ති**[7] ත්වං අත්තනො නගරං ගන්තුං මම හත්ථතො නිස්සජ්ජනං කිං ඉච්ඡසි, ත්වං මයා තක්කසිලාදිසු චිරපරිචිතො සච්චවාදීති[8] වදසි, තස්මා **යථාමති තෙ කාහාමි** යථාරුචිං[9] තෙ කරිස්සාමි. **යදි මෙ ත්වං පුනෙහිසීති** සචෙ පුන ත්වං එකංසෙනෙව මම සන්තිකං ආගමිස්සසි. **පණෙන ආගමනං මමාති** පගෙව මම ආගමනං තස්ස පොරිසාදස්ස පටිසුණිත්වා පාතොව ආගමිස්සාමීති පටිස්සවං කත්වා. **රජ්ජං නිය්‍යාදයිං තදාති** තදා පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො ඉදං වො[10] රජ්ජං පටිපජ්ජථාති[11] මාතාපිතූනං තියොජනසතිකං රජ්ජං නිය්‍යාදෙසිං. කස්මා පන රජ්ජං නිය්‍යාදයීති? **අනුස්සරිත්වා සතං ධම්ම**න්ති[12] යස්මා පන පටිඤ්ඤාය සච්චාපනං නාම සතං සාධූනං මහාබොධිසත්තානං පවෙණී කුලවංසො, තස්මා තං සච්චපාරමිතාධම්මං පුබ්බකං පොරාණං ජිනෙහි බුද්ධාදීහි සෙවිතං අනුස්සරිත්වා සච්චං අනුරක්ඛන්තො තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දත්වා අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පොරිසාදං උපාගමිං.[13] **නත්ථි මෙ සංසයො තත්ථාති** තස්මිං පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගමනෙ ‘අයං මං කින්නුඛො ඛාදෙස්සති උදාහු නො’ති මය්හං සංසයො නත්ථි, චණ්ඩො සාහසිකො මයා සද්ධිං එකසතඛත්තියෙ දෙවතාය බලිකම්මකරණසජ්ජො එකන්තෙනෙව ඛාදෙස්සතීති ජානන්තො එව කෙවලං සච්චවාචං අනුරක්ඛන්තො අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා තං උපාගමිං, යස්මා චෙතදෙව, තස්මා සච්චෙන

---

1. සී. මු. අනාථං.
2. සී. I-VI. තස්ස.
3. සී. මු. පච්චාගමනං.
4. ම. මම.
5. සී. මු. සෙසපරිජනං.
6. සී. I. II. ලෙඛං මාතික්කමිංසූති & ම. ඉමං මයි සෙනාහා මාතික්කමි සූති
7. සී. මු. & සී. I-VI. නිස්සජ්ජනන්ති.
8. සී. මු. සච්චවාදිවාති.
9. සී. මු. යථාරුචි.
10. ම. තෙ.
11. ම. පටිපජ්ජාති.
12. මු. පා. සතං ධම්මන්ති.
13. I-VI. උපගච්ඡිං.

මෙ සමො නත්ථි, එසා මෙ පරමත්ථභාවප්පත්තා සච්චපාරමීති. උපාගතෙ පන මහාසත්තෙ විකසිතපුණ්ඩරීකපදුමසස්සිරීකමස්ස මුඛං දිස්වා අයං විගතමරණභයො[1] හුත්වා ආගතො, කිස්ස නු ඛො එස ආනුභාවොති චින්තෙන්තො තස්ස මඤ්ඤෙ ධම්මස්ස සුතත්තා අයං එවං තෙජවා නිබ්භයො ච ජාතො, අහම්පි තං සුත්වා තෙජවා නිබ්භයො ච භවිස්සාමීති සන්නිට්ඨානං කත්වා පොරිසාදො මහාසත්තං ආහ 'සුණොම සතාරහගාථායො[2] යාසං සවණත්ථං ත්වං අත්තනො නගරං ගතො'ති. තං සුත්වා බොධිසත්තො 'අයං පොරිසාදො පාපධම්මො, ඉමං[3] ථොකං නිග්ගහෙත්වා ලජ්ජාපෙත්වා කථෙස්සාමී'ති-

> අධම්මිකස්ස ලුද්දස්ස නිච්චං ලොහිතපාණිනො,
> නත්ථි සච්චං කුතො ධම්මො කිං සුතෙන කරිස්සසීති[a]

වත්වා පුන තෙන සුට්ඨුතරං සඤ්ජාතසවණාදරෙන-

> සුත්වා ධම්මං විජානන්ති[4] නරා කල්‍යාණපාපකං,
> අපි ගාථා සුණිත්වාන ධම්මෙ මෙ රමතෙ[5] මනොති[b]

වුත්තෙ 'අයං අතිවිය සඤ්ජාතාදරො සොතුකාමො, හන්දස්ස කථෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා තෙනහි සම්ම! සාධුකං සුණොහි, මනසිකරොහීති වත්වා නන්දබ්‍රාහ්මණෙන කථිතනියාමෙනෙව ගාථානං සක්කච්චං ථුතිං කත්වා ඡකාමාවචරදෙවලොකෙ එකකොලාහලං කත්වා දෙවතාසු සාධුකාරං දදමානාසු[6] මහාසත්තො පොරිසාදස්ස-

> සකිදෙව මහාරාජ! සබ්භි හොති සමාගමො,
> සා නං සඞ්ගති පාලෙති නා'සබ්භි බහුසඞ්ගමො.
>
> සබ්භිරෙව[7] සමාසෙථ සබ්භි කුබ්බෙථ සන්ථවං,
> සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය සෙය්‍යො හොති න පාපියො.
>
> ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා
> අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති,
> සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙති
> සන්තො හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.
>
> නභඤ්ච දූරෙ පථවී ච දූරෙ
> පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දූරෙ,
> තතො හවෙ දූරතරං වදන්ති
> සතඤ්ච ධම්මං[8] අසතඤ්ච රාජාති.[c]

ධම්මං කථෙසි. තස්ස තෙන සුකථිතත්තා චෙව අත්තනො ච පුඤ්ඤානුභාවෙන[9] ගාථා සුණන්තස්සෙව සකලසරීරං පඤ්චවණ්ණාය පීතියා පරිපූරි. සො බොධිසත්තෙ මුදුචිත්තො හුත්වා 'සම්ම සුතසොම!

---

1. සී. I-VI. විගතභයො.
2. සී. I-VI. & ම. සුණොම තාව ගාථායො.
3. සී. මු. & සී. I-VI. අයං.
4. සී. I-VI. සුත්වාන ධම්මං ජානන්ති.
5. ම. හිරණෙ.
6. සී. I-VI. දදමානා අහෙසුං.
7. සී. I-VI. සබ්භිදෙව.
8. සී. මු. ධම්මං.
9. සී. I-VI. පඤ්ඤානුභාවෙන.

a. ජාතකපාළි.
b. ජාතකපාළි.
c. ජාතකපාළි.

දාතබ්බයුත්තකං හිරඤ්ඤාදිං න පස්සාමි, එකේකාය ගාථාය එකේකං වරං දස්සාමී’ති ආහ. අථ නං මහාසත්තො ‘ත්වං අත්තනොපි හිතානි අජානන්තො පරස්ස කිං නාම වරං දස්සසී’ති අපසාදෙත්වා පුන තෙන ‘වරං ගණ්හථා’ති යාචිතො සබ්බපඨමං ‘අහං චිරකාලං තං අරොගං[1] පස්සෙය්‍ය’න්ති වරං යාචි. සො ‘අයං ඉදානි මෙ වධිත්වා මංසං ඛාදිතුකාමස්ස මහානත්ථකරස්ස මය්හමෙව ජීවිතමිච්ඡතී’ති තුට්ඨමානසොව චින්තෙත්වා වරස්ස ගහිතභාවං අජානන්තො අදාසි. මහාසත්තො හි උපායකුසලතාය තස්ස චිරං ජීවිතුකාමතාපදෙසෙන අත්තනො ජීවිතං යාචි. අථ[2] පරෙසතං ඛත්තියානං ජීවිතං දෙහීති දුතියං වරං, තෙසං සකෙ රට්ඨෙ පටිපාදනං තතියං වරං, මනුස්සමංසඛාදනතො විරමණං චතුත්ථං වරං යාචි. සො තීණි වරානි දත්වා චතුත්ථං වරං[3] අදාතුකාමො අඤ්ඤං වරං[4] ගණ්හාහීති වත්වාපි මහාසත්තෙන නිප්පීළියමානො තම්පි අදාසියෙව. අථ බොධිසත්තො පොරිසාදං නිබ්බිසෙවනං කත්වා තෙනෙව රාජානො මොචාපෙත්වා භූමියං නිපජ්ජාපෙත්වා දුරකානං කණ්ණතො සුත්තවට්ටි විය සනිකං රජ්ජුයො නීහරිත්වා පොරිසාදෙන එකං නවං ආහරාපෙත්වා පාසාණෙන සංසිත්වා සච්චකිරියං කත්වා තෙසං හත්ථතලානි මක්ඛෙසි. තං ඛණඤ්ඤෙව ඵාසුකං අහොසි. වීසතීහං තත්ථෙව වසිත්වා තෙ අරොගෙ කාරෙත්වා සො තෙහි සද්ධිං අභිජ්ජනකසභාවං මිත්තසන්ථවං කාරෙත්වා තෙහි සද්ධිං තං බාරාණසිං නෙත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙත්වා අප්පමත්තා හොථාති තෙ රාජානො අත්තනො අත්තනො නගරං පෙසෙත්වා[5] ඉන්දපත්තනගරතො ආගතාය අත්තනො චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය පරිවුතො නගරං[6] ගතො[7] තුට්ඨපමුදිතෙන නාගරජනෙන[8] සම්පරිවාරියමානො අන්තෙපුරං පවිසිත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා මහාතලං අභිරුහි. අථ මහාසත්තො ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං මහාදානානි පවත්තෙන්තො සීලානි පරිපූරෙන්තො උපොසථං උපවසන්තො පාරමියො අනුබ්‍රූහෙසි. තෙපි රාජානො මහාසත්තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා ආයුපරියොසානෙ සග්ගපුරං[9] පූරයිංසු. තදා පොරිසාදො අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරො අහොසි. කාලහත්ථි අමච්චො සාරිපුත්තත්ථෙරො, නන්දබ්‍රාහ්මණො ආනන්දත්ථෙරො, රුක්ඛදෙවතා මහාකස්සපත්ථෙරො, රාජානො බුද්ධපරිසා, මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි, සුතසොමරාජා[10] ලොකනාථො. තස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියොපි නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා අලීනසත්තුචරියාවණ්ණනාය විය මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මහාසුතසොම චරියං ද්වාදසමං.

සච්චපාරමී නිට්ඨිතා.

1. සී. මු. & සී I–VI. ආරොග්‍යං.
2. සී. මු. අථස්ස.
3. සී. මු. චතුත්ථං.
4. ම. අඤ්ඤං.
5. සී. මු. & සී. I–VI. පවෙසෙත්වා.
6. සී. මු. & සී. I–VI. අත්තනො නගරං.
7. සී. I–VI. ගන්ත්වා.
8. සී. මු. & සී. I–VI. නාගරජනෙන.
9. ම. සග්ගපදං.
10. සී. මු &සී. I–VI සුතසොමමහාරාජා,

තෙරසමෙ **සාමො යදා වනෙ ආසි**න්ති හිමවන්තස්මිං මිගසම්මතාය නාම නදියා තීරෙ මහති අරඤ්ඤෙ සාමො[1] නාම තාපසකුමාරො යදා අහොසි. **සක්කෙන අභිනිම්මිතො**ති සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස උපදෙසසම්පත්තියා ජාතත්තා සක්කෙන නිබ්බත්තිතො ජනිතො. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:-

අතීතෙ බාරාණසිතො අවිදූරෙ නදියා තීරෙ එකො නෙසාදගාමො අහොසි. තත්ථ ජෙට්ඨනෙසාදස්ස පුත්තො ජාතො. තස්ස දුකූලොති නාමං අකංසු.[2] තස්සා එව නදියා පරතීරෙපි එකො නෙසාදගාමො අහොසි. තත්ථ ජෙට්ඨනෙසාදස්ස ධීතා ජාතා. තස්සා පාරිකාති නාමං අකංසු. තෙ උභොපි බ්‍රහ්මලොකතො ආගතා සුද්ධසත්තා. තෙසං වයප්පත්තානං අනිච්ඡමානානං යෙව ආවාහ-විවාහං කරිංසු. තෙ උභොපි කිලෙසසමුද්දං අනොතරිත්වා බ්‍රහ්මානො විය එකතො වසිංසු. න ච කිඤ්චි නෙසාදකම්මං කරොන්ති.[3] අථ දුකූලං මාතාපිතරො 'තාත! ත්වං නෙසාදකම්මං න කරොසි, නෙව ඝරාවාසං ඉච්ඡසි, කිං නාම කරිස්සසී'ති ආහංසු. සො 'තුම්හෙසු අනුජානන්තෙසු පබ්බජිස්සාමී'ති ආහ. තෙන හි පබ්බජාහීති. තෙපි ජනා හිමවන්තං පවිසිත්වා යස්මිං ඨානෙ මිගසම්මතා නාම නදී, හිමවන්තතො ඔතරිත්වා ගඞ්ගං පත්වා[4] තං ඨානං ගන්ත්වා ගඞ්ගං පහාය[5] මිගසම්මතාභිමුඛා අභිරුහිංසු. තදා සක්කස්ස භවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො තං කාරණං ඤත්වා විස්සකම්මුනා තස්මිං ඨානෙ අස්සමං මාපෙසි. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා සක්කදත්තියෙ අස්සමෙ කාමාවචරමෙත්තං භාවෙත්වා පටිවසිංසු. සක්කොපි තෙසං උපට්ඨානං ආගච්ඡති. සො එකදිවසං තෙසං චක්ඛූ පරිහායිස්සන්තීති ඤත්වා උපසඞ්කමිත්වා 'භන්තෙ! වො චක්ඛූනං අන්තරායො[6] පඤ්ඤායති, පටිජග්ගනකං පුත්තං ලද්ධුං වට්ටති, ජානාමි තුම්හාකං සුද්ධචිත්තතං,[7] තස්මා පාරිකාය උතුනීකාලෙ නාභිං හත්ථෙන පරාමසෙය්‍යාථ, එවං වො පුත්තො ජායිස්සති, සො වො උපට්ඨහිස්සතී'ති වත්වා පක්කාමි. දුකූලපණ්ඩිතො තං කාරණං පාරිකාය ආචික්ඛිත්වා තස්සා උතුනී කාලෙ[8] නාභිං පරාමසි. තදා බොධිසත්තො දෙවලොකතො චවිත්වා තස්සා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සා දසමාසච්චයෙන සුවණ්ණවණ්ණං පුත්තං විජායි. තෙනෙවස්ස සුවණ්ණසාමොති නාමං කරිංසු. තං අපරභාගෙ වඩ්ඪිත්වා සොළසවස්සුද්දෙසිකම්පි මාතාපිතරො රක්ඛන්තා අස්සමෙ නිසීදාපෙත්වා සයමෙව වනමූලඵලාඵලත්ථාය ගච්ඡන්ති. අථෙකදිවසං වනෙ ඵලාඵලං ආදාය නිවත්තිත්වා අස්සමපදතො අවිදූරෙ මෙඝෙ උට්ඨිතෙ රුක්ඛමූලං පවිසිත්වා වම්මිකමත්ථකෙ ඨිතානං සරීරතො සෙදගන්ධමිස්සකෙ උදකෙ තස්මිං වම්මිකබිලෙ ඨිතස්ස ආසීවිසස්ස නාසාපුටං පවිට්ඨෙ ආසීවිසො කුජ්ඣිත්වා නාසාවාතෙන පහරි. තෙ

1. සී. මු. සුවණ්ණසාමො. 4. ජ. අ. පත්තා. 7. සී. මු & ම සුද්ධචිත්තං.
2. සී. I-VI & ම. කරිංසු. 5. සී. I-VI. තං ඨානං පහාය. 8. සී. 1-VI & සී. මු. & ම
3. සී. III. කරිංසු. 6. සී. මු. & ම. චක්ඛුමන්තරායො. [උතුනී හුත්වා නහාතකාලෙ.

අන්ධා හුත්වා පරිදෙවමානා විරවිංසු. අථ මහාසත්තො මම මාතා, පිතරො අතිවිරායන්ති[1], කා නු ඛො තෙසං පවත්තීති පටිමග්ගං ගන්ත්වා සද්දමකාසි. තෙ තස්ස සද්දං සඤ්ජානිත්වා පටිසද්දං කත්වා පුත්ත සිනෙහෙන 'තාත! සාම! ඉධ පරිපන්ථො අත්ථි, මා ආගමී'ති වත්වා සද්දානුසාරෙන සයමෙව සමාගමිංසු. සො 'කෙන වො කාරණෙන චක්ඛූනි විනට්ඨානී'ති පුච්ඡිත්වා 'තාත! මයං න ජානාම දෙවෙ වස්සන්තෙ රුක්ඛමූලෙ වම්මිකමත්ථකෙ ඨිතා, අථ[2] න පස්සාමා'ති වුත්තමත්තෙ එව අඤ්ඤාසි: 'තත්ථ ආසීවිසෙන භවිතබ්බං, තෙන කුද්ධෙන නාසාවාතො විස්සට්ඨො භවිස්සතී'ති. අථ 'මා චින්තයිත්ථ. අහං වො පටිජග්ගිස්සාමී'ති මාතාපිතරො අස්සමං නෙත්වා තෙසං රත්තිට්ඨාන-දිවාට්ඨානාදිසඤ්චරණට්ඨානෙ රජ්ජුකෙ බන්ධි. තතො පට්ඨාය තෙ අස්සමෙ ඨපෙත්වා වනමූලඵලාඵලානි ආහරති. පාතොව වසනට්ඨානං සම්මජ්ජති, පානීයං ආහරති, පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙති, දන්තකට්ඨ-මුඛොදකානි දත්වා මධුරඵලාඵලං දෙති. තෙහි මුඛෙ වික්ඛාලිතෙ සයං පරිභුඤ්ජිත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා තෙසං අවිදූරෙ යෙව අච්ඡති: 'කිං නු ඛො ඉමෙ ආණාපෙන්තී'ති.[3] විසෙසෙන ච මෙත්තං බහුලමකාසි. තෙනස්ස සත්තා අප්පටිකූලා අහෙසුං. යථා පස්ස සත්තා,[4] එවං සත්තානං සො බොධිසත්තො අප්පටිකූලො. එවං සො දිවසෙ දිවසෙ ඵලාඵලත්ථාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තොපි ආගච්ඡන්තොපි මිගගණපරිවුතො[5] එව අහොසි. සීහව්‍යග්ඝාදිවිපක්ඛසත්තාපි[6] තෙන සද්ධිං අතිවිය විස්සත්ථා. මෙත්තානුභාවෙන පනස්ස වසනට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං තිරච්ඡානගතා[7] මුදුචිත්තතං පටිලභිංසු. ඉති සො සබ්බත්ථ මෙත්තානුභාවෙන අභීරු අනුත්‍රාසී බ්‍රහ්මා විය අවෙරො විහාසි. තෙන වුත්තං 'පවනෙ සීහව්‍යග්ඝෙ ච මෙත්තාය මුපනාමයි'න්ති ආදි. තත්ථ **මෙත්තාය මුපනාමයී**ති මකාරො පදසන්ධිකරො, මෙත්තාභාවනාය කුරූරකම්මන්තෙ සීහව්‍යග්ඝෙපි එරි, පගෙව[8] සෙසසත්තෙති අධිප්පායො. අථවා මෙත්තා අයති පවත්තති එතෙනාති මෙත්තායො, මෙත්තා භාවනා, තං මෙත්තායං, උපනාමයිං සත්තෙසු අනොධිසො උපනෙසිං. සීහව්‍යග්ඝෙහීතිපි පාඨො. තස්සත්ථො: න කෙවලමහමෙව, අථ ඛො පවනෙ සීහව්‍යග්ඝෙහි යස්මිං මහාවනෙ තදා අහං විහරාමි, තත්ථ සීහව්‍යග්ඝෙහි සද්ධිං අහං සත්තෙසු මෙත්තං උපනාමෙසිං[9], සීහව්‍යග්ඝාපි හි තදා මමානුභාවෙන සත්තෙසු මෙත්තචිත්තතං පටිලභිංසු, පගෙව ඉතරෙ සත්තාති දස්සෙති. **පසදමිගවරාහෙහී**ති පසදමිගෙහි චෙව වරාහෙහි ච.[10] **පරිවාරෙත්වා**ති එතෙහි අත්තානං පරිවාරිතං කත්වා තස්මිං අවසිං. ඉදානි තදා අත්තනො මෙත්තාභාවනාය ලද්ධං ආනිසංසං

---

1. ම. විරායන්ති.
2. සී. මූ. මයං සී. I-VI. තං.
3. සී. මූ. ඉමෙ ආලපන්තීති & ම ඉමෙ ආලපෙස්සන්තීති
4. සී. මූ & ම. යථාවස්ස සත්තානං.
5. සී. I-VI ගච්ඡන්තොපි මිගගණපරිවුතො.
6. සී මූ & සී. I-VI. සීහව්‍යග්ඝාදිපි පක්ඛසත්තාපි.
7. ම. තිරච්ඡානා.
8. සී. I-VI. සීහබ්‍යග්ඝෙසුපි එරිපරිවුතොති පගෙව.
9. ම. උපනෙසිං
10. සී. මූ. & පසදමිගෙහි [චෙව වරාහෙහි ච.

මත්ථකප්පත්තිං ච දස්සෙතුං 'න මං කොචි උත්තාසතී'ති ඔසානගාථමාහ. තස්සත්ථො: සසබිළාරාදිකො භීරුකජාතිකොපි **කොචි** සත්තො මං න **උත්තාසති**, න උබ්බිජ්ජෙති;[1] අහම්පි **කස්සචි** සීහව්‍යග්ඝාදිතිරච්ඡානතො යක්ඛාදිඅමනුස්සතො ලුද්දලොහිතපාණිමනුස්සතොති කුතොචිපි **න භායාමි**, කස්මා? යස්මා **මෙත්තාබලෙනුපත්ථද්ධො**[2] චිරකාලං[3] භාවිතාය මෙත්තාපාරමිතායානුභාවෙන උපත්ථම්භිතො තස්මිං **පවනෙ** මහාඅරඤ්ඤෙ **තදා රමාමි** අභිරමාමීති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. එවං පන මහාසත්තො සබ්බසත්තෙන මෙත්තායන්තො මාතාපිතරො ච සාධුකං පටිජග්ගන්තො එකදිවසං අරඤ්ඤතො මධුරඵලාඵලං ආහරිත්වා අස්සමෙ ඨපෙත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා පානීයං ආදාය ආගමිස්සාමීති මිගගණපරිවුතො වෙ මිගෙ එකතො කත්වා තෙසං පිට්ඨියං පානීයඝටං[4] ඨපෙත්වා හත්ථෙන ගහෙත්වා නදීතිත්ථං අගමාසි. තස්මිං සමයෙ බාරාණසියං පීළියක්ඛො[5] නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි. සො මිගමංසලොභෙන මාතරං රජ්ජං පටිච්ඡාපෙත්වා සන්නද්ධපඤ්චාවුධො හිමවන්තං පවිසිත්වා මිගෙ වධිත්වා මංසං ඛාදිත්වා චරන්තො මිගසම්මතං නදිං පත්වා අනුපුබ්බෙන සාමස්ස පානීයගහණතිත්ථං පත්තො මිගපදවලඤ්ජං දිස්වා ගච්ඡන්තො[6] තං තථා[7] ගච්ඡන්තං දිස්වා මයා එත්තකං කාලං එවං විචරන්තො මනුස්සො න දිට්ඨපුබ්බො, දෙවො නුඛො එස නාගො නුඛො,[8] සචාහං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාමි, සහසා පක්කමෙය්‍යාති යන්නූනාහං එතං විජ්ඣිත්වා දුබ්බලං කත්වා පුච්ඡෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා මහාසත්තං[9] න්හාත්වා වාකචීරං නිවාසෙත්වා අජිනචම්මං එකංසං කරිත්වා පානීයඝටං පූරෙත්වා උක්ඛිපිත්වා වාමංසකූටෙ ඨපනකාලෙ ඉදානි තං විජ්ඣිතුං සමයොති විසලිත්තෙන සරෙන දක්ඛිණපස්සෙ විජ්ඣි. සරො වාමපස්සෙන නික්ඛමි. තස්ස විද්ධභාවං ඤත්වා මිගගණො භීතො පලායි. සාමපණ්ඩිතො පන විද්ධොපි පානීයඝටං යථා වා තථා වා අමුඤ්චිත්වා[10] සතිං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සනිකං ඔතාරෙත්වා වාලුකං වියූහිත්වා ඨපෙත්වා දිසං වවත්ථපෙත්වා මාතාපිතූනං වසනට්ඨානභාගෙ සීසං කත්වා නිපජ්ජිත්වා මුඛෙන ලොහිතං ඡඩ්ඩෙත්වා මම කොචි වෙරී[11] නාම නත්ථි, මමපි කත්ථචි වෙරං නාම නත්ථීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ :-

> කො නු මං උසුනා විජ්ඣි පමත්තං උදකහාරකං,[12]
> ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො වෙස්සො කො මං විද්ධා නිලීයතීති.[a]

තං සුත්වා රාජා අයං මයා විජ්ඣිත්වා පාතිතොපි[13] නෙව මං අක්කොසති, න පරිභාසති, හදයමංසං සම්බාහන්තො විය පියවචනෙන සමුදාචරති, ගමිස්සාමිස්ස සන්තිකන්ති චින්තෙත්වා උපසඞ්කමිත්වා අත්තානං

1. සී. 1-6 & සී මු. තජ්ජෙති. 5. සී. II. පීළිසයක්ඛො & ම. පිළියක්ඛො. 10 ම. අනුස්සුමති
2. සී. I-VI. මෙත්තා 6. සී. මු. & ම ආගච්ඡන්තො. [ත්වා & සී I-VI. අනුසුමෙත්වා
බලෙන පත්ථවො. 7. සී I-VI. තහං. 11. ම. වෙරො. a. ජාතකපාළි.
3. සී. මු. & ම. චිරකාල. 8. සී මු. නාගො. 12. සී. I-VI. හාරියං.
4. ම. ඝටං. 9. ම. මහාසත්තස්ස. 13. සී. මු. පඨවියංපාතිතොපි.

අත්තනා ච විද්ධභාවං ආවිකත්වා 'කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො'ති මහාසත්තං පුච්ඡි. සො 'සාමො නාමාහං දුකූලපණ්ඩිතස්ස නාම නෙසාද ඉසිනො පුත්තො, කිස්ස පන මං විජ්ඣී'ති ආහ. සො පඨමං මිගසඤ්ඤාය මුසාවාදං[1] වත්වා අහං ඉමං නිරපරාධං අකාරණෙන විජ්ඣින්ති අනුසොචිත්වා යථාභූතං ආවිකත්වා තස්ස මාතාපිතූනං වසනට්ඨානං පුච්ඡිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං අත්තානං ආවිකත්වා තෙහි කතපටිසන්ථාරො 'සාමො මයා විද්ධො'ති වත්වා තෙ පරිදෙවන්තෙ සොකමාපන්නෙ 'යං සාමෙන කත්තබ්බං පරිචාරිකකම්මං, තං කත්වා අහං වො උපට්ඨහිස්සාමී'ති සමස්සාසෙත්වා, සාමස්ස සන්තිකං[2] ආනෙසි. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා නානප්පකාරං පරිදෙවිත්වා තස්ස උරෙ හත්ථං[3] ඨපෙත්වා පුත්තස්ස මෙ සරීරෙ උසුමා වත්තතෙව[4] විසවෙගෙන විසඤ්ඤිතං ආපන්නො භවිස්සතීති නිබ්බිසභාවත්ථාය සච්චකිරියං කරිස්සාමාති චින්තෙත්වා :–

> යං කිඤ්චත්ථි කතං පුඤ්ඤං මය්හං[5] චෙව පිතු ච තෙ,
> සබ්බෙන තෙන කුසලෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූති[6] a

මාතරා,

> යං කිඤ්චත්ථි කතං පුඤ්ඤං මය්හං චෙව මාතුයා[7] ච තෙ,
> සබ්බෙන තෙන කුසලෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූති[6] b

පිතරා,

> පබ්බත්‍යාහං ගන්ධමාදනෙ චිරරත්ත[8]නිවාසිනී,
> න මෙ පියතරො කොචි අඤ්ඤො සාමා[9] න විජ්ජති;
> එතෙන සච්චවජ්ජෙන[10] විසං සාමස්ස හඤ්ඤතූති[6]c

දෙවතාය ච සච්චකිරියාය කතාය මහාසත්තො ඛිප්පං වුට්ඨාසි. පදුමපත්තපලාසෙ උදකබින්දු විය විනිවට්ටෙත්වා[11] ආබාධො විගතො. විද්ධට්ඨානං අරොගං පාකතිකමෙව අහොසි. මාතාපිතූනං චක්ඛූනි උප්පජ්ජිංසු. ඉති මහාසත්තස්ස අරොගතා, මාතාපිතූනඤ්ච චක්ඛුපටිලාභො, අරුණුග්ගමනං, තෙසං චතුන්නං අස්සමෙ යෙව අවත්ථානන්ති[12] සබ්බං එකක්ඛණෙ යෙව අහොසි. අථ මහාසත්තො රඤ්ඤා සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා 'ධම්මං චර මහාරාජා'ති ආදිනා ධම්මං දෙසෙත්වා උත්තරිම්පි ඔවදිත්වා පඤ්ච සීලානි අදාසි. සො තස්ස ඔවාදං සිරසා පටිග්ගහෙත්වා වන්දිත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපරායණො අහොසි. බොධිසත්තොපි සද්ධිං මාතාපිතූහි අභිඤ්ඤාසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. තදා රාජා ආනන්දත්ථෙරො අහොසි, දෙවධීතා උප්පලවණ්ණා, සක්කො අනුරුද්ධො,[13] පිතා මහාකස්සපත්ථෙරො, මාතා භද්දකාපිලානී, සාම

1. ම. මුසා. 6. සී. I–VI. විසං තෙ සාම හඤ්ඤතු 9. සී. මු & සී. I–VI. සාමො.
2. සී. I–VI සමස්ස සෙත්වා සන්තිකං. 10. සී. මු. සචෙචන & ම. සච්චවචෙන.
3. ම. හත්ථෙ. 7. සී. මු. & ම. මාතු 11. ම. නිවත්තිත්වා. 13. සක්කො අනුරුද්ධොති
4. සී. I–VI. වත්තන්ති තෙන. 12. සී. මු. & ම. අවට්ඨානන්ති. සීහලපොත්ථකෙසු න
5. සී. I–VI. මම, 8. සී. මු. චිරරත්‍යා & ම. චිරරත්තා. a, b, c, ජාතකපාළි. [දිස්සති.

පණිහිතො ලොකනාථො. තස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා විසපීතෙන සල්ලෙන දක්ඛිණපස්සෙන පවිසිත්වා වාමපස්සතො විනිවිජ්ඣනවසෙන විද්ධොපි කිඤ්චි කායවිකාරං අකත්වා උදකඝටස්ස භූමියං නික්ඛිපනං, වධකෙ අඤ්ඤාතෙපි ඤාතෙ විය චිත්තවිකාරාභාවො, පියවචනෙන සමුදාචාරො, මාතාපිතුඋපට්ඨානපුඤ්ඤතො මය්හං පරිහානීති[1] අනුසොචනමත්තං, අරොගෙ ජාතෙ රඤ්ඤො කාරුඤ්ඤං මෙත්තචිත්තඤ්ච[2] උපට්ඨපෙත්වා ධම්මදෙසනා, ඔවාදදානන්ති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

සාමපණ්ඩිතචරියං තෙරසමං.

චුද්දසමෙ **එකරාජාති විස්සුතොති** එකරාජාති ඉමිනා අන්වත්ථනාමෙන ජම්බුදීපතලෙ පාකටො. මහාසත්තො හි තදා බාරාණසිරඤ්ඤො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. වයප්පත්තො සබ්බසිප්ප[3] නිප්ඵත්තිං පත්තො[4] හුත්වා පිතු අච්චයෙන රජ්ජං කාරෙන්තො කුසලසීලාචාරසද්ධාසුතාදිඅනඤ්ඤසාධාරණගුණවිසෙසයොගෙන පාරමීපරිපාචනෙන ච[5] ජම්බුදීපතලෙ අදුතියත්තා පධානභාවෙන ච එකරාජාති පකාසනාමො අහොසි. **පරමසීලං අධිට්ඨායාති** සුපරිසුද්ධකායිකවාචසික[6]සංවරසඞ්ඛාතඤ්චෙව සුපරිසුද්ධමනොසමාචාරසඞ්ඛාතඤ්ච පරමං උත්තමං දසකුසලකම්මපථසීලං සමාදානවසෙන ච අවීතික්කමනවසෙන ච අධිට්ඨහිත්වා, අනුට්ඨහිත්වා. **පසාසාමි මහාමහින්ති** තියොජනසතිකෙ කාසිරට්ඨෙ[7] මහතිං මහිං අනුසාසාමි, රජ්ජං කාරෙමි. **දසකුසලකම්මපථෙති** පාණාතිපාතා වෙරමණී යාව සම්මාදිට්ඨීති එතස්මිං දසවිධෙ කුසලකම්මපථෙ, එතෙ වා අනවසෙසතො සමාදාය වත්තාමි. **චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහීති** දානං පියවචනං අත්ථචරියා සමානත්තතාති ඉමෙහි චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සඞ්ගණ්හනකාරණෙහි යදා එකරාජාති විස්සුතො හොමි, තදා යථාරහං මහාජනං සඞ්ගණ්හාමීති සම්බන්ධො. **එවන්ති** දසකුසලකම්මපථසීලපරිපූරණං චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි මහාජනං සඞ්ගණ්හනන්ති යථා වුත්තෙන ඉමිනා ආකාරෙන අප්පමත්තස්ස. **ඉධ ලොකෙ පරත්ථ චාති** ඉමස්මිං ලොකෙ යං අප්පමජ්ජනං, තත්ථ දිට්ඨධම්මිකෙ අත්ථෙ, පරලොකෙ යං අප්පමජ්ජනං, තත්ථ සම්පරායිකෙ අත්ථෙ අප්පමත්තස්ස මෙ සතොති අත්ථො. **දබ්බසෙනොති** එවං නාමකො කොසලරාජා. **උපගන්ත්වාති** චතුරඞ්ගිනිං සෙනං සන්නය්හිත්වා අබ්භුය්යානවසෙන මම රජ්ජං උපගන්ත්වා;[8] **අච්ඡින්දන්තො පුරං මමාති** මම බාරාණසිනගරං බලක්කාරෙන ගණ්හන්තො. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා :–

---

1. සී. මු. & ම. පරිහායතීති.
2. සී. මු. & ම. මෙත්තඤ්ච.
3. සී, I-VI. සබ්බත්ථ සිප්ප.
4. ම. නිප්ඵත්තිප්පත්තොව
5. සී. මු. පරිභාවෙන ච.
6. සී. මු. & ම. කායවාචා.
7. ම. කාසිකරට්ඨෙ
8. සී. I-VI. උපගන්ත්වා පුන.

මහාසත්තො හි තදා නගරස්ස චතූසු ද්වාරෙසු චතස්සො, මජ්ඣෙ එකං, නිවෙසනද්වාරෙ එකන්ති ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා කපණද්ධිකාදීනං දානං දෙති, සීලං රක්ඛති, උපොසථකම්මං කරොති, ඛන්තිමෙත්තානුද්දයසම්පන්නො අඞ්කෙ නිසින්නං පුත්තං පරිතොසයමානො විය සබ්බසත්තෙ පරිතොසයමානො ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙති. තස්සෙකො අමච්චො අන්තෙපුරං පදුස්සිත්වා අපරභාගෙ පාකටො ජාතො. අමච්චා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා පරිග්ගණ්හන්තො තං අත්තනා පච්චක්ඛතො ඤත්වා තං අමච්චං[1] පක්කොසාපෙත්වා 'අන්ධබාල! අයුත්තං තෙ කතං, න ත්වං මම විජිතෙ වසිතුං අරහසි, අත්තනො ධනඤ්ච පුත්තදාරඤ්ච ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ යාහී'ති රට්ඨා පබ්බාජෙසි. සො කොසලජනපදං ගන්ත්වා දබ්බසෙනං නාම කොසලරාජානං උපට්ඨහන්තො අනුක්කමෙන තස්ස විස්සාසිකො හුත්වා එකදිවසං තං රාජානං ආහ: 'දෙව! බාරාණසිරජ්ජං නිම්මක්ඛිකමධුපටලසදිසං, අතිමුදුකො රාජා, සුඛෙනෙව තං රජ්ජං ගණ්හිතුං සක්කා'ති.[2] දබ්බසෙනො බාරාණසිරඤ්ඤො මහානුභාවතාය තස්ස වචනං අසද්දහන්තො මනුස්සෙ පෙසෙත්වා කාසිරට්ඨෙ ගාමඝාතාදීනි[3] කාරෙත්වා තෙසං චොරානං බොධිසත්තෙන ධනං දත්වා විස්සජ්ජිතභාවං සුත්වා අතිවිය ධම්මිකො රාජාති ඤත්වා බාරාණසිරජ්ජං ගණ්හිස්සාමීති බලවාහනං ආදාය නිය්යාසි. අථ බාරාණසිරඤ්ඤො මහායොධා 'කොසලරාජා ආගච්ඡතී'ති සුත්වා 'අම්හාකං රජ්ජසීමං අනුක්කමන්තමෙව[4] තං පොථෙත්වා ගණ්හාමා'ති අත්තනො රඤ්ඤො වදිංසු. බොධිසත්තො 'තාතා! මං නිස්සාය අඤ්ඤෙසං කිලමනකිච්චං නත්ථි, රජ්ජත්ථිකා රජ්ජං ගණ්හන්තු, මා ගමිත්ථා'ති නිවාරෙසි. කොසලරාජා ජනපදමජ්ඣං පාවිසි. මහායොධා පුනපි රඤ්ඤො තථෙව වදිංසු. රාජා පුරිමනයෙනෙව නිවාරෙසි. දබ්බසෙනො බහිනගරෙ ඨත්වා 'රජ්ජං වා දෙතු යුද්ධං වා'ති එකරාජස්ස සාසනං පෙසෙසි. එකරාජා 'නත්ථි මයා යුද්ධං, රජ්ජං ගණ්හාතූ'ති පටිසාසනං පෙසෙසි. පුනපි මහායොධා 'දෙව! න මයං කොසලරඤ්ඤො නගරං පවිසිතුං දෙම, බහිනගරෙයෙව නං පොථෙත්වා ගණ්හාමාති ආහංසු. රාජා පුරිමනයෙනෙව නිවාරෙත්වා නගරද්වාරානි අවාපුරාපෙත්වා මහාතලෙ පල්ලඞ්කමජ්ඣෙ නිසීදි. දබ්බසෙනො මහන්තෙන බලවාහනෙන නගරං පවිසිත්වා එකම්පි පටිසත්තුං අපස්සන්තො සබ්බරජ්ජං හත්ථගතං කත්වා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා මහාතලං ආරුය්හ නිරපරාධං බොධිසත්තං ගණ්හාපෙත්වා ආවාටෙ නිඛනාපෙසි. තෙන වුත්තං:-

දබ්බසෙනො උපාගන්ත්වා අච්ඡින්දන්තො පුරං මම,
රාජූපජීවෙ නිගමෙ සබලට්ඨෙ සරට්ඨකෙ;
සබ්බං හත්ථගතං කත්වා කාසුයා නිඛනී මමන්ති.

---

1. ම. නං.
2. ම. සක්කාසීති.
3. සී. මු. & සී. I-VI. ගාමජනපදඝාතාදීනි.
4. ම. අනොක්කන්තමෙව.

තත්ථ **රජ්ජුපජීවෙ**ති අමච්ච-පාරිසජ්ජ-බ්‍රාහ්මණ-ගහපතිආදිකෙ රාජානං උපනිස්සාය ජීවන්තෙ. **නිගමෙ**ති නෙගමෙ. **සබලට්ඨෙ**ති සෙනාපරියාපන්නතාය බලෙ තිට්ඨන්තීති බලට්ඨා, හත්ථාරොහාදයො; බලට්ඨෙහි සහාති සබලට්ඨෙ. **සරට්ඨකෙ**ති සජනපදෙ, රජ්ජුපජීවෙ නිගමෙ ච අඤ්ඤඤ්ච සබ්බං හත්ථගතං කත්වා. **කාසුයා නිඛණි මම**න්ති සබලවාහනං සකලං මම රජ්ජං ගහෙත්වා මමපි ගලප්පමාණෙ ආවාටෙ නිඛනාපෙසි. ජාතකෙපි:–

> අනුත්තරෙ කාමගුණෙ සමිද්ධෙ
> භුත්වාන පුබ්බෙ වසී එකරාජා,
> සො'දානි දුග්ගෙ නරකම්හි[1] ඛිත්තො
> නප්පජ්ජහෙ[2] වණ්ණබලං පුරාණන්ති [a]

ආවාටෙ ඛිත්තභාවො ආගතො. ජාතකට්ඨකථායම්පන සික්කාය පක්ඛිපාපෙත්වා උත්තරුම්මාරෙ හෙට්ඨාසීසකං ඔලම්බෙසීති වුත්තං. මහාසත්තො චොරරාජානං ආරබ්භ මෙත්තං භාවෙත්වා කසිණපරිකම්මං කත්වා ඣානාභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙත්වා කාසුතො උග්ගන්ත්වා ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි. තෙන වුත්තං :–

> අමච්චමණ්ඩලං රජ්ජං ඵීතං අන්තෙපුරං මම,
> අච්ඡින්දිත්වාන ගහිතං පියපුත්තංව පස්සහන්ති.

තත්ථ **අමච්චමණ්ඩල**න්ති තස්මිං තස්මිං රාජකිච්චෙ රඤ්ඤා සහ වත්තන්තීති[3] අමච්චා, සද්ධිං වා තෙසං මණ්ඩලං සමූහං. **ඵීත**න්ති බලවාහනෙන නගරජනපදාදීහි සමිද්ධං රජ්ජං, ඉත්ථාගාර-දාසි-දාස-පරිජනෙහි චෙව වත්ථාභරණාදි[4] උපභොගූපකරණෙහි ච සමිද්ධං මම අන්තෙපුරඤ්ච අච්ඡින්දිත්වා ගහිතකං ගණ්හන්තකං[5] අමිත්තරාජානං නිස්සාය අත්තනො පියපුත්තංව පස්සිං අහං, තාය එවං භූතාය මෙත්තාය මෙ සමො සකලලොකෙ නත්ථි, තස්මා එවං[6] භූතා එසා මෙ මෙත්තාපාරමී පරමත්ථපාරමීභාවං[7] පත්තාති අධිප්පායො. එවං පන මහාසත්තෙ තං චොරරාජානං ආරබ්භ මෙත්තං ඵරිත්වා ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නෙ තස්ස සරීරෙ දාහො උප්පජ්ජි. සො 'ඩය්හාමි ඩය්හාමී'ති භූමියං අපරාපරං පරිවත්තති. කිමෙතන්ති වුත්තෙ 'මහාරාජ! තුම්හෙ නිරපරාධං ධම්මිකරාජානං ආවාටෙ නිඛනාපයිත්ථා'ති. 'තෙන හි වෙගෙන ගන්ත්වා තං උද්ධරථා'ති ආහ. පුරිසා ගන්ත්වා තං රාජානං ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං දිස්වා ආගන්ත්වා දබ්බසෙනස්ස ආරොචෙසුං. සො වෙගෙන ගන්ත්වා වන්දිත්වා ඛමාපෙත්වා 'තුම්හාකං රජ්ජං තුම්හෙව කාරෙථ, අහං වො චොරෙ පටිබාහෙස්සාමී'ති වත්වා තස්ස දුට්ඨාමච්චස්ස රාජාණං කාරෙත්වා පක්කාමි.

---

1. සී. මු. නගරම්හි. 4. ම. වත්ථාලඞ්කාරාදි 7. සී. මු පරමත්ථභාවං. a. ජාතකපාළි.
2. ම. & සී. I-VI. න පජ්ජහෙ. 5. සී. මු. ගහිතං ගහිතාකාරං ගණ්හන්තං & ම. ගහිතං ගහිතාකාරං ගණ්හන්තන්ති.
3. සී. I-VI. අඤ්ඤමා පවත්තන්තීති. 6. සී I-VI. එවමෙවං.

බොධිසත්තොපි රජ්ජං අමච්චානං නිය්‍යාදෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා මහාජනං සීලාදිගුණෙසු පතිට්ඨපෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි. තදා දබ්බසෙනො ආනන්දත්ථෙරො අහොසි, එකරාජා ලොකනාථො. තස්ස දිවසෙ ඡසු දානසාලාසු ඡ සතසහස්සවිස්සජ්ජනෙන පච්චත්ථිකරඤ්ඤො සකලරජ්ජපරිච්චාගෙන ච දානපාරමී, නිච්චසීල-උපොසථකම්මවසෙන පබ්බජිතස්ස අනවසෙස සීලසංවරවසෙන ච සීලපාරමී, පබ්බජ්ජාවසෙන ඣානාධිගමවසෙන ච නෙක්ඛම්මපාරමී, සත්තානං හිතාහිතවිචාරණ[1]වසෙන දානාදි[2] සංවිදහනවසෙන ච පඤ්ඤාපාරමී, දානාදිපුඤ්ඤසම්භාරස්ස අබ්භුස්සහනවසෙන කාමවිතක්කාදිවිනොදනවසෙන ච විරියපාරමී, දුට්ඨාමච්චස්ස දබ්බසෙනරඤ්ඤො ච අපරාධසහනවසෙන ඛන්තිපාරමී, යථාපටිඤ්ඤං දානාදි[3]අවිසංවාදනවසෙන සච්චපාරමී, දානාදීනං අචලසමාදානාධිට්ඨානවසෙන අධිට්ඨානපාරමී, පච්චත්ථිකෙපි එකන්තෙන හිතඵරණවසෙන[4] මෙත්තාඣානනිබ්බත්තනෙන ච මෙත්තාපාරමී, දුට්ඨාමච්චෙන දබ්බසෙනෙන ච කතාපරාධෙ හිතෙසීහි අත්තනො අමච්චාදීහි නිබ්බත්තිතෙ උපකාරෙ ච අජ්ඣුපෙක්ඛණෙන රජ්ජසුඛපත්තකාලෙ පච්චත්ථිකරඤ්ඤො නරකෙ ඛිත්තකාලෙ සමානචිත්තතාය ච උපෙක්ඛාපාරමී වෙදිතබ්බා. වුත්තං හෙතං :--

පණ්ණුජ්ජ[5] දුක්ඛෙන සුඛං ජනින්ද !
සුඛෙන වා දුක්ඛමසය්හසාහි,[6]
උභයත්ථ සන්තො අභිනිබ්බුතත්තා
සුඛෙ ච දුක්ඛෙ ච භවන්ති තුල්‍යාති.[7][a]

යස්මා පනෙත්ථ මෙත්තාපාරමී අතිසයවතී තස්මා තදත්ථදීපනත්ථං සා එව පාළි ආරූළ්හා, තථා ඉධ මහාසත්තස්ස සබ්බසත්තෙසු ඔරසපුත්තෙන විය සමානුකම්පතාදයො ගුණවිසෙසා නිද්ධාරෙතබ්බාති.[8]

එකරාජචරියං චුද්දසමං.

(මෙත්තාපාරමී නිට්ඨිතා.)

පණ්ණරසමෙ 'සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමී'ති එත්ථායං ආනුපුබ්බීකථා:- මහාසත්තො හි තදා මහති උළාරභොගෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිමන්වාය දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ ගරුවාසං වසන්තො සබ්බසිප්පෙ[9] නිප්ඵත්තිං පත්වා කුලඝරං ආගන්ත්වා මාතාපිතූනං අච්චයෙන ඤාතකෙහි 'කුටුම්බං සණ්ඨපෙහී'ති යාචියමානොපි අනිච්චතා

---

1. I-VI. විධාරණ.
2. සී. මු. & ම. දානසීලාදි.
3. සී. මු. & ම. දානාදිනා.
4. සී. මු. & ම. හිතූපසංහාර.
5. I-VI. පනුජ.
6. සී I-VI. මසය්හසාමි.
7. සී. I-VI තුස්සා.
8. ම. විභාවෙතබ්බාති
9. ම. සිප්පානං.

a. ජාතකපාළි.

මනසිකාරමුඛෙන සබ්බභවෙසු අභිවඩ්ඪමාන[1] සංවෙගො කායෙ ච අසුභසඤ්ඤං පටිලභිත්වා ඝරාවාසපලිබොධාධිභූතං කිලෙසගහනං අනොගාහෙත්වාව චිරකාලසම්පරිචිතං නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයං උපබ්‍රූහයමානො මහන්තං භොගක්ඛන්ධං පහාය පබ්බජිතුකාමො හුත්වා පුන චින්තෙසි: ‘සචාහං පබ්බජිස්සාමි, ගුණසම්භාවනාසක්කතො[2] භවිස්සාමී’ති. සො ලාභසක්කාරං ජිගුච්ඡන්තො පබ්බජ්ජං අනුපගන්ත්වා ‘පහොමි චාහං ලාභාලාභාදීසු නිබ්බිකාරො හොතු’න්ති අත්තානං තක්කෙන්තො විසෙසතො පරපරිභවසහනාදිපටිපදං පූරෙන්තො උපෙක්ඛාපාරමිං මත්ථකං පාපෙස්සාමීති නිවත්ථවත්ථෙනෙව ගෙහතො නික්ඛමිත්වා පරමසල්ලෙඛවුත්තිකොපි අබලබලො අමන්දමන්දො විය පරෙසං අවිත්තකරූපෙන හීලිතපරිභූතො[3] හුත්වා ගාමනිගමරාජධානීසු එකරත්තිවාසෙනෙව චරති. යත්ථ පන මහන්තං පරිභවං පටිලභති,[4] තත්ථ චිරම්පි වසති. සො නිවත්ථවත්ථෙ ජිණ්ණෙ පිලොතිකඛණ්ඩෙන, තස්මිම්පි ජිණ්ණෙ කෙනචි දින්නං අගණ්හන්තො හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනමත්තෙනෙව චරති. එවං ගච්ඡන්තො කාලෙ එකං නිගමගාමං අගමාසි. තත්ථ ගාමදාරකා ධුත්තජාතිකා වෙධවෙය්‍යා; යෙ කෙචි රාජවල්ලභානං පුත්ත-නත්තු-දාසාදයො ච උද්ධතා උන්නළා චපලා මුඛරා විකිණ්ණවාචා කාලෙනකාලං කීළාබහුලා විචරන්ති. දුග්ගතෙ මහල්ලකෙ පුරිසෙ ච ඉත්ථියො ච ගච්ඡන්තෙ දිස්වා හසමං පුටෙන පිට්ඨියං ආකිරන්ති. කෙතකීපණ්ණං කච්ඡන්තරෙ ඔලම්බෙන්ති. තෙන විප්පකාරෙන පරිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තෙ යථාවජ්ජකීළිතං දස්සෙත්වා උපහසන්ති.[5] මහාපුරිසො තස්මිං නිගමෙ තෙ එවං විචරන්තෙ ධුත්තදාරකෙ දිස්වා ලද්ධො වත දානි මෙ උපෙක්ඛාපාරමියා පරිපූරණූපායොති චින්තෙත්වා තත්ථ විහාසි. තං තෙ ධුත්තදාරකා පස්සිත්වා විප්පකාරං කාතුං ආරභන්ති. මහාසත්තො තං අසහන්තො විය ච තෙහි භායන්තො විය ච උට්ඨහිත්වා ගච්ඡති. තෙ තං අනුබන්ධන්ති. සො තෙහි අනුබන්ධියමානො ‘එත්ථ නත්ථි කොචි පටිවත්තා’ති සුසානං ගන්ත්වා අට්ඨිකං සීසූපධානං කත්වා සයති. ධුත්තදාරකාපි තත්ථ ගන්ත්වා ඔට්ඨුහනාදිකං නානප්පකාරං විප්පකාරං කත්වා පක්කමන්ති. එවං තෙ දිවසෙ දිවසෙ කරොන්ති එව. යෙ පන විඤ්ඤූ පුරිසා තෙ එතං කරොන්තෙ පස්සන්ති, තෙ තෙ පටිබාහිත්වා අයං මහානුභාවො තපස්සී, මහායොගීති ච ඤත්වා උළාරං සක්කාරසම්මානං කරොන්ති. මහාසත්තො පන සබ්බත්ථ එකසදිසොව හොති, මජ්ඣත්තභූතො. තෙන වුත්තං:–‘සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමී’ති ආදි.

තත්ථ සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි ඡවට්ඨිං උපධායාති ආමකසුසානෙ ඡවට්ඨිකකලෙබරතො සොනසිගාලාදීහි තහිං තහිං වික්ඛිත්තෙසු අට්ඨිකෙසු එකං අට්ඨිකං සීසූපධානං කත්වා සුපිම්හි ච

1. සී.1-VI. අතිවඩ්ඪමාන.
2. සී. I-VI. ගුණසම්භාවනපසක්කතො.
සී. මු. & ම. ගුණසම්භාවනා පාකටො.
3. සී. 1-VI. හීතපරිභූතො
4. සී. 1-VI. ලභති.
5. සී 1-VI. ඔහසන්ති. & ම උහසන්ති.

අසුචිමහි ච සමානචිත්තතාය තස්මිං සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි; **සයාමී**ති අත්ථො. **ගොමණ්ඩලා**ති ගාමදාරකා. **රූපං දස්සෙන්තනප්පක**න්ති යථාවජ්ජකීළිතාය ඔට්ඨුභන-උපහසන-උම්මිහනාදීහි කණ්ණසොතෙ සලාකප්පවෙසනාදීහි ච අතිකක්ඛලං අනප්පකං නානප්පකාරං[1] විප්ප කාරං කරෙන්ති. **අපරෙ**ති තෙසු එව ගාමදාරකෙසු එකච්චෙ. **උපාය නානි උපනෙන්තී**ති අයං ඉමෙසු පරිභවවසෙන එවරූපං විප්පකාරං කරොන්තෙසු න කිඤ්චි විකාරං දස්සෙති, සම්මානනෙ තුඛො කිදිසොති පරිගණ්හන්තා විවිධං බහුං ගන්ධමාලං[2] භොජනං අඤ්ඤඤ්ච උපාය නානි පණ්ණාකාරානි උපහරන්ති. අපරෙහි වා තෙහි අනාචාරගාමදාර කෙහි අඤ්ඤෙ විඤ්ඤූ මනුස්සා 'අයං ඉමෙසං එවං විවිධම්පි විප්පකාරං කරොන්තානං න කුප්පති, අඤ්ඤදත්ථු බන්ති මෙත්තානුද්දයං යෙව තෙසු උපට්ඨපෙති, අහො! අච්ඡරියපුරිසො'ති[3] හට්ඨා බහුං චිත්මෙහි එතස්මිං විප්පටිපජ්ජන්තෙහි අපුඤ්ඤං පසුතන්ති සංවිග්ගමානසාව හුත්වා බහුං ගන්ධමාලං විවිධං භොජනං අඤ්ඤඤ්ච උපායනානි උපනෙන්ති, උපහරන්ති. **යෙ මෙ දුක්ඛං උපහරන්තී**ති යෙ ගාම දාරකා මය්හං සරීරදුක්ඛං උපහරන්ති, උපනෙන්ති. උපදහන්තීතිපි පාඨො. උප්පාදෙන්තීති අත්ථො. **යෙ ච දෙන්ති සුඛං මමා**ති යෙ ච විඤ්ඤූ මනුස්සා මම මය්හං සුඛං දෙන්ති, මාලාගන්ධභොජනාදි සුඛුප කරණෙහි මම සුඛං උපහරන්ති. **සබ්බෙසං සමකො හොමී**ති කත්ථචිපි විකාරානුප්පත්තියා සමානචිත්තතාය විවිධානම්පි තෙසං ජනානං සමකො එකසදිසො හොමි, භවාමි. **දයා කොපො න විජ්ජතී**ති යස්මා මය්හං උපකාරකෙ මෙත්තචිත්තතාසඞ්ඛාතා දයා, අපකාරකෙ මනොපදොසසඞ්ඛාතො කොපොපි න විජ්ජති. තස්මා සබ්බෙසං සමකො හොමීති දස්සෙති. ඉදානි භගවා තදා උපකාරීසු[4] අපකාරීසු ච සත්තෙසු සමුපචිතඤාණසම්භාරස්ස අත්තනො සමාන චිත්තතා විකාරාභාවො යා ච ලොකධම්මෙසු අනුපලිත්තතා අහොසි, තං දස්සෙතුං 'සුඛදුක්ඛෙ තුලාභූතො'ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ **සුඛ දුක්ඛෙ**ති සුඛෙ ච දුක්ඛෙ ච. **තුලාභූතො**ති සමකං ගහිත තුලා විය ඔනති-උන්නති-අපනතිං වජ්ජෙත්වා මජ්ඣත්තභූතො. සුඛදුක්ඛ ගහණෙනෙව චෙත්ථ තන්නිමිත්තභාවතො ලාභාලාභාපි ගහිතාති වෙදිතබ්බං. **යසෙසූ**ති කිත්තීසු. **අයසෙසූ**ති නින්දාසු. **සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු සුඛාදීසු ලොකධම්මෙසු. ඉති භගවා තදා සබ්බසත්තෙසු සබ්බලොකධම්මෙසු ච අනඤ්ඤසාධාරණං අත්තනො මජ්ඣත්තභාවං කිත්තෙත්වා තෙන තස්මිං අත්තභාවෙ අත්තනො උපෙක්ඛාපාරමියා සිඛාප්පත්තභාවං විභාවෙන්තො 'එසා මෙ උපෙක්ඛාපාරමී'ති දෙසනං නිට්ඨපෙසි. ඉධාපි මහාසත්තස්ස පඨමං දානපාරමී නාම විසෙසතො සබ්බවිභවපරිච්චාගො. යෙ කෙචි ඉමං සරීරං ගහෙත්වා යං කිඤ්චි

1 ඝ. 1-VI. & ම. නානප්පකාරං රූපං.
2. ඝ. 1-VI. තණ්ඩුලං.
3. ම. අච්ඡරියමනුස්සාති
4 ඝ. 1-VI. උපකාරෙසු.

අත්තනො ඉච්ඡිතං කරොන්තූති අනපෙක්ඛභාවෙන අත්තනො අත්තභාවපරිච්චාගො ච දානපාරමී, හීනාදිකස්ස සබ්බස්ස අකත්තබ්බස්ස අකරණං සීලපාරමී, කාමස්සාදවිමුඛස්ස ගෙහතො නික්ඛන්තස්ස සතො කායෙ අසුභසඤ්ඤානුබ්‍රූහනා නෙක්ඛම්මපාරමී, සම්බොධිසම්භාරානං උපකාරධම්මපරිග්ගහණෙ තප්පටිපක්ඛපහාණෙ ච කොසල්ලං අවිපරීතතො ධම්මසභාවවිජානනා ච පඤ්ඤාපාරමී, කාමවිතක්කාදි විනොදනං දුක්ඛාධිවාසනා ච[1] විරියපාරමී, සබ්බාපි අධිවාසනක්ඛන්ති ඛන්තිපාරමී, වචීසච්චං සමාදානාවිසංවාදනෙන විරතිසච්චඤ්ච සච්චපාරමී, අනවජ්ජධම්මෙ අචලසමාදානාධිට්ඨානං අධිට්ඨානපාරමී, අනොධිසො සබ්බසත්තෙසු මෙත්තානුද්දයභාවො මෙත්තාපාරමී, උපෙක්ඛාපාරමී පනස්ස යථාවුත්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බාති දසපාරමියො ලබ්භන්ති. උපෙක්ඛාපාරමී චෙත්ථ අතිසයවතීති කත්වා සායෙව දෙසනං ආරූළ්හා. තථා ඉධ මහාසත්තස්ස මහන්තං භොගක්ඛන්ධං මහන්තඤ්ච ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහාභිනික්ඛමණසදිසං ගෙහතො නික්ඛමනං, තථා නික්ඛමිත්වා ලාභසක්කාරං ජිගුච්ඡතො පරෙසං සම්භාවනං[2] පරිහරිතුකාමස්ස පබ්බජ්ජාලිඞ්ගං අගහෙත්වා චිත්තෙනෙව අනවසෙසං පබ්බජ්ජාගුණෙ අධිට්ඨහිත්වා පරමසුඛවිහාරෙ, පරමප්පිච්ඡතා, පවිවෙකාභිරති, උපෙක්ඛණාධිප්පායෙන අත්තනො කායජීවිතනිරපෙක්ඛා, පරෙහි අත්තනො උපරිකතවිප්පකාරාධිවාසනං, උක්කංසගත[3] සල්ලෙඛවුත්ති, බොධිසම්භාරපටිපක්ඛානං කිලෙසානං පතනුභාවෙන[4] ඛීණාසවානං විය පරෙසං උපකාරාපකාරෙසු නිබ්බිකාරභාවහෙතුභූතෙන සබ්බත්ථ මජ්ඣත්තභාවෙන සමුට්ඨාපිතො ලොකධම්මෙහි අනුපලෙපො, සබ්බපාරමීනං මුද්ධභූතාය[5] උපෙක්ඛාපාරමියා සිඛාප්පත්තීති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මහාලොමහංසචරියං පණ්ණරසමං.

උපෙක්ඛාපාරමී නිට්ඨිතා.

'යුධඤ්ජයො'ති ආදිකා උද්දානගාථා. තත්ථ **භිසෙනා**ති භිසාපදෙසෙන මහාකඤ්චනචරියං දස්සෙති. **සොනනන්දෙ**ති ඉමිනා සොනපණ්ඩිතචරියං දස්සෙති. තථා **මූගපක්ඛෙ**ති මූගපක්ඛාපදෙසෙන තෙමියපණ්ඩිතචරියං දස්සෙති. **උපෙක්ඛාපාරමී** සීසෙන මහාලොමහංසචරියං දස්සෙති. **ආසි ඉති වුත්තං මහෙසිනා**ති යථා සාරිපුත්ත තුය්හං එතරහි දෙසිතං, ඉති එවං ඉමිනා විධානෙන මහන්තානං දානපාරමීආදීනං බොධිසම්භාරානං එසනතො මහෙසිනා තදා බොධිසත්තභූතෙන මයා වුත්තං චිණ්ණං චරිතං පටිපන්නං ආසි;

---

1. සී. I-VI. දුක්ඛාධිවාසන විරියඤ්ච.
2. සී. III. පරිභවනං.
3. සී. I-VI. උක්කංසන්තස්ස.
4. සී. III. පහායනභාවෙන සී. IV. පහානුභාවෙන & ම පහනුභාවෙන.
5. සී. I-VI. සමුද්දභූතාය.

අහොසීති අත්ථො. ඉදානි පාරමීපරිපූරණවසෙන චිරකාලප්පවත්තිතං ඉධ වුත්තං අවුත්තඤ්ච අත්ථතො දුක්කරකිරියං එකජ්ඣං කත්වා යදත්ථං සා පවත්තිතා, තඤ්ච සඞ්ඛෙපෙනෙව දස්සෙතුං 'එවං බහුවිධ'න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **එව**න්ති ඉමිනා වුත්තනයෙන. **බහුවිධං දුක්ඛ**න්ති අකිත්තිපණ්ඩිතාදිකාලෙ කාරපණ්ණාදිආහාරතාය තඤ්ච යාචකස්ස[1] දත්වා ආහාරූපච්ඡෙදාදිනා ච බහුවිධං නානප්පකාරං දුක්ඛං, තථා කුරුරාජාදිකාලෙ සක්කස්ස සම්පත්තිසදිසා **සම්පත්ති** ච **බහුවිධා**. **භවාභවෙ**ති ඛුද්දකෙ චෙව මහන්තෙ ච භවෙ, භවාභවෙ වා වුද්ධිහානියො අනුභවිත්වා බහුවිධෙහි දුක්ඛෙහි අවිහඤ්ඤමානො බහුවිධාහි ච සම්පත්තීහි අනාකඩ්ඪියමානො පාරමීපරිපූරණපසුතො එව හුත්වා තදනුරූපං පටිපත්තිං පටිපන්නො උත්තමං අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො; අධිගතොස්මීති අත්ථො. ඉදානි යාසං පාරමීනං පරිපූරණත්ථං එසා දුක්කරචරියා චිරං පවත්තිතා, තාසං අනවසෙසතො පරිපුණ්ණභාවං තෙන ච පත්තබ්බඵලස්ස අත්ථනා අධිගතභාවං දස්සෙතුං 'දත්වා දාතබ්බකං දානං සීලං පූරෙත්වා'සෙසතො'ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **දත්වා දාතබ්බකං දාන**න්ති තදා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිතුං අග්ගයානපටිපදං පටිපන්නෙන මහාබොධිසත්තෙන දාතබ්බං දෙය්‍යධම්මං බාහිරං රජ්ජාදිං, අබ්භන්තරං අඞ්ගනයනාදිං දත්වා පරිච්චජිත්වා. තතො එව වරධනපරිච්චාගො පුත්තපරිච්චාගො දාරපරිච්චාගො අඞ්ගපරිච්චාගො රජ්ජපරිච්චාගොති[2] පඤ්චමහාපරිච්චාගපරියොසානං දානපාරමී-දානඋපපාරමී-දානපරමත්ථපාරමීප්පභෙදං දානං අනවසෙසතො සම්පාදෙත්වාති අත්ථො. තත්ථ අකිත්තිබ්‍රාහ්මණකාලෙ සඞ්ඛබ්‍රාහ්මණකාලෙති එවමාදීසු ඉධ ආගතෙසු, අනාගතෙසු පන විසය්හසෙට්ඨිකාලෙ වෙලාමකාලෙති එවමාදීසුපි දානපාරමියා මහාපුරිසස්ස පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පන සසපණ්ඩිතකාලෙ:-

> භික්ඛාය උපගතං දිස්වා සකත්තානං පරිච්චජිං,
> දානෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ දානපාරමීති.[a]

එවං අත්තපරිච්චාගං කරොන්තස්ස දානපාරමී[3] පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා, ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමී උපපාරමියො[4] වෙදිතබ්බා.

සීලං පූරෙත්වාසෙසතොති තථා අනවසෙසතො කායිකො සංවරො වාචසිකො සංවරො කායිකවාචසිකො සංවරො ඉන්ද්‍රිය සංවරො භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා සුවිසුද්ධාජීවතාති[5] එවමාදිකං බොධිසත්ත

---

1. ම. තාංච යාචකස්ස.
2. සී. මු. & ම. රජ්ජපරිච්චාගො අඞ්ගපරිච්චාගො නයනපරිච්චාගො පුත්තදාරපරිච්චාගො ජීවිතපරිච්චාගොති & සී. I-VI. අඞ්ගපරිච්චාගො නයනපරිච්චාගො භරියපරිච්චාගො අත්තපරිච්චාගොති.
3. ස. I-IV. දානපරමත්ථපාරමී.
4. සී I පාරමීඋපපාරමියොති & III IV. පාරමියො උපපාරමියොති.

a. චරියාපිටකපාළි.

5. සී. මු. විසුද්ධාජීවිතා.

සීලං සම්පාදෙන්තෙන සීලපාරමී-සීලඋපපාරමී-සීලපරමත්ථපාරමීප්පභෙදං පූරෙතබ්බං සබ්බං සීලං[1] පූරෙත්වා, සම්මදෙව සම්පාදෙත්වා. ඉධාපි සීලවනාගරාජකාලෙ[2] චම්පෙය්‍යනාගරාජකාලෙති එවමාදීසු ඉධ ආගතෙසු, අනාගතෙසු ච මහාකපිකාලෙ ඡද්දන්තකාලෙති එවමාදීසු මහාසත්තස්ස සීලපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස සඞ්ඛපාලකාලෙ:

සූලෙහි විජ්ඣියන්තෙපි කොට්ටියන්තෙපි සත්තිභි,
භොජපුත්තෙ න කුප්පාමි එසා මෙ සීලපාරමීති.a

එවං අත්තපරිච්චාගං කරොන්තස්ස සීලපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා. ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමී-උපපාරමියො වෙදිතබ්බා.

නෙක්ඛම්මෙ පාරමිං ගන්ත්වාති තථා තිවිධෙපි මහාභිනික්ඛමනෙ පාරමීපරමුක්කංසං ගන්ත්වා. තත්ථ යුධඤ්ජයකාලෙ සොමනස්සකුමාරකාලෙති එවමාදීසු ඉධ ආගතෙසු, අනාගතෙසු ච හත්ථිපාලකුමාරකාලෙ මඛාදෙවකාලෙති එවමාදීසු මහාරජ්ජං පහාය නෙක්ඛම්මපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස චූළසුතසොමකාලෙ:

මහාරජ්ජං හත්ථගතං ඛෙළපිණ්ඩංව ඡඩ්ඩයිං,
චජතො න හොති ලග්ගනං එසා මෙ නෙක්ඛම්මපාරමීති.a

එවං නිස්සඞ්ගතාය රජ්ජං ඡඩ්ඩෙත්වා නික්ඛමන්තස්ස නෙක්ඛම්මපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා. ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමී-උපපාරමියො වෙදිතබ්බා.

පණ්ඩිතෙ පරිපුච්ඡිත්වාති'කිං කුසලං කිං අකුසලං කිං සාවජ්ජං කිං අනවජ්ජ'න්ති ආදිනා[3] කුසලාදිධම්මකම්මඵලවිභාගං[4] සත්තානං උපකාරාවහං අනවජ්ජකම්මායතන-සිප්පායතන-විජ්ජාට්ඨානාදිං පණ්ඩිතෙ සප්පඤ්ඤෙ පරිපුච්ඡිත්වා. එතෙන පඤ්ඤාපාරමිං දස්සෙති. තත්ථ විධුරපණ්ඩිතකාලෙ මහාගොවින්දපණ්ඩිතකාලෙ කුද්දාලපණ්ඩිතකාලෙ අරකපණ්ඩිතකාලෙ බොධිපරිබ්බාජකකාලෙ මහොසධපණ්ඩිතකාලෙති එවමාදීසු පඤ්ඤාපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස සෙනකපණ්ඩිතකාලෙ:

පඤ්ඤාය විචිනන්තොහං බ්‍රාහ්මණං මොචයිං දුඛා,
පඤ්ඤාය මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ පඤ්ඤාපාරමීතිa.

අන්තොභස්තගතං සප්පං දස්සෙන්තස්ස පඤ්ඤාපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

---

1. සී. I-VI පූරෙතබ්බං සීලං. 3. සී. 1-6. & මු. ආදිකං. a. චරියාපිටකපාළි.
2. සී. I-VI. සීලවරාජකාලෙ. 4. සී. මු. ඡම. කුසලධම්මවිභාගං කම්ම-කම්මඵලවිභාගං.

විරියං කත්වාන උත්තමන්ති සම්මාසම්බොධිං පාපෙතුං සමත්ථාය උත්තමං පධානං විරියපාරමිං[1] කත්වා උප්පාදෙත්වා. තත්ථ මහාසීලවරාජකාලෙ පඤ්චාවුධකුමාරකාලෙ මහාවානරින්දකාලෙති[2] එවමාදිසු විරියපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පන තස්ස මහාජනකකාලෙ:

අතීරදස්සී ජලමජ්ඣෙ හතා සබ්බෙව මානුසා,
චිත්තස්ස අඤ්ඤථා නත්ථි එසා මෙ විරියපාරමී'ති.

එවං මහාසමුද්දං තරන්තස්ස විරියපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

ඛන්තියා පාරමිං ගන්ත්වාති අධිවාසනඛන්තිආදිඛන්තිපරමුක්කංසභාවං පාපෙන්තො ඛන්තියා පාරමිං පරමකොටිං ගන්ත්වා. ඛන්තිපාරමිං සම්පාදෙත්වාති අත්ථො.

තත්ථ මහාකපිකාලෙ මහිසරාජකාලෙ රුරුමිගරාජකාලෙ ධම්මදෙවපුත්තකාලෙති එවමාදිසු ඛන්තිපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පන තස්ස ඛන්තිවාදිකාලෙ:

අචෙතනංව කොට්ටෙන්තෙ තිණ්හෙන ඵරසුනා මමං,
කාසිරාජෙ න කුප්පාමි එසා මෙ ඛන්තිපාරමීති.

එවං අචෙතනභාවෙන විය මහාදුක්ඛං අනුභවන්තස්ස ඛන්තිපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

කත්වා දළ්හමධිට්ඨානන්ති කුසල[3]සමාදානාධිට්ඨානං තස්ස තස්ස පාරමිසමාදානස්ස තදුපකාරකස්ස සමාදානස්ස ච අධිට්ඨානං දළ්හතරං අසිථිලං කත්වා. තං තං වතසමාදානං අනිවත්තිභාවෙන අධිට්ඨහිත්වාති අත්ථො. තත්ථ ජොතිපාලකාලෙ සරභඞ්ගකාලෙ නෙමිකාලෙති එවමාදිසු අධිට්ඨානපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පන තස්ස තෙමියකුමාරකාලෙ:

මාතා පිතා න මෙ දෙස්සා නපි දෙස්සං මහායසං,
සබ්බඤ්ඤුතං පියං මය්හං තස්මා වතමධිට්ඨහින්ති.

එවං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා වතං අධිට්ඨහන්තස්ස අධිට්ඨානපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

සච්චවාචානුරක්ඛියාති සච්චවාචං අනුරක්ඛිත්වා ජීවිතන්තරායෙපි අනරියවොහාරං ගූථං විය ජිගුච්ඡන්තො පරිහරිත්වා සබ්බසො අවිසංවාදිභාවං රක්ඛිත්වා. තත්ථ කපිරාජකාලෙ සච්චතාපසකාලෙ මච්ඡරාජකාලෙති එවමාදිසු සච්චපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පන තස්ස මහාසුතසොමකාලෙ:

---

1. සී. මු. පධානං විරියන්ති විවිධම්පි විරියපාරමිං. 2. සී· I-VI. මහාවානරකාලෙති.
3. සී. මු. කුසලධම්ම.

සච්චවාචං අනුරක්ඛන්තො චජිත්වා මම ජීවිතං,
මොචෙසිං එකසතං ඛත්තියෙ එසා මෙ[1] සච්චපාරමීති.a

එවං ජීවිතං චජිත්වා සච්චං අනුරක්ඛන්තස්ස සච්චපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

මෙත්තාය පාරමිං ගන්ත්වාති සබ්බසත්තෙසු අනොධිසො හිතුප සංහාරලක්ඛණාය[2] මෙත්තාය පාරමිං පරමුක්කංසතං පත්වා. තත්ථ චූලධම්මපාලකාලෙ මහාසීලවරාජකාලෙ සාමපණ්ඩිතකාලෙති එවමාදිසු මෙත්තාපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස සුවණ්ණසාම[3]කාලෙ:

න මං කොචි උත්තසති නපිහං භායාමි කස්සචි,
මෙත්තාබලෙනුපත්ථද්ධො රමාමි පවනෙ තදාති.a

එවං ජීවිතම්පි අනොලොකෙත්වා මෙත්තායන්තස්ස මෙත්තාපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

සම්මානනාවමානනෙති සක්කච්චපූජාසක්කාරාදිනා සම්මානනෙ නිට්ඨුහනාදිනා අවමානනෙ ච සබ්බත්ථ ලොකධම්මෙ ච සමකො සමචිත්තො නිබ්බිකාරො හුත්වා උත්තමං අනුත්තරං සබ්බඤ්ඤුතං අධිගතොස්මීති අත්ථො. තත්ථ වානරින්දකාලෙ කාසිරාජකාලෙ ඛෙම බ්‍රාහ්මණකාලෙ අට්ඨිසෙනපරිබ්බාජකකාලෙති එවමාදිසු උපෙක්ඛා පාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස මහාලොමහංසකාලෙ:

සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි ඡවට්ඨිං උපධායහං,[4]
ගොමණ්ඩලා උපාගන්ත්වා රූපං දස්සෙන්ත'නප්පකන්ති.a

එවං ගාමදාරකෙසු නිට්ඨුහනාදීහි චෙව මාලාගන්ධූපහාරාදීහි ච සුඛ දුක්ඛං උප්පාදෙන්තෙසුපි උපෙක්ඛං අනතිවත්තන්තස්ස[5] උපෙක්ඛා පාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා.

ඉති භගවා

එවං බහුවිධං දුක්ඛං සම්පත්තී ච බහුවිධා,
භවාභවෙ අනුභවිත්වා පත්තො සම්බොධිමුත්තමන්තිa

සම්මාසම්බොධිං අධිගන්තුං ඉමස්මිං භද්දකප්පෙ අත්තනා කතං දුක්කර චරියං සඛ්බපෙත්වෙව වත්වා පුන:

දත්වා දාතබ්බකං දානං සීලං පූරෙත්වසෙසතො,
නෙක්ඛම්මෙ[6]පාරමිං ගන්ත්වා පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.a

---

1. සී. මු. ඛත්තිය පරමත්ථ.
2 සී. I-VI. හුමිසංහාරලක්ඛණාය
3. එකරාජ-සඛ්ඛත්ථ.
4. සී. I-VI. උපනිධාය
5. සී. I-VI. අනවත්තිතස්ස.
6. සී. I-VI. නෙක්ඛම්ම. a. චරියාපිටකපාළි.

පණ්ඩිතෙ පරිපුච්ඡිත්වා විරියං කත්වාන උත්තමං[1],
ඛන්තියා පාරමිං[2] ගන්ත්වා පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.

කත්වා දළ්හමධිට්ඨානං සච්චවාචානුරක්ඛිය,
මෙත්තාය පාරමිං ගන්ත්වා පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.

ලාභාලාභෙ යසායසෙ සම්මානනාවමානනෙ,
සබ්බත්ථ සමකො හුත්වා පත්තො සම්බොධිමුත්තමන්ති[ක]

අත්තනා සම්මදෙව පරිපූරිතා දස පාරමියො දස්සෙති. ඉමස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වා මහාබොධියානපටිපත්තියං උස්සාහජාතානං කුලපුත්තානං බොධිසම්භාරෙසු නානප්පකාරකොසල්ලත්ථං සබ්බපාරමීසු **පකිණ්ණක කථා** කථෙතබ්බා.

තත්රිදං පඤ්හකම්මං: කා පනෙතා පාරමියො? කෙනට්ඨෙන පාරමියො? කතිවිධා චෙතා? කො තාසං කමො? කානි ලක්ඛණ-රස-පච්චුපට්ඨාන-පදට්ඨානානි? කො පච්චයො? කො සංකිලෙසො? කිං වොදානං? කො පටිපක්ඛො? කා පටිපත්ති? කො විභාගො? කො සඞ්ගහො? කො සම්පාදනූපායො? කිත්තකෙන කාලෙන සම්පාදනං? කො ආනිසංසො? කිං චෙතාසං ඵලන්ති?.

තත්රිදං විස්සජ්ජනං: **කා පනෙතා පාරමියොති** තණ්හා-මාන-දිට්ඨීහි අනුපහතා කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතා දානාදයො ගුණා පාරමියො. **කෙනට්ඨෙන පාරමියොති** තෙන දානසීලාදිගුණවිසෙසයොගෙන සත්තුත්තමතාය පරමා මහාසත්තා බොධිසත්තා. තෙසං භාවො කම්මං වා පාරමී; දානාදිකිරියා. අථවා පූරෙතීති පරමො. දානාදීනං ගුණානං පූරකො පාලකො චාති බොධිසත්තො පරමො. පරමස්ස අයං, පරමස්ස වා භාවො කම්මං වා=පාරමී; දානාදිකිරියාව. අථවා පරං සත්තං අත්තනි මවති බන්ධති ගුණවිසෙසයොගෙන, පරං වා අධිකතරං මජ්ජති සුජ්ඣති[3] සංකිලෙසමලතො, පරං වා සෙට්ඨං නිබ්බානං විසෙසෙන මයති ගච්ඡති, පරං වා ලොකං පමාණභූතෙන ඤාණවිසෙසෙන ඉධ ලොකං විය මුනාති පරිච්ඡින්දති, පරං වා අතිවිය සීලාදිගුණගණං අත්තනො සන්තානෙ මිනොති පක්ඛිපති, පරං වා අත්තභූතතො ධම්මකායතො අඤ්ඤං පටිපක්ඛං වා අනත්ථකරං[4] කිලෙසචොරගහනං මිනාති හිංසතීති පරමො; මහාසත්තො. පරමස්ස අයන්ති ආදි වුත්තනයෙන යොජෙතබ්බං. පාරෙ වා නිබ්බානෙ මජ්ජති සුජ්ඣති සත්තෙ ච සොධෙති, තත්ථ වා සත්තෙ මවති බන්ධති යොජෙති, තං වා මයති ගච්ඡති ගමෙති ච, මුනාති වා තං යථාවතො, තත්ථ වා සත්තෙ මිනොති පක්ඛිපති, කිලෙසාදයො වා සත්තානං තත්ථ මිනාති හිංසතීති පාරමී; මහාපුරිසො. තස්ස භාවො කම්මං වා පාරමිතා; දානාදිකිරියාව. ඉමිනා නයෙන පාරමීසද්දත්ථො වෙදිතබ්බො.

---

1. මූ. පා. මුත්තමං.
2. සී. I-VI. ඛන්තිපාරමිං.
3. ම. පුඤ්ජති.
4. සී. මූ. තදනත්ථකරං.
ක. චරියාපිටකපාළි.

කතිවිධාති සඞ්ඛෙපතො දසවිධා. තා පන පාළියං සරූපතො ආගතා යෙව. යථා චාහ:[1]

“විචිනන්තො තදා දක්ඛිං පඨමං දානපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිත”න්ති.

ආදි. තථාහි[2] “කති නු ඛො භන්තෙ! බුද්ධකාරකා ධම්මා? දස ඛො සාරිපුත්ත! බුද්ධකාරකා ධම්මා. කතමෙ දස? දානං ඛො සාරිපුත්ත! බුද්ධකාරකො ධම්මො. සීලං, නෙක්ඛම්මං, පඤ්ඤා, විරියං, ඛන්ති, සච්චං, අධිට්ඨානං, මෙත්තා, උපෙක්ඛා බුද්ධකාරකො ධම්මො. ඉමෙ ඛො සාරිපුත්ත! දස බුද්ධකාරකා ධම්මාති. ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වා සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා:[3]

දානං සීලඤ්ච නෙක්ඛම්මං පඤ්ඤා විරියෙන[4] පඤ්චමං,
ඛන්තිසච්චමධිට්ඨානං මෙත්තුපෙක්ඛාතිමා[5] දසා”ති

කෙචි පන ඡබ්බිධාති වදන්ති. තං එතාසං සඞ්ගහවසෙන වුත්තං. සො පන සඞ්ගහො පරතො ආවිභවිස්සති. **කො තාසං කමොති** එත්ථ ‘කමො’ති[6] දෙසනාක්කමො. සො ච පඨමසමාදානහෙතුකො. සමාදානං පවිචයහෙතුකං ඉති යථා ආදිම්හි පවිචිතා සමාදින්නා ච,[7] තථා දෙසිතා. තත්ථ දානං සීලස්ස බහූපකාරං සුකරඤ්චාති තං ආදිම්හි වුත්තං. දානං[8] සීලපරිග්ගහිතං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසන්ති දානානන්තරං සීලං වුත්තං. සීලං නෙක්ඛම්මපරිග්ගහිතං, නෙක්ඛම්මං පඤ්ඤාපරිග්ගහිතං, පඤ්ඤා විරියපරිග්ගහිතා, විරියං ඛන්තිපරිග්ගහිතං, ඛන්ති සච්චපරිග්ගහිතා, සච්චං අධිට්ඨානපරිග්ගහිතං, අධිට්ඨානං මෙත්තාපරිග්ගහිතං, මෙත්තා උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසාති මෙත්තානන්තරමුපෙක්ඛා වුත්තා. උපෙක්ඛා පන කරුණාපරිග්ගහිතා, කරුණා ච උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතාති[9] වෙදිතබ්බා. කථම්පන මහාකාරුණිකා බොධිසත්තා සත්තෙසු උපෙක්ඛකා හොන්තීති? උපෙක්ඛිතබ්බයුත්තෙසු[10] කඤ්චි කාලං උපෙක්ඛකා හොන්ති, න පන සබ්බත්ථ සබ්බදා චාති. කෙචි. අපරෙ පන: න සත්තෙසු උපෙක්ඛකා, සත්තකතෙසු[11] පන විප්පකාරෙසු උපෙක්ඛකා හොන්තීති.

අපරො නයො: පචුරජනෙසුපි පවත්තියා සබ්බසත්තසාධාරණතා අප්පඵලතා සුකරතා ච ආදිම්හි දානං වුත්තං. සීලෙන දායක-පටිග්ගාහකසුද්ධිතො, පරානුග්ගහං වත්වා පරපීළානිවත්තිවචනතො, කිරියාධම්මං වත්වා අකිරියාධම්මවචනතො, භොගසම්පත්තිහෙතුං වත්වා භවසම්පත්තිහෙතුවචනතො ච දානස්ස අනන්තරං සීලං වුත්තං. නෙක්ඛම්මෙන සීලසම්පත්තිසිද්ධිතො, කාය-වචීසුචරිතං වත්වා මනො

---

1. සී. I--VI. & සු. වී. යථාහ.
2. සී. මු. අපරම්පි වුත්තං තථාහි & සු. වී. යථාචාහ.
3. සී. I-VI. & ම. සත්ථා අපරම්පි වුත්තං.
4. ම. විරිය
5. ම. මෙත්තුපෙක්ඛාච තෙ දසාති & සී. 1-6. මෙත්තුපෙක්ඛාති තෙ දසාති.
6. සු. වී. කමොත.ම.
7. සී. I-VI, සමාදින්නා ච පන.
8. සී. I-VI. & ම. අපිච දානං.
9. සු. වී. උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතා.
10. සී. I-VI. [උපෙක්ඛිතබ්බයුත්තකෙ.
11. සී I-VI. සබ්බසත්තෙසු

සුචරිතවචනතො, විසුද්ධසීලස්ස සුඛෙනෙව[1] ඣානසමිජ්ඣනතො, කම්මාපරාධප්පහාණෙන පයොගසුද්ධිං[2] වත්වා කිලෙසාපරාධප්පහාණෙන ආසයසුද්ධිවචනතො, වීතික්කමප්පහාණෙ චිත්තස්ස[3] පරියුට්ඨානප්පහාණවචනතො ච සීලස්ස අනන්තරං නෙක්ඛම්මං වුත්තං. පඤ්ඤාය නෙක්ඛම්මස්ස සිද්ධිපරිසුද්ධිතො, ඣානාභාවෙන පඤ්ඤාභාවවචනතො, (සමාධිපදට්ඨානා හි පඤ්ඤා, පඤ්ඤාපච්චුපට්ඨානො ච සමාධි.) සමථනිමිත්තං[4] වත්වා උපෙක්ඛානිමිත්තවචනතො, පරහිතජ්ඣානෙන[5] පරහිතකරූපායකොසල්ලවචනතො ච නෙක්ඛම්මස්ස අනන්තරං පඤ්ඤා වුත්තා. විරියාරම්භෙන පඤ්ඤාකිච්චසිද්ධිතො සත්තසුඤ්ඤතා ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තිං වත්වා සත්තහිතාය ආරම්භස්ස අච්ඡරියතා වචනතො,[6] උපෙක්ඛානිමිත්තං වත්වා පග්ගහනිමිත්තවචනතො,[7] නිසම්මකාරිතං වත්වා උට්ඨානවචනතො[8] ච (නිසම්මකාරිනො හි උට්ඨානං[9] ඵලවිසෙසමාවහති.) පඤ්ඤාය අනන්තරං විරියං වුත්තං. විරියෙන තිතික්ඛාසිද්ධිතො, (විරියවා හි ආරද්ධවිරියත්තා සත්තසඞ්ඛාරෙහි උපනීතං දුක්ඛං අභිභුය්‍ය විහරති.) විරියස්ස තිතික්ඛාලඞ්කාරභාවතො,[10] (විරියවතො හි[11] තිතික්ඛා සොභති.) පග්ගහනිමිත්තං වත්වා සමථනිමිත්තවචනතො, අච්චාරම්භෙන උද්ධච්චදොසප්පහාණවචනතො, (ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තියා හි උද්ධච්චදොසො පහීයති.) විරියවතො සාතච්චකරණවචනතො, (ඛන්තිබහුලො හි අනුද්ධතො සාතච්චකාරී හොති.) අප්පමාදවතො[12] පරහිතකිරියාරම්භෙ පච්චුපකාරතණ්හාභාවවචනතො, (යථාවතො[13] ධම්මනිජ්ඣානෙ හි සති තණ්හා න හොති.) පරහිතාරම්භෙ පරමෙපි[14] පරකතදුක්ඛසහනතාවචනතො ච විරියස්ස අනන්තරං ඛන්ති වුත්තා. සච්චෙන ඛන්තියා චිරාධිට්ඨානතො,[15] අපකාරිනො අපකාරඛන්තිං වත්වා තදුපකාරකරණෙ අවිසංවාදවචනතො, ඛන්තියා අපවාදවාචාවිකම්පනෙන[16] භූතවාදිතාය අවිජහනවචනතො, සත්තසුඤ්ඤතාධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තිං වත්වා තදුපබ්‍රූහිත[17] ඤාණසච්චවචනතො ච ඛන්තියා අනන්තරං සච්චං වුත්තං. අධිට්ඨානෙන සච්චසිද්ධිතො, (අචලාධිට්ඨානස්ස හි විරති සිජ්ඣති.) අවිසංවාදිතං වත්වා තත්ථ අචලභාවවචනතො, (සච්චසන්ධො හි[18] දානාදිසු පටිඤ්ඤානුරූපං නිච්චලොව පවත්තති.) ඤාණසච්චං වත්වා සම්භාරෙසු පවත්තිනිට්ඨාපන[19] වචනතො, (යථාභූතඤාණවා හි බොධිසම්භාරෙ අධිට්ඨාති,[20] තෙ ච නිට්ඨපෙති.) පටිපක්ඛෙහි අකම්පියභාවතොති

1. සු. ථී. විසුද්ධිසීලස්ස සුඛුමෙනෙව.
2. සී. I-VI. & සී. මු. පයොගසුද්ධි.
3. සු. ථී. වීතික්කමප්පහාණෙන චිත්තස්ස.
4. සී මු. & ම. සමාධිනිමිත්තං.
5. සී. මු. & ම. පරහිතුට්ඨානෙන. [අච්ඡරියතා.
6. සී. I.-VI. & සී. මු. සච්චකිරියභාව & ම.
7. සී. I-VI. පග්ගහනිමිත්තාභාවවචනතො
8. සු. ථී. උපට්ඨානවචනතො ච.
9. සී. I-VI. උපට්ඨාන.
10. සී. I-VI. තිතික්ඛාසඞ්ඛාරභාවතො.
11. සී. I-IV. විරියභාවනතාති.
12. සු ථී. අප්පමාදතො.
13. සී. I-VI. යථාවචනතො.
14. සී. 1-VI. & සී. මු. පරමෙපි.
15. සු. ථී. චිරාවට්ඨානතො.
16. සී. I-VI. අපවාදතාවිකප්ප
17. සී. I-VI. තදනුබ්‍රූහිත. [නෙන.
18. සී. I-VI. සච්චසිද්ධොහි.
19. සී. මු. නිට්ඨාන.
20. සී. 1-VI. & සු. ථී. අධිතිට්ඨති.

සච්චස්ස අනන්තරං අධිට්ඨානං වුත්තං. මෙත්තාය පරහිතකරණසමාදානාධිට්ඨානසිද්ධිතො, අධිට්ඨානං වත්වා හිතූපසංහාරවචනතො, (බොධිසම්භාරෙ හි අධිතිට්ඨමානො මෙත්තාවිහාරී හොති.) අචලාධිට්ඨානස්ස සමාදානාවිකොපනෙන[1] සමාදානසබ්භාවතො[2] ච අධිට්ඨානස්ස අනන්තරං මෙත්තා වුත්තා. උපෙක්ඛාය මෙත්තාවිසුද්ධිතො, සත්තෙසු හිතූපසංහාරං වත්වා තදපරාධෙසු උදාසීනතා[3] වචනතො, මෙත්තා භාවනං වත්වා තන්නිස්සන්දභාවනාවචනතො, හිතකාමසත්තෙනපි[4] උපෙක්ඛකොති අච්ඡරියගුණතාවචනතො ච මෙත්තාය අනන්තරං උපෙක්ඛා වුත්තාති එවමෙතාසං කමො වෙදිතබ්බො.

කානි ලක්ඛණ-රස-පච්චුපට්ඨාන-පදට්ඨානානීති එත්ථ අවිසෙසෙන තාව සබ්බාපි පාරමියො පරානුග්ගහලක්ඛණා, පරෙසං උපකාරකරණරසා, අවිකම්පනරසා වා, හිතෙසිතාපච්චුපට්ඨානා, බුද්ධත්තපච්චුපට්ඨානා වා, මහාකරුණාපදට්ඨානා, කරුණූපායකොසල්ලපදට්ඨානා වා.

විසෙසෙන පන යස්මා කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතා අත්තූපකරණපරිච්චාගචෙතනා **දානපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතං කායවචීසුචරිතං අත්ථතො අකත්තබ්බවිරති කත්තබ්බකරණචෙතනාදයො ච **සීලපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතො ආදීනවදස්සනපුබ්බඞ්ගමො කාමභවෙහි නික්ඛමණචිත්තුප්පාදො **නෙක්ඛම්මපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතො ධම්මානං සාමඤ්ඤවිසෙසලක්ඛණාවබොධො **පඤ්ඤාපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතො කායචිත්තෙහි පරහිතාරම්භො **විරියපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතං සත්තසඞ්ඛාරාපරාධසහනං අදොසප්පධානො තදාකාරප්පවත්තො චිත්තුප්පාදො **ඛන්තිපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතං විරතිචෙතනාදිභෙදං අවිසංවාදනං **සච්චපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතං අචලසමාදානාධිට්ඨානං තදාකාරප්පවත්තො චිත්තුප්පාදො **අධිට්ඨානපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතො ලොකස්ස[5] හිතසුඛූපසංහාරො අත්ථතො අබ්‍යාපාදො **මෙත්තාපාරමිතා**. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතා අනුනය-පටිඝවිද්ධංසනී ඉට්ඨානිට්ඨෙසු සත්තසඞ්ඛාරෙසු සමප්පවත්ති **උපෙක්ඛාපාරමිතා**.

තස්මා පරිච්චාගලක්ඛණා **දානපාරමී**,[6] දෙය්‍යධම්මෙ ලොභ විද්ධංසනරසා, අනාසත්ති පච්චුපට්ඨානා, භවසම්පත්ති[7] පච්චුපට්ඨානා වා, පරිච්චජිතබ්බවත්ථුපදට්ඨානා. සීලනලක්ඛණා **සීලපාරමී**, සමාදානලක්ඛණා පතිට්ඨානලක්ඛණා වාති වුත්තං හොති. දුස්සීල්‍යවිද්ධංසනරසා, අනවජ්ජරසා වා; සොචෙය්‍යපච්චුපට්ඨානා, හිරොත්තප්ප

---

1. සු. වී. සමාදානාවිකොපන.
2. ම. & සු. වී සම්භවතො
3. සී. I-VI. උදාසීනභාව.
4. සී. I-VI. හිතකාමපනෙනපි & සු. වී හිතකාමනෙන.
5. සී. මු. & ම. ධම්මානං සාමඤ්ඤවිසෙසලක්ඛණාවලොකස්ස
6. සු. වී. පරිච්චාගලක්ඛණං දානං (අඤ්ඤත්ථාපි පාරමිසද්දො න දිස්සති.)
7. සී මු. & සී I-VI & ම. භවවිභවසම්පත්ති.

පදට්ඨානා. කාමතො ච භවතො ච නික්ඛමණලක්ඛණා **නෙක්ඛම්මපාරමී**, තදාදීනවවිභාවනරසා, තතො එව විමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා, සංවෙගපදට්ඨානා. යථාසභාවපටිවෙධලක්ඛණා **පඤ්ඤාපාරමී**, අක්ඛලිතපටිවෙධලක්ඛණා වා; කුසලිස්සාසඛිත්තඋසුපටිවෙධො විය. විසයොභාසනරසා, පදීපො විය. අසම්මොහපච්චුපට්ඨානා, අරඤ්ඤගතසුදෙසිකො විය. සමාධිපදට්ඨානා චතුසච්චපදට්ඨානා වා. උස්සාහලක්ඛණා **විරියපාරමී**, උපත්ථම්භනරසා, අසංසීදනපච්චුපට්ඨානා, විරියාරම්භවත්ථුපදට්ඨානා, සංවෙගපදට්ඨානා වා. ඛමනලක්ඛණා **ඛන්තිපාරමී**, ඉට්ඨානිට්ඨසහනරසා, අධිවාසනපච්චුපට්ඨානා, අවිරොධපච්චුපට්ඨානා වා. යථාභූතදස්සනපදට්ඨානා. අවිසංවාදනලක්ඛණා **සච්චපාරමී**. යථාසභාවවිභාවනරසා,[1] සාදුතාපච්චුපට්ඨානා, සොරච්චපදට්ඨානා, බොධිසම්භාරෙසු අධිට්ඨානලක්ඛණා[2] **අධිට්ඨානපාරමී**. තෙසං පටිපක්ඛාභිභවනරසා, තත්ථ අචලතාපච්චුපට්ඨානා, බොධිසම්භාරපදට්ඨානා. හිතාකාරපපවත්තිලක්ඛණා[3] **මෙත්තාපාරමී**, හිතූපසංහාරරසා, ආඝාතවිනයනරසා වා, සොම්මභාවපච්චුපට්ඨානා, සත්තානං මනාපභාවදස්සනපදට්ඨානා. මජ්ඣත්තාකාරපපවත්තිලක්ඛණා **උපෙක්ඛාපාරමී**, සමභාවදස්සනරසා, පටිඝානුනයවූපසමපච්චුපට්ඨානා, කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණපදට්ඨානා.

එත්ථ ච කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතතා දානාදීනං පරිච්චාගාදිලක්ඛණස්ස විසෙසනභාවෙන[4] වත්තබ්බා. කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතානි හි දානාදීනි බොධිසත්තසන්තානෙ පවත්තානි දානාදිපාරමියො නාම හොන්ති.

කො පච්චයො?ති අභිනීහාරො තාව පාරමීනං පච්චයො හොති. යො අයං :

> "මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං,
> පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරො ච ඡන්දතා;
> අට්ඨධම්මසමොධානා අභිනීහාරො සමිජ්ඣතී"ති[a]

එවං වුත්තො අට්ඨධම්මසමොධානසම්පාදිතො "තිණ්ණොහං[5] තාරෙය්‍යං, මුත්තො මොචෙය්‍යං, දන්තො දමෙය්‍යං, සන්තො සමෙය්‍යං, අස්සත්ථො අස්සාසෙය්‍යං, පරිනිබ්බුතො පරිනිබ්බාපෙය්‍යං,[6] සුද්ධො සොධෙය්‍යං, බුද්ධො බොධෙය්‍ය"න්ති ආදිනයප්පවත්තො[7] අභිනීහාරො; සො අවිසෙසෙන සබ්බපාරමීනං පච්චයො. තප්පවත්තියා හි උද්ධං පාරමීනං පවිචයූපට්ඨාන-සමාදානාධිට්ඨානනිප්ඵත්තියො මහාපුරිසානං සම්භවන්ති. තත්ථ **මනුස්සත්ත**න්ති මනුස්සත්තභාවො. මනුස්සත්තභාවෙ යෙව හි ඨත්වා බුද්ධත්තං පත්ථෙන්තස්ස පත්ථනා සමිජ්ඣති, න නාගසුපණ්ණාදි

1. සු. වි. යථාවතො විභාවනරසං.
2. සු වි. අචට්ඨානලක්ඛණං.
3. සි. I-VI. හිතකරණපවත්තිලක්ඛණා.
4. සි. I-VI. විසෙසාභාවෙන.
5. සි. I-VI. තිණ්ණහං. a. බුද්ධවංසපාළි.
6. ම & සි. III & සු. වි. පරිනිබ්බාපයෙය්‍යං.
7. සි. I-VI. & සි. මු. & ම. බොධෙය්‍යන්ති පවත්තො.

ජාතිසු ඨිතස්ස. කස්මාති චෙ? බුද්ධභාවස්ස අනනුච්ඡවිකභාවතො. **ලිඞ්ගසම්පත්තීති** මනුස්සත්තභාවෙ ඨිතස්සාපි පුරිසස්සෙව පත්ථනා සමිජ්ඣති. න ඉත්ථියා, න පණ්ඩක-නපුංසක-උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං වා සමිජ්ඣති. කස්මාති චෙ? යථාවුත්තකාරණතො ලක්ඛණපාරිපූරියා අභාවතො ච. වුත්තඤ්හෙතං: "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො, යං ඉත්ථී අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො"ති[a] විත්ථාරො. තස්මා මනුස්සජාතිකස්සාපි ඉත්ථිලිඞ්ගෙ ඨිතස්ස පණ්ඩකාදීනං වා පත්ථනා න සමිජ්ඣති. **හෙතූති** උපනිස්සයසම්පත්ති. මනුස්සපුරිසස්සාපි හි උපනිස්සයසම්පන්නස්සෙව හෙතුසම්පත්තියා පත්ථනා සමිජ්ඣති, න ඉතරස්ස. **සත්ථාරදස්සනන්ති** සත්ථු සම්මුඛීභාවො; ධරමානකබුද්ධස්සෙව හි සන්තිකෙ පත්ථෙන්තස්ස පත්ථනා සමිජ්ඣති. පරිනිබ්බුතෙ පන භගවති චෙතියස්ස සන්තිකෙ[1] වා බොධිමූලෙ වා පටිමාය වා පච්චෙකබුද්ධ[2] බුද්ධසාවකානං වා සන්තිකෙ පත්ථනා න සමිජ්ඣති. කස්මා? අධිකාරස්ස බලවභාවාභාවතො. බුද්ධානං එව පන සන්තිකෙ පත්ථනා සමිජ්ඣති, අජ්ඣාසයස්ස උළාරභාවෙන තදධිකාරස්ස බලවභාවාපත්තිතො. **පබ්බජ්ජාති** බුද්ධස්ස භගවතො සන්තිකෙ පත්ථෙන්තස්සාපි කම්ම-කිරියවාදිසු තාපසෙසු වා භික්ඛූසු වා පබ්බජිතස්සෙව පත්ථනා සමිජ්ඣති, නො ගිහිලිඞ්ගෙ ඨිතස්ස. කස්මා? බුද්ධභාවස්ස අනනුච්ඡවිකභාවතො. පබ්බජිතා එව හි මහාබොධිසත්තා සම්මාසම්බොධිං අධිගච්ඡන්ති, න ගහට්ඨභූතා. තස්මා පණිධානකාලෙ ච පබ්බජ්ජාලිඞ්ගං එව හි යුත්තරූපං, කිඤ්චිගුණසම්පත්තිඅධිට්ඨානභාවතො. **ගුණසම්පත්තීති** අභිඤ්ඤාදිගුණසම්පදා. පබ්බජිතස්සාපි හි අට්ඨසමාපත්තිලාභිනො පඤ්චාභිඤ්ඤස්සෙව පත්ථනා සමිජ්ඣති, න යථාවුත්තගුණසම්පත්තියා විරහිතස්ස. කස්මා? පාරමීපවිචයස්ස[3] අසමත්ථභාවතො. උපනිස්සයසම්පත්තියා අභිඤ්ඤාසම්පත්තියා ච සමන්නාගතත්තා මහාපුරිසා කතාභිනීහාරා සයමෙව පාරමී පවිචෙතුං[4] සමත්ථා හොන්ති. **අධිකාරොති** අධිකො උපකාරො. යථාවුත්තගුණසම්පන්නොපි හි යො අත්තනො ජීවිතම්පි බුද්ධානං පරිච්චජිත්වා තස්මිං කාලෙ අධිකං උපකාරං කරොති, තස්සෙව අභිනීහාරො සමිජ්ඣති, න ඉතරස්ස. **ඡන්දතාති** කත්තුකාමතාකුසලච්ඡන්දො. යස්ස හි යථාවුත්තධම්මසමන්නාගතස්ස බුද්ධකාරකධම්මානං අත්ථාය මහන්තො ඡන්දො මහතී පත්ථනා මහතී කත්තුකම්‍යතා අත්ථි, තස්සෙව සමිජ්ඣති, න ඉතරස්ස. තත්‍රිදං ඡන්දමහන්තතාය ඔපම්මං: යො සකලචක්කවාළගබ්භං එකොදකීභූතං අත්තනො බාහුබලෙනෙව උත්තරිත්වා පාරං ගන්තුං සමත්ථො, සො බුද්ධත්තං පාපුණාතීති සුත්වා තං දුක්කරතො අදහන්තො 'අහං තං උත්තරිත්වා පාරං ගමිස්සාමී'ති ඡන්දජාතො හොති, න තත්ථ සඞ්කොචං ආපජ්ජති. තථා යො සකලචක්කවාළං වීතච්චිකානං විගතධූමානං අඞ්ගාරානං පූරං පාදෙහි අක්කමන්තො අතික්කමිත්වා

---

1. සී. I-VI. චෙතියසන්තිකෙ.
2. සී. I-VI. & ම. පච්චෙක බුද්ධසාවකානං.
3. VI. & [illegible]. මු. පරිචයස්ස.
4. සී. මූ. පවිච්චෙතුං. & ම. පච්චෙතුං.

a. අඞ්ගුත්තර I. නිපාත.

පරභාගං පාපුණිතුං සමත්ථො-පෙ-න තත්ථ සඞ්කොචං ආපජ්ජති. තථා යො සකලචක්කවාළං සත්තිසූලෙහි[1] සුනිසිතඵලෙහි[2] නිරන්තරං ආකිණ්ණං පාදෙහි අක්කමන්තො අතික්කමිත්වා-පෙ-න තත්ථ සඞ්කොචං ආපජ්ජති. තථා යො සකලචක්කවාළං නිරන්තරං ඝනවෙළුගුම්බසඤ්ඡන්නං කණ්ටකලතාවනගහනං විනිවිජ්ඣිත්වා පරභාගං ගන්තුං සමත්ථො-පෙ-න තත්ථ සඞ්කොචං ආපජ්ජති. තථා යො චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි සතසහස්සඤ්ච කප්පෙ නිරයෙ පච්චිත්වා බුද්ධත්තං පත්තබ්බන්ති සුත්වා තං දුක්කරතො අදූහන්තො අහං තත්ථ පච්චිත්වා බුද්ධත්තං පාපුණිස්සාමීති ඡන්දජාතො හොති, න තත්ථ සඞ්කොචං ආපජ්ජතීති එවමාදිනා නයෙන එත්ථ ඡන්දස්ස මහන්තභාවො වෙදිතබ්බො.

එවං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො පනායං අභිනීහාරො. අත්ථතො තෙසං අට්ඨන්නං අඞ්ගානං සමොධානෙන තථා පවත්තො චිත්තුප්පාදොති වෙදිතබ්බො. සො සම්මදෙව සම්මාසම්බොධියා පණිධානලක්ඛණො. 'අහො වතාහං අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣෙය්‍යං, සබ්බසත්තානං හිතසුඛං නිප්ඵාදෙය්‍ය'න්ති එවමාදිපත්ථනාරසො. බොධිසම්භාරහෙතුභාවපච්චුපට්ඨානො. මහාකරුණාපදට්ඨානො. උපනිස්සයසම්පත්තිපදට්ඨානො වා. අවිනෙතය්‍යං බුද්ධභූමිං අපරිමාණං[3] සත්තලොකහිතඤ්ච ආරබ්භ පවත්තියා සබ්බබුද්ධකාරකධම්මමූලභූතො පරමභද්දකො පරමකල්‍යාණො අපරිමෙය්‍යප්පභාවො පුඤ්ඤවිසෙසොති දට්ඨබ්බො. යස්ස ච උප්පත්තියා සහෙව මහාපුරිසො මහාබොධියානපටිපත්තිං[4] ඔතිණ්ණො නාම හොති නියතභාවසමධිගමනතො, තතො අනිවත්තනසභාවත්තා බොධිසත්තොති සමඤ්ඤං පටිලභති. සබ්බභාවෙන සම්මාසම්බොධියං සමාසත්තමානසතා බොධිසම්භාරසික්ඛාසමත්ථතා චස්ස සන්තිට්ඨති. යථාවුත්තාභිනීහාරසමිජ්ඣනෙන හි මහාපුරිසා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාධිගමනපුබ්බලිඞ්ගෙන සයම්භුඤාණෙන සම්මදෙව සබ්බපාරමියො පවිචිනිත්වා[5] සමාදාය අනුක්කමෙන පරිපූරෙන්ති. තථා කතමහාභිනීහාරො හි සුමෙධපණ්ඩිතො පටිපජ්ජි. යථාහ :–

> "හන්ද බුද්ධකරෙ ධම්මෙ විචිනාමි ඉතො චිතො,
> උද්ධං අධො දස දිසා යාවතා ධම්මධාතුයා;
> විචිනන්තො තදා දක්ඛිං පඨමං දානපාරමි"න්ති[අ]

විත්ථාරො. තස්ස ච අභිනීහාරස්ස චත්තාරො පච්චයා චත්තාරො හෙතූ චත්තාරි ච බලානි[6] වෙදිතබ්බානි. තත්ථ කතමෙ චත්තාරො පච්චයා? ඉධ මහාපුරිසො පස්සති තථාගතං මහතා බුද්ධානුභාවෙන අච්ඡරියබ්භූතං පාටිහාරියං කරොන්තං, තස්ස තං නිස්සාය තං ආරම්මණං කත්වා මහාබොධියං චිත්තං සන්තිට්ඨති: 'මහානුභාවා වතායං ධම්ම

1. සී. I–VI. ම. සත්තීහි සූලෙහි.
2. සී. I–VI. & සී. මු. & ම. & ජා. අ.
3. සී. 1–VI. අප්පමාණං. [ඵලෙහි.
4. ම. & සී. මු. මහාබොධියානං පටිපත්ති.
5, සී. මු. & සී. I–VI. පාරමියො ච විචිනිත්වා.
6. ම. ඵලානි.
අ. බුද්ධවංසපාළි.

ධාතු, යස්සා සුප්පටිවිද්ධත්තා භගවා එවං අච්ඡරියබ්භුතධම්මො අචින්තෙය්‍යානුභාවො චා'ති. සො තමෙව මහානුභාවදස්සනං නිස්සාය තං පච්චයං කත්වා සම්බොධියං අධිමුච්චන්තො තත්ථ චිත්තං ඨපෙති. අයං පඨමො පච්චයො මහාභිනිහාරාය. නහෙව ඛො පස්සති තථාගතස්ස යථාවුත්තං මහානුභාවතං, අපිච ඛො සුණාති 'එදිසො ච එදිසො ච භගවා'ති. සො තං නිස්සාය තං පච්චයං කත්වා සම්බොධියං අධිමුච්චන්තො තත්ථ චිත්තං ඨපෙති. අයං දුතියො පච්චයො මහාභිනීහාරාය. නහෙව ඛො පස්සති තථාගතස්ස යථාවුත්තං මහානුභාවතං, නපි තං පරතො සුණාති අපි ච ඛො තථාගතස්ස ධම්මං දෙසෙන්තස්ස "දසබලසමන්නාගතො භික්ඛවෙ තථාගතො"ති ආදිනා බුද්ධානුභාවපටිසංයුත්තං ධම්මං සුණාති. සො තං නිස්සාය තං පච්චයං කත්වා සම්බොධියං[1] අධිමුච්චන්තො තත්ථ චිත්තං ඨපෙති. අයං තතියො පච්චයො අභිනීහාරාය. නහෙව ඛො පස්සති තථාගතස්ස යථාවුත්තං මහානුභාවතං, නපි පරතො සුණාති, නපි තථාගතස්ස ධම්මං සුණාති. අපිච ඛො උළාරජ්ඣාසයො කල්‍යාණාධිමුත්තිකො 'අහමෙතං බුද්ධවංසං බුද්ධතන්තිං බුද්ධපවෙණිං බුද්ධධම්මතං පරිපාලෙස්සාමී'ති[2] යාවදෙව ධම්මං එව සක්කරොන්තො ගරුකරොන්තො මානෙන්තො පූජෙන්තො ධම්මං අපචායමානො තං නිස්සාය තං පච්චයං කත්වා සම්බොධියං[1] අධිමුච්චන්තො තත්ථ චිත්තං ඨපෙති. අයං චතුත්ථො පච්චයො මහාභිනීහාරාය.

තත්ථ කතමෙ චත්තාරො හෙතූ මහාභිනීහාරාය? ඉධ මහාපුරිසො පකතියා උපනිස්සයසම්පන්නො[3] හොති පුරිමකෙසු බුද්ධෙසු කතාධිකාරො; අයං පඨමො හෙතු මහාභිනීහාරාය. පුනචපරං මහාපුරිසො පකතියා කාරුණජ්ඣාසයො හොති කාරුණාධිමුත්තො, සත්තානං දුක්ඛං අපනෙතුකාමො අපිච අත්තනො කායජීවිතං පරිච්චජිත්වා; අයං දුතියො හෙතු මහාභිනීහාරාය. පුනචපරං මහාපුරිසො සකලතොපි වට්ටදුක්ඛතො සත්තහිතාය ච දුක්කර චරියතො සුචිරම්පි කාලං ඝටෙන්තො වායමන්තො අනිබ්බින්නො හොති අනුත්‍රාසී යාව ඉච්ඡිතත්ථනිප්ඵත්ති;[4] අයං තතියො හෙතු මහාභිනීහාරාය. පුනචපරං මහාපුරිසො කල්‍යාණමිත්තසන්නිස්සිතො හොති; යො[5] අහිතතො නිවාරෙති, හිතෙ පතිට්ඨපෙති; අයං චතුත්ථො හෙතු මහාභිනීහාරාය.

තත්‍රායං මහාපුරිසස්ස උපනිස්සයසම්පදා:[6] එකන්තෙනෙවස්ස යථා අජ්ඣාසයො සම්බොධිනින්නො හොති සම්බොධිපොණො සම්බොධිපබ්භාරො, තථා සත්තානං හිතචරියා. යතොචානෙන[7] පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ සම්බොධාය[8] පණිධානං කතං හොති මනසා වාචාය ච: 'අහම්පි එදිසො සම්මාසම්බුද්ධො හුත්වා සම්මදෙව සත්තානං හිතසුඛං නිප්ඵාදෙය්‍ය'න්ති.

---

1. සී. I-VI. & ම. සම්බොධියා. 4 සී. මු. නිප්ඵත්තිතො. 6. සී. මු. උපනිස්සයසම්පදාය.
2. සී. I-VI. පරිපාචෙස්සාමීති. 5. සී. I-VI. තෙ. 7. සී. I-VI. ආරම්මණෙන. [ධියා.
3 සී. මු. & සී. I-IV. සම්පන්නොච & ම. සම්පන්නොව. 8. සී. I-VI, බොධාය & ම. සම්බො

එවං සම්පන්නුපනිස්සයස්ස පනස්ස ඉමානි උපනිස්සයසම්පත්තියා ලිඞ්ගානි භවන්ති, යෙහි සමන්නාගතස්ස සාවකබොධිසත්තෙහි ච පච්චෙකබොධිසත්තෙහි ච මහාවිසෙසො මහන්තං නානාකරණං පඤ්ඤායති ඉන්ද්‍රියතො පටිපත්තිතො කොසල්ලතො ච. ඉධ උපනිස්සයසම්පන්නො මහාපුරිසො යථා විසදින්ද්‍රියො හොති විසදඤාණො, න තථා ඉතරෙ. පරහිතාය පටිපන්නො හොති, න අත්තහිතාය. තථා හි සො යථා බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං පටිපජ්ජි, න තථා ඉතරෙ. තත්ථ ච කොසල්ලං ආවහති ඨානුප්පත්තිකපටිභානෙන[1] ඨානාඨානකුසලතාය ච. තථා[2] මහාපුරිසො පකතියා දානජ්ඣාසයො හොති දානාභිරතො, සති දෙය්‍යධම්මෙ දෙති එව, න දානතො සඞ්කොචං ආපජ්ජති, සතතං සමිතං සංවිභාගසීලො හොති, පමුදිතොව දෙති ආදරජාතො, න උදාසීනචිත්තො; මහන්තම්පි දානං දත්වා න ච[3] දානෙන සන්තුට්ඨො හොති, පගෙව අප්පං. පරෙසඤ්ච උස්සාහං ජනෙන්තො දානෙ වණ්ණං භාසති, දානපටිසංයුත්තං ධම්මකථං[4] කරොති, අඤ්ඤෙ ච පරෙසං දෙන්තෙ දිස්වා අත්තමනො හොති, භයට්ඨානෙසු ච පරෙසං අභයං දෙතීති එවමාදීනි දානජ්ඣාසයස්ස මහාපුරිසස්ස දානපාරමියා ලිඞ්ගානි.

තථා පාණාතිපාතාදීහි පාපධම්මෙහි හිරීයති ඔත්තප්පති සත්තානං අවිහෙඨනජාතිකො[5] හොති. සො තතො සුඛසීලො අසඨො අමායාවී උජුජාතිකො[6] සුවචො[7] සොවචස්සකරණීයෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො මුදුජාතිකො අත්ථද්ධො අනතිමානී. පරසන්තකං නාදියති අන්තමසො තිණසලාකං උපාදාය. අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තං ඉණං වා ගහෙත්වා පරං න විසංවාදෙති. පරසමිං වා අත්තනො සන්තකෙ බ්‍යාමූළ්හෙ විස්සරිතෙ[8] වා තං සඤ්ඤාපෙත්වා පටිපාදෙති, යථා තං න පරහත්ථගතං හොති. අලොලුපො හොති පරපරිග්ගහෙසු, පාපකං චිත්තම්පි න උප්පාදෙති. ඉත්ථිබ්‍යසනාදීනි දූරතො පරිවජ්ජෙති. සච්චවාදී සච්චසන්ධො භින්නානං සන්ධාතා සහිතානං අනුප්පදාතා පියවාදී මිහිතපුබ්බඞ්ගමො පුබ්බභාසී අත්ථවාදී ධම්මවාදී අනභිජ්ඣාලු අබ්‍යාපන්නචිත්තො, අවිපරීතදස්සනො කම්මස්සකතඤාණෙන සච්චානුලොමිකඤාණෙන, කතඤ්ඤූ කතවෙදී වුද්ධාපචායී සුවිසුද්ධාජීවො ධම්මකාමො පරෙපි ධම්මෙ සමාදපෙන්තො සබ්බෙන සබ්බං අකිච්චතො සත්තෙ නිවාරෙතා[9] කිච්චෙසු පතිට්ඨාපෙතා, අත්තනා ච තත්ථ කිච්චෙ යොගං ආපජ්ජිතා, කත්වා වා පන සයං අකත්තබ්බං සීසච්ඡෙදව තතො පටිවිරතො හොතීති එවමාදීනි සීලජ්ඣාසයස්ස මහාපුරිසස්ස සීලපාරමියා ලිඞ්ගානි.

---

1. සී. මු. & ම. ඨානුප්පත්තිපටිභාණෙන.
2. සී. I-VI & සී. මු තත්ථ.
3. සී. I-VI. නපි.
4. සී. I-VI. දානපටිසංයුත්තධම්මකථා.
5. සී. I-VI. අවිහෙඨකභාගිකො.
6. ම උජ්ජාතිකො.
7. සී. මු. & ම & සී. I-VI. සුබ්බචො.
8. සී. I-VI. & ම. විසරිතෙ.
9. ම. අකිච්චතො නිවාරෙතා.

තථා මන්දකිලෙසො හොති මන්දනීවරණො පවිවෙකජ්ඣාසයො අවික්ඛෙපබහුලො, න තස්ස පාපකා විතක්කා චිත්තං අන්වාස්සවන්ති,[1] විවෙකගතස්ස චස්ස අප්පකසිරෙනෙව චිත්තං සමාධියති, අමිත්තපක්ඛෙපි තුවටං මෙත්තචිත්තතා[2] සන්තිට්ඨති, පගෙව ඉතරස්මිං; සතිමා ච හොති චිරකතම්පි චිරභාසිතම්පි සරිතා අනුස්සරිතා, මෙධාවී ච හොති ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො, නිපකො[3] ච හොති තාසු තාසු ඉතිකත්තබ්බතාසු, ආරද්ධවිරියො ච හොති සත්තානං හිතකිරියාසු, ඛන්තිබලසමන්නාගතො හොති සබ්බසහො, අචලාධිට්ඨානො ච හොති දළ්හසමාදානො, අජ්ඣුපෙක්ඛකො ච හොති උපෙක්ඛාඨානීයෙසු ධම්මෙසූති එවමාදීනි මහාපුරිසස්ස නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයාදීනං වසෙන නෙක්ඛම්මපාරමීආදීනං ලිඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි.

එවමෙතෙහි බොධිසම්භාරලිඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස මහාපුරිසස්ස යං වුත්තං "මහාභිනීහාරස්ස කල්‍යාණමිත්තසන්නිස්සයො හෙතූ"ති, තත්‍රිදං සඞ්ඛෙපතො කල්‍යාණමිත්තලක්ඛණං: ඉධ කල්‍යාණමිත්තො සද්ධාසම්පන්නො හොති සීලසම්පන්නො සුතසම්පන්නො චාගසම්පන්නො විරියසම්පන්නො සතිසම්පන්නො සමාධිසම්පන්නො පඤ්ඤාසම්පන්නො. තත්ථ සද්ධාසම්පත්තියා සද්දහති තථාගතස්ස බොධිං කම්මඵලඤ්ච. තෙන සම්මාසම්බොධියා හෙතුභූතසත්තෙසු හිතෙසිතං න පරිච්චජති. සීලසම්පත්තියා සත්තානං පියො හොති මනාපො ගුරු[4] භාවනීයො චොදකො පාපගරහී වත්තා වචනක්ඛමො. සුතසම්පත්තියා සත්තානං හිතසුඛාවහං ගම්භීරං ධම්මකථං කත්තා හොති. චාගසම්පත්තියා අප්පිච්ඡො හොති සන්තුට්ඨො පවිවිත්තො අසංසට්ඨො. විරියසම්පත්තියා ආරද්ධවිරියො හොති සත්තානං හිතපටිපත්තියං. සතිසම්පත්තියා උපට්ඨිතස්සති හොති අනවජ්ජධම්මෙසු. සමාධිසම්පත්තියා අවික්ඛිත්තො හොති සමාහිතචිත්තො. පඤ්ඤාසම්පත්තියා අවිපරීතං පජානාති. සො සතියා කුසලාකුසලානං ධම්මානං ගතියො සමන්නෙසමානො පඤ්ඤාය සත්තානං හිතාහිතං යථාභූතං ජානිත්වා සමාධිනා තත්ථ එකග්ගචිත්තො[5] හුත්වා විරියෙන අහිතා සත්තෙ නිසෙධෙත්වා හිතෙ නියොජෙති. තෙනාහ:

> පියො ච ගරු[4] භාවනීයො වත්තා ච වචනක්ඛමො,
> ගම්භීරඤ්ච කථං කත්තා නො චට්ඨානෙ නියොජකොති.

එවං ගුණසමන්නාගතඤ්ච කල්‍යාණමිත්තං උපනිස්සාය මහාපුරිසො අත්තනො උපනිස්සයසම්පත්තිං සම්මදෙව පරියොදපෙති. සුවිසුද්ධාසයපයොගො ච හුත්වා චතූහි බලෙහි සමන්නාගතො නචිරෙනෙව අට්ඨඞ්ගෙ සමොධානෙත්වා මහාභිනීහාරං කාරෙන්තො බොධිසත්තභාවෙ පතිට්ඨහති අනිවත්තිධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො.

---

1. I-VI. අනවාසවන්ති.
2. සී. I & V. මෙත්තං චිත්තං.
3. ම. නෙපකො.
4. ම. ගුරු.
5. සි. මු. එකචිත්තො.

තස්සිමානි චත්තාරි බලානි: අජ්ඣත්තිකබලං යා සම්මාසම්බොධියං අත්තසන්තානිස්සයා ධම්මගාරවෙන අභිරුචි, එකන්තනින්නජ්ඣාසයතා; යාය[1] මහාපුරිසො අත්තාධිපති ලජ්ජාජ්ඣාසයො අභිනීහාරසම්පන්නො ච හුත්වා පාරමියො පූරෙත්වා සම්මාසම්බොධිං පාපුණාති. බාහිරබලං: යා සම්මාසම්බොධියං පරසන්තානිස්සයා අභිරුචි, එකන්තනින්නජ්ඣාසයතා; යාය මහාපුරිසො ලොකාධිපති මානජ්ඣාසයො[2] අභිනීහාරසම්පන්නො ච හුත්වා පාරමියො පූරෙත්වා සම්මාසම්බොධිං පාපුණාති. උපනිස්සයබලං: යා සම්මාසම්බොධියං උපනිස්සයසම්පත්තියා අභිරුචි, එකන්තනින්නජ්ඣා-සයතා; යාය මහාපුරිසො තික්ඛින්ද්‍රියො විසදධාතුකො සතිසන්තානිස්සයො අභිනීහාරසම්පන්නො ච හුත්වා පාරමියො පූරෙත්වා සම්මාසම්බොධිං පාපු-ණාති. පයොගබලං: යා සම්මාසම්බොධියං තජ්ජා පයොගසම්පදා, සක්කච්ච-කාරිතා; යාය මහාපුරිසො විසුද්ධපයොගො නිරන්තරකාරී අභිනීහාර-සම්පන්නො ච හුත්වා සම්මාසම්බොධිං පාපුණාති. එවමයං චතූහි පච්චයෙහි චතූහි හෙතූහි චතූහි ච බලෙහි සම්පන්නසමුදාගමො[3] අට්ඨඞ්ග-සමොධානසම්පාදිතො අභිනීහාරො පාරමීනං පච්චයො මූලකාරණ-භාවතො, යස්ස ච පවත්තියා මහාපුරිසෙ චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා පතිට්ඨහන්ති, සබ්බසත්තනිකායං අත්තනො ඔරසපුත්තං විය පියචිත්තෙන පරිගණ්හාති, න චස්ස චිත්තං පුන[4] සඞ්කිලෙසවසෙන සඞ්කිලිස්සති, සත්තානං හිතසුඛාවහො චස්ස අජ්ඣාසයො පයොගො ච හොති, අත්තනො ච බුද්ධකාරකධම්මා උපරූපරි වඩ්ඪන්ති, පරිපච්චන්ති; යතො ච මහාපුරිසො උළාරතමෙන පුඤ්ඤාභිසන්දෙන කුසලාභිසන්දෙන පවත්තියා පච්චයෙන සුඛස්සාහාරෙන සමන්නාගතො සත්තානං දක්ඛි-ණෙය්‍යො උත්තමගාරවට්ඨානං අසදිසං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තඤ්ච හොති. එව-මනෙකගුණො අනෙකානිසංසො මහාභිනීහාරො පාරමීනං පච්චයොති වෙදිතබ්බො.

යථා ච අභිනීහාරො, එවං මහාකරුණා උපායකොසල්ලඤ්ච. තත්ථ උපායකොසල්ලං නාම දානාදීනං බොධිසම්භාරභාවස්ස නිමිත්ත-භූතා පඤ්ඤා. යාහි මහාකරුණූපායකොසල්ලතාහි මහාපුරිසානං අත්තසුඛනිරපෙක්ඛතා, නිරන්තරං පරහිතකරණපසුතතා, සුදුක්ක-රෙහිපි මහාබොධිසත්තචරිතෙහි විසාදාභාවො, පසාදසම්බුද්ධිදස්සන[5] සවණානුස්සරණකාලෙසුපි සත්තානං හිතසුඛපටිලාභහෙතුභාවො ච සම්පජ්ජති. තථා හිස්ස පඤ්ඤාය බුද්ධභාවසිද්ධි. කරුණාය බුද්ධකම්ම-සිද්ධි. පඤ්ඤාය සයං තරති. කරුණාය පරෙ තාරෙති. පඤ්ඤාය පර-දුක්ඛං පරිජානාති. කරුණාය පරදුක්ඛපතිකාරං ආරභති. පඤ්ඤාය ච දුක්ඛෙ නිබ්බින්දති. කරුණාය දුක්ඛං සම්පටිච්ඡති. තථා පඤ්ඤාය නිබ්බාණාභිමුඛො හොති. කරුණාය වට්ටං පාපුණාති.[6] තථා කරු-ණාය සංසාරාභිමුඛො හොති. පඤ්ඤාය තත්‍ර නාභිරමති. පඤ්ඤාය ච

1. සී. මු. නින්නජ්ඣාසයතාය මහාපුරිසො.
2. ම. මානාපස්සයො.
3. ස්. මු. සම්පන්නා සමුදාගමා & සී. I-VI. සමන්නාගතො.
4. ම. පුන.
5. සී. I-VI. සමදස්සන.
6. සී. I-VI. කරුණාය තං න පාපුණාති.

සබ්බත්ථ විරජ්ජති. කරුණානුගතත්තා න ච න සබ්බෙසං අනුග්ගහාය පවත්තතා. කරුණාය සබ්බෙපි අනුකම්පති. පඤ්ඤානුගතත්තා න ච න සබ්බත්ථ විරත්තචිත්තො. පඤ්ඤාය ච අහඞ්කාරමමඞ්කාරාභාවො. කරුණාය ආලසියදීනතාභාවො.[1] තථා පඤ්ඤාකරුණාහි යථාක්කමං අත්තපරනාථතා, ධීරවීරභාවො, අනත්තන්තපඅපරන්තපතා, අත්තහිතපරහිතනිප්ඵත්ති, නිබ්භයාභිංසනකභාවො,[2] ධම්මාධිපතිලොකාධිපතිතා, කතඤ්ඤුපුබ්බකාරිභාවො, මොහතණ්හාවිගමො, විජ්ජාචරණසිද්ධි, බලවෙසාරජ්ජනිප්ඵත්තීති සබ්බස්සාපි පාරමිතාඵලස්ස විසෙසෙන උපායභාවතො පඤ්ඤා-කරුණා පාරමීනං පච්චයො. ඉදඤ්ච ද්වයං පාරමීනං විය පණිධානස්සාපි පච්චයො.

තථා උස්සාහ-උම්මඟ්ග-අවත්ථාන-හිතචරියා ච පාරමීනං පච්චයාති වෙදිතබ්බා;[3] යා බුද්ධභාවස්ස උප්පත්තිට්ඨානතාය භූමියොති වුච්චන්ති. තත්ථ **උස්සාහො** නාම බොධිසම්භාරානං අබ්භුස්සහනවීරියං. **උම්මඟ්ගො** නාම බොධිසම්භාරෙසු උපායකොසල්ලභූතා පඤ්ඤා. **අවත්ථානං** නාම අධිට්ඨානං, අචලාධිට්ඨානතා. **හිතචරියා** නාම මෙත්තාභාවනා, කරුණාභාවනා ච; තථා නෙක්ඛම්මපවිවෙකඅලොභාදොසාමොහනිස්සරණප්පභෙදා ඡ අජ්ඣාසයා. නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයා හි බොධිසත්තා හොන්ති කාමෙසු ඝරාවාසෙ ච දොසදස්සාවිනො, තථා පවිවෙකජ්ඣාසයා සඞ්ගණිකාය දොසදස්සාවිනො, අලොභජ්ඣාසයා ලොභෙ දොසදස්සාවිනො, අදොසජ්ඣාසයා දොසෙ දොසදස්සාවිනො, අමොහජ්ඣාසයා මොහෙ දොසදස්සාවිනො, නිස්සරණජ්ඣාසයා සබ්බභවෙසු දොසදස්සාවිනොති. තස්මා එතෙ බොධිසත්තානං ඡ අජ්ඣාසයා දානාදීනං පාරමීනං පච්චයාති වෙදිතබ්බා.[3] න හි ලොභාදීසු ආදීනවදස්සනෙන අලොභාදීනං අධිකභාවෙන ච විනා දානාදිපාරමියො සම්භවන්ති. අලොභාදීනං හි අධිකභාවෙන පරිච්චාගාදිනින්නචිත්තතා අලොභජ්ඣාසයාදිතාති වෙදිතබ්බා. යථා චෙතෙ එවං දානජ්ඣාසයතාදයොපි බොධියා[4] චරන්තානං බොධිසත්තානං දානාදිපාරමීනං පච්චයො. දානජ්ඣාසයා හි බොධිසත්තා තප්පටිපක්ඛෙ මච්ඡෙරෙ දොසදස්සාවිනො හුත්වා සම්මදෙව දානපාරමිං පරිපූරෙන්ති. සීලජ්ඣාසයතාය දුස්සීල්යෙ[5] දොසදස්සාවිනො හුත්වා සම්මදෙව සීලපාරමිං පරිපූරෙන්ති. නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයතාය කාමෙසු ඝරාවාසෙසු ච, යථාභූතඤාණජ්ඣාසයතාය අට්ඨානෙ විචිකිච්ඡාය ච, වීරියජ්ඣාසයතාය කොසජ්ජෙ, ඛන්තිජ්ඣාසයතාය අක්ඛන්තියං, සච්චජ්ඣාසයතාය විසංවාදෙ, අනධිට්ඨානජ්ඣාසයතාය අධිට්ඨානෙ, මෙත්තාජ්ඣාසයතාය බ්‍යාපාදෙ, උපෙක්ඛාජ්ඣාසයතාය ලොකධම්මෙසු ආදීනවදස්සාවිනො හුත්වා සම්මදෙව නෙක්ඛම්මාදිපාරමියො පරිපූරෙන්ති. දානජ්ඣාසයතාදයො දානාදීනං පාරමීනං[6] නිබ්බත්තිකාරණත්තා පච්චයො.

---

1. සී. මු. & ම. ආලසියාදීනවතාභාවො & සී. I-VI. ආලසිය නිත්ථතාභාවො.
2. සී. මු. නිබ්භයාභිසෙනකාභාවො & ම. නිබ්භයාභිසනකභාවො.
3. සී. මු. පච්චයාති වෙදිතබ්බා.
4. ම. බොධාය.
5. සී. මු & සී. I-VI. දුස්සීලෙ.
6. ම. & සී. I-VI. දානාදිපාරමීනං.

තථා අපරිච්චාගපරිච්චාගාදිසු යථාක්කමං ආදීනවානිසංසපච්චවෙක්ඛණා දානාදිපාරමීනං පච්චයො. තත්ථායං පච්චවෙක්ඛණා විධි:-[1] ඛෙත්ත-වත්ථු-හිරඤ්ඤ-සුවණ්ණ-ගො-මහිස-දාසි-දාස-පුත්ත-දාරාදිපරිග්ගහබ්‍යාසත්තචිත්තානං සත්තානං ඛෙත්තාදීනං වත්ථුකාමභාවෙන බහුපත්ථනීයභාවතො, රාජචොරාදිසාධාරණභාවතො, විවාදධිට්ඨානතො, සපත්තකරණතො,[2] නිස්සාරතො, පටිලාභ-පරිපාලනෙසු පරවිහෙඨනහෙතුතො, විනාසනිමිත්තඤ්ච සොකාදිඅනෙකවිහිතබ්‍යසනාවහතො, තදාසත්තිනිදානඤ්ච[3] මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතචිත්තානං අපායූපපත්තිහෙතුභාවතො[4]ති එවං විවිධවිපුලානත්ථාවහානි පරිග්ගහවත්ථූනි නාම. තෙසං පරිච්චාගො යෙව එකො සොත්ථිභාවොති පරිච්චාගෙ අප්පමාදො කරණීයො. අපිච යාචකො යාචමානො අත්තනො ගුය්හස්ස ආචික්ඛනතො මය්හං විස්සාසිකොති ච, පහාය ගමනීයමත්තනො සන්තකං ගහෙත්වා පරලොකං යාහීති මය්හං උපදෙසකොති ච, ආදිත්තෙ විය අගාරෙ මරණග්ගිනා ආදිත්තෙ ලොකෙ තතො මය්හං සන්තකස්ස අපවාහකසහායොති ච, අපවාහිතස්ස චස්ස නික්ඛෙපට්ඨානභූතොති ච, දානසඞ්ඛාතෙ කල්‍යාණකම්මස්මිං සහායභාවතො සබ්බසම්පත්තීනං අග්ගභූතාය පරමදුල්ලභාය බුද්ධභූමියා සම්පත්තිහෙතුභාවතො ච පරමො කල්‍යාණමිත්තොති ච පච්චවෙක්ඛිතබ්බං.[5] තථා උළාරෙ කම්මනි අනෙනාහං සම්භාවිතො, තස්මා සා සම්භාවනා අවිතථා කාතබ්බාති ච, එකන්තභෙදිතාය ජීවිතස්ස අයාචිතෙනාපි මයා දාතබ්බං පගෙව යාචිතෙනාති ච, උළාරජ්ඣාසයෙහි ගවෙසිත්වා දාතබ්බතො සයමෙවාගතො මම පුඤ්ඤෙනාති ච, යාචකස්ස දානාපදෙසෙන මය්හමෙවායමනුග්ගහොති ච, අහං විය අයං සබ්බොපි ලොකො මයා අනුග්ගහෙතබ්බොති ච, අසති යාචකෙ කථං මය්හං දානපාරමී පූරෙය්‍යාති ච, යාචකානමෙව අත්ථාය මයා සබ්බො[6] පරිග්ගහෙතබ්බොති ච, මං අයාචිත්වාව මම සන්තකං යාචකා කදා සයමෙව ගණ්හෙය්‍යුන්ති ච, කථමහං යාචකානං පියො චස්සං මනාපොති ච, කථං වා තෙ මය්හං පියා චස්සු මනාපාති ච, කථං වාහං දදමානො දත්වාපි ච අත්තමනො අස්සං පමුදිතො පීතිසොමනස්සජාතොති ච, කථං වා මෙ යාචකා භවෙය්‍යුං උළාරො ච දානජ්ඣාසයොති ච, කථං වාහමයාචිතො[7] එව යාචකානං හදයමඤ්ඤාය දදෙය්‍යන්ති ච, සති[8] ධනෙ යාචකෙ ච අපරිච්චාගො මහතී මය්හං වඤ්චනාති ච, කථං වාහං අත්තනො අඞ්ගානි ජීවිතං වාපි යාචකානං පරිච්චජෙය්‍යන්ති ච පරිච්චාගනින්නතා උපට්ඨපෙතබ්බා. අපිච අත්ථො නාමායං නිරපෙක්ඛං දායකමනුගච්ඡති, යථා තං නිරපෙක්ඛං ඛෙපක කිටකොති ච[9] අත්ථෙ නිරපෙක්ඛතාය චිත්තං උප්පාදෙතබ්බං. යාච

---

1. සී. මු. & I-VI. පච්චවෙක්ඛණවිධි.
2. සී. මු. කාරණතො.
3. සී. මු. තදාසත්තිනිවාරණඤ්ච.
4. සු. ටී. සම්භවතො.
5. සී. I-VI. & ම. පච්චවෙක්ඛිතබ්බා.
6. සු. ටී. සබ්බොපරිග්ගහො.
7. සී. මු කථංවාහං මං යාචිතො &. සී. I-VI.
8. සී. මු. & සී. I-VI. සති ච. කථමහමයාචිතො.
9. සී. මු. කිතකොතිච.

මානො පන යදි පියපුග්ගලො හොති, පියො මං යාචතීති සොමනස්සං උප්පාදෙතබ්බං. අථ උදාසීනපුග්ගලො හොති, අයං මං යාචමානො අද්ධා ඉමිනා පරිච්චාගෙන මිත්තො හොතීති සොමනස්සං උප්පාදෙතබ්බං: දදන්තොපි හි යාචකානං පියො හොතීති. අථ පන වෙරී පුග්ගලො යාචති, 'පච්චත්ථිකො මං යාචති, 'අයං මං යාචමානො අද්ධා ඉමිනා පරිච්චාගෙන වෙරී පියො මිත්තො හොතී'ති විසෙසෙන සොමනස්සං උප්පාදෙතබ්බං. එවං පියපුග්ගලෙ විය මජ්ඣත්තවෙරිපුග්ගලෙසුපි මෙත්තාපුබ්බඞ්ගමං කාරුඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වාව දාතබ්බං. සචෙ පනස්ස චිරකාලපරිභාවිතත්තා ලොභස්ස දෙය්‍යධම්මවිසයා ලොභධම්මා උප්පජ්ජෙය්‍යුං, තෙන බොධිසත්තපටිඤ්ඤෙන ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං: 'නනු තයා සප්පුරිස! සම්බොධාය[1] අභිනීහාරං කරොන්තෙන සබ්බසත්තානං උපකාරත්ථාය අයං කායො නිස්සට්ඨො, තප්පරිච්චාගමයඤ්ච පුඤ්ඤං? තත්ථ නාම තෙ බාහිරෙපි වත්ථුස්මිං අභිසඞ්ගප්පවත්ති හත්ථිසිනානසදිසී හොති, තස්මා තයා න කත්ථචි සඞ්ගො උප්පාදෙතබ්බො, සෙය්‍යථාපි නාම මහතො භෙසජ්ජරුක්ඛස්ස තිට්ඨතො මූලං මූලත්ථිකා හරන්ති, පපටිකං-තචං-ඛන්ධං--විටපං-සාරං-සාඛං-පලාසං-පුප්ඵං-[2] ඵලං ඵලත්ථිකා හරන්ති, න තස්ස රුක්ඛස්ස මය්හං[3] සන්තකං එතෙ හරන්තීති විතක්කසමුදාචාරො හොති, එවමෙව සබ්බලොකහිතාය උස්සුක්කමාපජ්ජන්තෙන මයා දුක්ඛෙ අකතඤ්ඤුකෙ නිච්චාසුචිම්හි කායෙ පරෙසං උපකාරාය විනියුජ්ජමානෙ අණුමත්තොපි මිච්ඡාවිතක්කො න උප්පාදෙතබ්බො. කො වා එත්ථ විසෙසො අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු මහාභූතෙසු එකන්තභෙදන-විකිරණ-විද්ධංසනධම්මෙසු? කෙවලං පන සම්මොහවිජම්භිතමෙතං: යදිදං එතං මම, එසො 'හමස්මි, එසො මෙ අත්තාති අභිනිවෙසො. තස්මා බාහිරෙසු විය අජ්ඣත්තිකෙසුපි කර-චරණ-නයනාදීසු මංසාදීසු ච අනපෙක්ඛෙන හුත්වා තං තදත්ථිකා[4] හරන්තූති නිස්සට්ඨචිත්තෙන භවිතබ්බන්ති. එවං පටිසඤ්චික්ඛතො චස්ස සම්බොධාය[1] පහිතත්තස්ස කායජීවිතෙසු නිරපෙක්ඛස්ස අප්පකසිරෙනෙව කාය-වචී-මනොකම්මානි සුවිසුද්ධානි හොන්ති. සො විසුද්ධකාය-වචී-මනොකම්මන්තො විසුද්ධාජීවො ඤාය[5] පටිපත්තියං ඨිතො අපායුපායකොසල්ලසමන්නාගමෙන භිය්‍යොසො මත්තාය දෙය්‍යධම්මපරිච්චාගෙන අභයදාන-සද්ධම්මදානෙහි ච සබ්බසත්තෙ අනුග්ගණ්හිතුං සමත්ථො හොතීති. අයං තාව දානපාරමියං පච්චවෙක්ඛණානයො.

සීලපාරමියං පන එවං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං: ඉදං හි සීලං නාම ගඞ්ගොදකාදීහි විසොධෙතුං අසක්කුණෙය්‍යස්ස දොසමලස්ස වික්ඛාලනජලං, හරිචන්දනාදීහි විනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යස්ස රාගාදිපරිළාහස්ස විනයනං, හාරමකුටකුණ්ඩලාදීහි පවුරජනාලඞ්කාරෙහි අසාධාරණො සාධූනං අලඞ්කාරවිසෙසො. සබ්බදිසාවායනතො අකිත්තිමො සබ්බ

1. ම. & සු. පී. බොධාය. 3 ම. න මය්හං. 5 සී. I-IV. සී. මු. පඤ්ඤාය.
2. සී. I-VI. පුප්ඵං පුප්ඵත්ථිකා. 4. සී. මු. තං තං තදත්ථිකා.

සබ්බකාලානුරූපො ච සුරභිගන්ධො. ඛත්තියමහාසාලාදීහි දෙවතාහි ච වන්දනීයාදිභාවාවහනතො පරමො වසීකරණමන්තො. චාතුම්මහාරාජිකාදිදෙවලොකාරොහණ[1] සොපානපන්ති. ඣානාභිඤ්ඤානං අධිගමූපායො. නිබ්බානමහානගරස්ස සම්පාපනමග්ගො. සාවකබොධි[2]පච්චෙකබොධි[3]සම්මාසම්බොධීනං පතිට්ඨානභූමි. යං යං වා පනිච්ඡිතං පත්ථිතං තස්ස තස්ස සමිජ්ඣනූපායභාවතො චින්තාමණිකප්පරුක්ඛාදිකෙ ච අතිසෙති. වුත්තං චෙතං භගවතා: "ඉජ්ඣිස්සති භික්ඛවෙ සීලවතො චෙතොපණිධි විසුද්ධත්තා[a]"ති, අපරම්පි වුත්තං: "ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො චස්සං මනාපො ගරු[4]භාවනීයො චාති, සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරී"ති[b] ආදි. තථා "අවිප්පටිසාරත්ථානි[5]ඛො ආනන්ද කුසලානි සීලානී"ති.[c] "පඤ්චිමෙ ගහපතයො ආනිසංසා සීලවතො සීලසම්පදාය[d]"ති ආදිසුත්තානඤ්ච වසෙන සීලස්ස ගුණා පච්චවෙක්ඛිතබ්බා. තථා අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්තාදීනං වසෙන සීලවිරහෙ ආදීනවා. පීතිසොමනස්සනිමිත්තතො අත්තානුවාද-පරූපවාද-දණ්ඩ-දුග්ගතිභයාභාවතො, විඤ්ඤූහි පාසංසභාවතො, අවිප්පටිසාරහෙතුතො, සොත්ථිට්ඨානතො, අභිජාතසාපතෙය්‍යාධිපතෙය්‍යායුරූපට්ඨානබන්ධුමිත්තසම්පත්ති අතිසයනතො[6] ච සීලං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. සීලවතො හි අත්තනො සීලසම්පදාහෙතු මහන්තං පීතිසොමනස්සං උප්පජ්ජති: 'කතං වත මයා කුසලං, කතං කල්‍යාණං, කතං භීරුත්තාණ'න්ති. තථා සීලවතො අත්තා න උපවදති, න පරෙ විඤ්ඤූ. දණ්ඩ-දුග්ගතිභයානං සම්භවො එව නත්ථි. සීලවා පුරිසපුග්ගලො කල්‍යාණධම්මොති විඤ්ඤූනං පාසංසො හොති. තථා සීලවතො 'යවායං කතං වත මයා[7] පාපං, කතං ලුද්දං, කතං කිබ්බිස'න්ති දුස්සීලස්ස විප්පටිසාරො උප්පජ්ජති; සො න හොතීති. සීලඤ්ච නාමෙතං අප්පමාදාධිට්ඨානතො භොගබ්‍යසනාදිපරිහාරමුඛෙන මහතො අත්ථස්ස සාධනතො මඞ්ගලභාවතො ච පරමං සොත්ථිට්ඨානං. නිහීනජච්චොපි සීලවා ඛත්තියමහාසාලාදීනං පූජනීයො හොතීති කුලසම්පත්තිං අතිසෙති සීලසම්පදා. 'තං කිං මඤ්ඤසි මහාරාජ! ඉධ තෙ අස්ස දාසො කම්මකාරො"ති[e] ආදි වචනං චෙත්ථ සාධකං. චොරාදීහි අසාධාරණතො, පරලොකානුගමනතො, මහප්ඵලභාවතො, සමථාදිගුණාධිට්ඨානතො ච බාහිරධනං අතිසෙති සීලං. පරමස්ස චිත්තිස්සරියස්ස අධිට්ඨානභාවතො ඛත්තියාදීනං ඉස්සරියං අතිසෙති සීලං; සීලනිමිත්තං හි තන්නං සත්තනිකායෙසු සත්තානං ඉස්සරියං. වස්සසතාදිප්පමාණතො ජීවිතතො එකාහම්පි සීලවතො ජීවිතස්ස විසිට්ඨතාවචනතො සති ච ජීවිතෙ සික්ඛානික්ඛිපනස්ස

1. සී. 1-VI දෙවලොකාරොහණස්ස.
2. ම. සාවකසම්බොධි &. සී. 1-VI. සාවක
3. ම. පච්චෙකසම්බොධි. [සම්පත්ති.
a. අඞ්ගුත්තර නිපාතදසවග්ග.
4. ම. ගුරු.
b. මජ්ඣිමනිකාය. ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්ත.
5. සී. 1-VI. අප්පටිසාරත්ථානි.
c සංයුත්තනිකාය මහාවග්ග.
d. දී. නි. මහාපරිනිබ්බානසුත්ත &
6. සී. I-VI. අතිසයනතො. [අඞ්ගුත්තර පඤ්චක.
7. සී. I-VI. & සී. මු. කතං මයා.
e. දීඝනිකාය-සාමඤ්ඤඵල.

මරණභාවවහනතො සීලං ජීවිතතො විසිට්ඨතරං. වෙරීනම්පි මනුඤ්ඤභාවාවහනතො ජරාරොගවිපත්තීහි අනභිභවනීයතො ච රූපසම්පත්තිං අභිසෙති සීලං. පාසාදහම්මියාදිඨානවිසෙසෙ රාජ-යුවරාජ-සෙනාපතිආදිට්ඨානවිසෙසෙ ච අභිසෙති සීලං. සුඛවිසෙසාධිට්ඨානභාවතො භාවසිනිද්ධො සන්තිකාවචරෙපි බන්ධුජනෙ මිත්තජනෙ ච අභිසෙති එකන්තහිතසම්පාදනතො පරලොකානුගමනතො ච. "න තං[1] මාතා පිතා කයිරා"ති[a] ආදි වචනසෙට්ඨත්ථ සාධකං. තථා හත්ථි-අස්ස-රථ-පත්ති[2] බලකායෙහි මන්තාගදසොත්ථාන[3]ප්පයොගෙහි ච දුරාරක්ඛං අත්තානං ආරක්ඛාභාවෙන සීලමෙව විසිට්ඨතරං, අත්තාධීනතො අපරාධීනතො මහාවිසයතො ච. තෙනෙවාහ: "ධම්මො හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරින්ති"[b] ආදි. එවමනෙකගුණසමන්නාගතං සීලන්ති පච්චවෙක්ඛන්තස්ස අපරිපුණ්ණා චෙව සීලසම්පදා පාරිපූරිං ගච්ඡති, අපරිසුද්ධා ච පාරිසුද්ධිං. සචෙ පනස්ස දීඝරත්තං පරිචයෙන සීලපටිපක්ඛා ධම්මා දොසාදයො අන්තරන්තරා උප්පජ්ජෙය්‍යුං, තෙන බොධිසත්ත පටිඤ්ඤෙන එවං පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං: නනු තයා බොධාය පණිධානං කතං? සීලවිකලෙන ච න සක්කා ලොකියාපි සම්පත්තියො පාපුණිතුං, පගෙව ලොකුත්තරා. සබ්බසම්පත්තීනං පන අග්ගභූතාය සම්මාසම්බොධියා අධිට්ඨානභූතෙන සීලෙන පරමුක්කංසගතෙන භවිතබ්බං. තස්මා 'කිකීව අණ්ඩ'න්ති ආදිනා වුත්තනයෙන සම්මා සීලං රක්ඛන්තෙන සුට්ඨුතරං[4] තයා පෙසලෙන භවිතබ්බං. අපි ච තයා ධම්මදෙසනාය යානත්තයෙ සත්තානං අවතාරණ-පරිපාචනානි කාතබ්බානි. සීලවිකලස්ස ච වචනං න පච්චෙතබ්බං හොති, අසප්පායාහාරාචාරස්ස විය වෙජ්ජස්ස තිකිච්ඡනං. තස්මා කථාහං සද්ධෙය්‍යො හුත්වා සත්තානං අවතාරණ-පරිපාචනානි කරෙය්‍යන්ති සභාවපරිසුද්ධසීලෙන භවිතබ්බං. කිඤ්ච ඣානාදිගුණවිසෙසයොගෙන මෙ සත්තානං උපකාරකරණ[5] සමත්ථතා පඤ්ඤාපාරමීආදිපරිපූරණඤ්ච ඣානාදයො ච ගුණා සීලපාරිසුද්ධිං විනා න සම්භවන්තීති සම්මදෙව සීලං පරිසොධෙතබ්බං.

තථා "සම්බාධො ඝරාවාසො රජාපථො"ති[c] ආදිනා ඝරාවාසෙ, "අට්ඨිකඞ්කලූපමා කාමා"ති[d] ආදිනා "මාතාපි පුත්තෙන විවදතී"ති[e] ආදිනා ච කාමෙසු, "සෙය්‍යථාපි පුරිසො ඉණං ආදාය කම්මන්තෙ පයොජෙය්‍යා"ති[f] ආදිනා කාමච්ඡන්දාදීසු ආදීනවදස්සනපුබ්බඞ්ගමා වුත්තවිපරියායෙන "අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා"ති[c] ආදිනා පබ්බජ්ජාදීසු ආනිසංසපටිසඞ්ඛානවසෙන නෙක්ඛම්මපාරමියං පච්චවෙක්ඛණා වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන දුක්ඛක්ඛන්ධවීමංසසුත්තාදිවසෙන වෙදිතබ්බො.

---

1. ම. නතං. 4. සී. I-IV. & ම සුට්ඨු. 5. ම. උපකාරණ. & සී. I-VI. උපකාරක.
a. ධම්මපදපාළි චිත්තවග්ග. 11. c. දීඝ. නි. සාමඤ්ඤඵලසුත්ත.
2. සී. I-VI. රථාදීහි. d. ම. නි. අලගද්දූ සුත්ත.
3. සී. මු. & ම. යොගට්ඨාන & සී. III. භොගට්ඨාන. f. ම. නි. IV. වග්ග. මහා
b. මහාධම්මපාල ජාතක e. ම. නි. දුක්ඛක්ඛන්ධසුත්ත. [අස්සපුරසුත්ත.

තථා පඤ්ඤාය විනා දානාදයො ධම්මා න විසුජ්ඣන්ති, යථාසකං බ්‍යාපාරසමත්ථා ච න හොන්තීති පඤ්ඤාගුණා මනසි කාතබ්බා. යථෙව හි ජීවිතෙන විනා සරීරයන්තං න සොභති, න ච අත්තනො කිරියාසු පටිපත්තිසමත්ථං හොති, යථා ච චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි විඤ්ඤාණෙන විනා යථාසකං විසයෙසු කිච්චං කාතුං නප්පහොන්ති; එවං සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි පඤ්ඤාය විනා සකිච්චපටිපත්තියං අසමත්ථානීති පරිච්චාගාදිපටිපත්තියං පඤ්ඤා පධානකාරණං. උම්මීලිතපඤ්ඤාචක්ඛුකා හි මහාබොධිසත්තා අත්තනො අඞ්ගපච්චඞ්ගානිපි දත්වා අනත්තුක්කංසකා අපරවම්භකා ච හොන්ති. භෙසජ්ජරුක්ඛා විය විකප්පරහිතා කාලත්තයෙපි සොමනස්සජාතා. පඤ්ඤාවසෙන හි උපායකොසල්ලයොගතො පරිච්චාගො පරහිතප්පවත්තියා දානපාරමීභාවං උපෙති, අත්තත්ථං හි දානං වඩ්ඪිසදිසං හොති, තථා පඤ්ඤාය අභාවෙන තණ්හාදිසංකිලෙසාවියොගතො සීලස්ස විසුද්ධි එව න සම්භවති, කුතො සබ්බඤ්ඤුගුණාධිට්ඨානභාවො? පඤ්ඤවා එව ච ඝරාවාසෙ කාමගුණෙසු සංසාරෙ ච ආදීනවං පබ්බජ්ජාය ඣානසමාපත්තියං නිබ්බාණෙ ච ආනිසංසං සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙන්තො පබ්බජිත්වා ඣානසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා නිබ්බාණාභිමුඛො පරෙ ච තත්ථ පතිට්ඨපෙති. විරියඤ්ච පඤ්ඤාවිරහිතං යථිච්ඡිතමත්ථං න සාධෙති දුරාරම්භභාවතො. වරමෙව හි අනාරම්භො දුරාරම්භතො. පඤ්ඤාසහිතෙන පන විරියෙන න කිඤ්චි දුරධිගමං, උපායපටිපත්තිතො. තථා පඤ්ඤවා එව පරාපකාරාදීනං අධිවාසකජාතිකො හොති, න දුප්පඤ්ඤො; පඤ්ඤාවිරහිතස්ස ච පරෙහි උපනීතා අපකාරා ඛන්තියා පටිපක්ඛමෙව අනුබ්‍රූහෙන්ති; පඤ්ඤවතො පන තෙ ඛන්තිසම්පත්තියා පරිබ්‍රූහණවසෙන අස්සා ථිරභාවාය සංවත්තන්ති. පඤ්ඤාය[1] එව තීණිපි සච්චානි තෙසං කාරණානි පටිපක්ඛෙ ච යථාභූතං ජානිත්වා පරෙසං අවිසංවාදකො හොති. තථා පඤ්ඤාබලෙන අත්තානං උපත්ථම්භෙත්වා ධිතිසම්පදාය සබ්බපාරමීසු අචලසමාදානාධිට්ඨානො හොති. පඤ්ඤවා එව හි පියමජ්ඣත්තවෙරි[2] විභාගං අකත්වා සබ්බත්ථ හිතූපසංහාරකුසලො හොති. තථා පඤ්ඤාවසෙන ලාභාලාභාදිලොකධම්මසන්නිපාතෙ නිබ්බිකාරතාය මජ්ඣත්තො හොති. එවං සබ්බාසං පාරමීනං පඤ්ඤාව පාරිසුද්ධිහෙතූති පඤ්ඤාගුණා පච්චවෙක්ඛිතබ්බා. අපිච පඤ්ඤාය විනා න දස්සනසම්පත්ති, අන්තරෙන ච දිට්ඨිසම්පදං න සීලසම්පදා, සීලදිට්ඨිසම්පදාවිරහිතස්ස න සමාධිසම්පදා, අසමාහිතෙන ච න සක්කා අත්තහිතමත්තම්පි සාධෙතුං, පගෙව උක්කංසගතං පරහිතන්ති. පරහිතාය පටිපන්නෙන නනු තයා සක්කච්චං පඤ්ඤාය පරිවුද්ධියං[3] ආයොගො කරණීයොති? බොධිසත්තෙන අත්තා ඔවදිතබ්බො. පඤ්ඤානුභාවෙන හි මහාසත්තො චතුරධිට්ඨානාධිට්ඨිතො

---

1. ම. & සී. මු. පඤ්ඤාව 2. සී. 1-VI. & සී. මු. වෙරීනං.
3. ම. & සී. මු. පඤ්ඤාය පාරිසුද්ධියං.

චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි ලොකං අනුගණ්හන්තො සත්තෙ නිය්‍යාණමග්ගෙ අවතාරෙති. ඉන්ද්‍රියානි ච නෙසං පරිපාචෙති. තථා පඤ්ඤාබලෙන ඛන්ධායතනාදීසු පරිචය[1]බහුලො පවත්තිනිවත්තියො යථාවතො පරිජානන්තො දානාදයො ගුණෙ විසෙසනිබ්බෙධභාගියභාවං නයන්තො බොධිසත්තසික්ඛාය පරිපූරකාරී හොතීති එවමාදිනා අනෙකාකාරවොකාරෙ පඤ්ඤාගුණෙ වවත්ථපෙත්වා පඤ්ඤාපාරමී අනුබ්‍රූහෙතබ්බා.

තථා දිස්සමානානිපි ලොකියකම්මානි නිහීනවිරියෙන පාපුණිතුං අසක්කුණෙය්‍යානි. අගණිතඛෙදෙන පන ආරද්ධවිරියෙන දුරධිගමං නාම නත්ථි. නිහීනවිරියො හි සංසාරමහොඝතො සබ්බසත්තෙ සන්තාරෙස්සාමීති ආරභිතුමෙව න සක්කුණාති. මජ්ඣිමො ආරභිත්වා අන්තරා වොසානමාපජ්ජති. උක්කට්ඨවිරියො පන අත්තසුඛනිරපෙක්ඛො ආරම්භපාරමිමධිගච්ඡතීති විරියසම්පත්ති පච්චවෙක්ඛිතබ්බා. අපිච යස්ස අත්තනො එව සංසාරපඞ්කතො සමුද්ධරණත්ථමාරම්භො, තස්සාපි න විරියස්ස සිථිලභාවෙ මනොරථානං මත්ථකප්පත්ති සක්කා සම්භාවෙතුං, පගෙව සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමුද්ධරණත්ථං කතාභිනීහාරෙනාති ච රාගාදීනං දොසගණානං මත්තමහාගජානං විය දුන්නිවාර[2]භාවතො, තන්නිදානානඤ්ච කම්මසමාදානානං උක්ඛිත්තාසිකවධකසදිසභාවතො, තන්නිමිත්තානඤ්ච දුග්ගතීනං සබ්බදා විවටමුඛභාවතො, තත්ථ නියොජකානඤ්ච පාපමිත්තානං සදා සන්නිහිතභාවතො, තදොවාදකාරිතාය ච බාලස්ස පුථුජ්ජනභාවස්ස සති සම්භවෙ යුත්තං සයමෙව සංසාරදුක්ඛතො නිස්සරිතුන්ති මිච්ඡාවිතක්කා විරියානුභාවෙන දූරීභවන්තීති ච; යදි පන සම්බොධි අත්තාධීනෙන විරියෙන සක්කා සමධිගන්තුං, කිමෙත්ථ දුක්කරන්ති ච එවමාදිනා නයෙන විරියගුණා[3] පච්චවෙක්ඛිතබ්බා.

තථා ඛන්ති නාමායං නිරවසෙසගුණපටිපක්ඛස්ස කොධස්ස විධමනතො ගුණසම්පාදනෙ සාධූනමප්පටිහතමායුධං, පරාභිභව[4]සමත්ථානං අලඞ්කාරො, සමණබ්‍රාහ්මණානං බලසම්පදා, කොධග්ගිවිනයනඋදකධාරා, කල්‍යාණස්ස කිත්තිසද්දස්ස සඤ්ජාතිදෙසො, පාපපුග්ගලානං වචීවිස[5]වූපසමකරො මන්තාගදො, සංවරෙ ඨිතානං පරමා ධීරපකති, ගම්භීරාසයතාය සාගරො, දොසමහාසාගරස්ස වෙලා, අපායද්වාරස්ස පිදහනකවාටං, දෙවබ්‍රහ්මලොකානං ආරොහණසොපානං;[6] සබ්බගුණානං අධිවාසනභූමි, උත්තමා[7]කායවචීමනොවිසුද්ධීති මනසි කාතබ්බං. අපිචෙතෙ සත්තා ඛන්තිසම්පත්තියා අභාවතො ඉධ ලොකෙ[8]තපන්ති, පරලොකෙ ච තපනීයධම්මානුයොගතොති ච; යදිපි පරාපකාරනිමිත්තං දුක්ඛං උප්පජ්ජති, තස්ස පන දුක්ඛස්ස ඛෙත්තභූතො අත්තභාවො, බීජභූතඤ්ච කම්මං මයා අභිසඞ්ඛතන්ති ච; තස්ස ච දුක්ඛස්ස

1. ම. පච්චය. 4. සී. I-VI. &. සු. පී. පරාභිභවනෙ. 7. සී. I-VI. උත්තම.
2. සී. 1-VI. දුන්නිවාරණ 5. සී I-VI. සී. මු. ඤ. ම. වචීවිසය. 8. සී. I-VI. සු. පී.
3. සී. I-VI විරියස්ස ගුණා. 6. සී. 1-VI. ආරොහනං සොපාණං. ඉධෙව

ආණත්‍යකාරණමෙතන්ති ච; අපකාරකෙ අසති කථං මය්හං ඛන්තිසම්පදා සම්භවතීති ච; යදිපායං එතරහි අපකාරකො, අයං නාම පුබ්බෙ අනෙන මය්හං උපකාරො කතොති ච; අපකාරො එව වා ඛන්තිනිමිත්තතාය උපකාරොති ච; සබ්බෙපිමෙ සත්තා මය්හං පුත්තසදිසා, පුත්තකතාපරාධෙසු ච කො කුජ්ඣිස්සතීති ච; යෙන කොධපිසාචාවෙසෙන[1] ච අයං මය්හං අපරජ්ඣති, ස්වායං කොධභූතාවෙසො මයා විනෙතබ්බොති ච; යෙන අපකාරෙන ඉදං මය්හං දුක්ඛං උප්පන්නං, තස්ස අහම්පි නිමිත්තන්ති ච; යෙහි ධම්මෙහි අපකාරො[2] කතො, යත්ථ ච කතො, සබ්බෙපි තෙ තස්මිං එව ඛණෙ නිරුද්ධා, කස්සිදානි කෙන කොධො[3] කාතබ්බොති ච; අනත්තතාය සබ්බධම්මානං කො කස්ස අපරජ්ඣතීති ච පච්චවෙක්ඛන්තෙන ඛන්තිසම්පදා අනුබ්‍රූහෙතබ්බා.

යදි පනස්ස දීඝරත්තං පරිචයෙන පරාපකාරනිමිත්තකො කොධො චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨෙය්‍ය, තෙන ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං: ඛන්තිනාමෙසා පරාපකාරස්ස පටිපක්ඛපටිපත්තීනං පච්චුපකාර[4] කාරණන්ති ච; අපකාරො ච මය්හං දුක්ඛුප්පත්තිසා සද්ධාති දුක්ඛුප්පාදනෙන සද්ධාය සබ්බලොකෙ අනභිරතිසඤ්ඤාය ච පච්චයොති ච; ඉන්ද්‍රියපකති හෙසා යදිදං ඉට්ඨානිට්ඨවිසයසමායොගො, තත්ථ අනිට්ඨවිසයසමායොගො මය්හං න සියාති තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති ච; කොධවසිකො සත්තො කොධෙන උම්මත්තො වික්ඛිත්තචිත්තො තත්ථ කිං පච්චපකාරෙනාති ච; සබ්බෙපිමෙ සත්තා සම්මාසම්බුද්ධෙන ඔරසපුත්තා විය පරිපාලිතා, තස්මා න තත්ථ මයා චිත්තකොපො කාතබ්බොති ච; අපරාධකෙ ච-සති ගුණෙ, ගුණවති මයා කොපො න කාතබ්බොති ච; අසති ගුණෙ විසෙසෙන කරුණායිතබ්බොති ච; කොපෙන ච මය්හං ගුණයසා නිහීයන්තීති ච; කුජ්ඣනෙන මය්හං දුබ්බණ්ණදුක්ඛසෙය්‍යාදයො සපත්තකන්තා ආගච්ඡන්තීති ච; කොධො ච නාමායං සබ්බාහිතකාරකො සබ්බහිතවිනාසකො බලවා පච්චත්ථිකොති ච; සති ඛන්තියා න කොචි පච්චත්ථිකොති ච; අපරාධකෙන අපරාධනිමිත්තං යං ආයතිං ලද්ධබ්බං දුක්ඛං, සති ච ඛන්තියා මය්හං තදභාවොති ච; චින්තනෙන කුජ්ඣන්තෙන ච මයා පච්චත්ථිකොයෙව අනුවත්තිතො හොතීති ච; කොධෙ ච මයා ඛන්තියා අභිභූතෙ තස්ස දාසභූතො පච්චත්ථිකො සම්මදෙව අභිභූතො හොතීති ච; කොධනිමිත්තං ඛන්තිගුණපරිච්චාගො මය්හං න යුත්තොති ච; සති ච කොධෙ ගුණවිරොධපච්චනීකධම්මෙ කථං මෙ සීලාදිධම්මා පාරිපූරිං ගච්ඡෙය්‍යුං, අසති ච තෙසු කථාහං සත්තානං උපකාරබහුලො පටිඤ්ඤානුරූපං උත්තමං සම්පත්තිං පාපුණිස්සාමීති ච; ඛන්තියා ච සති බහිද්ධා වික්ඛෙපාභාවතො සමාහිතස්ස සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චතො දුක්ඛතො සබ්බෙ ධම්මා අනත්තතො නිබ්බාණඤ්ච අසඞ්ඛතාමතසන්තපණීතතාදිභාවතො නිජ්ඣානං ඛමන්ති, බුද්ධධම්මා ච අචින්තෙය්‍යාපරිමෙය්‍යප්පභාවාති.

---

1. සු. වී. කොධගහාවෙසෙන. &. සී. I-VI. කොධපිසාචවසෙන.
2. සු. වී. අපරාධො. 3. ම. &. සු. වී. කොපො. 4. සී. මු. පච්චුපකාරස්ස.

තතො ච අනුලොමියං ඛන්තියං ඨිතො කෙවලා ඉමෙ අත්තත්තනියභාව 'රහිතා ධම්මමත්තා යථාසකං පච්චයෙහි උප්පජ්ජන්ති, වයන්ති,[1] න කුතොචි ආගච්ඡන්ති, න කුහිඤ්චි ගච්ඡන්ති, න ච කත්ථචි පතිට්ඨිතා, න චෙත්ථ කොචි කස්සචි බ්‍යාපාරොති අහඞ්කාරමමඞ්කාරාධිට්ඨානතා නිජ්ඣානං ඛමති යෙන බොධිසත්තො බොධියා නියතො අනාවත්තිධම්මො හොතීති එවමාදිනා ඛන්තිපාරමියා පච්චවෙක්ඛණා වෙදිතබ්බා.

තථා සච්චෙන විනා සීලාදීනං අසම්භවතො පටිඤ්ඤානුරූපං පටිපත්තියා අභාවතො ච සච්චධම්මාතික්කමෙ ච සබ්බපාපධම්මානං සමොසරණතො අසච්චසන්ධස්ස අපච්චයිකභාවතො ආයතිඤ්ච අනාදෙය්‍යවචනතාවහනතො[2] සම්පන්නසච්චස්ස ච සබ්බගුණාධිට්ඨානභාවතො සච්චාධිට්ඨානෙන සබ්බ[3]බොධිසම්භාරානං පාරිසුද්ධිපාරිපූරිසාමත්ථියතො සභාවධම්මාවිසංවාදනෙන සබ්බබොධිසම්භාරකිච්චකරණතො බොධිසත්ත[4]පටිපත්තියා ච පරිනිප්ඵත්තිතොති ආදිනා සච්චපාරමියා සම්පත්තියො පච්චවෙක්ඛිතබ්බා.-

තථා දානාදීසු දළ්හසමාදානං, තම්පටිපක්ඛසන්නිපාතෙ ච තෙසං අචලාධිට්ඨානං, තත්ථ ච ධීරවීරභාවං විනා න දානාදිසම්භාරා සම්බොධිනිමිත්තා සම්භවන්තීති ආදිනා අධිට්ඨානෙ ගුණා පච්චවෙක්ඛිතබ්බා.

තථා අත්තහිතමත්තෙන අවතිට්ඨන්තෙනාපි සත්තෙසු හිතචිත්තතං විනා[5] න සක්කා ඉධලොකපරලොකසම්පත්තියො පාපුණිතුං, පගෙව සබ්බසත්තෙ නිබ්බාණසම්පත්තියං පතිට්ඨාපෙතුකාමෙනාති ච; පච්ඡා සබ්බසත්තානං ලොකුත්තරසම්පත්තිං[6] ආකඞ්ඛන්තෙන ඉදානි ලොකියසම්පත්තිආකඞ්ඛා යුත්තරූපාති ච; ඉදානි ආසයමත්තෙන පරෙසං හිතසුඛූපසංහාරං කාතුං අසක්කොන්තො කදා පයොගෙන තං සාධෙස්සාමීති[7] ච; ඉදානි මයා හිතසුඛූපසංහාරෙන සංවඩ්ඪිතා පච්ඡා ධම්මසංවිභාගසහායා මය්හං භවිස්සන්තීති ච; එතෙහි විනා න මය්හං බොධිසම්භාරා සම්භවන්ති, තස්මා සබ්බබුද්ධගුණවිභූතිනිප්ඵත්තිකාරණත්තා මය්හං එතෙ පරමං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං, අනුත්තරං කුසලායතනං, උත්තමං ගාරවට්ඨානන්ති ච සවිසෙසං සත්තෙසු සබ්බෙසු හිතජ්ඣාසයතා පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා. කිඤ්ච කරුණාධිට්ඨානතොපි සබ්බසත්තෙසු මෙත්තා අනුබ්‍රූහෙතබ්බා. විමරියාදීකතෙන හි චෙතසා සත්තෙසු හිතසුඛූපසංහාරනිරතස්ස තෙසං අහිතදුක්ඛාපනයනකාමතා බලවතී උප්පජ්ජති, දළ්හමූලා කරුණාව සබ්බෙසං බුද්ධකාරකධම්මානං ආදි චරණං පතිට්ඨා-මූලං මුඛං පමුඛන්ති එවමාදිනා මෙත්තාය ගුණා පච්චවෙක්ඛිතබ්බා.

---

1. සී.මු.&.සී:I-VI. විනස්සන්ති.
2. සී I-VI. වචනභාවතො.
3. සී. මු. සබ්බසො.
4. සී. මු. බොධිසම්භාර.
5. සී. මු. හිතචිත්තං තං විනා.
6. සී. මු. &. සී. I-VI. සම්පත්ති.
7. සී. මු. &. ම. &. සී. [I-VI. සාධිස්සාමි.

තථා උපෙකඛාය අභාවෙ සතෙතහි කතා විපපකාරා චිතතසස විකාරං[1] උපපාදෙයයුං; සති ච චිතතවිකාරෙ දානාදීනං සමභාරානං සමභවො එව නතථීති ච; මෙතතාසිනෙහෙන සිනෙහිතෙ චිතෙත උපෙකඛාය විනා සමභාරානං පාරිසුදධි න හොතීති ච; අනුපෙකඛකො සමභාරෙසු පුඤඤසමභාරං තබබිපාකඤච සතතහිතතථං පරිණාමෙතුං න සකෙකාතීති ච; උපෙකඛාය අභාවෙ දෙයයධමම[2] පටිගගාහකානං[3] විභාගං අකතවා පරිචචජිතුං න සකෙකාතීති ච; උපෙකඛාරහිතෙන ජීවිත පරිකඛාරානං ජීවිතසස ච අනතරායං අමනසිකරිතවා සීලවිසොධනං කාතුං න සකෙකාතීති ච; තථා උපෙකඛාවසෙන අරතිරතිසහසෙසව පන නෙකඛමමබලසිදධිතො, උපපතතිතො ඉකඛණවසෙන සබබසමභාර කිචචනිපඵතතිතො, අචචාරදධසස විරියසස අනුපෙකඛණෙ පධාන කිචචාකරණතො, උපෙකඛතො එව තිතිකඛානිජඣානසමභවතො, උපෙකඛාවසෙන සතතසඞඛාරානං අවිසංවාදනතො, ලොකධමමානං අජඣුපෙකඛණෙන සමාදිනනධමෙමසු අචලාධිටඨානසිදධිතො, පරූප කාරාදිසු අනාභොගවසෙනෙව මෙතතාවිහාරනිපඵතතිතොති සබබ සමෙබාධිසමභාරානං සමාදානාධිටඨානපාරිපූරිනිපඵතතියො උපෙකඛානු භාවෙන සමපජජනතීති එවමාදිනා නයෙන උපෙකඛාපාරමී පචච වෙකඛිතබබා.

එවං අපරිචචාගපරිචචාගාදීසු යථාකකමමං ආදීනවානිසංස පචච වෙකඛණා දානාදීනං පාරමීනං පචචයොති දටඨබබා. තථා සප රිකඛාරා පඤචදස චරණධමමා පඤච ච අභිඤඤායො. තතථ **චරණ ධමමා** නාම: සීලසංවරො, ඉනද්‍රියෙසු ගුතතදවාරතා, භොජනෙ මතතඤඤුතා, ජාගරියානුයොගො, සතත සදධමමා, චතතාරි ඣානානි ච. තෙසු සීලාදීනං චතුනනං තෙරසාපි ධුතධමමා අපපිචඡතාදයො ච පරිකඛාරා[4], සදධමෙමසු සදධාය බුදධධමමසඞඝසීලචාගදෙවතූපසමා නුසසති- ලූඛපුගගලපරිවජජන- සිනිදධපුගගලසෙවන- පසාදනීයධමම පචචවෙකඛණ-තදධිමුතතතා පරිකඛාරො. හිරොතතපපානං අකුසලා දීනවපචචවෙකඛණ- අපායාදීනවපචචවෙකඛණ- කුසලධමමූපතථමභන භාවපචචවෙකඛණ[5]-හිරොතතපපරහිතපුගගලපරිවජජන-හිරොතතපප සමපනනපුගගලසෙවන- තදධිමුතතතා; බාහුසචචසස පුබබයොග- පරිපුචඡකභාව- සදධමමාභියොග- අනවජජවිජජාටඨානාදිපරිචය-පරි පකකිනද්‍රියතා- කිලෙසදූරීභාව- අපපසසුතපරිවජජන-බහුසසුතසෙවන- තදධිමුතතතා; විරියසස අපායභයපචචවෙකඛණ-ගමනවීථි[6] පචච වෙකඛණ-ධමමමහතතපචචවෙකඛණ-ථිනමිදධවිනොදන-කුසීතපුගගල පරිවජජන- ආරදධවිරියපුගගලසෙවන- සමමපපධානපචචවෙකඛණ- තදධිමුතතතා; සතියා සතිසමපජඤඤ[7]-මුටඨසසතිපුගගලපරිවජජන-

---

1. ම. විපපකාරං.
2. සී. I–VI. දෙයය.
3. සු. වී. පටිගගාහකෙසු.
4. සු. වී. & ම. පරිකඛාරො.
5. සී. I–VI. කුසලධමමසමඨභාවනා පචචවෙකඛණ.
6. ම. & සී. මු. ගමනවීථි.
7. සු. වී. සබබතථසමපජඤඤ.

උපට්ඨිතසතිපුග්ගලසෙවන-තදධිමුත්තතා; පඤ්ඤාය පරිපුච්ඡකභාව-
වත්ථුවිසදකිරියා-ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදන-දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජන-
පඤ්ඤවන්තපුග්ගලසෙවන- ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛණ- තදධි
මුත්තතා; චතුන්නං ඨානානං සීලාදිචතුක්කං, අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු
පුබ්බභාගභාවනා, ආවජ්ජනාදිවසීභාවකරණඤ්ච පරික්ඛාරො. තත්ථ
සීලාදීහි පයොගසුද්ධියා සත්තානං අභයදානෙ, ආසයසුද්ධියා ආමිස
දානෙ, උභයසුද්ධියා ධම්මදානෙ සමත්ථො හොතීති ආදිනා චරණාදීනං
දානාදිසම්භාරානං[1] පච්චයභාවො යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බො, අති විත්ථාර
භයෙන න නිද්ධාරයිම්හාති. එවං සම්පත්තිචක්කාදයොපි දානාදීනං
පච්චයොති වෙදිතබ්බා.

කො සඞ්කිලෙසො?ති අවිසෙසෙන තණ්හාදීහි පරාමට්ඨභාවො
පාරමීනං සඞ්කිලෙසො. විසෙසෙන පන දෙය්‍යධම්ම-පටිග්ගාහකවිකප්පා
දානපාරමියා සඞ්කිලෙසො. සත්ත-කාලවිකප්පා සීලපාරමියා, කාමභව-
තදුපසමෙසු අභිරති-අනභිරතිවිකප්පා නෙක්ඛම්මපාරමියා, අහං මමාති
විකප්පා පඤ්ඤාපාරමියා, ලීනුද්ධච්චවිකප්පා විරියපාරමියා, අත්ත-පර
විකප්පා ඛන්තිපාරමියා, අදිට්ඨාදීසු දිට්ඨාදිවිකප්පා සච්චපාරමියා, බොධි
සම්භාරතබ්බිපක්ඛෙසු දොස-ගුණවිකප්පා අධිට්ඨානපාරමියා, හිතාහිත
විකප්පා මෙත්තාපාරමියා, ඉට්ඨානිට්ඨවිකප්පා උපෙක්ඛාපාරමියා
සඞ්කිලෙසොති දට්ඨබ්බං.

කිං වොදානන්ති? තණ්හාදීහි අනුපඝාතො යථාවුත්තවිකප්ප
විරහො ච එතාසං වොදානන්ති වෙදිතබ්බං. අනුපහතා හි තණ්හා-මාන-
දිට්ඨි- කොධූපනාහ- මක්ඛ- පලාස- ඉස්සා- මච්ඡරිය- මායා- සාඨෙය්‍ය-
ථම්භ-සාරම්භ-මදප්පමාදාදීහි කිලෙසෙහි දෙය්‍යපටිග්ගාහකවිකප්පාදි
රහිතා ච දානාදිපාරමියො පරිසුද්ධා පභස්සරා භවන්තීති.

කො පටිපක්ඛො?ති අවිසෙසෙන සබ්බෙපි සඞ්කිලෙසා[2] සබ්බෙපි
අකුසලා ධම්මා එතාසං පටිපක්ඛා. විසෙසෙන පන පුබ්බෙ වුත්තා
මච්ඡෙරාදයොති වෙදිතබ්බා. අපිච දෙය්‍යධම්ම-පටිග්ගාහක-දානඵලෙසු
අලොභාදොසාමොහගුණයොගතො ලොභදොසමොහපටිපක්ඛං දානං,
කායාදිදොසවජ්ජනාපගමතො ලොභාදිපටිපක්ඛං සීලං, කාමසුඛපරූප
ඝාත අත්තකිලමථපරිවජ්ජනතො දොසත්තයපටිපක්ඛං නෙක්ඛම්මං,
ලොභාදීනං අන්ධීකරණතො[3] ඤාණස්ස ච අනන්ධීකරණතො ලොභාදිපටි
පක්ඛා පඤ්ඤා, අලීනානුද්ධතඤායාරම්භවසෙන ලොභාදිපටිපක්ඛං විරියං,
ඉට්ඨානිට්ඨසුඤ්ඤතානං ඛමණතො ලොභාදිපටිපක්ඛා ඛන්ති, සතිපි
පරෙසං උපකාරෙ අපකාරෙ ච යථාභූතප්පවත්තියා ලොභාදිපටිපක්ඛං
සච්චං, ලොකධම්මෙ අභිභුය්‍ය යථාසමාදින්නෙසු සම්භාරෙසු ච අචල

---

1. සී. I-VI. සමාදානානං.　　2. සු. පී. & සී. I-VI. කිලෙසා.
3. සී. මු. & සී. I-IVI. අධිකරණතො.

ToC

නතො ලොභාදිපටිපක්ඛං අධිට්ඨානං, නීවරණවිවෙකතො ලොභාදිපටිපක්ඛා මෙත්තා, ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අනුනය-පටිඝවිද්ධංසනතො සමප්පවත්තිතො ච ලොභාදිපටිපක්ඛා උපෙක්ඛා'ති දට්ඨබ්බා.[1]

කා පටිපත්තීති දානපාරමියා තාව සුඛූපකරණ-සරීර-ජීවිත පරිච්චාගෙන භයාපනූදනෙන ධම්මොපදෙසෙන ච බහුධා සත්තානං අනුග්ගහකරණං පටිපත්ති. තත්ථ ආමිසදානං අභයදානං ධම්මදානන්ති දාතබ්බවත්ථුවසෙන තිවිධං දානං. තෙසු බොධිසත්තස්ස දාතබ්බවත්ථු අජ්ඣත්තිකං බාහිරන්ති දුවිධං. තත්ථ බාහිරං අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලා විලෙපනං ගන්ධා සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යන්ති[2] දසවිධං; අන්නාදීනං ඛාදනීයභොජනීයාදිවිභාගෙන අනෙකවිධඤ්ච. තථා රූපාරම්මණං යාව ධම්මාරම්මණන්ති ආරම්මණතො ඡබ්බිධං. රූපාරම්මණාදීනඤ්ච නීලාදිවිභාගෙන අනෙකවිධං. තථා මණි-කනක-රජත-මුත්තා-පවාළාදි, ඛෙත්ත-වත්ථු-ආරාමාදි, දාසි-දාස-ගො-මහිසාදි නානාවිධවිත්තූපකරණවසෙන අනෙකවිධං. තත්ථ මහාපුරිසො බාහිර වත්ථුං දෙන්තො[3] යො යෙන අත්ථිකො තං තස්ස දෙති. දෙන්තො ච තස්ස අත්ථිකොති සයමෙව ජානන්තො අයාචිතොපි දෙති, පගෙව යාචිතො. මුත්තචාගො දෙති, නො අමුත්තචාගො. පරියත්තං දෙති, නො අපරියත්තං. සති දෙය්‍යධම්මෙ න පච්චුපකාරසන්නිස්සිතො දෙති. අසති දෙය්‍යධම්මෙ හි පරියන්තෙන සංවිභාගාරහං සංවිභජති. න ච දෙති පරූපඝාතාවහං සත්ථ-විස-මජ්ජාදිකං, නාපි කීළනකං, යං අනත්ථූපසංහිතං පමාදාවහඤ්ච. න ච ගිලානස්ස යාචකස්ස පානභොජනාදි අසප්පායං පමාණරහිතං වා දෙති, පමාණයුත්තං පන සප්පායමෙව දෙති. තථා යාචිතො ගහට්ඨානං ගහට්ඨානුච්ඡවිකං දෙති. පබ්බජිතානං පබ්බජිතානුච්ඡවිකං දෙති. මාතාපිතරො ඤාතිසාලොහිතා මිත්තාමච්චා පුත්තදාරදාසකම්මකරාති එතෙසු කස්සචි පීළං අජනෙන්තො දෙති. න ච උළාරං දෙය්‍යධම්මං පටිජානිත්වා ලූඛං දෙති. න ච ලාභසක්කාර-සිලොකසන්නිස්සිතො දෙති. න ච පච්චුපකාරසන්නිස්සිතො දෙති. න ච ඵලපාටිකඞ්ඛී දෙති, අඤ්ඤත්‍ර සම්මාසම්බොධියා. න ච යාචකෙ දෙය්‍ය ධම්මං වා ජිගුච්ඡන්තො දෙති. න ච අසඤ්ඤතානං යාචකානං අක්කොසක-රොසකානම්පි අපවිද්ධං දානං දෙති. අඤ්ඤදත්ථු පසන්නචිත්තො අනුකම්පන්තො සක්කච්චමෙව දෙති. න ච කොතූහලමඞ්ගලිකො හුත්වා දෙති. කම්මඵලමෙව පන සද්දහන්තො දෙති. නාපි යාචකෙ පයිරුපාසනාදීහි පරිකිලෙසෙත්වා[4] දෙති, අපරිකිලෙසෙන්තො[5] එව පන දෙති. න ච පරෙසං වඤ්චනාධිප්පායො භෙදනාධිප්පායො වා දානං දෙති, අසඞ්කිලිට්ඨචිත්තො එව දෙති. නාපි ඵරුසවාචො භාකුටිමුඛො දානං දෙති, පියවාදී පන පුබ්බභාසී මිතවචනො හුත්වා දෙති. යස්මිඤ්ච

1. සී. මු. ඡ.ම ඡ. සී. I-VI. දට්ඨබ්බං.
2. ම. අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධ විලෙපනං ආසනං සෙය්‍යාවසථං පදීපෙය්‍යං.
3. ම. දදන්තො.
4. සී. I-V. පරිකිලමෙත්වා.
5. සී. I.-VI අපරිකිලමෙන්තො.

දෙය්‍යධම්මෙ උළාරමනුඤ්ඤතාය වා චිරපරිචයෙන වා ගෙධසභාවතාය වා ලොභධම්මො අධිමත්තො හොති. ජානන්තො බොධිසත්තො තං ඛිප්පමෙව පටිවිනොදෙත්වා යාචකෙ පරියෙසිත්වාපි දෙති. යඤ්ච දෙය්‍යවත්ථු පරිත්තං, යාචකොපි පච්චුපට්ඨිතො, තං අචින්තෙත්වාපි අත්තානං බාධෙත්වා[1] දෙන්තො යාචකං සම්මානෙති, යථා තං අකිත්තිපණ්ඩිතො. න ච මහාපුරිසො අත්තනො පුත්ත-දාර-දාස-කම්මකර-පොරිසෙ යාචිතො තෙ අසඤ්ඤාපිතෙ දොමනස්සප්පත්තෙ යාචකානං දෙති. සම්මදෙව පන සඤ්ඤාපිතෙ සොමනස්සප්පත්තෙ දෙති. දෙන්තො ච යක්ඛරක්ඛසපිසාචාදීනං වා මනුස්සානං වා කුරූරකම්මන්තානං ජානන්තො න දෙති. තථා රජ්ජම්පි තාදිසානං න දෙති, යෙ ලොකස්ස අහිතාය දුක්ඛාය අනත්ථාය පටිපජ්ජන්ති, යෙ පන ධම්මිකා ධම්මෙන ලොකං පාලෙන්ති, තෙසං දෙති. එවං තාව බාහිරදානෙ පටිපත්ති වෙදිතබ්බා.

අජ්ඣත්තිකදානං පන ද්වීහි ආකාරෙහි වෙදිතබ්බං. කථං? යථා නාම කොචි පුරිසො ඝාසච්ඡාදනහෙතු අත්තානං පරස්ස නිස්සජ්ජති, විධෙය්‍යභාවං උපගච්ඡති දාසව්‍යං; එවමෙව මහාපුරිසො සම්බොධිහෙතු නිරාමිසචිත්තො සත්තානං අනුත්තරං හිතසුඛං ඉච්ඡන්තො අත්තනො දානපාරමිං පරිපූරෙතුකාමො අත්තානං පරස්ස නිස්සජ්ජති, විධෙය්‍යභාවං උපගච්ඡති. යථාකාමකරණීයතං කර-චරණ-නයනාදිඅඞ්ගපච්චඞ්ගං තෙන තෙන අත්ථිකානං අකම්පිතො අනොලීනො[2] අනුප්පදෙති, න තත්ථ සජ්ජති, න සඞ්කොචං ආපජ්ජති; යථා තං බාහිරවත්ථුස්මිං. තථාහි මහාපුරිසො ද්වීහි ආකාරෙහි බාහිරවත්ථුං පරිච්චජති. යථා සුඛපරිභොගාය වා යාචකානං තෙසං මනොරථං පරිපූරෙන්තො, අත්තනො වසීභාවාය වා, තත්ථ සබ්බෙන සබ්බං මුත්තචාගො එවමහං නිස්සඞ්ගභාවතාය සම්බොධිං පාපුණිස්සාමීති. එවං අජ්ඣත්තිකවත්ථුස්මින්ති වෙදිතබ්බන්ති.

තත්ථ යං අජ්ඣත්තිකවත්ථුං දීයමානං යාචකස්ස එකන්තෙනෙව හිතාය සංවත්තති, තං දෙති, න ඉතරං. න ච මහාපුරිසො මාරස්ස මාරකායිකානං දෙවතානං වා විහිංසාධිප්පායානං අත්තනො අත්තභාවං අඞ්ගපච්චඞ්ගානි වා ජානමානො දෙති, මා තෙසං අනත්ථො අහොසීති. යථා ච මාරකායිකානං, එවං තෙහි අන්වාවිට්ඨානම්පි න දෙති. තථා උම්මත්තකානං. ඉතරෙසං පන යාචියමානො[3] සමනන්තරමෙව දෙති. තාදිසාය යාචනාය ච දුල්ලභභාවතො තාදිසස්ස ච දානස්ස දුක්කරභාවතො. අභයදානං පන රාජතො චොරතො අග්ගිතො උදකතො වෙරිපුග්ගලතො සීහබ්‍යග්ඝාදිවාළමිගතො නාග-යක්ඛ-රක්ඛස-පිසාචාදිතො සත්තානං භයෙ පච්චුපට්ඨිතෙ තතො පරිත්තාණභාවෙන වෙදිතබ්බං. ධම්මදානං අසංකිලිට්ඨචිත්තස්ස අවිපරීතා ධම්මදෙසනා,

1. සී. I.-IV. බොධෙත්වා. 2. ම. අලිනො. 3. ම. යාචියමානා.

ඔපායිකො හිතස්ස උපදෙසො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථවසෙන; යෙන සාසනෙ අනොතිණ්ණානං අවතාරණං ඔතිණ්ණානං පරිපාචනං. තත්‍රායං නයො: සඞ්ඛෙපතො තාව දානකථා සීලකථා සග්ගකථා කාමානං ආදීනවො සඞ්කිලෙසො ච නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසො. විත්ථාරතො පන සාවකබොධියං අධිමුත්තචිත්තානං සරණගමනං සීලසංවරො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා ජාගරියානුයොගො සත්ත සද්ධම්මා අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු කම්මකරණවසෙන සමථානුයොගො රූපකායාදිසු[1] විපස්සනාභිනිවෙසෙසු යථාරහං අභිනිවෙසමුඛෙන විපස්සනානුයොගො. තථා විසුද්ධිපටිපදා සම්මත්තගහණං තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා චතස්සො පටිසම්භිදා සාවකබොධීති එතෙසං ගුණසඞ්කිත්තනවසෙන යථාරහං තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාපනා පරියොදපනා ච. තථා පච්චෙකබොධියං සම්මාසම්බොධියඤ්ච අධිමුත්තානං සත්තානං යථාරහං දානාදිපාරමීනං සභාව-රස-ලක්ඛණාදිසඞ්කිත්තනමුඛෙන තීසුපි අවත්ථාසු තෙසං බුද්ධානං මහානුභාවතාවිභාවනෙන යානද්වයපතිට්ඨාපනා පරියොදපනා ච. එවං මහාපුරිසො සත්තානං ධම්මදානං දෙති.

තථා මහාපුරිසො සත්තානං ආමිසදානං දෙන්තො ඉමිනාහං දානෙන සත්තානං ආයු-වණ්ණ-සුඛ-බල-පටිභානාදිසම්පත්තිඤ්ච රමණීයං අග්ගඵලසම්පත්තිඤ්ච නිප්ඵාදෙය්‍යන්ති අන්නදානං දෙති. තථා සත්තානං කාමකිලෙසපිපාසාවූපසමාය පානං දෙති. තථා සුවණ්ණවණ්ණතාය හිරොත්තප්පාලඞ්කාරස්ස ච නිප්ඵත්තියා වත්ථානි දෙති. තථා ඉද්ධිවිධස්ස චෙව නිබ්බානසුඛස්ස ච නිප්ඵත්තියා යානං දෙති. තථා සීලගන්ධනිප්ඵත්තියා ගන්ධං දෙති. තථා බුද්ධගුණසොභානිප්ඵත්තියා මාලාවිලෙපනං දෙති. බොධිමණ්ඩාසනනිප්ඵත්තියා ආසනං දෙති. තථාගතසෙය්‍යානිප්ඵත්තියා සෙය්‍යං දෙති. සරණභාවනිප්ඵත්තියා ආවසථං දෙති. පඤ්චචක්ඛුපටිලාභාය පදීපෙය්‍යං දෙති. බ්‍යාමප්පභානිප්ඵත්තියා රූපදානං දෙති. බ්‍රහ්මස්සරනිප්ඵත්තියා සද්දදානං දෙති. සබ්බලොකස්ස පියභාවාය රසදානං දෙති. බුද්ධසුඛුමාලභාවාය ඵොට්ඨබ්බදානං දෙති. අජරමරභාවාය භෙසජ්ජදානං දෙති. කිලෙසදාසබ්‍යවිමොචනත්ථං දාසානං භුජිස්සතාදානං දෙති. සද්ධම්මාභිරතියා අනවජ්ජඛිඩ්ඩාරතිහෙතුදානං දෙති. සබ්බෙපි සත්තෙ අරියාය ජාතියා අත්තනො පුත්තභාවූපනයනාය පුත්තදානං දෙති. සකලස්සපි ලොකස්ස පතිභාවූපගමනාය දාරදානං දෙති. සුභලක්ඛණසම්පත්තියා සුවණ්ණ-මණි-මුත්තා-පවාලාදිදානං දෙති. අනුබ්‍යඤ්ජනසම්පත්තියා නානාවිධවිභූසනදානං, සද්ධම්මකොසාධිගමාය විත්තකොසදානං, ධම්මරාජභාවාය රජ්ජදානං, ඣානාදිසම්පත්තියා ආරාමුය්‍යානතළාකවන[2]දානං, චක්කඞ්කිතෙහි පාදෙහි බොධිමණ්ඩූපසඞ්කමනාය චරණදානං, චතුරොඝනිත්ථරණාය සත්තානං සද්ධම්මහත්ථදානත්ථං හත්ථ

1. ම. රූපමුඛාදිසු & සී, මු. රූපකායාදිසු. 2. සී. I-VI. තපොවන.

දානං, සද්ධින්ද්‍රියාදි[1] පටිලාභාය කණ්ණනාසාදිදානං, සමන්තචක්ඛුපටිලාභාය චක්ඛුදානං, දස්සනසවනානුස්සරණපාරිචරියාදීසු සබ්බකාලං සබ්බසත්තානං හිතසුඛාවහො සබ්බලොකෙන ච උපජීවිතබ්බො මෙ කායො භවෙය්‍යාති මංසලොහිතාදිදානං, සබ්බලොකුත්තමො භවෙය්‍යන්ති උත්තමඞ්ගදානං දෙති. එවං දදන්තො ච[2] න අනෙසනාය දෙති, න ච පරොපඝාතෙන, න භයෙන, න ලජ්ජාය, න දක්ඛිණෙය්‍යරොසනෙන,[3] න පණීතෙ සති ලූඛං, න අත්තුක්කංසනෙන, න පරවම්භනෙන, න ඵලාභිකඞ්ඛාය, න යාචකජිගුච්ඡාය, න අචිත්තීකාරෙන දෙති. අථ ඛො සක්කච්චං දෙති, සහත්ථෙන දෙති, කාලෙන දෙති, චිත්තීකත්වා දෙති, අවිභාගෙන දෙති, තීසු කාලෙසු සොමනස්සිතො දෙති, තතො එව ච[4] දත්වා න පච්ඡානුතාපී හොති. න පටිග්ගාහකවසෙන මානාවමානං කරොති. පටිග්ගාහකානං පියසමුදාචාරො හොති, වදඤ්ඤූ යාචයොගො සපරිවාරදායකො. අන්නදානං හි දෙන්තො[5] තං සපරිවාරං කත්වා දස්සාමීති වත්ථාදීහි සද්ධිං දෙති. තථා වත්ථදානං දෙන්තො තං සපරිවාරං කත්වා දස්සාමීති අන්නාදීහි සද්ධිං දෙති. යානදානාදීසුපි එසෙව නයො. තථා රූපදානං දෙන්තො ඉතරාරම්මණානිපි තස්ස පරිවාරං කත්වා දෙති. එවං සෙසෙසුපි. තත්ථ රූපදානං නාම නීල-පීත-ලොහිත- ඔදාතාදිවණ්ණාදිසු පුප්ඵ- වත්ථ- ධාතූසු අඤ්ඤතරං ලභිත්වා රූපවසෙන ආභුජිත්වා රූපදානං දස්සාමි, රූපදානං මය්හන්ති චින්තෙත්වා තාදිසෙ දක්ඛිණෙය්‍යෙ දානං පතිට්ඨාපෙති සවත්ථුකං කත්වා. එවං රූපදානං නාම. සද්දදානං පන භෙරිසද්දාදිවසෙන වෙදිතබ්බං. තත්ථ සද්දං කන්දමූලානි විය උප්පාටෙත්වා[6] නීලුප්පලහත්ථකං විය ච හත්ථෙ ඨපෙත්වා දාතුං න සක්කා. සවත්ථුකං පන කත්වා දෙන්තො සද්දදානං දෙති නාම. තස්මා යදා සද්දදානං දස්සාමීති භෙරිමුදිඞ්ගාදීසු[7] අඤ්ඤතරෙන තූරියෙන තිණ්ණං රතනානං උපහාරං කරොති කාරෙති ච.[8] සද්දදානං මෙති භෙරිආදීනි ඨපෙති ඨපාපෙති ච, ධම්මකථිකානං පන සරභෙසජ්ජං තෙලඵාණිතාදීනි දෙති, ධම්මසවණං ඝොසෙති,[9] සරභඤ්ඤං භණති, ධම්මකථං කථෙති, උපනිසින්නකකථං අනුමොදනකථඤ්ච කරොති, කාරෙති ච. තදා සද්දදානං නාම හොති. තථා ගන්ධදානං මූලගන්ධාදීසු අඤ්ඤතරං රජනීයං ගන්ධවත්ථුං පිංසිතමෙව වා ගන්ධං යං කිඤ්චි ලභිත්වා ගන්ධවසෙන ආභුජිත්වා ගන්ධදානං දස්සාමි, ගන්ධදානං මය්හන්ති බුද්ධරතනාදීනං පූජං කරොති, කාරෙති ච. ගන්ධපූජනත්ථාය අගරු-චන්දනාදිකෙ ගන්ධවත්ථුකෙ පරිච්චජති. ඉදං ගන්ධදානං. තථා මූලරසාදීසු යං කිඤ්චි රජනීයං රසවත්ථුං ලභිත්වා රසවසෙන ආභුජිත්වා රසදානං දස්සාමි, රසදානං මය්හන්ති දක්ඛිණෙය්‍යානං දෙති. රසවත්ථුමෙව ධඤ්ඤගවාදිකං පරිච්චජති. ඉදං රසදානං. තථා ඵොට්ඨබ්බදානං මඤ්චපීඨාදිවසෙන අත්ථරණ-පාපුර

1. සී. I-VI. සද්ධින්ද්‍රිය.
2. සී. I-VI. දදන්තො පන.
3. සී. I-VI. දක්ඛිණෙය්‍යගවෙසනෙන.
4. සී I-VI. එවඤ්ච.
5. ම. දදන්තො.
6. ම. උප්පාදෙත්වා.
7. අත්ථසාලිනී මුදිඞ්ගාදිසු.
8. ම. කරොති ච කාරෙති ච.
9. ම. සී III. ඝොසාපෙති.

ණාදිවසෙන ච වෙදිතබ්බං. යඤ්හි මඤ්ච-පීඨ-භිසි-බිම්බොහනාදිකං නිවාසනපාරුපණාදිකං වා සුඛසම්ඵස්සං රජනීයං අනවජ්ජඵොට්ඨබ්බවත්ථුං ලභිත්වා ඵොට්ඨබ්බවසෙන ආභුජිත්වා ඵොට්ඨබ්බදානං දස්සාමි, ඵොට්ඨබ්බදානං මය්හන්ති දක්ඛිණෙය්‍යානං දෙති. යථාවුත්තං ඵොට්ඨබ්බවත්ථුං ලභිත්වා පරිච්චජති. ඉදං[1] ඵොට්ඨබ්බදානං. ධම්මදානං පන ධම්මාරම්මණස්ස අධිප්පෙතත්තා ඔජ-පාන-ජීවිතදානවසෙන වෙදිතබ්බං. ඔජාදිසු හි අඤ්ඤතරං රජනීයං වත්ථුං ලභිත්වා ධම්මාරම්මණවසෙන ආභුජිත්වා ධම්මදානං දස්සාමි, ධම්මදානං මය්හන්ති සප්පි-නවනීතාදිඔජදානං දෙති. අම්බපානාදි අට්ඨවිධපානදානං දෙති. ජීවිතදානන්ති ආභුජිත්වා සලාකභත්ත-පක්ඛිකභත්තාදීනි දෙති. අඵාසුකභාවෙන අභිභූතානං බ්‍යාධිතානං වෙජ්ජෙ පච්චුපට්ඨාපෙති, ජාලං ඵාලාපෙති, කුමිනං විද්ධංසාපෙති, සකුණපඤ්ජරං විද්ධංසාපෙති, බන්ධනෙන බද්ධානං සත්තානං බන්ධනමොක්ඛං කාරෙති, මාඝාතභෙරිං චරාපෙති, අඤ්ඤානි ච සත්තානං ජීවිතපරිත්තාණත්ථං එවරූපානි කම්මානි කරොති, කාරාපෙති ච. ඉදං ධම්මදානං නාම. සබ්බමෙතං යථාවුත්තං දානසම්පදං සකලලොකහිතසුඛාය[2] පරිණාමෙති. අත්තනො ච සම්මාසම්බොධියා අකුප්පාය විමුත්තියා අපරික්ඛයස්ස ඡන්දස්ස, අපරික්ඛයස්ස විරියස්ස, අපරික්ඛයස්ස සමාධිස්ස, අපරික්ඛයස්ස පටිභානස්ස, අපරික්ඛයස්ස ඤාණස්ස[3] අපරික්ඛයාය විමුත්තියා පරිණාමෙති. ඉමඤ්ච දානපාරමිං පටිපජ්ජන්තෙන මහාසත්තෙන ජීවිතෙ අනිච්චසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා, තථා භොගෙසු, බහුසාධාරණතා ච[4] තෙසං මනසිකාතබ්බා. සත්තෙසු ච මහාකරුණා සතතං සමිතං පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බා. එවං හි භොගෙ ගහෙතබ්බසාරං ගණ්හන්තො ආදිත්තතො විය අගාරතො සබ්බං සාපතෙය්‍යං අත්තානඤ්ච බහි නීහරන්තො න කිඤ්චි සෙසෙති. න කත්ථචි විභාගං කරොති. අඤ්ඤදත්ථු නිරපෙක්ඛො[5] නිස්සජති එව. අයං තාව දානපාරමියා පටිපත්තික්කමො.

සීලපාරමියා පන අයං පටිපත්තික්කමො: යස්මා සබ්බඤ්ඤුසීලාලඞ්කාරෙහි සත්තෙ අලඞ්කරිතුකාමෙන මහාපුරිසෙන ආදිතො අත්තනො එව තාව සීලං විසොධෙතබ්බං. තත්ථ ච චතූහි ආකාරෙහි සීලං විසුජ්ඣති: අජ්ඣාසයවිසුද්ධිතො, සමාදානතො, අවීතික්කමණතො, සති ච වීතික්කමෙ පුන පටිපාකතිකකරණතො. විසුද්ධාසයතාය හි එකච්චො අත්තාධිපති හුත්වා පාපජිගුච්ඡනසභාවො අජ්ඣත්තං හිරිධම්මං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සුපරිසුද්ධසමාචාරො හොති. තථා පරතො සමාදානෙ[6] සති එකච්චො ලොකාධිපති හුත්වා පාපතො උත්තසන්තො ඔත්තප්පධම්මං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සුපරිසුද්ධසමාචාරො හොති. ඉති උභයථාපි එතෙ අවීතික්කමණතො සීලෙ පතිට්ඨහන්ති. අථ පන කදාචි සතිසම්මොසෙන සීලස්ස ඛණ්ඩාදිභාවො සියා, තාය

1. ම. එවං.
2. මු. හිතාය සුඛාය.
3. සී. I-VI. ඤාණස්ස.
4. මු. බහුසාධාරණතාව.
5. සී. I-VI. නිරවසෙසතො.
6. සී. I-VI. සමාදානතො.

සෙව යථාවුතතාය හිරොතතපපසමපතතියා ඛිපපමෙව නං වුටඨානාදිනා පටිපාකතිකං කරොති. තයිදං සීලං චාරිතතං වාරිතතනති දුවිධං. තතථායං බොධිසතතසස වාරිතතසීලෙ[1] පටිපතතිකකමො: සබබසතෙතසු තථා දයාපනනචිතෙතන භවිතබබං, යථා සුපිනනෙතනාපි න ආඝාතො උපපජෙජයය. පරූපකාරනිරතතාය පරසනතකො අලගගදෙදා විය න පරාමසිතබෙබා. සචෙ පබබජිතො හොති අබ්‍රහමචරියතොපි ආරාචාරී හොති, සතතවිධමෙථුනසංයොගවිරහිතො, පගෙව පරදාරගමනතො. සචෙ පන අපබබජිතො ගහටඨො සමානො පරෙසං දාරෙසු සදා පාපකං චිතතමපි න උපපාදෙති. කථෙනෙතා ච සචචං හිතං පියං වචනං[2] පරිමිතමෙව ච කාලෙන ධමමිං කථං[3] භාසිතා හොති. සබබතථ අනභිජඣාලු අබයාපනනචිතෙතා අවිපරීතදසසනො කමමසසකත ඤාණෙන ච සමනනාගතො සමමගගතෙසු සමමා පටිපනෙනසු නිවිටඨ සදෙධා හොති, නිවිටඨපෙමො. ඉති චතුරපාය-වටටදුකඛානං පථ භූතෙහි අකුසලකමමපථෙහි අකුසලෙහි ධමෙමහි ච ඔරමිතවා සගග මොකඛානං පථභූතෙසු කුසලකමමපථෙසු පතිටඨිතසස මහාපුරිසසස පරිසුදධාසයපයොගතාය යථාභිපතථිතා සතතානං හිතසුඛූපසංහිතා මනොරථා සීඝං සීඝං අභිනිපඵජජනති, පාරමියො පරිපූරෙනති, එවං භූතො හි අයං. තතථ හිංසානිවතතියා සබබසතතානං[4] අභයදානං දෙති. අපපකසිරෙනෙව මෙතතාභාවනං උපපාදෙති.[5] එකාදස මෙතතානිසංසෙ අධිගචඡති. අපපාබාධො හොති අපපාතඞකො, දීඝා යුකො සුඛබහුලො ලකඛණවිසෙසං පාපුණාති, දොසවාසනඤච සමුචඡිනදති. තථා අදිනනාදානනිවතතියා චොරාදීහි අසාධාරණෙ භොගෙ අධිගචඡති. අපරෙහි අනාසඞකනීයො පියො මනාපො විසසසනීයො විභවසමපතතීසු අලගගචිතෙතා පරිචචාගසීලො ලොභවාසනඤච සමුචඡිනදති. අබ්‍රහමචරියනිවතතියා අලොලො හොති, සනතකායචිතෙතා සතතානං පියො හොති මනාපො අපරිසඞකනීයො. කලයාණො චසස කිතතිසදෙදා අබභුගගචඡති. අලගගචිතෙතා හොති මාතුගාමෙසු. අලුදධාසයො නෙකඛමමබහුලො ලකඛණවිසෙසෙ අධිගචඡති. ලොභ වාසනඤච සමුචඡිනදති. මුසාවාදනිවතතියා සතතානං පමාණභූතො හොති පචචයිකො ථෙතො ආදෙයයවචනො, දෙවතානං පියො මනාපො සුරභිගනධමුඛො ආරකඛිතකායවචීසමාචාරො, ලකඛණ විසෙසෙ ච අධිගචඡති, කිලෙසවාසනඤච සමුචඡිනදති, පෙසුඤඤ නිවතතියා පරූපකකමෙහිපි අභෙජජකායො හොති අභෙජජපරිවාරො, සදධමෙමසු ච අභෙජජනකසදෙධා, දළහමිතෙතා භවනතරපරිචිතානමපි සතතානං එකානතමයො අසඞකිලෙසබහුලො. ඵරුසවාචානිවතතියා සතතානං පියො හොති මනාපො, සුඛසීලො මධුරවචනො සමභාව නීයො. අටඨඞගසමනනාගතො චසස සරො නිබබතතති. සමඵපපලාප නිවතතියා සතතානං පියො හොති මනාපො ගුරු[6] භාවනීයො ච,

1. සී. III. චාරිතතසීලෙ. 3. සී. I-VI. ධමමකථං 5. ම. සමපාදෙති.
2. ම. පියං. 4. ම. සතතානං. 6 ම. ගුරු ච &. සී. I-IV. ගරු.

ආදෙය්‍යවචනො ච පරිචිතාලාපො. මහෙසක්ඛො ච හොති මහානුභාවො. ඨානුප්පත්තිකෙන පටිභානෙන පඤ්හානං බ්‍යාකරණකුසලො බුද්ධභූමියඤ්ච එකාය එව වාචාය අනෙකභාසානං සත්තානං අනෙකෙසං පඤ්හානං බ්‍යාකරණසමත්ථො හොති. අනභිජ්ඣාලුතාය ඉච්ඡිතලාභී හොති, උළාරෙසු ච භොගෙසු රුචිං පටිලභති, ඛත්තියමහාසාලාදීනං සම්මතො හොති, පච්චත්ථිකෙහි අනභිභවනීයො, ඉන්ද්‍රියවෙකල්ලං න පාපුණාති, අප්පටිපුග්ගලො ච හොති. අබ්‍යාපාදෙන පියදස්සනො හොති සත්තානං සම්භාවනීයො. පරහිතාභිනන්දිතාය ච සත්තෙ අප්පකසිරෙනෙව පසාදෙති, අලූඛසභාවො ච හොති මෙත්තාවිහාරී, මහෙසක්ඛො ච හොති මහානුභාවො. මිච්ඡාදස්සනාභාවෙන කල්‍යාණෙ සහායෙ පටිලභති, සීසච්ඡෙදම්පි පාපුණන්තො පාපකම්මං න කරොති. කම්මස්සකතාදස්සනතො අකොතූහලමඞ්ගලිකො ච හොති, සද්ධම්මෙ චස්ස සද්ධා පතිට්ඨිතා හොති මූලජාතා, සද්දහති ච තථාගතානං බොධිං, සමයන්තරෙසු නාභිරමති උක්කාරට්ඨානෙ විය රාජහංසො, ලක්ඛණත්තයපරිජානනකුසලො හොති, අන්තෙ ච අනාවරණඤාණලාභී, යාව බොධිං න පාපුණාති තාව තස්මිං තස්මිං සත්තනිකායෙ උක්කට්ඨුක්කට්ඨො ච හොති, උළාරුළාරා සම්පත්තියො පාපුණාති. ඉති හිදං සීලං නාම සබ්බසම්පත්තීනං අධිට්ඨානං, සබ්බබුද්ධගුණානං පභවභූමි, සබ්බබුද්ධකාරකධම්මානං ආදි චරණං මුඛං පමුඛන්ති බහුමානනං[1] උප්පාදෙත්වා කායවචීසංයමෙ ඉන්ද්‍රියදමනෙ ආජීවවිසුද්ධියං පච්චයපරිභොගෙ ච සතිසම්පජඤ්ඤබලෙන අප්පමත්තෙන ලාභසක්කාරසිලොකං මිත්තමුඛපච්චත්ථිකං විය සල්ලක්ඛෙත්වා "කිකීව අණ්ඩ"න්ති ආදිනා වුත්තනයෙන සක්කච්චං සීලං සම්පාදෙතබ්බං. අයං තාව චාරිත්තසීලෙ පටිපත්තික්කමො.

චාරිත්තසීලෙ පන පටිපත්ති එවං වෙදිතබ්බා. ඉධ බොධිසත්තො කල්‍යාණමිත්තානං ගරුට්ඨානීයානං අභිවාදනපච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං කාලෙන කාලං කත්තා හොති. තථා තෙසං කාලෙන කාලං උපට්ඨානං කත්තා හොති. ගිලානානං කායවෙය්‍යාවටිකං. සුභාසිතපදානි සුත්වා සාධුකාරං කත්තා හොති, ගුණවන්තානං ගුණෙ වණ්ණෙතා, පරෙසං අපකාරෙ ඛන්තා, උපකාරෙ අනුස්සරිතා, පුඤ්ඤානි අනුමොදිතා, අත්තනො පුඤ්ඤානි සම්මාසම්බොධියා පරිණාමෙතා, සබ්බකාලං අප්පමාදවිහාරී කුසලෙසු ධම්මෙසු, සති ච අච්චයෙ අච්චයතො දිස්වා තාදිසානං සහධම්මිකානං යථාභූතං ආවිකත්තා, උත්තරි ච සම්මා පටිපත්තිං සම්මදෙව පරිපූරෙතා. තථා අත්තනො අනුරූපාසු අත්ථූපසංහිතාසු සත්තානං ඉතිකත්තබ්බතාසු දක්ඛො අනලසො සහායභාවං උපගච්ඡති, උප්පන්නෙසු ච සත්තානං බ්‍යාධිආදිදුක්ඛෙසු යථාරහං පතිකාරවිධායකො, ඤාතිභොගාදිබ්‍යසනපතිතෙසු සොකාපනොදනො[2] උල්ලුම්පන[3]සභාවො

1. ම. බහුමානං 2. සී. I-VI. සොකවිනොදනො.
3. සී. I-VI. උල්ලපන &. සී. මු. උල්ලුප්පන.

වට්ඨිතො[1] හුත්වා නිග්ගාහාරහානං ධම්මෙනෙව නිග්ගණ්හනකො යාවදෙව අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපනාය. පග්ගහාරහානං ධම්මෙනෙව පග්ගණ්හනකො. යානි පුරිමකානං මහාබොධිසත්තානං උළාරතමානි පරමදුක්කරානි අචින්තෙය්‍යානුභාවානි සත්තානං එකන්තහිත සුඛාවහානි චරිතානි, යෙහි නෙසං බොධිසම්භාරා සම්මදෙව පරිපාකං අගමංසු, තානි සුත්වා අනුබ්බිග්ගො අනුත්‍රාසො ‘තෙපි මහාපුරිසා මනුස්සා එව, කමෙන පන සික්ඛාපාරිපූරියා භාවිතත්තභාවා, තාදිසාය උළාරතමාය ආනුභාවසම්පත්තියා බොධිසම්භාරෙසු උක්කංස පාරමිප්පත්තා අහෙසුං; තස්මා මයාපි සීලාදිසික්ඛාසු සම්මදෙව තථා පටිපජ්ජිතබ්බං, යාය පටිපත්තියා අහම්පි අනුක්කමෙන සික්ඛං පරිපූරෙත්වා එකන්තතො තං පදං අනුපාපුණිස්සාමී’ති සද්ධා පුරෙ චාරිකං විරියං අවිස්සජ්ජෙන්තො සම්මදෙව සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති. තථා පටිච්ඡන්නකල්‍යාණො[2] හොති, විවටාපරාධො අප්පිච්ඡො සන්තුට්ඨො පවිවිත්තො අසංසට්ඨො දුක්ඛසහො අපරිතස්සනජාතිකො අනුද්ධතො අනුන්නලො අචපලො අමුඛරො අවිකිණ්ණවාචො සන්තින්ද්‍රියො සන්තමානසො කුහනාදිමිච්ඡාජීවරහිතො ආචාර-ගොචර සම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛා පදෙසු ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො කායෙ ච ජීවිතෙ ච නිරපෙක්ඛො අප්පමත්තකම්පි කායෙ ජීවිතෙ වා අපෙක්ඛං නාධිවාසෙති, පජහති, විනොදෙති, පගෙව අධිමත්තං. සබ්බෙපි දුස්සීල්‍යහෙතුභූතෙ කොධූප නාහාදිකෙ උපක්කිලෙසෙ පජහති, විනොදෙති; අප්පමත්තකෙන ච විසෙසාධිගමෙන අපරිතුට්ඨො හොති. න සඞ්කොචං ආපජ්ජති. උපරූපරි විසෙසාධිගමාය වායමති. යෙන යථාලද්ධා සම්පත්ති හාන භාගියා වා ඨිතිභාගියා වා න හොති, තථා මහාපුරිසො අන්ධානං පරිණායකො හොති, මග්ගං ආචික්ඛති. බධිරානං හත්ථමුද්දාය සඤ්ඤං දෙති, අත්ථමනුග්ගාහෙති, තථා මූගානං. පීඨසප්පිකානං පීඨං දෙති, යානං දෙති වාහෙති වා, අස්සද්ධානං සද්ධාපටිලාභාය වායමති. කුසීතානං උස්සාහජනනාය, මුට්ඨස්සතීනං සතිසමායොගාය, විබ්භන්ත චිත්තානං සමාධිසම්පදාය, දුප්පඤ්ඤානං පඤ්ඤාධිගමාය වායමති. කාමච්ඡන්දපරියුට්ඨිතානං කාමච්ඡන්දපටිවිනොදනාය වායමති. බ්‍යාපාද-ථිනමිද්ධ-උද්ධච්චකුක්කුච්ච-විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතානං විචිකිච්ඡාවිනොද නාය වායමති. කාමවිතක්කාදිඅපකතානං කාමවිතක්කාදිමිච්ඡා විතක්කවිනොදනාය වායමති. පුබ්බකාරීනං සත්තානං කතඤ්ඤුතං නිස්සාය පුබ්බභාසී පියවාදී සඞ්ගාහකො සදිසෙන අධිකෙන වා පච්චුප කාරෙන සම්මානෙතා හොති. ආපදාසු සහායකිච්චං අනුතිට්ඨති. තෙසං තෙසඤ්ච සත්තානං පකතිං සභාවඤ්ච පරිජානිත්වා යෙහි යථා සංවසිතබ්බං හොති, තෙහි තථා සංවසති. යෙසු ච යථා පටිපජ්ජිතබ්බං හොති, තෙසු තථා පටිපජ්ජති. තඤ්ච ඛො අකුසලතො වුට්ඨාපෙත්වා

1. සී. I-VI. සභාව උට්ඨිතො.   2. සී. III. පරිපුණ්ණකල්‍යාණො.

කුසලෙ පතිට්ඨාපනවසෙන, න අඤ්ඤථා[1]. පරචිත්තානුරක්ඛණා හි බොධිසත්තානං යාවදෙව කුසලාභිවඩ්ඪියා. තථා හිතජ්ඣාසයෙපි පරෙ න හිංසිතබ්බා.[2] න භණ්ඩිතබ්බා[3] න මඞ්කුභාවමාපාදෙතබ්බා. න පරස්ස කුක්කුච්චං උප්පාදෙතබ්බං. න නිග්ගහට්ඨානෙන චොදෙතබ්බා. න නීචතරං පටිපන්නස්ස අත්තා උච්චතරෙ ඨපෙතබ්බො. න ච පරෙසු සබ්බෙන සබ්බං අසෙවිනා භවිතබ්බං, න අතිසෙවිනා භවිතබ්බං, න අකාලසෙවිනා. සෙවිතබ්බයුත්තෙ පන සත්තෙ දෙසකාලානුරූපං සෙවති. න ච පරෙසං පුරතො පියෙ විගරහති, අප්පියෙ වා පසංසති, න අවිස්සට්ඨවිස්සාසී හොති. න ධම්මිකං උපනිමන්තණං පටික්ඛිපති. න සඤ්ඤත්තිං උපගච්ඡති. නාධිකං පටිග්ගණ්හාති. සද්ධාසම්පන්නෙ[4] සද්ධානිසංසකථාය සම්පහංසති. සීල-සුත-චාග-පඤ්ඤාසම්පන්නෙ[5] පඤ්ඤාසම්පන්නකථාය[6] සම්පහංසති. සචෙ පන බොධිසත්තො අභිඤ්ඤාබලප්පත්තො හොති, පමාදපන්නෙ සත්තෙ අභිඤ්ඤාබලෙන යථාරහං නිරයාදිකෙ දස්සෙන්තො සංවෙජෙත්වා[7] අස්සද්ධාදිකෙ සද්ධාදීසු පතිට්ඨාපෙති, සාසනෙ ඔතාරෙති, සද්ධාගුණාදිසම්පන්නෙ[8] පරිපාචෙති. එවමයං මහාපුරිසස්ස චාරිත්තභූතො අපරිමාණො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො උපරූපරි අභිවඩ්ඪතීති වෙදිතබ්බං. අපි ච යා සා 'කිං සීලං? කෙනට්ඨෙන සීල'න්ති? ආදිනා පුච්ඡං කත්වා "පාණාතිපාතාදීහි විරමන්තස්ස වත්තපටිපත්තිං වා[9] පූරෙන්තස්ස චෙතනාදයො ධම්මා සීල"න්ති ආදිනා නයෙන නානප්පකාරතො සීලස්ස විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා, සා සබ්බාපි[10] ඉධ ආහරිත්වා වත්තබ්බා. කෙවලං හි තත්ථ සාවකබොධිසත්තවසෙන සීලකථා ආගතා, ඉධ මහාබොධිසත්තවසෙන කරුණූපායකොසල්ලපුබ්බඞ්ගමං කත්වා වත්තබ්බාති අයමෙව විසෙසො. යතො ඉදං සීලං මහාපුරිසො යථා න අත්තනො දුග්ගතියං පරික්කිලෙසවිමුත්තියා සුගතියම්පි න රජ්ජසම්පත්තියා, න චක්කවත්ති-න දෙව-න සක්ක-න මාර-න බ්‍රහ්මසම්පත්තියා පරිණාමෙති. තථා න අත්තනො තෙවිජ්ජතාය න ඡළභිඤ්ඤතාය, න චතුපටිසම්භිදාධිගමාය, න සාවකබොධියා, න පච්චෙකබොධියා පරිණාමෙති. අථ ඛො සබ්බඤ්ඤුභාවෙන සබ්බසත්තානං අනුත්තරසීලාලඞ්කාරසම්පාදනත්ථමෙව පරිණාමෙතීති. අයං සීලපාරමියා පටිපත්තික්කමො.

තථා යස්මා කරුණූපායකොසල්ලපරිග්ගහිතා ආදීනවදස්සනපුබ්බඞ්ගමා කාමෙහි ච භවෙහි ච නික්ඛමණවසෙන පවත්තා කුසලචිත්තුප්පත්ති නෙක්ඛම්මපාරමී, තස්මා සකලසඞ්කිලෙසනිවාසනට්ඨානතාය පුත්තදාරාදීහි මහාසම්බාධතාය කසිවාණිජ්ජාදිනානාවිධ කම්මන්තා

1. සී. මු. තං අඤ්ඤථා &. සී. I-VI. අඤ්ඤථා.
2. සී. I-VI. දස්සාම්පිතබ්බා න හිංසිතබ්බා.
3. භණ්ඩිතබ්බාති සීහලපොත්ථකෙසු න දිස්සති.
4. සී. මු. සද්ධාසම්පන්නො.
5. සී. මු. පඤ්ඤාසම්පන්නො.
6. සී. I-VI. පඤ්ඤානිසංසකථාය.
7. සී. I-VI. සංවෙජෙන්තො.
8. සී. මු. සම්පන්නො.
9. සී. I-VI. වත්තපටිපත්තිං වා.
10. ම. වුත්තා සබ්බාපි.

ඝට්ටනාබ්‍යාකුලතාය ච ඝරාවාසස්ස නෙක්ඛම්ම[1]සුඛාදීනං අනොකාසතං, කාමානඤ්ච සත්ථධාරලග්ගමධුබින්දු විය ච අවලිය්හමානා පරිත්තස්සාදා විපුලානත්ථානුබන්ධාති ච, විජ්ජුල්ලතොභාසෙන ගහෙතබ්බනච්චං විය, පරිත්තකාලූපලබ්භා, උම්මත්තකාලඞ්කාරො විය විපරීතසඤ්ඤාය අනුභවිතබ්බා, කරීසාවච්ඡාදනසුඛං විය පතිකාරභූතා, උදක[2] තෙමිතඞ්ගුලියා තනූදකපානං[3] විය අතිත්තිකරා. ඡාතජ්ඣත්තභොජනං විය සාබාධා, බළිසාමිසං විය බ්‍යසනසන්නිපාතකාරණං, අග්ගිසන්තාපො විය කාලත්තයෙපි දුක්ඛුප්පත්තිහෙතුභූතා, මක්කටාලෙපො විය බන්ධනිමිත්තා,[4] ඝාතකාවච්ඡාදනකිංසාලයො[5] විය අනත්ථච්ඡාදනා සපත්තගාමවාසො විය භයට්ඨානභූතා[3] පච්චත්ථිකපොසකො[6] විය කිලෙසමාරාදීනං ආමිසභූතා, ඡණසම්පත්තියො විය විපරිණාමදුක්ඛා, කොටරග්ගි විය[7] අන්තොදාහකා, පුරාණකූපාවලම්බිබීරණමධුපිණ්ඩං විය[8] අනෙකාදීනවා, ලොණූදකපානං විය පිපාසාහෙතුභූතා, සුරාමෙරයං විය නීචජනසෙවිතා, අප්පස්සාදතාය අට්ඨිකඞ්කලූපමාති[9] ආදිනා ච නයෙන ආදීනවං සල්ලක්ඛෙත්වා තබ්බිපරියයෙන නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසං පස්සන්තෙන නෙක්ඛම්ම-පවිවෙක-උපසමසුඛාදීසු නින්නපොණපබ්භාරචිත්තෙන නෙක්ඛම්මපාරමියං පටිපජ්ජිතබ්බං. යස්මා පන නෙක්ඛම්මං පබ්බජ්ජාමූලකං, තස්මා පබ්බජ්ජා තාව අනුට්ඨාතබ්බා. පබ්බජ්ජමනුතිට්ඨන්තෙන ච මහාසත්තෙන අසති බුද්ධුප්පාදෙ කම්මවාදීනං කිරියවාදීනං තාපසපරිබ්බාජකානං පබ්බජ්ජා අනුට්ඨාතබ්බා. උප්පන්නෙසු පන සම්මාසම්බුද්ධෙසු තෙසං සාසනෙ එව පබ්බජිතබ්බං. පබ්බජිත්වා ච යථාවුත්තෙ සීලෙ පතිට්ඨිතෙන තස්සා එව හි සීලපාරමියා වොදාපනත්ථං[10] ධුතගුණා සමාදාතබ්බා. සමාදින්නධුතධම්මා හි මහාපුරිසා සම්මදෙව තෙ පරිහරන්තා අප්පිච්ඡා සන්තුට්ඨා සල්ලෙඛ-පවිවෙක-අසංසග්ග-විරියාරම්භ-සුභරතාදිගුණසලිල[11] වික්ඛාලිතකිලෙසමලතාය අනවජ්ජ සීලවතගුණ[12]පරිසුද්ධසබ්බසමාචාරා පොරාණෙ අරියවංසත්තයෙ පතිට්ඨිතා චතුත්ථං භාවනාරාමතාසඞ්ඛාතං අරියවංසං අධිගන්තුං[13] චත්තාරීසාය ආරම්මණෙසු යථාරහං උපචාරප්පණාභෙදං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරන්ති. එවං හිස්ස සම්මදෙව නෙක්ඛම්මපාරමී පරිපූරිතා හොති. ඉමස්මිං පන ඨානෙ තෙරසහි ධුතධම්මෙහි සද්ධිං දස කසිණානි දස අසුභානි දසානුස්සතියො චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරා චත්තාරො ආරුප්පා[14] එකා සඤ්ඤා එකං වවත්ථානන්ති චත්තාරීසාය සමාධිභාවනාය කම්මට්ඨානානි භාවනාවිධානඤ්ච විත්ථාරතො වත්තබ්බානි.

---

1. ම. නික්ඛම්මසුඛාදීනං. &. සී. I-VI නික්ඛමනතාදීනං.
2. සී. මු. උදකෙ.
3. ම. තියා තනුදකපාණං, &. සී. I-VI. තිස්සාවතනූදකපාණං.
4. සී. I-VI. බන්ධනිමිත්ත ඝාතකා.
5. සී. III. කිලෙසො &. සී. මු. කිංසාලයො.
6. සී. I-V. පොසකා.
7. ම. කොඨනග්ගිවිය. &. සී. I-VI. කම්මාරග්ගිවිය.
8. සී. I-VI. මධුබින්දුවිය.
9. ම. අට්ඨිකඞ්කලූපමාති.
10. සී. VI. වොදානත්ථං.
11. සී. I-VI. & සී. මු. ගුණා සසීල.
12. සී. මු. සීලවතගුණා.
13. සී. VI. අධිට්ඨහන්තුං,
14. සී. I- I. අරූපා.

තං පනෙතං සබ්බං යස්මා විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරතො විත්ථාරෙත්වා වුත්තං, තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. කෙවලං හි තත්ථ සාවකබොධිසත්තස්ස වසෙන වුත්තං, ඉධ මහාබොධිසත්තස්ස වසෙන කරුණූපායකොසල්ලපුබ්බඞ්ගමං කත්වා වත්තබ්බන්ති[1] අයමෙව විසෙසො'ති. එවමෙත්ථ නෙක්ඛම්මපාරමියා පටිපත්තික්කමො වෙදිතබ්බො.

තථා පඤ්ඤාපාරමිං සම්පාදෙතුකාමෙන යස්මා පඤ්ඤා ආලොකො විය අන්ධකාරෙන මොහෙන සහ න වත්තති, තස්මා මොහකාරණානි තාව බොධිසත්තෙන පරිවජ්ජෙතබ්බානි. තත්රිමානි මොහකාරණානි: අරති, තන්දී, විජම්භිතා, ආලසියං, ගණසඞ්ගණිකාරාමතා, නිද්දාසීලතා, අනිච්ඡයසීලතා, ඤාණස්මිං අකුතූහලතා, මිච්ඡාමානො, අපරිපුච්ඡකතා, කායස්ස න සම්මා පරිහාරො, අසමාහිතචිත්තතා, දුප්පඤ්ඤානං පුග්ගලානං සෙවනා, පඤ්ඤවන්තානං අපයිරුපාසනා, අත්තපරිභවො, මිච්ඡාවිකප්පා, විපරීතාභිනිවෙසො, කායදළ්හිබහුලතා, අසංවෙගසීලතා, පඤ්ච නීවරණානි; සඞ්ඛෙපතො යෙ වා පන ධම්මෙ ආසෙවතො අනුප්පන්නා පඤ්ඤා නුප්පජ්ජති, උප්පන්නා පරිහායති. ඉති ඉමානි සම්මොහකාරණානි පරිවජ්ජෙන්තෙන බාහුසච්චෙ ඣානාදීසු ච යොගො කරණීයො. තත්ථායං බාහුසච්චස්ස විසයවිභාගො: පඤ්චක්ඛන්ධා, ද්වාදසායතනානි, අට්ඨාරස ධාතුයො, චත්තාරි සච්චානි, බාවීසතින්ද්‍රියානි, ද්වාදසපදිකො පටිච්චසමුප්පාදො, තථා සතිපට්ඨානාදයො කුසලාදිධම්මප්පකාරභෙදා ච;[2] යානි ච ලොකෙ අනවජ්ජානි විජ්ජට්ඨානානි, යෙ ච සත්තානං හිතසුඛවිධානයොග්‍යා බ්‍යාකරණවිසෙසා. ඉති එවංපකාරං සකලමෙව සුතවිසයං උපායකොසල්ලපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය සතියා විරියෙන ච සාධුකං උග්ගහණ-සවණ-පරිචය-පරිපුච්ඡාහි ඔගාහෙත්වා තත්ථ ච පරෙසං පතිට්ඨාපනෙන සුතමයා පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙතබ්බා.[3] තථා සත්තානං ඉති කත්තබ්බතාසු ඨානුප්පත්තිකා[4] පටිභානභූතා ආයාපායකොසල්ලභූතා ච පඤ්ඤා හිතෙසිතං නිස්සාය තත්ථ තත්ථ යථාරහං පවත්තෙතබ්බා. තථා ඛන්ධාදීනං සභාවධම්මානං ආකාරපරිවිතක්කණමුඛෙන තෙ නිජ්ඣානං ඛමාපෙන්තෙන චින්තාමයා පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙතබ්බා. ඛන්ධාදීනං යෙව පන සලක්ඛණ-සාමඤ්ඤලක්ඛණපරිග්ගහණවසෙන[5] ලොකියපරිඤ්ඤා[6] නිබ්බත්තෙන්තෙන පුබ්බභාගභාවනාපඤ්ඤා සම්පාදෙතබ්බා. එවං හි නාමරූපමත්තමිදං, යථාරහං පච්චයෙහි උප්පජ්ජති චෙව නිරුජ්ඣති ච, න එත්ථ කොචි කත්තා වා කාරෙතා වා; හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චං, උදයබ්බයපරිපීළනට්ඨෙන[7] දුක්ඛං, අවසවත්තනට්ඨෙන අනත්තාති අජ්ඣත්තිකධම්මෙ බාහිරකධම්මෙ ච නිබ්බිසෙසං පරිජානන්තො තත්ථ ආසඞ්ගං

---

1. ම. වුත්තන්ති.
2. සී. මු. භෙදො ච.
3. 'තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව-පෙ-සුතමයා පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙතබ්බා'. අයං පාඨො [සීහලපොත්ථකෙසු න දිස්සති.
4. සී. I-VI, &. ම. ඨානුප්පත්තිකා.
5. සී. I-VI. පරිග්ගහණසවණවසෙන.
6. සී. I-VI. ලොකියා පරිඤ්ඤා &. ම. ලොකියපරිඤ්ඤා
7. සී. I-VI. උදයබ්බයං පීළනට්ඨෙන.

පජහන්තො පරෙ ච තත්ථ තං ජහාපෙන්තො කෙවලං කරුණා
වසෙනෙව යාව න බුද්ධගුණා[1] හත්ථතලං ආගච්ඡන්ති, තාව යානත්තයෙ
සත්තෙ අවතාරණපරිපාචනෙහි පතිට්ඨපෙන්තො ඣාන-විමොක්ඛ-
සමාධි-සමාපත්තියො අභිඤ්ඤායො ච ලොකියා වසීභාවං[2] පාපෙන්තො
පඤ්ඤාය මත්ථකං පාපුණාති. තත්ථ යා ඉමා ඉද්ධිවිධඤාණං, දිබ්බසොත
ධාතුඤාණං, චෙතොපරියඤාණං, පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං, දිබ්බ
චක්ඛුඤාණං, යථාකම්මූපගඤාණං, අනාගතංසඤාණන්ති සපරිභණ්ඩා
පඤ්චලොකියඅභිඤ්ඤාසඞ්ඛාතා භාවනාපඤ්ඤා, යා ච ඛන්ධායතන-ධාතු
ඉන්ද්‍රිය-සච්ච-පටිච්චසමුප්පාදාදිභෙදෙසු භූමිභූතෙසු ධම්මෙසු උග්ගහ-
පරිපුච්ඡාවසෙන ඤාණපරිචයං කත්වා සීලවිසුද්ධි චිත්තවිසුද්ධීති මූල
භූතාසු ඉමාසු ද්වීසු විසුද්ධීසු පතිට්ඨාය දිට්ඨිවිසුද්ධි කඞ්ඛාවිතරණ
විසුද්ධි මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධි පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි ඤාණ
දස්සනවිසුද්ධීති සරීරභූතා ඉමා පඤ්ච විසුද්ධියො සම්පාදෙන්තෙන
භාවෙතබ්බා ලොකියලොකුත්තරභෙදා භාවනාපඤ්ඤා, තාසං සම්පා
දනවිධානං[3] යස්මා "තත්ථ එකොපි හුත්වා බහුධා හොතී"ති ආදිනා ඉද්ධි
විකුබ්බනං කාතුකාමෙන ආදිකම්මිකෙන යොගිනාති ආදිනා, "ඛන්ධාති
රූපක්ඛන්ධො වෙදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධො
විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො"ති ආදිනා ච විසයවිභාගෙන සද්ධිං විසුද්ධිමග්ගෙ
සබ්බාකාරතො විත්ථාරෙත්වා වුත්තං, තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව
වෙදිතබ්බං. කෙවලං හි තත්ථ සාවකබොධිසත්තස්ස වසෙන පඤ්ඤා
ආගතා, ඉධ මහාබොධිසත්තස්ස වසෙන කරුණූපායකොසල්ල
පුබ්බඞ්ගමං කත්වා වත්තබ්බා. ඤාණදස්සනවිසුද්ධිං අපාපෙත්වා පටිපදා
ඤාණදස්සනවිසුද්ධියංයෙව විපස්සනා ඨපෙතබ්බාති අයමෙව විසෙසො.
එවමෙත්ථ පඤ්ඤාපාරමියා පටිපත්තික්කමො වෙදිතබ්බො.

තථා යස්මා සම්මාසම්බොධියා කතාභිනීහාරෙන මහාසත්තෙන
පාරමීපරිපූරණත්ථං සබ්බකාලං යුත්තප්පයුත්තෙන භවිතබ්බං ආබද්ධ
පරිකරණෙන, තස්මා කාලෙන කාලං "කො නු ඛො අජ්ජ මයා පුඤ්ඤ
සම්භාරො ඤාණසම්භාරො වා උපචිතො? කිං වා මයා පරහිතං කත"න්ති
දිවසෙ දිවසෙ පච්චවෙක්ඛන්තෙන සත්තහිතත්ථං උස්සාහො කරණීයො.
සබ්බෙසම්පි සත්තානං උපකාරාය අත්තනො පරිග්ගහභූතං වත්ථු කායෙ
ජීවිතෙ ච නිරපෙක්ඛචිත්තෙන ඔස්සජිතබ්බං. යං කිඤ්චි කම්මං
කරොති කායෙන වාචාය වා, තං සබ්බං සම්බොධියං නින්නචිත්තෙන
නෙව කාතබ්බං. බොධියා පරිණාමෙතබ්බං. උළාරෙහි ඉතරෙහි ච
කාමෙහි විනිවත්තචිත්තෙනෙව භවිතබ්බං. සබ්බාසුපි ඉතිකත්තබ්බ
තාසු උපායකොසල්ලං පච්චුපට්ඨපෙත්වා පටිපජ්ජිතබ්බං. තස්මිං තස්මිං
සත්තහිතෙ ආරද්ධවිරියෙන භවිතබ්බං. ඉට්ඨානිට්ඨාදිසබ්බසහෙන අවි
සංවාදිනා සබ්බෙපි සත්තා අනොධිසො මෙත්තාය කරුණාය ච ඵරි

1. සී. VI. යාවතා බුද්ධගුණා. 2. සී. මු. & සී. VI. ලොකියවසීභාවං.
3. සී. මු. සම්පාදකවිධානං.

තබ්බා. යා කාචි සත්තානං දුක්ඛුප්පත්ති, සබ්බා සා අත්තනි පාටිකඞ්ඛි
තබ්බා. සබ්බෙසඤ්ච සත්තානං පුඤ්ඤං අබ්භනුමොදිතබ්බං. බුද්ධානං
මහන්තතා මහානුභාවතා අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බා. යං කිඤ්චි කම්මං
කරොති කායෙන වාචාය වා, තං සබ්බං බොධිනින්නචිත්තපුබ්බඞ්ගමං
කාතබ්බං. ඉති ඉමිනා හි උපායෙන දානාදීසු යුත්තප්පයුත්තස්ස ථාමවතො
දළ්හපරක්කමස්ස මහාසත්තස්ස බොධිසත්තස්ස අපරිමෙය්‍යො පුඤ්ඤ
සම්භාරො ඤාණසම්භාරො ච දිවසෙ දිවසෙ උපචීයති. අපි ච සත්තානං පරි
භොගත්ථං පරිපාලනත්ථඤ්ච අත්තනො සරීරං ජීවිතඤ්ච පරිච්චජිත්වා
ඛුප්පිපාසාසීතුණ්හවාතාතපාදිදුක්ඛපතිකාරො පරියෙසිතබ්බො, උප්පාදෙ
තබ්බො ච. යඤ්ච යථාවුත්තදුක්ඛපතිකාරජං සුඛං අත්තනා පටිලභති,
තථා රමණීයෙසු ආරාමුය්‍යානපාසාදතළාකාදීසු අරඤ්ඤායතනෙසු ච
කායචිත්තසන්තාපාභාවෙන අභිනිබ්බුතත්තතා අත්තනා සුඛං පටි
ලභති. යඤ්ච සුණාති බුද්ධානුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධා මහාබොධිසත්තා ච
නෙක්ඛම්මපටිපත්තියං ඨිතා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරභූතං ඊදිසං නාම
ඣානසමාපත්තිසුඛං අනුභවන්තීති තං සබ්බං සබ්බසත්තෙසු අනො
ධිසො උපසංහරතීති අයං තාව නයො. අසමාහිතභූමියං පතිට්ඨිතස්ස
සමාහිතභූමියං පන පතිට්ඨිතො අත්තනා යථානුභූතං[1] විසෙසාධිගම
නිබ්බත්තං පීතිප්පස්සද්ධිසුඛං සමාධිං යථාභූත[2]ඤාණඤ්ච සත්තෙසු
අධිමුච්චන්තො උපසංහරති[3] පරිණාමෙති. තථා මහති සංසාරදුක්ඛෙ
තස්ස ච නිමිත්තභූතෙ කිලෙසාභිසඞ්ඛාරදුක්ඛෙ නිමුග්ගං සත්තනිකායං
දිස්වා තත්‍රාපි ඡෙදනභෙදනථාලනපිංසනග්ගි[4]සන්තාපාදිජනිතා දුක්ඛා
තිප්පා ඛරා කටුකා වෙදනා නිරන්තරං චිරකාලං වෙදියන්තෙ නාරකෙ,
අඤ්ඤමඤ්ඤං කුජ්ඣනසන්තාපනවිහෙඨනහිංසනපරාධීනතාදීහි මහා
දුක්ඛං අනුභවන්තෙ තිරච්ඡානගතෙ, ජොතිමාලාකුලසරීරෙ ඛුප්පිපාසා
වාතාතපාදීහි ඩය්හමානෙ ච පරිසුස්සමානෙ ච වන්තඛෙළාදිආහාරෙ
උද්ධබාහුං විරවන්තෙ නිජ්ඣාමතණ්හිකාදිකෙ මහාදුක්ඛං වෙදියමානෙ
පෙතෙ ච පරියෙට්ඨිමූලකං මහන්තං අනයබ්‍යසනං පාපුණන්තෙ
හත්ථච්ඡෙදාදිකාරණායොගෙන දුබ්බණ්ණදුද්දසිකදළිද්දාදිභාවෙන ඛුප්පි
පාසාදිආබාධයොගෙන බලවන්තෙහි අභිභවනීයතො පරෙසං වහ
නතො[5] පරාධීනතො[6] පරෙසං අභිභවනතො ච නාරකෙ පෙතෙ
තිරච්ඡානගතෙ ච අතිසයන්තෙ අපායදුක්ඛනිබ්බිසෙසං දුක්ඛමනු
භවන්තෙ මනුස්සෙ ච තථා විසයවිසපරිභොගවික්ඛිත්තචිත්තතාය
රාගාදිපරිළාහෙන ඩය්හමානෙ වාතවෙගසමුට්ඨිතජාලාසමිද්ධසුක්ඛකට්ඨ
සන්නිපාතෙ අග්ගික්ඛන්ධෙ විය අනුපසන්තපරිළාහවුත්තිකෙ අනුප
සන්තනිහතපරාධීනෙ කාමාවචරදෙවෙ ච මහතා වායාමෙන විදූර
මාකාසං විගාහිතසකුන්තා විය බලවතා දූරෙ පාණිනා ඛිත්තසරා
විය ච සතිපි චිරප්පවත්තියං අනිච්චතානිකතාය[7] පාතපරියොසානා අන

1. සී. මු. යථා.
2. සී. මු. යථාභූතසුඛං.
3. සී. මු. එවං උපසංහරති.
4. සී. මු. පිසනග්ගි.
5. සී. I පරෙසං හනනකා.
6. සී. මු. පරෙසං පරාධීනො.
7. සී. I. අනිච්චතාසිකතා යථාපරියෙසස.

තික්කන්තජාතිජරාමරණා එවාති රූපාරූපාවචරදෙවෙ ච පස්සන්තෙන මහන්තං සංවෙගං පච්චුපට්ඨපෙත්වා මෙත්තාය කරුණාය ච අනොධිසො සත්තා ඵරිතබ්බා. එවං කායෙන වාචාය මනසා ච බොධිසම්භාරෙ නිරන්තරං උපචිනන්තෙන යථා පාරමියො පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, එවං සක්කච්චකාරිනා සාතච්චකාරිනා අනොලීනවුත්තිනා උස්සාහො පවත්තෙතබ්බො. විරියපාරමී පරිපූරෙතබ්බා. අපි ච අචින්තෙය්‍යාපරිමෙය්‍යවිපුලොළාරවිමලනිරූපක්කිලෙසගුණනිචයනිධානභූතස්ස බුද්ධභාවස්ස උස්සක්කිත්වා සම්පහංසනයොග්ගං විරියං නාම අචින්තෙය්‍යානුභාවමෙව, යං න පචුරජනා සොතුම්පි සක්කුණන්ති, පගෙව පටිපජ්ජිතුං. තථා හි තිවිධා අභිනීහාරචිත්තුප්පත්ති, චතස්සො බුද්ධභූමියො, චත්තාරි සඞ්ගහවත්ථූනි, කරුණෙකරසතා, බුද්ධධම්මෙසු සච්ඡිකරණෙන විසෙසප්පච්චයො නිජ්ඣානක්ඛන්ති, සබ්බධම්මෙසු නිරුපලෙපො, සබ්බසත්තෙසු පුත්තසඤ්ඤා, සංසාරදුක්ඛෙහි අපරිඛෙදො, සබ්බදෙය්‍යධම්මපරිච්චාගො, තෙන ච නිරතිමානතා, අධිසීලාදිඅධිට්ඨානං, තත්ථ ච අචඤ්චලතා, කුසලකිරියාසු පීතිපාමොජ්ජං, විවෙකනින්නචිත්තතා, ඣානානුයොගො, අනවජ්ජධම්මෙන අතිත්ති, යථාසුතස්ස ධම්මස්ස පරෙසං හිතජ්ඣාසයෙන දෙසනා, සත්තානං ඤායෙ නිවෙසනං, ආරම්භදළ්හතා, ධීරවීරභාවො, පරාපවාදපරාපකාරෙසු විකාරාභාවො, සච්චාධිට්ඨානං, සමාපත්තීසු වසීභාවො, අභිඤ්ඤාසු බලප්පත්ති, ලක්ඛණත්තයාවබොධො, සතිපට්ඨානාදීසු යොගකම්මාභියොගෙන ලොකුත්තරමග්ගසම්භාරසම්භරණං, නවලොකුත්තරාවක්කන්තීති එවමාදිකා සබ්බා බොධිසම්භාරපටිපත්ති විරියානුභාවෙනෙව සමිජ්ඣතීති අභිනීහාරතො යාව මහාබොධි අනොස්සජ්ජන්තෙන සක්කච්චං නිරන්තරං විරියං යථා උපරූපරි විසෙසාවහං හොති එවං සම්පාදෙතබ්බං. සම්පජ්ජමානෙ ච යථාවුත්තෙන විරියෙ ඛන්තිසච්චාධිට්ඨානාදයො ච දානසීලාදයො ච සබ්බෙපි බොධිසම්භාරා තදධීනවුත්තිතාය සම්පන්නා එව හොන්ති. ඛන්තිආදීසුපි ඉමිනාව නයෙන පටිපත්ති වෙදිතබ්බා. ඉති සත්තානං සුඛූපකරණපරිච්චාගෙන බහුධා අනුග්ගහකරණං, දානෙන පටිපත්ති, සීලෙන තෙසං ජීවිතසාපතෙය්‍යදාරරක්ඛාඅභෙදපියහිතවචනාවිහිංසාදිකරණානි, නෙක්ඛම්මෙන තෙසං ආමිසපටිග්ගහණධම්මදානාදිනා අනෙකවිධා හිතචරියා, පඤ්ඤාය තෙසං හිතකරණූපායකොසල්ලං, විරියෙන තත්ථ උස්සාහාරම්භඅසංහීරානි, ඛන්තියා තදපරාධසහනං, සච්චෙන තෙසං අවඤ්චනතදුපකාරකිරියාසමාදානාවිසංවාදනාදි, අධිට්ඨානෙන තදුපකාරකරණෙ අනත්ථසම්පාතෙපි අචලනං, මෙත්තාය තෙසං හිතසුඛානුචින්තනං, උපෙක්ඛාය තෙසං උපකාරාපකාරෙසු විකාරානාපත්තීති එවං අපරිමාණෙ සත්තෙ ආරබ්භ අනුකම්පිතසබ්බසත්තස්ස මහාබොධිසත්තස්ස පුථුජ්ජනෙහි අසාධාරණො අපරිමාණො පුඤ්ඤඤාණසම්භාරූපචයො එත්ථ පටිපත්තීති වෙදිතබ්බං; යො චෙතාසං පච්චයො වුත්තො, තස්ස ච සක්කච්ච සම්පාදනං.

කො විභාගො?ති. දස පාරමියො, දස උපපාරමියො, දස පරමත්ථ පාරමියොති සමතිංස පාරමියො. තත්ථ කතාභිනීහාරස්ස බොධිසත්තස්ස පරහිතකරුණාභිනීතාසයයොගස්ස කණ්හධම්මවොකිණ්ණා සුක්කධම්මා පාරමියො එව, තෙහි අවොකිණ්ණා සුක්කධම්මා උපපාරමියො, අකණ්හා අසුක්කා පරමත්ථපාරමියොති කෙචි. සමුදාගමනකාලෙසු වා පූරියමානා පාරමියො, බොධිසත්තභූමියං පුණ්ණා උපපාරමියො, බුද්ධභූමියං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණා පරමත්ථපාරමියො. බොධිසත්තභූමියං වා පරහිතකරණතො පාරමියො, අත්තහිතකරණතො උපපාරමියො, බුද්ධභූමියං බලවෙසාරජ්ජසමධිගමෙන උභයහිතපරිපුණ්ණතො පරමත්ථපාරමියො. එවං ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු පණිධානාරම්භපරිනිට්ඨානෙසු තෙසං විභාගොති අපරෙ. දොසූපසමකරුණාපකතිකානං භවසුඛවිමුත්තිසුඛපරමසුඛප්පත්තානං පුඤ්ඤූපචයභෙදතො තබ්බිභාගොති අඤ්ඤෙ. ලජ්ජාසතිමානාපස්සයානං ලොකුත්තරධම්මාධිපතීනං සීලසමාධිපඤ්ඤාගරුකානං තාරිතතාරිතතාරයිතූනං අනුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධසම්මාසම්බුද්ධානං පාරමී උපපාරමී පරමත්ථපාරමීති බොධිසත්තස්සුප්පත්තිතො යථාවුත්තවිභාගොති කෙචි. චිත්තපණිධිතො යාව වචීපණිධි තාව පවත්තා සම්භාරා පාරමියො, වචීපණිධිතො යාව කායපණිධි තාව පවත්තා උපපාරමියො, කායපණිධිතො පභුති පරමත්ථපාරමියොති අපරෙ. අඤ්ඤෙ පන පරපුඤ්ඤානුමොදනවසෙන පවත්තා සම්භාරා පාරමියො, පරෙසං කාරාපනවසෙන පවත්තා උපපාරමියො, සයං කරණවසෙන පවත්තා පරමත්ථපාරමියොති වදන්ති. තථා භවසුඛාවහො පුඤ්ඤඤාණසම්භාරො පාරමී, අත්තනො නිබ්බාණසුඛාවහො උපපාරමී, පරෙසං තදුභයසුඛාවහො පරමත්ථපාරමීති එකෙ. පුත්තදාරධනාදිඋපකරණපරිච්චාගො පන දානපාරමී, අත්තනො අඞ්ගපරිච්චාගො දානඋපපාරමී, අත්තනො ජීවිතපරිච්චාගො දානපරමත්ථපාරමීති. තථා පුත්තදාරාදිකස්ස තිවිධස්සාපි හෙතු අවීතික්කමණවසෙන තිස්සොපි සීලපාරමියො. තෙසු එව තිවිධෙසු වත්ථූසු ආලයං උපච්ඡින්දිත්වා නික්ඛමණවසෙන තිස්සො නෙක්ඛම්මපාරමියො. උපකරණඞ්ගජීවිතතණ්හං සමූහනිත්වා සත්තානං හිතාහිතවිනිච්ඡයකරණවසෙන තිස්සො පඤ්ඤාපාරමියො. යථාවුත්තභෙදානං පරිච්චාගාදීනං වායමනවසෙන තිස්සොපි විරියපාරමියො. උපකරණඞ්ගජීවිතන්තරායකරානං ඛමණවසෙන තිස්සො ඛන්තිපාරමියො. උපකරණඞ්ගජීවිතහෙතුසච්චාපරිච්චාගවසෙන තිස්සො සච්චපාරමියො. දානාදිපාරමියො අකුප්පාධිට්ඨානවසෙනෙව සම්පජ්ජන්ති, උපකරණාදිවිනාසෙපි අචලාධිට්ඨානවසෙන තිස්සො අධිට්ඨානපාරමියො. උපකරණාදිඋපඝාතකෙසුපි සත්තෙසු මෙත්තාය අවිජහනවසෙන තිස්සො මෙත්තාපාරමියො. යථාවුත්තවත්ථුත්තයස්ස උපකාරාපකාරෙසු සත්තසඞ්ඛාරෙසු මජ්ඣත්තතාපටිලාභවසෙන තිස්සො උපෙක්ඛාපාරමියොති එවමාදිනා එතෙසං විභාගො වෙදිතබ්බොති.

කො සඞ්ගහො? ති. එත්ථ පන යථා එතා විභාගතො තිංසවිධාපි දානපාරමීආදිභාවතො දසවිධා. එවං දානසීලඛන්තිවිරියඣානපඤ්ඤාසභාවෙන ඡබ්බිධා. එතාසු හි නෙක්ඛම්මපාරමී සීලපාරමියා සඞ්ගහිතා, තස්සා පබ්බජ්ජාභාවෙන. නීවරණවිවෙකභාවො පන ඣානපාරමී, යා කුසලධම්මභාවෙ ඡහිපි සඞ්ගහිතා. සච්චපාරමී සීලපාරමියා එකදෙසො එව. වචීවිරතිපච්චවෙක්ඛණඤාණං[1] පන පඤ්ඤාපාරමියා සඞ්ගහිතා. මෙත්තාපාරමී ඣානපාරමියා එව. උපෙක්ඛාපාරමී ඣානපඤ්ඤාපාරමීහි. අධිට්ඨානපාරමී සබ්බාහිපි සඞ්ගහිතා.

එතෙසඤ්ච දානාදීනං ඡන්නං ගුණානං අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධානං පඤ්චදසයුගලාදීනි පඤ්චදසයුගලාදිසාධකානි හොන්ති. සෙය්‍යථීදං? දානසීලයුගලෙන පරහිතාහිතානං කරණාකරණයුගලසිද්ධි. දානඛන්තියුගලෙන අලොභාදොසයුගලසිද්ධි. දානවිරියයුගලෙන චාගසුතයුගලසිද්ධි. දානජ්ඣානයුගලෙන කාමදොසප්පහානයුගලසිද්ධි. දානපඤ්ඤායුගලෙන අරියයානධුරයුගලසිද්ධි. සීලඛන්තිද්වයෙන පයොගාසයද්වයසිද්ධි. සීලවිරියද්වයෙන භාවනාද්වයසිද්ධි. සීලඣානද්වයෙන දුස්සීල්‍යපරියුට්ඨානප්පහානද්වයසිද්ධි. සීලපඤ්ඤාද්වයෙන දානද්වයසිද්ධි. ඛන්තිවිරියයුගලෙන ඛමාතෙජද්වයසිද්ධි. ඛන්තිඣානයුගලෙන විරොධානුරොධප්පහානයුගලසිද්ධි. ඛන්තිපඤ්ඤායුගලෙන සුඤ්ඤතාඛන්තිපටිවෙධදුකසිද්ධි. විරියජ්ඣානදුකෙන පග්ගහාවික්ඛෙපදුකසිද්ධි. විරියපඤ්ඤාදුකෙන සරණදුකසිද්ධි. ඣානපඤ්ඤාදුකෙන යානදුකසිද්ධි. දානසීලඛන්තිත්තිකෙන ලොභදොසමොහප්පහානත්තිකසිද්ධි. දානසීලවිරියත්තිකෙන භොගජීවිතකායසාරාදානත්තිකසිද්ධි. දානසීලඣානත්තිකෙන පුඤ්ඤකිරියවත්ථුත්තිකසිද්ධි. දානසීලපඤ්ඤාත්තිකෙන ආමිසාභයධම්මදානත්තිකසිද්ධී'ති. එවං ඉතරෙහිපි තිකෙහි චතුක්කාදීහි ච යථාසම්භවං තිකානි ච චතුක්කාදීනි ච යොජෙතබ්බානි. එවං ඡබ්බිධානම්පි පන ඉමාසං පාරමීනං චතූහි අධිට්ඨානෙහි සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො. සබ්බපාරමීනං සමූහසඞ්ගහතො හි චත්තාරි අධිට්ඨානානි. සෙය්‍යථීදං:- සච්චාධිට්ඨානං, චාගාධිට්ඨානං, උපසමාධිට්ඨානං, පඤ්ඤාධිට්ඨානන්ති. තත්ථ අධිතිට්ඨති එතෙන එත්ථ වා අධිට්ඨාති අධිට්ඨානමත්තමෙව වා තන්ති=අධිට්ඨානං, සච්චඤ්ච තං අධිට්ඨානඤ්ච, සච්චස්ස වා අධිට්ඨානං, සච්චං අධිට්ඨානමෙතස්සාති වා=සච්චාධිට්ඨානං. එවං සෙසෙසුපි. තත්ථ අවිසෙසතො තාව ලොකුත්තරකතාභිනීහාරස්ස අනුකම්පිතසබ්බසත්තස්ස මහාසත්තස්ස පටිඤ්ඤානුරූපං සබ්බපාරමීපරිග්ගහතො සච්චාධිට්ඨානං. තෙසං පටිපක්ඛපරිච්චාගතො චාගාධිට්ඨානං. සබ්බපාරමිතාගුණෙහි උපසමතො උපසමාධිට්ඨානං. තෙහි එව පරහිතොපායකොසල්ලතො පඤ්ඤාධිට්ඨානං. විසෙසතො පන යාචකජනානං අවිසංවාදෙත්වා දස්සාමීති පටිජානනතො පටිඤ්ඤං අවිසංවාදෙත්වා දානතො දානං අවිසංවාදෙත්වා අනුමොදනතො මච්ඡරියාදිපටිපක්ඛ

1. සී. මු. & ම. වචීවිරති සච්චපක්ඛ ඤාණසච්චපක්ඛ.

පරිච්චාගතො දෙය්‍යධම්මපටිග්ගාහකානං දානං, දෙය්‍යධම්මක්ඛයෙසු ලොභදොසමොහභයවූපසමතො යථාරහං යථාකාලං යථාධිට්ඨානඤ්ච දානතො පඤ්ඤුත්තරතො කුසලධම්මානං චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානං දානං. තථා සංවරසමාදානස්ස අවීතික්කමණතො, දුස්සීල්‍යපරිච්චාගතො, දුච්චරිතවූපසමනතො පඤ්ඤුත්තරතො ච චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානං සීලං. යථාපටිඤ්ඤං ඛමණතො පරාපරාධවිකප්පපරිච්චාගතො කොධපරියුට්ඨානවූපසමනතො පඤ්ඤුත්තරතො ච චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානා ඛන්ති. පටිඤ්ඤානුරූපපරහිතකරණතො විසදපරිච්චාගතො අකුසලවූපසමනතො පඤ්ඤුත්තරතො ච චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානං විරියං. පටිඤ්ඤානුරූපං ලොකහිතානුචින්තනතො නීවරණපරිච්චාගතො චිත්තවූපසමනතො පඤ්ඤුත්තරතො ච චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානං ඣානං. යථාපටිඤ්ඤං පරහිතූපායකොසල්ලතො අනුපායකිරියාපරිච්චාගතො මොහජපරිළාහවූපසමනතො සබ්බඤ්ඤුතාපටිලාභතො ච චතුරධිට්ඨානපදට්ඨානා පඤ්ඤා. තත්ථ ඤෙය්‍යපටිඤ්ඤානුවිධානෙහි සච්චාධිට්ඨානං. වත්ථුකාමකිලෙසකාමපරිච්චාගෙහි චාගාධිට්ඨානං. දොසදුක්ඛවූපසමෙහි උපසමාධිට්ඨානං. අනුබොධපටිවෙධෙහි පඤ්ඤාධිට්ඨානං. තිවිධසච්චපරිග්ගහිතං දොසත්තයවිරොධි සච්චාධිට්ඨානං. තිවිධචාගපරිග්ගහිතං දොසත්තයවිරොධි චාගාධිට්ඨානං. තිවිධවූපසමපරිග්ගහිතං දොසත්තයවිරොධි උපසමාධිට්ඨානං. තිවිධඤාණපරිග්ගහිතං දොසත්තයවිරොධි පඤ්ඤාධිට්ඨානං. සච්චාධිට්ඨානපරිග්ගහිතානි චාගුපසමපඤ්ඤාධිට්ඨානානි අවිසංවාදනතො පටිඤ්ඤානුවිධානතො ච. චාගාධිට්ඨානපරිග්ගහිතානි සච්චූපසමපඤ්ඤාධිට්ඨානානි පටිපක්ඛපරිච්චාගතො සබ්බපරිච්චාගඵලත්තා ච. උපසමාධිට්ඨානපරිග්ගහිතානි සච්චචාගපඤ්ඤාධිට්ඨානානි කිලෙසපරිළාහවූපසමනතො කාමූපසමනතො කාමපරිළාහවූපසමනතො ච. පඤ්ඤාධිට්ඨානපරිග්ගහිතානි සච්චචාගුපසමාධිට්ඨානානි ඤාණපුබ්බඞ්ගමතො ඤාණානුපරිවත්තනතො චාති එවං සබ්බාපි පාරමියො සච්චප්පභාවිතා චාගපරිබ්‍යඤ්ජිතා උපසමොපබ්‍රූහිතා පඤ්ඤාපරිසුද්ධා. සච්චං හි එතාසං ජනකහෙතු. චාගො පරිග්ගාහකහෙතු. උපසමො පරිවුඩ්ඪිහෙතු. පඤ්ඤා පාරිසුද්ධිහෙතු. තථා ආදිම්හි සච්චාධිට්ඨානං සච්චපටිඤ්ඤත්තා. මජ්ඣෙ චාගාධිට්ඨානං කතපණිධානස්ස පරහිතාය අත්තපරිච්චාගතො. අන්තෙ උපසමාධිට්ඨානං සබ්බූපසමපරියොසානත්තා. ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු පඤ්ඤාධිට්ඨානං තස්මිං සති සම්භවතො අසති අභාවතො යථාපටිඤ්ඤඤ්ච භාවතො. තත්ථ මහාපුරිසා සතතමත්තහිතපරහිතකරෙහි ගරුපියභාවකරෙහි සච්චචාගාධිට්ඨානෙහි ගිහීභූතා ආමිසදානෙන පරෙ අනුග්ගණ්හන්ති. තථා අත්තහිතපරහිතකරෙහි ගරුපියභාවකරෙහි උපසමපඤ්ඤාධිට්ඨානෙහි ච පබ්බජිතභූතා ධම්මදානෙන පරෙ අනුග්ගණ්හන්ති. තත්ථ අනෙකභවෙ බොධිසත්තස්ස චතුරධිට්ඨානපරිපූරණං. පරිපුණ්ණචතුරධිට්ඨානස්ස හි චරිමකභවූපපත්තීති එකෙ. තත්‍ර හි ගබ්භොක්කන්ති ඨිතිඅභිනික්ඛමණෙසු පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගමෙන සතො සම්පජානො

සච්චාධිට්ඨානපාරිපූරියා සම්පති ජාතො උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගන්ත්වා සබ්බා දිසා ඔලොකෙත්වා සච්චානුපරිවත්තිනා වචසා: "අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්සා"ති තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදි. උපසමාධිට්ඨානසමුදාගමෙන ජිණ්ණාතුරමතපබ්බජිතදස්සාවිනො චතුධම්මපදෙසකොවිදස්ස යොබ්බනාරොග්‍යජීවිතසම්පත්තිමදානං උපසමො. චාගාධිට්ඨානසමුදාගමෙන මහතො ඤාතිපරිවට්ටස්ස හත්ථගතස්ස ච චක්කවත්තිරජ්ජස්ස අනපෙක්ඛපරිච්චාගොති. දුතියෙ ඨානෙ අභිසම්බොධියං චතුරාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති කෙචි. තත්ථ හි යථාපටිඤ්ඤං සච්චාධිට්ඨානසමුදාගමෙන චතුන්නං අරියසච්චානං අභිසමයො, තතො හි සච්චාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. චාගාධිට්ඨානසමුදාගමෙන සබ්බකිලෙසූපක්කිලෙසපරිච්චාගො, තතො හි චාගාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. උපසමාධිට්ඨානසමුදාගමෙන පරමූපසම්පත්ති[1], තතො හි උපසමාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගමෙන අනාවරණඤාණපටිලාභො, තතො හි පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති. තං අසිද්ධං. අභිසම්බොධියාපි පරමත්ථභාවතො. තතියෙ හි ඨානෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ චතුරාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති අඤ්ඤෙ. තත්ථ හි සච්චාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස ද්වාදසහි ආකාරෙහි අරියසච්චදෙසනාය සච්චාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. චාගාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සද්ධම්මමහායාගකරණෙන චාගාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. උපසමාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සයං උපසන්තස්ස පරෙසං උපසමනෙන උපසමාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස වෙනෙය්‍යානං ආසයාදිපරිජානනෙන පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති. තදපි අසිද්ධං. අපරියොසිතත්තා බුද්ධකිච්චස්ස. චතුත්ථෙ ඨානෙ පරිනිබ්බානෙ චතුරාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති අපරෙ. තත්‍ර හි පරිනිබ්බුතත්තා පරමත්ථසච්චසම්පත්තියා සච්චාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං, සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගෙන චාගාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං, සබ්බසඞ්ඛාරූපසමෙන උපසමාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං, පඤ්ඤාපයොජනපරිනිබ්බානෙන[2] පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. තත්‍ර මහාපුරිසස්ස විසෙසෙන මෙත්තාඛෙත්තෙ අභිජාතියං සච්චාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සච්චාධිට්ඨානපරිපූරණමභිබ්‍යත්තං. විසෙසෙන කරුණාඛෙත්තෙ අභිසම්බොධියං පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස පඤ්ඤාධිට්ඨානපරිපූරණමභිබ්‍යත්තං. විසෙසෙන මුදිතාඛෙත්තෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ චාගාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස චාගාධිට්ඨානපරිපූරණමභිබ්‍යත්තං. විසෙසෙන උපෙක්ඛාඛෙත්තෙ පරිනිබ්බානෙ උපසමාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස උපසමාධිට්ඨානපරිපූරණමභිබ්‍යත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තත්‍ර සච්චාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සංවාසෙන සීලං වෙදිතබ්බං. චාගාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සංවොහාරෙන සොචෙය්‍යං වෙදිතබ්බං. උපසමාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස ආපදාසු ථාමො වෙදිතබ්බො. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගතස්ස සාකච්ඡාය පඤ්ඤා වෙදිතබ්බා. එවං සීලාජීවචිත්තදිට්ඨිවිසුද්ධියො වෙදිතබ්බා. තථා සච්චාධිට්ඨානසමුදාගමෙන දොසාගතිං න ගච්ඡති

1. සී. මු. පරමූපසමසම්පත්ති. 2. සී. මු. පඤ්ඤාපයොජනපරිනිට්ඨානෙන.

අවිසංවාදනතො. චාගාධිට්ඨානසමුදාගමේන ලොභාගතිං න ගච්ඡති අනභිසඞ්ගතො. උපසමාධිට්ඨානසමුදාගමේන භයාගතිං න ගච්ඡති අනපරාධතො. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදාගමේන මොහාගතිං න ගච්ඡති යථාභූතාවබොධතො. තථා පඨමේන අදුට්ඨො අධිවාසෙති. දුතියේන අලුද්ධො පටිසෙවති. තතියේන අභීතො පරිවජ්ජෙති. චතුත්ථේන අසම්මූළ්හො විනොදෙති. පඨමේන නෙක්ඛම්මසුඛප්පත්ති. ඉතරෙහි පවිවෙකඋපසමසම්බොධිසුඛප්පත්තියො හොන්තීති දට්ඨබ්බා. තථා විවෙකජපීතිසුඛසමාධිජපීතිසුඛඅපීතිජකායසුඛසතිපාරිසුද්ධිජඋපෙක්ඛාසුඛප්පත්තියො එතෙහි චතූහි යථාක්කමං හොන්ති. එවමනෙකගුණානුබන්ධෙහි චතූහි අධිට්ඨානෙහි සබ්බපාරමීසමූහසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො. යථා ච චතූහි අධිට්ඨානෙහි සබ්බපාරමීසඞ්ගහො, එවං කරුණාපඤ්ඤාහිපීති දට්ඨබ්බං. සබ්බොපි හි බොධිසම්භාරෝ කරුණාපඤ්ඤාහි සඞ්ගහිතො, කරුණාපඤ්ඤාපරිග්ගහිතා හි දානාදිගුණා මහාබොධිසම්භාරා භවන්ති බුද්ධත්තසිද්ධිපරියොසානාති එවමෙතාසං සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො

කො සම්පාදනූපායො ? ති. සකලස්සාපි පුඤ්ඤාදිසම්භාරස්ස සම්මාසම්බොධිං උද්දිස්ස අනවසෙසසම්භරණං අවෙකල්ලකාරිතායොගෙන, තත්ථ ච සක්කච්චකාරිතා ආදරබහුමානයොගෙන, සාතච්චකාරිතා නිරන්තරයොගෙන, චිරකාලාදියොගො ච අන්තරාඅවොසානාපජ්ජනෙනාති. තං පනස්ස කාලපරිමාණං පරතො ආවිභවිස්සති. ඉති චතුරඞ්ගයොගො එතාසං පාරමීනං සම්පාදනූපායො. තථා මහාසත්තෙන බොධාය පටිපජ්ජන්තෙන සම්මාසම්බොධාය බුද්ධානං පුරෙතරමෙව අත්තා නිය්‍යාදෙතබ්බො: ඉමාහං අත්තභාවං බුද්ධානං නිය්‍යාදෙමීති. තං තං පරිග්ගහිතවත්ථුඤ්ච පටිලාභතො පුරෙතරමෙව දානමුඛෙ නිස්සජ්ජිතබ්බං. යං කිඤ්චි මය්හං උප්පජ්ජනකං ජීවිතපරික්ඛාරජාතං සබ්බං තං සති යාචකෙ දස්සාමි. තෙසං පන දින්නාවසෙසං එව මයා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති එවං හිස්ස සම්මදෙව පරිච්චාගාය කතෙ චිත්තාභිසඞ්ඛාරෙ යං උප්පජ්ජති පරිග්ගහවත්ථුං අවිඤ්ඤාණකං සවිඤ්ඤාණකං වා, තත්ථ යෙ ඉමෙ පුබ්බෙ දානෙ අකතපරිචයො පරිග්ගහවත්ථුස්ස පරිත්තභාවො උළාරමනුඤ්ඤතා පරික්ඛයචින්තාති චත්තාරෝ දානවිනිබන්ධා. තෙසු යදා මහාබොධිසත්තස්ස සංවිජ්ජමානෙසු දෙය්‍යධම්මෙසු පච්චුපට්ඨිතෙ ච යාචකජනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති න කමති, තෙන නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං: "අද්ධාහං දානෙ පුබ්බෙ අකතපරිචයො, තෙන මෙ එතරහි දාතුකම්‍යතා චිත්තෙ න සණ්ඨාතී"ති. සො "එවං මෙ ඉතො පරං දානාභිරතං චිත්තං භවිස්සති, හන්දාහං ඉතො පට්ඨාය දානං දස්සාමි. නනු මයා පටිගච්චෙව පරිග්ගහවත්ථුං යාචකානං පරිච්චත්ත"න්ති දානං දෙති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො. එවං මහාසත්තස්ස පඨමො දානවිනිබන්ධො හතො හොති විහතො සමුච්ඡින්නො. තථා මහාසත්තො දෙය්‍යධම්මස්ස පරිත්තභාවෙ සති වෙකල්ලෙ ච ඉති පටිසඤ්චික්ඛති:

"අහං ඛො පුබ්බෙ අදානසීලතාය එතරහි එවං පච්චයවිකලො[1] ජාතො, තස්මා ඉදානි මයා පරිත්තෙන වා හීනෙන වා යථාලද්ධෙන දෙය්‍යධම්මෙන අත්තානං පීළෙත්වාපි[2] දානමෙව දාතබ්බං; යෙනාහං ආයතිම්පි දානපාරමිං මත්ථකං පාපෙස්සාමී"ති. සො ඉතරීතරෙන තං දානං දෙති මුත්තචාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො. එවං මහාසත්තස්ස දුතියො දානවිනිබන්ධො හතො හොති විහතො සමුච්ඡින්නො. තථා මහාසත්තස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස උළාරමනුඤ්ඤතාය අදාතුකම්‍යතාචිත්තෙන උප්පජ්ජමානෙ ඉති පටිසඤ්චික්ඛති: 'නනු තයා සප්පුරිස! උළාරතමා සබ්බසෙට්ඨා සම්මාසම්බොධි අභිපත්ථිතා? තස්මා තදත්ථං තයා උළාරමනුඤ්ඤෙ එව දෙය්‍යධම්මෙ දාතුං යුත්තරූප'න්ති. සො උළාරං මනුඤ්ඤඤ්ච දෙති මුත්තචාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො. එවං මහාපුරිසස්ස තතියො දානවිනිබන්ධො හතො හොති විහතො සමුච්ඡින්නො. තථා මහාසත්තස්ස දානං දෙන්තස්ස[3] යදා දෙය්‍යධම්මස්ස පරික්ඛයං පස්සති, සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති: 'අයං ඛො භොගානං සභාවො යදිදං ඛය ධම්මතා වයධම්මතා ච; අපිච මෙ පුබ්බෙ තාදිසස්ස දානස්ස අකතත්තා එවං භොගානං පරික්ඛයො දිස්සති. හන්දාහං යථාලද්ධෙන දෙය්‍යධම්මෙන පරිත්තෙන වා විපුලෙන වා දානමෙව දදෙය්‍යං, යෙනාහං ආයතිං දාන පාරමියා මත්ථකං පාපුණිස්සාමී'ති. සො යථාලද්ධෙන දානං දෙති මුත්තචාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාග රතො. එවං මහාසත්තස්ස චතුත්ථො දානවිනිබන්ධො හතො හොති විහතො සමුච්ඡින්නො. එවං යෙ යෙ දානපාරමියා විනිබන්ධභූතා අනත්ථා තෙසං තෙසං යථාරහං පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිවිනොදනං උපායො. යථා ච දානපාරමියා, එවං සීලපාරමීආදීසු දට්ඨබ්බං. අපිච යං මහාසත්තස්ස බුද්ධානං අත්තසන්නිය්‍යාතනං, තං සම්මදෙව සබ්බපාරමීනං සම්පාදකූපායො. බුද්ධානං හි අත්තානං නිය්‍යාදෙත්වා ඨිතො මහාපුරිසො තත්ථ තත්ථ බොධිසම්භාරපාරිපූරියා ඝටෙන්තො වායමන්තො සරීරස්ස සුඛූපකරණානඤ්ච උපච්ඡෙදකෙසු දුස්සහෙසුපි කිච්චෙසු දුරභිසම්භවෙසුපි[4] සත්තසඞ්ඛාරසමුපනීතෙසු අනත්ථෙසු තිබ්බෙසු පාණහරෙසු 'අයං මයා අත්තභාවො බුද්ධානං පරිච්චත්තො, යං වා තං වා එත්ථ හොතූ'ති තන්නිමිත්තං න කම්පති න වෙධති ඊසකම්පි අඤ්ඤථත්තං න ගච්ඡති, කුසලාරම්භෙ අඤ්ඤදත්ථු අචලාධිට්ඨානොව හොති. එවං අත්තසන්නිය්‍යාතනම්පි එතාසං **සම්පාදකූපායො**. අපිච සමාසතො කතාභිනීහාරස්ස අත්තනි සිනෙහස්ස පරිසොසනං[5] පරෙසු ච සිනෙහස්ස පරිවඩ්ඪනං එතාසං **සම්පාදකූපායො**. සම්මාසම්බොධිසමධිගමාය හි කතමහාපණිධානස්ස මහාසත්තස්ස යාථාවතො[6] පරිජානන්තෙන සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තස්ස අත්තනි සිනෙහො පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡති, මහාකරුණාසමාසෙවනෙන පන පියපුත්තෙ විය සබ්බසත්තෙසු සමපස්ස

---

1. සී. I-VI පච්චයවෙකල්ලො. 3. සී. I-VI. දදන්තො. 5. ම & සී. මූ. පරියොසානං
2. සී. III. විහෙඨෙත්වාපි. 4. සී. I-VI. දුරභිසම්භවෙසු. 6. සී. -VI. යථාවතො.

මානස්ස තෙසු මෙත්තාකරුණාසිනෙහො පරිවඩ්ඪති, තතො ච තං තදවත්ථානුරූපං අත්ත-පරසන්තානෙසු ලොභදොසමොහවිගමෙන විදූරීකතමච්ඡරියාදිබොධිසම්භාරපටිපක්ඛො මහාපුරිසො දාන-පියවචන-අත්ථචරියා-සමානත්තතාසඞ්ඛාතෙහි චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි චතුරධිට්ඨානානුගතෙහි අච්චන්තං ජනස්ස සඞ්ගහකරණෙන උපරි යානත්තයස්ස[1] අවතාරණං පරිපාචනඤ්ච කරොති. මහාසත්තානං හි මහාකරුණා මහාපඤ්ඤා ච දානෙන අලඞ්කතා, දානං පියවචනෙන, පියවචනං අත්ථචරියාය, අත්ථචරියා සමානත්තතාය අලඞ්කතා සඞ්ගහිතා ච. තෙසං සබ්බෙපි සත්තෙ අත්තනා නිබ්බිසෙසෙ කත්වා බොධිසම්භාරෙසු පටිපජ්ජන්තානං සබ්බත්ථ සමානසුඛදුක්ඛතාය සමානත්තතාය සිද්ධි. බුද්ධභූතානම්පි ච තෙහෙව චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි චතුරධිට්ඨානපරිපූරිතාභිවුද්ධෙහි ජනස්ස අච්චන්තිකසඞ්ගහකරණෙන අභිනිවෙසනං[2] සිජ්ඣති. දානං හි සම්මාසම්බුද්ධානං චාගාධිට්ඨානෙන පරිපූරිතාභිවුද්ධං, පියවචනං සච්චාධිට්ඨානෙන, අත්ථචරියා පඤ්ඤාධිට්ඨානෙන, සමානත්තතා උපසමාධිට්ඨානෙන පරිපූරිතාභිවුද්ධා. තථාගතානං හි සබ්බසාවකපච්චෙකබුද්ධෙහි සමානත්තතා පරිනිබ්බානෙ; තත්‍ර හි තෙසං අවිසෙසතො එකීභාවො. තෙනෙවාහ : 'නත්ථි විමුත්තියා නානත්ත'න්ති.[3] හොන්ති චෙත්ථ :

"සච්චො චාගී උපසන්තො පඤ්ඤවා අනුකම්පකො,[4]
සම්භවො සබ්බසම්භාරෙ කතමත්ථං න සාධයෙ.?

මහාකාරුණිකො සත්ථා හිතෙසී ච උපෙක්ඛකො,
නිරපෙක්ඛො ච සබ්බත්ථ අහො! අච්ඡරියො ජිනො.

විරතො[5] සබ්බධම්මෙසු සත්තෙසු ච උපෙක්ඛකො,
සදා සත්තහිතෙ යුත්තො අහො! අච්ඡරියො ජිනො.

සබ්බදා සබ්බසත්තානං හිතාය ච සුඛාය ච,
උය්‍යුත්තො අකිලාසු ච අහො! අච්ඡරියො ජිනො"ති.

කිත්තකෙන කාලෙන සම්පාදනන්ති? හෙට්ඨිමෙන තාව පරිච්ඡෙදෙන චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි මහාකප්පානං සතසහස්සඤ්ච. මජ්ඣිමෙන අට්ඨ අසඞ්ඛෙය්‍යානි මහාකප්පානං සතසහස්සඤ්ච. උපරිමෙන පන[6] සොළස අසඞ්ඛෙය්‍යානි මහාකප්පානං සතසහස්සඤ්ච. එතෙ ච භෙදා යථාක්කමං පඤ්ඤාධික-සද්ධාධික-විරියාධිකවසෙන ඤාතබ්බා. "පඤ්ඤාධිකානං හි සද්ධා මන්දා හොති, පඤ්ඤා තික්ඛා. සද්ධාධිකානං පඤ්ඤා මජ්ඣිමා හොති. විරියාධිකානං පඤ්ඤා මන්දා. පඤ්ඤානුභාවෙන ච සම්මාසම්බොධි අධිගන්තබ්බා"ති අට්ඨකථායං වුත්තං. අපරෙ පන විරියස්ස තික්ඛ-මජ්ඣිම-මුදුභාවෙන බොධිසත්තානං අයං කාලවිභාගොති වදන්ති. අවිසෙසෙන පන විමුත්තිපරිපාචනීයානං ධම්මානං තික්ඛ-

1. ද. යානත්තයෙ 3. සී I-VI & සී. මූ. නානත්තන්ති 5. සී. මූ. & ම. විරත්තො.
2. සී. I-VI & ම අභිනිවෙසං 4. සී. මූ. & ම. අනුකම්පිකො. 6. සී. I-VI. උපරිමෙන.

මජ්ඣිම- මුදුභාවෙන යථාවුත්තකාලභෙදෙන බොධිසම්භාරා තෙසං පාරිපූරිං ගච්ඡන්තීති. තයොපෙතෙ[1] කාලභෙදා යුත්තාතිපි වදන්ති. එවං තිවිධා හි බොධිසත්තා අභිනීහාරක්ඛණෙ භවන්ති: එකො උග්ඝටිතඤ්ඤූ, එකො විපඤ්චිතඤ්ඤූ, එකො නෙය්‍යොති. තෙසු යො උග්ඝටිතඤ්ඤූ, සො සම්මාසම්බුද්ධස්ස සම්මුඛා චතුප්පදිකං[2] ගාථං සුණන්තො ගාථාය තතියපදෙ අපරියොසිතෙ එව ඡහි අභිඤ්ඤාහි සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං අධිගන්තුං සමත්ථූපනිස්සයො හොති, සචෙ සාවකබොධියං අධිමුත්තො සියා. දුතියො භගවතො සම්මුඛා චතුප්පදිකං ගාථං[3] සුණන්තො අපරියොසිතෙ එව ගාථාය චතුත්ථපදෙ ඡහි අභිඤ්ඤාහි අරහත්තං අධිගන්තුං සමත්ථූපනිස්සයො හොති, යදි සාවකබොධියං අධිමුත්තො සියා. ඉතරො පන භගවතො සම්මුඛා චතුප්පදිකං ගාථං සුත්වා පරියොසිතාය ගාථාය ඡහි අභිඤ්ඤාහි අරහත්තං අධිගන්තුං[4] සමත්ථූපනිස්සයො හොති. තයොපෙතෙ විනා කාලභෙදෙන කතාභිනීහාරා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධබ්‍යාකරණා ච අනුක්කමෙන පාරමියො පූරෙන්තා යථාක්කමං යථාවුත්තභෙදෙන කාලෙන සම්මාසම්බොධිං පාපුණන්ති. තෙසු තෙසු පන කාලභෙදෙසු අපරිපුණ්ණෙසු තෙ තෙ මහාසත්තා දිවසෙ දිවසෙ වෙස්සන්තරදානසදිසං මහාදානං දෙන්තාපි තදනුරූපෙ සීලාදිසබ්බපාරමිධම්මෙ ආචිනන්තාපි පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජන්තාපි ඤාතත්ථචරියා ලොකත්ථචරියා බුද්ධත්ථචරියා පරමකොටිං පාපෙන්තාපි අන්තරා ච[5] සම්මාසම්බුද්ධා භවිස්සන්තීති නෙතං ඨානං විජ්ජති. කස්මා? ඤාණස්ස අපරිපච්චනතො, බුද්ධකාරකධම්මානං අපරිනිට්ඨානතො. පරිච්ඡින්නකාලනිප්ඵාදිතං විය හි සස්සං යථාවුත්තකාලපරිච්ඡෙදෙන පරිනිප්ඵාදිතා සම්මාසම්බොධි, තදන්තරා සබ්බුස්සාහෙන වායමන්තෙනාපි න සක්කා අධිගන්තුන්ති පාරමීපාරිපූරී යථාවුත්තකාලවිසෙසෙන සම්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.

කො ආනිසංසොති? යෙ තෙ කතාභිනීහාරානං බොධිසත්තානං:-

එවං සබ්බඞ්ගසම්පන්නා බොධියා නියතා නරා,
සංසරං දීඝමද්ධානං කප්පකොටිසතෙහිපි;
අවීචිම්හි නුප්පජ්ජන්ති තථා ලොකන්තරෙසු ච.

නිජ්ඣාමතණ්හා ඛුප්පිපාසා න හොන්ති කාලකඤ්ජකා,[6]
න හොන්ති ඛුද්දකා පාණා උප්පජ්ජන්තාපි දුග්ගතිං.

ජායමානා මනුස්සෙසු ජච්චන්ධා න භවන්ති තෙ,
සොතවෙකල්ලතා නත්ථි න භවන්ති මූගපක්ඛිකා.

ඉත්ථිභාවං න ගච්ඡන්ති උභතොබ්‍යඤ්ජනපණ්ඩකා,
න භවන්ති පරියාපන්නා බොධියා නියතා නරා.

---

1. සී. තයොචෙතෙ.
2. සී. I-VI. චතුප්පදං.
3. සී. I-VI. චතුප්පදගාථං.
4. මු. & ම. පත්තුං.
5. සී III & ම. අන්තරාව.
6. ම. කාලකඤ්ජිකා.

මුත්තා ආනන්තරිකෙහි සබ්බත්ථ සුද්ධගොචරා,
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවන්ති කම්මකිරියදස්සනා.

වසමානාපි සග්ගෙසු අසඤ්ඤෙ නූපපජ්ජරෙ,
සුද්ධාවාසෙසු දෙවෙසු හෙතු නාම න විජ්ජති.

නෙක්ඛම්මනින්නා සප්පුරිසා විසංයුත්තා භවාභවෙ,
චරන්ති ලොකත්ථචරියා පූරෙන්තා සබ්බපාරමී’ති.

එවං සංවණ්ණිතා ආනිසංසා, යෙ ච “සතො සම්පජානො ආනන්ද! බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං[1] ඔක්කමතී”ති ආදිනා සොළස අච්ඡරියබ්භුතධම්මප්පකාරා, යෙ ච “සීතං ව්‍යපගතං[2] හොති උණ්හඤ්ච උපසම්මතී”ති ආදිනා, “ජායමානෙ ඛො සාරිපුත්ත! බොධිසත්තෙ අයං දසසහස්සී ලොකධාතු සඞ්කම්පති සම්පකම්පති සම්පවෙධතී”ති ආදිනා ච ද්වත්තිංසපුබ්බනිමිත්තප්පකාරා, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි බොධිසත්තානං අධිප්පායසමිජ්ඣනං කම්මාදිසු වසීභාවොති එවමාදයො තත්ථ තත්ථ ජාතකබුද්ධවංසාදිසු දස්සිතාකාරා ආනිසංසා, තෙ සබ්බෙපි එතාසං ආනිසංසා. තථා යථානිදස්සිතභෙදා අලොභාදොසාදිගුණයුගලාදයො චාති වෙදිතබ්බා. අපි ච යස්මා බොධිසත්තො අභිනීහාරතො පට්ඨාය සබ්බසත්තානං පිතුසමො හොති හිතෙසිතාය. දක්ඛිණෙය්‍යකො ගරුභාවනීයො පරමඤ්ච පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං හොති ගුණවිසෙසයොගෙන. යෙභුය්‍යෙන ච මනුස්සානං පියො හොති, අමනුස්සානං පියො හොති, දෙවතාහි අනුපාලීයති, මෙත්තාකරුණාපරිභාවිතසන්තානත්තාය. වාළමිගාදීහි ච[3] අනභිභවනීයො හොති. යස්මිං යස්මිඤ්ච සත්තනිකායෙ පච්චාජායති, තස්මිං තස්මිං උළාරෙන වණ්ණෙන උළාරෙන යසෙන උළාරෙන සුඛෙන උළාරෙන බලෙන උළාරෙන ආධිපතෙය්‍යෙන අඤ්ඤෙ සත්තෙ අභිභවති පුඤ්ඤවිසෙසයොගතො. අප්පාබාධො හොති අප්පාතඞ්කො. සුවිසුද්ධා චස්ස සද්ධා හොති සුවිසදා[4]. සුවිසුද්ධං විරියං. සති-සමාධි-පඤ්ඤා සුවිසදා.[5] මන්දකිලෙසො හොති මන්දදරථො මන්දපරිළාහො හොති. කිලෙසානං මන්දභාවෙනෙව සුවචො හොති පදක්ඛිණග්ගාහී. ඛමො හොති සොරතො. සඛිලො හොති පටිසන්ථාරකුසලො. අක්කොධනො අනුපනාහී අමක්ඛී හොති අපළාසී. අනිස්සුකී හොති අමච්ඡරී. අසඨො හොති අමායාවී. අථද්ධො හොති අනතිමානී. අසාරද්ධො[6] හොති අප්පමත්තො. පරතො උපතාපසහො හොති පරෙසං අනුපතාපී. යස්මිඤ්ච ගාමක්ඛෙත්තෙ පටිවසති, තත්ථ සත්තානං භයාදයො උපද්දවා යෙභුය්‍යෙන අනුප්පන්නා නුප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ච වූපසම්මන්ති. යෙසු ච අපායෙසු උප්පජ්ජති, න තත්ථ පචුරජනො විය දුක්ඛෙන අධිමත්තං පීළීයති, භිය්‍යොසොමත්තාය සංවෙගමාපජ්ජති. තස්මා මහාපුරිසස්ස යථාරහං තස්මිං තස්මිං භවෙ

1. සී. I-VI මාතුකුච්ඡිම්හි.
2. සී. I-VI. බ්‍යාධිතං ව්‍යපගතං.
3. ම. වාළමිගාදීහි ච.
4. සී. I-VI. සුවිසුද්ධාපස්ස සද්ධා හොති සුවිසදා.
5. සී. I-VI. විසුද්ධා.
6. සී. මු & ම. අසාරම්භො.

ලබ්භමානා එතෙ සත්තානං පිතුසමතාදක්ඛිණෙය්‍යතාදයො ගුණවිසෙසා ආනිසංසාති[1] වෙදිතබ්බා. තථා ආයුසම්පදා රූපසම්පදා කුලසම්පදා ඉස්සරියසම්පදා ආදෙය්‍යවචනතා මහානුභාවතාති එතෙපි මහාපුරිසස්ස පාරමීනං ආනිසංසාති[1] වෙදිතබ්බා. තත්ථ **ආයුසම්පදා** නාම තස්සං තස්සං උප්පත්තියං[2] දීඝායුකතා චිරට්ඨිතිකතා; තාය යථාරද්ධානි කුසලසමාදානානි පරියොසාපෙති. බහුඤ්ච කුසලං උපචිනොති. **රූපසම්පදා** නාම අභිරූපතා දස්සනීයතා පාසාදිකතා; තාය රූපප්පමාණානං සත්තානං පසාදාවහො හොති සම්භාවනීයො. **කුලසම්පදා** නාම උළාරෙසු කුලෙසු අභිනිබ්බත්ති; තාය ජාතිමදාදිමදමත්තානම්පි[3] උපසඞ්කමනීයො හොති පයිරුපාසනීයො; තෙන තෙ නිබ්බිසෙවනෙ කරෙති. **ඉස්සරියසම්පදා** නාම මහාවිභවතා මහෙසක්ඛතා මහාපරිවාරතා ච; තාහි සඞ්ගහෙතබ්බෙ[4] චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සඞ්ගණ්හිතුං, නිග්ගහෙතබ්බෙ ධම්මෙන නිග්ගහෙතුඤ්ච සමත්ථො හොති. **ආදෙය්‍යවචනතා** නාම සද්ධෙය්‍යතා පච්චයිකතා; තාය සත්තානං පමාණභූතො හොති, අලඞ්ඝනීයා චස්ස ආණා හොති. **මහානුභාවතා** නාම ආනුභාවමහන්තතා; තාය පරෙහි න අභිභුය්‍යති. සයමෙව පන පරෙ අඤ්ඤදත්ථු අභිභවති ධම්මෙන සමෙන යථාභූතගුණෙහි ච. එවමෙතෙ ආයුසම්පදාදයො මහාපුරිසස්ස පාරමීනං ආනිසංසා, සයඤ්ච අපරිමාණස්ස පුඤ්ඤසම්භාරස්ස පරිවුඩ්ඪිහෙතුභූතා යානත්තයෙ සත්තානං අවතාරණස්ස පරිපාචනස්ස ච කාරණභූතාති වෙදිතබ්බා.

කිං ඵලන්ති? සමාසතො තාව සම්මාසම්බුද්ධභාවො එතාසං ඵලං. **විත්ථාරතො** පන ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණ-අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජන-බ්‍යාමප්පභාදිඅනෙකගුණගණසමුජ්ජලරූපකායසම්පත්ති,අධිට්ඨාන-දසබල-චතුවෙසාරජ්ජ-ඡඅසාධාරණඤාණ- අට්ඨාරසාවෙණිකබුද්ධධම්මප්පභුති අනන්තාපරිමාණගුණසමුදයොපසොභිනී ධම්මකායසිරි, යාවතා පන බුද්ධගුණා යෙ අනෙකෙහිපි කප්පෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙනාපි වාචාය පරියොසාපෙතුං න සක්කා, ඉදමෙතාසං[5] ඵලං. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා :-[6]

"බුද්ධො'පි බුද්ධස්ස භණෙය්‍ය වණ්ණං
කප්පම්පි චෙ අඤ්ඤමභාසමානො,
ඛීයෙථ කප්පො චිරදීඝමන්තරෙ
වණ්ණො න ඛීයෙථ තථාගතස්සා"ති.

එවමෙත්ථ පාරමීසු පකිණ්ණකකථා වෙදිතබ්බා.

යං පන පාළියං "දත්වා දාතබ්බකං දාන"න්ති ආදිනා සබ්බාපි පාරමී එකජ්ඣං දස්සෙත්වා පරතො "කොසජ්ජං භයතො දිස්වා"ති ආදිනා පරියොසානගාථාචයං වුත්තං, තං යෙහි විරියාරම්භමෙත්තා

1. සී. I-VI. ආ - සංසා.
2. සී. I-VI. උප්පත්තියං.
3. සී. I-VI. ජාතිමදාදිපරමත්තානම්පි.
4. සී. I-VI. සඞ්ගණ්හිතබ්බෙ.
5. සී. I-VI. ඉදමෙව තාසං.
6. ම. වුත්තඤ්හෙතං.

භාවනාඅපපමාදවිහාරෙහි යථා වුතතා බුදධකාරකධමමා විසදභාවං ගතා සමමාසමෙබාධිසඞඛාතා ච අතතනො විමුතති පරිපාචිතා, තෙහි වෙනෙයාානමපි විමුතතිපරිපාචනාය ඔවාදදානතථං වුතතං. තතථ **කොසජජං භයතො දිසවා විරියාරමභඤච ඛෙමතොති** ඉමිනා පටිපකෙඛ ආදීනවදසසනමුඛෙන විරියාරමෙභ ආනිසංසං දසෙසති. **ආරදධවිරියා හොථා**'ති ඉමිනා විරියාරමෙභ නියොජෙති. යසමා ච-

“සබබපාපසස අකරණං කුසලසස උපසමපදා,
සචිතතපරියොදපනං එතං බුදධානසාසන”නති

සඞෙඛපතො, විතථාරතො පන සකලෙන බුදධවචනෙන පකාසිතා සබබාපි සමපතතියො එකනෙතනෙව සමමපපධානාධීනා, තසමා භගවා විරියාරමෙභ නියොජෙතවා **එසා බුදධාන සාසනීති** ආහ. තත්‍රායං සඞෙඛපතෙථා: යවායං සබබසඞකිලෙසමූලභාවතො සබබානතථවිධායකානති කොසජජං භයතො තපපටිපකඛතො චතුහි යොගෙහි අනුපදදවභාවසාධනතො විරියාරමභඤච ඛෙමතො දිසවා අධිසීලසිකඛාදි සමපාදනවසෙන විරියසස ආරමෙභා සමමපපධානානුයොගො, තතථ යං සමමදෙව නියොජනං, 'ආරදධවිරියා හොථා'ති, එසා බුදධානං භගවනතානං අනුසාසනී අනුසිටඨී ඔවාදොති. සෙසගාථාසුපි ඉමිනාව නයෙන අතෙථා වෙදිතබෙබා. අයං පන විසෙසො: **විවාදනති** විරුදධවාදං; ඡ විවාදවතථුවසෙන විවදනනති අතෙථා. **අවිවාදනති** විවාදපටිපකඛං මෙතතාවචීකමමං මෙතතාභාවනං වා; අථවා අවිවාදහෙතුභූතං ඡබබිධං. සාරාණීයධමමං. **සමගගාති** අවගගා, කායෙන චෙව චිතෙතන ච අවිරහිතා[1] අවියුතතාති අතෙථා. **සඛිලාති** සකාඛිලා[2] මුදුසීලා; අඤඤමඤඤමහි මුදුහදයාති අතෙථා. **එසා බුදධාන සාසනීති** එතථ සබෙබන සබබං විවාදමනුපගමම යදිදං ඡසාරාණීයධමමපරිපූරණවසෙන සමගගවාසෙ නියොජනං, එසා බුදධානං අනුසිටඨීති යොජෙතබබං. සමගගවාසං හි වසමානා සීල-දිටඨිසාමඤඤගතා අවිවදමානා සුඛෙනෙව තිසෙසා සිකඛා පරිපූරෙසසනතීති සතථා සමගගවාසෙ නියොජනං අතතනො සාසනනති දසෙසසි. **පමාදනති** පමජජනං, කුසලානං ධමමානං පමුසසනං, අකුසලෙසු ච ධමෙමසු චිතතවොසසගගං. වුතතං හෙතං: “තතථ කතමො පමාදො? කායදුචචරිතෙ වා වචීදුචචරිතෙ වා මනොදුචචරිතෙ වා පඤචසු වා කාමගුණෙසු චිතතසස වොසසගෙගා වොසසගගානුපපදානං කුසලානං වා ධමමානං භාවනාය අසකකචචකිරියතා අසාතචචකිරියතා අනුටඨිතකිරියතා ඔලීනවුතතිතා නිකඛිතතඡනදතා නිකඛිතතධුරතා අනාසෙවනා අභාවනා අබහුලීකමමං, යො එවරූපො පමාදො පමජජනා පමජජිතතතං; අයං වුචචති පමාදො.” **අපපමාදනති** අපපමජජනං. තං පමාදසස පටිපකඛතො වෙදිතබබං. අතථතො හි අපපමාදො නාම සතියා අවිපපවාසොති ච නිචචං උපටඨිතාය සතියා එතං නාමං. අපරෙ පන 'සතිසමපජඤඤපධානා

1. සී, I-VI, අවිසහිතා. 2. සී, I-VI, සඛිලා.

තථා පවත්තා එත්තාවතා අරූපිනො බද්ධා අප්පමාදෙ'ති වදන්ති. යස්මා පන **අප්පමාදභාවනා** නාම විසුං එකා භාවනා නත්ථි, යා හි කාචි පුඤ්ඤකිරියා කුසලකිරියා සබ්බා සා අප්පමාදභාවනාත්වෙව වෙදිතබ්බා. විසෙසතො පන විවට්ටූපනිස්සයසරණගමනං කායිකවාචසිකසංවරණඤ්ච උපාදාය සබ්බා සීලභාවනා, සබ්බා සමාධිභාවනා, සබ්බා පඤ්ඤාභාවනා, සබ්බා කුසලභාවනා, අනවජ්ජභාවනා අප්පමාදභාවනා. අප්පමාදෙති හි ඉදං පදං මහන්තං අත්ථං දීපෙති. මහන්තං අත්ථං පරිග්ගහෙත්වා තිට්ඨති. සකලම්පි තෙපිටකං බුද්ධවචනං ආහරිත්වා අප්පමාදපදස්ස අත්ථං කත්වා කථෙන්තො ධම්මකථිකො අතිත්ථෙන පක්ඛන්තොති න වත්තබ්බො. කස්මා? අප්පමාදපදස්ස මහන්තභාවතො. තථා හි සම්මාසම්බුද්ධො කුසිනාරායං යමකසාලානමන්තරෙ පරිනිබ්බානසමයෙ නිපන්නො අභිසම්බොධිතො පට්ඨාය පඤ්චචත්තාලීසාය වස්සෙසු අත්තනා භාසිතං ධම්මං එකෙනෙව පදෙන සඞ්ගහෙත්වා දස්සෙන්තො **අප්පමාදෙන සම්පාදෙථාති** භික්ඛූනං ඔවාදමදාසි. තථා චාහ[1] :– "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ! යානි කානිචි ජඞ්ගමානං පාණානං පදජාතානි සබ්බානි තානි හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති, හත්ථිපදං තෙසං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං මහන්තත්තෙන. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා සබ්බෙ තෙ අප්පමාදමූලකා; අප්පමාදසමොසරණා, අප්පමාදො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති. තත්ථ අප්පමාදභාවනං සිඛාප්පත්තං දස්සෙන්තො සත්ථා **භාවෙථ'ට්ඨඞ්ගිකං මග්ග**න්ති ආහ. තස්සත්ථො: යො එස සීලාදි ඛන්ධත්තයසඞ්ගහො සම්මාදිට්ඨිපුබ්බඞ්ගමො සම්මාදිට්ඨිආදීනං යෙව අට්ඨන්නං අඞ්ගානං වසෙන අට්ඨඞ්ගිකො අරියමග්ගො, තං භාවෙථ අත්තනො සන්තානෙ උප්පාදෙථ, දස්සනමග්ගමනෙන අඤ්ඤත්වා උපරි තිණ්ණං මග්ගානං උප්පාදනවසෙන සවෙථ.[2] එවං වො අප්පමාදභාවනා සිඛාප්පත්තා භවිස්සතීති. **එසා බුද්ධානුසාසනීති** යදිදං කුසලෙසු ධම්මෙසු අප්පමජ්ජනං තඤ්ච උස්සුක්කාපෙත්වා අරියමග්ගස්ස භාවනා එසා බුද්ධානං භගවන්තානං අනුසිට්ඨි ඔවාදොති.

ඉති භගවා අරහත්තනිකූටෙනෙව චරියාපිටකදෙසනං නිට්ඨාපෙසි. **ඉත්ථං සුදන්ති** ආදීසු **ඉත්ථ**න්ති "කප්පෙ ච සතසහස්සෙ"ති ආදිනා පකාරෙන. **සුද**න්ති නිපාතමත්තං. ඉමිනා **භගවාති** භාග්‍යවන්තතාදීහි කාරණෙහි භගවා. **අත්තනො පුබ්බචරිය**න්ති පුරිමාසු අකිත්තිපණ්ඩිතාදිජාතීසු අත්තනො පටිපත්තිදුක්කරකිරියං. **සම්භාවිය මානොති** හත්ථතලෙ ආමලකං විය සම්මදෙව පකාසෙන්තො. **බුද්ධාපදානියං නාමාති** බුද්ධානං පුරාතනකම්මං, පොරාණං දුක්කරකිරියං අධිකිච්චප්පවත්තත්තා දෙසිතත්තා බුද්ධාපදානියන්ති එවංනාමකං. **ධම්මපරියාය**න්ති ධම්මදෙසනං, ධම්මභූතං වා[3] කාරණං; **අභාසිත්ථාති** අවොච. යං පනෙත්ථ න වුත්තං, තං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථත්තා ච න වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එත්තාවතා ච :–

1. සී. I-VI, තෙනෙවාහ. 2. ම. වඩ්ඪෙථ ච. 3. සී. I-VI, ධම්මභූතඤ්ච.

විසුද්ධචරිතො සත්ථා බුද්ධිචරියාය පාරගූ,
සබ්බචරියාසු[1] කුසලො ලොකාචරියො අනුත්තරො.

යං අච්ඡරියධම්මානං සබ්බමච්ඡරියාතිගො,
අත්තනො පුබ්බචරියානං ආනුභාවවිභාවනං.

දෙසෙසි නාථො[2] චරියාපිටකං යඤ්ච තාදිනො,
ධම්මසඞ්ගාහකා ථෙරා සඞ්ගායිංසු තථෙව ච.

තස්ස අත්ථං පකාසෙතුං පොරාණට්ඨකථානයං,
නිස්සාය යා සමාරද්ධා අත්ථසංවණ්ණනා මයා.

සා තත්ථ පරමත්ථානං නිද්ධාරෙත්වා යථාරහං,
පකාසනා **පරමත්ථදීපනී** නාම නාමතො.

සම්පත්තා පරිනිට්ඨානං අනාකුලවිනිච්ඡයා,
සාධිකායට්ඨවීසාය පාළියා භාණවාරතො.

ඉති තං සඞ්ඛරොන්තෙන යන්තං අධිගතං මයා,
පුඤ්ඤං තස්සානුභාවෙන ලොකනාථස්ස සාසනං.

ඔගාහෙත්වා[3] විසුද්ධාය සීලාදිපටිපත්තියා,
සබ්බෙපි දෙහිනො හොන්තු විමුත්තිරසභාගිනො.

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං සම්මාසම්බුද්ධසාසනං,
තස්මිං සගාරවා නිච්චං හොන්තු සබ්බෙපි පාණිනො.

සම්මා වස්සතු කාලෙන දෙවොපි ජගතීපති,
සද්ධම්මනිරතො ලොකං ධම්මෙනෙව පසාසතූති.

ඉති බදරතිත්ථ[4]විහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලෙන කතා

චරියාපිටකවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

---

1. සී. I-VI. සබ්බකිරියාසු.
2. සී. I-VI. දෙසිතං නාථෙන.
3. සී. I-VI. ඔගාහෙත්වා.
4. සී. I-VI. තාදීතිත්ථ.

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකා.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨිකානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.